

BARTOLI

COMMENTARIA SV-

PER AVTHENTICIS. CVM

non paucis additionibus D. Benedi

cti de vadis, & Alexandri Lofei,

nuper illustrata, accuratèque

castigata: quæ bibliopola

titulis necessariis

adornauit.



LVGDVNI

M. D. LII.

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43

BARTOLI
 COMMENTARIA SV-
 PER AVTHENTICIS. CVM
 non paucis additionibus D. Benedi-
 cti de vadis, & Alexandri Lofei,
 nuper illustrata, accuratèque
 castigata: quæ bibliopola
 titulis necessariis
 adornavit.



LUGDVNI
 M. D. LII.

Tabula Rubricarū Authenticorū.

Administratores.	30	Quibus modis nat. effici. legi.	34
Administratores offi. in sacris.	22	Quibus modis natu. effi. sui.	42
Alienatione & emphyteusi.	59	Quomodo opor. epif.	11
Appella. & intra que tempora.	25	Raptis mulieribus.	63
Appellationibus.	52	Referendijs.	17
Apud quos opor. mona. can.	39	Restitutionibus & ea que parit.	26
Arms.	42	Restitutionibus.	55
Armenijs.	22	Restitutions fideicommiss.	61
Colatoribus & alijs capitulis.	63	Sanctissimis episcopis.	64
Consan. & uterinis fratribus.	42	Senecas non solum si fideiussor.	28
Constitutio que de digni.	39	Tabellionibus.	26
Constitutio que ex adscripti. & lib.	29	Tempore non soluta pecunie super.	52
Consulibus.	26	Testamentis imperfectis.	52
Defensoribus ciuitatum.	18	Testibus.	44
Depositi. & denuncia. inquilino.	42	Triente & semisse.	20
Duobus reis promittendi.	51	Vt facte noue constitutiones.	32
Aequa. dotis. & propter nuptias dona.	30	Vt differentes iudices.	63
Ecclesiasticis titulis.	61	Vt nullus fabricet.	33
Ecclesiasticarum rerum immo.	27	Vt in priuatis domibus sacra.	31
Exhibendis reis.	28	Vt sponsalitia largitas.	58
Excu. & his qui conueni. & c.	50	Vt nullus mutuan agri. tene.	26
Fideiussoribus.	9	Vt liberti de cetero.	38
Filijs ante dota. instru. natis.	22	Vt defuncti seu funera eorum.	31
Hec constitutio in nouat constitutionem.	33	Vt fratrum filij succedant pariter.	62
Hec constitutio interpreta. priorem.	38	Vt cum de appellatione cogno.	55
Hereditatis que ab intestato.	57	Vt non luxurientur contra natu.	38
Hereditibus & Falcidia.	2	Vt de cetero commuta. eccle. re.	29
His qui ingrediuntur ad appellationem.	29	Vt ab illustribus & super illust.	31
Immensis donationibus.	49	Vt preponatur nomen Impera.	27
Incestis nuptijs.	17	Vt exactione instante dotis pri.	49
In medio litis non sic. sac. iusio.	55	Vt neque miles neque fœdera.	54
Instrumentorum cautela & fide.	36	Vt nulli iudicum liceat habere.	62
Interdictis collegijs hereticorum.	63	Vt ordinarie presbiterie.	33
Iudicibus.	39	Vt ij qui obligatas se perhi.	35
Iureiurando a moriente presbi.	27	Vt immobilia bona ante nup. dona.	31
Iusurandum quod presbi. ab his.	16	Vt iudices sine quoquo suffragio.	15
Lenonibus.	18	Vt clerici qui recedunt alijs.	29
Litigiosis & decima parte litis.	53	Vt litigantes iurent.	60
Mandatis principum.	19	Vt ea que uocantur insinua.	29
Mensura clerico ordinan.	19	Vt non fiant pignorationes.	28
Monachis.	10	Vt ecclesia Romana gaude. centum.	17
Nauticis iuribus.	63	Vt determina. sit nume. cleri.	8
Neque uirum quod ex dote est.	42	Vt clerici apud proprios episcopos.	41
Non alienan. aut permutan. rebus eccle.	13	Vt sine probi. ma. debitori.	49
Non eligendo secundò nuben.	6	Vt omnes obediant iudi. prouin.	30
Nullum credentem agri. tenere.	26	Vt iudices non expectent sacra.	66
Nuptijs.	22	Vt liceat matri & auie.	56
Operis noui nuntiatione.	32	Vt diuine iurisdictiones.	55
Præilegijs dotis mulie.	51		
Questore.	59		

FINIS.

De hæredibus & Falcidia.

Lectura domi. Barto. de Saxo ferrato super Authenticis, cum Apostillis & Summarijs Benedicti de Vadis de Forosepromenensi. Iuris Vtriusque Docto.

De hæredibus & Falcidia. Rubrica.

Ista rubrica diuiditur in tres partes. Prima est generalis ad heredes. Secunda specialis. Tertia ponit nomen eius, cui mititur præfens opus. Secunda ibi: constitutio. Tertia ibi: Ioanni præfens. Quæritur Iaco. de Bel. quare iste liber diuiditur in noue partes dicit ipse qd de hoc nõ potest ratio reddi sicut nec de alijs, quæ sunt positæ: ut l. j. §. pueritiam. ff. de pultulan. Secundo quæritur quare uocantur collationes. dicit ipse uocantur collationes à colligendo seu congregando: quia quælibet collatio colligit plures partes, seu materias, &c.

- 1 Dicitur quatenus, ponitur duobus modis.
- 2 Respublica quomodo accipitur: & quando Respub. & fiscus sint idem.
- 3 Lex si. C. de sacrosan. eccle. an habeat locum in municipio seu castro.
- 4 Princeps primò cogitare debet utilitatem publicam, quam priuatarum.
- 5 Leges ad possibilitatem adaptantur.
- 6 Legitima uoluntas dicitur, que non refragatur legibus.
- 7 Princeps reparat, ubi leges negliguntur.
- 8 Legitima debetur liberis & parentibus interdum etiam fratribus.
- 9 Auth. hoc amplius. q. habeat locum in heredi tate ad ea.
- 10 Lex quando tollatur per desuetudinem.
- 11 Legitima parentum uel filiorum, quando possit statuto tolli, uel minui.
- 12 Legitima & excludit fratrem à querela inofficiosi testamenti.
- 13 Frater, cui est relicta minus legitima, agit querela inofficiosi testamenti.
- 14 Filius fratris, q. non habeat querelam inofficiosi testamenti.
- 15 Frater præteritus in testamento, q. habeat querelam: licet non bonorum possessionem contra tabulas: & q. eius præterito habeatur pro exheredatione.
- 16 Frater præteritus, uel exheredatus à fratre turpi persona hæredem instituta, reuocatum.
- 17 Præilegia consumpta. Item instrumenta antiqua & consumpta quis petere potest, & renouentur: nisi sint adeo consumpta q. legi non possunt.
- 18 Renouatio præilegij non tribuit ius de nouo, sed solum uetus confirmat.
- 19 Instrumentum, si est perditum, potest peti q. uerum. reficiatur, si alia prolatio in scriptis non habeatur.



Iste titulus habet

plures partes. Primò ponitur pœna inobedientium. Secundo præmissi obediētū. Et istud principū vsq; ad §. his igitur. habet quatuor partes. Primò ponitur generalis intentio. Secundo ponitur specialis. Tertio ponit subiectorū interpellatio. Quarto ponitur enumeratio personarum, quibus de necessitate legitima portio debetur. Secunda ibi: in vers. incurrit. Tertia ibi: §. semper igitur. Quarta ibi: primū itaq;. Breuiter hoc dicit: Omnis Respublicæ cura occupat principem ad cogitandum pro Republica. Item subiectorum uilitas & eorum interpellatio legis condendæ occasionem præbent. Item liberis & parētibus interdum fratribus de necessitate legitima portio debetur: alijs uero ex uoluntate. h. d. Antequam ueniam ad notabilitatem, uenio ad recitationem quarundam glossarum, quæ exponunt tex. Et primo quæro expositionem istorum uerborū, parum, nihil. gl. quæ est super istis uerbis exponit quinq; modis. Sed aduertat istam glossam: quia quarta & uiltima expositio habent eundem sensum. Secundo quæro de expositione horū uerborum, sed quatenus, &c. ¶ Circa quod dicit qd dicitio quatenus, potest poni duobus modis. Primo ut denotet causam præteritam uel præsentem. & dicitio per se, erunt duæ partes: & uerbum quiescunt, ponitur propriè: & dicitio, uero tunc ponitur inceptiue, uel suppletiue: uel etiam aduersatiue, hoc modo: sed ea tenus eligentibus cogitare, quatenus: id est, propter quam cogitationem per se, & tantummodo facta: sed solis cogitationibus quiescunt gentes: Vandalis uero cum Mauris obediunt: sub-

audi non per se, sed nostro facto: quia eos a subjugauimus: ut l. quas gratias, aut laudes. C. de offi. præfec. præto. A. fri. Secundo modo accipitur propriè aduersaliter hæc dicitio, quatenus, & denotat causam futuram: & tunc dicitio per se, erit uia pars, & erit nomen gentis, de qua fit mentio in l. in nomine domini. C. de offic. præfec. præto. A. fri. & tunc dicitio, quiescunt, ponitur pro conuiescunt: & obediunt ponitur pro obediunt: & dicitio uero, sequens ponitur pro certè hoc modo: sed diligētius eatenus cogitatio quatenus, per se quiescunt, id est, conuiescunt: Vandalis uero pro certo cū Mauris obediunt. Tertio quæro de intellectu horum uerborum, Carhedonij autè, &c. glo. quæ incipit: dicit qd exponit duobus modis. & secundū primā expositionem habes in tex. quam nunc primā, uel quā nisi nunc primū: & tunc expone secundum primam expositionem positam in d. gloss. Quæro de intellectu uerbi, quæ curq; uero: hic legitur pluribus modis in gloss. quæ est super uer. possibi

lia subaudi. & primis duobus modis legitur directè prout litera iacet: alijs modis legitur indirectè: & quælibet expositio est bona. His præmissis ad expositionē literæ. Ex hac lege nota qd res publica accipitur pro toto uniuersali Imperio: aliquando accipitur Respu. pro Repub. Romanorum seu filici. Aliquando accipitur Respub. pro ciuitate Romana: & sic fiscus & Respu. nõ sunt idem. Pro hoc uidetur tex. in l. non intelligitur. §. si in locis. de iure fil. & l. nõ est ambigendum. ff. de bo. pos. & l. sciendum. in prin. coniuncto §. debitores. & ibi plene per glo. ff. de legato. In contrarium qd sit idem in l. inter publicas. ff. de uerb. sig. Nota glo. in d. l. non est ambigendum. & C. de iur. fil. super rub. lib. x. Ad idem l. in fraudem. §. neq; ff. de iure fil. & in l. propter adum. in prin. & ibi not. C. de iudi. & l. si quis feruum. C. de ser. fugi. de quo per Cy. in l. Respublica. C. ex quib. cau. mai. & per Gul. de Cugn. C. cõia de uiuap. l. ij. Secundo ¶ ex hac glo. nota quod l. fin. C. de fac. san. ecc. non habet locum in municipio seu castro. quod apparet: quia ista glo. eo casu quo Respu. ponitur pro municipio, alleg. gloss. l. sed & hi. §. ff. de pub. Sed quando ponitur pro ciuitate, allegat. l. si. C. de iac. san. ecc. Intellige ergo legē illā in ciuitate tantum. & illa lex non habet locum in municipio. tenet glo. expresse in l. sed & hi. §. j. hic alleg. iuxta uiltimam opi. In h. In contrariu, not. qd illa lex habeat locum, potest forte esse uerum: cū qd hæc est summa uerū illud sit beneficium principis: de quo loquitur d. l. si. & per consens. & hanc appropinquat illud sit beneficium principis: ut ff. de consti. prin. l. si. Secundo ¶ nõ omnes res publicæ sunt & sic publica uilitas præfertur priuata. Ad idē. l. pen. C. de primipil. lib. xij. de quo aliquo aliter in c. licet. extra de regula. per glo. & latius vij. q. j. c. i. tangit Cy. C. de cadu. toll. l. j. in ff. per And. de Bar. in l. c. i. i. in l. lex omnibus. C. de decu. lib. x. ¶ Tertio nota qd iura debent adaptari ad possibilitatem. simile in ij. dist. in c. erit autem lex. ¶ Quarto nota qd omnis uiltima uoluntas setur legitima, quæ legibus non repugnat: de quo uidebitis in l. qd si. ff. de leg. ul. prox. §. ¶ Item nota qd de legibus neglectis per principem reparatur: ad quod C. de cad. tol. l. j. §. cū igitur. j. de man. prin. in prin. ¶ Item nota qd liberis & parentibus & interdum fratribus debetur legitima portio secundum naturam. Nota uers. in de uote. & §. si quis autem non implens. & auth. ¶ hoc amplius. ibidē sumptari, habere locum in hereditate adita per hæredes. quod tene menti perpetuo. ¶ Opp. ad §. semper igitur. & uidetur qd lex per desuetudinem tolli non possit: licet sit neglecta: ut in ij. dist. ca. in istis. Pro cuius declaratione die secundum Iaco. de Bel. quandoq; lex nõ est obseruata, nec etiam contrariū obseruatur: quicq; non est obseruata sed semper contrariū seruatur: quandoq; lex est aliquo obseruata, sed malus usus abstulit eā in aliā figurā: quādoq; lex est obseruata, sed desijt postea frequentari & in desuetudine esse: quandoq; lex est aliquando seruata, sed bonus usus transtulit eam in aliā figuram. Primo casu nullo tempore tollitur lex: ut d. c. in istis. & l. leges. C. de legib. Secundo casu tollitur per desuetudinem, ut in pro. c. Insti. §. igitur. uers. in quibus.

Legitima. Sed nū- quid modificari. Vi- de And. sic. in c. Ray- nudi. xviij. char. cū lex seq. & lat. de. de. Ror. de dolo. in no- uis. & xvij. & lan. & Io. And. post Dy. in d. c. indultū. alleg. t. x. & Bar. i. l. Titio. §. Titio. ff. de cōdi. & de. cū cōcor. in finit. de quibus p. do. Ale. in apo. & p. Alexā. in l. quod de bonis. §. quarta. ff. ad l. Fal. & do. Maria. Soci. cōsill. lxxxiij. incipit. a Bartolo. d. sacro. & copiosissimē not. & ad futuritatem d. Barth. Soci. do. Ma- ria. filii i cōsill. xxx. inci. Quis ex his. v. ff. circa primā q. cū. y. ff. seq. i. parte. char. v. ff. & in cōsill. cl. inci. & nos introducere. y. ff. cū succedat alia. char. cxxvi. & ver. prece- rea legitima. cū ver. seq. ea. parte. cōsill. ce- xxxj. & cōsill. y. inci. pīs cōsultatio. i. p. in vlti. pre. char. v. & in cōsill. cclxxxvij. in c. circa primā q. y. p. mū probat. circa mediū cū ver. seq. in h. parte. char. cccx. & Fede. de Sen. in cōsill. clxx. Ludo. in cōsill. cxxxij. Pau. de Cas. in cōsill. lxxvj. & in cōsill. cxvij. quod po- test in totū tolli: sed in cōsill. cxxxj. q. pōt inuui. non in totum tolli. sed Alex. i cōsill. lxxvj. parte dicit nō posse tolli. nec dimi- nuī de iure cōmuni per l. quōtā in prio- ribus. sed per statutū sic: qñ extaret agna- ri per statutū vocati alia. non. Alex. in l. post dotem. sol. mar. post Bar. i. l. Titio. & vide ad materiā Ant. Rosa. in trac. de succed. ab ites. xcvij. cōsill. & Alb. de Rosa. in tract. itay. ij. par. q. ciiij. Et tu adde vtra hic deducta in medium Bald. in l. cū lege. nu. ff. & quod ibi posuit in add. ad psum. in vers. vtrū p. statutū. C. de epis. & cle. dixi post Iago. Reb. in ru. C. de decr. decur. li. x. nu. vij. & ix. in v. praxertu itatuū. dixi post Dy. in reg. in dultū in vers. possit auferri vel minui. post Collec. f. c. Qui taualis. nu. v. in ver. quartā debitam iure natura. extra de iur. reur. post Panor. in praealleg. c. Raynu- tius. nu. xij. in vi. fra- tuit. extra de test. po- nit Feli. plene c. eccle- sia sanctæ Mariæ. col. ij. nu. v. ceterū querit communitate. extra de constit. Ro. sing. ccccxx. incipit. quidam Cardinalis.

& dicto c. cum in istis. Tertio casu aut ille vltus est simpliciter malus: & tunc per talē vltum lex nō tollit: vt hic, & j. vt nulli iud. §. j. Aut ille vltus nō est malus simpliciter, sed quo ad quid: & tūc lex tollit, & dicitur tolli per desuetudinem. j. de iud. circa prin. colla. vj. Quarto casu lex tollitur per desue- tudinē: cuius est ff. de interrog. act. l. j. §. in- terrogatorij. Quinto casu lex non tollitur per desuetudinem sed per cōsuetudinē: vt l. de quibus. ff. de legi. Vltimus §. primum itaq; ibi secundū ipsam naturam & c. ¶ Fa- cit optimē q. per statutū non possit auferri legitima hitorum, vel parentum: nā cum legitima à patre iure naturali debeatur: pa- tet q. non potest auferri: cū ius naturale sit immutabile: vt in l. de iur. na. §. pe. & l. eos. ff. de cap. dimi. concor. l. cum ratio. ff. de bo. dāna. & l. scripto. in ff. vnde libe. extra de testa. c. Raynutius. & in c. Raynaldus. cu- ius contrariū determinat Dy. in c. indultū. de reg. iur. l. vj. Nō obstat, dicit ipse, quod allegatur in contrariū: quia portio bono- rum parentū non debetur filio iure natura li, imò iure ciuili positio: vt l. lege xij. tabu- larum C. de leg. hære. j. de triep. & femij. §. j. in glo. Non obstat hic text. ideo facit pro- me: nam hic dicitur, lex imponit necessita- tem relinquendi: quoniam legem constat esse speciem iuris ciuili: vt l. ius ciuile. ff. de iust. & iur. & sic per aliud ius ciuile poterit intelligi, quod hic dicit secundū naturā. & in c. si pater. de test. lib. vj. & allegat gl. sic q. exponit, i. ex quodā instructu naturę & no. in §. j. de triē. & femij. & ex quodam curiū naturalis: vt dicit gl. i. cū ratio de bo. dāna. Sed lac. de Bel. tenet q. non possit in totū auferri: quia ipsa legitima succedit loco edu- cationis & alimentorū filij: sed si possit in totum auferri, auferatur educatio: & sic con- tra bonos mores: & per consequens nō ser- uandū: vt in c. erit. iij. dist. sed illam opi. te- nent doc. & in l. fancimus. C. de nup. Vlti- rius j. habes ver. interdum. q. sicut legitima portio excludit filiū in qrela inofficiolita legitima portio excludit fratrem à querela. Non obstat q. in testamento fratris turpis persona fuerit instituta. ¶ Sed hic quero nū- quid si frater sit relictuū minus legitima, aget querela inofficiolus, vel ad supplementum. Casus est q. ad supplementū: vt l. omnimo- do. in prin. C. de inof. testa. & ibi not. ibi in verbo subuertendis. ¶ Quarto an quod hic dicit de fratre, vt l. fratres. C. de inof. test. q. possit agere querela persona turpi insti- tuta hærede à fratre, habeat locum in filio fratris de iure antiquo: nō est dubiū q. nō. Sed de iure hodierno cū filius fratris exa- quetur fratri. gl. in §. soror. In l. de inoffic. test. satis disputat, & nō bene se firmat. sed gl. in l. fratris vel sororis. C. e. videtur velle q. non. & ista opi. videtur tenerē Hostiē. in summa de test. §. qualiter. ver. sed nunquid filij. Sed quero, nunquid quod dicitur de fratre, q. possit agere querela, habeat locū si sit præteritus iure exhæredatus: Videtur q. sic, si præteritus habeat locū in contra ta- bulas, sicut in parenti. vt l. j. in ff. si quis à pa. fu. ma. l. pater filium. ff. de inoffic. testa. In contrariū est veritas: quia frater præterito non competit bonorū possessio contra ta- bulas. Casus est in l. j. §. liberos. ff. si quis à

pa. fue. ma. Competet ergo querela: ga præ- teritus habetur pro exhæredatione, sicut di- citur in præteritione ascendentū per lineā fæminā: vt in §. mater. Insti. de exhæred. libe. cū simi. Ita tenet Gul. in d. l. fratris. C. de inoffic. test. ¶ Quarto quantū poterit fra- ter reuocare per querelam inofficiolus testa- menti: Et videtur quod quartam tantū: vt Insti. de suc. liber. §. sed nostra. In contrariū est veritas, q. reuocatur in totum. Ratio est: quia quando querela cōpetit propter oditū instituti, qui est turpis persona, debet in to- tū reuocari institutio. hic est casus in l. Pan- tonius. ff. si quis à pa. fue. ma. ¶ Vltimus gl. nostra inducit text. in ver. semper igitur. pro- priū iuris, q. quis possit petere reuocari. Item q. quis possit petere instrumentū anti- quum & iam cōsumptū renouari. De pri- mo est casus in c. cū dilecta. extra de confir. vti. & ibi per glo. & doc. De alijs instrumentis renouādis propter vetustatē vel aliā causam, tex. habetur in c. fi. extra. de fide instrum. Glo. dicit q. in- strumenta iā consumpta debent renouari. quod intelligi qñ nō sint adeò consumpta, q. litera nō possit legi: ga tunc si de tenore instrumentorū dubitatur, tūc non fieret renouatio: nisi priuste- nor instrumentū per testes p. bare: vt est casus in c. cū olim. extra. de priuile. & not. in c. fi. ¶ Quarto vtrum renouatio tribuat ius de nouo. Dic q. nō, sed solū vetus cōfirmat: vt in c. ex parte. extra de priuile. xij. dist. præceptis. & d. §. cū dilecta. ¶ Itē allegatur iste tex. per gl. q. si amisi instrumentū debiti, nec habeo aliquā pro- bationē in scriptis, possum petere vt instrumentū iterū reficiat. Ita no. gl. in l. ij. de discussio. li. x. ¶ Itē no. ff. de adm. tu. l. chirogra- phis. Facit ad p̄dicta quod no. in l. ij. post prin. ff. sol. mat. l. si pu- pillus. in prin. ff. de noua. l. si finita. ff. de dam. infæ. & in Spec. de instru. edit. §. post q. ver. sed nunquid. no. etiam Spe. q. si chirographū amisi, possum petere instrū chirographi mihi renouari. Ita tenet ipse in tit. de locato. §. nūc verò aliqua. Barto.

¶ Penā cōditionalis. q. cessat qñ lex repræsentat factū, quod erat ab homine faciendū. ¶ Voluntas defuncti semper apparet legitima ubi iurium non apparet ex inspectioe. ¶ Legatarius, quando detrahit Falcidiam. Hæres & quilibet honoratus iussum testato- rio priuat, nisi lex repræsentet factū, qd ab ipso erit faciendū. h. d. Continuat ad superiora hoc modo. Dicitur est s. in §. semper. legi- bus neglectis reparari oportet. igitur & c. ¶ Nota ex huius §. ga cessat legalis penā cū lex repræsentat factū qd est ab hōe faciē dū, cessat penā conuentionalis: vt l. f. C. si manci. ita fuerit alie. Quarto de intellectu horū verborū, si qd præcipi. Respondeo: quidā habet in litera, aut si non illud aliqua lege: vel nō fiat, & c. nec est ibi verbū phibeat: & tūc expone secundū primā exposi- tionē gl. incipit: quali dicat. Et secundū hoc verbū demōstrat, in fine postq. referat adambo vltima dicta verba, ad verbū aut: & ad verbū, & vel si nō. Alij habet in litera phibeat: & secundū hanc lec. scdm gl. cōprehendit primū dicitū: scdm primā exposi- tionē diuidit, vt primū primò secundū & reddat: tertium nō mu- taf: vult dicere, q. illa, si qd præcipi, legitimum sit, comprehendit duo dicta: videlicet q. iussum testatoris legitimum seruet: illegitu- mus verò nō seruet. Ita aut. si nō illud aliqua lex phibet: cōpre- hendit primū & secundū dicitū: & ista duo dicta q. cōprehendunt primū dicitū scdm expositionē diuidant: q. primū reddat primo videlicet q. legitima defuncti seruet, reddat ad verisimilitudine qd legitimum, & c. scdm dicitū, videlicet q. vltima voluntas defuncti non seruet, reddat ad secundū dicitū: videlicet aut si nō illud, mu- taf. ¶ Quarto an voluntas defuncti præsumat legitima. Gl. p̄dicta in prin. vj. dicere q. sic. Facit s. eo. §. semper igitur. Hinc est qd glo. dicit q. testm in dubio semper p̄sumit solēnter factū, nisi probe- tur contra. vt no. in l. si scriptū. C. de pba. l. si post diuisionē. C. de iur. & fac. ign. qd est verū, nisi vitii apparet ex inspectioe: vt l. f. C. de edic. diu. I. ad. tol. No. gl. & aliter in fi. Veritas est q. le- gatarius nō pot detrahere Falcidiā iure Falcidia. l. lex Falcidia. §. nunq; ff. ad leg. Fal. l. ij. §. & hæc. C. cōia de lega. nisi in casu, vt delictet cū p̄sumpta voluntate defuncti: vt loquit l. pœnales. §. fi. hic allega. ¶ Vñ vtrū possit detrahere Falcidiā: dic qñq; vtrū an detrahit

de trahat de legatis relictis à se, & non detrahit: vt l. facta. §. si cū suspecta. ff. ad Trebel. & l. lex Falcidia. §. nunq; ff. eo. Quādoq; queritur, an detrahit de legatis relictis ab hærede vel simplici- ter: & tūc aut hæres nō detrahit: ga ex liberalitate soluit fideicō- missum integrū: & tūc detrahit de legatis relictis ab hærede, vel simplici: vt no. in l. j. §. inde Neraticus. ff. ad Trebel. aut nō detrahit hæres, & coactus adiuat: & tūc qñq; querit, an ab alijs singulari- bus detrahat: quia potest detrahere: vt l. Marcellus. §. quod si su- specta. ff. ad Trebel. & l. facta. §. si suspecta. eo. tit. & l. si patroni. §. ij. in fine. Quādoq; queritur vtrum trahat ab alio vniuersali: & dic vt l. ex alle. in fine. & ibi nota. ff. ad Trebellia. Bartolus.

¶ Admonitio, cum cursu anni facit quem inobedientem. ¶ Capiens commodum, quo inobediens priuatur, debet sustinere onus cautionis. ¶ Executor ultimarum voluntatum, an teneatur cauere: & quomodo nudus minister cauet nuda cautione. ¶ Lex quod capiat coniecturam ex voluntate defuncti. ¶ In casu huius §. hæres s. hæreditatem adiuat. ¶ Commoditas, qua quis priuatur, si respicit commodum certe persone, illi applicatur. ¶ Filius inobediens dispositioni paternæ, quando priuatur legitima: numero seq. & nu. 9. ¶ Hæres inobediens defuncto, quando priuatur commodum hæreditatis, & nunc sequenti. ¶ Filius agitator cum lege quam cum homine. ¶ Legitima quando debeatur filio in vita patris. ¶ Pater, quod non cogitur soluere legitimam filij, si filius delinquit. ¶ Pater delinquente, si pater aliquod soluit: an possit alter filius patre mortuo solum in partem imputare illi pro quo pater soluit. ¶ Filius à patre institutus, an possit duas quartas detrahere. ¶ Quarta que detrahuntur per filium, an detrahantur de universo & qualiter. ¶ Coniuncti sola ratione coniunctionis non præferuntur disiunctis. Sic quis. Hic §. habet duas partes vtrūq; ad §. hæc quidē. Pri- mo ponitur in deuoctio hæredis & eius penā: & quibus acquiritur portio, qua priuatur non obediendo. Secūdo ponitur ordo acquisitionis. Secūda ibi: in §. ordinatum. Breui- ter hoc dicit. Hæres, cui de necessitate legitima portio debetur, si monitus desistat, priuatur omni commo hæreditario vltra legitimam portionē: quod cōmodū venit applicandū personis hic enumeratis. h. d. vtrūq; ad §. hæc quidē. Ibi: hæreditatē, id est, istā partē collatā. ¶ Nota ex isto §. q. iustus & admonitio cū cur- su anni facit quē inobediens: & hoc cōmodo priuatur ipso iu- re excepto debito iuris naturæ. ¶ Secūdo not. in ver. cautione. q. capies commodū quo inobediens priuatur, debet sustinere onus cautionis. Similē l. si tibi legatū. ff. de leg. iij. de condi. inde. l. fra- ter à fratre. cū simi. & est arg. ¶ Istius ver. pro & cōtra: cū execu- tor vltimarū voluntatū de distributione faciēda, de quo tolet notari in l. liberto. §. Largius. de annu. lega. quod satisdare nō de- bet nisi fuerit nō soluendo viuēte testatore, & ignorāte vel post eius mortem. Sed an debent cauere nuda cautione: videtur mi- hi q. sic. Casus est in l. Firmio. §. j. ff. qñ dies leg. ced. quē tene mē- tu. istud habet locū in nudo ministro. De eo autem qui nō est nu- dus minister, est text. q. debet satisdare, in l. Titio. in prin. de cō- di. & demon. Facit l. Iulianus. §. si tibi ad exhibendū. ¶ Tertio no- ta ex isto §. q. lex voluntate defuncti cōiecturā capit. vt quos testō prædilexit, & lex prædilegit: vt hic. ¶ Opp. extra gl. de l. eā quā. C. de fideic. vbi ex testō, ex quo nō aditur hæreditas, legatū nō debet: sed intelligi hunc tex. q. si hæres adiuat, & ipius factio est inobediens, habet locum hic tex. ex testō hæreditatē adita: vt s. §. semp igitur. ibi: in deuoctō, & c. & ibi not. ibi: ab initio repudiāuit hæreditatē. Primo, semp est hic alijs hæres: quia scripto hærede excluso alius hæres immediatē efficit: vt in isto §. & §. in oibus. j. eo. Secdo opp. vñ videt ob stare l. j. & ij. & l. post legatū in prin. ff. de his quib. vt indig. l. hæredē eo. tit. cū si. sed hic desert alijs psonis: ergo & c. ¶ Sed illud est verū. Regula fallit, qñ cā, ppter quā quis priuat cōmodo, respicit cōmoditatē tertie psonæ: quia tunc applicat illi personæ, cuius cōmoditatē respicit: vt d. l. post legatū. C. de lega. l. pe. & l. Nefennius. & l. seq. ff. de excu. tut. & l. cū filius. §. non iure. ff. de lega. ij. vel applicatur alijs personis, ¶ prout lex disponit: ita loquitur hic §. Tertio op. ¶ Et videtur q. fi- lius inobediens priuat debito iure naturæ: vt i. e. tit. §. exhæreda- tos. Sol. Qñq; est inobediens viuo parente, et priuatur debito iu- re naturæ. Quādoq; est inobediens post mortē eius voluntatem nō seruando: & tunc nō priuatur debitis iure naturæ. Ratio, q. in primo casu maius delictū cōmittit filius quā i. secūdo. ¶ Quar- to oppo. & videt q. filius inobediens priuat tertiam partē eius in quo est inobediens: vt l. si quis, in suo. C. de inoffic. test. sed regula- riter hæres inobediens defuncto priuatur omni cōmodo, vt hic.

¶ Videtur. Adde Ange. in l. lex Cornelia. §. ij. de vul. & pup. etiam vide Bald. & adde Ro. in l. cum filius. de verb. ob. & Feli. San. in c. iij. præsentia de prob. in co. xxvij. & Ang. in consil. inci. an Petrus filius Pauli. idē cōsill. in c. p. amice & frater charissime & c. ¶ Pro condēnatione. Ad qd vide etiā quæ optimē per Io. de Ana. habentur in capitu. secundum. de deli. pu. p. glof. in ru. C. de decr. de lib. lib. x. & per Bar. etiā & Imo. in l. cū filius. ff. de verbo. obl. & per Bal. in l. omnimodo §. imputari. C. de in- officio. test. & in l. j. C. ne filius pro par. & per Pet. de An. in repe. c. j. in xl. char. in vers. iuxta prædi- cta de cōsill. vbi etiā qd si filius sit spur- & Bal. & Imol. in l. Come. ff. de vul. & pup. & per Ludo. la- tissime in l. filio. la. ij. in xliij. colū. ff. fol. mat. & Paul. de Cast. in cōsill. xxxiij. & per Aretinum & modernum in libro maleficiorum in ver- siculo dictum Sem- pronium in vltima columna. ¶ Vera. Adde q. ista opi. est approbata d. iure canonico licet tamē nō videat ve- ra de iure ciuili, & ita obseruetur de- cretales dicit: sed tu- die, q. vbi q. s. esse ro- gatus de restituēdo incōtinenti, illæ de- cretales nō obserua- rent. & ita plures re- perio do. Mat. de va- dis, d. Pisis. l. V doc. præclarissimū aūi meū cōsultasse, & subdit Bartolus in dicta l. papinianus, allegat in textu. in §. meminisse. quod hoc sæpe accidit, qñ dispositio non valet iure testamēti, & est appōsita clausula. si nō valet iure testiva- leat iure codicillorū & c. tunc em si testm nō valet aliqua rō- ne, forsā q. i. eo nō sunt testes, vel alia rōne nō valeat vide- tur voluntate q. hære- ditas restituat venie- tibus ab itestato sta- ti: & sic nō detrahit, nisi vna quarta: vt ibi etiam per Bal. & idē tenet ibi Ang. in fi. §. meminisse. & et tergit in s. seq. nūq; aūe detractio duarū quartarū habeat locū in ascendētibus, vt detrahere possint illas, Bal. dubitauit in l. si à milite. §. si ff. de test. m. & arguit q. nō: postea dixit: cogitabis. Et ad id qd dicit Bar. hic, vi- de omnino Alex. de Imo. in cōsill. xliij. §. parte. et cōsill. xliij. & in cōsill. cxxxix. j. parte. & Pau. de ca. in cōsill. xliij. & in cō- sil. xc. in fi. & Old. in cōsill. lxxvij. & ciiij. et cōsill. clvi. et plenius in consil. ccliiij. fallit nisi per legē reperiretur alia specialis penā imposta in cōtrariū. Ita soluunt de- cto. in l. f. C. de fideicō. Opp. & videtur q. hæres inobediens debet perdere etiam legi- timam partem. ¶ Nā mitius agitur cum le- ge quā cū homine: vt l. Celsus. ff. de arbit. Sed ego video q. vbi nō obediuit legi. pri- uatur debito iure institutionis. §. si verò nō fecerit. infra eodē. & hoc. §. si verò nullus. ergo vbi defuncto non obediuit, debet pri- uari debito iure naturæ, sed ibi erat debita priuatiō testator moreretur: sed debita iu- re institutionis non. ¶ Nota q. legitima deo- betur filio in vita patris. Pro hoc facit q. fi- lius dicitur hæres in vita patris, vt l. si quis legatum. in fine. ff. ad leg. Cornel. de fal. In contrarium videtur text. in simili in l. j. §. imputeri. ff. de colla. bo. de libe. agno. l. fin. vbi Dyn. format hanc quæstionem. & alio leg. istum tex. omisso quod dicit Dyn. Di- co viuo patre nullū ius competit filio, sed dicitur debita, quia in eā partem nō potest filium defraudare, nisi ex causa iusta ingra- titudinis, & ista sunt verba gl. in c. Ray. ex- tra, de testa. Pro quo facit aut. si qua mu- lier. & quod ibi no. C. de sacro sancti. eccle. quam authen. habemus j. de sancti. epil. §. si qua. & in authent. vt liceat matri & a- uia. §. quia verò mater ex consensu. ¶ Cumna viij. ¶ quod facit ad idem si filius committat maleficium aliquod, patet pro eo non cogitur soluere legitimam pro cō- demnatione. Et ita determinat Specu. in titu. de execu. sen. §. sequitur. ver. quid si fi- lius. quid pro filio condemnato, an mor- tuo patre frater possit imputare in patre fil- ius filij pro quo pater soluit: no. Iacob. de Are. in l. Stichus habet. ff. de penu. legat. ¶ Quarto gloss. an filius institutus à patre possit detrahere duas quartas, videlicet fal- cidiam, & debitam iure naturæ. Circa hoc text. & gloss. videtur variare, q. non pos- sint detrahere nisi vnam quartam, facit hic textus. & l. Papinianus. §. si quis impubes. ff. de inofficio testamento. & j. de resti- tu. & ca. quæ pa. §. quam obrem. & l. fi- lium. C. famul. eriticun. ad Trebellia. l. iube- mus. & no. gloss. in l. in ratione. §. quod vul- go. ff. si cui plus quam per leg. fal. & l. j. §. in- terdum. ff. ad leg. Fal. Gloss. verò hic distin- guit, aut filius est institutus purē, aut sub conditione. Primo casu detrahit vnā. Secū- do duas: & sic ista glof. cōsiderat, an ista in- stitutio sit pura, vel conditionalis: de resti- tutione verò non curat an sit pura, vel cō- ditionalis: idem not. in Summa. huius titu. Azo, cūiam videtur ista gloss. fuisse. & ita alleg. istum glossam. Iaco. de Bel. & Mar. qui tenuit istam opinio. Alibi gloss. dicit: an filius est institutus & rogatus de resti- tuendo purē, vel sub conditione. Primo casu vna sola quartam. Secūdo casu possunt detrahi duæ, statim alia adueniente cō- ditione. & ita nota. in dicta l. Papinia- nus. §. eo autem solo. C. ad leg. Fal. l. quan- quam. Et ista opinio videtur iudicio meo vera. Et hanc etiam sentit ista glo. hic: quia

- 1 Bonorum . Adde idē tenentē d. Soci. in consil. xxxij. incipiē. profequēdo ordinē. versic. circa secundā q. circa prin. cū versic. seq. in j. part. charta lxvi.
- 2 j. glo. sub conditione vel in dīc. referebant ad verbū restituenda. Et hæc opi. videf esse Canonistaru vt in c. Raynūtius. extra. de testa. glo. tñ ibi recitē intelligēdo videf velle q̄ secūdū canonicā æquitatē semper possint detrahī duæ quartē. siue est rogatus de restituendo sub conditione. siue purē. Contrariū probaf in l. i. ubi bemus. alleg. s. vbi. tex. dicit. q̄ filius rogatus de restituendo sine filiis decedens retrā quarta doctantē debet restituere . Nota q̄ dicit doctantē. ad idē d. l. filii. & l. j. s. inter dū. ff. si cui plus q̄ per l. Fal. Et istā doc. tenent in l. q̄. Jac. de Bel. hic. & j. de restit. & ea que pa. s. quāobrē. Et idēo posito pro cōstanti q̄ duę possunt detrahī. Quæro. an quilibet detrahaf de vniuerso. Respōdeo. non. sed detrahaf debita iure naturæ de vniuerso : & postea detrahatur quarta de residuo. Ita tenet Dy. in l. si verō cōposita. ff. de mili. testa. per tex. illius. i. gl. sentit in d. s. eo aut solo. in gl. Falcidia: ibi verō residuæ & c. no. extra in d. c. Raynaldus. in gl. super verbo. moreretur. & super verbo. nō potuit & c. Nota glo. si nullus. ibi. s. si verō. contra not. j. s. his omnibus. vbi gl. de cōiun. ctione non curat. & illa tenet Jaco. de Bel. dicens. q̄ cōiunctio post traditionē non nullū operatur. & præferf solū magis dilectus a testatore: sed sola cōiunctio vbi nō est maior honor. circa quęcunq̄ non ostēdit maiorē dilectionē: ergo cōiuncti sola ratione cōiunctionis non sunt præferēdi diluictis. In fine & c. obf. dicitur s. is ita quia loquit q̄ ille. cuius portio accrescit. nō adiuit. secus si tūc iam adiuit: quia tunc non accrescit inuito. sed demum volenti: vt probatur in d. l. si minor. Bart.
- 3 Fideicommissarius habet similitudinem cum hærede. & est hæres in effectu. Intel. lige utiliter j. nu. 3.
- 4 Filius. cui relictuū est fideicommissum uniuersale. dicit testamentum nullum. si non fuerit institutus.
- 5 Hæres monitus si desistat parere dispositioni defuncti quanto extraneus. uel fiscus admittatur.
- 6 Serui sunt uiles. & plerunq̄ indifcreti.
- 7 Legata plerunq̄ propter merita relinquuntur.

Inordinatum. Imō q̄ sic inordinat cū primo. de his que ex testamēto veniūt. debuisset dicere: vt l. j. in prin. ff. si ta. test. nul. ex. Sed dic secūdū Frā. Accur. q̄ ideo prius præmisit veniētē ad int. statō: q̄ de hoc pauca vo lebat dicere: ideo prius de his se expediat. No. tex. ibi: quoniam. & c. in similitudine quod fideicommissarius vniuersalis habet similitudinē cū hærede. est etiā hæres in effectu: vt l. si filius. s. si. ff. quod cū eo. & l. si necem. s. si. de bo. lib. Et sic facit ad tit. q̄ filius. cui relinquitur fideicommissum vniuersale. nō possit dicere testamentum nullū: licet nō fuerit aliter institutus. Et ita determinat glo. in l. scimus. s. cū aut. C. de inoff. testa. Sed ita gl. est cōtra tex. in l. ita tamen. s. qui rogatus. ff. ad Treb. vbi dicitur. q̄ filius emancipatus. cui est relictuū vniuersale fideicommissum. potest agere per cōtratabulas. quæ cōtra tabulas ei nō daretur. si esset institutus: cū contra tabulas nō detur filio instituto: vt l. j. s. j. in prin. de bo. pos. cōtra tabula. Patet ergo q̄ filius existens in potestate cui est relictuū fideicommissum vniuersale. potest dicere testamen tum nullū: cū per illud fideicommissum nō iudicet institutus. Pri mō tex. j. vt cū de ap. cog. aliud. dicit expressē q̄ nō sufficit. q̄ fi lius habeat legitimam per fideicommissum. Non obstat hic tex. & si. quia concedo q̄ fideicommissarius vniuersalis habet similitudinē cum hærede. & est hæres in effectu: quia sicut hæres institutus agit & conuenitur directē. vt Instit. de fideicom. hære. s. re stituta. ita fideicommissarius agit. & conuenitur vtiliter: vt d. s. restituta. & soluit legata secūdū distinctionē l. si. C. ad Treb. & l. j. s. pe. ff. eo. Itē. quia qui non est institutus. vel exheredatus. di citur præteritus. l. pe. & vlti. C. de fideicom. no. glo. ibi: q̄ neque. In vltima dicitur velle ista glo. q̄ vbi libertates in testamento non sunt relicte: extranei nō admittunt. Sed aliter nota & me lius j. eo. s. si verō ablatum in glo. & ad extraneos. & gl. & doc. in aut. hoc amplius. C. de fideic. ibi no. gl. in verbo. extraneos. Sed certē veritas est. q̄ fiscus demū volens admittitur. Et istud probatur in hoc tex. dum dicit. post quos fiscus. & c. & istud te

- 1 Hæres inobediens voluntati testatoris ut priuatur commo. quanto tempore cessare debeat. & an requiratur monitio.
- 2 Substitutus in casu huius s. non admittitur ex vi substitutionis vulgaris: sed beneficio huius legis.
- 3 Dispositio huius legis q̄ habeat locum adita hæreditate. & nu. 9.
- 4 Præmium propter penam quando quis consequi debeat.
- 5 Hodie q̄ sit differentia inter emancipatū & sui præteritum in modo rumpendi testamentū.
- 6 Authentica. ex causa. C. de lib. præte. an habeat locum in filio emancipato præterito. Testamento. in quo filius est præteritus a patre cum causa. uel a matre. an ualeat.
- 7 Filius exheredatus in casu huius legis. an admittatur inter extraneos uel cum fisco.
- 8 Extraneus in casu huius constitutionis. an & quando. & quo ordine admittatur.
- 9 Tempus ad ostendendum voluntati defuncti esse paritum q̄ possit statui ad petitionem legatariorum. & fideicommissariorum.
- 10 Filius emancipati & cognati q̄ succedant de iure ciuili ex testamento.
- 11 Successor anomalius q̄ dicitur ille. qui succedit beneficio huius constitutionis.
- 12 Fiscus in casu huius constitutionis. an admittatur ultimo loco.

Et hæc quidem. Hæres extraneus quislibet hono rus inobediens cōmodo hæredita rio priuaf. quod debet applicari personis hic enumeratis: a quo cōmodo filij exheredati penitus excluduntur: & ad tale commo dū vocati iure hæredes officiuntur. h. d. vsq; ad s. hinc nobis. No ta ibi: omnibus relictis. q̄ verbū relinquo. trahitur ad institutio nem. dic vt in glo. no. verbū. quod intelligo verū. nisi sit alius hæ res institutus: vt in l. his verbis. in prin. cum gl. ff. de hæred. insti. Item est hoc verū. cū hoc verbū relinquo est adiectum vniuersi tati bonorum. secus si certæ rei vel quãtitati: vt l. cogi. s. & ge neraliter. & ibi per Dy. ff. ad Treb. probaf per text. j. vt cū de ap. pel. cogno. s. aliud. cōiuncto ver. ceterum. Not. gl. quæ incipit. l. annū. & pro huius glo. declaratione dic. aut loquitur de pœna imponēda ex eo q̄ quis est inobediens defuncto: q̄nq; loquitur de pœna imponēda ppter aliud delictū. Primo casu. aut loquit in legato relicto ad non pias causas. aut ad pias causas. Primo ca su loquitur tex. iste. & s. eo. s. si quis aut non implens. & hoc nisi quis velit vt cōtra hæredem alio remedio: puta quia vellet age re de fructibus & vris: vt C. de vfur. & fruct. lega. l. j. Secundo casu: aut quis vult vt contra heredem ex sola negatione in qua vsq; ad sententiā perseuerauerit: & tunc punitur pœna dupli: vt insti. de act. s. item mista. Insti. de oblig. quæ ex quasi contractu. s. si. Aut vult vt contra hæredem ex sola dilatione: & tunc aut fuit facta bina monitio. & incontinenti hæres priuatur commo do relicto sibi a testatore: vt j. de eccle. tit. alleg. j. glo. s. si autem. Pro hoc facit aut. licet. C. de episco. & cleric. aut talis hæres non admonitus distulit soluere: & si distulit per sex menses a tempo re insinuationis & testamenti computandos: & tunc non priua tur eo quod est sibi relictuū. sed tenetur ad fructus & vras a tempore mortis testatoris: vt j. eo. tit. s. si autem legatū. quicquid glo. hic dicat. Secundo casu principali exigitur bina. vel tertia monitio

monitio secundum qualitatem delicti: vt j. vt lic. matrī & auia. s. si quis in sua de san. epti. s. presbyteris & diaconibus. in gloss. s. si quis in sua de san. epti. s. presbyteris & diaconibus. in gloss. not. verbum. vbi de ista quæstione est casus. extra detest. c. si he redes. secundum vnam lec. l. Nota gl. sed nunquid ibi: secundū Jo. Idem no. in d. l. post aditam. & in aut. hoc amplius. C. de fidei com. Et est ratio: quia ista constitutio habet locum hæreditate adita: vt s. eo. s. semper igitur. vers. in de uotē. oportet igitur q̄ ex beneficio huius legis substitutus admittatur: non ex vi substitutio nis: cum substitutus expirauerit: vt d. l. post aditam. Nota glo. nunquid ibi: ne quis. & c. q̄ lex probat q̄ sit in pœna: ergo & c. nō obstat quod dicitur quod sit in pœnam & c. vt l. alleg. per Azo. Verum est principaliter. & immediate propter pœnam: sed qua dam mediata ratione. videlicet quia est hæres: quo casu lex per mittit posse consequi præmium propter pœnam: vt ff. de excu. tuto. l. sed & milites. s. scribit autem. no. Dy. in l. decreto. ff. de su spe. tuto. & latius per eundem in c. quod ob gratiam. de reg. iur. lib. vj. & ibi reduc. & c. Idem not. in l. si seruus plurium. s. ij. ff. de lega. j. Sed in contrarium videtur q̄ iste delictus esse hæres ipso iure propter inobedientiā: vt s. in omnibus. j. eo. Sed responde hoc est verum. si alius adeat hæreditate: sicut alibi dicitur contra ctus est nullus. si hoc allegat aduersarius: vt l. eleganter. in prin. ci. ff. de dolo. & in testamento. quo filius præteritus: vt l. filio. ff. de in iust. rup. testa. Nota gloss. dicentem. nullo ibidem in emā cipato: nota q̄ etiam hodie est differentia inter emancipatum & suum præteritum in modo rumpendi: nam suus præteritus agit per contra tab. & potest dicere nullum: siue causa sit inserta. siue non. Emancipatus verō hodie ita demum dicit testamentum nullum. si causa non sit inserta. qd̄ tene menti. Et idē tenet Azo in Summa. C. de libe. præte. vel exhare. s. est autē effectus. Et ita debet intelligi qd̄ dicitur. C. de colla. l. si emancipati. & in vic. gl. Secundo no. q̄ aut. ex causa. habet locū in filio emācipato præterito: & sic iura antiqua quæ loquuntur de filio emācipato sunt correcta per aut. ex ca. & cū hæc gl. concor. quod no. C. de bo. pos. contra tabu. l. j. & l. si extraneo. ff. de vfufr. Instit. de exhæ. libero. s. emancipato. s. cuius contrariū no. glo. ff. de mino. l. si filius. & in l. Gallus. s. in omnibus. ff. de lib. & posthu. de quo dicā. j. vt cū de appel. cog. s. aliud. Et ibi casus. si q̄ filius emācipatus præteritur a patre cū causa. vel a matre cum istis duobus casibus valet testamentū. & ibi: quare non. circa hanc partē vide qd̄ no. in aut. hoc amplius. superius alleg. Et ibi. s. qui duos. Ia co. de Bel. reprehendit hanc gl. quia iste filius secundū hoc repe rietur esse hæres. & exheredatus: que sunt opposita: nec possunt esse sub eodē subiecto: vt l. hæc verba. ff. de ver. sig. & sic ratione contrarietatis repellitur: vt l. ij. s. sed si alius. ff. quādo ap. lit. cū si. Præterea ista lex nō excludit exheredatos. Ratio est. eo quia te stator videtur eos repulisse. Et ideo nullo iure iste exheredatus est admittendus: cū vna sit legis intentio. vt dicit hic tex. Et hæ opin. doc. tenent in d. aut. hoc amplius. in si. Jac. de Bel. dicit hoc esse relinquendum arbitrio iudicis. qui habet inspicere. & inue stigare mentem testatoris. arg. l. ij. s. conditio. ff. de adimen. lega. & l. voluntaria. C. de fideicom. Nota gloss. ibi: per hanc constitutio nem. Nota istam gloss. quæ est vera: licet contra videatur velle glo. s. eo. s. inordinatum. Quæro. quomodo poterit venire ad extraneos. Dicit Odo. q̄ debet fieri citatio per priorem. & c. Va dat corā iudice ille. qui prius venerit. præferetur alijs. l. placuit. in fi. C. de colla. fun. pa. libro xj. & ibi præcedentes. i. illi. qui præ cesserint extraneos. & in l. fina. Ista gloss. format quæstionem. quando hæreditas non est adita: quia dicitur quod fiscus istam hæreditatem accipit. tanquam vacantem: & lex dicit quod hæ reditas tunc vacans est. quando non est adita: vt in l. j. & l. vacā tia. C. de bon. vacan. libro x. quo casu ista constitutio non habet locum in hæreditate non adita: vt s. eod. s. semper igitur. & sic ista gloss. non facit ad propositum in dicto s. præterea. si pro poneres istam hæreditatem aditam: ex quo ponimus quod nul la fuit relicta in testamento. adhuc ista quæstio non procedit ad nostrum propositum: quasi nulla sit. Nota gloss. scilicet expres se ibi: sed quid. & c. Nota quod potest statui tempus ad ostē dendum ad petitionem legatorum. & fideicommissorum. & aliorum. qui admittuntur ex autoritate huius constitutionis. adde ad gloss. l. quandiu. ij. ff. de acquirenda hæreditate. Nota gloss. vt illum. ibi per totum: & illud exemplum habet locum hæreditate non adita. Probatur in d. l. j. & not. C. de fideicom.

aut. hoc amplius. & ideo illud exemplum non videtur bonū huic s. cū nō sit bona si militudo de eo qui efficitur hæres hæreditate per alium non adita. & in casu nostro: nam hæc constitutio hæreditate adita habet locum: vt s. e. s. semper igitur. Et ibi vo centur. Innuit gl. ista q̄ cognati & filij emā cipati non succedūt de iure ciuili ex testa mento. idem sentit. ff. de inoff. test. l. posthu. circa principium. & l. cum quidam. s. suū hæredem. in glo. magna. ff. de acquiren. hæ reditate. l. illud. s. fina. ff. de contra tabu. Sed contrarium sentit gloss. in l. fina. ff. de inter roga. actio. & illa gloss. est vera. & probatur per text. ff. de bon. possel. contra tabu. l. ex duobus. in princip. & sic ista gloss. non videtur bene loqui. Vel si volumus eam sustinere. dic quod ista gloss. non vult hoc dicere quod cognati & emancipati non suc cedant ex testamento de iure ciuili: sed in eo quod gloss. dicit. neque ex testamento. & c. intellige. quod fuerit scriptum in testa mento. & sic gloss. se refert ad primum dictum. I. qui videlicet scriptus. & c. Quæro. dicitur hic quod ille. qui capit commo dum quo priuatur. efficitur hæres: quæro. quis successor vel hæres dicatur iste: Ex testamento non: quia non scriptus. Ab in testato non: quia fortē non confanguineus. Dic vt no. Instit. de eo cui li. causa bon. s. quid ergo. vbi dicitur quod in casu huius legis ille. qui succedit. dicitur successor anomalius. quam gloss. perpetuo tene menti. Et dicitur iste talis admitti vt hæres ex au thoritate huius legis. vt not. in s. si verō ablatam. s. eod. In gloss. quæ incipit. s. ponendo. ibi. s. eo. tenet gloss. ista quod cōiunctio nihil operatur. quo magis quis admittitur ad commo dū. Cuius contrarium no. s. eod. s. si quis aut non implens. sed hic vide vt ibi dixi. Vltimo nota tex. ibi: tertio verō in fisco: quia hic est casus quod filius vltimo loco admittitur: licet contrarium nota. gloss. s. eod. s. inordinatum. vbi dixi: & circa omnia prædicta & omnes s. præcedentes. vide quod habes xj. quæstio. j. c. Sylue ster. Et extra de voto. c. licet & c.

- 1 Falcidia a false dicta: quia sicut falx refecat.
- 2 Falcidia non a prætor. sed a consule introducta. uel a tribuno denominata. Prætor quod non tollat ius ciuile.
- 3 Hæres subtrahens aliquid de hæreditate. q̄ perdat Falcidiam. Et an totius hæreditatis. uel rei subtrahere tantum.
- 4 Triplex est ius disponens circa Falcidiam. quando hæres subtrahit aliquid de hæreditate.
- 5 Testator quando presumitur inuitus Falcidia detrahatur.
- 6 Legatarij & fideicommissarij quod citandi sunt in consecutione inuentarij.
- 7 Inuentarium consecutum citatis aliquibus legatarijs. & aliquibus non: an ualeat saltem quo ad citatos.
- 8 Inuentarium quod confici debeat coram iudice. & nu. 17.
- 9 Citari procuratorem quando sufficiat. etiam si dominus non habeat legitimam excusationem non ueniendi.
- 10 Citatio uerbalis. an fieri possit extra territorium.
- 11 Testimonium de visu. & non de auditu ualeat: & quando de auditu. Visus regulariter accipitur pro quolibet sensu corporeo.
- 12 Testimonium de auditu alieno. quando admittatur.
- 13 Testes quando debeant habere notitiam contrahentium.
- 14 Si testes non cognoscunt illum. de cuius facto deponunt: debet ille talis eis exhiberi ut eis cognoscant.
- 15 Testi deponenti de credulitate quando credatur: remissiuē.
- 16 Negatiua an probetur.
- 17 Negatiua coarctata directē probatur.
- 18 Paupertas & diuitia probantur arbitrio iudicis.
- 19 Inuentarium debet finiri per eundem notarium. qui illud incepit. & coram eisdem testibus.
- 20 In consecutione inuentarij unus testis sufficit: & quando requirantur duo.

Hinc nobis. Hæres faciens inuentarium secundum formam a iure traditam nulla vltus malignitate legis beneficio vitur: nisi a testatore fuerit prohibitus Falcidiam detrahere: nec ultra vires hæreditarias conueniri potest. Inuentario autem non factio. nullo huius legis beneficio gaudet. h. d. vsq; ad s. nō autē. Not. gl. ibi: dicitur aut. istud non videtur verum. Nam lex Falcidia habet duo capita: quorū primū nō refecat legata: l. j. in prin. ff. eo. & tamē vocabat Falcidia: & anteq̄ esset secūdum Can. Sed pot̄ responderi q̄ assumptis

In l. omnes. Vbi vi de etiam Bar. c. cor- dantem opi. & vide Pau. & Alex. Rap. & Franc. in l. ff. de iur. om. iu. & Raph. & Frac. in j. costi. C. & Ange. in l. j. hæc stipulatio. x. colu. si cui plusquam per l. falcid. & in d. l. fina. & Ange. Aret. in tra ctatu malefi. verfic. citentur. in ij. col. & Bal. in marg. i. v. i. u. dex. ver. lx. & Lanf. in c. quoniam contra. 2 verfic. citationes. de proba.

De auditu. Vide Feli. in c. prætere. in prin. de test. cū non nullis. c. cor. ibidem per eū signatis: & p. d. Soci. in cōsil. l. xiiij. inci. in causa verete. verfic. capiēda est. ibi: nō tantū vnus testis. in j. parte charta. ij. & in cōsil. cxviiij. in cip. vllis narratis pū ctis. ver. secūdo cōfir maut. in dicta parte char. d. xxxvij.

Alieno. Vide omni no Feli. in c. ram lite ris. in vlti. colū. ad fi. de test. & c. licet ex quadā. circa prin. eo. titu. Tu vide omnino de hoc qd posui in apof. ad istum post eum & alios coapo stillatores in l. testiu nu. iij. in ver. de audi tu. C. de testi. & Col le. in c. literas. & ibi etiam posui in apof. ad ipsum in verfic. de auditu auditus. ex tra de iur. calum.

De credulitate. Ad de Feli. in c. quoties. dum est ius Codicis, secundū quod hæres subtrahens debeat restituere duplū: vt s. illo allega. & ante dictū §. & de iure Codicis hæres subtrahens perdebat Falcidiam in re subtrahā tantū: vt l. non dubiū. C. de legi. secundū vnā lectū. Tertius ius est Authen ticorū, quo statuitur qd hæres subtrahens perdit Falcidiā, non so lum in re subtrahā, sed in totū: vt hoc tex. secundū secundā lec. & no. glo. expresse j. eo. §. si verō non fecerit. in gl. que incip. hoc facit. Sic per hoc videtur correctæ omnes leges anteriores. Et hanc opi. tenet Dy. in d. l. rescriptū. licet Cy. videatur sentire con trariū in aut. sed cū testator. C. eo. non obstat l. beneficio. hic alle. quia respōdeo qd ibi nō dicitur qd ille qui malignē in vna re per fidecōmissū legata, seu relicta se gessit, perdat Falcidiā in totū, vel in illa tantū: sed hoc declaratur per alias leges, quas alle gauit. Quæro, dicitur hic inuitis: vtrum testator præsumatur in uitis: text. & glo. est qd sic in l. Titia. ff. ad leg. Falcid. & not. in l. filium quē habentem. C. fa. erc. in ij. gl. Ibi, fiat igitur. nota ex hoc quod ad consecutionem inuentarij debent citari fideicōmissi sarij, & legatarij. sed pone, qd alij legatarij sunt citati, & aliqui non: nunquid ille, qui est citatus potest allegare inuentariū non valere: quia legatarij alij non sunt citati? Et videtur qd sic, quasi non sit seruata forma d. l. vltimæ. C. de iure delib. & in forma hic tradita. Pro quo j. eo. verfic. his omnibus. In contrarium videtur, qd istud inuentarium saltem valeat quo ad citatum: sicut dicimus in sententiā, quæ fertur partibus non citatis, non valet: & tamen si agatur contra duos: & vnus citetur in pronunciatione, alius non: sententiā valet quo ad citatum: quo ad alium non: vt est ca sus in l. de vnoquoque. ff. de re iudi. & ff. de iudic. l. non idcirco. in prin. & in c. cum iuper. extra de sen. & re iudi. Quæro, quis est modus citandi. Dic vt in glōf. quæ incipit, id est, procura. ex

qua iuncta cum tex. no. quod inuentarium debet fieri coram iudice: cum citatio, de qua loquitur gl. non possit fieri, nisi per iudicem. Et sic ista gl. facit pro opi. Mart. de Fano: qui per hoc tenet, vt recitat Spec. in tit. de instr. edi. §. si. verfic. quid si hæres. Sed aduerte ad hanc gl. quia ista videtur velle quod citetur ipse pro curator, si dominus habeat legitimam excusationem nō veniē: dī: non autem fiet citatio: vt dicit hic glo. Et secundū hoc videtur hic text. quod vbi principalis habeat legitimam causam non veniēdi, potest procurator citari: licet prius non citef principalis. An autem vbi principalis aliā non habeat iustam causam non comparendi, possit citari procurator: videtur tex. qd sic C. vnde vi. l. meminerint. ff. de lib. agno. l. j. §. j. C. de procura. l. eū qui. Sed docto. ibi intelligunt quod prius debet citari procura tor: & ita glōf. dicit extra de dol. c. causam. Veritas est quod ad primū decretum sufficit citatio procuratoris. ad secundū, citatio domini: vt l. hoc amplius. §. si. cum l. seq. ff. de dam. infecto. Vltimō tex hoc tex. coniuncto §. si verō absunt. colligitur argu. qd citatio verbalis non posset fieri extra territorium: ad idem ex tra, de dolo. c. cum olim. & quod ibi no. & quod not. in c. ex parte. extra, de appel. ad idē. j. vt spon. lar. §. ad hæc quoq; sancimus. a verfic. si verō. In contrarium videtur tex. in l. omnes. §. verum si si apparitor. C. de epif. & cleri. & l. ij. C. de offic. præfec. vrbis. de qua quæstione dic vt disputando tenuit Cyn. in quæstione que incipit, Rector ciuitatis Senarum. Nota tex. ibi: videlicet, & c. qd testis debet testificari de visu non de auditu quod dic vt in glo. ibi. Nota testimonium: sed veritas est qd testimonium de auditu primō admittitur: vt probatur in l. sape. de offic. præsi. de te sta. mili. l. diuus. ibi: audiuit, & c. & Instit. de testa. mili. §. planē. no. in l. ij. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. ar. facit c. j. extra, de testi. Quid enim si volo probare testatorem talia verba dixisse: vel ta lia verba in stipulatione interuenisse: vel aliquid quod auditu percipitur? certē per sensū auditus de his potest reddi & fieri testimonium, per præalleg. l. ij. Sed non obstat quod dicit hic vi disse: nam vitus accipitur generaliter pro quolibet sensu corpo reo: vnde si per sensum vitus quid percipitur, testis debet de visu testificari: si per sensum auditus de auditu: & sic de similibus, & ita no. Jac. de Are. C. de testi. l. testium. & ibi per Cyn. & xiiij. q. ij. per totum in c. cū causam. extra, de testi. per Inn. & in Spec. de testi. §. j. ver. item qd non prohibet. & §. nunc tractandum. ver. vt autem hoc plenius. Nota per glo. iij. q. ix. c. testes. & de conse. distin. v. c. venisti. De auditu autem alieno non potest quis te stificari, nisi in casu l. si arbiter. alleg. in glo. l. ij. §. idem Labeo. ff. de aqua pluuiā. arcen. & plenē not. in dicto c. testes. & isto casu vbi requiritur testimonium de visu, tunc reus ad testificandum non admittitur. An autem vbi sufficit testimonium de auditu cocus admittatur. gl. hic dicit quod sic: quod intellige gl. quādo testis habet notos contrahentes per vocem. Ita tenent docto. in dicto cap. testes. Secundō nota textum cum glo. super verbo tres. quod testes debent habere notos contrahentes. In contra rium est text. infra de testi. §. & licet. Et ideo dic, quandoque testes admittuntur ad testificandum super actibus personalibus seu contractu: & tunc debent cognoscere contrahentes ad testi ficandum quandoque admittuntur super reali seu super aliquo facto, vt quod Titius possederit: & tunc sufficit qd cognoscant eum, de cuius facto testificantur: vt not. Pla. in l. tertia in princ. ff. de testibus. & facit infra de testi. §. si verō ignoti. Quandoq; adhibetur instrumentum: & tunc ad iustantiam instrumenti: & vt instrumentum valeat, non oportet quod testis cognoscat contrahentes: vt in dicto §. & licet. fallit in inuentario: vt hoc tex. cum sua glo. & l. fina. §. sin autem dubius. C. de iure deliberandi. Item fallit in testamento conditio in scriptis ab imperitis litera rum. infra de instrumen. cau. & fide. §. oportet. & not. in dicto §. sin autem dubium. Sed aduerte: quia si testes non cognoscunt illum, de cuius facto volunt testimonium perhibere, debet eis exhiberi, vt ipsum cognoscere possint. extra, de testi. c. cum cau sam. & tangitur in l. prima ff. si ex noxalibus causa aga. facit ff. de publica. l. cum si exhibuissent. §. an autem. Nota quod testes debent testificari sic esse, vel non esse, non autem de cre dulitate. Cuius contrarium videtur in l. prima §. j. ff. de ven. in spi. & extra de præsum. c. literis. Et ideo pro huius declaratione dic vt per Cy. secundū Iaco. de Are. in l. testium. C. de test. in v. q.

& Spec. in titu. de teste. §. j. in ver. item qd deposuit. facit opti mē extra de præsum. c. literis. Vltimō nota tex. ibi, in nullo cō scios, & c. qd negatiua probatur. Circa quod doc. dicunt, qd regu lariter negatiua nō probatur: vt C. de proba. l. actor. & l. ei incū. ff. de proba. Fallit in hoc §. vbi negatiua probatur per sacramen tum purgationis: vt dicit glo. in d. l. actor. tamē & probatio dici potest, l. si. in §. licentia. de iure deli. Facit ad prædicta qd negati ua probatur per sacramentum. extra, de testi. c. præsentium. glo. no. hic videtur dicere aliter, quæ incipit, testimonium. quod f. hic talis negatiua habet vim affirmatiuæ. Cū enim testis dicit se ste tisse vsq; ad finem inuentarij, & nihil potuisset fieri quin ipse videret, perinde est ac si affirmatiuam proponeret. Et sic no. qd ne gatiua, quæ est coarctata, potest directē probari. Ad idem quod no. in l. Pato. §. rei. ff. de acq. hære. & in l. j. §. ff. de iti. actūq; priua. licet Dy. dicat ibi qd testis suspitione nō caret, tamen ipse ibi tenet, qd vbi negatiua est coarctata, qd potest cadere in mente testis: & tunc potest probari: vt hac glo. cum simi. & pro hoc facit quod no. in l. fi. C. de re. cre. facit l. ij. C. de erro. aduo. sed si ne gatiua non esset ita coarctata qd non caderet in mente testis: tunc non posset probari: vt d. l. actor. pro quo vide quod ibi no. doc. in ij. q. No. ergo glo. in fi. no. totam istam glo. & vide quod no. glo. C. de fal. l. si quis decurio. & per doc. ibi. in v. q. Oppo. quod not. glo. in d. l. in donationibus. Nota glo. ibi, substantiam. Ex qua no. 17 duo. Primō qd ista glo. videtur velle qd inuentarium fiat in iu dicio. Dic quomodo dixi §. prox. verfic. Secundō nota qd pau pertas & diuitiæ probantur pro motu iudicis. Similē habes glo. in aut. prætere. C. vnde vir & vxor. De quo per Jac. de Are. in l. paupertas. ff. de excu. tu. vbi videtur velle qd etiam possit pro bari per publicam famam. & vide glo. in l. vbi adhuc. C. de iure do. & j. de æqua. do. §. illud. colla. vñ. No. glof. l. illa scriptura. in si. quod videtur verum secundū Fran. Accur. argu. l. cum an tiquitas. C. de testa. nisi impediatur: quia que de nouo emergūt, & c. vt j. §. sed neq; ff. de interro. actio. de atate. §. ex causa. No. glo. interpositio est ibi pro singulari: in casu tamen requiruntur duo tabelliones, vt probatur in tex. l. si. sin autem dubius. C. de iure delibe. Vltimō circa hunc tex. ibi, & in nullo conscios. vide quod notat glo. vij. q. iij. c. Artaldus. cum qua glo. concor. quod notatur in c. bonæ. extra de electi. in glo. sic esset. & vide quod 21 no. xx. q. ij. c. præsens. in glo. quæ inci. sed qualiter. Nota glo. sci licet trium. in fi. licet ista vltima opi. videatur verior: tamen pon nit de tribus in aut. sed cū testator. C. ad legem Falci. cum di citi, si quis ex his absint, vel interesse nolint. Nota glo. id est, re motio. & ita ponitur in tex. in authen. sed cū testator. quæ hic sumitur.

Falcidia dicitur inducitur magis in fauorem testantis, quam contra eius voluntatem. Testator quando presumatur ignorare vires sui patrimonij. Legatarij in consecutione inuentarij debent nominati citari, si sunt certi. Forma inuentarij que sit, & qualiter fiat. Inuentarium debet incipi a die mortis testatoris intra xxx. dies. Inuentarium quod ualeat, licet non sit inceptum, nec perfectum intra sexaginta dies a morte testatoris. Inuentarium quod non uideatur, licet signum crucis omittatur. Inuentarium factum ab hærede, an profit fideicommissario uniuersali. Fideicommissarius uniuersalis quod possit facere inuentarium si hæres non fecit: & ad quid sibi proderit. Hæres conscios inuentarium, an possit uti Falcidia aduersus creditores. Si enim. Nota ex isto verfic. qd Falcidia dicitur esse induc ta magis in fauorem testantis, quam contra eius voluntatem: vt hic. Ad idem j. eo. verfic. hæc autem. Secundō nota qd testator presumitur ignorare vires sui patrimonij. Pro cuius declaratione dic: Quandoq; loquimur in actibus morien tium: & tunc presumitur ignorare vires sui patrimonij, vt in ver. hoc autem. Insti. qui manu non pos. §. sin autem. argu. C. qui test face. post. l. hac cōiultissima. §. at cum humana. Quandoq; loqui mur in actibus uiuentium: & tunc aut quis habet bona ad ipsum de nouo peruenta, & presumitur ignorare vires sui patrimo nij: vt l. qui nondum. C. de hæredi. vendi. Aut quis habet bo na ab antiquo peruenta, & tunc si sint immobilia, præsumi tur scire: vt l. quisquis. C. de relicta venditio. Si verō sunt bona mobilia: & tunc si sunt præsentia, presumitur scire: si sunt absentia presumitur ignorare: vt l. in fraudem. ff. qui & a quib. Illud quod dixi qd in actibus morientium presumitur ignorare,

1 Falcidia dicitur inducitur magis in fauorem testantis, quam contra eius voluntatem. 2 Testator quando presumatur ignorare vires sui patrimonij. 3 Legatarij in consecutione inuentarij debent nominati citari, si sunt certi. 4 Forma inuentarij que sit, & qualiter fiat. 5 Inuentarium debet incipi a die mortis testatoris intra xxx. dies. 6 Inuentarium quod ualeat, licet non sit inceptum, nec perfectum intra sexaginta dies a morte testatoris. 7 Inuentarium quod non uideatur, licet signum crucis omittatur. 8 Inuentarium factum ab hærede, an profit fideicommissario uniuersali. 9 Fideicommissarius uniuersalis quod possit facere inuentarium si hæres non fecit: & ad quid sibi proderit. 10 Hæres conscios inuentarium, an possit uti Falcidia aduersus creditores.

de test. in ij. colum. in prin. ver. glof. ff. cum nonnullis remiss. ibi positus per me in apo stil. D D E quod not. ad Collecta. vbi proxima apostil. alleg. in fi. in ver. de credulita re. & quod posui in apof. ad istum in l. iurifuradi. nu. ij. ver. ite querit quid in inspe ctionibus. in verfic. sed iste. glof. §. de testamen. D D E quod not. ad Collecta. vbi proxima apostil. alleg. in fi. in ver. de credulita re. & quod posui in apof. ad istum in l. iurifuradi. nu. ij. ver. ite querit quid in inspe ctionibus. in verfic. sed iste. glof. §. de testamen. C Probari. Vide do. Alex. & Imol. in l. j. vij. col. ff. si certum pe. & Bar. Bal. plenē in l. actor. C. de proba. & Ang. hic. & in l. si. §. docere. in fin. ff. ne quis eum. vbi etiā per do. Alex. & Bal. in mar. ver. iuramen tum. & Bar. in confi. incip. commune Li gnanti. & d. Alex. in cōsil. xliij. iij. parte. & quæ per Pau. de Ca. in cōsil. d. xxvij. & p. Feli. in c. certio loco. de pha. & aliquid in c. super his. de accu sa. in vij. col. D D E quod not. in apof. ad istum in l. j. nu. j. ver. per visum. C. de cano. fru. vrbis Romæ. lib. xj. C Præsumitur igno rare vires sui patri monij. Sape enim vt Iustinianus ait, de fa culta. suis plus sperat homines, qd in eis sit. C Inuentarij. De eius forma vide Firma. in suo aureo reperto rio. ver. inuentarium hæres facere tenetur ver. ij. & in verfic. hæ res inuentarium. D Vitiatur. Adde do. Alex. de Imol. in l. iur ris. §. si pacifcar. de pact. & Spe. in tit. de instr. edi. §. si. ver. in huius aut. vbi etiam vide Ioan. Andre. in addi.

1 C Succedit. Ad qdvi de d. Bar. Soc. in col. xxxiiij. inci. psequere do ordinē. verū. p. rera. cum circa finem. posit. vericulo sequenti. in j. parte.

2 donec honeste vixerit: secūdo nubēdo debet nihilominus cōsequi relicta, cū nubendo dicit castē viuere. Pro quo tex. optimus. ff. ad Ter. l. mulier. §. cū proponeret. vbi illū tex. alle. ad hoc Old. ad idē. xxxj. dist. c. Nīcena. xliij. dist. c. conuicia. facit qd' no. in §. iuris p̄cepta. super verū. honeste viuere. Institu. de iusti. & iure. In cōtrarium facit j. quomodo opor. epi. §. si aut aliquis. j. de san. epi. §. clericus. dicit Oldra. in hoc stare cōi vsui loquendi cū eorū vsus loquēdi sit: & intellige q' dicēdo, donec castē vixerit, intelligitur, i. ad secunda vota nō transierit; sed certē si non probaretur iste cōis vsus loquēdi, ego stare huic tex. & alijs simili. non ob. tex. in cōtrarium alle. vt dicā in d. §. si aut aliquis. Secūdo nō q' secundū istā cōstitutionē nō distinguitur, nubat mater secūdū, vel nō: vel nubat ante mortē filij vel post. Item nō distinguitur, superint frates defuncti, vel nō, vt in d. ver. nequaquam. vīq' ad verū. colligentes. No. verū. sic enim. q' ius quōd seruat in patre transeunte ad secūda vota quo ad successione filij seruat in vtroq' quo ad lucrum dotis, & donationis propter nuptias: vt hic, con iuncto. §. colligentes &c. Secūdo nō. fmodum allegandū: non est aliqua lex, quæ hoc dicat in l. illā. C. de col. Oppo. & dicit hic in verū. si verō intestatus. q' si filius succedit fratribus superstitibus, q' etiā succedat mater & frater. cōtra. j. de nup. §. ingratitudi nem. doli. vt in glo. appellatione. Ex qua nō. q' ingratitudo repellit fratrem a successione ab intestato: vt hac glo. cōiuncta cū tex. de quo dicā in d. §. ingratitudinē. q' Op. dicitur hic, q' mater transeūdo ad secūda vota succedit filio indistinctē cōtra. j. de nu. §. hinc nos. & §. seq. Pro huius materiæ declaratione debes scire q' circa hanc reperiuntur quatuor iura. Primum ius est introdu ctum per l. fœminā. in fi. C. de sec. nup. & l. mater. C. ad Ter. quæ distinguit: aut mater transeūdo ad secūda vota ante mortem filij, aut post mortē: Si ante, tūc succedit ab intestato: & ex testō: sed tene ratur filij reuerare: vel sed' m' aliā opī. succedit tantū in vsu fructu suæ partis: vt nō. in d. l. fœminā. in fin. & vlt'ra opī. probatur per rex. s. eo. circa prin. in ver. si filia. ibi: ipsa esse domina, si post tūc in bonis paternis succedebat mater in vsu fructu tantū: in alijs ve rō extrinsecis filio quæritur succedit in proprietate: vt d. l. m' sic patet q' illa iura distinguunt, an m' nubat secūdū an mortē filij vel post, & si postea distinguunt bona paternā ab alijs. sed nō di stinguitur vtrū filius decedat ab intestato, an ex testō. q' Secūdū ius est ius cōstitutionis, sed' m' qd' si hō siue m', siue p', trāsuerit ad secūda vota ante mortē filij siue post: succedat etiā filio in p'prie tate & ex testamento, ab intestato siue cū fratribus, siue soli: & siue sint bona p'na: siue quæcūq' alia extrinsecus filio quæritur: & per istud sed' m' ius corrigunt d. l. fœminā. & l. m'. vt pbat in ver. nequaquā. Tertius ius est introductū per §. hic nos. j. de nup. per qd' ius est introductū q' ex testō m' filio indistinctē succedit siue p'na bona sint, siue aliud de quæsitā: & siue trāeat ad secūda vota ante mortem filij siue post: ab intestato autem distinguitur succedat in alijs etiam in proprietate: & sic illud cōcordat cum iure filius constitutionis in omnibus præterquam in vno: vide licet quod istud ius non distinguit bona paternā ab alijs: sed illud sic, q' mater ab intestato filio succedat. Illud t' ergo qd' dicitur p' gl. in l. mater. C. ad Ter. q' hodie redit ad distinctionem l. mater intellige ab intestato: nō ex testō: & intellige q' ab intestato distinguant bona p'na ab alijs: nō aut distinguit an nubat ante mortē filij vel nō: q' palle. §. hic nos habet locū siue m' sed' o' nu bat ante mortē filij, siue post: vt ibi dicit. q' Est & quartū ius intro ductū p' aut. de hæ. q' ab inte. §. j. & ij. qd' v' oia p'dicta iura cor rigere, & maxime §. hinc nos. sed nō corrigi: q' ibi loquit in nō transeunte ad secūda vota: vt nō. in d. §. hinc nos. & in d. l. mater.

3 q' idē ius est in patre & matre: quia quilibet succedit licet trāseat ad secūda vota: & dixi §. q' hoc recipit correptionem in casu. v' delicti quando filius moritur intestatus & habeat bona p'na, q' tunc mater solū in vsu fructu succedit: an t' ista pœna habeat locū in patre, vt in bonis maternis succedat filio ab intestato solū in vsu fructu. & glo. in l. fœminā. in fi. C. de sec. nup. quæ dicit, q' illa pœna quæ habet locum in matre transeunte ad secūda vota circa successione filiorum, habet locū etiam in patre. alle. j. in §. j. neq' virū quod ex dote. Sed certē illa aut. non habet locum, nisi in eo quod vir lucratur ex dote, quo casu vir patitur eandē pœnā in dote, quā mulier in donatione propter nuptias: vt ibi probatur. & §. præalle. §. si verō. & in ver. colligentes. cū li. De eo autem quod vir lucratur ex successione, ille tex. nō dicit: imō iste tex. dicit q' pater succedit: nec reperitur quod propieta re priuaretur: ergo &c. & sic præfata glo. nō videtur loqui. Sed do. Fran. de fano, qui in dicta questione cōsultuit, dicebat illam glo. verā. Ad id, quod dicitur q' nō reperitur q' pater proprietate pri uetur, ipse respōdet q' verū est secūdū illa tempora, secundum quæ pater non succedebat filio in proprietate: vt l. fi. §. vlti. C. ad Ter. & ita loquit iste tex. sed cū hodie succedit pater filio in pro prietate vlt' cū fratribus, per aut. de hæ. quæ ab inte. §. conse quens. posito C. ad Ter. aut. defuncto. dicit ipse q' æqualiter pri uatur sicut mater: & sic illa glo. dicit veritatem nō. secūdū iura Codicis, quia nunquā pater succedebat filio cū alijs fratribus in proprietate, sed tantū in vsu fructu nec patiebatur aliqua pœnā: licet ad secūda vota transierit: vt C. de legi. here. l. de emancipa tis. ibi: siue priorē tuorū, &c. Nam cū per translationē ad secūda vota erat q' priuaretur proprietate: vt d. l. fœminā. in fi. & l. ma ter. ista pœna nō poterat cadere in patre, cū in p'prietate nō suc cederet: & ideo illa lex vlti. in fin. nō dicit omnia quæ dicta sunt in matre secūdū nubēte: de patre aut nihil dicit: cū illa pœna in pa tre cadere nō poterat: & sic illa glo. videt optime dicere. Habes ergo ex prædictis q' §. hinc nos. j. de nup. habet locū in patre & matre, sicut mater quæ succedit filio ab intestato cū alijs filijs pri uatur proprietate in bonis paternis: ita pater succedens filio ab in testato cū alijs, p'prietate priuatur in bonis maternis. Vltimō in §. optimū. ibi: & omni luxuria, &c. Istū tex. inducit Ia. de Bel. in q'one t' si mater luxuriose vixerit, ad successione filij nō admittitur: inducit p' hoc in arg. l. his solis. in fi. C. de re. do. facit ff. de his qui. vt indi. l. mulierē. & l. cū secūdis tabulis. in prin. Pro hoc inducit l. sororē. cū sua glo. C. de his qui. vt indi. & quod nō. in l. fideicommissum. C. de fideicom. Sed contra hoc facit in arg. nā cūm trāretur de successione ab intestato, lex dicit q' mater suc cedat filio, etiam vulgō quæsitō: vt insti. ad Tertul. §. fi. & sic pa ter quod luxuriose vixit: & tamen sibi succedit.

4 q' idē ius est in patre & matre: quia quilibet succedit licet trāseat ad secūda vota: & dixi §. q' hoc recipit correptionem in casu. v' delicti quando filius moritur intestatus & habeat bona p'na, q' tunc mater solū in vsu fructu succedit: an t' ista pœna habeat locū in patre, vt in bonis maternis succedat filio ab intestato solū in vsu fructu. & glo. in l. fœminā. in fi. C. de sec. nup. quæ dicit, q' illa pœna quæ habet locum in matre transeunte ad secūda vota circa successione filiorum, habet locū etiam in patre. alle. j. in §. j. neq' virū quod ex dote. Sed certē illa aut. non habet locum, nisi in eo quod vir lucratur ex dote, quo casu vir patitur eandē pœnā in dote, quā mulier in donatione propter nuptias: vt ibi probatur. & §. præalle. §. si verō. & in ver. colligentes. cū li. De eo autem quod vir lucratur ex successione, ille tex. nō dicit: imō iste tex. dicit q' pater succedit: nec reperitur quod propieta re priuaretur: ergo &c. & sic præfata glo. nō videtur loqui. Sed do. Fran. de fano, qui in dicta questione cōsultuit, dicebat illam glo. verā. Ad id, quod dicitur q' nō reperitur q' pater proprietate pri uetur, ipse respōdet q' verū est secūdū illa tempora, secundum quæ pater non succedebat filio in proprietate: vt l. fi. §. vlti. C. ad Ter. & ita loquit iste tex. sed cū hodie succedit pater filio in pro prietate vlt' cū fratribus, per aut. de hæ. quæ ab inte. §. conse quens. posito C. ad Ter. aut. defuncto. dicit ipse q' æqualiter pri uatur sicut mater: & sic illa glo. dicit veritatem nō. secūdū iura Codicis, quia nunquā pater succedebat filio cū alijs fratribus in proprietate, sed tantū in vsu fructu nec patiebatur aliqua pœnā: licet ad secūda vota transierit: vt C. de legi. here. l. de emancipa tis. ibi: siue priorē tuorū, &c. Nam cū per translationē ad secūda vota erat q' priuaretur proprietate: vt d. l. fœminā. in fi. & l. ma ter. ista pœna nō poterat cadere in patre, cū in p'prietate nō suc cederet: & ideo illa lex vlti. in fin. nō dicit omnia quæ dicta sunt in matre secūdū nubēte: de patre aut nihil dicit: cū illa pœna in pa tre cadere nō poterat: & sic illa glo. videt optime dicere. Habes ergo ex prædictis q' §. hinc nos. j. de nup. habet locū in patre & matre, sicut mater quæ succedit filio ab intestato cū alijs filijs pri uatur proprietate in bonis paternis: ita pater succedens filio ab in testato cū alijs, p'prietate priuatur in bonis maternis. Vltimō in §. optimū. ibi: & omni luxuria, &c. Istū tex. inducit Ia. de Bel. in q'one t' si mater luxuriose vixerit, ad successione filij nō admittitur: inducit p' hoc in arg. l. his solis. in fi. C. de re. do. facit ff. de his qui. vt indi. l. mulierē. & l. cū secūdis tabulis. in prin. Pro hoc inducit l. sororē. cū sua glo. C. de his qui. vt indi. & quod nō. in l. fideicommissum. C. de fideicom. Sed contra hoc facit in arg. nā cūm trāretur de successione ab intestato, lex dicit q' mater suc cedat filio, etiam vulgō quæsitō: vt insti. ad Tertul. §. fi. & sic pa ter quod luxuriose vixit: & tamen sibi succedit.

5 Antenuptial. Hic reprobatur allegatio matris quā Nota t' quod donatio ante nuptias licet immisceatur hereditati filij: tamen propriam naturam retinet. Res priuilegiata quod transeat ad quemcumque cum suo priuilegio. Priuilegium quando dicitur mutari, persona mutata. & nume. 4. Parochianus, cui ecclesia uendit prædium, quod teneatur pro illo soluere decimam eius. Res pupilli, uel ecclesie si transit in non priuilegiatum, quod perdat priuilegium. Emens rem a fisco quod non habeat immunitatem a uectigalibus.

1 priuilegium extinguitur: vt d. l. Paulus. & ibi etiā per Jac. de are. Facit d. l. fi. C. de inoff. test. & de imo. lu. descri. l. j. lib. x. De hoc in l. licitatio. §. mercatores. ff. de publi. Et vlt'ius iste text. facit q' si res ecclesie vel pupilli transit in aliquem non priuilegiatū, q' non perdat priuilegium: sed in contrarium est veritas, vt pro batur in l. Paulus. §. j. ff. de acq. hæ. & ibi Dy. format hanc q. Non obstat iste tex. quia hic loquitur in priuilegio reali. Itē facit iste tex. q' si aliquis emit rem a fisco, q' ille talis habeat immuni tates, quas habet fiscus: videlicet vt non soluat uectigal. In cōtra rium est veritas: vt probatur in d. §. mercatores. Ad hunc tex. re sponde vt modō dixi. Vide etiam circa hunc. §. quæstione, quam format Dy. in l. licitatio. §. fiscus. ff. de publi.

2 Aliud vero. Mulier secundū nubens amittit propriam rem donationis propter nuptias: & si in im mobilibus rebus consistit, eas recipit: si verō in mobilibus. cautio nem exigit, nisi vir substantias habeat illis obtinentibus & in re bus permittis. h. d. t' Nota text. ibi: si verō permittis, &c. q' idē ius est seruandum in permittis, q' seruatur in separatis. no. gl. siue fi lios. ibi: qui succedebant. Ista gl. nō videtur vera: quia si nō essent filij mariti: iste §. & l. hæc edicāli. §. is illud. quæ determinauit in partem, per hunc §. non haberet locum. cum loquitur in filijs pri mi matrimonij, quibus per secundum matrimonium facta est in iuria: & ad quod portio debet redire: & quorum fauore mater ca ret proprietate: vt prox. §. dixi. & s. eo. §. prospeximus.

3 Illud quoque. Pactis inter virum & vxorem de lucrā do appositis, mulier quæ nihil in dotē dedit nihil ex donatione lucrabitur: quæ vero partem dedit, par tem lucrabitur donationis. h. d. Quæro de intellectu horum ver borum: quia quapropter, quæ mulier omnino dat, &c. duplex est lect. Prima est q' illa quæ nō dat dotem, nihil potest percipere ex lucro donationis propter nuptias: licet pactum interueniat. Alia lect. est q' nihil potest percipere ex lucro donationis propter nu ptias: nec etiā, dotē, quā nō dedit: nec etiā aliquid aliud. Et ad pri mam lect. tendit contrarium. §. fi. j. vt exac. instan. do. Ad secūda lec. quantum dicit de dote: tendit contrarium de l. fin. C. de do. cau. non nu. & d. §. generaliter. j. de tempore non sol. pec. Et pro sol. istorum duorum contrarium prox. sol. Dy. aliter quam gl. & sic: t' quandoque dos est solum promissa viro per mulierē, vel alium, vel per patrem eius: nec interuenit consensio viri, q' fuerit confessus se habuisse & recepisse: & tūc an ista dos nō soluta pos sit repeti soluto matrimonio cuius sit periculum: dic vt in tex. l. si extraneus. ff. de iur. do. & l. i. socer. §. Lucius. ff. sol. matr. etiam te cundum illam distinctionem posset intelligi, quod hic dicitur se cundum istam lec. quandoque vir est confessus habuisse & rece pisse dotem, quam tamen non recepit: & tūc si est elapsum tē pus opponendī exceptionem non numeratæ dotis: tunc dos nō soluta potest repeti. Ita loquitur l. fi. C. de do. cau. non nu. & d. §. & generaliter. sed primam lec. puto veriorem: nam hic §. solum querit an mulier quæ non dat dotem possit lucrari donationes propter nuptias ex pacto interposito de lucrando. Item ad vtran que lec. tendunt communiter omnia contraria ista sequen. in gl. ij. In glof. nomine dotis, vt fruatur mulier, &c. t' Nota ex hac gl. q' mulier non possit succedere in fructibus donationis propter nuptias constante matrimonio: idem in aut. dos data. C. de dona. ante nup. Insti. de dona. §. est & aliud. & nō. vīq' ad fi. gloss. ibi: vendicare. positam C. ad Velle. aut. siue à me. Et nota q' alere cam. nota ex ista gl. q' vir t' qui tenetur præstare vxori alimenta, tenetur præstare etiam ei seruientibus. q' perpetuō tene menti: quia eam potes trahere ad quocumque, qui tenentur alij præsta re realimenta quacumque de causa, quod puto esse intelligendum in respectu facultatis. Vltimō icias, quod ex hac constitutione sumuntur plures aut. nam ex §. prospeximus. s. eo. iuncto. §. ve nient. j. de nup. sumitur aut. lucrum. posita super l. fœminā. C. de secun. nup. Secundo ex §. hoc autem. s. eo. iuncto. §. quoniam in

firmas. j. de nup. famitur aut. sed & si quis. a posita super d. l. fœminā. Tertiō ex §. cum igitur. s. iuncto §. hinc nos. j. de nup. sumit aut. ex testamento. posita super eadē lege. Quarto ex §. aliud sumitur aut. sed & si au rum. posita in l. hæc edicāli. §. is illud. C. eo. tit. Quinto ex §. hoc autem. sumitur aut. sed & si. posita super l. fœminā. C. de secū. nup.

Vt determinatus sit numerus clericorum sanctissimæ maioris ecclesie, & ceterarum sanctarum ecclesiarū. Ru.

No. glo. rubri. ibi: est localis: quia ex eo q' est localis, in hoc differt à §. sed neq' effu sas j. quomodo opor. epi. quia ille est gene ralis: & quæ sit differentia inter hunc tit. & j. de mensu. &c. col. ij. dic vt ibi notatur.

1 Vdumquidem. In ecclesia maiori ciuitatis Constantinopolitanæ: & alijs sibi adiacentibus & subiectis clericorum numerus secundum facultates debet esse statutus: & debet obseruari, ne ec clesie ad inopiam deducantur, pœna cōtra facientibus imminente. hoc dicit totus tex. No. tex. ibi: inuestigantes. t' quod quādo ec clesia ædificatur, debet constitui tāta dos, quod præbyteri, diaconi, subdiaconi. & alij in ecclesia necessarij possint sustentari, & lu minaria haberi: vt hic: aliās non debet quis ad ædificandum admitti, nisi prius dotem constituerit. vt nul. fabri. ora. §. j. col. v. de conse. dist. j. c. nemo. & debet in tantam do tem cōstitui ecclesia, quod possit hospitem recipere, & episcopalia iura peroluere: vt extra, de sup. neg. præla. cap. ij. t' Sed quæro, quid si dos non fuerit constituta in fundamē to: an in consecratione debet constitui per ædificantem? Respondeo, sic: nec aliās ec clesia est consecranda: vt j. q. ij. placuit. & in c. cum sicut. extra de conse. ecc. vel alt. Not. ex verū. inuestigates. tex. ibi: reditus p'rios t' quæ contineantur appellatione reditus: & dic vt no. glo. Insti. loc. §. adeo. l. Paulus. §. hæres. ff. de vsur. & l. deducta. §. hæreditatē. ff. ad Treb. & in l. frugē. ff. de ver. sig. p. la. de



¶ Nō obedire. Adde quā copiose & not. habentur per Feli. in c. si quando. de rescr. per totum commen. a

¶ Sed tunc ego dico qd si constat esse literas papales, vel imperiales licitum est eis non obedire si rationabilis reddatur causa. Text. est in c. si quando. extra. de rescrip. & de preben. c. cū teneamur. ¶ Quid autē iuris sit de literis alterius iudicis indebitis: dic vt habetur j. vt liti. iur. §. & hoc quoq. in fin. super ver. resistendi. Dic de hoc in l. prohibitum. C. de iur. fil. lib. x. ¶ Quāto nota. §. illud. qd quoties certus numerus statutus est ad certum redditū, non debet quis vltra numerum ordinari etiā sine emolumentō. quod inducit Iac. de Bel. in doc. Bonoñ. qui faciunt se ordinari, & ponit sine salario in collegio docto. salariatorū vltra numerum habentium. ¶ Sed aduerte, qd si ecclesia est statutus certus numerus, an quis possit recipi in canonicum sine prebenda? Dic vt habetur in c. cum M. Ferrariē. extra de confit. & v. de quod ibi not. Sexto not. tex. ibi: sed abundet semper. & vide quod ibi not. Dy. per hunc tex. l. j. ff. sol. mat. ¶ Septimō no. tex. ibi: pro tempore fuerint. not. quia quotidie ponitur in testamentis, talem meum executores ecclesie talis loci, qui pro tēpore fuerit. Ad idem s. eo. ver. si verō ibi per tempora fuerit, & c. C. de epis. & cle. l. si quis ad declinandam. §. sin autem nullus. ibi: pro tēpore economus. ¶ Octauo not. ibi: qui pro veritate egēt, & c. nam iste tex. velle videtur qd ille dicatur egere, qui non habet unde se aliat: & hoc probatur per text. in d. l. si quis ad declinandam. §. vbi autem: quid autem sit dicere indigere. not. glo. x. q. ij. episcopus.

stat esse imperiales vel papales: aliās sic. Sed tunc ego dico qd si constat esse literas papales, vel imperiales licitum est eis non obedire si rationabilis reddatur causa. Text. est in c. si quando. extra. de rescrip. & de preben. c. cū teneamur. ¶ Quid autē iuris sit de literis alterius iudicis indebitis: dic vt habetur j. vt liti. iur. §. & hoc quoq. in fin. super ver. resistendi. Dic de hoc in l. prohibitum. C. de iur. fil. lib. x. ¶ Quāto nota. §. illud. qd quoties certus numerus statutus est ad certum redditū, non debet quis vltra numerum ordinari etiā sine emolumentō. quod inducit Iac. de Bel. in doc. Bonoñ. qui faciunt se ordinari, & ponit sine salario in collegio docto. salariatorū vltra numerum habentium. ¶ Sed aduerte, qd si ecclesia est statutus certus numerus, an quis possit recipi in canonicum sine prebenda? Dic vt habetur in c. cum M. Ferrariē. extra de confit. & v. de quod ibi not. Sexto not. tex. ibi: sed abundet semper. & vide quod ibi not. Dy. per hunc tex. l. j. ff. sol. mat. ¶ Septimō no. tex. ibi: pro tempore fuerint. not. quia quotidie ponitur in testamentis, talem meum executores ecclesie talis loci, qui pro tēpore fuerit. Ad idem s. eo. ver. si verō ibi per tempora fuerit, & c. C. de epis. & cle. l. si quis ad declinandam. §. sin autem nullus. ibi: pro tēpore economus. ¶ Octauo not. ibi: qui pro veritate egēt, & c. nam iste tex. velle videtur qd ille dicatur egere, qui non habet unde se aliat: & hoc probatur per text. in d. l. si quis ad declinandam. §. vbi autem: quid autem sit dicere indigere. not. glo. x. q. ij. episcopus.

De fideiussoribus. Rubrica.

- 1 Fideiussori presentī datur dilatio ad reum presentandū. & nu. 1.
2 Creditor quōd teneatur cedere actionem fideiussori contra principalem.
3 Duo rei videntur inuicem fideiubere.
4 Creditori quando liceat conuenire principalem, uel fideiussorem, ubi distinguendo ponit quatuor casus.
5 Differentia inter fideiussorem, & mandantem, & sponsores. & nu. 8.
6 Fideiussor quibus casibus uerbis non obligetur.
7 Constitutor est, qui interuenit post obligationem, & nudo pacto obligatur.
8 Obligatio an nouetur quando unus post alium se obligat.
9 Fideiussor quōd conueniri potest quando est notorium, principalem non esse soluendo, nulla facta excusione.
10 Fideiussor, qui interuenit pro naturaliter tantum obligato, quando possit conueniri statim & excusione non facta.
11 Beneficium proueniens ex persona rei principalis, quando proffit fideiussori.
12 Fideiussor quando possit conueniri per creditorem, qui pignus habebat, uel pignus primo uendi debeat.
13 Presentis dicitur qui est in territorio, uel suburbij, uel ciuitate. & nu. 21.
14 Tempus quod debet statui fideiussori ad reum presentandū, arbitrarium est.
15 Cessio actionis per creditorem fideiussori contra principalem quando fieri debeat, scilicet ante solutionem uel postea.
16 Actio personalis & hypothecaria contra principalem fideiussori cedi debet: & etiam naturalis contra naturaliter obligatum per creditorem fideiussori.
17 Fideiussor creditore non agente: & eo inuito, an possit ab eo petere quōd recipiat debitum, & cedat sibi actionem contra principalem.
18 Exceptio quōd prius conueniatur principalis quam fideiussor, quando sit peremptoria: & quando dilatoria.



Iste titulus habet duas partes. Primō ponit de solutione. Item prima pars habet duas partes. Primō loquitur quando lit agendum contra fideiussores. Secundō, quando contra principales possessores. Secunda in §. sed neq. j. eod. Et istud principū vsq. ad d. §. h. d. Reo absente, primō fideiussor cōueniendus est: dilatio ei statuta ad repræsentandū: eis autē pre sentibus primō reus cōueniendus est, & cōueniri debet antique lege cessante. h. d. in tex. ibi: si verō tēpus hoc, & c. signa hūc text. ¶ Et no. qd fideiussori presentī datur dilatio ad repræsentandū, vt C. vbi de cri. agi oport. aut. qua in puincia. & C. vbi in rē act. l. ij. ¶ Secundō not. qd creditor tenetur cedere actionē fideiussori cōtra principalem: vt hic, & ff. eo. l. fideiussoribus. ¶ Sed opp. & videtur qd fideiussori nō debeat dari aliqua dilatio. Vnde videtur ob stare j. de duo. re. §. j. col. vj. ponitur. C. de duo. re. aut. hoc ita,

Sol. ibi loquitur in duobus reis, quorū quilibet principaliter obligatur: hic verō loquitur in reo & fideiussore obligato accessoriē. Ratio diuersitatis est: quia cum fideiussor obligatur pro alieno debito, est dignus uenia. & l. remedio. ex quo pro alieno debito obligatus est ar. l. legem. C. de na. lib. Et contra hoc opp. ¶ Duo rei videntur inuicem fideiubere secundū plures. no. in l. v. v. x. ff. ad Velle. & j. de duo. re. in prin. ergo vni reo debet dari dilatio ad repræsentandū corream, sicut fideiussor principalem. Ad hoc responde, vt not. in gl. j. de duo. re. §. j. super verb. absente. col. vj. Secundō opp. & videtur, qd sit licitum creditori conueniri quem prius vult. C. eo. l. non recte. & l. iure nostro. & l. si alieno. cū si. So. Pro huius declaratione dic, quādoq. principalis & fideiussor sunt presentes: qnq. sunt absentes: qnq. fideiussor est absens: principalis presentis. Primo casu, prius debet conueniri principalis, postea fideiussor: vt hic, & §. si quis igitur. circa prin. & in his coniunge l. alle. in cōtrariū: & omne aliud ius antiquū. Secundo casu, quādo ambo sunt absentes: aut æquali absentia: aut inæquali. Primo casu, est idem si essent presentes. Secūdo, tunc si principalis est remotior: est idem qd j. dicā in tertio casu principalis. Si verō principalis est propinquior: tūc est idē qd dicā. j. c. in quarto casu principalis. ar. l. si lōgius. ff. de iud. Pro hoc facit text. quia dicit, qd vbi creditor sine in cōmodo pōt conuenire principalem, non debet conuenire fideiussorem. Tertio casu, quando fideiussor est presentis, & c. tunc pōt cōuenire quē vult. Si tamen eligit fideiussorem debet fideiussori dari dilatio ad repræsentandū reū principalē, secundū formā. §. & si quidē. j. eo. Quarto casu, sine dubio debet prius conueniri principalis qd fideiussor. cū hic tex. dicat, qd vbi sunt ambo presentes, debet prius cōueniri principalis: vt hic dicitur. Nota gl. nota differentia. In sti. eo. §. ij. & ff. de fideiuss. l. stipulatus sum. §. adhiberi. licet contra no. & malē. ff. de fideiuss. in rub. ¶ vbi dicitur, qd fideiussor sequit semper obligationē: nisi sustinet de illā gl. dicas, scdm Dy. qd fideiussor sequitur obligationē principalis: cōtractus autē fideiussoris pcedere pōt & sequi: vt d. §. ad idē in §. sed neq. ad res. ergo ¶ vna est differentia inter fideiussorē & mandatorē: & est alia differentia: qd fideiussor semper obligatur verbis: vt l. j. §. verbis. ff. de ac. & obl. l. blādī. C. de fideiuss. l. v. §. satis accepto. ff. de ver. obl. & no. in l. si verō remunerādi. §. si post creditā. & l. hæredē. §. j. ff. man. Fallit in casu no. in l. cū ostēdimus ff. de fideiuss. tutorū. Itē possumus dicere, qd fallit etiā in patre, qui dicit quasi fideiussor filij in oibus peculiaribus: vt l. cū filius. ff. de ver. obl. ff. qd quisq. iur. l. iij. §. si filius. & ibi no. fallit in dno, quōd dē etiā esse fideiussor. serui: vt no. gl. in l. sed si dānū aliās l. peculiarū. §. sed & creditor. ff. de pec. sed mādator de cōsensu obligat: vt l. j. in prin. ff. de mā. In sti. de obl. ex contra. in prin. ¶ Ex hoc legitur alia dīstīctio: qd mādator tenet actione bonæ fidei, l. mādator: sed fideiussor tenetur actione, ex stipu. quē est stricti iuris: vt in §. actio. In sti. de ac. ¶ In ea gl. ibi: post cōstitutionē. ¶ Sed certē constitutor, seu cōstitutus est ille, qui post obligationem interuenit, & nudo pacto obligat: vt in sti. de actio. §. de cōstituta. Ibi: seruus. & l. Stichū. §. ij. & ibi no. ff. de sol. ¶ Et in fi. Fran. Accur. dicit hāc gl. esse verā, qn vnus primō se obligat, & postea alius se obligat non animo nouādi ex interuallo. Nā tunc iste seruus habetur loco fideiussoris: tunc si ambo simul se obligat: quia tunc habentur loco duorū reorū: & cessat hæc constitutio: vt ff. de duo. re. l. si reus. qd plenē examinā. ¶ C. de fideiuss. in aut. presente. in v. q. ¶ Quæro hic dicit, qd prius debet cōueniri principalis: quid si est notorium principalē nō esse lo uendo: an poterit fideiussor conueniri nulla facta excusione prin cipalis? Dic qd sic: vt l. si. §. si. & ibi no. ff. l. cer. pe. & l. decē. & qd ibi no. ff. de ver. obl. & l. nisi. ff. de pac. & qd ibi no. secundū vna lec. & l. j. §. nūc tractemus. ver. & si forte. ff. de tu. & ra. dist. secundū secundam lec. rangit Cyn. in l. j. & ij. q. in fin. aut. presentē. C. de fideiuss. ¶ Quæro, quid si principalis est talis persona qui nō est nisi naturaliter obligata: vt pupillus: quia naturalis obligatio potest fideiussor accedere: vt l. j. ff. eo. & l. stipulatus. §. adhiberi. & l. fideiussor. §. fideiussor. eo. tit. cū si. an tunc poterit fideiussor statim cōueniri? Dicit quidā qd sic: & perinde habetur, ac si principalis esset absens, vel inops, per rationē huius tex. licet & alibi pōt impedi tus haberi pro absente: vt in l. in eadē. ff. ex quib. cau. ma. & Iaco. de Bel. hic, & in aut. presentē. in ij. q. Sed contra hæc opi. cōfunde tur per hūc tex. dicitē excusionē hēdā prius cōtra principalem quā veniat cōtra fideiussorem: sed principalis nō potest dici cōueniri cum creditori non competat actio contra eum: vt l. si pupilli. §. si. ff. de

ff. de neg. gest. Sol. Hic text. habet locū quādo principalis potest conueniri de iure & de facto: sed in qstione proposita iste principalis nō potest cōueniri de iure: ergo & c. Ista sunt verba Dy. & not. ibi in l. Marcellus. ff. de fideiuss. Item contra istam distinctionē opp. qd talis fideiussor nō pōt cōueniri: quia statim cū vobis lam cōuenire fideiussorē, principalis treus, qui est tantū naturaliter obligatus, suscipiet iudiciū in se, & opponet exceptionē de persona sua: & vteu r defensionibus proprijs: & per hoc credito rem repellit. Casus est not. ff. māda. l. idemq. §. generaliter. Sed illud habet locū cū est habiturus regressum contra principalem: se cus qn non habet regressum: & beneficium proueniens ex persona principalis rei demum fideiussori prodest si principalis peculiariter interest: vt l. si quis reum. ff. de lib. leg. & l. qd dicitur. ff. de pact. ff. ad Maced. l. sed & si paterfamī. §. non solum. sed in quæstione proposita fideiussor non habet regressum contra principalem: vt est tex. in l. Marcellus. in fi. ff. eo. No. gl. qd si pignus. in fi. Dy. dicit qd sic, si pignus potest de facili vendi: tamen secundū hodierna iura debet prius pignus vendi, qd perueniatur ad fideiussorem: & hoc casu d. §. esset correctus. Et pro ista differentia dicit Dyni hic tex. innuit, qd vbi creditor potest de facili ad venditionē peruenire, non debet molestare fideiussorē: aut non potest de facili vendi: & tunc ante pignoris venditionē pōt peruenire ad fideiussorem. & d. §. remanet in correctus: cuius dictum refert Cy. in authen. presentē. in vj. q. & pro ista opi. facit l. fideiussoribus. §. j. ff. eo. Sed do. Iac. de Bel. dicit, qd hoc non videt posse procedere: quia cum primo debet agi personali actione contra debitorem quā contra fideiussorem: vt hic secundū d. §. sed neq. prosequendo illā literam nec esse habuit creditor facultates debitoris excutere: ergo & pignora: vt d. §. sed neq. dic ergo, dicit ipse, ver viam excusionis oportet creditorem pignora excutere remedijs iuris secundum formam l. à diuo Pio. §. j. ff. de re iudic. cum pignus sit in bonis debitoris: vt l. pignus. C. de pig. act. sed per viam venditionis voluntariā, fortē non cogetur creditor vēdere. & hoc casu possit procedere glo. & dictum Dy. Not. glof. ¶ præsens. ibi in eodem territorio. ¶ Iaco. de Ra. reprehendit istam glo. dicit enim territorium posse esse ita magnum qd debitor existens in territorio reputaretur absens. ideo dicit ipse: ergo intelligi go esse presentis quādo esset, vel in ciuitate, vel in suburbij. No. glo. pro arbitrio iudicis. Istam glo. simpliciter tenent doct. in au thent. arbitria. ibi iudex der tempus & c. No. glo. si reum. ibi. l. Mo destinus. veritas est qd iste §. loquitur in duobus, quorum vnus est obligatus principaliter, alius accessoriē. & eorum obligatio nes sunt disparēs: quo casu si fideiussor, seu accessoriē obligatus soluit, in dubio videtur soluere pro sua obligatione: vt l. Stichū. §. si mandato. ff. de sol. & ff. de in rem verso l. filius. ideo possit fieri celsio etiam ex interuallo, & nullo pacto interueniente tempo re solutionis: vt probatur per d. l. & l. Papinianus. ff. man. quic quid ibi dicat gloss. Ad quod facit quod not. glo. in l. si res obligata. in fin. in vlti. oppo. ff. de lega. j. Non obstante l. Modestinus quia loquitur in pluribus principalibus obligatis ex eodem cō tractu, vel quasi, quorum obligationes sunt pares: quo casu si vnus soluit, videtur pro tali obligatione soluere: & ideo celsio debet fieri secundum modum hic traditum per gloss. in d. l. Modestinus. & ita tenet gloss. & ita sentit Dyn. in d. §. si mandato. & circa prædicta vide quod not. doct. in l. cum alter. C. eod. titul. ¶ Quæro quæ actio cedi debet. Dic. quod personalis & hypothecaria contra principalem cedi dicitur fideiussori. C. eod. l. j. & l. cum alter. ff. de fideiuss. l. fideiussoribus. & l. cum his. & possit etiam cedi obligatio naturalis: tamen si debitor, pro quo fideiussor intercesserit, obligaretur tantum naturaliter: vt si est seruus, vel pupillus, illa naturalis tantum etiam cedi potest: vt l. si eius. in princip. ff. ad Trebell. ¶ Quæro, vtrum fideiussor creditore non agente: & eo inuito possit petere a creditore quod recipiat debitum: & actionem cedat contra principalem. Doc. videtur tenere quod principalis tenetur cedere fideiussori per l. fideiussoribus. ff. eodem. & ita sequuntur doct. in d. l. fideiussor. & vber. de Bobio. & Dyn. & doct. in l. ij. C. eod. & ff. de distr. pigno. l. ij. ¶ Quæro, an ista exceptio quam opponit fideiussor, qd prius conueniatur principalis quam ipse, sit dilatoria vel peremptoria: et an fideiussor si est conuentus reo absente: et lite contestata reus redijt, poterit opponere istam exce

ptionē. Dic vt no. doc. in l. excep. C. de pro ba. et C. de fideiuss. aut. presentē. in viij. et ix. q. Ia. de Bel. j. proxī. §. Vltimō no. tex. ibi: & si qdē presentes intelligendo scdm gl. qd ille dicatur presentis, qui est in territorio: & absens, qui est extra territorū. & no. qd iudex pōt citare extra territorium suum. Pro hoc facit gl. quæ incipit, presentis. ibi: sexto modo & c. In ead. glo. ibi: vt facile possit citare, & c. Nota qd dicit facile de quo dixi in §. si verō absunt. s. de hæredi. & falci. licet Iaco. de Bel. alleg. hunc text. in contrariū.

- 1 Text. in isto §. quōd non corrigitur per §. ad hæc infra, de b litigiosis.
2 Creditor contra debitorem possidentem habet electionem agere, uel actione personali, uel actione hypothecaria & numero 17.
3 Dispositio huius §. quōd habeat locum tam in tacita pypothecaria, quam in expressa.
4 Tex. in l. Moschis. ff. de iur. sij. quōd habeat locum in casu speciali.
5 Creditor potest agere uel personali, contra debitore, uel hypothecaria cōtra cōmodatarium, uel depositarium.
6 Prescriptio si sit decursa contra principalem, uel fideiussorem, qualiter agendum sit.
7 Exceptio que competit ex persona rei, quod ad fideiussorem an porrigatur.
8 Interruptione prescriptionis facta contra principalem, an inducat interruptionem contra fideiussorem.
9 Debitore absente an possit agi cōtra tertios possessores bonorum debitoris per creditores: quod sic dādo curato rem bonis: & q. interlocutoria feratur contra eum tanquā cōtra contumacem.
10 Agere contra possessores bonorum fideiussoris q. possit creditor: & q. agere debet primo contra principalem realem uel personalem.
11 Excusio contra principalem qualiter fiat.
12 Processus factus per creditorem contra extraneos possessores non facta excusione principalis, q. teneat si non opponatur.
13 Agere contra pignorū possessores non facta excusione contra principalem, q. possit si principalis cessit bonis.
14 Actio personalis & hypothecaria: an possint simul & semel in eodem libello intentari, & est speciale.
15 Cumulatio actionū prohibetur, quando actiones se habent quōd absolutoria lata in prima, parit exceptionem rei iudicate in secunda.
16 Cumulatio actionum an admittatur quando una est accessoria ad aliam.
17 Agere contra debitore debitoris quando possit creditor qui habet nomen obligatum excusione non facta, remissive. & num. 17.
18 Debitor debitoris quando eius nomen est obligatū, an teneatur creditori actione hypothecaria. & nu. 18. ubi quōd non.
19 Excusio de qua hic, quōd etia fieri debeat qn agitur reuocatoria ad reuocādum alienata in fraudem per debitore obligatum obligatione personali tantum.

Sed neque. Actio hypothecaria cōtra extraneos pignorum possessores, intentari nō debet, nisi prius reorū & fideiussorū facultatibus excusis. hoc idem obtinet in oibus creditoribus & successoribus. h. d. & habet tres partes. Nā primō Impar phibet agi hypothecaria cōtra extraneos pignorum possessores, prius quā sit actum personali actione cōtra reū & fideiussor. res. Secundō, permittitur agi hypothecaria ad res fideiussorum: & a quocunq. possessas: & ponitur præcedētium declaratio. Tertiō ponit extēsiō ad oēs creditores & successores. res. Secūda in ver. si neq. Tertia in ver. & non iol. ¶ In glo. quæ incipit scilicet actionibus. no. gl. ibi hoc corrigi. hæc iol. non videtur vera: quia legum correctio est euitanda: vt l. præcipimus. C. de appel. C. de testi. l. sancimus. & sic ille §. intelligitur secundum istum: & quia debitore possidente sine dubio datur electio creditori agat personali vel hypothecaria: vt hoc §. verificū. contra prin. sed ista iol. est contra tex. §. ad hoc. In ea glo. ibi alij dicunt. Istam iolutio. tenet gloss. in lege contraria. sed ista solutio est cōtra textum legis contrariā. ¶ In ea gloss. ibi in fin. istam iol. reprobat, quia licet in contraria fiat mentio de expressa hypothecaria tamen hic nō dicitur, an sit expressa vel tacita: sed generaliter loquitur: & ideo debet generaliter intelligi, vt l. j. §. & generaliter. ff. de leg. præ. & quod iste §. loquatur etiam in expressa hypothecaria, not. in l. Moschis. in prin. ff. de iure fil. vbi dicit gloss. hodie idem est in expressa hypothecaria quod olim erat in tacita. quare dic qd iste §. loquit generaliter: lex verō contraria loquitur in

¶ Bonis. Adde Bart. etiam in l. si quis instituitur. §. & ideo. de hered. instit. & in l. mutuo. ff. de tutel. & in l. si pupillus. §. fin. ff. de tut. & ra. distri. & in l. ignorare. C. de test. mil. & Spec. in tit. de primo & secundo decret. §. viij. & do. Soci. in consil. xxxi. incipi. prosequendo ordinē. par. arbitror etiam in j. par. te. char. lxxij.

casu speciali, videlicet quando ante litem intentatam contra debitorem debitor alienat: quo casu licet non contrahatur vitium litigiosum, tamen conditio ad omnia trahitur quantum ad hoc ut possessor habens causam a debitore possit conueniri antequam conueniatur ipse debitor, & ista est vera solutio. quare ponitur in aut. hoc si debitor. C. de pigno. in fin. gl. eam tenet Azo in summa de pigno. & Iaco. But. in d. aut. & communiter tenetur per nostros doc. No. gl. ad res ibi: apud eundem esse videtur: & per consequens datur electio creditorum: vtrum agat personaliter contra ipsum debitorem: vel hypothecaria contra depositarium vel como datarium: vt j. in ver. contra principales: & eam tenent. Glof. quid si reali. ibi: personalis sit prescriptum. tu dic claris secundum Iac. de Bel. ¶ qd siue sit prescriptum personalibus actionibus etiam competentibus contra reum & fideiussorem: puta qd simul & eodem tempore ceperunt competere: siue sit prescriptum personalibus contra reum tantum: puta prius incipit competere actio quam intercederent fideiussores: semper debet fieri prelatio actionum realium, & non personalium: quia eis agi non potest quia obstat exceptio, que ex persona rei ad fideiussorem porrigitur: vt l. exceptiones. §. rei. ff. de excep. & non est imputandum creditori si eo casu personaliter non agit: quia iudicium in effectu esset elusorium: quod esse non debet: vt l. si prator. in princ. ff. de iud. de pecu. l. eo tempore. in princ. cum si. Si vero est prescriptum contra fideiussores personalibus actionibus tantum vt prius quareus se obligauit: tunc etiam in subsidium fideiussor conuenitur: & seruatur quod dicitur hic. ita loquitur hęc glo. Ita dicit Iac. de Bel. ponit ergo Ia. exemplum, qd si prescriptio contra fideiussorem personalibus actionibus: puta quia prius se obligauit qd reus principalis. potest etiam poni exemplum, quod si fideiussor sit solus obligatus & non reus: quia prescriptio fuit interrupta contra principalem non contra fideiussorem. Nam interruptio contra principalem facta non inducit interruptionem contra fideiussorem secundum opi. no. in l. cum quis. §. si quis pro reo. ff. de fideiussor. in gl. in ver. etiam pro fideiussore. ff. de sol. licet aliud nota. in d. §. in glo. vtilis. in fin. sed precedens opi. est verior, & menti tenenda. & eam tenent doct. in l. fin. C. de duo. reis. ¶ Quare, pone res debitor est absens nunquid poterit agere contra possessores bonorum? Glof. determinat indistincte quod sic: sicut diximus in fideiussore. Ita no. in aut. hoc si debitor. C. de pigno. & videtur eam tenere doct. ibi. & eam tenet Spec. in tit. de fideiussor. §. j. & hoc ibi not. Iac. de Bel. dicit qd isto casu est dandus curator bonis debitoris absentis qui suscipiat actiones: vt l. ab hostibus. in princ. ff. ex qui cau. ma. l. idem. §. j. ff. de priu. cre. ff. de mu. & hono. l. j. in fi. cum si. Et est ratio differentie inter fideiussorem & extraneum possessorem: quia fideiussor ex suo facto conuenitur. Et ideo durius adstringitur. s. eo. §. prox. Sed extraneus possessor ex contractu & facto debitoris conuenitur: & ideo cum eo mitius agitur: vt C. de conue. ff. de l. j. & de decur. l. j. lib. x. & ista opi. videtur satis bona. Ia. Bu. limitat dictam glo. alio modo videlicet quod non sit necesse agi contra principalem debitorem absentem, adeo quod contra ipsum sententia diffinitiuam feratur: quia fieri non potest lite non contestata: vt l. si. §. illud. s. de tēp. appell. sed bene fertur contra eum quaedam interlocutoria tanquam contra contumacem: & fiet discussio bonorum ipsorum: vt l. presenti. §. j. & sicubi. C. de his qui ad eccle. confu. & ista limitatio videtur satis iuri consona. ¶ In eadem glo. ibi. no. ista, & c. tenet ista glo. qd aliud sit in fideiussore possidente quam in debitore posside

te. Et hanc gl. tenet Ia. de Bel. per hunc tex. quia cum in debitor re iste text. permittat, vt in ver. contra. in presenti. in fideiussore videtur negare: arg. l. cum prator. ff. de iu. §. l. & si sine. §. sed qd Papinianus. ff. de mi. cum si. sed contra no. in aut. hoc si debitor. C. de pigno. qd idē sit in fideiussore possidente, qd in reo principali. & illam gl. tenet ibi Ia. bu. & Cy. & illa videtur verior, cum eadem sit ratio. Erit ergo iste ordo: quia prius agitur contra debitorem principalem reali, vel personali: postea agitur contra possessorem bonorum fideiussoris. Et iste ordo colligitur ex primo. §. & qualiter fiat excusio colligitur scdm Ia. de Arē. ex l. presenti. §. j. & §. sicubi praelleg. ¶ Et inter alios modos secundum eū, tutum est qd fiat discussio, & inuestigatio bonorum per publicum nuntium cui referenti iudex credidit, argu. l. magis puto. §. ne tamen. ff. de re. eo. & arg. l. ea quidem. C. de accusa. melius in c. cū parati. extra de app. cautela tamen est, scdm eum qd mittantur duo nuntii: quia in ore duorum, & c. vt j. de test. in prin. argu. pro hac opi. j. de defen. ciui. §. ex prouinciali. & C. de bo. vaca. l. si lib. vbi tantum ipsius relatione & c. Et facit qd not. Spe. in tit. de cita. §. sequitur. ver. & no. secundum Vber. §. se. & dicit Iaco. de Aret. esse necesse qd pronuncietur excusio legitime facta per l. tutores. ff. de confir. tu. ibi: idoneis pronunciat is, & c. l. qui contra. ff. de fideiussor. ¶ Quare, si fuit actus hypothecaria contra extraneos possessores non conuenio primo principali reo, nec facta excusio, nūquid valebit processus & sententia. Et videtur qd non: quia perueritur ordo: vt l. prolatā. C. de sen. In contrarium videtur C. de appell. l. j. Et ista vltimam partem tenet Iaco. Bu. Non obstat l. prolatam. quia habet locum, quando peruerit ordo vnius causae ad seipsam: quo casu sententia, & actus, qui sit, non valet: vt ibi. Sed quando peruerit ordo vnius causae ad aliam: vt est in qdōne proposita: tunc talis ordinis peruersio non vitiat processum, vel sententia ipso iure: vt d. l. j. de appell. Ita dicit Iaco. Bu. quare distinctio est gloss. Sed aduerte: quia pro opi. Iac. videtur glo. ordinaria in simili. in l. j. §. nunc tractemus. ff. de tut. & ra. distri. in gl. in ver. qui admittit fraudat. Probatur etiam per rationem: quia iura dicunt qd ex te stamento vnius praposteratio iudicij ad aliud, si non opponatur non reddit iudicium nullum, vt no. gl. in l. j. C. cōt. dicit. ff. de euict. l. si mancipium. §. j. ¶ Quare, quid si debitor celsit bonis, an nulla facta discussione poterit agi contra pignorum possessores. Ia. de Aret. super hoc de facto consultus respondit quod sic: vt no. C. in aut. hoc si debitor. C. de pigno. in vltima q. ¶ Vltimo circa istum. §. not. text. ibi in ver. contra principales. ibi siue ambabus. qd actio personalis & hypothecaria possunt simul in eodem libello intentari in querela & petitione hereditatis in actioe ad exhibendū, vt not. in l. qui de inofficio. ff. de inoffi. testa. & in l. j. ff. ad exhib. & de interrog. act. l. j. ¶ Sed contra istud notabile fortiter opponitur: quia iura dicunt qd quando duae actiones sic se habent qd absolutoria lata in prima parat exceptionem rei iudicate in secunda, non admittit accumulationem: vt ff. de excep. rei iudic. l. si mater. §. eandem. & l. si quis ff. de excep. l. fundum. cum simi. sed actio personalis & hypothecaria sic se habent qd absolutoria lata in vna parat exceptionem rei iudicate in alia: vt l. quod si deficiet te. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. Dy. format istud contrarium in c. nullus pluribus. extra. de regu. iur. in vj. & dicit qd ista §. loquitur de cumulatione, quare si fiet ab ipso initio, valet quādo plures actiones simul et semel proponunt: sed in cumulatione, de qua in tractat l. edita. C. de eden. vna actio proponitur post primā. Ista solutio Dy. non videt vera, quia sicut no. admittit cumulatō ex post facto: sic nec ab initio: vt d. l. fundi. & l. fundum quare ¶ Cy. in d. l. edita. dicit, quod hoc est ideo, quia vna actio est accessoria ad aliam, ideo admittitur cumulatō. Ista solutio etiam non videtur vera per d. l. fundi. et l. fundum. vbi actio pro re, & pro fructibus simul proponi non potest. Et si dicatur actio, quare competit pro fructibus, non est accessoria. Respondeo, eadem ratione hypothecaria non est accessoria ad principalem: quia quilibet est actio pro se: quia sicut actio hypothecaria non potest consistere ab initio sine principali: ita actio ex fructibus sine principali consistere non potest. Quare, solue sic iura noua: aut grauant actorem vt prius debeat excutere principalem debitorem super personalia actione, quam veniat ad fideiussorem, vel extraneum possessorem: ideo ne nimium actor differat, voluit hic Imperator exonerare eum in hoc contra regulam cumulationum, vt dicitur de actionibus possint simul intentari. & sic est hic speciale. ¶ Secundo nota

nota text. ibi: vel si quosdam habuit homines, & c. quia iste text. allegatur per quosdam ad quæstionem qd vbi habeo nomen debitoris mei obligatus: quod antequam possum agere contra debitorem debitoris prius debet fieri excusio contra principalem debitoris mei. Tercio nota text. ibi: & quid de hypotheca? res actio. & c. quia alleg. per quosdam ad quæstionem quod si habeo obligatum nomen debitoris mei, quod ipse debitor debitoris mei tenetur mihi actione hypothecaria. de qua quæstio. etiam infra dicam. ¶ Quarto nota ver. contra principalem in eo qd datur electio creditorum agere principali, vel hypothecaria & ipse debitor possidet. ¶ Vterius pro declaratione illius nota qd colligitur ex text. ibi: si quosdam habuit homines. Quare, an sicut contra possessorem rei corporalis non possum agere hypothecaria antequam fiat excusio contra principalem, & si de iussores: ita si volo agere contra debitorem debitoris mei, est necesse qd faciam excusioem contra principalem debitorem: hic text. allegatur per quosdam quod sic. Pro hoc facit quod ordo excusio nis est qd veniatur ad nomina: vt l. a diuo Pio. §. sic quoque. ff. de re iudi. Præterea, dicit lex qd fiscus non prius conuenit debitorē debitoris sui, nisi debitor suus non sit soluēdo: vt l. non prius. C. quā do sit. vel prius. & sic debitor debitoris videtur quod demum in subsidium conueniatur. Primo hoc videtur probari per l. hæredem. C. de hered. act. inducendo hoc modo omnia bona mariti sunt obligata pro dote: vt l. j. in princ. C. de rei vxo. act. ergo in generali obligatione veniunt nomina: vt l. nomen. C. quare res pig. oblig. pos. & tamen d. l. hæredem. dicit quod vxor non potest prius agere contra debitorem mariti, qd agatur contra hæredes ipsius mariti. In contrarium videtur per l. creditor. C. de pigno. & per l. qui pignori. ff. de pigno. & istam vltimam partem aliqui tenent ad l. non prius. & ad l. hæredem. respondent quod ibi loquitur in tacita hypotheca. quæstio nostra loquitur in expressa: sed huic text. respondent, quia de ipsa glof. faciunt mentionem. Iaco. de Aret. tenet primam opi. quod sit necessaria excusio: & dicit etiam esse tutius. de quo per eum. & Cyn. in l. nomen. alius dicit de iuris rigore non esse necessariam excusioem: nec ista iura noua induta sunt per hanc constitutionem, quare loquitur de vero possessore reifid. in nomine non cadit vera possessio: vt l. seruus. §. incorporales. ff. de acquir. rerum domi. Non obstat hic text. ibi: si quos habuerit: quia hic loquitur de illis qui sunt accessorie obligati pro principalibus debitoribus. & ita sentit glossa. super verbo, hæres. non autem hic loquitur quando agitur contra debitorem debitoris. Et istam opin. tenet Spec. & ibi ad hanc quæstionem istum tex. allegat in tit. de procura. §. sequitur. ver. quid si mihi obligasti ad quod facit quod ipse not. in tit. de obliga. §. j. ver. seq. eo. tit. ¶ Secundo dicit, quod iste text. ibi: siue hypotheca res actio. & c. facit ad quæstionem quod contra debitorem mei debitoris, qui obligauit mihi bona sua, possum agere hypothecaria. quam opinionem tenet Guli. in l. grege. §. cum pignori. ff. de pigno. & C. quare res pigno. oblig. pos. l. nomen. Sed veritas est qd non agit contra debitorem debitoris actione hypothecaria: sed agitur tantum vtili actione personali, quare ipsi principali debitori competit directa. Istam opinionem tenet Roffr. Iaco. de Aret. & Cyn. in d. l. nomen. Ad hunc text. respondent quod in eo quod dicit hypothecariis actionibus, debet exponi, id est, actio nibus vtilibus, quare possunt hypothecari: sed ista responsio ad hunc text. mihi non placet: quia secundum istam responsonem innuitur quod iste text. loquatur quando agitur contra debitorem debitoris. Sed hoc non est verum: imò loquitur quando agitur contra illum, qui se obligauit pro principali, qui conuenitur actione personali, & hypothecaria: vt dixi supra in prox. quæst. & ideo tenendo opi. prædictorum doctorum, tanquam veram ad hunc text. respondeo, quod nihil facit ad prædictam quæstionem: cum hic, vt dixi, non loquatur quando agitur contra debitoribus. ¶ Quare, an ista excusio, de qua hic loquitur, habeat locum quando debitor non obligauit mihi bona sua. sed habeo ipsum, tantum obligatum actione personali, & postea in fraudem alienat: an debeo prius facere excusioem contra ipsum debitorem, antequam agam reuocatoria contra emporem? Dic quod sic: vt probatur in text. & glossa. in l. j. C. de his quæ in frau. credi. & Institui. de actio. §. item si quis in fraudem. & not. C. de pigno. authentica. hoc si debitor. facit l. igno. ti. C. de his quæ in fraud. credit. & ff. eodem. titulo. l. ait præ

- 1 Creditor inuitus cogitur accipere rem in solutum: & sic aliud pro alio eo inuito solui potest: & quando possit. numero 3.
- 2 Res melior quam habet debitor, datur in solutum creditori, & cogitur eam vendere. & nu. 4.
- 3 Rem suam vendere quando quis cogatur remissiuē.
- 4 Creditor recipiendo rem in solutum, an cogatur recipere pro vera æstimatione, vel quantitate sibi debita.
- 5 Fideiussor quando dari debeat per debitorem creditori accipienti bona eius in solutum: & quare dare teneatur.
- 6 Debitor quando non potest prestare fideiussorem præstabit iuratoriā cautionem.
- 7 Beneficio huius §. an renunciarī possit remissiuē.
- 8 Creditor accipiens in solutum res debitoris negantis se debere quod teneatur fideiubere.
- 9 Campsor, qui pro alio promissit, potest conueniri prius quā principalis.
- 10 Dicitio nec si habet copulā inclusam, & resolutur in ne nō.
- 11 Beneficium cessionis quod non proficit ei, qui dolose dissipauit res suas: & talis carcerari potest.

Quod autem. Si creditor a debitore debitum recipere non valet, compellitur res immobiles meliores in solutionem recipere, subtili earum æstimatione facta, & peremptorie: cum prodita cautela quæ debitori possibilibet est præstare, si nullus emptor apparuerit argentarioum ipsonibus in suo statu permanentibus. hoc dicit vique ad fi. ¶ Nota. ex hoc text. primo, qd creditor inuitus cogitur accipere rē in solutu, & sic aliud pro alio inuito solui. Secundo nota qd datur in solutu melior res, quā habeat debitor, & cogitur rē vendere. ¶ Ad primū notabile oppo. & videtur, qd aliud pro alio inuito credito re solui non potest: vt l. ij. §. j. ff. si cer. per. C. de solu. l. eū a quo. Tu ¶ verò quantum ad propositionē huius, videlicet quando quis debet quantitatē: an possit inuito credito aliquid soluere, videlicet speciem, dic aut debitor potest soluere quantitatē, aut non. Primo casu dic, aut tenetur ad quantitatem simpliciter: aut ratone speciei certæ: si tenetur ad quantitatem simpliciter, non potest aliud pro alio soluere. vt d. l. eum a quo si respectu certæ speciei soluendo speciem liberatur: vt ff. sol. mat. l. i. verò. §. ff. de re iudi. l. mles. §. j. & ff. de leg. j. l. si fundū per fideicommissum. In princ. ff. de do. li excep. l. fideiussor euictionis. Hinc est qd lex dicit, qd ille qui tenetur ad quantitatem ratione certæ speciei, perempta, specie liberatur: vt l. Titia textores. §. ff. de leg. j. l. filiusfamil. §. fin. eod. tit. ff. de noxa. l. electio. §. si is quem. et l. pen. §. j. ff. de rei nauē Saufell. ff. loca. Secundo casu principali quando debitor non potest soluere quantitatem: tunc cogitur creditor aliud pro alio recipere: vt hic in aut. hoc nisi debitor. C. de solu. quare sumpra est ex hoc §. vt j. de ali. & emphy. §. quod autem. posita C. de sacrosanct. eccle. aut. hoc ius porrectum. Nota glo. j. de alie. & emphy. ¶ Circa secundū not. C. de solutu. & ibi per doct. in aut. hoc ius porrectum præalleg. per glo. & doct. ¶ Circa tertium nota. pro declaratione glo. quare incipit, hoc est vendere: an quis cogatur rem suam vendere: vide quod not. Cy. & claris per doct. C. de episc. au. di. l. j. & vide magnam distinctiō. Cy. in l. j. §. cura carnis. ff. de offi. præfec. vrb. ¶ Oppo. dicitur hic, qd creditor compellitur recipere rē in solutu pro vera æstimatione. Contra, imò debet recipere pro quantitate sibi debita, non pro vera æstimatione, vt l. a diuo Pio. §. ij. ff. de re iudi. dicit Iaco. de Bel. hic debitor confitetur: ibi negat. Item ibi illud post sententiā diffinitiuam: hic ante. Sed certē ad id quod dicit Iac. qd illud sit post sententiā diffinitiuā: dic qd etiā post sententiā diffinitiuā iudex potest taxare eadem quantitatē, pro qua daret pignus creditori in solutum, posset etiam creditor, vt quilibet ex nouo admitti ad emendum illa pignora: vt not. in d. l. a diuo. §. ij. & per doct. C. de execu. rei iudi. l. ordo. Quare glo. quare dicit, neq. vlla mobili substantia. Dic vt in gl. & tene secundā opi. & ad l. si quis argen. in prin. Respondeo vt ibi not. ¶ Nota glossa. l. pignori. in fin. & ratio specialitatis in lege ista est: quia cum creditor inuitus cogitur accipere in solutum aliud pro alio, releuatur in alio: vt detur sibi fideiussor, si per debitorem dari potest. arg. l. eum qui. ff. de iureiur. ¶ Et aduerte ad id quod glo. supra dicit, videlicet qd si debitor non potest prestare fideiussor

Cautione. An & qñ iuratoriæ cautioni stetur, vide Paul. de Cast. in d. l. n. d. facit hic alleg. in tex. in l. fideius. s. j. qui fuit. co. & in l. si constare s. quoties. fol. ma. & Bal. in l. j. C. de vfu. & fru. leg. & in aut. euitelictu. C. de indi. vidui & Imol. in d. l. non facile. allega. in text. & doct. in c. j. q. j. in fi. post glo. ibi de dolo & contu. do. So. cin. copiosè. & no. in confi. cccxxi. incipi. cū in præfenti cōsultatione. verfi. primo probatur cū alijs verfi. seq. in h. parte. char. ta. cix. vbi etia no. nū quid iurare debet de credulitate nō inueni re fideiulores vt iuramentum nō sit temerarium veritatis, afferendo qd scire nō potest: & an iurare daber motu proprio vel ad delationē iudicis.

Possit renunciare beneficio celsionis. Adde quod posui in apofitil. ad Bald. post eū do. Barbat. in l. j. nūme. iij. C. de cōue. ff. deb. lib. x. & Ale. confi. xxxj. vol. i. iij.

Dictio nec. Tu vide istum in l. sepe. de verb. sig. & in l. j. s. qd si in patris. ff. solu. mat. & Bal. in aut. cui relictu. ad fin. C. de indi. vidui. collen.

Omnē maculam. An ingressus religionis aboleat ingratiū dntem, vide Guli. de Cun. in l. Deo nobis. nu. ij. & ibi posui in additio ad ipsum in verbo: ingratiūdo. C. de episc. & cleric. Cardin. in cle. eos. q. xij. extra. de regu. & Spec. in titu. qui filij sint legit. verfi. quid si poeniteat.

Citra. Vide plenē do. Felin. in c. licet. in v. col. verfi. not. x. de proba. & in c. quod ad cōsultationē. i. pe. verfi. tertia conclusio de re iudic.

Monasterio: vt patet in §. illud quoque. vt deter. sit nu. cle. inde sumpta occasione sequitur videre de monachis: & monasterium auctoritate episcopi ædificari debet.

Vita monachalis abolet omnem maculam. & nūme. 3.

Monachus perfectus debet esse eruditus diuinis eloquijs.

Infamia facti, uel iuris, an tollatur per ingressum monasterij, seu per poenitentiam.

Ingressus monasterium si ante ingressum commisit peccatum mortale: an pro illo peccato sit sibi poenitentia iniungenda, uel impostante ingressum facere.

Differentia inter masculos, & feminas, remissiuē.

Monachalis vita purgat monachum, et monasterium ædificandum est cum auctoritate episcopi: cum orationibus, & virtute: & monachus post triennium erit ordinandus si reperiat esse vitæ probabilis: nulla ei interim quæstio mouetur: aliter verò nō nisi fuerit absolutus: monacho autem in monasterio delinquente reddendus est domino cum rebus: & monachi debent simul degere, nisi eremita esse velint. h. d. j. Nota qd vita monachalis habet detergere omnem maculam, j. Secundò nota quod ille, qui

vult esse perfectus monachus, debet esse eruditus diuinis eloquijs. Tertio nota solemnitate, quæ adhibetur in fundamento cuiuslibet ecclesiæ. sic j. de eccl. titu. §. si quis autem. vt nul. fabr. orato. do. j. respon. j. Sed ad primum nota. opp. quod vita monachalis non aboleat omnem maculam. nam iura dicunt qd quis potest post poenitentiam de crimine accusari: vt xxxij. q. ij. c. ad monere. & tangitur vj. q. j. c. qui crimen. Solu. quantum ad Deū tollitur omnis macula peccati: vt j. eo. §. si verò intra. in fina. sed quantum ad mundum, & vindictam publicam, non, vt in cōtra. rijs. & not. glo. ff. de test. l. iij. §. Iulianus. C. de nup. l. imperialis. §. j. extra de diuor. c. gaudemus. Nota glo. purgatus. vide istam glo. quæstio not. in l. Deo nobis. §. hoc etiam. C. de episc. & cleric. per glof. ij. & vide quod not. de apo. c. j. j. Et nota in ead. glo. ibi iuris. de hoc, an per hoc ingressum monasterij seu per poenitentia tollatur infamia facti, vel iuris. not. glo. extra. de testi. c. testimoniu. ij. q. ij. c. Euphemium. §. hinc colligitur. & vj. q. j. c. omnes. & c. illi qui tangitur in d. §. Iulianus. & in d. l. imperialis. §. j. j. Quid autē iuris sit, si aliquis ingreditur monasterium, si ante ingressum monasterij peccatum commiserit, an pro illo peccato sit sibi poenitentia iniungenda. not. glo. in c. scripturæ. extra de vot. Item si poenitentia est imposta ante ingressum, nūquid post ingressum teneatur ingrediens poenitentiam impostam pro peccato finire: Dic vt not. glo. xxxij. q. ij. c. ad monere. in glo. ex hoc loco. & xvj. q. j. vbi not. In glo. parua not. hanc gl. quam vide. & not. xij. q. j. c. nō dicatis. & xj. q. j. c. de persona. j. Nota gloss. hic intelligunt ibi inter ista genera: an autem alia sit differentia: dic vt not. in c. statui mus. extra. de maio. & obe.

Sancimus. Nota hunc §. ibi: sed per triennium. vide hic qd no. xvij. q. j. c. j. & liij. dist. c. j. & dicitur regu la apostolica, & ibi canonica: vt de regu. c. ij. lib. vj.

Testis, qui dicit Titium possedisse prope xx. annos, uel circa, quod probet, et referatur ad modicum quantitatem: et probat de decem et octo annis cum dimidio.

Dictio prope, quod refertur ad modicum tempus, puta sex mensium.

Dictio circa, uel citra, quid importent, remissiuē.

Item dictio amplius, et si apponatur in libello.

Dominus si repetit seruum monachum effectum uel pr. elatus aliquem in suum clericu, quis probabit, et coram quo iudice, remissiuē.

Quantum tempus datur domino ad repetendum eius seruum: ubi q. in monacho triennium, et in alio clerico annus.

A quo tempore incipit currere istud triennium.

Si verò intra. Nota tex. ibi. prope xx. & c. nam hūc tex. not. Iaco. de Bel. j. ad testem dicentem, talis possedit prope xx. annos. vel circa, quod refertur ad modicā quantitatem. facit ff. de origi. iur. l. ij. §. exactis. ibi: id quia prope xx. ann. & c. Ad hoc facit quod not. in fi. ff. ex quib. cau. maio. lab hostibus. §. sed quod simpliciter. & latius in l. & si post tres. ff. si quis cau. Quærit ista glo. & dicit, qd talis testis probat de xvij. an. cum dimidio: vt sic dictio prope, vel circa, intelligitur prope, scilicet per sex menses. Et inter alia allegat text. optimum in l. nō tantum. in prin. ff. de excu. tuto. & ibi dicitur, quod proximus perturbati est ille, qui est in xij. an. cum dimidio: & sic est prope. per sex menses: qui tex. est contra glo. quæ dicit quod proximus perturbati est ille, qui excessit decimum annum cum dimidio: vt not. Instit. de inuti. stipu. §. pupillus. Vide circa prædicta quod not. Iac. de Are. C. de inoffi. testa. l. si quis in suo. j. Et de significatiōe huius verbi circa, seu citra, habetis extra de despon. impu. c. continebatur. c. attestations. & c. fi. & ibi not. de dictione amplius. extra. de verb. signi. c. cum inter vos. de dictione vltra not. c. literæ. extra. de dila. Et si ista verba ponuntur in libello, quid operentur: not. in d. c. literæ. & c. cum inter vos. & de similibus dictione. vide Spec. in tit. de despon. & alle. §. post hoc. ver. item clausula. & tene menti. not. gl. quia in fi. pro declaratione huius glo. cui incumbit onus probandi, an domino, an seruo, & corā quo iudice debeat fieri quæstio: & quid iuris sit si prælatu petit alium quem in suum clericum, vel monachum: vel quando quis dicit quem suum seruum, vel ascriptitium: dic vt plenē not. in c. ij. in prima glo. extra de ser. non ordi. & vide gloss. iij. dist. c. frequēs.

Oppo. & videtur, quod domino non datur triennium ad repetendum seruum: sed datur annus. ideo videtur ob stare. C. de episc. & cle. authen. si seruus. Solu. Aut loquitur in monacho, & datur triennium, vt hic: aut loquitur in alio clerico, & datur annus, vt ibi

Et de hac materia plenē nota per Bar. extra. de ser. non ordi. c. ij. & ibi plenius per Inno. Et est ratio diuersitatis inter monachum, & alium clericum, sunt enim monachi in locis secretis: alij clericij sunt in locis publicis. Et ideo datur dominis maius tempus ad reuocandum in primo casu quam in secundo. Ita dicit glo. parua. liij. dist. c. si seruus. & per Inno. in d. tit. de ser. non ordi. j. Quæro, à quo tempore incipit, currere istud triennium; per quod dominus excludatur à repetendo. glo. in d. c. si seruus sciente. xvij. q. ij. c. si quis incognitus. non firmat. Veritas videtur quod istud triennium currit à tempore quo seruus intrat monasterium. nam §. in §. sancimus. dicitur, quod seruus debet stare triennio quod non portet habitum monachalem quo elapso statim sit liber: & debet petere habitum: & sic à tempore quo incipit stare in probatione, videtur quod incipiat currere triennium.

Vita Eremitarum quod sit melior quam monachorum.

Monachus an possit esse testis pro monacho, uel monasterio.

Quis de uniuersitate, uel collegio, quando possit esse testis in causa uniuersitatis, uel collegij, et nu. 9.

Monachus, uel canonicus testificans contra ecclesiam suam an debeat perdere beneficium.

Canonicus in causa sui canonicatus quod possit esse testis.

Canonicus contra alium canonicum pro canonico quod possit testificari.

Prælatu pro sua ecclesia alio agente nomine ecclesiæ quod testificari possit.

Frater minor quod possit esse testis.

Uniuersitas si nihil habeat, an pro ea quilibet singularis uniuersitatis admittatur in testimonio.

Cogitandum. Nota tex. ibi: ab alterutro. hoc est pro habitum sub pena excommunicationis: vt xvij. quæstio. ij. c. perniciosum. Nota tex. ibi: ad meliora videtur hic text. quod j. melior sit vita Eremitarum quam monachorum. j. Nota tex. ibi: sed in communi, & c. quod vnus monachus potest esse testis alij monacho. quod dic vt in glo. in ver. nudo verbo. Idem not. j. de testi. §. si verò dicatur. coll. vj. & c. testi. aut. si testis productus dicatur. & in l. j. j. Videtur ex hac glo. quod §. vnuerfatis. & §. qui manumittitur. inducuntur ad illam partem, quod non possit ferri testimonium, sed alibi glof. inducunt illos, §. pro alia parte, videlicet quod ad testimonium admittuntur & ita nota. in d. §. vnuerfatis. & in l. idonei. ff. de testibus. vbi glossa. in decisione idem tenet quod hic. & eodem modo ibi illos §. allegat. glossa. quæ sunt in omnibus capitulis, quæ infra allegabo: & illa est verior allegatio. Hoc præmissis pro declaratione huius quæstionis dic, aut loquimur de his quæ fiunt extra collegium: aut de his quæ fiunt in collegio: secundo casu potest: vt C. de repu. l. consensu. §. super plagis. & quod habetur in c. tertio loco. de proba. & est expressum extra. de testi. c. veniens. in fi. & vide qd ibi not. primo casu: aut de tali actu, qui affert utilitatem toti collegio in vnuerfo, non in particulari: & tunc potest testificari monachus pro monacho, & contra monachos, & quilibet de collegio & pro collegio & contra collegium: vt d. §. vnuerfatis. & quod ibi not. & d. §. qui manu mittitur. & ita intelligitur quod not. hic: & dicam l. idonei. ff. de testi. pro hoc apparet qd si aliqua vnuerfatis vel cōmunitas possideret aliquid quod affert tantam utilitatem etiam in particulari: puta si aliqua cōmunitates disputat de pascuis & nemoribus, in quibus bestie singulorum depascuntur, singuli ligna incidunt certe tunc testes de illa cōmunitate repelluntur, vt patet ex prædictis. Circa prædicta vide quod not. docto. in l. parentes. C. de testi. per Guli. & Odo. & Iac. But. in d. §. vnuerfatis. & per glo. Inno. in c. cum nunciis. extra de testi. facit ad prædicta. c. ino super. & c. ius. eo. tit. & de iureiur. c. & si Christus. j. Quæro nunquid monachus vel canonicus testificans contra suam ecclesiā debeat perdere per hoc, beneficium. Veritas est quod non: quia cum cogitur testificari contra suam ecclesiā: vt not. in d. c. cum nunciis. non debet suum beneficium perdere. argu. l. qui cum natu maior. §. pen. de bo. liber. & de hoc est gl. in c. veniens extra de testi. ante fi. De ista quæstione an canonicus in causa sui canonicatus possit esse testis. not. gloss. quod sic: quia non dicitur esse domesticus ipsius canonicatus, sed ipsius ecclesiæ: vt nota. xvij. q. ij. c. super prudentia. j. Quærit Iaco. de Bel. an canonicus contra alium canonicum possit alij canonicu suu in te

stem producere. Et dicit qd sic: quia ille canonicus non est domesticus, sed domesticus vnus, quætra alij: & par effectus rationem suspicionis remouet: vt l. non solū. §. j. ff. de ritu nup. & de hoc est glo. in d. c. super prudentia. licet ipse se non alleg. j. Quæro an prælatu possit esse testis pro ecclesia sua: Dic qd sic alio agente nomine ecclesiæ: vt in c. insuper. extra. de testi. de quo vide Inno. in c. præsentium. de testi. lib. vj. Nota glo. ibi: item nūquid. & qd not. §. penul. in titu. de testi. §. j. verfi. sed nūquid rector. in fi. j. Nota in gloss. ibi. §. pen. idem not. in aut. si testis. an autē frater minor possit esse testis. dic qd sic vt est casus in c. nuper. extra. de testi. j. Quæro si vnuerfatis nihil habet, an singularis psona de vnuerfate admittatur in testē. Et videtur qd sic: vt hic cū si. §. alleg. sed veritas est qd nō: quia oportebit imponere collectam: vt sic in cōmuni aliquid habeat vnuerfatis, vt ex ea pecunia possit debitum solui: vt in l. j. §. quibus. & quod ibi no. ff. quod cuiusque vni. & sic patrimonium vnus cuiusque minuetur: & per consequens in propria causa quilibet testificari videtur, vt colligitur ex distinctione s. data. Facit l. in concedendo. ff. de aqua plu. arcen. ff. quando appell. sit. l. j. §. in propria.

Res delate in monasterio per ingredientem, an utiāto ingressu remaneant in monasterio.

Monasterium an teneatur tanquam successor pro bonis ingressi, uel tanquam quilibet bonorum possessor.

Monasterium pro bonis ingressi non tenetur, nisi in quantum ad ipsum peruenit.

Si quis autem. qd res debeāt restitui exeunti de monasterio: vt xvj. q. v. c. de lapsis. Sol. not. glo. & docto. in c. quod à te. extra. de cle. cōiug. vide no. in c. ex trāmissa. extra de renū. Nota glo. idem in alijs ibi: quid si nō. Vides ergo distinctionē huius glo. cum qua concor. C. de sacrosan. eccle. aut. ingreisi. & idem not. C. de episc. & cle. l. Deo nobis. §. huius autē. Sed aduerte circa hanc quæstionem multi doct. scribunt: & multæ glo. variant: veritas est qd dicit Pet. de Bel. nam aut ingrediens monasterium ignorabat ingressum nō tenere: aut sciebat non tenere. Primo casu reuocantur bona hoc probatur per l. si pater. & l. nec apud. C. de hære. insti. vbi si aliquis credit aliquē esse fratrem vel filium qui non est, & bona ei reliquerit, illa bona ei auferuntur. Ita & in proposito iste possit reuocare bona, cum credebatur ingressum tenere, qui non tenet. Secundo casu aut de dicitur bona tacite, quia per solum ingressum: & tūc vitiatō expresso vitatur tacite: vt l. iij. §. qui habet. de serui. rusti. prædi. cū simi. aut expressè dicens, dedico me & mea: tunc licet non teneat ingressus, tenet tamen bonorum collatio seu dedicatio. C. si pendens. appell. mors interue. l. iij. licet isto casu intelligat Cy. opi. Pet. dicentis qd quando quis sciens ingressum non tenere, ingreditur monasterium, qd bona non reuocat, quia videtur donare: vt l. j. ff. de cōdi. inde. & l. cuius per errorem. de reg. iur. Ita colligunt ex dictis Pet. in aut. ingreisi. C. de sac. sanct. eccle. secundū hanc distinctionem videtur debere intelligi qd disputado tenuit Ber. in xvij. q. sua quæ incipit, quidam in vita vxo. & vide gloss. extra. de cle. coniug. c. quod à te. & xij. dist. c. penul. & Spec. de sta. mo. §. j. ver. xliij. j. In eadem gloss. ibi: Item nunquid, & c. tenet ergo ista glo. quod monasterium non tenetur tanquam successor sed tanquam quilibet possessor. Alibi gloss. tenet quod monasterium teneatur iure hæreditario vt hæres: & sic tenetur personalibus actionibus in solidum vt hæres. Ita no. C. de sacrosan. eccle.

Non valet. Sed qd a de electioe potestatis p pecunia facta. put fuit illa papa. Alex. vi. die quod de facto eji debet. etc. etc.

niam non valet. Sed contra oppo. secundu Jaco. de Bel. & videtur quod talis electio valeat. vt s. vt deter. sit nu. cle. §. sancimus. & §. hanc quidem. Sol. Ibi fuit in materia: hic in accidenti. Et pro huius materie declaratione dic secundum Jaco. de Bel. Aut est peccatum in forma, aut in materia, aut in accidenti, aut in qualitate, aut in numero. Primo casu, & ipso iure electio non valet. vt s. eo. §. neque vxori. ff. de decu. l. Herennius. Ratio, quia talis electio fundamētū non habet. C. de nu. & actu. l. actuarios. lib. xij. probatur in l. si constat. ff. de app. pel. j. q. j. c. principatus. Ita dicit Jaco. de Bel. De hoc, quando electio sit nulla, non serua ta forma, est casus in c. super eo. extra, de elec. & c. dilecti. & c. quia propter. & c. cum post petitam. & c. Cumana. eo. titu. & not. in c. innotuit. eo. titu. Secundo casu, cum est peccatum in materia: puta, quia in electioe bus ius eligendi non comperit, seruauerūt tamen formam debitam: dicit Jaco. de Bel. q. idem. per eadem iura, & C. de sac. sanc. ecclie. l. decernimus. l. qui neque. ff. de reb. eo. in prin. alleg. dictum Inn. extra, de elec. c. sicut. & c. nihil. Sed de hoc puncto, qua do facta est electio a suspensis, quod elec tio sit nulla. casus est in c. cum inter R. in fi. extra, de elec. & de consue. c. cum dile ctus. & ibi no. vel puto quia fuit facta elec tio a minori parte capituli: vt est casus in c. auditis. extra, de elec. Tertio casu, quando est peccatum in acci denti, puta quod electio est facta per simonia, tunc ipso iure no valet: vt hic, & l. si quenua. C. de epis. & cler. extra, de simo. per totum. Quarto casu, cum est peccatum in qualitate, puta quia in persona electi est vitium: distingue, aut est vitium notorium: & tunc ipso iure non valet electio: sed valet gesta per eum. Al legat ipse l. sed si hac lege. §. patronum. ff. de in ius voc. & de ex cu. tuto. l. idem Vlpianus. §. j. c. si ser. aut li. ad decu. aspi. l. ij. lib. x. de hoc quando vitium est in persona electi, an valeat electio, ha betis in c. cu in cunctis. & in c. cum in veteri. & c. qualiter. & c. in notuit. & c. dudum. extra, de elec. An autem gesta per eum, cuius vitium est occultum, valeant, vel non, recurrendum est ad ma teriam l. Barbarius. ff. de offic. praeto. Ad id quod not. Inno. in c. nihil. extra, de elec. Quinto casu, quando electio est facta vltra numerum: dicit §. sancimus. & hanc quidem electio facta vltra numerum valet, nisi lex vltra procedat annullando vel prohibe do, secundum Jaco. Sed de hoc quando numerus certus est statu tus: & quando quis vltra numerum eligitur, an valeat electio, dic vt habes in c. cum M. Ferrarientis. extra, de constitu. Quarto ro, nunquid preces inducant simoniam. glo. in §. sed neq. s. eo. videtur velle quod sic. De hoc dicit vt no. j. q. j. c. ordinationes. & c. sunt nonnulli. & vij. q. j. c. Moyses. & q. ij. c. in summa. tangit glo. in l. si quenua: C. de epi. & cle. de aeta. & quali. c. tuam. Nota gl. quia cum eis. in fi. Sed certe illa decretalis hoc non dicit, imo idem est de iure canonico, probatur j. q. v. c. presentium. extra, de simo. c. ex tua. cum simi. Quarto, pone q. me electio ignoranter est facta simonia, nunquid Episcopus poterit mecum dispensa re? Dicit vt extra, de elec. c. pe. & j. q. v. c. presentium, & extra, de renun. c. post translationem. & ibi optime glo. j. de san. epis. §. pre omnibus. ff. ad l. Iul. de ambi. l. j.

tradictor non debet audiri: vt l. pen. §. fin. ff. de decu. Sol. Aut co tradictor apparet in initio ante confirmacione, & debet audiri vt hic aut post confirmacione: & non debet audiri: vt legibus contra rijs. Facit extra, de elec. c. licet. & quod ibi habetur. lxxxj. distin. c. si quis sine examinatione. Quid autem iuris si est appellatum: dicit per Innoc. in c. constitu. extra de appel. Quarto, si nullus co tradictor existit, quid debet fieri: Dicit quod ille, qui confirmat, de bet de predictis inquirere ex officio suo. Circa quod vide extra, de elec. c. cu nobis. & q. ibi no. super ver. ex officio. Quod si ob ciatur contra electionem per modum exceptionis: dicit vt no. In no. in c. super his. extra de accu. Quarto, quid iuris hoc casu si ille qui est illegitimè ordinatus, percepit fructus? Dicit per Innoc. extra, de restitu. spo. c. ex literis. & per eum in c. nihil extra, de elec. Nota glo. sed nonne. ibi secundum Ioan. & c. dicit vt per C. de aduo. diuer. iud. l. j. & ibi per Cyn. in ij. q. & in l. si qua per calumniam. C. de epis. & clerif. & in aut. sed nouo. iure C. de pce. iud. qui ma. iudi. & glo. optime in l. athletas. §. calumniator. ff. de his qui not. infra.

- 1 Episcopus quantum tempus possit abesse ab eius ecclesia sine iussu Principis.
2 Literis publicae persone, quando praestetur fides.
3 Literis alicuius priuati quando approbatur.
4 Litera sigillatae quando videantur approbatae.
5 Territorium quod differat a dioecesi.

Et illud. Episcopus extra ecclesiam suam plus anno, aut toto anno morari non debet sine Principis iussio ne: nec potest ad Principem ad urbem Constantinopolitanam sine superioris literis accedere omni occasione remota: poena co tra facientibus imminente. h. d. vsq. ad §. hanc autem de Deo, & delinquet tanto tempore stando extra suum episcopatum: alijs enim delinqueret, nisi ad imperium sit missus. xxxij. q. viij. c. si qs episcopus. Nota ex hoc §. text. q. episcopus non potest abesse ab ecclesia sua sine Principis iussione, nisi per tempus hic inie ritum. Ista materia huius §. plenarie examinatur per glo. extra, vt lit. non contesta. c. quoniam. vers. si verò aliter. & vij. q. j. c. praesentium. Quarto, an episcopus stans vltra tempus possit repetere fructus ecclesiae, quando reuertitur. dicit vt nota. quinquagesi ma distin. c. contumaces. Secundo nota in ver. non autem aliter. quod d. literis publicae personae adhibetur fides. statur enim li teris Patriarchae: & literis Archiepiscopi. Facit quod not. in l. si qua per calumniam. C. de epis. & cle. vbi stat sigillo episcopi & ibi glo. allegat istum tex. de quo per glo. & plenius per docto. in c. post celsionem. extra, de proba. & vide xj. q. ij. c. curae. & xix. q. ij. c. statuumus. Et vide circa praedicta quod not. glo. extra, de fi. instr. c. ij. in vlt. gl. & q. etia ibi no. Inn. in c. j. e. tit. & spe. in titu. de proba. §. si. vers. x. Quarto, quid de literis alicuius priuati, an eis credatur. Dicit quod aut quærimus de obligatione indu cenda, aut de probatione facienda. Primo casu, aut loquimur in materia, in qua tractatur de obligatione quæ contrahitur verbis, aut consentu. Primo casu, litera nil operatur, vt l. j. circa prin. ff. verb. obli. Secundo casu valent: vt l. j. in fi. ff. de contrahen. empt. Si verò loquimur, an inducatur probationem: tunc aut conti nent narrationem eorum quæ sunt gesta inter ipsas partes, & ino ducunt probationem: vt l. Publica. in fi. ff. depo. & ibi bona glof. gl. qua no. Cyn. in l. j. C. de cofel. in xij. q. Aut continent acta inter alias personas, & non probat: vt l. epistola. ff. de pac. Facit. C. de proba. l. non exemplis cum si. & hoc si litera priuatae sunt appro batae, alijs nil valent: vt l. ad probationem & l. instrumenta C. de proba. Quarto, an eo ipso quod sunt sigillatae litera dicantur approbatae gl. tangit in l. si procuratorem. ff. de procur. & no affir mat do. Iaco. But. dicit, aut litera illa habent sigillum publicum & eo ipso videtur approbatae: arg. l. si qua per calumniam. in fi. C. de epis. & cle. & est text. dixit ipse in c. ij. extra, de iure iur. vult di cere in c. ij. extra, de fi. instru. Aut non habent sigillum publicu, sed priuatum: & tunc aut habent testimonium publicum: & vi dentur approbatae: vt C. de communi ser. ma. l. j. §. sin autem. Aut non habent testimonium publicum, et non videntur approbae, nisi expressè approbentur, vt d. l. si procuratorem. & ita dicit ipse debere intelligi glo. ibi positam. Vltimo vide glof. quod nos & c. quia ponit differentiam inter territorium, et districtum et vi de extra, de rescrip. c. Rodulphus.

Contradicens ordinationi auditur: & ordinatione aliter facta non tenet, & ibi, quan do debet audiri.
Confirmans ex officio debet contra electum de defectibus electi perquirere.
Si contra electionem obicitur per modum exceptionis, quid agendum, remissiuè.
Fructus percepti per illegitimè ordinatum, an restituendi sunt, remissiuè.
Calumniator an dicatur ille qui non probat.
Nota ex hoc §. si quis autem. q. ille, qui contra dicit alicuius ordinationi, debet audiri: & ordi natio aliter facta non valet. Facit ad hunc text. in quantum dicit contradictionem. xxxij. distin. c. iud. Sed contra hoc oppo. q. co

Causa impedites aliquid inchoari, si ex post facto superueniat, an illud destruat, Transiens ad secunda vota dicitur casta viuere. vxoratus quando potest effici clericus, tam de iure ciuili, quam canonico.

Hanc autem de Deo. Clericus ordinatus talis de bet esse, qui sit bonae fama & boni testimonij, & concurrentibus etiā quibusdā q. in epi or dinatione sunt statuta. hoc dicit vsq. ad §. quāta. ibi tractat de se cunda pte rubricę. Nota. ibi, sin aut. q. q. impedit aliqd inchoa ri, ex post facto superueniens illud destruit de quo per Dy. in l. pluribus. §. & si placeat. de ver. ob. & p. eūdē in c. actus legiti. de re. iur. li. vj. Scdo no. tex. ibi: publice a nobis em & c. nā hic text. facit q. transiēs ad scda vota non dicatur castę viuere. Ad idē j. de san. epis. §. clericos ibi: sed castę viuentes aut legitimā vxorē, & c. Sed cōtrarium est veritas, vt dixi s. de nō eligē. secundū cleri hē. §. cum igitur. in fin. Nō obstat iste tex. q. ista dicit rōne cleri corū, qui a matrimonijs dnt se abstinere. Nota. glo. q. nque. in fi. die q. aut loquimur de iure ciuili aut canonico. Primo casu, ille contingatus pot esse clericus in minori ordine, siue sit coniuga tus, siue recōiugatus, i iterū cōiunctus: q. habuit vnā: ea mortua est cōiūctus est aliq. & isto casu nō oportet q. vxor voueat casti tatem: vt j. eo. ver. q. si & lector. & d. §. clericos. de iure canonico hns vxorē nō pot clericari in maiori: de tpe ordi. c. li. vj. & se cū dā illa capitula debet intelligi q. no gl. xxxij. di. c. quisquis. q. tene menti pro appellando quando declinamus forum.

Dictio circa, denotat modicum tempus.
Moniales non possunt in missa seruire.

Quanta igitur. Diaconissa ordinari debet aetate. l. annorū & non minoris aetatis, nisi necessitate imminēte. h. d. vsq. ad §. semel aut. Nota. tex. ibi: circa, & c. q. dictio circa, denotat modicū tps. dicit enim circa l. & alio bi dicit tex. l. vel sexaginta: vt l. nulla. C. de epis. & cle. & tñ ibi fit mētio de pcepto A. p. de quo etiā hic loquitur tex. ibi: scdm di uinas regulas, & c. Circa q. vide Gul. de Cu. in l. & si post. ff. si qs cau. & de hac dictione circa, dixi s. tit. j. §. si verò intra. Nota gl. ordo erat: nec possunt in missa seruire: vt in c. j. extra, de collu. de regen. & de conse. di. j. c. j. in fi. & in c. sacratu. xxxij. dist.

Semel autem. Clericus ordinem susceptum relinque re non debet. h. d. no. glo. sed nunquid idem. sed dicit q. hodie possunt dimittere: vt l. dist. c. discopere.

Altare unum cooperire, & aliud discooperire non est elemosyna.
Publicum dicitur, quod est propositum in porta alicuius ecclesie.
Praeconia quae fiunt per ciuitates dicuntur publica, adeo quod nulli liceat ignorare.

Sed neque. Nota. tex. Not. gl. hic fume ar. q. nō est elee mosyna, vnum altare cooperire, & aliud de tegere: vt hic, & j. q. j. non est putada. & xij. q. ij. c. iniustum. facit l. si. circa finē. & ver. exceptis. C. q. pot. in pig. ha. Scdo no. i ver. illorū. q. illud q. ponit in porta alicuius ecclesie dicit tūc etiam publicū, adeo q. nulli liceat ignorare: vt hic scripta exemplaria. Facit l. pupillus. §. si. ff. de autho. tu. q. facit ad praconia, q. quo tidie publice fiunt per ciuitates q. nulli liceat ignorare. Facit ex tra de postu. praelat. c. j. & lxxxij. dist. propositum. In contrarium facit l. si. de decre. ab ordi. fac. Et dicit vt ibi. vide extra, q. ma. acc. pol. c. si. de qua q. stioe per Odo. ff. si qs ius dicē. nō ob. in. fi. j. co.

Collatio secunda.

De non alienādis aut permutādis rebus ecclesiasticis. Ru.

Reditus annui quod computantur inter immobilia.
Habens annum reditum tanquam possidens immobilia, an relectur ob hoc a presta tione cautionis de iudicio fisci.
Oeconomus emendando damnum ecclesie, an euitet poenam de positionis.
Notarius consciens instrumenta super alienatione rerū ecclesie perpetuo exilio datur.
Notarius delinquens in officio, an prohibeatur illud perpetuo exercere, remissiuè ad gl.
Emens rem prohibitam alienari, quando recuperet pretium, & quando illud perdat.
Actio iudicatur mobilis uel immobilis, secundum rei qualitatem quae in ea deducitur.
Contractum suum quando quis uenire possit.
Adreuoacantium alienationem factam de rebus ecclesie, quilibet etiam ultra praelatum proprium admittitur.
Res ecclesie alienata, an possit ea iniusta aliquis petere eam reuocari.
Oeconomus, qui rem alienauit, quando possit admitti ad alienationem ipsam reuo

Debet. vide Feli. in c. de monialibus. de sent. ex com. post prin. ver. opponitur. de auth.
Dicit meli. Facit tex. in l. sed & si pupillus. §. proscrivere. ff. de insti. quem voluit Bar. alleg. Ale. Losæus.
Pretiu. Tu ad huius articuli decisionē vi de copiose, & not. do. Feli. in c. causam. qu. de re iudi. in vi. col. in princip. vers. ad illud mira bile.



Nam. Iste titulus diuidi tur in quinque par tes. Primo recitat ius anti quum. Secundo phibet. Ter tio permittit. Quarto punit. Quinto praecipit ista constitutionē diuulgari: & contra facientes puniri. Secūda ibi: in §. nos igitur. Tertia ibi: vt aut. Quarta ibi in §. quia verò Leonis. Quinta ibi: in ver. hoc vobis. Et hoc dicit: Res immobiles ec clesiae Constantino. & ecclesiarum seu dice celis alienari generaliter prohibentur, poe na contra facientibus imminēte omni fraude, & circumuentione reiectis. h. d. vsque ad §. nos. igitur. Et no. in ver. vult em qdannonae ciuiles, seu redditus quandoque reputentur inter immo bilia. Ad idem j. de ali. & emphy. circa princ. C. de sacrosanc. ec cles. l. iubemus. in fi. prin. sic est argu. iste tex. q. ille qui habet an num reditum tanquam possessor immobilium a cautione de iudicio fisci releuatur. de quo per doct. in l. hac edictali. §. is illud C. de secund. nup. & ibi ad hoc alleg. hunc tex. Secūdo no. ver. oconomum. tex. de eo quod alibi quarit gl. videlicet an ocono mus emendando damnum ecclesiae euitet poenam. & hic est text. quod non, coniuncto ver. super hoc. Nam est quaestio glof. extra de reb. ecclie. non alie. cap. si quis presbyterorum. in glof. parua: & latus in cap. quod sicut. extra, de elect. q. non alleg. hūc text. facit l. iubemus. §. oconomus. de sacrosan. ecclie. Tertio nota in ver. ad hoc. autem. quod tabellio talia instrumenta confi ciens debet dari perpetuo exilio, sine spe reuersionis: quod indu cit glo. ad fin. quod glof. alleg. Cui adde quod not. ff. de eden. l. si quis ex argentarijs. in princip. circa quod vide Inno. in cap. fra ternitatis. in glo. ij. in extra, de hare. Quarto nota casum not. in §. hoc igitur. cum quo concol. iubemus. praalleg. in fin. Oppo. ad ver. sed neque. hic dicitur quod ecclesia vēdicat rem ab em ptore, & emptor perdit pretium. contra imò videtur quod ecclie lia debeat restituere pretium: vt l. emptor. ff. de rei vend. C. de his quae metus causa. l. ij. Sol. Pro huius declaratione dicit, quā doque quæritur vtrum pretium restituatur a venditore rei: quā doque ab ipso vendicante rem. Primo casu, aut emptor est in bo na fide, & non repetit nisi fuerit stipulatus: vt l. si fundum. C. de euictio. ff. de act. emp. l. emptorem. §. fin. nisi in casu speciali. l. fi. in fin. C. commu. de leg. & ita intelligitur infra, eo. §. si quis igitur. & ibi not. & quod not. glo. §. quantur. Secundo casu, aut pre tium est conuersum in vtilitatem vendicantis rem: & tenetur pretium restituere emptori, etiam si sit malefidei: vt lege, ij. C. quod met. causa. & d. l. emptor. & C. si vend. pign. agatur lege, j. Aut non est conuersum in vtilitatem vendicantis: & tunc pre tium non restituatur: vt lege, si mancipium. C. de rei vendica. & l. mater. C. eod. titu. C. de praescrip. xxx. ann. l. j. & l. inciuilem. C. de fur. cum simili. & ita intelligitur iste tex. Nota glo. in ver. alio cet non sint. in fin. & alibi glof. videtur velle quod actiones ha beantur loco immobilium. & not. c. in quib. cau. in integ. resti. non est neces. l. j. ff. de verbo. signi. l. mouentium. Alibi videtur probare quod contineantur loco mobilium: vt C. quādo & qui. quar. pars debe. lege secunda. ver. inter immobiles. lib. x. lege pri ma §. exactio. C. de rei vxo. act. Facit ad predicta quod not. glo. lege. corruptionem. circa fina. C. de vsu. Iacob. de belui. facit hic quandam distinctionem quam omitto. Ad propositum tenet hic glof. posita, quod actio quae ponitur pro re mobili, & c. quā glof. simpliciter tenent docto. in authen. hoc ius porrectum. C. de sacrosanc. ecclie. Et sic ex hac glof. nota quod actio iudica tur mobilis, vel immobilis secundum qualitatem rei, quae in ac tione deducitur. Ita etiam expressè tenet Cyn. C. si aduer. transactio. lege secūda. Tene menti: quia quādo debemus actus alicui assimilare debemus secundum naturam rei, quae in actio nem deducitur: sed propriè loquendo actio non dicitur mo bilis, sed est certum genus per se: vllā diuo Pio. §. si in vendi tione. ff. de re iudic. C. de quadri. praescrip. lege secūda, in princ & nota. Iacob. de Are. in dicta l. mouentium. & Specu. in titu

In tit. de fruct. & de fruct. & interesse. circa prin. ver. secundo querit. & circa ista gl. vide Dy. in quodam suo consil. qd incip. Ghimisellus. Nota glo. sed nuquid. ibi: quod vltimu. Ista que sio incidit in illud brocardu, an quis pot sit venire contra factu suum. de quo tangit glo. & doct. in d. l. post mortem. glo. de elec. in c. nosti. & per Dy. in c. quod semel placuit. de reg. iur. lib. vj. Sed quatu ad positu dic, qd aut illud quod fit, reuocatur ratione publicæ utilitatis: & tunc quis pot contra factum suum venire: vt l. j. C. de lib. cau. & l. que ad modum. C. de agri. & censu. lib. xj. cum simi. Cū ergo reuocatio ista fiat ratione publicæ utilitatis, ipse idē oconomus debet admitti. Et cū hanc concor. qd not. in d. l. i. ubi. & sane. Et istam opi. tenent ibi doct. sed ponunt aliam rationem videlicet quādo non suo nomine, sed nomine alieno venit contra factum suum sed ista fuit ratio. glo. & hæc est vera opi. licet aliud videatur. not. xij. q. ij. c. monemus. Et si dicatur: quomodo potest oconomus vē dicare contra regulā, quē de euicōne tenet actio, & c. vt l. vendicantem. ff. de euic. ad hoc respondet not. glo. in c. si quis presbyterorum. extra. de reb. ecclie. non alie. in glo. magna. vbi idem tenet qd hic. ¶ An autem admittantur ad reuocandū aliq, not. in d. s. sane. per gl. quē probat p. tex. et glo. in d. c. si quis presbyterorum. Sed aduerte, quia glo. ibi dicit, qd clericus alterius ecclesiæ non admittitur ad reuocandū: quia est priuatum iudiciū. Sed in cōtrarium est veritas: quia imō admittitur quælibet ecclesiastica persona. ij. q. iij. c. consuluisti. & qd not. Innoc. in c. cum olim. extra. de testi. & ibi etiam per Host. & de offi. de leg. c. venerabilis. & facit quod no. glo. in d. s. sane. ibi dum dicit, qd istud est quasi publicum delictum. ¶ Quæro, nunquid inuita ecclesia quis potest petere rem malē alienatā. Inn. tangit in d. c. cum olim. vbi etiā ponit. quāliter concipiatur libellus in hac materia: de dicta tamē quæstione not. p. glo. in c. extra. de concess. præben. & ibi no. per doc. Et ibi per sententiā idem not. in d. s. sanē. quod facit ad id quod dicit. j. de incest. nup. §. j. ¶ Ibi in fi. non prius videtur ergo velle ista gl. qd oconomus, qui alienauit rem, ita demum possit rem vendicare, si sit reposita ad eius statum. In contrariū videt. cum quælibet persona ecclesiastica admittatur, vt s. dictum est. Sed potest responderi, qd quā suspectus est remotus ab administratione, lex de eo nō cōfidit: vt hic tenet glo. expressē in d. s. si quis presbyterorū. quod etiam tacite tenet glossa in dicto s. sane. in glo. super verb. sententiam. ¶ Vltimō nota tex. in §. sed neq. nam tex. videtur velle, qd ecclesia non possit alienare remunerando eos qui seruerunt ecclesiæ. de qua q. dicam j. de alie. & emphy. circa prin. col. lx. vbi glo. hanc questionem format.

Accipiens usufructum ab ecclesia, debet incontinenti reddere proprietatem rei ecclesiæ loco recompensationis. Nota gl. quæ incipit, scilicet illi. vide quod not. in c. ad audientiam. extra. eod. titu. x. q. ij. c. hoc ius porrectum. §. qui verò res. in fi. & xij. q. ij. c. vlt. ¶ Nota glo. quæ incipit, quam à princ. tenet ista gl. qd accipiens usufructum ab ecclesia, debet incontinenti reddere ecclesiæ proprietatem rei loco compensationis. Idem tenet glo. in d. l. iubeamus. in fi. & ista glo. videtur probari hic vt ver. si verò minus. ibi: cuius mox, & c. licet Iaco. de Bel. videatur hic tenere oppositum. & ista opin. probatur etiam. expressē in §. si quis autem voluerit. j. eo.

Lex itaque. Nota glo. sed per consuetudinē. & pro ista gl. qd de consuetudine solennitates. quas lex introduxit per cōtractū emphyteusis, & c. tenet & Marti. de Fa.

no in tract. suo, de iure emphy. in v. q. & Spec. in titu. de emphy. §. nunc. aliqua ver. sexto quaritur.

Bona mobilia ecclesiæ, quando alienari possunt. Nota glo. scilicet immobile ibi. §. sanctissimi. mos. Vide quid not. in authen. hoc ius porrectu. C. de sacrosanc. ecclie. & xij. q. ij. c. j. ¶ Et ibi quid immobile libus. tenet ista glo. simpliciter qd bona mobilia possint alienari. Et idem videtur tenere simpliciter Inno. in c. nulli. extra. de reb. eccl. non alie. Nam in his quam seruando seruari non possunt, potest ecclesia alienare sine aliqua solennitate. sed ea quæ seruanda seruari possunt, alienari non possunt, nisi seruata solennitate. sicut dicimus in tutore: vt no. glo. xij. q. ij. c. j. extra. de reb. eccl. nō alie. c. nulli. & de his quæ fiunt à præla. sine consen. capi. c. tua. & per Goff. in Sum. de reb. eccl. non alie. circa prin. circa quod vide quid not. j. de alie. & emphy. in prin. & quid not. glo. extra. de cle. agro. c. vno. in fi. lib. vj. & quod tangit Cy. secundum Iac. de are. in l. j. §. exactio. C. de rei vxor. act. Nota. glo. sed nunquid. ibi: & s. eo. in rubr. vide hic not. Petr. in authen. hoc ius porrectum. circa prin. c.

Verbum alienatio ponitur generaliter.

Verbum uenditio quid importet.

Instrumenta confecta à notario qui dicit quod se pro notario gessit. & publicum officium exercuit, an valeant, remissiuē.

Si negatur notarium illum qui confecit instrumentum, quod de longinquo producit, quomodo probabit remissiuē.

Emphyteusis ecclesiastica, an concedatur in perpetuum.

Emphyteusis ecclesiastica concessa usq. ad tertiam generationem, q. intelligatur vsq. ad nepotes.

Tertia generatio non comprehendit vltra nepotes.

Alienationis. ¶ Nota ex hoc tex. qd verbū alienatio, ponitur generaliter. Idem C. de reb. eccl. non alie. l. si. extra. de reb. eccl. non alie. c. nulli. & quod not. in l. j. C. de iure emphy. xij. q. ij. c. j. De verbo t autem uenditio, qd importet: dicit vt l. statuliberi. in §. si. de statulib. & ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. l. sicut. §. vendi. & quod ibi not. & in l. ij. C. de vfu cap. pro emp. Facit hic tex. coniuncta glo. in l. codicilis. §. in ffitutio. de lega. ij. de quo ibi per Dy. qui illam gl. reprobatur, dicit j. de alie. & emphy. §. alienationis. Vterius facit hic tex. ibi nā tanta documenta, & c. in arg. ad questionem, secundum Iaco. de Bel. ¶ qd si tabellio fuerit longo tempore in quasi possessione tabellionatus, & publicum officiu exercuit, & multa instrumenta ab eo confecta debeant valere. Et remittit ipse ad id quod no. in c. j. de fide instru. & ad id quod habetur in l. Barbarius. ff. de offi. prætor. Sed tu dic de hac questione vt not. Spec. de instru. ed. §. restat. ver. quid si hic non est notus ei vide Guli. in d. l. Barbarius. ¶ Quæro quid si producitur instrumentū de longinquo, et notarius qui confecit illud instrumentum negatur esse notarius an sufficiat probari qd ille: qui confecit illud instrumentū, fuerit in quasi possessione tabellionatus, vel oportebit pbare per producentē qd fuerit notarius. Innoc. format hanc q. in c. j. extra. de fide instrum. §. de dimstra fiat. vbi hanc q. firmat Azo in sum. illius titu. C. ¶ Not. gl. hic no. in §. licentiā. & hæc est veritas not. Inst. loca. §. adeo. C. de sac. sanc. ecclie. auth. si quas ruinas. licet glo. non firmit. x. q. ij. c. ea enim. §. perpetua. Sed hanc opi. tenet Mart. de Fa. in tract. suo de iure emphy. in vj. q. & Spec. in titu. de emphy. §. nunc aliqua. ver. vj. & si dicatur, per hoc minuitur res ecclesiæ, si emphyteuta possideret per xl. an quasi. præscriberet dominium ecclesiæ: vt in authē. quas actiones. C. de sacrosanc. ecclie. responde, qd emphyteuta nunq. præscribit contra eū qui recognoscit dñm directū: vt C. de p̄scri. xxx. vel xl. an. l. male agi. & l. cū notissimi. §. fi. eo. ti. & no. in l. cōperit. fm vnū intellectū quem potest habere glo. ibi posita. ¶ Et ibi in tertiam generationem. nota hæc verba: appellant tertiam generationē, quādo accipit in emphyteusim pro se, & suis filijs, & nepotibus. quod patet ex eo quod allegat §. emphyteusim. viq. ad tertiam generationem. quod intelligitur vsq. ad nepotes: ita ¶ qd nepotes sint tertia generatio, & in eorum personis finitur. Et pro hac glo. not. Inst. locati. §. adeo. circa hoc vide quod not. Spec. in tit. de emphy. §. nunc aliqua. ver. clv.

Exceptio confirmat regulam in non exceptuatis.

Exceptio non ampliat regulam, ut faciat esse sub regula ea quæ de sui natura non comprehenduntur.

Vt autē lex. Exceptio tō confirmat regulam. in nō exceptuatis. h. d. Nota summarū. cōcor. ff. de fundo

fundo instru. l. questum. §. respondit. ver. deniq. Neratius. & ibi nota qd intellige qd confirmat regulam in non exceptuatis: vt hoc §. not. & in d. ver. deniq. & in l. j. in fi. ff. de regu. iur. & per Dy. in rub. in fi. de reg. iur. lib. vj. ¶ Quæro, circa hoc dicitur hic, qd exceptio confirmat, & c. An exceptio habeat firmare, & ampliare regulam, vt faciat esse sub regula, ea quæ de sui natura non comprehenduntur. dicit quod non: vt est tex. ff. vusu. leg. l. generali. §. vxori.

Pragmatica dicitur confirmatio facta à principe cum consilio procerū.

Præuatus non potest facere immensam donationē ecclesiæ, sine insinuatione.

Imperator donat ecclesiæ sine insinuatione: sed priuatus non.

Imperium & sacerdotium æquiparantur: & in quibus differant, remissiuē ad glo.

Sinimus. Principi licet cum ecclesia permutare pro re meliori, vel æquali, si utilitas Reipublicæ hoc exposit, & pragmatica forma præcedat omnia alienatione remota, vel prohibita. h. d. ¶ Pragmatica, & c. glo. est ponit. ta dicit, id est confirmatio siue scriptura facta ab Imperatore cum causæ cognitione super tali permutatione. Ita exponit glo. in c. j. extra. de re. permu. vbi ponitur casus huius §. Ibi absolute, id est, generaliter. ¶ Nota glo. nuquid ergo, à priuato: ibi. s. eo. j. reipōto. Nō obstat l. illud. s. alleg. C. de sac. sanc. ecclie. quia imō facit pro ista opi. qd non valeat: dicitur enim ibi qd donatio facta ecclesiæ à priuato, valet sine insinuatione vsq. ad quingentos solidos: sed si fiat ab Imperatore, valet etiā si sit immensa. Idē habes C. de do. l. sancimus. ver. excep. & idē quod hic not. in d. l. illud. & d. ver. excep. & in fi. sed certē hoc est falsum: quia imō Imperator donat ecclesiæ, & priuato sine insinuatione: vt d. l. illud. & d. ver. excep. Non obstat quod ibi dicit de pragmatica forma, quia hoc exp. non ppter alienationē rei ecclesiasticæ. ¶ Donat ergo princeps ecclesiæ sine insinuatione: priuatus autem non: vt s. in glo. dicitur. Nec obstat hæc opin. qd posset dici ex hoc respectu: dicitur enim sic qd imperium & sacerdotium æquiparantur, sed Imperatori potest priuatus donare immense sine insinuatione: vt j. in nō fiant pig. §. pe. ergo poterit sic ecclesiæ. Sed respōdeo, qd licet imperiū & sacerdotium non multū differant, tamē in aliquibus differunt: vt hic in gl. no. vt patet in d. l. illud cōiuncto. §. pen. vj. vt nō fiant pig. & d. ver. exceptis. vbi priuatus donat ecclesiæ vsq. ad quingentos solidos sine insinuatione: vt d. s. pen. que licum nō reperitur expressē correctæ, incorrecta remanet: vt l. præcipimus. in fi. C. de appel. Sed contra hæc opi. oppo. qd donatio facta ecclesiæ à priuato sine insinuatione licet sit immensa, valet: vt l. si qd pro redēptione. in prin. C. de dona. Huius timore quidā dicit, qd possit fieri donatio immēsa ecclesiæ sine insinuatione. et sic d. l. illud. est correctæ. & istā opi. videtur tenere Spec. in titu. de instru. ed. §. porro. in fi. Sed sustinēdo opi. gl. dicit qd l. illud. nō corrigitur per l. si quis. quia illa lex ponit calum specialē quādo quis donat pro redēptione captiuorum. Ita not. glo. in §. exceptis. remanet ergo illa lex, illud. incorrecta magis quando donatur ecclesiæ, vel in alios pios vsus, quā pro redēptione captiuorum: nā ea dicitur esse causa pijsima: vt s. si vnuerſaliter. vt cū de app. cog. Sed hac opi. retēta quæro, nunquid hodie priuatus poterit donare ecclesiæ vsque ad quingentos solidos sine insinuatione. Glo. dicit qd sic in d. l. illud. & d. ver. exceptis. quam glo. doct. reprehendunt in d. l. illud. Quæro, hic permittitur ecclesiæ permutare: cum Imperatore an cum priuato permittatur permutare: & hic videtur text. qd non. Istam questionem format Goff. in Sum. de re. permu. quod nota, quia illud hic non bene probat tex. & aliq. modicū exprimitur. Videtur tamen mihi, qd probetur melius. xij. q. ij. c. sine exceptione. & extra de his quæ fiunt à præla. c. cū apostolica. & c. tua nuper. facit qd not. Azo j. de aliena. & emphy. in Summa.

Emphyteusis ecclesiastica transit ad feminas.

Emphyteusis & feudum quod consistit in rebus immobilibus.

Emphyteusis ecclesiæ concessa pro se, & filijs, an transeat ad extraneos.

Precariū & feudū de eorū natura non transeunt ad heredem extraneum.

Ecclesia hodie concedit rem in emphyteusim perpetuam.

Emphyteusis accepta pro se, & filijs suis, & nepotibus, quando transeat ad naturales, vel adoptiuos, & accepta per virum ad uxorem, remissiuē.

Emphyteusim. Res ecclesiæ & locorum venerabilium dari possunt in emphyteusim in persona accipientis: & duorū successorū, videlicet filiorū, & nepotū, & viri, & vxoris si de eis fuerit specialiter dictum, & nō aliter. h. d. ¶ Nota quod emphyteusis trāsit ad feminam: sicut in

feudo. x. col. de his qui feu. da. pos. §. hoc autem notandum. & de succel. feu. in c. j. §. fin. vbi not. & ratio diuersitatis, vt ibi not. glo. ¶ Secūdo dō no. ibi tex. rei immobilis, & c. Nā videtur velle qd emphyteusis constet tantū in rebus immobilibus. Ad idem j. de alie. & emphy. §. licentiā. quod not. gloss. ff. in l. j. C. de iure emphy. et ibi Iac. de Are. videtur hoc sentire per glo. Inst. loca. §. adeo. quod tenet Guli. C. de bo. mater. l. j. & idē in feudo: vt x. col. de feu. cog. §. sciendum. aliās, notandum. ¶ Vltimō facit hic, secundum Iaco. de Bel. quod si conceditur emphyteusis filijs, quod non transeat ad extraneos. ¶ Et pro hoc x. col. de alie. feud. c. j. §. & si clientulus. quod not. glo. ff. ad Trebel. l. ex facto. §. si. Sed contrarium determinat do. Iacob. quod trāseat etiam ad extraneos: vt §. adeo. Inst. loca. & de verbo. sig. l. in conuentio nibus. Non obligat §. & si clientulus. ¶ qd ibi est propter speciale casum in feudo et precario: quia de sui natura non transeunt ad heredem extraneum: vt l. cum precario. §. j. ff. de peca. & ita non obstat etiam quod not. in gloss. d. l. ex facto. §. final. vt ibi nota Dy. in d. l. in conuentibus. etiam in l. l. i. berti libertæque. C. de oper. lib. per ¶ Cy. Non obstat hic text. quia hic est speciale in ecclesia: sed hodie potest ecclesia concedere in emphyteusim perpetuam sicut priuatam: vt not. s. eo. §. alienationis. Idem videtur hodie in ecclesia, quod in priuato, si fiat concessio modo prædicto. ¶ Quæro, pone quod aliquis accipit in emphyteusim pro se, & pro filijs suis, & nepotibus. modō si perfunt solū filij naturales: an ad istos trāsit ibit emphyteusis. & quid de adoptiujs, dicit vt not. Spec. in titu. de emphy. §. nunc aliqua. ver. lxxvij. & ver. lxxvij. & quod not. Mart. de Fa. in tracta. de iure emphy. in xxxij. q. & circa id quod dicitur de vxore, & marito, vide Spec. in d. s. nūc aliqua in versu. cl. Vltimō circa hunc tex. ibi: deinceps filijs. vide Specu. in tit. de testamen. §. j. ver. fin.

Res ecclesiæ quæ conceditur in emphyteusim quæ & qualis debet esse pensio.

Res ecclesiæ data in emphyteusim, quando dicatur clade diminuta, & eius redditus.

Ecclesia non tenetur facere remissionem emphyteute, si propter guerram, uel mortē litatem ex re ipsa nihil sit perceptum.

Quia verò. Iste §. habet tres partes. Prima loquit quādo res ecclesiæ est magnæ pensionis: & tūc quantum fuit ab initio cum ad ecclesiam peruenit. Secundo, pē sio immutata fuit. Tertio modo, quando res est parū pensionis vel illius ratione æstimationis rei. Secūda ibi: si verò minus. Tertia ibi: si verò alicuius. h. d. Res ecclesiastica potest dari in emphyteusim pro eadē pensionē, quæ ab initio statuta fuit quando ad ecclesiam peruenit: & diminuta ad plus in sextam partem pensionis: pensio verò diminuta clade, debet dari in emphyteusim pro extante pensionē: & si res sit pretiosa paruam aut nullam pensionē reddens, re subtiliter æstimata pensio constituitur, quæ in xx. ann. facit rei æstimationem. h. d. ¶ Nota gloss. ibi: vt hic plenē. Pro huius gl. declaratione dicit, quandoque ecclesia in emphyteusim dat domos ruinosas, quādoque dat domos & prædia nō ruinosas. Primo casu, aut accipiens vult statim soluere pensionē: & tunc fit diminutio in tertia parte ab illa pensionē, quæ poterat haberi re non existente ruinosā. & debet soluere modum pensionis quæ adijcitur illi rei propter ædificationem: vt de aliena. & emphyteusi. §. si verò quædam. ¶ C. de sacro sanctis eccle. authenti. si quas ruinas. & x. q. ij. §. si quas ruinas. & hoc casu videlicet in domibus ruinosis loquitur quartum membrum gloss. Sed hic dixi, quod fit diminutio in tertia parte: an remittetur tertia pars eius quod iouerent emphyteuta, vel soluetur ecclesiæ tantū tertia pars: & duæ reuittuntur. gloss. in dicta. §. si

Scire autem. Circa materiam huius tex. Quæro, quid si dñs patiat durare emphyteuticam in emphyteusi post cessationem solutiois canonis, et postquam cecidit à iure suo non expellendo eum, an tunc poterit eum expellere vel non, quasi videatur sibi de nouo restituisse, vide not. p. do. Soci. in cõsil. clxxvii. incip. nõ inutili sed necessaria ver. qbus tam de claratis ibi, nõ do. Rapha. Cum. ver. seq. in h. parte, charta xxxj. Item quid si cessauit soluere p sex annos, & dñs accipiat pensio nem pro tribus, possit expelli, vide ibidẽ in versu ij. eod. cõcor. cum seq. char. xxxij.

verò quædam ponit opi. Sed veritas est q tantum tertia pars soluitur ecclesie: & duæ remittuntur emphyteutæ: vt nota. in aut. si quas. & illam opi. tenent ibi docto. Secundo casu, aut ecclesia dat in emphyteusim propter vrgens debitum: & tunc debet dari pro illa pensione, quæ potest haberi seruata solennitate aut hoc ius porrectum. aut propter aliam vtilitatem illius ecclesie vult dare in emphyteusim, & tunc si res quæ datur in emphyteusim est tantę pensionis, quantum quando ad ecclesiam peruenit, vel paulo maioris vel minoris: & tunc potest fieri diminutio pensionis sextę partis: vt hic, & s. eo. §. dudum. j. de alie. & emphy. §. j. in prin. & §. quæcunq. & C. de sacrosan. eccle. aut. perpetua. quod intellige verum q diminutio sextę partis possit fieri, si prælatus non reperit accipientē pro maiori pretio: vt no. x. q. ij. c. ea enim. §. perpetua. in gl. parua super verbo, sextam. & tangitur in d. aut. si quas ruinas. aut res, quæ datur in emphyteusim, est maioris redditus q̄ quando ad eam peruenit: tunc fiet etiam diminutio sextę partis nõ habito respectu ad tempus quo ad ecclesiam peruenit, sed ad tempus presens; ne quid fauore ecclesie, & C. de legi. l. qd fauore. ff. de legi. l. nulla. Aut est minoris redditus nunc, q̄ quando ad ecclesiam peruenit: puta ob aliquam cladẽ diminuta: & tunc dicit, vt hic no. glo. & secundũ eam debet intelligi C. de sacrosan. eccle. aut. perpetua. versu. aut si ob cladẽ. Et quando dicit ob cladẽ diminuta, ponit gl. quia fundus casmate perijt, vel domus est exusta. Sed certè si poneremus domum exustã idẽ etiã quod in domo ruinosã: vt no. doc. in aut. si quas ruinas. in j. q. & ideo dicit, qd dicit ob cladẽ minui redditũ: puta, quia nullus vult in ea habitare, qd dicit esse domus informata, secundum Marti. Sili. in d. aut. si quas. et aut. perpetua. Et ista opi. fuit Iaco. Butri. vt refert Spec. in tit. de emphy. §. nunc aliqua. ver. vij. Quandoq; res quæ datur in emphyteusim, datur pro ea pensione qua potest: vt j. de alie. & emphy. §. j. in fi. Quandoq; ecclesia habet rem pretiosã & est tanti redditus modo, quãti qn̄ ad ecclesiam peruenit; sed parum, vel nihil percipitur ratione æstimationis, tunc habet locũ ver. si verò alicuius. & C. de sacrosan. eccle. aut. perpetua. in fi. circa prædicta vide Azo. in lum. huius tit. & Spec. in d. ver. vij. & doct. in d. authentic. si quas ruinas. Quæro, dicitur hic cũ scripulisitate & c. quæro, quid si ista res nõ potuit laborari propter guerram, vel mortalitatẽ, an periculum pertinet ad emphyteutam, vel dominũ? Dic ad dominũ; vt no. Iacob. de Areti. & Cyn. C. de iure emphyteu. l. j. & ij. in penultima quæstione.

h. d. ¶ No. text. ibi. res. hic videtur text. singularissimus inducere tacitam hypothecam contra emphyteutam ecclesie in omnibus suis bonis pro his quæ debet ratione emphyteusis. facit infra, de alie. & emphy. §. si verò quis autem locator. ¶ Quæro, an propter canonem nõ solutum emphyteuta cadat ab emphyteusi ipso iure, vel per sententiam: & hic text. dum dicit sicut omnino extranei, videtur velle qd per sententiam. Pro hoc etiam C. de iure emphy. l. ij. ibi: nolenti licere, & c. & ibi: si dominus voluerit, & c. l. fi. C. eo. ibi: cadit à iure, quasi dicat, non ipso iure, sed per sententiam. requiritur ergo voluntas concedentis emphyteusim. Pro hoc videtur etiam text. j. de alie. & emphy. §. si verò quis. versu. si verò noluerint. & hanc opi. tenet Spe. in d. §. nunc aliqua. versu. xlvij. & Marti. de Fa. in xxij. q. et hoc est vile scire: quia si aliquis tantam emphyteuta vendicare fundum ab aliquo extraneo possessore, non possit opponere exceptionem extraneus possessor contra emphyteutam de canone non soluto. Et hoc tenet glo. in l. ij. ff. si ager vecti. vel emphy. per. & idem ff. de rei vendi. l. super ficario. Quia hic dicit, non soluto canone per biennium cadit à iure suo. ¶ Quæro, an emphyteuta possit sibi prouidere, vt possit soluere pluribus annis futuris inuita ecclesia. Dyn. format hanc quæstionem in l. statuliberos. §. Stichus. ff. de statuliber. & ff. de annu. lega. l. enim, aliã labolenus. Sed contrarium est veritas: vt not. Specu. in d. §. nunc aliqua. versu. xxxij. & Marti. de Fano in d. tracla. in x. q. & docto. in l. ij. in fi. C. de iure emphy. & C. de pac. l. si certis annis. ¶ Quid autem sit econuerso, si emphyteuta non vult soluere pensionem vnus anni simul, sed particu lariter, an possit. Pro ista quæstione optimè facit text. in l. placuit. C. de colla. fundo. patr. lib. xj. & l. patrimoniales. eod. titu. & ibi dicam. ¶ Quæro, an emphyteuta possit morã purgare. Dic vt extra, de locat. c. penultimo. in fine. & c. finali. & ibi bona glossa, extra eodem.

Quod autem Res immobiles, & ecclesiarum alienari prohibentur in quacunq; personam, siue sint integræ, siue ruinosæ, nisi in emphyteusim de iure permittam rerum examinatione, per Archi. subtiliter facta omni reuolutione, & machinatione remota. h. d. vsq; ad §. si quis autem. ¶ Nota ver. neq; ibi, architectis. qd recurrendum est ad peritos in arte sua. C. de re mili. l. femel. lib. xij. & l. distin. c. vt constitueret. ¶ Secundò nota text. ibi: aut etiam vno. quod vbi in ciuitate sunt plures, requiruntur duo. aliã si vnus tantum reperitur, ille sufficit, quod tene mentis pro iudicibus mittentibus medicum ad videndum vtrum vulnus sit mortale, vel non, & an remanens catrix stabitur eorum relationi: vt hic, & in d. l. femel. Pro quo text. optimus in c. significasti. extra, de homici. & Spec. in titu. de proba. §. si. versu. hic quoq; notandum. & debent mitti saltẽ duo, si plures reperiantur: aliã sufficit vnus: vt hic not. text. quod tene menti. & etiam debentur cum iuramento deponere isti: vt C. de fide instrui. l. cõparationes. C. de secun. nupt. l. hac edificati. §. is il lud. licet glo. videatur velle cõtrariũ in l. j. circa prin. ff. de ven. in spi. & l. iuris iurandi. C. de testi. ¶ hic text. dicit emphyteutam p̄ scripturam, velle videtur qd contractus emphyteusis fiat in scriptis. Et hoc videtur sentire text. in l. j. C. de iure emphy. ibi: scriptura stare, & c. Et hanc opin. videtur ibi tenere glo. iij. & etiam Iaco. de Belui. sed contrarium not. in d. l. j. super ver. scriptura. & hoc seruat consuetudo, & approbat Specu. in titu. de emphy. §. nunc aliqua. ver. quinto. & Marti. de Fano. in x. q. ¶ Vltimò nota text. in ver. neq; illud. cum glo. cum enim. ibi: sed cũ hodie, & c. qd per hunc text. cum glo. videtur determinari quæstio, vtrum si nita emphyteusi possunt proximiores & consanguinei illius, in cuius persona est finita, petere vt eis restituatur. & sic ecclesia tenetur eos præferre alijs volentibus illam emphyteusim. Ex hoc habes qd ecclesia nõ tenetur eos præferre, nisi pactũ expressum in tenuerit: vt hic no. Puto tñ qd ex quadã vrbantate ecclesia debeat tales cõsanguineos ferre. Pro hac opi. gl. est text. l. j. §. ff. de aqua quotid. & æstij. & quod not. extra, de postula. c. bonæ. ij. vltima glo.

Res ecclesie permittitur alienari uno casu, scilicet concedendo usum fructum ad vitam data recompenatione. Accipiens usum, vel usum fructum ab ecclesia, debet ab initio dare et aliam proprietatẽ. Constitutus seruicium quod non tenetur ad dandum. Dicitur quod hoc uerbum etiam impropiè accipitur. Quæritur ad usum fructum, quod tenetur ad dandum, et faciendum. Usus fructus quod habeat dominium et possessionem usum fructus. Res ecclesie post ad vium fructum concedi ad tempus, vel ad vitam percipiẽtis re alia eiusdẽ redditus in eius cõpensationẽ ecclesie data: vt tempo re finito vtracq; res redeat ad ecclesiam. h. d. ¶ Nota casum in quo alienatio rei ecclesiasticę permittit: vt hic & s. eo. §. hoc igit. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. §. fina. ¶ Secundò nota quod accipiens usum, vel usum fructum ab ecclesia, debet in recompenatione ab ipso initio dare aliam proprietatẽ ei. Text. est hic, dum dicitur, aliam rem mox & c. idem text. est j. de alie. & emphy. §. si verò aliquid licet contrarium videatur velle Iac. de Bel. vt dixi s. eo. hoc igitur. ¶ Oppo. dicitur in hoc ver. quantos aut quales, qd ad tur & c. contra, constitutus seruicium in re aliqua, non tenetur ad dandum, sed ad faciendum: vt not. in l. ij. in prin. ff. de verb. oblig. Idẽ sentit glo. de usufru. l. corruptionẽ. præterea, dare est accipientis facere: vt in l. i. qui usufruct. ff. de usufru. pet. & l. ij. §. ff. quæ ad mo. usufr. amitt. & in l. in venditione. in princ. ff. de bo. auth. iud. pol. in glo. pe. gloss. quantum ad ius. Ad idem quod not. ff. de usufr. sub rub. idem in alijs incorporalibus: vt not. per gloss. ff. de acqui. pol. l. naturaliter. §. nihil commune.

Si quis autem. Res ecclesie post ad vium fructum concedi ad tempus, vel ad vitam percipiẽtis re alia eiusdẽ redditus in eius cõpensationẽ ecclesie data: vt tempo re finito vtracq; res redeat ad ecclesiam. h. d. ¶ Nota casum in quo alienatio rei ecclesiasticę permittit: vt hic & s. eo. §. hoc igit. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. §. fina. ¶ Secundò nota quod accipiens usum, vel usum fructum ab ecclesia, debet in recompenatione ab ipso initio dare aliam proprietatẽ ei. Text. est hic, dum dicitur, aliam rem mox & c. idem text. est j. de alie. & emphy. §. si verò aliquid licet contrarium videatur velle Iac. de Bel. vt dixi s. eo. hoc igitur. ¶ Oppo. dicitur in hoc ver. quantos aut quales, qd ad tur & c. contra, constitutus seruicium in re aliqua, non tenetur ad dandum, sed ad faciendum: vt not. in l. ij. in prin. ff. de verb. oblig. Idẽ sentit glo. de usufru. l. corruptionẽ. præterea, dare est accipientis facere: vt in l. i. qui usufruct. ff. de usufru. pet. & l. ij. §. ff. quæ ad mo. usufr. amitt. & in l. in venditione. in princ. ff. de bo. auth. iud. pol. in glo. pe. gloss. quantum ad ius. Ad idem quod not. ff. de usufr. sub rub. idem in alijs incorporalibus: vt not. per gloss. ff. de acqui. pol. l. naturaliter. §. nihil commune.

Quia verò. Oeconomus res ecclesiarũ in casibus phibitis alienates pœna l. Leonis afficiuntur: et emptor pretium amittit, & rem cũ fructibus reddit. Itẽ donatus rursũ cũ fructibus reddere cõpellit. h. d. Nota text. ibi: amatores periculi. ¶ Nota ex hoc text. qd delinquit, amat pœnam: & sic in delictis est consensus, à quo creatur naturalis obligatio. ad idem a fide postu. l. j. §. bestias. cũ sua glo. In glo. denique. ibi: & not. in §. l. seruus. ff. de his qui not. infra. Pro hoc ff. de act. & obli. l. seruus ex delictis. licet gl. in l. in persona. ff. de reg. iur. videat velle qd in d. l. seruus. qd seruus obligat ex delictis ciuilitate. quasi innuat qd in maleficijs naturalis obligatio non inest. Instit. de iure natu. gẽ. & ciui. §. ius autẽ gentiũ. Sed qd in maleficijs insit naturalis obligatio, nõ gl. per istũ text. & ista opi. tenet doct. in l. ex hoc iure gentiũ. ff. de iusti. & iur. per Cy. in repeti. sua circa fi. ¶ No. gl. sed qua liter. in fi. Sed cõtra istã gl. opp. ille, qui cõtra leg. cõtrahit, p̄ iur. mit eo ipso in dolo: vt C. de agri. & cõl. l. quædam modũ. lib. xj. & inc. qd cõtra iura. ff. de reg. iur. lib. vj. emptor p̄sumit esse in dolo ergo nõ est in bona fide. Solue vt no. gl. xij. q. ij. c. Vulturanæ. vbi gl. idẽ tenet. & hanc opi. qd emptor demũ ita habet regressum cõtra economũ, si est emptor bonæ fidei, tenet gl. in c. ad audiẽtia. extra, de reb. eccle. nõ alie. & p. Inn. in c. si quis. eo. tit. ver. emptori. in col. x. Sed cõtrariũ nõ. x. q. c. ij. hoc ius porrectũ. versu. si verò res. Idẽ tenet Hosti. in d. c. ad audiẽtiam vbi etiã ipse tenet, qd etiã malæ fidei emptor habet regressum contra economum. Hanc opi. tenet Pet. de Bel. in aut. q. res. C. de sac. sanc. eccle. Et p̄ ista opi. facit text. huius l. §. quæ verò Leonis. & ibi circũuentiõẽ

facere legibus & c. & sic iste text. videtur loqui in tpe sciẽtiæ. & j. in §. si quis autẽ. ibi: sua sentiat malignitatẽ. & in §. si autẽ. ibi: vtroq; iuste. Præterea, isti text. loquuntur generaliter & c. vt l. j. §. gñaliter. ff. de lega. p̄stan. Restat ergo rñdere ad contrariũ, tenẽdo hanc opi. Sed respõde qd dolo economi præpõdeat rñdolo emptoris: vt not. in aut. qui resiam dicitas. C. de sac. san. eccl. ¶ Circa prædicta q̄ ro. pone qd economus non est soluẽdo: an poterit emptor habere regressum cõtra ecclesiam? Gl. in d. aut. q. res. dicit qd sic qd ita intelligit Pet. esse verũ, qn̄ emptor est bonę fidei: aliã impulerit sibi, quia sibi cauere nõ fecit, ne si aliter dicere mus ex suo dolo cõmodũ reportaret. & de leg. j. l. plane. cũ simi. & idẽ Canonistæ vident tenere in d. c. ad audiẽtia. extra de reb. ecc. nõ alie. ¶ Quæro, hic dicit qd qn̄ prælatus vedit rẽ ecclesie ecclesia potest vëdicare. Item potest agere cõtra alienantẽ: vt s. eo. §. pe. & l. iubemus. §. economus. C. de sac. sanc. ecc. pone qd ecclesia agit cõtra vnũ istorum: an electio sibi præiudicat quod ad aliũ? vel pone qd exegit vnũ, an poterit cõtra aliũ agere, & si exegit possessore, an teneat cedere actionẽ contra alienantẽ? Dic de istis p̄ declaratiõẽ huius §. vt not. gl. in c. admonemus. xij. q. ij. & in c. nulli. extra, de reb. eccl. nõ alie. ¶ Vltimò nota qd verbũ vedit, nõ trahit ad alios contractus p̄ quos dominũ transferit: qd phibẽdo esse verũ hic ideo: quia licet tractet de fauore ecclesie in phibẽdo vëditione: tñ tractamus de pœna imposta contra faciẽti. & ideo strictẽ accipitur verbum venditio. Et ideo Imperator in l. Leonis. loquẽs in cõtractũ venditionis, extendit ad alios contractus quia de sui natura verbum venditio, strictẽ accipitur. & vide qd dixi in §. alienationis. s. eo.

Si autem creditor. Creditor qui p ecclesia mutua pecuniã si pignori acceperit rẽ immobilẽ, regulariter à cõtractu cadit, & pecuniã p̄dit: & cõtra ecclesiam nullus sibi dat regressus, sed tantũ cõtra economũ, vel prælatum. Fallit si necessitas, vel maxima vtilitas imminet. quo casu gñalis permittitur hypotheca speciali pignore phibito. h. d. ¶ Nota ex fi. huius §. p̄ hanc cõstitutionẽ nõ permittit speciale pignus, etiã necessitate imminẽte. qd not. p̄pter id quod no. s. eo. §. nos igit. in fi. Et circa prædicta vide, qd not. Pet. in aut. hoc ius porrectũ. in primo cõtrario. C. de sacrosan. ecc. & no. glo. sed quæro. in fi. idẽ no. in §. si verò præter hæc. j. de alie. & emphy. licet in glo. l. iubemus. §. sane. præalleg. videat velle qd æquũ sit, qd ecclesia reddat pecuniã. sed doct. tenent præcedentẽ. & istud tenentis. Sed not. gl. qd incipit, qd qno. ibi: hæc cõstitutio, & c. l. generaliter. C. de sacrosan. eccle. de ep̄. & cle. l. si quis presbyter. & l. sa crosanctæ. & ibi posset habere locũ. ¶ Nã monachus non potest habere proprium: vt not. in cap. cum ad monasterium. extra, de statu reg. & xvij. q. ij. c. de monachis. vbi de hoc.

Si verò. Emphyteuta accipiens emphyteusim citra legis obseruationem, rem reddit: & quod dedit solum, rus etiam quicquid pro vnoquoque anno soluere tenebatur: & tabellio, qui instrumentum scripsit, in exilium damnatur, & ab exilio non remouetur: & iudex decretum interponens dignitate priuatur, & bona publicantur: eis dem pœnis obtinẽtibus etiam in his, qui super rebus sacris celebrant contractus. hoc dicit, ibi: in his, qui super rebus sacris celebrant contractus. hoc dicit, ibi: propter alienationẽ, id est vt facilius alienent. ¶ Nota hic, quod res ecclesie dicuntur esse pauperum: vt s. vt deter. sit nu. cle. §. fina. C. de ep̄. & cle. l. ij. ¶ Secundò nota. ibi: quanto citra res quod tantò grauius est delictum quanto in dignorẽ rem cõmittit: vt l. Pedius. ff. de incẽ. rui. & xxix. dist. c. necesse est. & j. q. i. c. iudices. & c. si ep̄. in gl. vbi de gl. cũ apparatu. ¶ Nota ex hac gloss. qd dicitio haud, si cũ aspiratione apponit, ponitur pro nõ. aliã ponit

¶ Ecclesia quod habeat tacitam hypothecam in bonis emphyteutæ propter canonem non solutum. ¶ Emphyteuta propter canonem non solutum, an cadat ab emphyteusi ipso iure per sententiam. ¶ Extraneus possessor quod non possit contra emphyteutam agentem ad fundum de canone non soluto excipere. ¶ Emphyteuta, an possit soluere pro pluribus annis inuita ecclesia. ¶ Emphyteuta an possit pensionem vnus anni particulariter soluere. ¶ Emphyteuta, an possit morã purgare remissuẽ.

¶ Hypotheca specialis quod non permittatur in rebus ecclesie, etiam necessitate imminente. ¶ Ecclesia quomodo possit locupletari cum aliena iactura. ¶ Monachus non potest habere proprium.

- 1 Tenere adde Fel. in c. ius gñale. dist. in v. col. in med. ver. quibus pœna. & qd ibi dixi in apostil.
- 2 Debet facere decencia naturæ. & sup eoditioni. quod facit ad dictū Bal. in §. filij nati. in titu. si de feud. fuc. cōtro. dū dicit. q Imperator legitimas spurios stantibus legitimis & naturalibus. est vnum pecus.
- 3 Patrē. adde Paul. de Castr. in l. j. §. ius naturale. ff. de iust. & iure.
- 4 Ipso iure. Adde Angl. l. j. C. de pœna iud. q. ma. iudi. & in l. si quis posthac. C. de bo. profcrip. & in l. si quis. C. de positi. et hic. & j. vt sine. ph. ma cred. §. præterea igitur.
- 5 Quod nota in apostil. ad istum. in aut. ad hęc. n. i. j. verū. hoc autē est verum. in apostil. in c. verū. C. de vīur.
- 6 Fiscus quod non possit incontinenti bona committentium inest. ut nuptias apprehendere.
- 7 Pœna relegationis quod non imponitur nisi contra eum qui dolo delinquit.
- 8 An sit differentia inter masculum & foemnam quo ad commissiōem. uel euitationem pœnarum inest. ut nuptiarum.
- 9 Tex. de quo hic. & eius pœna. loquitur in relegatione. & non in deportatione. Filij committendum inest. ut nuptias efficiuntur sui iuris.
- 10 Errans in iure. an dicatur esse in dolo.
- 11 Castē uiuere dicitur ille. qui est in matrimonio.
- 12 Filij nati ex incestis nuptiis. an sint legitimi. etiam quo ad successiōem.
- 13 Statutum si dicit. quod masculus committens tale delictum. sic puniatur. Et foemina etiam eadem pœna. quod intelligitur. si talis pœna. foeminae etiam conueniat.

autē. &c. Tu dic secundū Iac. de Bel. q non erant aduocati simpliciter. sed erant quidā constituti sub certo numero. sed perit crimina. licet & cum honestate coram principe proponebant. vt patet in §. primū quidē. & § hęc autem. Et no. gl. sed in quo. & vide quod not. s. quomodo opor. epif. §. non aliter.

De incestis nuptiis. Rubrica.

Pœna debet suos authores tenere. Homo qui non facit decencia naturæ non reputatur homo. sed bestia. Ignobiles acris puniuntur quam nobiles. Pœna fugitiōis quod sit maior. & est de mero imperio. Filius quod tenetur alere patrem exbannitum. Hęc constitutiō quod loquatur de quibusunque nuptiis illicitis. Verbum mox. appositum in dispositiōe. quid importet ipso iure. & quando intelligatur. num. 8. Pœna. de qua in l. si quis maior. C. de transaction. quod intelligitur imposita ipso iure. Bona. an publicentur ipso iure in crimine lese maiestatis. & heresi. & num. 11. & 13. Dispositio pœnalis loquens per uerba futuri temporis. an intelligatur ipso iure. ubi remissio. Bona committentium incestas nuptias. an transeant in fiscū. & domini eorū perdatur ipso iure. & in fisci transeat. Possessiō bonorum committentium incestas nuptias. an trāsferatur ipso iure. & sine facto hominis in fscum.

ralis. Sed Iaco. de Bel. tenet opi. Cyn. cui etiā videntur inherere docto. in aut. incestas nuptias. C. eo. lbi. qui dicit. Prima opin. est vera. & eam tenent docto. in aut. incestas. & pro opi. gl. & doct. est tex. expressus. qui dicit sic esse de iure ciuili. text. est in c. cum secundū leges. de hæreti. lib. vj. Nota gl. ex hoc notabil. q vbi in legis dispositiōe exprimitur verbum mox. intelligitur quod pœna ponatur ipso iure. Tex. est cū gl. vt j. de feud. §. sancimus. ver. omnes. vt not. in l. j. §. si petitor. ff. de positi. Ex tex. isto apparet. q pœna quæ apponitur in l. si quis maior. C. de transaction. imponitur ipso iure. cū ibi sit verbum mox. In ver. itaq omnia. &c. Dy. in l. impe. ff. de iur. fil. circa hoc dicit sic. ¶ Quandoque delinquit circa rem. contra legis prohibitiōē. & tūc ipso iure dominium perditur. & fisco applicatur. vt l. commissa. ff. de publi. & d. l. Imperator. & l. j. §. an bona. eo. titu. Quādoque non delinquitur circa. sed extra rem. vt committendo homicidium. vel alium crimē. & tunc dicit ipse quod est necessaria sententiā super criminē. vt bona publicentur. vt l. post contractum. ff. de dona. l. ex iudicio. rum. ff. de accusa. ff. de iure fil. l. aufertur. §. in reatu. ¶ Fallit in crimine lese maiestatis. & hæresis. vt l. pen. in fin. C. ad leg. Jul. maie. l. donatiōnes. in ff. de dona. & d. l. ex iudicio. Sed aduerte. quia illud quod dicit Dyn. q quando non delinquitur circa rem. sed aliter. q est necessaria sententiā est. verum in dubio. Sed si in legis dispositiōe exprimeretur verbum mox. vel statim. vel simile. intelligitur ipso iure. vt hic not. gl. s. allega. ¶ Item primū. & secundū dictum Dy. limita secundū regulā traditam per gl. quia aut lex vitur verbo præsentis temporis. aut futuri. & c. vt not. in l. iubemus. C. de sacros. eccl. & C. de iurisd. om. iud. l. h. C. ne lic. pot. l. j. & quod not. in l. ij. §. quod si actor. C. de iura calum. C. vnde vi. l. si quis in tantā. & s. de non alie. §. sed neque. ¶ Item aduerte. quod illud quod dicit Dyn. qd in crimine læta maiestatis. & hæresis publicantur bona ipso iure nō videtur verum. quia non perditur dominium ipso iure. sed ius administrādi. vt probatur in dictis legibus allegatis per Dy. in l. qua situm. qui & a quib. ff. quæ l. alleg. ad hoc per Iac. de Aret. vt refert Cy. in l. h. C. ad leg. Jul. maie. sed de iure Canonico est expeditū. quia crimine hæresis perditur dominium ipso iure. vt probatur in d. c. cum secundum leges. ¶ Not. gl. sed nunquid in fi. not. glo. quia videtur quod veit dicere quod expectaret sententiam. & fructus mediij temporis non essent fisci. sed ipso iure perditur dominium. quod tene menti propter hoc. & alium effectum. vt nota. doct. in d. aut. incestas. sed licet hic perdatur dominium. & in fisco cum transferatur. tamē non videtur q transferatur in fisco potestatis ipso iure. quod not. in simili in l. cum duobus. §. idē relpon dit. ff. pro soc. C. de fac. san. eccl. l. fi. & quod not. in l. licit. §. fin. ff. qd cuiusque vni. Solum enim reperio q transferatur potestatis ipso iure. & sine hominis facto. vt not. in l. raptores. §. linautem. C. de epif. & cle. nisi hoc fieret iure vniuersalis acquisitionis. vt not. in l. si adoptauero. ff. de preca. ¶ Quæro. nunquid fucus potest in cōtūcienti talia bona apprehendere. sed gl. hæc. dum dicit. sed ad quā proderit. videtur velle quod demū lata sententiā bona auferantur. Pro hac glo. videtur tex. in d. c. cum secundum leges. vbi apparet. quod in crimine hæresis publicantur bona ipso iure. & ipso iure perditur dominium. tamen bonorum apprehensio non fit. nisi lata sententiā super crimine. vt ibi dicit tex. ¶ No. glo. ex hoc ibi imponitur. nota quod pœna relegationis non imponitur nisi cōtra eum qui dolo delinquit. & sic licit factum & ius. ¶ Et ibi quocunque iure ignorantia. nota ex hac glo. differentiam inter masculū & mulierē. vide §. q mulier excusatur. &c. & idē videtur sentire gl. in l. qui contra. C. eo. Sed contrarium nō. in l. si adulterium cum incestu. §. fratres. ff. de adult. & ideo pro huius gl. declaratione dic vt plenē nō. per doct. in l. qui contra. præalē lega. vbi ipsi hanc glo. & aliam examinant. ¶ Quæro. dicitur hic in gl. j. relegatio. loquitur ergo hic de relegatione. Sed contra hęc glo. fortiter facit. quia tex. iste dicit. q filij legitimi efficiuntur sui iuris. vt j. e. ver. si verō contigerit. & §. si autē vxorem. quod non contingit per relegationem. sed per deportationem. vt Insti. quib. mod. ius pat. pote. sol. §. cū autem. & §. relegati. Item isti per dunt bona. vt hic. in ver. sit eis pœna quā non contingit in relegato. sed in deportato. vt l. deportatorum. C. de pœn. sed sustinēdo gl. possumus dicere. q filij. efficiuntur sui iuris. & bona confiscantur. quia lex h. d. & vide glo. in aut. incestas. C. eo. & quod loquatur in relegatione. videtur sentire glo. ff. vt nul. iudi. §. lina. in

Ro incestis. Primò ponitur pœna cōtra hentū illicitas nuptias. Secūdò ponitur. quōtēpore hæc lex locum habet. Tertio ponit de legitimatione liberorū. Secūda in §. & hoc qui dem. Tertia ibi. in §. dubita cum masculū viri. & mulieris illicitas nuptias contrahentes. pœna hic statuta sunt puniendi. & eorū substantia liberis. si extāt. aliās fisco applicantur. h. d. ¶ Nota ex prin. q pœna suos authores debet tenere. Ad idē l. sancimus. C. de pœnis. ¶ Secūdò nota quod homo debet facere decētia naturæ. aliās nō reputat homo. sed bestia. Ad idē §. de mona. in princ. xxvij. q. j. c. si homo. ¶ Tertio not. text. ibi. q magis sunt puniendi ignobiles. quā nobiles. vt in ver. sit que ei pœna. de quo dixi §. vt iud. sine quoquo (uffr. §. sic igitur. ¶ Sed ex hoc text. not. ibi. & si vilis. &c. q maior est pœna fugitiōis quā relegationis. vt hic. & idē habes in l. si. ff. de iur. Ex quibus text. arguit. quod fugitiō sit de mero imperio. vt not. per gl. Insti. quib. mod. ius pat. pote. sol. §. relegati. & facit quod not. in l. nulli. C. de sent. per. Gul. de Cu. in l. imperiū. ff. de iurisd. om. iudi. Ad quod facit quod no. Spec. in tit. de iurisd. om. iudi. §. j. versū. quid de relegatione. ergo multo magis erit de mero imperio fugitiō. cū pœna fugitiōis sit maior. quā pœna relegationis. vt s. dicitur est. Et dicitā questionem. an fugitiō sit de mero imperio. ponit Gul. in d. l. imperiū. & eam etiā tangit Spec. in d. versū. quid de relegatione. Illud. quod dico de fugitiōe. intelligo de fugitiōe magna. non de parua. quia est iurisdictionis. quod patet. quia cōpetit & defensoribus ciuitatis. vt est tex. in §. audient. j. de defen. ciui. ¶ Vterius not. tex. in ver. si verō contigerit. ibi. paciscendi autē. &c. quod filius tenetur alere patrē. Calus est hic. & C. de incest. nupt. aut. incestas nuptias. facit l. mutus. §. manente. ff. de iur. dot. ¶ Not. glo. quod contingit ibi. l. scripto. in fi. sed certē imò expresse erat prohibitum talibus filijs relinquere. vt in l. si quis incest. C. de incest. nupt. ij. respon. ¶ Not. gl. hoc generale. ibi. dum dicit. plus & c. nota proprie dicit quod dixi in dicta constitutiōe. vt ecci. l. Romana. Et ibi calus

tertia

tertia oppos. Ex eo quod dicit. quod hic loquitur in eo qui retinet ciuitatem. & idē not. in aut. bona damnatorū. C. de bon. pro scrip. vbi doctores pedes nō firmant. Nota tex. hoc ius. ¶ Sed aduerte ad id quod dicit. scilicet q errans in iure excusatur a dolo. nec dicitur esse in dolo. Cū qua concor. quod no. in l. j. in fi. ff. de ambi. C. ad le. Fauā de plagij. l. si plagi pbat i. l. i. ff. de li. caus. ¶ Nota glo. i. relegatio ibi. l. iij. ¶ Nota ex hac glo. q ille. qui est in matrimonio. dicitur castē viuere. quod facit pro eo quod dixi in §. cū igitur. s. de nō elig. secūdò nub. ¶ Quæro an filij nati ex istis incestis. vel similibus nuptiis sint legitimi. gl. in d. l. qui cōtra. dicit aut ambo sciētes. aut ambo ignorantes. aut vnus sciens. alter ignoras. Primo casu. vtriq parenti sunt illegitimi. Secundo casu vtriq parenti sunt legitimi. Tertio casu. parēti ignorati sunt legitimi. parēti verō sciēti sunt illegitimi. Sed contra istud tertium membrū opp. de c. ij. extra qui fil. sint legi. dicunt doc. in d. l. qui cōtra. q dicta glo. est vera de iure ciuili. sed de iure Canonico si alter confugum est ignorans. alter sit sciens. filius est legitimus vtriq parēti. q tantū seruet in ordinibus. sed ius ciuile seruat in successiōe. Ita dicit ibi doc. per d. c. ij. Sed certē illud c. hoc nō bene probat. quia ille text. significat. q ambo fuerunt ignorates. & ideo alleg. melius q de iure Canonico qn vnus est sciens. alter ignorans. q filius vtriq parēti sit legitimus. vt probatur in c. ex tenore. extra. qui filij sint leg. & ibi no. in c. fi. §. j. de clāde. de spō. super verbo parētes. Item. aduerte id quod dicit docto. q quantum ad successiōem seruetur ius ciuile. Sed c. ex tenore. dicit expresse q talis habetur vt legitimus quo ad successiōem. & sic. non videtur bene dicere. Not. etiam per glo. xxxiij. q. v. c. cum in captiuitate. Possemus fortē dicere. q quantum ad successiōem seruetur ius nostrum in foro seculari. in terris subiectis Imperio. vt habemus in simili in c. j. extra. de no. ope. nun. & quod not. in simili in c. ij. de arbi. lib. vj. & in c. ij. de reg. iur. eod. lib. sed tamen vt probat d. c. ex tenore. de iure ciuili. tamē habetur vt legitimus quo ad successiōem. ¶ Vltimò no. glo. quæ incipit excepta pœna. ex qua glo. cum tex. nota quod si dicit statutum q masculus tale delictum committens puniatur tali pœna. & eadem pœna puniatur foemina. debet intelligi dummodò illa pœna mulieri congruat. & idem vbicunq diceretur. & talis puniatur eadem pœna. facit C. de ser. fugi. l. quicunq.

Et hoc quidem. Pœna huius legis obtinet in nuptiis futuris. & nō in præteritis. an te hæc legē dissolutis. nec etiā postea intra biennū. sed in nuptiis ultra biennū durātibz pœna locū habet p omnia. ac si nuptiæ illicite post fuerint cōtractæ. h. d. Sequēs ibi. id est futurum. hoc est. vt illa lex. & eius pœna habeat locū in casibus futuris filijs. scilicet incestuosis. ¶ Nota in ver. linautē vxorē. q filius tenetur alere patrē exbannitū. Concor. s. eo. ver. si verō cōtigerit. Quæro de intellectu ver. si verō. Hęc gl. super ver. ad filios. & super ver. concedimus. ponit secundā lectū. tene primā quæ magis ap plaudit litere. videlicet q loquatur de filijs natis ex incestis nuptiis. & primò loquit quādo sunt solū incestuosi. sine filijs natis ex legitimis nuptiis. Secūdò in ver. si verō. loquit qn non sunt incestuosi. sed sunt cum filijs natis ex legitimo matrimonio. Secūdò qro. de intellectu ver. si verō. hæc glo. ponit duplicem intellectū. & vterq est verus. Quæro. hic dicitur q filij tenentur alere patrē exbannitū. an similiter teneant alere matrē exbannitam. Doc. tenent q sic. quia est eadē ratio. de quo per docto. in aut. incestas. in v. q. C. de incest. nup. Nota glo. ex quo. & ibi. §. si autem. qualiter hoc procedat. dic. vt dicam j. vt facta nouæ con stitu. in princ. Barto. ¶ Filij naturales legitimi possunt existente etiam sobole legitima. intellige per matrimonium. nu. 4. ¶ Filij legitimi succedunt alijs filijs legitimis. legitimi legitimatis. intellige de legitimatis per matrimonium. nu. 5. ¶ Legitimus per matrimonium quod habeat omnia remedia contra testamentum. quæ habeat legitimus & naturalis. Naturales liberi legitimi efficiuntur inter patrē & matrem nuptiis. & nuptialibus documentis interuenientibus. etiā extantibus filijs legitimis ex primo matrimonio. & etiā liberis post dotalia instrumēta natis. & mortuis. h. d. vsque ad fin. ¶ Nota primò. quod filij naturales possunt legitimi existente etiā patris legitima sobole. Secūdò

nota. q quod filij legitimi succedunt alijs filijs legitimis. & econuerso. vt hic. aliter vtrique succedunt. Possēt tamē dici quod hic referatur ad patrem succedentem talibus filijs legitimatis. & econuerso. tamen illud quod dixi. est verum. Nam legitimi per matrimonium habent omnes successiones quas habent illi. qui ab initio sunt legitimi. & naturales. vt probatur j. qui. mo. nat. effi. sui. §. tribus. ver. reliqui col. vij. ¶ Tertio nota text. ibi. venient q legitimi per matrimonium habet contra testamentum omne remediū quod datur filio ab initio legitimo & naturali. vt hoc tex. vers. quid ei. & ad hoc alleg. hunc text. & glof. j. quib. mod. nat. effi. leg. §. illud. col. vj. ¶ Op. ad primū not. videtur q filij naturales non possunt legitimi supstitibus patri filijs legitimis. & naturalibus. vt j. quib. mod. nat. effi. sui. §. generaliter. Sol. Hic loquitur in legitimationem per matrimonium. ibi per legitimationem per rescriptū principis. quo casu non possunt legitimi existētibz legitimis filijs. Ad quod Inst. de nupt. §. fin. C. de natu. lib. l. communij. §. fi. ¶ Ad secundum not. opp. & videtur q filij naturales legitimi non succedūt fratribz suis. nec alicui agnato. nec cognato. sed soli patri. vt j. qui. mod. nat. effi. sui. §. filij. col. vij. & C. de nat. lib. l. cōmuni. in princ. & quod not. gl. in l. iij. eo. tit. solut. ibi loquitur de legitimatione per oblationem curiæ factam filio naturali per patrem. hic verò loquitur de legitimatione per matrimonium sequens. quo casu succedit agnatis. & cognatis patris. vt hic. & s. dixi. & hanc materiam dicam plenē in d. §. tribus.

Collatio tertia. De lenonibus. Rubrica.

- 1 Pietas magna est. meretrices ad matrimonium & castitatem deducere.
- 2 Castitas sola representat animas Deo.
- 3 Furtum & latrocinium committere dicitur. qui contra castitatem committit.
- 4 Potestas qui vigore statuti habet arbitrium inquirendi contra fures. & latrones quod poterit inquirere si iurgio fuerit clam deflorata.

Lenones. qui iuueculas decipiunt. & ad vitā miserā ducūt. vltimo supplicio sunt puniēdi. pœna lib. x. auri & domus publicatione dño domus immittens. nulla cōtra hæc legē valitura cautione. vel fideiussione. vel fideiussioe. h. d. vlcq ad fi. ¶ Nota primò q magna pietas est meretrices ad matrimonium. & castitatem deducere. ¶ Secūdò nota in §. sancimus. quod sola castitas representat Deo animas. facit §. cum igitur. s. de non alie. vers. optimū. in §. quanta. s. quomo. opor. epif. extra. de proba. c. causam. ad fi. xxxij. dist. c. seriatim. & c. hospitoli. & c. seq. cum simi. & nota in j. c. extra de voto & vot. redemp. ¶ Tertio nota. in l. præconizamus. ibi. casti fuerint &c. Ex quo habes. q committit furtum. & latrocinium qui cōtra castitatem committit. & est etiam arg. secun dū Iac. de Bel. q si Potestati est concessum arbitrium contra fures. & latrones inquirendi. quod si virgo fuerit clam. vel publicē deflorata. quod potestas habeat arbitrium in istis. Facit optimē c. innotuit. circa fin. prin. extra. de elect.

De defensoribus ciuitatum. Rubrica.

- 1 Scriptura adhibetur fides ex qualitate. & fide persone scribentis.
- 2 Testes. uel instrumenta si adiuucent sibi contradicunt. & a diuersis partibus producentur. inspicitur quis sit dignior.
- 3 Iudex potest per se acta conficere. & scribere. & an hoc sit uerum. remissiuē.
- 4 Ille maior & honestior reputatur. qui præst melioribus.
- 5 Doctores qui habent bonos & honestos scholares præsumuntur meliores.
- 6 Electio fieri debet per angulum.
- 7 Heredes tabellionis non possunt instrumenta in notam redacta redigere in publicam formam sine superioris licentia.
- 8 Absentes in electionibus si sunt in eadem provincia quod de iure canonico requiritur debent. scus de iure ciuili.

Præfibi. Adde Fel. in c. cum non liceat. colum. pe. ante med. de præfcript.

Isi velociter. De fen. fores ciuitatis debent eligi viri honesti, & fidedigni, & ciuitatis nobiles, & per circum præfcripto iureiurando ab electoribus antiqua solennitate seruata. h. d. v. l. q. ad §. iulius. randf. ¶ No. ex prin. in ver. quæ verò. q. ex qualitate, & fide personæ est adhibenda vel non adhibenda fides scripturæ: vt hic, & C. de proba. l. iubemus. ff. ad le. Cor. de fal. l. fina. extra, de fi. instr. c. cū dilectus. ad fi. l. si quis ex argentijs. §. j. & quod ibi no. ff. de ed. s. de non alie. §. ad hoc autē. & quod ibi no. C. de fuce. & ar. l. aliquid. li. x. & sic ex persona scribētis habetur fides eius scripturæ, vel nō. ¶ Item est arg. q. si testes, vel instrumenta adinuicē contradicunt, & ad diuersis partibus productum, est inspicendum quis sit dignior, & quod dignior sit: vt hic, & l. s. all. Ad idem vt i. u. si. quo. i. u. §. eos. ver. ideo. q. de quo no. gl. ff. de test. l. ob carmen. §. si testes. C. de fi. instr. l. scripturæ. j. de testi. §. si verò. & ibi not. ¶ Itē in hoc ver. videt tex. q. iudex ipsemet possit per se acta conficere, seu scribere. Circa qd. Inn. in c. cū tu. extra de test. & Spe. in tit. de instr. ed. §. satis vtiliter. ver. j. ¶ Tertio no. in ver. nos igit. quā ro quis præstet melioribus, tātō maior, & honestior ipse reputat. & sic est arg. pro doct. qui habent bonos & honestos scholares. de quo gl. in proc. ff. §. si. Quarto no. in ver. hoc enim. ¶ electio nem debere fieri p. angulū. ¶ Itē no. i. ver. si verò. q. heres tabelli. instr. redacta in notā, nō possit in publicā formam redigere sine autho. superioris. de quo dic vt extra de fi. instr. c. pe. & ibi no. in ver. interim, & prosequere vt s. Ibi etiā etiā no. gl. ex hoc inuito alio. ¶ præfide. & ibi in tex. præfēs nō potest eum remouere; vt §. pxi. qd. olim poterat, vt §. s. prox. ¶ No. gl. omnes enim. Veritas est q. de iure Cano. debent omnes absentes requiri, si sunt in eadem prouincia: vt extra de ele. cū inter vnuerfas. & c. seq. vbi per Inn. & in c. quod sicut. eo. ti. & vide optimā gl. Inn. in c. cum nobis. ver. reuocare. eo. tit. & qd. no. per gl. in c. si. extra de ma. & obe. & vij. q. j. factus est. & q. no. in c. cū omnes. extra de cōsti. & in c. præsentium. de test. lib. vj. Sed de iure ciuili sufficit eos solenniter vocari, qui presentes sunt, & qui absentes sunt de necessitate vocari non dicunt. Requiritur tamen quod sint præfentes duæ partes: vt hoc §. & C. de decu. l. ij. & l. nominationum. lib. x. quod no. in l. nulli. & l. plane. ff. quod cu. vni. no.

1. Ius remouendi competit illi, cui competit ius confirmandi. 2. Autoritas superioris quando requiritur in reuocando concessionem. 3. Defensores ciuitatis per se non per vicarios regunt ciuitatem. 4. Præfēs prouinciæ non prohibet defensorem ciuitatis agere quicquid vult. 5. Iurisdicō minoris iudicis quod non cessat propter præsentiam maioris: & qualiter hoc intelligatur. 6. Confirmare an dicatur qui dat: & confirmare, an sint idem, remissiuē. 7. Præfibi an possit & mero & misto imperio consuetudine remissiuē. 8. Confirmatio superioris quod semper requiritur, quando vnuerfitas facit electionem & dat iurisdicōnem. 9. Vniuersitas non habet iurisdicōnem: & sic alij per se exercere non potest.

1. Iudex an possit testificari de ijs quæ coram ipso gesta sunt. 2. Delegatus uel arbiter quando possit sibi eligere notarios. 3. Baiuli uocantur officiales. 4. Statutum loquens de officialibus comprehendit baiulos.

Iudicis non cessat iurisdicō minoris iudicis de quo in text. & gloss. C. de don. l. in hac. & ibi per docto. Ad idem facit xcv. di. capitul. ecclesiasticum contrarium nota. extra de offic. lega. capitul. volentes. de priu. c. antiqua. §. dominicæ. C. de pala. sa. lar. l. in h. ubi glo. con cor. cum hoc tex. ¶ Op. dicitur hic, q. qui confirmat, dat contra. ff. de iur. om. i. l. j. & quia gl. dicit, quod non sunt per omnia similia dare & confirmare. sed dic, vt ibi no. per Iacob. de Bel. An autem eo ipso quod quis dat, videatur confirmare: vide gl. in c. cum inter canonicos. extra de ele. Not. gl. f. maiori. ibi. l. j. & ij. Quarto modo accipitur iurisdicō pro modica coercionē: vt not. in d. l. imperium. & circa præcedentē partē gl. vide quod no. in l. j. in ij. glo. ff. de iur. om. i. In ea. glo. ibi ex consuetudine. ¶ No. ergo ex hac glo. q. mero & mistum imperium potest cō suetudine præscribi: idem no. Insti. quod. ius. pat. pot. sol. §. re leg. Facit C. de diuer. of. l. viros. lib. xij. C. de fun. li. l. j. lib. xj. C. de pal. pu. l. j. in fi. eod. lib. Azo in sum. eiusdem titu. dicit. q. except. certæ ciui. quæ habent priu. habent vsurpationē: non consuetudinem. q. d. per consuetudines nō potest mero & misto imperio præscribi. de qua q. not. in l. j. C. de eman. lib. d. i. viros. ¶ Quarto, video quod electio defensoris requirit confirmationē. quæ ergo an semper quando vnuerfitas facit electionem, & dat iurisdicōnem sit necessaria superioris confirmatio. Tex. hic in ver. confirmadus. videtur velle quod sic ad idem s. eo. in prin. & ita no. tene gl. per hos tex. per l. & quia. ff. de iur. om. iudi. ¶ Quæ ro an vnuerfitas quæ dat iurisdicōnem possit ipsa per se iurisdicōnem exercere. Dicit Inn. quod licet vnuerfitas det iurisdicōnem, non tamen habet iurisdicōnem. Idem nota. ipe in c. cum accessissent. extra, de consti. in ij. q. facit quod nota. ipse de offic. ordin. c. ij.

1. Doctor perhibet testimonium de peritiis, & honestate scholaris. 2. Iudex an possit testificari de ijs quæ coram ipso gesta sunt. 3. Delegatus uel arbiter quando possit sibi eligere notarios. 4. Baiuli uocantur officiales. 5. Statutum loquens de officialibus comprehendit baiulos.

Deinde. Defensor publica debet exigere tributa, & inordinatē agentes videre, & publicē remouere tum multum; & officialis prouinciæ debet ei auxiliū impartiri: & ex curia prouinciæ vnū exceptorū, & duos officiales habere. h. d. v. l. q. ad §. iudicare. ¶ No. tex. ibi: & ipsius testimonium & Nam ex isto text. ar. la. de Bel. & doc. de peritiis, & honestate discipulorum debeat testimonium perhibere: b. vt hic, & xij. q. j. c. j. & C. de aduo. diuer. i. l. ij. & l. nemini. §. peritos. ¶ Item facit iste tex. quod iudex potest testificari de his quæ acta sunt coram eo. de quo per glo. C. de arb. l. ne in arbitris. §. si autem in scriptura. l. ob carmen. §. j. ff. de test. & ff. de prob. l. quoties. §. fin. ¶ Vterius ex verb. ex prouinciæ. hic videtur text. quod iudex delegatus, vel arbiter, non possit sibi eligere notarios, vel nuncios: sed eos debet de curia superioris accipere. In contrarium facit j. de iudi. §. de vnoquoque. col. vj. C. de i. p. l. ij. Sed dic, quod de curia superioris debent eligere, & accipere si ex eadem haberi possunt. argum. huius. §. alias possunt sibi eligere. argu. l. ij. ff. de iur. om. i. C. de iud. l. quoties. facit quod not. glo. ff. de inter ac. l. j. §. j. in gl. sed quomodo. ¶ Vltimò no. tex. ibi: & duos officiales. ex quo no. baiulos vocari officiales. Pro quo est gl. j. de iud. §. de vnoquoque. col. vj. quod tene menti pro statutis dicentibus quod si officiali potestatis, vel Capitanei quis facit iniuriā. In iurians puniatur tanta pœna, quod si fiat iniuria baiulo in curia seruienti Potestatis dicatur fieri iniuria officiali Potestatis. Item debet eligi baiulus. & j. de iur. §. nullo. col. vj.

1. Defensor ciuitatis pro causis non transcendentibus trecentos aureos, & non præsentes, quod adiri debet. 2. Cause transcendentes ecc. aureos, an delegari possint. 3. Acta & reformationes, quæ non sunt in archiuo publico, non probantur. 4. Scriptura sumpta ex archiuo publico quod probat. 5. Dicitio etiam quod implicet casum contrarium.

Et iudicare. Defensores in causis pecuniarum vsque ad trecentos aureos iudicare debent, conuentione in vetito examine prohibita appellatione ad præfide permittit, & in curia circa personam defensoris ab officialibus vetita, & successoribus. cle. manda. Item pro defensoribus ciuitatis debet legitimatio haberi pro actorum custodia: & defensores gratis debent administrare: nec aliquid accipere, nisi salaria publica. h. d. v. l. q. ad §. audient. & s. Imperator dixit de voluntaria iurisdicō

adire præfide prouinciæ, p. causa quæ sit in trecentis aureis, sed debet adire defensorē ciuitatis: & contra faciēs punitur, adeo q. etiā si actor succubat, nō debet victori in expensis cōdenari: licet regulariter victus victori debeat dānari in expensis: vt l. pro perandū. §. siue autem. de iud. j. de iud. §. oportet. & est spale hoc in odium trahentis aduersarium in vetito examine. ¶ Quarto an causæ pecuniarie vltra trecentos aureos possint delegari: gl. sed olim. in fi. dicit q. non, nisi in duobus casibus & idē not. in l. imo peritū. & ff. de iur. om. i. & in gl. pe. & in d. l. ij. de peda. iu. Sed cō trarium no. in l. nec quicq. §. vbi decretū. ff. de offi. p. cō. & legat. ti. cuius opi. videt sequi Iac. Bu. ff. de iur. om. iud. l. iubere cauere. Sed tu tene opi. glo. præcedentiū: quam tenet Iac. de Are. vt no. in l. j. C. de peda. iu. No. hic sæpe. adde quod no. in §. tripli. Insti. de actio. Venio ad ver. reformationibus, quæ nō sunt in archiuo publico, seu in causa actorū, quibus non est fides adhibenda. Sed si aliqua scriptura assumere de archiuo pub. ei debet dari. ¶ Tex. est cū gl. in aut. ad hoc C. de fi. instr. j. de his qui ingre. ad app. §. sancimus. in gl. super verbo testimonio. ¶ Vltimò in ver. i. ga. ve ro no. gl. q. d. ex qua habes q. dicitio etiam b. habet implicare casum contrariū. Nam maior & minor sunt cōtraria. Idē no. in l. ij. C. si mi. se ma. dixit. ff. de hæ. insti. l. si quis. in glo. super verb. etiā. Insti. de iure nat. gen. & ciui. §. plebiscitum. ver. plebs. Idem dic de dictione aut, vt s. de non alie. §. ijsdem pœnis.

1. Fustigatio, uel castigatio, quod dicitur simpliciter iurisdicōnis. 2. Carceratio an sit simpliciter iurisdicōnis, uel meri, & misti imperij. 3. Doctores antiqui præferuntur nouis: & qualiter intelligatur, remissiuē. 4. Frequenter aliquid fieri, an dicatur quod sit bis. 5. Dicitio sæpe, in quot uicibus uerificatur, remissiuē. 6. In honoribus continuandis illud, quod maior pars facit, non uidetur ab omnibus factū. 7. Ciues ciuitatum ea que sunt Principis, alijs dare nō possunt, etiam si omnes cōsentiant. 8. Popularis appellatur, qui non est nobilis: & quando ueniat appellatione popularis.

Audient. Defensores leuanda crimina audiant, & competēti castigatione puniant pœna quinq. lib. auri, contra faciētibus hac lege ordinata, defensoris officio vltra biē nium nō durante, nisi tota ciuitas nullō reluctante cum elegerit. h. d. v. l. q. ad fi. Et Imperator s. dixit de voluntaria, & contentiosa circa causas ciuiles: nunc dicit circa causas criminales. ¶ No. tex. ibi: castigatione competentē, quod castigatio, vel fustigatio videt esse simpliciter iurisdicō. vt dixi in §. j. s. de incest. nup. ¶ Secundo no. ibi: detrudent in carcerem. nam hic videtur text. q. carceratio non sit de mero, vel misto imperio. Nam vides hic q. defensor ciuitatis non habet merum & mistum imperiū arg. s. eo. §. nulla. in fi. In cōtrariū videtur tex. in l. ij. §. exac. ff. de orig. iur. ff. de in ius voc. l. ij. præterea, incarcerationio est priuatio libertatis: vt l. ij. ff. de lib. ho. exhi. de condi. & demon. l. Titio. sed cau sa libertatis est de mero & misto imperio: vt C. de peda. i. l. pla cet. ergo & c. Ro. in ti. quæ causæ dele. pos. in libellis suis. §. sunt aut, ita tenet q. sit meri & misti: in contrariū alle. hūc tex. & no. tndet. & ideo tu dic de hac q. not. Gul. in l. imperiū. ff. de iur. om. i. iud. per cuius dicta apparet sol. huius. q. ¶ Tertio not. tex. ibi: sub maiori cōstituta, & c. quia est ar. pro doc. antiquis contra nouos & dic vt no. in gl. in §. ordinatione. s. de mona. C. de anno. ciui. l. j. lib. xj. Itē no. in fi. q. dicit frequēter fieri qd. fit bis. ¶ Sed contra tū habes vt l. nā ad ea. cū l. seq. ff. de leg. & j. ¶ vt immobilia ante nuptia. dona. §. cū vero. de qua dictione habes C. quæ sit long. cōsue. l. j. & extra de vi. & ho. cle. c. monasteria. Quid in dictione sæpe: qd. vicibus verificet: no. gl. j. de test. §. ga. verò sæpe. ¶ Not. tex. ibi: reluctate nullo. ¶ ga. in honoribus continuandis illud qd. facit maior pars, nō videt oēs fecisse: vt l. noiationū. C. de decu. li. xj. ff. ad mun. l. qd. maior. cū fi. & ista vt vera solu. q. hic sit speciale in honoribus continuandis. quæ tenet Iac. de Bel. licet aliter videat. no. p. Cy. in l. ij. C. q. sit lon. consue. in iij. q. prin. ¶ Vltimò no. tex. in fi. ibi: & modis oibus. ar. secundū Iac. de Bel. p. his quæ sunt principis, q. ciues ciuitatū alij dare non possunt, etiā si omnes consentiant nullo reluctante. ¶ Vltimò no. gl. idē multō magis. Ex qua no. q. appellatur popularis qui nō est nobilis: vt hac gl. iūcta cū tex. qd. tene mētū pro statutis & reformationibus lo quētibus de popularibus. Et hoc dico: quia aliās pro expressa significacione appellatione populū, seu popularium continentur nobiles, & etiam existentes in dignitate, non ignobiles: vt Insti. de iure natu. §. plebiscitum. ver. plebs.

De mensura cleri. ordinan. Rubr.



Egem. Numerus cleri corū antiquus debet seruari nullo casu debet augeri: & nullus debet sub stitui in loco defunctorū, qui nec perueniat ad antiquū numerū: illis, quod sunt iam inordinati, remanentibus in eo ordine, in quo sunt: & si i. vna ecclesia in qua est diminutus numerus clericorū & in alia supahundet, debet eligi clericus de illa ecclesia & ad illā transferri: nō autē debet noua creatio clericū fieri. h. d. v. l. q. ad finem. Ibi donec numerus in remedio. i. donec perueniatur ad antiquum numerū: in quo numero possessiones ecclesiasticæ sufficiebāt per ordinationes, quibus erat statutus modus clericis antiquis, & ab initio ordinatis.

De mandatis principum. Rubr.

1. Argumentum quod privilegia antiqua quæ peti possunt, renouentur. 2. Sportule quando debeantur iudici ordinario, & quando delegato. 3. Potestates terrarum tenentur fieri facere pacem, & concordiam inter subditos. 4. Mandatum Principis, & constitutio, an sint idem. Dicitio alius, quod habeat implicare alium casum.



Ex libris. Administratores debent habere puras manus, & fiscalia tributa vigilanter inspicere, & pacem ciuitati dare: & seditionem prohibere. hoc dicit vsque ad §. sit tibi. ¶ Nota. text. ibi quia igitur nobis reparantibus, & c. Iste text. est argumen. ad quæstionē no. per gl. s. de hære. & fal. §. sem per igitur. quæ incipit argu. pro priuilegijs. ¶ Secundo no. tex. in ver. siculo, & nullū cōtingere lucrū. Sed contrariū no. in §. ne autem. j. de iudi. alleg. in gl. vbi habet q. ordinaris. & delegatus sportulas accipiant. & facit tex. in §. sit tibi. & quod ibi no. gl. quæ non habemus alibi. & istud videtur verū: licet enim tex. in §. sit tibi. & j. vt litt. iur. et. §. & hoc. s. vt iu. sine quoquo sus. §. volumus. & j. vt dif. iud. §. si. loquantur in hac forma, videlicet q. Imperator iudici ordinario dicit, q. ipsi nō permittant alios iudices percipere maiores sportulas q. in lege sit statuta. ¶ Ipsi aut ordinarijs nihil dispō: tñ idē v. esse in ordinarijs qd. sportulas accipere possunt: licet nō vltra modū statutū, vt not. in §. ne aut. Nō ob. iste tex. ga. loquit q. iudex debet abstinere ab alijs lucris, non à lucris sportularū. sic s. vt iu. sine quoquo. §. cogitatio. & ius iur. qd. pstat. §. j. licet gl. videat hic sentire cōtrariū. Sed q. si tibi. j. e. loquat in ordinario iudice: no. p. gl. extra de rescrip. c. statutū. §. insup. ver. pauperes. li. vj. & i. c. cū ab omni. extra de vi. & ho. cle. sup. ybo, & expelæ. & sup. ver. salariū. in qbus locis tractatur de ista materia. & etiā qd. sit de iure canonico. ¶ Tertio not. tex. i. ver. deinde. secundū gl. q. Præfēs terrarū tenent facere fieri pacē inter subditos, & cōcordiā. Ita no. in l. æq. simū. ff. de vsuf. facit. c. primū. extra, de treu. & pa. i. fi. & vide qd. not. ff. de mino. l. si ex cā. §. nūc videtū. in gl. mag. in pri. & in l. furti. §. q. iussur. ff. de his q. no. inf. ¶ Vltimò no. gl. secundam huius prin. ponētis differentiā inter mandatū, & constitutū. vide Azo. in Summa huius tit. secundū gl. ergo videtur quod dicitio alius, non implicat: cum qua concor. quod no. in l. in causā. ij. in prin. ff. de mino. sed pro priē dicitio alius, habet implicare alium casum vt est casus in l.

1. Stari. Adde quod debet dari tribus cōcurrentibus prout p. do. Fel. in c. cum cau. sam. de proba. in ij. col. ver. in ea. glo. & latissime not. in c. ad audientiam. col. ij. ante medium. verū. prima conclusio. cū pluri. seq. de p. scrip. ¶ Dicitio etiam. Ad de quod not. in apo. st. l. & ad istum in l. honorum. num. v. in ver. dicitio etiam. C. q. admitt. ad bon. pos. ¶ Bis. Adde Fel. in c. licet Heli. in prin. j. colum. ver. seq. quind no. de simo. ¶ Sportulas accipere possunt. Adde qd. de iure canonico per Ant. Cor. singul. suis in ver. sportula. incip. ius canonicū reprobaui sportulas. ¶ Et cōcordiam. Et an, & quando, & qbus casibus, vide ad sauritatē Fel. in rubric. de treu. & pace. ¶ Aliū casum. Fal. lit tamen vbi ratio subiectæ materiæ aliud inducat. Ad qd. vide Do. latē distinguentem in c. deinde. ij. col. xxvj. dist. & aliquid per eum in c. j. in fi. & in c. eū cui. pe. char. de præben. in vj. & i. ca. hic etenim. xlix. di. & in c. omnes leges. j. dist. per Imo. in de. ij. col. lum. de rescript. & Car. in cle. dignum. j. no. de celeb. missa. & in c. officij. ij. not. de pœ. & remiss. & d. And. Barb. in consil. lviij. & in consil. xx. iij. lib. ij. & do. Alex. de Imo. in consil. mix. hi secundum numerum omnia amplectentem ccc. lxxij. in ci. consideratis verbis de inuest. iij. col. Ro. de rescri. xlviij. in antiquis. & Lud. consil. xij. & in consil. xxiij. & d. Soci. in cōs. l. ccc. incipit in causa interpellationis. ver. sic. tertio principaliter circa vj. partem chart. cccxj. Adde istum in l. quidā. in prin. & quod ibi posui in add. ad ipsum in ver. dicitio alius implicat. ff. de re. d. bi. & Fel. in c. sedes. col. fi. ver. dicitio alius. extra de rescri.

a Breuis. Quae autem dicat causa breuis, vide do. las. May. in sua aurea repet. l. ad monendi. in co. ex. v. in verfi. quae autem dicatur. ff. de iureiu. cum multis concor. ibi per eum ad hoci gnatis. & per Feli. in c. in causis. de testi. circa prin. & aliquid in c. si pro debilitate. de offi. iud. de. in j. col. in me. ver. quado causa dicatur.

b Ferri. Adde Feli. in c. sicut. de re iudic. col. vij. post princip. ver. nam vult.

c Condemnari. Ad cuius articuli decisio nem, vide tu Feli. in c. accedens. de accus. in vlti. col. ante me. di. ver. vij. vbi plene. & not.

d Habent alij codices, & iudicio meo melius. Malus affessor debet expelli. intellige scilicet a maiori iudice, de quo in tex. Alex. Lofaus.

qui dam relegatus. ff. de rebus dubi. Cause uilium personarum, uel breuiore, debent sine scripto cognosci. Libellus in causis breuioribus, uel uilium personarum in scriptis porrigitur. Sententia in tabulis causis inscriptis fertur. Princeps adicitur quando iudex negligit facere iustitiam. Impetrare, & obtinere idem est. Sententia interlocutoria in causis breuioribus, necessario in scriptis non porrigitur. Sententia quando in scriptis profertur, an iudex necesse habeat dicere in his scriptis. Iudicari quando debeat secundum conscientiam, & aequitatem remissiu.

7 Breuis causa que dicatur est arbitrium. **Sit tibi quoque.** Iudices debent audire litem cum omni aequitate. & breues lites, & uiliu personarum ex non scripto agnoscere, & iudicare, & uidere: ut subditi occasione iudicij: uel aliaru expensaru no danificent, uel per ipsoru negligentia ad curiam principis accedat. h. d. Not. tex. ibi: q. cause breuiore, uel uiliu personaru debent cognosci, & iudicari sine scripto. vnde siue sit breuis, siue uiliu personaru, est sine scripto cognoscenda secundu nostru opi. licet alij vtrunq. regant & prima opi. tenet hic Ia. de Bel. sed regulariter debet ferri sententia in scriptis: & libellus in scriptis offerri: vt j. de exhi. re. §. sancimus. & C. de sen. ex breui. recit. l. si. Sunt alij casus, in quibus debet sententia ferri in scriptis: vt no. §. vt iud. sine quoquo susfra. §. necessitate. ¶ Secundò not. q. subditi non possunt Principi adire nisi quado iudex negligit facere iustitia. ¶ Tertio no. tex. ibi: q. iustit. & q. idem est impetrare q. obtinere: vt ij. de refer. ver. p. terea. & ibi dixi. Quero dixi q. i regu. sententia debet ferri, & c. quid in snia interlo. gl. in l. ij. ff. de ap. pel. dicit, q. no est necesse in scriptis ferri. & idē tenet gl. in c. qm cōtra falsam. extra. proba. in gl. licet sit scribēda. Et vide q. not. per doc. in l. fi. C. de sen. ex breui. recit. ¶ Sed circa hanc qōnē, an qm snia debet ferri in scriptis est necesse qd iudex expressē dicat in snia, in his scriptis pronūtiamus: uel sufficit q. solū in scriptis feratur, licet illa uerba no apponant: Dic vt no. gl. in c. fi. de reg. iur. li. vj. ibi etiā no. an sententia debet ferri in scriptis. ¶ No. gl. hoc facit ibi not. & c. idē in l. illicitas. §. veritas. hic alle. & Infit. de act. §. si minus. et est bona gl. in l. j. §. ff. de fer. extra. de of. & po. iud. de le. c. p. totalis. §. qa verò. & ij. q. vij. c. iudicet ille. Facit q. tetigit glo. §. iuliu. q. praeta. & c. §. pe. ¶ No. glo. quidam. ibi: uel ueritas. imò ueritas est, q. breuius dicit iudicis arbitrio, secundu opi. no. p. gl. C. de sen. ex breui. recit. aut. nisi. ibi per doct. appro. Et vltimò pro intellectu ver. alioqui. & c. vide glo. in c. statutum. extra de recri. §. in super. ver. prouisurus. super verbo, pauperes. & in c. ab omni. extra. de vita & ho. cle. super verfi. opus.

4 Iudex non debet precepta superioris contra ius, uel utilitatem publicam executioni mandare, sed secundum iustitiam expectare. Iudex criminalis, an possit cognoscere circa ea que ueniunt actione civilis. In causis criminalibus, an uictori in expensis condemnatur. Malus affessor uenit expellendus.

Deinde competens. Administratores debent uidere ne iudices, & officiales de curia Principis ueniētes, subiectos lædant, & eos punire debent, & preceptu contra ius: & utilitatem publicā non suscipere, nisi secūda emanauerit iustio: & diligentia omnē adhibere pro ueritate necessarios, & operā cūctatis, delinquentes sibi de centi castigatōne puniri, omni priuilegio cessante, & prouidere ne officiales iniurijs subiectos afficiant & malos expellere. h. d. vsque ad ver. sed neq. ¶ Et not. quod iudices precepta superiorum, quae emanant contra ius, uel utilitatem publicam, no debent

suscipere, uel executioni mandare, nisi secūda emanauerit iustio: ut hic, & no. C. si contra ius uel uti. pub. l. si. quod inducit gl. cōtra miferos prelatos. Sed de hoc, an licet re reclamare literis Papae, uel Principis, dixi §. vt determina. sit numerus, in princ. ¶ Secundò no. tex. q. si delinquentes. nam hic uidetur tex. q. iudex, qui cognoscit de crimine, potest criminolum cōdemnare ad reftituendū, & ad dāna, quae alijs uenirent in act. ciuili: ut hic, & l. interdū. §. qui surē. ff. de fur. l. iij. §. si dicatur. ff. finium reg. ff. de var. & extraor. cog. l. medicus. C. de cōd. ob tur. cau. l. quod eui tandi. Ad idē vt §. vt iud. sine quo susfra. §. si quis autē prater. & §. necessitatem. j. vt nulli iudi. §. super hoc aut. De quo dic vt not. Inn. in c. cum oporteat. in glo. ante pe. in fin. extra. de accu. & in c. qualiter & quado. super verbo, adiment. eo. tit. & per doc. in l. si quis ad se fundū. C. ad le. l. ul. de vi priua. ¶ Facit etiā iste tex. q. in causis criminalibus, uictus uictori debeat in expensis condēdemnari quā quāstionem disputauit Iac. But. & tenuit q. expensae iudicis officio reficiendae non sunt: licet uia ordinaria per actionem in factum peti possint. Inducit pro hoc l. non ignorat. C. de fruc. & lit. expen. & glo. in proemio Insti. in ver. tramites: sed communiter tenetur contrarium. Et pro hoc est casus. C. de fruc. & lit. expen. l. si. secundū secundam lecti. Pro hoc optime l. si postulauerit. §. pe. ff. ad le. l. ul. de ad. & l. qui crimen. C. qui accus. non pos. & hoc ibi tenent doct. & hanc opi. tenent Cano. in c. ca. lumnia. extra. de pœ. ¶ Vltimò no. tex. ibi: illum quidem expel. q. maior accessorem debet expellere, ut hic: & §. i. iurandum & c. §. fi. Et vltimò uide gl. & sic non uentur, & c. uide quod not. in gl. in proemio. ff. in fi. & quod no. doct. in authent. habita. C. ne si. pro pa. & quod glo. ibi tangit.

1 Securitas an sit danda fugientibus ad ecclesiam. Fugientes ad ecclesiam, an habeant immunitatem, etiam si sint infideles. Securitas datur per iudicem homicidae fugienti ad ecclesiam, an sit illi obseruanda. Bannito de alio delicto accusato fiducia dari non debet: sed si datur seruari debet. Iudex secularis, quando fugientem ad ecclesiam de ecclesia extrahere possit. Immunitas que datur fugienti ad ecclesiam, ut in ecclesia capi non possit, an extendatur extra muros ecclesiae, intra tamen eius confines. Ecclesia quod praestat alimenta fugienti ad eam, ne capi possit. Fugiens ad domum Episcopi, ubi habet idem priuilegium, quia habet fugiens ad ecclesiam.

Sed neque. Fiducia in causis ciuilibus dāda nō est ueltra xxx. dierū inducias, interim conuentione ne missa cū securitatis obseruatione: sed delinquenti in tributarijs nō est dāda fiducia. h. d. & gl. hic ponit gl. & not. §. multū. & tota die alle. Opp. de prin. huius. §. neq. aut. Sol. Pro huius. §. declaratio & gl. ma. hic positae. ¶ Numq. fugientibus ad ecclesiam est danda securitas: & an ecclesia praestet eis immunitatem: si est infidelis nō, nisi redeat ad fidē: ut C. de his q. ad eccle. confu. l. i. Si uerò est catholicus: & tūc fugiēs in ecclesia: aut est seruus, aut liber. Primo casu, aut fugit propter magnā domini atrocitatem: & tunc dominus cōpellitur eum uendere: ut Infit. de his qui sunt sui, uel alie. iur. §. fi. aut fugit propter paruam domini atrocitatem, aut nullā. tamen sine delicto cōmissio per seruū: & tunc restituať domino praestita seruo securitate, q. dñs ipsum nō offendat propter fugā quā fecit: ut l. si. §. iane em si seruus. C. de his qui ad eccle. cōfu. l. ite si aufugit ad ecclesiam ppter cōscientia: puta q. monachus fieri uult. dic vt §. de mona. §. si uerò. j. de san. epi. §. si qs autem. Aut seruus fugit ppter delictū cōmissum: & tūc aut deliq. in ecclesia: aut extra. Primo casu nō iuuatur per ecclesiam: qa frustra, & c. vt l. auxiliū. ff. de mino. & §. quia uerò. vlti. ma. & aut. & est text. mouēs praedictā rationē extra, de immu. eccle. c. fi. Si uerò deliquit extra, aut modicū deliquit in dñm, & idē: vt d. §. sanē em si seruus. Aut nō modicū deliq. & tūc aut timet puniri à domino suo: & debet dño restitui, nulla à dño data securitate seruo, ut C. de his qui ad ecc. confu. l. si seruus. Aut timet puniri ab alio per uia: & tūc dic secundū q. j. dicā in libero homine. Secūdo casu, si liber aufugit ad ecclesiam: aut propter debitū aut ppter delictū. Primò casu aut fugit ad ecclesiam ppter debitū tributorū: aut propter aliud debitum. Primo casu, tunc nō extraheretur de ecclesia si nō dabitur sibi securitas xxx. dierum, ut possit securē stare xxx. diebus extra ecclesiam. sed citabit in ecclesia, & se defendet, ut hic in ver. publicorū. secundū Pe. de Bel. & idē puro intellexisse gl. hic positam, quae incipit: si illa. ibi: aut propter functionem, & c. licet doct. in l. praesenti. C. de his qui ad eccle. cōfu. dicat, q. glo. intelligit hic, quod talis fugitiuus propter debitum possit extrahi

extrahi de ecclesia quam glo. hic non reperio. Si uerò fugit propter aliud debitū, tunc ecclesia dat sibi immunitatem, ut non possit extrahi: & si securitate peti, iudex debet sibi securitatem dare: ut possit tutus stare extra ecclesiam xxx. diebus intra quos xxx. dies uocatus ad iudiciū respōdebit. & si intra istos xxx. dies sententia ferret, dabit sibi electionē, an uelit soluere iudicatu, aut ecclesiam redire. & hic est uerus intellectus ver. si uerò etiā, & ibi deduces, & c. quo casu si redit ad ecclesiam, iudex procedit ad missionem bonorum: ut no. hic in glo. in uerf. temperatē. Aut fugit propter delictū: & tunc dicitur doc. Aut cōmissit atrox delictum aut nō atrox. Primo casu, nulla dā immunitas: imò de ecclesia extrahitur: ut in tertio casu §. Secūdo casu nō poterit extrahi de ecclesia: ut l. ij. C. de his qui ad ec. confu. Et hoc ibi uidetur sentire gl. sed gl. i. nō dabis. ibi: idem dicas. dixit ipsa idē in quolibet delicto, quod in delictis nominatis in text. uidelicet q. nulla sit dāda securitas. & q. de ecclesia extrahi possit. dicitur doc. & pre alleg. gl. uideť dicere uerius, cū hic tex. non tantū uideatur dicere de delictis atrocibus. Praedicta uera de iure ciuili, sed de iure canonico distinguitur: aut fugiēs ad ecclesiam deliquit in ecclesia, & nō iuuatur: ut in c. fi. extra de immu. ecc. si extra, tūc iuuatur, siue sit atrox delictū, siue nō, ut puniatur in persona, uel in membrum exceptis publicis latronibus, & nocturnis depopulatoribus, ut extra, de immu. eccle. inter alia. & extra, de homici. c. j. xvij. q. iij. c. sicut antiquitus. ¶ Quero, quis interfecit hominē & fugit ad ecclesiam, & datur sibi securitas per iudicem, si obstante securitate quam dedit, capi ipsū, & puniri eum capitā liter ad mortem, an bene facit: Glo. dicit quod sic in gl. j. non dā bis. ibi: & si dederis, non seruetur. Idem tenet hic Iaco. de Bel. q. circa hoc an fiducia data debeat obseruari, ut hic: distinguit, ut habes hic per eū. Hāc opi. tenet hic Iac. de Rauē. Petr. de Bel. dicit, q. iudex malē facit: quia quantūcuq. quis sit reprobus & peruerus, tamen securitas sibi data debet seruari: ut l. ff. de le. gat. Non ob. dicit ipse. §. quia uult dicere, quod iudex contra homicidā nō debet dare securitatem xxx. dierum. sed debent homicidā statim de ecclesia extrahi, & puniri. sed si securitas datur an sit seruanda uel non, dicit hic. Ita Pet. loquitur ut refert Cy. in d. l. praesenti. j. q. ¶ An autē si aliquis fecit bannitus de hac ciuitate in persona, si iterū accusat de alio crimine, debeat sibi dari licentia ueniedi. uideť hic tex. q. nō. In cōtrariū uideť in l. is q. reus. in vlti. glo. ff. de publi. iudi. ibi: sed an sit differentia & c. Non ob. hic tex. qa loquit de fiducia quae dāť ut de delicto cognoscatur. Hāc qōstionē disputauit Old. dicit, q. aut est tale crimen, in quo admittit p. cura. & nō potest dari fiducia: ut l. Papinianus exull. ff. de m. dicit tñ q. si fiducia est data per iudicē, debet obseruari: licet dari nō debuit. ¶ Quero in casu, in quo nō dāť immunitas fugienti ad ecclesiam, an ille fugiēs ad ecclesiam p iudicē secularem possit extrahi: Rñ. aut deliquit in ecclesia: & est de iurisdictione ecclesiastica: & tūc puniť per iudicem ecclesiasticū: vt j. ut lic. ma. & autae. §. qa uerò ita. ¶ Quero, in casu, in quo fugiēs ad ecclesiam habeat immunitatem, ne extrahatur de ecclesia, qualiter sumamus ecclesiam. Tex. est in l. praesenti. §. ex his ergo locis. q. dicit q. nō pot extrahi de ecclesia, nec de eius cōfinibus. Dicunt doc. q. cōfines erāt taxati p ecclesiam, q. nō habemus. Alij q. erāt xxx. pedes ppe muros ecclesiae. Alij dicit, q. dicit in quodā decreto, q. tñ intra muros ecclesiae, dāť immunitas. Hāc sunt uerba doc. Tu dic, ut habes casum expressum xvij. q. iij. c. sicut antiquitus. & c. diffiniuit. & uide q. not. in c. si quis contumax. ¶ Quero, qñ quis habet immunitatem in ecclesia, ut extrahi nō possit, qs interrim praestabit ei alimēta: Tex. in l. praesenti. §. fi. dicit q. ecclesia, ut ibi, dū dicitur alantur expēs. Et ita determinat gl. & per illum tex. in d. c. diffiniuit. ¶ Quero, an fugiens ad domum episcopi, habeat eandem immunitatem, quam habet fugiens ad ecclesiam: Glo. est q. sic, in c. idem constituimus. xvij. q. iij.

1 Existens in possessione alicuius iurisdictionis, in ea seruari debet, & tributa exigere. Libera praesumitur quelibet res. Persona, q. dicatur obligata pro tribntis, sicut res.

in ea seruari debet, & tributa omnino exigere, & q. post solu. examinat defensio rei. & ideo hoc est propter praesumptionē quae est pro fisco: quia omne praediu praesumit tributarium in prouincia, nisi probetur cōtrariū: alijs qui uirtur alia defensione, non debet ad solutionē cogi: ut l. pe. ff. de aqua quoti. & asti. ¶ Est enim praesumptio p domino: quia quaelibet res praesumitur libera. arg. l. ff. de serui. ¶ Secūdo not. tex. in §. nō b permittas. quia uideť uelle, q. p tributis nō solū res, sed persona sit obligata quā quae stionē format gl. ff. de pub. l. Imperatores. et uideť sentire cōtrarium. Sed aduerte: quia dicit glo. nec minus quando magis res tenetur quā persona. sed & alle. q. snia datur praedio. quam gl. no. & alle. bonā. l. similit ha bes in l. iij. §. si alter. ff. fi. reg. & q. no. in l. ff. de no. ope. num. Pro prin. huius §. uide gl. C. de discuf. l. ij. lib. x. Item pro intellectu §. si uerò. no. gl. C. de praed. & alijs re. na. l. ff. lib. x.

Illud tamen. Iudices & milites siue proficiantur de una prouincia ad aliam, siue ciuitates siue prouincias circumeant, non debent gratis uiuere, sed de suo salario. non debent iudices, cuiuscunq. sint dignitatis, loci seruatores mittere. hoc dicit vsq. ad §. neq. occasione. Pro declaratione huius §. uide q. no. in c. statutum. §. in super. uerfic. moderatis. de rescrip. libr. vj. & in c. cum ab omni. extra. de uita & hone. cle. i. uo. per. uerficu. expen.

Neque occasione. Praeses prouinciae nō debet occasione religionis prouinciam commouere: & si contra laicos crimē canonicum moueatur, iudex laicus cum iudice ecclesiastico cognoscere debet, & decidere. h. d. vsque ad §. oportet.

Oportet autem. Bona delinquentiu publicari nō debent, sed generi relinqui. hoc dicitur esse de genere meo. Facit §. de incest. nupt. §. sancimus. Quod facit ad id quod uidebitis j. qui. mo. na. ef. sui. §. filiu. uerfi. si quis autem.

Patrocinia. Ad praesidis officiu spectat nō sinere patrocinia iniusta praestari: & nullus debet suscipere, uel occultare alienos agricolas in ea, uel in alia prouincia: & praeses prouinciae debet literis publicis destinatis eos ad suā prouincia reuocare: & poena contra facientibus imminente. h. d. vsque ad §. titulos. In tex. ibi: uita. id est, substantias, ex quibus homines uiuunt. ¶ No. ex hoc tex. q. Potestas potest uendicare suum ciuē, uel comitatensem. de quo in l. j. §. j. ff. de rei uendi. ¶ Secundo nota tex. cum gl. ibi: domini. quod quis dicitur possidere subiectos ratione iurisdictionis quam habet in eos.

Titulos autem. Nullus praedij alicuius titulos imponere debet poena contra facientibus imminente: nec debet quis arma deferre, nisi sit miles, nec populum in turba sollicitare. h. ¶ No. gl. j. scripturas. quot modis ponatur titulus. dicit vt no. in l. non est ambiguum. C. famil. erci. j. de ec. tit. circa prin. & no. feq. gloss. hoc non ab eis. & adde quod not. glo. in l. pen. ff. ex quib. cau. maio.

De triente & semisse. Rubrica. 1 Legitima an auferri possit per statutum. 2 Filius an possit cogere patrem, ut det sibi legitimam remissiu. 3 Legitima filiorum hodie est triens, uel semis, secundum numerum liberorum. 4 Filius hodie quod debeat habere legitimam iure institutionis. 5 Differentia inter suum, & emancipatum in modo rumpendi testamentum. 6 Si ex decem filijs pater quatuor exheredauit, uel praeerit iniuste, isti exheredati, uel praeeriti habebunt semissem. 7 Filij instituti quam partem faciant praeeritis, uel exheredatis iniuste. 8 Legitima filiorum in minus portione sui institutorum, altero filio exheredato, & exheredato uniuersaliter instituto quanta sit. Exheredatus an admittatur ad partem, & facit partem alij. Exheredatus habetur pro mortuo.

Tres adde Bal. in l. fidei. s. si quis x. de le. ij. & Ange. hic. & Bald. in l. si post tres. ff. si quis cau. de quo vide etiā per Archi. in c. ij. de fi. presby. i. vj. & i. c. Christiano. xxxiij. distin. & do. Alex. de Imol. in d. l. & si post tres. & Ab. in c. ad nostrā. de reb. eccl. nō alie. & Ang. Aret. in tracta. male. ver. pluribus.

bet iteruenire subscriptio patris, v' omnium liberorum: vt hic, & in aut. si modo. C. fami. etc. que sumit ex hoc. s. vel si nō interuenit subscriptio, debet interuenire solennitas q̄ habet C. de test. aut. quod sine. In legibus contrariis loquitur, quādo pater vult inter filios diuidere sine scriptura. quo casu sufficit hoc fieri coram duobus testibus: vt not. glo. hic, & in l. si. C. fami. etc. Instit. de test. s. si. Spec. in titu. de teste. s. restat. ver. quod autem. & sufficiunt duo testes rogati: vel tres fortuiti: vt not. in l. fin. C. de codi. etiam si fœminā adhibeantur in testamento: vt not. in s. j. j. de test. imperf. & C. de test. aut. quod sine. licet aliam mulier in testamento adhiberi non possit: vt l. qui testa. s. mulier. ff. de test. propter rationē quā reddidit glo. Instit. de test. s. testes pnt tamē esse in codicillis, vt no. in d. s. mulier. & hec est veritas. ¶ Quæro, vidi q̄ pater nō perfecta voluntate pot̄ disponere de qua imperfecta voluntate debet intelligi. Dic q̄ de imperfecta voluntate ratione solennitatis omittat: secus si rōne imperfecte voluntatis testatoris: quā tūc non valet, etiā inter liberos: vt not. in l. si. ff. de test. in ij. sol. contrarij. s. ex imperfecto & gl. parua hoc idem sentit in l. si. C. fami. etc. super ver. coeptæ, aliās super ver. completæ. ¶ Sed pro declaratione huius s. quæro, de. ij. q. mulier non potest instituere filium vulgo cōceptum, nisi sit illustris: vt l. si qua illustris. C. ad Orf. & ei ab intestato succedit: vt Instit. de suc. cognā. s. vulgo. an poterit instituere filium in testamento non solenni. ¶ Secundo scias, q̄ pater potest instituere talem filium naturalē, secundū quod habuistis in s. cōsideremus s. eo. & melius. j. qui. mo. na. effi. l. i. s. ne igitur. & s. si vero filius. an pater potest talem filium in testamento non solenni instituere.

¶ Tertio quæro, an filius legitimus, & naturalis instituens patrem poterit hoc facere in testamento non solenni. De quibus tribus quæstionibus dic vt no. Spe. in ti. de instr. ed. s. compendio. ver. quid si mulier. & ver. quid si pater naturalis. ver. qd si filius. ¶ Et not. gl. j. ex qua habes significationem huius verbi plurium, vel a plurimorum, quod significat tres ad minus. facit. l. sed eam que. ff. de legi. ¶ Secundo no. gl. si presbyteris q̄ non debet dari ad recipiendum testimonium notarius suspectus partibus. & idem dicit i iudice. Tertio no. gl. i. tex. liberos. ibi: sed si decē & c. tene mē.

¶ Dispositio huius s. quod habeat locum in priuata scriptura. Reus an possit simpliciter duas exceptiones contrarias proponere. remissive. Contumacia seu delictum procuratoris, uel administratoris, quando nocet domino. Studium. Dicitur est s. de. j. ij. & iij. parte rubricæ: Se quis videre de quinta, s. de inficiationibus eius qui scripturam propriam vel numerationem in ea contentā abnegat: siue sit actor, reus, vel procurator, vel curator, pœna dupli est puniendus: nisi aduersarius ab onere probationis sua confessione releuauerit in expensis nihilō minus condemnandus. Sed si post inficiationem numerationis, absolutionis, remediū accurrerit: soluere nihilō minus cōpeltetur. h. d. vsq̄ ad s. illud quoq̄. Et habes duas partes. Nam prima loquitur de principali perionā: secūda de procuratore & curatore negante. Secunda ibi: si verō lis. Item prima habet quatuor partes, quā primō loquitur de reo negante scripturā & etiā numerationē quæ in prima scriptura cōtinetur. Secūdo de reo qui primo negat, postea cōfiteat. Tertio de eo q̄ negauit num. postea decurrit ad sol. Quarto de actorē qui pecuniā sibi soluta petit, & literas proprias sol. negat. Secūda in ver. si em. Tertia in ver. si quis aut. Quarta in ver. si aut.

¶ Ex hoc s. j. duo no. s. posita in gl. si quis aut. Quæro, de qua scriptura hic loquit. Rñ. loquit de priuata scriptura, ex qua quis obligatur: ita q̄ ipsa scriptura inducat obligatio. Secus si sine ea quis obligatus sit: ita q̄ ipsa scriptura sit tantū ad probationē: vt not. gl. C. de nō. nu. pec. aut. cōtra q̄ propriā. quæ sumit ex ipso s. vbi etiā no. p. gl. & doc. q̄ si aliq̄s negat publicū instrm̄ esse publicū, nō puniit pœna huius legis. ¶ Venio ad ver. si qs aut. & hunc tex.

inducit Dy. ad q̄stionē q̄ quis non possit simpliciter duas cōtrarias exceptiones pponere. Ita not. ipse in c. nullus pluribus de re. iur. li. vj. de qua q. est glo. ff. de exce. l. nemo. & ibi alle. hūc s. ad hoc p. doc. in l. j. C. de fur. facit optimē tex. in l. cū de indebito. c. ca. pri. ff. de pb. Venio ad ver. si qs aut. no. gl. post q̄ ibi: sed nōne. & gl. seq. ibi: sed q̄ act. circa quā vide qd no. gl. & doc. i. d. aut. cōtra q̄ p. priā. ¶ Venio ad ver. si verō lis. Ex quo no. q̄ cōtumacia seu delictū administratoris curatoris, vel pcuratoris non nocet dño. Simile in l. meminerint. C. vñ vi. De quo no. p. gl. & Inn. in c. j. vt li. nō cōte. p. doc. i. l. iubemus nullā. C. de sacrosan. ec. p. Dy. i. l. apud Celsum. s. igit si cū. ff. de dol. exc. & vide qd no. i. c. nō de bet. de re. iur. lib. vj. ¶ Vltimō no. gl. l. tutor. ibi: sed quid si literas.

¶ Mendax quando puniatur in translatione possessionis. Dispositio huius s. quod habeat locum in quocunque conuento. Agens hypothecaria quod debeat probare debitorem fuisse dominum tempore obligationis: et an sufficiat probare possessionem cum bonafide remissive. Contraria allegare in diuersis iudicijs. seu diuersa instantia, quando licet. Translatio possessionis in casu huius s. q̄ possit ei peti, etiam per conditionem ex lege. Litis contestatio in casu huius s. quod non habeat locum. Litis contestatio quod non dicatur facta per responsionem factā interrogationi: an quis possideat. Libellus potest omitti. In casu huius s. non requiritur libellus: sed sufficit facti narratio. Dispositio huius s. an habeat locum, si actor post negationem rei. probat eius intentionem per sacramentum reo prestitum. Reus, qui mendaciter negauit se possidere, an possit postea de suo iure docere.

¶ Illud quoque Possessor, qui negauit rē esse eius, cuius actor esse asseuerat, vel affirmat, & post probationē actoris cōfiteat, & ad exceptionē decurrit, prius possessione priuat & in actorē trāserit q̄ de iure suo audiat. h. d. ¶ Not. q̄ propter mendacium quis puniit in trāslatione possessionis: vt hic, & in aut. itē possessor. C. qui po. in pig. ha. qui sumitur ex hoc s. & simile in l. si. ff. de rei ven. ¶ Secūdo quæro de intellectu huius s. gl. intelligit eum generaliter in conuento quacunque actione siue rei ven. siue actione hypothecaria, siue actione mista: siue agat actione personali ad ipsam possessionē: & siue quis agat nomine proprio, siue nomine alterius. quā optinet hic la. de Bel. & doc. in d. aut. & c. quod tene menti. Sed aduerte ad pri. gl. super ver. conuen. ibi: quod debitor fuit dñs. ¶ Ex quo not. q̄ agēs hypothecaria debet probare debitorem fuisse dñm tpe obligationis. & idē no. C. de Sal. interdic. l. j. Instit. de interdic. s. in terdic. & Instit. de act. s. itē Seruiana. Sed alibi tenet gl. q̄ in hypothecaria sufficit probare, q̄ debitor possederit bona fide, & cū titulo tēpore oblig. vt no. ff. de pug. act. l. rē alienā. Alibi gl. tenet, q̄ sufficit q̄ debitor possederit bona fide tpe oblig. De qua q. dic prout Dy. in d. s. itē Seruiana. & plenius p. Cy. in d. l. j. C. de Sal. interdic. & per Spe. in tit. de oblig. s. j. in ver. sed quid debet. & ver. quid si probō. & ibi ipse reus. Istud declara. per Dy. in c. nullus pluribus. de reg. iur. lib. vj. & per doc. in d. aut. itē possessor.

¶ No. gl. & legalē. ibi: in alio. not. ex hac parte gl. q̄ in diuersis iudicijs, seu in diuersis instantijs permissum esse allegare cōtraria: & quod negatum est in vno iudicio, possum in alio cōfiteri. Idē no. in d. aut. item possessor. in vlti. gl. cōtra quod vide per doc. in l. j. C. de fur. & ibi aut. & similem glo. habes in l. si. ff. de rei vend. ¶ Et etiā not. q̄ talis trāslatio possessionis potest etiā peti per cond. ex lege. & ibi in casu isto, & in casu huius s. ¶ Et ibi vt dictū est. ¶ Sed q̄ debeat fieri contestatio, reprehendit hic Iac. de Bel. dicens, q̄ non debet iri per tot circūstantias, sed statim cognita veritate pcedere ad trāslationē possessionis sine litis contestatione. ¶ Item not. secundum dictum quod sequitur in gloss. q̄ eo ipso q̄ est facta interrogatio an possideat, videatur esse facta litis contestatio super iudicio possessorio: reprehenditur, dicit Iacobus de Are. quia dicendo se non possidere, non est animus contestandi. litem sed excludendi iudicium quam rationem ponit glo. proxima dicit, ne iudicio rei vendicationis. nō autem super iudicio & non interuenit narratio & rñsio quæ ad lit. cōfiteat. est accessoria: vt l. j. C. de lit. contesta. Item probatur hoc per positionem & responsionem nam ad eas nō fit litis contestatio: vt extra, de ele. c. ecclesia. ver. licet. & de lit. contesta. ca. j. Et ibi: Sed nunquid ista gloss. procedat, præsupposito quod debeat fieri litis contesta. quod videat facta eo ipso q̄ est facta interrogatio an possideat: & ibi hic non fuit petitus. ¶ Ex hac sol. habes quod libellus potest omitti. Idem not. in authē. offeratur. C. de lit. contesta. s. j. de exhibend.

exhibet. r. eis. s. sancimus. ¶ Et ibi propter negotij naturam Iac. de Bel. dicit non esse necessarium libellum: sed sufficit simplex facti narratio. facit c. sape extra, de verb. sig. in cle. & probat quod vbiunque non requiritur libellus, est necessaria facti narratio. ¶ Quæro, dicitur hic: & cogatur qui ac. infert. q̄ si post negationem rei actor probat intentionem suam per sacramentum reo prestitum an punietur reus in translatione possessionis. Dicit gl. in si. q̄ nō. vt no. in l. si. ff. de rei ven. ¶ An autem reus, qui per mē daciū negat, possit de suo iure docere, antequā possessio trāseatur in actorem. Dic vt j. dicam in aut. Item possessor.

¶ Quod autem Liberi ex concubina, vel liberta, vel ancilla postea manumissa nuptijs, & nuptialibus documentis, postea interuentibus, legitimi efficiuntur siue alij nati sunt, & viuunt, siue nati & mortui sunt, siue nulli postea nati fuerint. Istum s. declara vt in glo. not. q̄ filij.

De filijs ante dotalia instrumenta natis. Rubrica.

¶ Eruenit. Constitutio noua ad interpretationem antiquorum inducitur, habet locum in eisdem casibus, in q̄bus & interpretatis legibus locus est. & ideo in casibus penitentibus locum habet, sententia, vel transactioe nondum finitis. h. d. vsq̄ ad si. ferunt. id est, locum habeat. ¶ Non ex hac l. text. ibi: cum omnibus manifestū, & c. q̄ omnia quæ habent locum in l. interpretata intelliguntur repetita in l. interpretata. Idem habetis in l. nihil in hac parte. ff. de coniu. cum emā. lib.

De administrantibus officia in sacris appel. Rubrica.

¶ Am quidem. Iudices appellationum & eorum officiales in cā appellatiōnū, in quibus officium est cōmune in iudicio semel examinationem facere debent, & de gestis participare. h. d. ¶ Facit tex. in verbo, si militet. & s. in quibus, q̄ si in castro, vel in ciuitate iunt duo iudices ordinarij, q̄ debeant simul administrare, & simul causas audire. Ad idem ff. de re. iur. l. duo ex tribus. In contrarium facit l. j. ff. de offi. confu. de qua per Gul. in l. proxi. alle. duo ex tribus. ff. re. iudi. & per Inno. in c. prudentiam. extra, de offi. deleg.

De Armenijs. Rubrica.

¶ Armeniorum. Mulieres quemadmodū & venire debent, antiquo iure cessante. hoc dicit.

Collatio quarta. Rub.

De nuptijs.

¶ Consilium mutare de bono in melius sapientis est. Voluntas testatoris est lex. Dicitur generale legis recipit restrictionem de habilitate Matrimonium solus consensus facit. Matrimonium an perficiatur aliter quam solo consensu, ubi q̄ de iure canonico perficitur, si sequatur carnalis copula, uel cohabitatio. Idem per annuli subarrationem. Delictio ad domum viri, quid operetur in matrimonio. Matrimonium q̄ recipiat diem, uel conditionem. Matrimonium quando requirit uerba. Matrimonium per nuncium contractum quod non teneat, si antequam ratificetur per mulierem penituit. Matrimonium contractum per procuratorem, quod non teneat, si ante contractum procurator reuocetur, eo & muliere etiam ignorante.

¶ Lurimæ. Constitutio ad futura negotia trahitur: in præteritis verō iura vetera seruantur. Item dispositio vltimę voluntatis legibus non repugnās debet pro lege seruari: & nuptias solus effectus facit, nō dotalia instrumenta. h. d. vsq̄ ad s. distrahuntur. ¶ Not. in ver. existimauimus q̄ sapientis est mutare consilium in melius: & sunt verba Salomonis. dicit gl. hec. verba ponit xxij. q. iij. c. vnusquisq̄. & c. est xxxv. q. ix. c. loci. extra de accus. c. qualiter. & c. quando. ¶ Secundo not. in s. desponit. q̄ voluntas testatoris est lex. ¶ Tertio nota text. ibi: vnusquisque. cum sua glossa, quod generale dictum

legis recipit restrictionem de habilitate. Simile C. de sac. san. eccle. l. j. ff. de mu. & ho. l. vt gradatim. s. & si lege. ¶ Venio ad ver. nuptias. & no. q̄ solus consensus facit matrimonium. Ad idem C. de nuptijs. l. neq̄ sine. ff. de reg. iur. l. nuptias. Vltimō no. quicquid ligat. facit xxij. q. ij. c. j. in ver. cum ergo. & ver. item lo. de quo dic vt no. s. de. ince. nu. s. dubitatum. Instit. de nup. s. & hæc adeo. ¶ Nota glo. facit ff. ibi. & ecōtra. Item si dicantur alia verba consensus exprimentia: vt in c. pe. extra, de sponsa. & ibi secus. Sed de iure canonico matrimonio nūm perficitur, si sequatur carnalis copula: vt in c. is qui. & c. si. extra, de spon. Item c. & c. j. de despon. impu. li. vj. Præsumit etiā perfici matrimonium, si postea inter sponfos sequatur annulli subarratio: vt in c. tuā. & ibi no. in ij. gl. extra, de spon. sed cōtra. & vide quod no. in l. cū in te. C. de do. ante nup. & l. cum fuerit. de codi. & demō.

¶ Quæro, an deductio ad domum viri aliquid operetur. Dic q̄ operatur duo. primo, vbi est dubiū an præcesserit matrimonium per verba de præsentibus vel non, facit præsumi matrimonium fore contractum. & ita intelligunt l. mulierem. ff. de ritu. nu. & hoc expressè tenet gl. in d. l. cum fuerit. Secūdo, q̄ facit præsumi donationē factā à viro vxori fuisse factā post matrimonium perfectum, & sic non valere: vt l. pe. s. si. & ibi no. ff. de don. inter virum & vxorem. Ad idem dicta l. cum in te. in si. idem no. in l. nuptias. de reg. iur. pbat in l. mulier. & l. deniq̄. ff. de ritu nup. not. xxx. q. v. c. nec illud. & xxxij. q. ij. c. honorantur. extra, qui cleri. vel vo. c. veniens. & expressum est in c. si. de procu. lib. vj. ¶ An autē matrimonium regrat dicit, vel conditionē. gl. in d. l. sufficit. videtur velle q̄ sic. Idē tenet in l. actus. ff. de re. iur. licet non firmet in l. nuptias. eod. t. sed q̄ sponsalia & matrimonium recipiant diem, vel conditionem, habes extra de conditione app. c. de illis. & c. fin. & ibi not. ¶ Quæro, an matrimonium requiratur verba. Gl. ista. videat velle q̄ sic, in prin. cū concor. qd no in l. cū notissimi. C. de prescrip. xxx. annorū. Sed cōtrariū videat sentire gl. in d. l. sufficit in vlti. gl. pro qua gl. facit l. mutus. ff. de iure dot. & c. cū apud. extra, de spon. vbi mutus cōtrahit matrimonium. ergo patet q̄ verba nō requirant & ideo dic, vt optimē distinguat gl. in c. tuā. extra, de spō. & vide quod no. in c. pe. eo. tit. de coniug. seruo. c. si. ¶ Quæro, dixi q̄ matrimonium potest contracti inter absentē, pone q̄ quis misit nuncium ad quandā mulierem, postea mulier consentit: an erunt sponsalia dicendo quod volebat eam in sponsam antequam ipsa consentiat eum penituit postea mulier consentit gloss. in d. l. sufficit. videtur inclinare q̄ non sunt sponsalia. ad quod facit quod not. in c. super eo. extra. de codi. appo. contrarij vñ no. in simili in l. j. in si. de cōtrahē. emp. Veritas est q̄ spōsalia nō tenent arg. l. si penituit. ff. de iuror. & ff. de manu. vin. l. si pater. Cū em̄ iste talis interueniat vt nūcius: statim cū deficit cōsensus dñi dñi deficere actus q̄ cum eo gerit. Nā cū qs cōtrahit p nūciū, nūcius nō dñi cōtrahere ipse, sed dñs: vt l. si. ff. de cōst. pec. C. si qs alteri vel sibi. l. multū. et istā optinet Cy. in l. mādatur. C. mā. la. de Bel. in l. j. s. sed ego. ff. qd iussu et p. Cy. in d. l. si. p. et hac p. gl. xxx. q. v. c. nec illud. cū oia p̄dicta cōcludit in nūcio. ¶ Quæro, quid in procurato. puta nisi pcuratorē ad Titia desponsandā, et reuocet pcuratorē eo qd & dicta Titia ignorat, an si postea Titia cōsentit. est matrimonium. Inn. tenet q̄ nō: & dicit ipse speciale in matrimonio. Ita no. ipse in c. veniens. extra. de spon. de quo casus in c. si. de proc. lib. vj.

¶ Consiitū. Adde idē tenentem do. Fe. in c. ij. de off. & po. iu. de leg. in fi. ¶ Voluntas testatoris est lex. cum post eius mortē nō possit testator aliud velle, vnde non indecore Augustus Cæsar in exclamatione quam facit prouisu Vergi l. ij. de Aeneidibus cōburendis dicit: Sed legum seruanda fides, suprema voluntas. Quod mandat fieri que iubet: parere necesse est. ¶ Matrimonium adde Fel. in c. j. iij. col. ver. notā septimō de despon. impu. ¶ Experimentia. Sed quæro quid si quis per verba exteriora denotatā cōsentum ad matrimonium expresserit matrimonium per verba de presenti intentione interius tamen in mente retenta non id cōtrahendi, ad aliquid oportet: & an & qualiter id teneatur quo ad for. iudiciale seu contentiuale & forum penitentiale & an Papa dispensare possit vt cū similia contrahat existente instrumentum matrimonij & copula. vide copiosē. & no. do. Soci. in confi. xxxvij. inci. circa primum quæsitum. in prin. cum ver. seq. v. que ad finē. in i. parte, char. liij.

¶ Monachus quo ad matrimonium habetur pro mortuo. Mors civilis non equiparatur naturali, nisi in casibus à iure expressis.

- a Per canonem. Ad quod vide Feli. in c. j. de sponsa. in. vj. co. prope fi.
- b Obligatio. Adde d. soci. in cōf. dxij. inci. considerata conringentia casus. ver. confirmantur premiffa ex eo. in fi. in ij. par te char. xx. vbi refert Bar. in d. l. frater a fra tre alleg. in tex. tene re contrarium & qd communiter omnes ibi tenet cōtra eum.

Quæro, nunquid hodie istas pœnas lu cius patiat nubens intra annum. Videtur quòd non, quia mortuo viro mulier soluta est à lege viri: vt in c. pe. in fi. extra de secun. tūp. & ij. q. iij. §. hinc colligitur. & hãc opi. approbat gl. in l. j. in fi. C. de sec. nup. & l. i. berorum. §. præal. Cuius contrarium no. in gl. l. decreto. C. de his qui not. infra. & illam opi. tenet Odof. in d. l. j. C. de sec. nup. gl. in c. fi. extra de secū. nup. ponit opi. & non fir mat: sed Inn. ibi dicit sic. Aut loquimur de pœnis quas patitur mulier ex eo quia in tē pus luctus nubit. & illas hodie non patitur sed sunt correctæ per canonem. * Aut loquimur de pœnis, quas vxor patitur ex eo quia nupsit liberis exta tibus ex viro primo: & illæ pœnæ adhuc hodie videtur habere locū. Et est ratio: quia primæ pœnæ sunt meræ pœnæ: secundæ nō sunt, sed sunt introductæ in fauorē filiorum. Ita tenet ibi Hosti. per plures rationes. Cy. in l. j. C. de secū. nup. tenet contrarium. & nitit̄ respondere rationibus. & Host. quibus rationibus Cyn. Io. An. respondet in d. c. fi. & tenet opi. Host. & Inn. Et ista videt̄ veritas: circa quod vide gl. Gof. in sum. de sec. nup. Et not. gl. te ne trā ibi in fi. vide vt no. in d. l. j. C. de sec. nup. & in d. l. decreto.

No. gl. q. incipit, vt C. ista bene dicit quod addit illi legi primæ & secundæ C. de sec. nup. sed non adijcitur l. si qua mulier. C. ad Ter. quia ibi idem dicitur quod hic, saluo qd nō dicit qd filij filio rū succedant: sed hic sic: & ideo putarē qd text. velit dicere qd illi legi velit adijcere quod iam est contra statutum, per leges anti quas. & hoc pater, quia dicit ex veteribus adijci il.

- 1 Exhonorare, id est, extra honorem ponere.
- 2 Pater & mater transfens ad secunda vota, an amittat proprietatem.
- 3 Obligatio in aduentitijs, an hodie cadat inter patrem & filium.
- 4 Filij non debent esse castigatores parentum: & quando possint esse.
- 5 Filius quando possit interdicare administrationem bonorum suorum patri.
- 6 Pater uel mater q. non habent ius eligendi unum ex filijs in lucro alterutri ex coniuge proueniente.
- 7 Filius q. de iure civili etiam habeat heredem.

Si verò sit

Parente ad secūdas nuptias cōuolante liberis non existentibus lucra sunt parentibus pleno iure acquisita. liberis autē extantibus ipsorum est proprietas: & vsusfru. parentum administratio & parētibus competit, circa castigationem filiorum: alienatione penitus interdicta. aliās ven dicatio filijs permittit̄ nulla eis præscriptio corrente nisi xxx. annis eis incipientibus currere, cum fuerint sui iuris, & puberes liberorū electione quantū ad dicta lucra in libero transmittēda patri penitus interdicta. h. d. ¶ Exhonorare, id est, extra honorem ponere. Opp. & videtur qd pater & mater per transitum ad secū da vota mox proprietatem non admittat, cum de ea testari pos sit. l. fœminæ. §. j. C. de secun. nup. huius timore Pla. & Bu. sunt in diuersis opi. Nam dicit Pla. qd olim per l. fœminæ. retinebat p prietate: sed filijs seruare tenebatur. sed per hunc §. incontinenti perdit proprietatem. Bu. verò dicit, qd per l. fœminæ. statim etiā proprietatem amittebat. Sed veritas est qd hodie & olim proprie tatem amittebat: sed olim habebat electionē, vt d. l. fœminæ. ho die nō: quod dicit̄ de ele. corrigi: vt j. eo. §. venient. ¶ Not. gl. scilicet secundo viro in fi. Veritas est qd in aduentitijs seu ex causa ad uētitiā inter patrē & filij pōt esse cautio & obligatio: vt not. in aut. vñ fi. C. de inof. test. & de pact. do. l. iij. ff. de fideiul. l. si qs pro eo. & de cōd. inde. l. frater a fratre. in j. gl. mag. vide f. tex. in l. iube mus. in §. in supradictis aut. C. ad Tre. licet gl. ibi dicat in duobus casibus etiā speciale. Venio ad §. sed quod sancitū. in quo not. qd l. erubescit & c. ¶ quod intellige verū quantū ad administrationē patrimoniū, vt hic. sed bene posset filius patrē corrigere: vt l. iij. §. si quis quasi. ff. de cōd. ob causam. gl. alle. hic contraria. & nō solu it illud qd dixit, qd filius nō pōt interdicare administratiō nē patri, intellige esse verū secundū istā distinctionē: qd qñ pater disipat bona, in quibus filius habet proprietatē, tūc debet distin gui, aut filius debet dari regressus: quia pater bona immobilia vē dit, qd vsu nō cōsumunt: tūc filius nō pōt reprehendere patrē cir ca administratiōnē. & ita hic, & C. de bo. que lib. l. fi. Si verò pater vēdit res mobiles, que de facili possunt nō appare re: tunc si pater esset nō soluēdo, & esset homo malę vitæ potest patri administratio bonorum interdicti: vt l. fi. C. de sen. pas. facit

Impera. ff. ad Tre. prædicta intellige in patre sanæ mētis. Si ve rō pater esset furiosus: tunc dic vt l. is qui. ff. de tut. & cur. datis ab his. & l. j. in fi. ff. de cura. furio. ¶ Venio ad §. venient. In quo no. qd pater vel mater non habent ius eligendi vnum ex filijs in lucro alterutri ex cōiuge proueniente. cui concor. §. prospeximus. s. de nō eligendo secundo nubē. & sic per hunc §. & illum corrigitur l. fœminæ. & l. generaliter. §. diuidēdum. C. de sec. nu. & per hoc super d. l. fœminæ. est posita aut. lucrū. quæ est sumpta ex isto §. & d. §. prospeximus. Nec obstat huic l. in quibus. in fin. C. de sec. nup. Nam ille §. vt ibi no. habet duas lecturas. Prima est, qd parēs qui lucratur, & illud lucrum perdit per transitum ad secunda vo ta habet ius eligendi inter filios suos, & vnum alteri in tali lucro disponendum. & secundū hãc lecturam ille §. nō corrigitur: imò cum fi. huius. §. concor. Et secundū hãc lecturam tenent doc. in d. l. quibus. in fi. & pro istis duabus lect. vide hic no. ver. patiat̄ur. & gl. super verbo nuptijs. & gl. in equaliter. Ex qua gl. habes quòd illud quod dicit̄ qd filius familias habet heredē, est adinueniendū per aut. de her. ab intestato. §. j. Sed veritas est, qd etiam de iure ci uili filius fa. habet heredem, vt l. quod scitis. C. de bo. que lib. & l. fi. C. communia de suc. Ad idem l. fi. §. fi. C. ad Tertul.

- 1 Stipulatio concepta sub duabus contrarijs conditionibus si committitur ex vna, ex alia committi non potest.
- Et quid in pacto.
- 2 Dispositio huius §. quid addat ad §. hoc autem supra de non eligē. secundo nub.
- 3 Dispositio huius §. q. habeat locum in lucro dotis, & donationis propter nuptias. Dicitur in l. interpretata, quòd sit in lege interpretante.

Quoniam infirmas

Parente ad secunda vota conuolante superstitibus li beris vno filiorum, absq; filijs defuncto lucrum ad parētem red dit pro certa portione ex pacto non existentium liberorum: re liquum verò ad filij heredes peruenire debet, & pro eadem por tione alienatio confirmatur, quæ alienatio valet in totum, si oēs filij parentis prædecefferint. Item filij talia lucra quæ debentur propter transitum ad secunda vota percipiunt, dummodo non fuerint ingrati. hoc dicit. vsq; ad §. optimè, & gloss. mag. ponit ca sum. In tex. ibi: filiorum vnus sine filijs: secus si cū filijs: vt infra. eod. ver. vnde si pluribus. & ibi: si verò nō habeat, & c. ¶ Opp. hic innuit qd apposita fuerint pacta: vñ de lucrando totum in casu existentium liberorum. secundum de lucrando partem in casu non existentium liberorum. & tamen vt unq; pactum habet ef fectum. Sed contra ista duo pacta sunt contraria, ergo si vnū habet effectum, vires alterius debent cessare. Nam videmus quòd si stipulatio sub duabus contrarijs cōditionibus cōcipitur, & ex vna cōmittat, nō pōt ex alia cōmitti: vt l. si ita quis stipulet. ff. de ver. ob. ff. iud. sol. l. cū qrebat. Ad idē de cōd. in situ. l. si plures. cū fi. Sic ergo & hic, ex quo pactū ex vno cōmissum nō pōt ex alio cōmitti. sol. Gl. hic dicit qd ista iura magis sunt voluntaria qd ratio nabilia. Et ista fuit opi. Gul. de qua fit mentio in aut. sed & si qs. C. de secun. nupt. Circa quod vide quod ibi not. gloss. & doct. Sunt & aliæ opi. quæ hic tangunt: & vide quod not. in d. l. cū qre batur. de quo dic vt plenē dixi in §. prospeximus. s. de nō elig. sec. nub. vbi etiam vide quid iuris, si non fuit appositum pactū scdm de lucrando partē in casu nō existentium liberorum. ¶ Quæ ro quid addit hic §. ad hoc autē s. de nō eligē. secū. nub. Dic qd ad dit in hoc: quia per illum §. nō cōfirmat̄ alienatio propter pactū nō existentium filiorū, nisi qñ oēs filij p̄moriebantur parenti. Sed per hunc §. cōfirmat̄ alienatio ex pacto non existentium filiorum etiā vno filio sine filijs parēti p̄mortuo: & hūc canonem addit Impe rator ad dictū §. hoc aut. vt hic in litera dicit̄: Sed q̄ro, in quibus lu cris habet locū iste §. dic qd in lucro dotis & donatiōis ppter nu. & hoc sentit hic Ioā. quod est verū. nā hic §. ad interpretationē d. §. aut loquit̄ tm̄ in dote. & donatione: ergo iste §. habebit locū in eisdē casibus: cū in his casibus sit locus legi interpretatī, quibus est locus legi interpretatæ: vt s. de filijs ante dotalia instrumē ta natis. §. fi. ff. de conitum. cum eman. lib. l. nihil.

- 1 Vir uel uxor an teneantur filijs primi matrimonij dotem, uel donationem propter nuptias seruare si transeat ad secunda uo ta.
- 2 Si mulier dedit in dotem omnia eius bona secundo viro: & decedat in matrimonio sine liberis, uir non lucratur ex forma legis municipalis ultra illud quod debet habere vnus ex filijs primi matrimonij.
- 3 Filij secundi matrimonij an admittantur cum filijs primi matrimonij ad reuocandum plus dato secundo viro.

- 1 Filius secundi matrimonij, an in bonis maternis debeat habere legitimam, sicut filij pri mi matrimonij: ubi q. sic.
- 2 Filij primi matrimonij an admittantur ad reuocandum, quando mulier dedit omnia bona in dotem secundo viro cum pacto de lucrando totum.
- 3 Donatio facta per uirum uxori, uel contra, ultra formam hic traditam, licet huic le gi renunciet, q. non tenet.
- 4 Dispositio huius §. quòd renunciari non possit.

Optimè verò

Parēti ad secūda nuptias conuolati nō licet largiri, vel relinquere plus secūdo viro vxori qd vni liberorum prioris matrimonij, in quem minus contulit: & quod plus dederit, poterit per liberos reuocari: nisi li beri parentibus fuerint ingrati. h. d. ¶ Oppo. & videtur, qd vir vel vxor non tenet̄ filijs primi matrimonij dotem vel dona. propter nū. seruare, licet transeat ad scda vota. vt l. si liberis. C. de do. ppter nupt. Sol. Si habet alia bona, ex quibus possit cōsulare filijs pri mi matrimonij. & obtinet, quod dicitur ibi: sed in l. contraria di cit, aut habet bona extra dotē, vel donationem propter nuptias. ex quibus possit cōsulare filijs primi matrimonij, & obtinet qd dicit̄ ibi: aliās obtinet quod dicitur hic. Tu dic, aut pater aut ma ter dat omnia bona sua in dotem vel donationem propter nup. secun dæ vxori, vel secundo viro simpliciter nō appposito pacto de lucrando: & tunc potest, vt ibi. Aut vult dare appposito pacto de lucrando ab initio, vel ex post facto vult relinquere, vel lar gire: tunc nō potest plus lucrari quàm lucratur filius primi ma trimonij, cui minus datur: circa quod vide quod no. glo. in l. hac edictali. §. si verò plus. in gl. sed pone. C. de sec. nup. & idem in l. nulla. C. de iure do. ¶ Et per hoc apparet quòd si mulier dat in dotem omnia bona secundo viro, & decedit in matrimonio sine liberis vir non potest lucrari ex forma legis municipalis, vltra il lud quod debet habere vnus ex filijs primi matrimonij: vt patet hic, & in l. hac edictali. circa princ. ¶ Oppo dicit̄ hic, qd filij primi matrimonij reuocant plus datum secundo viro, vel vxori quàm dicitur j. lege contraria. imò ad reuocādum debent admitti etiā filij secundi matrimonij vnā cum filijs primi matrimonij: vt C. de sec. nup. l. quoniam præterite. Sol distigue tria iura. Primò, de iure antiquo id, quod plus datū est, perueniebat solum ad filios primi matrimonij, vt l. hac edictali. præal. Postea, secundo iure introductum fuit qd deberet peruenire ad filios tam primi mati monij quàm secundi. & sic corrigitur d. l. hac edict. Tertio redit̄ ad ius antiquum introductum per, d. l. hac edictali. & ita loquit̄ §. Et no. gl. hic manifestē. in fi. ¶ Sed hic q̄ro, an filius secundi ma trimonij debeat habere debitum iure naturæ. gl. formāt hãc q. in aut. ad eos. C. de sec. nup. sed nō firmat Jac. de Bel. hic tenet, qd fi lii secūdi matrimonij debent habere legitimā sicut filij primi ma trimonij per §. nec illud. j. eo. & d. l. hac edict. in prin. C. de sec. nu. cum alijs. & ar. s. de triē. & semif. §. j. licet non admittatur ad reuo candū quod plus datū est secūdo viro, vel vxori, qd habeat vnus ex filijs primi matrimonij, qui minus habet. ¶ Item quæro, pone qd mater oia bona dedit in dotem secundo viro pacto interposi to de lucrando totū: an filij primi matrimonij totū reuocabunt? Vide quod not. in d. l. hac edictali. §. si verò. in gl. quæ incipit, sed pone. ¶ Vltimò not. text. ibi: nulla machinatione, & c. Ex quo ha bes qd si vir donat vxori, vel econtra, & in donatione excederet formam hic traditā, & huic legi renunciat: talis renunciatio non tenet. non enim est introductum in fauorem ipsius donatis, sed in fauorem alterius: l. filiorum: vt hic dicitur. Idem habes in d. §. si verò. ibi: circū scriptiōne, & c. & sic renunciatio non valet: vt in c. si diligenti. extra, de fo. compe. cum simi.

Quia vero

In hoc §. ponit quo tempore ispicit, an sit plus datum secundo viro, vel vxori, qd filio primi matrimonij, cui minus est datū. & breuiter hoc dicit. An vitricus vel nouerca habeat plus temporis à morte parētis: & tē pus inspiciatur. Oppo. gl. mag. & videt̄ qd inspiciat̄ tempus datæ, non tempus mortis: vt l. si constante. §. fi. C. de don. ante nup. j. e. §. de augmentis. dicit̄ quidā qd hic §. corrigi illam l. sed certē ista sol. non est vera, cum eodem modo contradicat̄ §. de augmentis j. eo qui est post hunc §. Alij dicit̄ quòd vtrunq; tēpus inspici tur, prout est vtilius ipsi filijs: vt not. in d. l. si constante. §. fi. Alij dicunt & ponunt alia sol. quod dic, vt in gl. quam sol. tenet la. de Bel. & facit pro illa sol. j. eo. §. si verò. in prin. & in fi.

Nec illud

Parente ab intestato decedente post secūdas nuptias liberis existentibus de ambobus ma

trimonij tertijs nuptijs non contractis: res a truz proprie & lucra legatorum & fidei cō missorum ad omnes filios æqualiter debet̄ puenire: lucra verò dotis & dona. propter nup. ad filios tātū ex eo matrimonio susce

ptos, à quo descenderunt dicta lucra, debent venire. h. d. ¶ Op. di citur qd dos & dona. propter nuptias debent seruari. cōtra s. eo. §. soluto. in prin. & in fi. vbi cōiunx lucrans de illo lucro facere po test quicquid vult. Dicit̄ quidā, qd hic trāsiuit ad secunda vota: ibi non. hęc sol. inquantū respicit filios secūdi matrimonij, nō est vera: cū nō transeat ad tertium matrimonium: quare Azo soluit. De quo dic vt in gl. quæ opi. reprobat̄ per gl. tanq; sit cōtramētē dicti §. soluto. Sed certē ista sol. Azo. nō est cōtra mētē, sed. ex pre sse cōtra tex. illius §. quare solue vt in gl. & vt dixi in d. §. soluto.

Quia verò

Parentes cogūtur seruare filijs lucra ma trimonio soluto diuortio, quemadmodū & si morte, & idem seruandum est in lucris super dotatis matti factis. h. d. No. ibi: si matrimonium ad primam partem facit s. eo. §. soluto. in prin. & quod ibi no. ad secundam partem. Facit text. d. §. soluto. ver. si filiorum.

De augmentis

Parentibus ad secundas nup. conuo uo lantibus. liberis ex priore matrimo nio existentibus, non licet dotem vel dona. propter nupt. dimi nuere: ne aliquid aduersus filios prioris matrimonij machinari contingat. h. d. ¶ No. ex hoc §. qd licet diminutio regulariter ad mittatur partibus consentientibus, vt hic §. in princ. & l. si con s tante. C. de do. ante. pup. ¶ Fallit in viro & vxore ad secun. nup. conuolantibus, liberis ex priore matrimonio existentibus, vt hic §. si. id idem d. l. si constante. in fi. præaleg. ¶ No. glo. qd non debet̄ ibi: quia de iure est præsumptio: contra quam non admit titur probatio in contrariū: vt l. nō est verisimile. ff. quod met. cā. nisi p cōfessionē partiu: vt no. ij. de æquali. dotis. §. sin autē mu lier. col. vij. & no. p. doc. in aut. sed ita necesse. C. de dona. an. nup. §. Donatio ususfructus facta inter viuos, inter coniuges quando valeat.

Si verò solum vsufructu

vsufructus vxori, & vi ro relictus per secundas nup. nō admittitur, nisi expressim aliud dicit̄ sit: sed vsufr. dotis vel donatio proter nup. nō admittitur, etiam si à moriente mulie re sit dicit̄. h. d. sed dicit̄ gl. ¶ Querit gl. quid si donauit vsum fru ctū inter viuos vir vxori: vel econuerfio: ita qd tēpore donatiōis talis donatio non valet, sed morte cōfirmetur. Dicit gl. idē quod in vsufructu. relicto post mortē: qd talis donatio æquiparat̄ dona tiōi validæ ab initio. qd dicit̄ vt in vlt. gl. Sed certē quid dicit gl. qd æquiparatur donatiōi validæ ab initio intelligit, nisi per do natorem reuocetur. qd pōt: vt in l. cū hic status. §. ait oratio. & §. pœnitentiā. ff. de dona. inter vir. & vxor. Posset em̄ ex post facto talis donator interdicare, ne recipiēs dotē lucret̄. si transeat ad se cunda vota: & sic per omnia est idem si facta sit donatio inter cō iuges, quæ ab initio non valet, sed morte confirmatur, quæ est in lega. & fidei. secus in dona. valida ab initio: vt no. glo. mag. in. fi. quæ incipit. & dona. propter nup. posita in seq. ver. sed hac ad quæ ver. venio. Et pro huius intellectu quero ad literā huius: §. et gl. ponit duplicē lec. & approbat̄ secūdam dicēs, quod est magis cōsona literę q̄ prima qd dicit̄ vt in gl. Sed certē posset dicit̄ qd pri ma lec. magis applaudit literę quæ secūda: quia tex. expressē dicit qd vsufructu. fuit in dote datus, nō aut dicit gl. qd fuerit in dote proprietatis. Nec ob. qd dicit gl. qd tūc non ex lege, licet ex hoc pacto lucratur: qd hoc credo. Et qd hic dicit̄ ex lege, ex pone. i. ex pacto sicut ponit alibi: vt l. hac lege. l. cū in lege. & l. in lege fundi ff. de contrahē. emp. & l. in lege. ff. locati. & l. si ita qs. §. ea lege. ff. de ver. ob. Vtraq; tamen est vera in se, & bona: sed vnum obstat primæ lect. quia hic dicit, nil penitus. authen. hoc locum. C. si sec. nup. mulier Circa quam lec. vide quod ibi not. per docto.

Quoniam omnino

Pater vsum fructum sibi per filij: acq̄sitū, per trās sū ad secūda vota nō admittit: in castrēsi, et quasi nil in noua. h. d.

Mater tamen

Donatio a matre inter filios facta non reuocatur per ingrati tudinem, nisi ex ex tribus causis, matre ad secun. nup. cōuolante. h. d. ¶ Querit gl. quid in patre secunda vxorem accipiente. Dic vt in glo. §.

Nisi per confesi nem. Adde Mar. ma thesi. singu. suo cxix. incipit. nota. qd præ sumptio.

Nubat. Adde Bal. in l. cum te. C. de reuoc. do. per illi text. opium & Ang. in l. cum quidam. ff. de iuri. om. iudi. & glo. in auth. sacm. i. ver. si mulier. C. quando mu. tu. offi. fung. pos. Ratio autem est in promptu, puta mulieres coruscant radijs maritorum l. foemina. ff. de senato. cu. fi. Viricus possit esse tutor indistincte. Tu dic. vt plen. no. Bal. in l. si pater tuus. & quod ibi posuit i. apo. in ver. tu. C. de con. tra. iudi. tutel. Vbi est liquidum. Adde omnino quod notari in apostil. ad Dyn. post. do. Boerij in regula, dolo facis. per istu. all. in ij. addi.

no. & idem no. gl. C. de reuo. do. aut. quod mater. quae sumitur ex isto s.

Mulier secundo nubens amittit dignitatem primi viri nisi haec specialiter a Principe impetraret. Homo satur non ita bene discernit. sicut ieiunus.

Non tamen. Mulier ad secundas veniens nuptias prioris viri dignitatem, & priuilegia amittit: secunda diacquirat, & retinet. Item libera nupta patris, postea matrimonio soluto diuortio ad secunda vota peruenire non potest. h. d. Not. q. vxor amittit dignitatem viri, si homo inferioris dignitatis postea nubat. vt hic, in l. foemina. ff. de sen. C. de incolis. l. mulieris. li. x. & de dignitati. l. mulieres. lib. xij. nisi mulier transiens ad secunda vota specialiter impetraret a Principe, vt dignitatem primi viri retineat: vt ff. de sena. l. foemina. Not. in s. iocundum. secundum glo. q. homo satur non ita bene discernit. xij. quast. j. Crates.

Viricus quod possit esse tutor sui priuigii.

Eiusdem quoque.

Mater oibus est fide dignior ad filiorum educationem, nisi ad secunda nup. accesserit. h. d. Gl. non solum ibi: vel a lege. Vides hic q. gloss. non firmat, an vitricus possit esse tutor indistincte & idem not. in l. j. C. vbi pu. edu. debe. sed quod indistincte possit esse tutor vitricus: tenet gl. in l. vlti. C. de contrario iud. tu. & idem tenet in l. nonnunquam. ff. de ado. & ibi per Gul. de Cug. & de hoc in Spe. tut. s. nunc dicendum. ver. verumtamen. Et aduerte ad id quod d. dicitur de educatione quia debet intelligi de educatione fieri da de bonis filiorum: sed de bonis matris indistincte potest alimmentari: vt s. illud. j. vt lic. mar. & auia.

- 1 Dos constante matrimonio an solui possit.
2 Mulier an teneatur compensare cum dote id, quod sibi uir donauit: quod non, nisi in quantum sit facta locupletior.
3 Vir soluendo dotem uxori constante matrimonio sine causa, quando liberetur.
4 Exceptio, dolo facis, quando obest agenti contra uirum, qui soluit dotem uxori constant matrimonio.

Exceptio, dolo facis, quando obest agenti propter interusurium medij temporis

Notes.

Notes. Quos constante matrimonio restitui non debent: alia donationis instar obtinent, & maxime si ad fecundas puenerit nuptias. h. d. Op. & videtur, q. dos constante matrimonio solui possit: vt l. si constate. & l. si quis. ff. sol. ma. l. mutus. s. manente. ff. de iure do. cum si. Sol. hic dicit, est regulariter: vt hic gl. & C. si dos conste. mat. l. j. t. Oppo. & videt, q. semper dos constate matrimonio possit solui, licet sit donatio: quia maritus iure compensationis possit esse securus, cu dos propter poenitentiam possit reuocari. vt l. si sponsus. s. si. ff. de do. inter vir. & vxor. cu. si. Solue vt in gl. quae incipit, vt si prohibita. q. tenet q. mulier non tenetur compensare, nisi in quantum est facta locupletior. ex eo q. maritus sibi donauit: vt d. l. si sponsus. s. si. l. iij. s. si. l. seq. eod. tit. Tenet ergo gl. q. vir soluendo dotem constate matrimonio sine causa legitima non liberat, nisi in quantum est locupletior. & tunc liberatur iure cuiusdam compensationis: vt hac gl. quia tenementi. Et q. hec gl. dicat veru q. vir non liberatur, nisi in quantum est locupletior videtur prociari per l. sic pro rata. s. maritus. ff. de reli. Et hoc tenet gl. ff. sol. ma. l. ij. in prin. probatur etiam in l. si cum dote. s. j. eo. tit. & not. ea. l. s. si mulier. & hac opt. tenet Cy. C. si dos constate ma. l. j. & probat optimè in l. si. ff. de iure do. e. tit. not. in l. cu in fundo. s. si vxor. in fi. in gl. tunc. Sed lac. de Are. tenet contrarium, vt ipse not. in d. l. j. C. si dos conste. ma. & inter alias rationes, quas fecit, probat: quia debitor in diem soluendo ante diem liberatur: vt l. quod in diem. ff. de sol. Item probat per l. debitor. & l. seq. ff. de iure do. & per l. cu in fundo. s. quod si mulier e. tit. & per l. vir vxori. s. j. ff. ad Vel. Sed ad l. quod in diem. responde q. illud regulariter fallit fauore dotis. Ad l. debitor. resp. de altero de duobus modis. Nam dos soluta marito, non potest restitui mulieri constate mat. vt l. contraria. Hac sol. probat glo. in l. si constate & glo. pe. in l. si constate. C. de do. ante. nup. Vel dic, q. illa lex non est contra ea q. dixi: quia non contingit liberatio ipso iure. sed iure cuiusdam compensationis. et ita in casu nostro quia hic est contra cop. in quantum mulier est locupletior, vt hic not. gl. Non

ob. l. cu in fundo. s. quod si mulier: quia ibi loquitur in restituitio ne necessaria: hic vero in voluntaria. Non ob. l. si vir vxori. quia ibi soluebatur dos, vt soluto matrimonio: vel si intelligas eo constante, soluebatur tamen ex legitima causa. Et not. gl. sed none. in fi. Not. ex hac glo. prout intelligitur in re dotali mobili q. exceptio dolo facis, obstat ei, cui restitutus est ex interuallo posito q. debeat habere interusurium medij temporis: nam maritus tenetur dotem restituere vxori hodie post annum: vt l. j. s. exac. C. de rei vxor. ac. & tamen sibi obstat exceptio, dolo facis: nisi in eo quod debet maritus ex pacto lucrari. Et idem tenet Gul. de Cu. in l. j. C. si dos constate matri. licet alij aliter intelligunt: vt ibi no. & idem etiam no. ff. de condi. ob causam. l. si donaturus. in fi. Ad idem text. in l. deposui. s. si nuptura. ff. de peculio. Ad idem l. si so cer. s. Lucius. ff. sol. matrimo. & quod habetur in l. si marito. s. j. se cundum primam lect. e. tit. cuius contrarium tenet Old. in d. s. Lucius. vbi ipse tenet q. quando restituitio debet fieri ex interuallo, non obstat petenti exceptio, dolo facis, propter interusurium medij teporis. probat ipse per l. si mulier. s. reru. ff. re. amot. & q. ibi no. & per l. si. s. idem quesiit. ff. vt leg. no. caue. sed tenedo praecedentem opi. responde. Et primo non ob. dictus s. rerum. quia ideo viro agere non obstat exceptio, dolo facis: quia mulier in ad monedo delictu commisit. vnde propter suum delictu perdit beneficium regulae, dolo facis. Sed non obstat dictus s. idem quae s. ijt: quia quadoq. ille, qui ex interuallo debet restituere, habet dilationem a l. miserationis gratia: quod est veritas. & habet annu ad restituendum bona mobilia, & tunc obstat petenti exceptio regulae, dolo facis: nisi quatum ex pacto debet lucrari: vt s. dixi. Quandoq. qui ex interuallo debet restituere, habet dilationem quae respicit ipsam obli. non autem datur dilatio miserationis gratia: & tunc non ob. exce. regulae, dolo facis. Ita loquitur dictus s. idem quae s. ijt. Et hec distinctio probat ff. de comp. l. si cum milli ti. in fi. illud quod dixi, videlicet in casibus habere locum regulae dolo facis: intellige vbi est liquidu petenti debere restituere al s. indistincte d. regula non ob. ita not. in l. doli. ff. de doli exceptioe.

- 1 Poena de qua hic, an hodie habeat locum, ex quo mulier non iurat.
2 Poena de quibus hic, an hodie sint sublatae.
3 Mater quae transiit ad secunda vota, non petito tutore, vel si petijt, male administrat an teneatur in subsidium q. non, nisi in fraudem fecerit.
4 Tutor petitus a matre transeunte ad secundas nuptias, an dari debeat. remissiuè.
5 Mater luxuriose uiuens priuatur tutela filiorum.
6 Mater transiens solum ad sponsalia, priuatur tutela.
7 Mater quae transiit ad secunda vota, an matrimonio soluto possit ad tutelam filiorum redire. remissiuè.
8 Mater data, tutrix in testamento si transiit ad secunda vota, an patiatur poenas de quibus hic remissiuè.

Si autem tutela.

Mater tutela legitimorum filioru, vel naturalium deserta, contra sacramentum & anterationes redditas ad secundas transiens nuptias eadem patitur poenas, quas & mulier ante tempus luctus nubens, & poenarum dissolutione eisdem modis consequitur. h. d. Quero, hic dicit, iuras cu hodie mulier non iuret, an habebunt locu hodie istae poenae? Dic q. sic, vt no. in aut. eisdem poenis. C. de sec. nup. & ibi per doc. & vide gl. j. vt si prohib. mat. de. & cre. s. si. Tenet q. hodie sint sublatae poenae, quas patit mulier nubens intra tepus luctus, & dixi s. e. s. prime si quide. an hodie istas poenas patit mulier, q. deserta tutela filioru secundo nubit? Dic vt per Ann. in c. fi. extra, de sec. nu. vbi gl. rangit. & idem sentiunt doc. in d. aut. eisdem poenis q. colligit per no. per eos in l. j. C. de sec. nup. & per Io. And. in d. c. fi. Tenet q. mater debet petere tutore filio, ante q. transeat ad secunda vota: pone q. petitus a matre male administrat, an mater in subsidium teneat? & videtur q. sic: vt l. si. s. personis. C. de admini. tut. Sed contrarium determinat do. Lam. ber. de Ra. vt refert Iac. de Bel. vt no. teneatur, nisi hoc fecerit in fraudem luctus: ar. l. ij. s. no. solu. ff. ad Tertu. & vide Cyn. in d. s. personis. Tenet autem petitus a matre debeat dari. not. glo. & Dy. in l. si quis sub conditione. ff. de test. tut. & in auth. ma. & auia. C. quado mulier tut. offi. fung. po. & ibi per Cy. in vj. q. & pe. in tit. de tut. s. nunc dicendum. ver. si. pe. Tenet q. Quero, hic loquitur de trans eunte ad secunda vota: sed si aliter luxuriata est, an repellatur a tutela. Glo. in auth. sacramentum. C. quado mulier & c. h. d. Pro quo optimè l. si. eo. tit. vbi dicitur q. mulier debet intacta pudicitiam seruare. Tenet q. Quero, hic loquit de matre, & c. quid si solui ad sponsalia

ad sponsalia transit, an repellatur a tutela. Spe. ponit q. sic vt ipse no. in ti. de tu. s. nunc dicendum. ver. quid si nodu. & per do. in l. no. sine. C. de bo. quae libe. Tenet q. Quero, quid si mater secundo nubens ita q. relecta est a tutela finito matrimonio, velit tutela filiorum reassumere, an debeat audiri? Docto. formant ista qone in aut. mar. & auia. in fi. q. Spe. in d. s. nunc dicendum. ver. quid si mater. Tenet q. Quero, mater est data tutori filijs in testamento, an propter transitum ad secunda vota pariatur poenas huius s. dic vt nota. glo. & doct. in l. omnem. C. ad Tertul. & per doct. in aut. matri.

Placet quoque. Pater filio cautionem praestare compellitur de praestando legato, si secundas contraxerit nuptias. hoc dicit.

Sed & si quis. Clerici ultra cantores, aut lectores, nuptias cotrahere non possunt. Cantoribus enim & lectoribus permittitur solis, sed si ad secundas peruene rint nuptias ad sacerdotij culmen ascendere non possunt. Item laicus dimissa vxore in virginitate suscepta, & vnica, ad sacros ordines promoueri potest, alias secus. hoc dicit.

usufructuarius si satisfacere non potest, an usufructus remanere debeat penes proprietarium. Condicio prohibens nuptias quando ualeat. Iuramentum cui magis de ferri debet, an ualeat. remissiuè. Legatum factum uideae si non uisum sit, an ualeat. remissiuè.

Quae uero. Legatu relictu sub conditione nuptiarum prohibenda, a viro, vel ab vxore, vel extraneo ualeat. & conditio seruari debet, alias legatum amittitur & solutu reperitur, & restitui debet cu fructibus & accessionibus medij tps. iuratoria vel fideiussoria cautione prestata scdm qua litate reru & personaru. h. d. j. No. tex. ibi, si autem no. ualeat. & c. quia facit ad q. ga. usufructuarius no pot satisfacere, debeat usufructus remanere penes proprietariu & proprietarius prestare usufructu usq. ad tertia centesi. De qua q. qd iuris sit qn usufructuarius no pot satisfacere: dic vt no. do. in gl. in l. iij. de usufr. ibi alle. hunc tex. videlicet aut. cui relicta C. de indi. vi. que sumit ex isto s. & no. p. gl. in c. fi. extra de pig. t. Oppo. & vj. q. conditio prohibenda nuptiarum no ualeat, vt l. cu ita legatu. & l. cum tale. s. referi ptum est si arbitratu. & s. Mauias. ff. de condi. & demon. glo. no. itra circa hanc materiam ponit quadruplex ius. de quo per doc. in l. ij. C. de indi. vi. No. glo. hoc ibi, vel q. verius & c. Tenet q. istam partem glo. & eius rationem: ex qua ratione habes & colligitur, cui magis debeat deferri iuramentum, reo, vel actori, sed si in omnibus essent pares, tunc esset recurrendum ad glo. in l. in bono fidei. ver. de iure iura. & ibi per docto. in l. admonendi. ff. eo. & extra, de iure iura. c. fi. Tenet q. No. glo. ne secundas nuptias. ibi secundo Ioan. idem no. in l. ij. C. de indi. udiuita. & ibi tenet docto. opi. Ioan. & ea tenet glo. in l. cu tale. s. Mauias. in glo. mag. in fi. ff. de condi. & demon. Et vltimo circa hanc glo. videt quamdam q. quam tangit glo. in d. l. ij. de indi. udiuita. & latius per docto. Tenet q. Quis quod seruatur in separatis, seruatur etiam in permixtis.

Et quia. Si donatio ante nup. in rebus mobilibus consistat, mater eam accipere debet, & vti frui, arbitrio boni viri. Si vero consistat in rebus immobilibus, eam filijs dimittere debet, & cautionem accipere de soluendis iuris usq. ad tertia centesime. Idem seruandū est in parte quo ad partē, qd in toto quo ad totum. h. d. Tenet q. ver. si vero permixta. Ex quo no. q. idem ius seruatur in permixtis, quod in separatis. Idem habes in s. aliud. s. de non eligen. secundo nub. Oppo. id qd hic dicitur, qd si oēs moriantur: tunc em pactu de lucrado in casu no existentiu libero rum locum habet: imò videtur q. habet locu vno ex liberis defuncto: vt s. eo. s. quoniam infirmas. Solu. Hic s. determinatur per dictum s. quoniam. nam iste s. loquitur recitando tantum dictum s. aliud. s. de non eligen. secun. nub. nouum ius statuendo. Tenet q. Mater ad secunda vota transiens qualiter succedat filijs. Filius emancipatus an hodie succedat ex testamento de iure cuiuslibet extraneus.

Hinc nos. Liberis ex testamento succedit, sicut extraneo rum quilibet: ab intestato autem cum fratribus defuncti succedit: & in bonis a patre prouenientibus in usufructu tantu in alijs uero bonis filio extrinsecus quastis succedit in totum excep. ante nup. donatio in quam succedit in usufructu tantum, in gratitudinis ratione seruata. h. d. Tenet q. Pro declaratione huius s. distinguere tria iura. Primum ius fuit introductum per l. foemina. s. fin. C. de secun. nup. & l. mater. C. ad Tertul. in quibus distinguitur.

Aut mater transit ad secunda vota ante mortem filij, aut post mortem, & secundum illa iura distinguantur bona paterna ab alijs, qn an mortē filij nubebat. Sed si post mortē, bene distinguantur bona paterna ab alijs, sed no distinguantur ex testamento vel ab intestato. Secundum ius fuit introductu per s. cu igitur. s. de non eligen. sec. nub. per que s. corrigunt d. l. foemina. s. fi. & d. l. mater. vt d. s. cu igitur. ver. nequaquam. Tertiu ius est introductum per huc s. in quo habes q. mater transiens ad secunda vota, succedit filius ex testō indistincte, siue sint bona paterna, siue sint aliunde acquisita: & siue nubat an mortē filij, siue post. Ab intestato aut distinguunt an sint bona pna, an alia: quia in paternis in usufructu tm succedit, in alijs in proprietate, nisi sint an nup. donata, qd vltimu erat etia per constitutoes. s. de no eligen. secun. nub. s. ante nup. & sic istud ius cocor. cu d. s. igitur. in oibus, preter quam in vno: videlicet quia ille s. no distinguit bona paterna ab alijs. iste s. sic. quado mater succedit ab intestato. Et sic illud qd dicit glo. in d. l. mater. q. hodie redit ad distinctionē d. l. mater. intellige vt hic: & etia hoc q. hodie redit ad distinctionē d. l. mater. intellige ab intestato, non ex testō. & intellige q. ab intestato distingunt bona paterna ab alijs, no aut an nubat ante mortē filij, vel no, vt distinguit in d. l. m. q. illud corrigi, vt hic expresse dicit. Tenet q. Vterius huc tex. in ver. si igitur, & c. inducit Iaco. de Bel. ad q. vos videtis q. mater succedit filio ex testamento. sicut quilibet extraneus dicit ipse: hic est argu. q. filius emancipatus succedit ex testō de iure ciuili, sicut quilibet extraneus. De quo sunt glo. contrariae. quas alleg. ff. de hære. & fal. in s. exhaeredatos. in ver. in omnibus. Veritas est q. succedit ex testamento de iure ciuili. Probatur per tex. l. si ex duobus. in fi. ff. de bon. pos. contra tabu.

- 1 Mater transiens ad secundas nuptias filio sine fratribus decedente, quod non succedat in proprietate bonorum filiorum a patre obuientorum.
2 Ingratitudo repellit fratrem a succedendo ab intestato.

Ingratitudinem.

Frater causa ingratitude tribus ex causis a fratri successione excluditur, ex obtinentibus in futuris causis. h. d. No. tex. ibi, succedunt filij, & c. Nota dispositionem huius s. non habere locum, si mater secundo nubens succedit filio vna cum alijs fratribus defuncti. Tenet q. Et sic si non supersessent filij fratris defuncti, mater secundo nubens succederet filio in totum, sicut si non nupsisset. Et pro hoc glo. in aut. ex testamento. C. de sec. nup. no bene loquit: quia vt velle q. etia si mater sola veniat ad successionem filij, non succedit in proprietate bonoru filio deutoru a patre per transitu ad secunda vota. De qua q. dixi s. de no eligen. secundo nub. s. hoc au te. & casus vt hic. Quero, dicitur hic. frater qui est ingratus fratri, no cōsequitur lucrū a fratre. de quo lucro loquitur hic tex. in glo. mag. sunt tres opi. vna q. frater qui est ingratus fratri ex causis hic insertis non succedit fratri, etiam ab intestato. ex qua not. Tenet q. Ingratitudo repellit fratrem a successione ab intestato. Idem no. in s. cum igitur. s. de non eligen. secundo nub. in glo. super vero bon. fratru. & ad hoc hunc tex. alle. Sed aduerte. quia istam quaestione format Gul. de Cu. in l. fratres. C. de inof. testa. vbi dicit, q. ingratitude repellit fratrem, vt no admittatur contra voluntatem: sed non q. ab eius successione ab intestato repellat. Na pro hoc inducit ipse l. cognatis. ff. vnde cognata. Ad hunc tex. ipse respondet, & ipsu intelligit secundum secundam lectu. hic posita: & erit speciale in hoc casu. quam secundam lectu. videt in glo.

Et illud. Mater filio in lucro, aut ante nuptiali donatione non succedit, nisi in usufructu: his obtinentibus in casibus futuris, & in praeteritis nondum sententia, vel trans actione finitis. hoc dicit in summa.

Et quoniam.

Mater & cum solis fratribus, & cum solis sororibus, & cum permixtis in virilem portionem succedit filio. hoc dicit. Oppo. & videtur q. mater filio non succedit: vt s. eo. s. si igitur. Solu. Quod hic dicitur, euenit regulariter: ibi vero casualiter. Et ex isto s. sumitur authen. & cum solis. posita super l. fi. C. ad Tertul.

Illud.

Pareres ex Principis oratione debet inter filios equalitatem seruare, licet inaequalitatem seruare possint si volunt dummodo filijs in legitima portione prouideant. hoc dicit. Tenet q. No. ex hoc s. j. tex. ibi & quod ex l. & c. q. debita iure nature debentur ex lege & sic ad quaestionem facit, an legitima possit per statutum auferri: de qua dixi in s. primum itaq. s. de hære. & fal. & in s. consideremus. s. de trien. & lemil. Tenet q. No. quod

Die ferata. Adde Lud. Pon. in l. j. de in ius vocan. & Bal. in rubri. C. eodē titu. & Hofli. Buri. & Imo. in c. præterea. de di. jatio. & ibi Bald. & Lanfran. in c. quoni. am contra. verfi. pe. ritiones. de proba. & in Cle. fape. verfi. de plano. de verborum fignific. Adde quod ibi pofui in apofit. ad præalle. Lanfran. poft compofillato. rem itum in verfi. die ferata.

tam filijs primi matrimonij quam fecundi, debetur legitima de neceffitate: vt hic dixi. De hoc s. eo. §. optimè, & c.

De appell. & intra quæ tēpora debeat appel. Rubrica.

- Tempus de quo hic, quod ad quid erit utile, & quo ad quid continuum: tempus legale regulariter est continuum.
Tempus x. dierum quod datur ad appellandum, ita habet locum in interlocutoria, sicut in diffinitiuā.
Tempus x. dierum, de quo hic, quod computatur de momento ad momentum.
Appellari quod pofit die ferata, etiam si ferie sunt repentinae, non tamen appellatio potest exerceri.
Restitutio ad prosequendam appellationem quod datur propter ferias repentinae.
Libellus etiam die ferata offerri potest.
Iudex, an exequatur sententiam interlocutoriam intra tempus decem dierum datum ad appellandum.

Anteriorum. Iste titulus, habet tres partes. Primò ponit tempus appel. interponē. Secundo de tēpore appel. exercēde. Tertio ad quē iudicē appellatur. Secūda in §. ad hæc. Tertia in §. illud. & breuiter. h. d. Omnis appellare licet intra decē dierū spatium à die recitationis snæ numerādorū, & illis in cōfistorio Principis speret moueri, oia intacta permanē, nec ipsi appel. exercēdæ statutū currit: & à minoribus iudicibus a timaiores est gradatim appellādæ: & à clarissimis ad spectabiles: & à spectabilibus ad illustres: & à delegatis à Principe ad antiquos Romæ iudices. h. d. ¶ No. glo. intra decē dies: alii est sup verbo, à recitatioe snæ. ibi. l. ab eo die. & in aut. hodie. C. de ap. & in eadē ibi, qd hoc tps ad aliquid, & c. & vide circa istā partē qd no. ij. q. vj. c. anteriorū. vbi glo. cōcor. cū ista. Vide qd no. Spe. in titu. de ap. §. restat. ver. j. & in fi. vide gl. in l. supuacua. C. de tēp. in inte. resti. In dubio autē temper præiuratur cōtinuū: vt no. gl. in rub. ff. de diuer. & tēp. præcri. & probat in l. cū hæres. §. pe. ff. de sta. li. Circa qd vide no. p. Azo. in sum. in ti. de diuer. & tēp. præscrip. & in summa. C. de anna. exce. circa mediū. & qd no. Cy. in l. cū pponas. de ædil. ac. ¶ Sed circa hoc quæro, an qd hic dicit de x. diebus, habeat locū in sententijs diffinitiujs & interlocutorijs, in casibus, in quibus appellari pōt ab interlocutoria: vt no. in l. ante snæ. C. quorū ap. nō reci. & in l. ij. ff. de ap. reci. Et vt qd etiā lo cū habeat in interlocutorijs, per hūc tex. qd simpliciter dicit, dari decē dies ad appellādum, vbi olim dabat bīduū, vel trīduū. sed oīim dabat bīduū vel trīduū appellāū ab interlocutoria: vt l. j. §. qd in sententijs. & ibi no. ff. qn ap. lit. & no. in l. ij. ff. de ap. & ff. de ap. reci. l. ij. ergo & c. & hanc opi. tenēt doc. in aut. hodie. Veritas est qd appellāū ab interlocutoria danē decē dies, sicut appellāū à diffinitiuā. Casus est expressus in c. significauerūt. extra, de test. & de elec. c. cū dile. de re iudic. c. qd ad cōsul. no. in c. cū cessante. extra, de ap. circa qd vide qd no. in c. cōcertationi. de appell. li. vj. ¶ Sed quæro, an istud decēdiū computeē de momēto ad momē tū. Dic qd sic. Et hoc vñ velle glo. in l. j. §. dies. ff. qn ap. lit. De hoc habes glo. vñ ij. q. vj. c. anteriorū. Alia est in c. frequēs. de resti. spo. li. vj. & qd no. in glo. fi. in d. c. cōcertationi. & vide qd no. Archi. in c. pia. ver. intra octo dies. de exce. li. vj. & vide qd no. Spe. in ti. de ap. §. restat. ver. sed nunqd dies. No. gl. quæ est super ver bo, siue magni. & adde qd no. C. de app. l. à procōsulibus. ¶ Sed quæro, nūquid in casibus, in quibus pōt appellari, possit appellari die ferata, siue feriat feriat iohēnes, siue repētinæ. Dic qd sic l. j. & ibi no. C. de ferijs. & l. j. §. dies. & §. j. præalle. Sed licet possit tali die appellatio interponi, tamen non potest tali tempore exerceri: tamen tempus exercendi currit: licet propter ferias repentinae detur restitutio: vt extra, de feri. c. ff. & quod not. in l. j. C. de fer. & quod diebus feriatjs possit appellatio interponi, nō est mirum: quia diebus ¶ feriatjs etiam in causa criminali possit libellus offerri: vt l. miles. §. sexaginta. ff. de adulte. Docto. tenēt habere locum in causa ciuili: vt no. Specu. in titu. de feri. §. sequitur. verfi. ij. & ver. item quolibet tempore libellus. & habes glof.

ordi. dantem hunc intellectum extra de iudi. c. si licet glo. in d. §. sexaginta. dicat ibi esse speciale. ¶ Ultimo circa hoc principium quæro. lata est sententia interlocutoria, si intra x. dies potest appellari, vt dixi: an intra illos decē dies iudex, qui ipsam tulit poterit ipsam executioni mandare: dicit enim pars, contra quā est lata sententia, se appellaturam, non tamen appellat. Dic vt not. Spe. in ti. de app. §. restat. ver. fi. & vide quod no. gl. in c. fi. de ap. pel. lib. vj. & eo. ti. c. non solum. de offi. deleg. c. quarenti. & xj. q. ij. quon apud. De diffinitiuā autem quid sit, est glo. ordi. in l. j. ff. nil noua. appel. pen. in gl. j.

- Appellans in casu huius §. qd sit tutus ipso iure.
Tempus appellandi non currit, si stat per iudicē quō minus appellationem prosequatur.
Instantia cause principalis, an currat quando stat per iudicem quō minus causa expe diatur.
Et quid quando stat per alium, remissiuē.
Iudices qd habeant dare sententias habito consilio sapientum.
Dicitio ad, ponitur pro iuxta.
Statutum puniens insultum factum ad domum, uerificatur in insultu facto iuxta domum.

Ad hæc. ¶ Quæro an in casu huius §. appellans sit tutus ipso iure. Dic quod sic, vt hic, & ibi: non ex hoc litem periclitari, & c. ibi: causa intacta permaneat. & hoc sentit gl. ij. & ita expresse no. C. de temporibus ap. auth. sed lis. quæ sumitur ex isto §. & in auth. si appellatione. eo. ti. licet gl. aliter sentiat infra vt sponfa. largi §. hoc quoq. ¶ Quæro, quid de alio iudice, si stat per eum quō minus quis causam appellationis prosequi possit. Gl. ij. hic videtur velle idem, quod tempus ipso iure non currit. Et idem sentit gl. in l. arbitrio. ff. de dolo. ex quibus cau. ma. l. sed & si per prætorem. in princ. & idem tenet Azo. C. de temp. ap. §. vbi autem. Sed contrarium no. in d. auth. si appellatione. & ibi glo. tenet qd tempus currit, sed datur restitutio. cū qua concor. quod no. in d. auth. hoc quoque. Sed veritas est, qd hic no. quia illud cum concordantijs s. alle. probatur per tex. in §. hoc quoq. vbi dicit nullū præiudiciū generari. Sed si esset necessaria restitutio, saltē generaret sibi præiudiciū circa sumptus, quos ab aduersario nō recuperaret: quia nec dolo nec facto aduersarij hos sumptus fecit infra restitutionē petendā: sed potius per iudicē factū foret sibi præiudiciū. Facit tex. in §. ij. de his qui ingre. ad app. cū sua glo. in ver. occurrat. & ibi per Azo. in Summa illius ti. circa prin. & glo. in c. ex ratione. extra, de app. ¶ Quæro, quid de instātia causæ principalis, si stat per iudicē. Gl. hic dicit qd tēpus currit. Ita no. gl. hic, nec dicit dandā restitutionē aduersus cursum tēporis. Et qd tēpus currat, & quod restitutio non detur, tenet expresse gl. in d. auth. si appellatione. & in d. §. hoc quo que. Sed cōtra no. C. de iudi. l. properādū. §. si autem vtraq. vbi gl. dicit dari restitutionē, sed tēpus currere. Sed præfata gl. dicit verius. & est ratio. nā minoribus non datur restitutio aduersus cursum instātiæ, nisi in subliditū: vt d. l. properādū. §. fin. & est in eis speciale. ergo in cōtrarium est ius cōmune. circa quod no. doct. in d. §. si autē vtraq. & in d. auth. si appel. ¶ Quid autē iuris sit, si stat per aliu, non per iudicē: Gl. ponit in d. auth. si appel. & per Azo. in Summa illius ti. & d. c. ex ratione. ¶ Vterius glo. inducit hunc tex. ibi: ad conuocandos. ad argu. qd iudices debēt dare sententias habito consilio sapientū: & hoc in ipsis sententijs scribant. Circa quod vide quod no. doct. in l. non est dubiū. que est lex ij. de repu. Ultimo circa hunc §. no. in gloss. quæ dicit ad hoc. iuxta hoc ¶ quæro. Et sic no. quod ad, ponitur pro iuxta. b. & idem in l. militis. in prin. ff. de testa. mil. & per Iaco. de Are. in l. item apud. §. conuicium. ff. de iniurijs. quod tene menti pro stuto loquente de insultu facto ad domum: vt exponatur ad domum, id est, iuxta domum.

Illud etiam. ¶ Nota tex. ibi: post diffinitiuam sententiā, ex quo habes quod sententia appellat. est diffinitiuā, vt hic & hoc videtur velle glo. in l. præsentij. §. sed si hoc facere. de his qui ad eccle. confu. C. quomodo & quādo iudex. in l. cōsentaneū in gl. j. de diffinitiuā facit l. fi. §. illud. de temp. appel. ¶ An sententia appel. sit diffinitiuā & quando interlocutoria. dic per Archi. in c. cupientes. extra de elec. lib. vj. & per Ioan. And. in c. fi. de appel. in clemen. ¶ Tribunal propriè habet iudex ordinarius, non extraordinarius. Ad euidentiā huius §. vide gl. j. quæ distinguit casus huius §. & quod not. in l.

in l. præcipimus. de appel. in fi. ¶ Et vltimò nota glo. super verfi. tribunal. quæ est §. s. proxi. & aduerte: quia loquitur de iudice ordinario, iudex extraordinarius non dicitur propriè habere tribunal: vt l. si locus. ff. de iudi. & l. cum filius. in princ. de lega. ij. De consulis. Rubrica.

Consulatus. Consules & eorū vxores & matres in septem ludis, & pcesibus, possunt spargere argentum: & ex argento populū muneribus honorare: aurū eis spargere non licet: quia soli Principiaurum contem nere cōuenit pœna cōtra facientibus imminente. h. d. vñq. ad fi. Vt nullus mutans agricolæ teneat eius terram. Rubri.

Propter. Prouisio inducta per legē pro agricolis cōtra priuatos creditores, extenditur etiam ad milites. h. d. ¶ No. tex. ibi vt ne. priua. & c. qd milites non dicuntur priuata persona, vt hic coniuncto tex. j. ibi, mili. autem & c. Ad idem in fine huius constitutionis. Item s. de hære. & falcij. §. quia verò duplex. ibi, sine priuato, & c. de quo dicam j. vt ordi. præfe. circa princip.

Nullum credentem agricolæ tenere illius terram: & quæ debeat mensuram dare. Rubrica.

Rem duram. Creditores ab agricolis exigi gere possunt nomine accessoris: & vsurā quolibet anno pro quolibet modo octauam partem modij. & pro solido vnam siliquam, & non amplius his obtinentibus in lucro pœna contra facientibus imminente. h. d. No. glo. super ver. aridos. ibi sed nunquid. idem no. per glo. & doc. C. de vsur. aut. ad hoc. No. glo. super ver. siliquam. & vide quod no. glo. in aut. sed hodie. C. de epif. & cle. No. glo. super verbo, in omnes exten dimus. vide quod no. glo. & doc. in aut. ad hæc prædicta: & in l. j. C. de sum. trini. & fide catho. No. glo. super verbo, cadent. alibi glo. tenet quod cadat per sententiam, vt no. in authent. ad hæc. sed hanc tenet Iacob. de Bel.

Dereftitioni. & ea quæ parit in xj. mense post mortem mariti. Rubrica.

- Filius rogatus restituere an habeat unam quartam, uel duas.
Alienatio si fit de rebus subiectis fideicommissi an teneat, & qualiter reuocetur?
Alienatio subiectorum fideicommissi si reuocetur an fiat reuocatio cum fratribus medio tempore perceptis: quod non.
Alienatio facta per heredem, qui ignorabat se grauatum, quod teneat, & pretium debeat restituere.
Dispositio huius §. quod habeat locum in dote, uel in donatione propter nuptias à grauata persona constituenda siue exigenda.
Item habet locū pro dote, uel donatione propter nuptias, pro filia, uel filio constituenda.
Fratres percepti à grauato an debeant cōputari in dote, uel donatione propter nuptias: remissiuē.

Ecurfio. Iste tex. habet duas partes. Primò ponitur de prima parte rubricæ, scilicet de resti. Secundo ponitur de secunda parte rubricæ, scilicet de muliere quæ parit in xj. mē se. Secunda ibi, vnum si quidem vsq. ad dictum §. vnum. Res restitutioni subiacentes alienari prohibentur, nisi propter causam dotis, vel dona. propter nup. propter quas causas alienatio permittitur antiquo iure sublato & omni circūuē tione reuocata. h. d. ¶ No. ex hac l. in ver. quamobrem. qui iste tex. optimè facit, qd filius rogat, de restitutione non possit habere, nisi vnam quartam. Nam hic videt qd filio de restituendo grauato solū consulitur in quarta debita iure naturæ: & tota reliqua substantia venita in restitutione fideicom. nec diminui potest nisi ex causa dotis, vel donationis propter nup. sed si quartam Trebel. detrahere possit, debet ex causa dotis vel donationis ppter nuptias constituere, si debita iure naturæ non sufficerent. Nam qd hoc de relinqua substantia possit detrahi est priuilegium dotis & donationis propter nup. ergo in contrarium est ius commune: quia propter nullam aliam causam reliqua substantia, que restat, possit detrahi vel minui: vt l. ius singulare. ff. de legi. in fi. de

qua q. dixi s. de hære. & fal. in §. si quis autē a non implens. vbi de hoc per glo. circa prin. ¶ Quæro, an si res quæ subiacent restitutioni, alienentur, teneat alienatio. ¶ Tex. in l. fi. §. sed quia. C. cōmu. de lega. distinguit, aut restitutio debet fieri purè, vel in diē certā. Et dic qd ipso iure non valet. Aut debet fieri sub conditione, vel in diem incertam: & tunc interim valet, sed adueniente diē, vel conditione perinde est, ac si non esset facta alienatio. sed per aut. res quæ. eo. titu. C. commu. dele. quæ sumitur ex isto principio ipso iure non valet alienatio, etiam quando restitutio debet fieri sub conditione, vel in diem incertam. Ita tenet glo. in d. l. fi. §. si autem sub conditione. in glo. imò videtur qd hæc est vera opi. & videtur fuisse opi. Irnerij. & ita videtur fuisse in dicta aut. res quæ in eo quod simpliciter dicit, res quæ subiacet restitutioni prohiberi alienari, vel obligari. Et idem tenet glo. in l. Marcellus. §. res. ff. ad Treb. glo. magna hic, quæ est super verbo, alienari circa finem. videtur velle, qd res subiacet restitutioni sub conditione: si alienetur vsq. ad quartam, alienatio teneat irreuocabiliter: vt d. §. res à quarta autē supra interim valet alienatio ipso iure, sed conditione existente alienatio infirma tur. & ita intellige hunc tex. Circa hoc ego dicerem sic. Aut res subiacent restitutioni purè, vel in diem certam: & alienatio ipso iure nō valet: vt d. l. fi. §. sed quia. nisi vsq. ad quartā: vsq. ad quā alienatio valet. Et ita no. in d. §. sed quia. in glo. quæ est super verbo, posse transferre. Aut subiacet restitutioni sub conditione, vel in diem incertam: & tunc alienatio interim tenet: sed adueniente conditione, vel diē, res alienata vendicatur: vt d. §. si autē sub conditione nisi vsq. ad quartam, vsq. ad quam indistinctè valet irreuocabiliter, vt d. §. res. & gl. hic. Et qd alienatio indistinctè irreuocabiliter vsq. ad quartam valet, tenet Iaco. de Are. in d. §. res. licet ibi glo. istam opi. non approbet, cū hac distinctione debet intelligi hic tex. non enim iste tex. aliquid noui inducit ad illam l. fi. C. cōmu. dele. sed solum decisio illius legis hic per ordinem recitatur: vt patet hic, in ver. sed tanquam solū enim ab illa lege duos casus excipit hic. Et ita tenet doc. in d. aut. res. & probantur prædicta expresse per §. quam ob rem. in prin. in hoc titu. Et istud tenet Iaco. de Bel. hic licet glo. in §. si autem sub cōdi. & in §. res & alia. s. alle. teneant qd hodie per hunc §. inducantur, qd etiam si res subiacent restitutioni sub conditione, ipso iure nō tenet alienatio. sed dic vt dixi. An autem illud quod alienatur, imputetur hæredi in quartam: dic vt per glo. & melius per Dy. in d. §. res. ¶ Quæro, an in casu, in quo res alienata reuocatur, debeat reuocari cum fructibus medijs tēporis glo. dicti §. sed quia. tenet qd sic. sed contrarium tenet Richar. Malum. per multas rationes, quas ibi refert Cy. de quo est glo. in l. emptor. ff. de rei vñ.

¶ Quæro, si hæres ignorans se grauatum alienat, an valet alienatio. Dic qd sic: sed debet pretium restituere: vt l. fi. §. ff. de leg. ij. & no. in l. quidam ita. §. si quis filium. ff. ad Treb. ¶ Quæro pro declaratione huius §. quam ob rem. in quo casu habet locum hic §. Respondeo, habet locum siue loquamur in dote, siue in dona. propter nup. à grauata persona constituenda, & pacto de lucrādo super ipsis interponendo, siue loquamur in dote, vel donatio ne propter nup. à grauata persona exigenda. Hoc intelligitur ex glo. sed nonne. cōiuncta glo. d. aut. res quæ & c. ¶ Quæro an hic §. habeat locum pro dote vel donatione propter nuptias constituenda pro filia, vel filio. Hanc q. firmat Pe. de Bel. & ibi refert Cy. de qua q. est glo. in l. à filia. ff. ad Tre. & vide quod no. j. de resti. §. nos igitur. in glo. si pro filia. col. viij. vbi glo. etiā quærit, qd iuris sit si filia alienauit fideicom. propter nuptias & postea lo lu. matri. dotem recuperauit: an res reincident in fideicom. de quo dic vt ibi. & tigitur in d. aut. res. ¶ Quærit hic Iac. de Bel. an fructus percepti ex hoc debeant cōputari in dotem, vel dona. propter nup. quod dic vt hic per eum quæ q. est utilis pro intellectu l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebel.

Vnum si quidem. Mulier ante tempus luctus pariens, cum certus & indubitatus est partus ex viro præmortuo editum non esse, eadē patitur pœnas, quas subijt mulier intra tēpus luctus nubens: & nedū pro

A In noie dñi. Adde Fel. in c. si scriptura. in j. col. ver. & inter alia. cū sequē. de fide instru. vbi etiam qd in instrumentis confectis inter Iudæos.

B Non cōtinetur. Tu ad hoc omnino vide Fel. in c. quoniam. in iij. col. ver. no. v. de probatio. vbi allegat pro quod contra.

C Et consulen. Vide domi. Mar. in no. in v. char. in no. inci. no. ta quod tempus & loci. &c. & d. Alex. de Imol. in l. prator. in princip. ff. de eden. & in j. consti. ff. & in l. cum tabernā. s. idē quæstij. in apostil. cum concordantijs.

D Quod sic. Sed que ro nūquid valeat cōsuetudo in cōtrariū. dic qd nō secūdū Ro. tā in deci. anti. cōclu. cccxv. incip. vtrum valeat consuetudo: per Fel. in d. c. Abba. re. alle. f. tex. quia est contra substantiā cōtractus: ideo nulla: vt per glo. ordina. in c. nō putamus. in gl. ij. de consuetu. in vj. de quo dicto facit festum Ro. in l. in illa. in x. col. ff. de verbo. obli. & in l. de pupil. lo. s. qui nunciat. ff. de no. ope. nunci. Sed tu dic. prout in proposito not. doctores. post Lap. in dicto c. Abbat. & do. Anto. in proce. decre. in iij. col. q. vbi consuetudo semper attenditur. istud non procederet respōdendo ad glo. Inno. d. c. non putamus. quod istud est de solennitate. non de substantiā quæ difserunt: vt per Innocen. in c. quod sicut. in glo. magna extra de elec. & Bald. in l. etiam in j. col. C. de execu. rei iudic. & in repeti. l. i. in iij. col. C. de sacrosan. ecclē. & q. ista sint solennitates. vide Bar. in l. si quis legatū. ff. de fal. & Bal. l. j. s. j. circa mediū. ff. de eden.

E De ciuitate. Sed nunquid iussiceret q notarius scriberet actum esse in terris Imperij. vel ecclēsiæ. non expressa ciuitate: vide Fel. in c. j. de fide instrum. circa fi. ij. col. in ver. demū autem expressiois.

F Signū suū. Adde Bald. in l. non aliter. ff. de adop. & in l. j. s. editiones. ff. de edē do. & Barro. in j. cōstitui. ff. & Ia. de Arc. & Imo. in l. ad testū. s. si quis. ff. de testa. & glo. in s. item lex Cornelia. Institui. de publi. iudi. & Spec. in titu. de ff. instru. s. instru. verfic. item q non est signatum.

quod nota. text. cum glossa. quæ incipit scilicet in sententijs. appellatione actorum sententia non continetur: de quo nota.

C vt lit. pen. licet. C. de appell. l. à proconsulibus. cum si. Quæro, dicitur hic de solennitate quæ debent apponi in publicis instrumentis: an priuata scriptura hoc requirat. dicitur & consule. Et tex. videtur qd nō. in l. p. s. idē quæstij. ff. de pign. quod videtur tenere glo. in l. scripturas. C. qui pot. in pig. hab. quæ incipit. non tamē sed illi legi pen. pōt responderi qd ibi loquatur in obligatione pignoris. quauit sit specialis in pignoris obligatione. seu obligatione reali: vt no. gl. in l. ij. s. idem Labeo. ff. de aqua plu. arcē. Et qd in priuata scriptura dies & cōsul requirant. videtur tacite sentire gl. C. de cōtrah. & cōmit. stip. l. optimā. in gl. fi. cōiuncto prin. glo. cū si. Cy. distinguit. Aut instrumentū sit ad probandū. & tunc requiritur diē & cōsul: vt l. j. s. editiones. ff. de edē. et l. opti mā. & hæc cōsti. cū si. Aut sit ad contrahendū. & nō requiritur diē nec cōsul: vt d. s. idē quæstij. et sic Cy. intelligit dictū s. idē quæstij. vbi instrumentum sit ad contrahendū. Ita no. ipse in d. l. opti mam. C. de cōtrahen. stipu. & doctō. in aut. si quis in aliquo. C. de eden. & in l. si qua. de diuer. rescrip. Sed Gul. de Cu. intelligit d. s. in priuata scriptura: in qua dicit nō requiri diē & cōsul: Ita no. ipse in d. l. j. s. editiones. ff. de eden. Et istam opi. tenet glo. xxv. q. ij. c. dicenti. s. si qua beneficia. Non obstat dictus s. editio nes. qui ibi loquitur in publicis instrumentis: vt ibi no. glo. Non obstat l. prator. in prin. c. ti. quia ibi nō dicitur qd priuata scriptura diē et cōsulē requirat: sed dicit qd si est appositus debet edi. Et hoc videtur sentire gl. l. si quis ex argentarijs. s. si initiū tabularū. eo. ti. & hæc opi. Gul. tenet hic Jac. de Bel. Quæro. quia hic nō dicitur de loco. an locus debet in instrumentis apponi. Glo. est qd sic in d. l. optimā. & l. general. C. de tab. lib. x. no. extra de re iur. di. c. Abbat. in gl. si donatio. l. v. c. etia in si. super ver. nō expō. sa. Quæro. an sufficit dicere actū in tali ciuitate. vel castro: vel an etiā debet apponi locus specialis secundū actū in tali ciuitate. in domo talis. Et videtur dicendū qd sufficit dicere de ciuitate arg. d. l. optimā. Et videt. tex. expressē. xij. q. ij. c. cū redemptor. ibi: actū in vrbe Romana. &c. In contrariū qd debeat poni locus specialis. est casus expressus in ti. qui. mo. natu. effi. legi. s. quantū verō col. vj. & ibi dicam. Quæro. an in instrumento debeat notarius apponere signū suū. Dic qd sic. probat secundū vnā lect. j. de instru. cau. s. oportet. Ad idem. C. de assel. l. si. ibi qd solitū est. & c. facit quod no. in l. ij. s. si dubitetur. ff. quæ ad. testa. aper. & tangit gl. in s. itē lex Cornelia. de falsis. Instit. de pub. iur. di. Quæro. an instrumentū debeat scribi in prima. vel in tertia persona. Rnd. nō refert. tex. est in c. dudū. extra. de conuer. cōiū.

I vbi etiam de hoc per Io. And. Quæro. an tabellio debeat instrumentū per verbū presentis. vel præteriti temporis scribere: verbū gratia an debeat dicere notarius: talis vendit. & tradit. vel vendidit. & tradidit. Respondeo. nō refert: vt est text. in c. quod afit. extra. de iurepat. Not. glo. fortē. in fi. vide quod no. extra. de fid. instr. c. inter dilectos. super ver. in dictionis. No. gl. puta: ibi apponendi sunt no. ex hac glo. qd omnia quæ sunt consuetata pōni in instrumentis. debent apponi. & si nō apponant. instrumentū vitiat. quod nota perpetuō. Sed aduerte ad id quod gl. dicit. de annis dñicæ incarnationis: quia qd tales anni apponantur in instrumentis. probat per tex. xxij. di. c. in nomine dñi. sed qd de cōsuetudine apponantur. est verū in Tuscia: hic apponuntur anni natiuitatis dñi: & ideo serua qd cōsuetudo vult. vt hic in gl. Quæro instrumentum est confectū sine die. cōsule. & lo co: an notarius poterit talia apponere si recordat. Dic vt not. in Spe. in ti. de instr. ed. s. postremo. s. sed nunquid cōfecto. & no. in l. si quis decu. C. de fal. & in l. impe. ff. de stat. ho. & nisi ista talia apponantur. quid iuris sit: vide Spe. in d. s. postremo. ver. qd ergo si dies. & versū. quid si locus. Quæro. hic dicitur qd debet apponi dies confecti instrumenti: an debeat apponi hora diei.

I n gl. Quæro instrumentum est confectū sine die. cōsule. & lo co: an notarius poterit talia apponere si recordat. Dic vt not. in Spe. in ti. de instr. ed. s. postremo. s. sed nunquid cōfecto. & no. in l. si quis decu. C. de fal. & in l. impe. ff. de stat. ho. & nisi ista talia apponantur. quid iuris sit: vide Spe. in d. s. postremo. ver. qd ergo si dies. & versū. quid si locus. Quæro. hic dicitur qd debet apponi dies confecti instrumenti: an debeat apponi hora diei.

I n gl. Quæro instrumentum est confectū sine die. cōsule. & lo co: an notarius poterit talia apponere si recordat. Dic vt not. in Spe. in ti. de instr. ed. s. postremo. s. sed nunquid cōfecto. & no. in l. si quis decu. C. de fal. & in l. impe. ff. de stat. ho. & nisi ista talia apponantur. quid iuris sit: vide Spe. in d. s. postremo. ver. qd ergo si dies. & versū. quid si locus. Quæro. hic dicitur qd debet apponi dies confecti instrumenti: an debeat apponi hora diei.

Scenicas non solum si fidei iutores present. &c. Rub. Juramentum licitum seruari debet. Non

Non seruans iuramentum quando puniatur. Periuus an sit infamis. & quæ sit pœna periuurij: remissiuē. Periuus non admittitur ad testimonium. Contra iuramentum temerarium an liceat propria auctoritate venire. quod sic. Iuramentum temerarium. an repellat quem ab actibus legitimis. remissiuē. Pœna an imponatur pro illicito iuramento.

Nouimus pridem. Iuramentū super re illicita seruari non debet. h. d. Opp. & videtur. qd omne seruandū sit iuramentū: vt in c. cum contingat. extra. de iur. reu. c. licet. de pact. lib. vj. Opp. dicitur hic: si qua omnino. &c. & sic innuit qd pro periuurio imponatur pœna. con tra. de l. ij. C. de reb. cred. & Sol. Vbi iuramentum licitū. est seruā dum: tamen ille qui non seruat. non puniatur: nisi quo ad Deū. non quo ad mundū. & quod nō puniatur quo ad mundum. est verū iure ordinario: sed iure extraordinario potest accusari de crimine stellationatus: vt l. si. C. de cri. stel. Quæro. tñ imponitur etiā pœna quo ad mundum: puta si quis veniret contra pactū quod iuramento firmauerat: vt l. si quis maior. C. de transact. secus si solū contra sacramentū veniat: vt l. L. ucius. ff. de his qui nō. infa. & ibi glossa. An periuus sit infamis: vide vj. q. j. c. infames. & b. xxij. q. v. c. si quis cōiuctus. de iureiur. c. querelam. & vj. q. j. c. quicūq. vbi etiā ponitur quæ sit pœna periuurij. & extra. de iure iur. c. quanto. Quærit glo. an periuus admittatur ad testimonium. posito quod sit infamis. Et gl. hic tenet qd nō. super ver. si qua. idem no. in d. l. L. ucius. ad idē extra. de testib. c. testimoniu. & d. c. quisquis. & facit qd no. glo. in l. imperialis. s. j. c. de nupt. & in l. ij. s. lege Julia. ff. de testib. Quæro. quia ista constitutio loquitur de illicito. seu temerario iuramento. an liceat venire contra tale iuramentū pppria autoritate. Dic qd sic: vt not. in c. venerabilē. extra. de elec. & vide quod no. in d. c. testimonium. in fin. extra. de testib. & xxij. q. iij. c. innocens. An autem iuramentū temerariū repellat quē ab actibus legitimis. dic vt lxxxv. dist. c. florentinū. & extra de test. c. intimaui. & qd tangitur in d. c. infa. mes. vj. q. j. An tñ aut pro illicito. vel temerario iuramento imponatur pœna. dic vt in c. sicut nostris. & c. cum quidā. extra. de iureiur. & xxij. q. iij. c. qui sacro. Vltimo vide gl. super ver. vitam in fin. vel secundū Ia. de bel. q. illa l. imperialis. s. j. loquitur in muliere sponte se prostituente: hic verō in muliere decepta: vt patet ibi: malē iudicā. &c.

Ut non fiant pignorationes. &c. Rubrica.

Repraesalio non possunt concedi: & quando possunt concedi. nu. z. Captus pro repraesalio pro alio si soluit. an possit ab eo. cuius occasione sunt concessæ. solutum repetere? Pœna de qua hic imponitur ipso iure. Donatio facta ultra quingentos coram quo iudice debeat insinuari.

Nhonestas. Nulli licitum est secundum formam pignorationis exigere aliu cut donatio facta à Principe priuato. in sinuatione non eget: ita nec contra. h. d. Quæro. pro huius tituli declaratione. quid vult dicere tex. secundum pignorationis formam. glo. exponit formam. i. pactum. Et idem dicit glo. si non interuenit pactum. & multo magis. Sed ego puto qd iste text. velit dicere secundum pignorationis formam. i. secundum formam repraesaliorum. Nam idem est dicere pignorationis. quod repraesalio: Ita tex. exponit extra. de iniur. & dā. da. c. j. lib. vj. vbi de hac. q. fit mentio. dicit enim tex. & si pignorationes. quas vulgaris loque re repraesalio nominat &c. Et sic ex hoc tex. sic posito & declarato nota quod repraesalio non possunt concedi. Idem not. in d. c. j. Ad idem facit C. vt nullus ex vic. l. j. libro xj. vt nulli iudic. s. quia vero. & de excusa. & exac. l. nullam. libro xij. & de omni agro deser. l. hac diffi. libro xj. facit l. nulli. C. de iudi. cum simi. Sed contra hoc opp. de c. dilectis filijs. extra. de app. & de iure iur. c. sicut. xxij. q. ij. c. dominus noster. Solu. Quandoq. ciuitas. sub qua est persona debitor. vel delinquens requisita denegat facere iustitiam: & tunc repraesalio possunt concedi. vt hic. cum si. s. al leg. Ita no. Inn. extra. de fo. cōpe. c. postulasti. & c. dilectus. Ad quod facit quod idem Inno. no. in c. olim causam. extra. de rest. ipo. & vide glo. in d. c. dominus noster. & facit ad prædicta. j. de

quæstore. s. si verō forsitan. j. vt diff. iur. s. j. a & iij. & s. si tamen contigerit. & extra. de offi. ordi. c. significauit. quod tangit gl. in d. l. nulli. & quod tangunt doc. in aut. habita. in fi. C. ne filius pro patre. Secundo opp. de l. numerus. prou. C. de tabu. libro x. fol. vt ibi no. gl. De ista materia an repraesalio cōcedi possint. & quibus. & contra quos: & an priuata persona. cui concessæ sunt repraesalio. possit propria autoritate ponere in carceribus personas captas ratione repraesaliorum. Dic vt in q. quā disputauit Pe. de bel. in ciuitate ista. & ponit hoc ti. & ego feci vnum tractatum. An autem si aliquis est captus propter repraesalio concessas. propter delictum alterius. & soluat. possit ab illo repetere? Ia. de Are. ponit in l. ij. ff. de ver. bo. obli. & tenet qd sic. Pro quo facit text. cū glo. in l. nam & Seruius in prin. ff. de nego. gest. & l. fin. ff. de dolo. l. si vero. s. cum autē. ff. de his qui deie. vel effu. Nota glossa. super ver. formā puta. Idem no. in aut. sed omni no. C. ne vxor pro marito. Quæro. hic dicitur. & cadere etiam ab actione: an ipso iure. Odof. tenet qd sic. per tex. in d. aut. sed omnino. Quæro. quid vult dicere tex. ideo egeat gestis monumentorum. Dic vt in gl. super ver. gestis. & seq. Ex quibus habes quid velit dicere in summa. de quo tãgitur in l. illud. C. fac. san. ecclē. & l. sancimus. C. de dona. & circa hunc s. vide quod dixi s. de non alie. s. sinimus. aliās sancimus super glo. ibi posita.

De exhibendis reis. &c. Rubrica.

Lis quod non dicatur contestari per petitionē rescripti. Absolutoria lata ab obseruatione iudicij. audicator diffinitiuā. vel interlocutoria ubi distinguit. Citatio partis. an requiratur quando fertur sententia ab obseruatione iudicij: remissiuē. Expense in casu huius s. q. ueniant ex stipulatu. & nuncio iudicis. Sollicitas quæ debet interuenisse post actum. si omittatur. q. actus per hoc non vitiat. sed ope exceptionis. Inopia quod contingat ex peregrinatione.

Reus non est exhibendus in iudicio de vna prouincia ad aliam. nisi prius actor fidei iussoria præstiterit cautionem. certam quantitatem promittens. si litem nō exequatur. aut exequens non vincat. & reo comparente. si actor intra decem dies non comparuerit reus absoluetur. eo exacto quod ab actore promissum est. & si quid amplius reus expendisset. hoc dicit. Opponitur. & etiam videtur quod sine satisfactione actoris debeat reus trahi ad iudicium: vt l. si quando. C. de disla. Solu. Ista lex corrigit illam. & ideo super dicta lege est posita aut. quod fieri. quæ hic sumitur. Oppo. secundum. & videtur quod licet intra decem dies actor non compareat: non ideo tamen causa terminetur: quia ciuili causa triennio. criminalis biennio durat: vt l. properandū. in prin. C. de iudi. l. si. C. vt intra certum tempus. &c. Dicit glo. ibi loquitur de sententia interlocutoria diffinitiuā. hic verō loquitur de sententia interlocutoria. & absolutoria ab obseruatione iudicij. non enim hic potest ferri diffinitiuā: tum quia lis contestata non erat: tum quia non erat liquidum de causa: nec dicitur esse facta tñ litis contestatio. vbi fuit rescriptum petitum: vt l. de qua re. ff. de iur. licet tamen aliter seruent Decretistæ. dicit glo. de hoc quod seruent: dic vt no. in c. statutum extra. de resc. libro vj. Quæro. ergo est ista glo. qd absolutoria lata ab obseruatione iudicij est interlocutoria. Ad idem tex. cum glo. in l. properandum. s. & si quidem. & ea. l. s. cum autem. Et hoc expressē tenet glo. ea. l. s. cum autem. in j. gl. cum qua concor. quod no. in l. harum. s. ff. si seruitus vend. & quod not. in l. Titia. ff. de accu. & Inn. in c. finē litibus. extra de do. & contu. & Spec. in titu. de ex

Et seruandū. Adde quod vt iuramentum sit seruandum. & obliget. debet habere iudicium scilicet iustitiam. & veritatem: quorum si alterum deficiat. nō est seruandum: vt p. do. Soci. in consil. lxxvij. inci. circa primam q. verfi. superest nunc. ibi: quia tñ iuramentum. in prima parte. char. cxij. D D E Bart. soci. in suo tracta. fallen. cclxvj. & per Philip. Cor. consil. suo. lv. in cip. vbi in litera. in volu. iij. Infamis. vide Fel. in c. testimoniu. in vj. col. ver. sed est dif. facultas. de testi. vbi est an in eū cadat ex. cussario. ibi in vj. col. lum. circa principiu verfi. vltra alios. Ad testimoniu. vt de Fel. in c. ex parte. de testi. in j. col. ver. no. in c. per tuas. de si mo. circa fi. & Oldr. in consil. cxci. Cōcedi. adde Bar. in tra. repraesalio. in j. q. prin. ver. ij. ad hoc. et Bal. & Sa. in aut. sed oino. C. ne vxor pro marito. sed extra q. ro. nūqd sint licite in foro cōscientie. vide Pe. de Suz. in d. aut. post Sal. & Bar. loco s. alle. & Thio. de ag. no. ij. q. xj. colla. ij. Hic tex. corrupte allegat: nec aliq. pacto repiri pōt: credo Bar. voluisse adduce re tex. in l. iure. C. de fabri. li. xj. cū gl. i ver bo. dānū. Alex. Lof.

a Diffinit. Quando autē dicat diffinitiva vide Feli. copiose & no. in rub. de re iudi. col. j. post princ. vbi etia plenē, quādo dicitur interlocutoria, & quā sit.

b Adde Firmā in suo aureo dictionario. in ver. sententia diffinitiva. ver. j. & in ver. sententia interlocutoria. ver. sic. j. & Lanfran. in c. quoniam cōtra. s. ierolo. & ap. nu. v. ver. in ordine successivo. & ibi posuit in apost. extra de probat.

c Dilecti. Et ibidem vide Feli. omnino in princ. & circa fin. in ver. nomē actionis.

pen. §. fin. ver. hoc etiam ex premis. Eōtra videtur dicendū qd si diffinitiva. Nam diffinitiva est illa quæ causam diffinit: vt l. dicere. §. ff. de ar. & qd no. ij. q. vj. §. diffinitiva. sed quādo quis absoluitur ab obseruatione iudicij, causa finitur: vt Insti. de p. petu. & tēp. act. §. si ergo, &c. Ad quod facit qd no. in prin. mag. gl. i. Iulianus. ff. de condi. inde. Quid dīcēdū hīc? Qñq fertur sententia absolutoria ab obseruatione iudicij: quia iudici de cā non liquet, vel quia libellus fuit malē conceptus: & tūc talis absolutoria est interlocutoria, & nō diffinitiva. & ita loquitur glo. in d. l. Titia. & d. §. & si quidē. cū iua glo. & eadē. l. ij. siue autem. cū li. s. alle. pōt enim iterū agi: vt no. in d. §. sed si quidē. & l. Titia & ad idē l. & post. §. circumducto. ff. de iudic. & l. j. ff. si mensor fa. mo. dixerit. extra de iu. c. examinata. cū si. qñq fert sententia absolutoria ab obseruatione iudicij, quia reus pendente iudicio soluit: & tūc dico qd eo respectu qd nō potest iterū agi, talis sententia potest dici diffinitiva: vt §. fi. Insti. de perpe. & tēp. ac. & isto modo potest intelligi vna opi. no. in d. l. Titia. Sed habito respectu qd p solutio nē factā pendente iudicio principalis est causa sublata: vt Insti. qui. mo. tol. ob. in prin. & sic sententia quæ sequitur, non reperit quid tollat: sed tantū instantia iudicij fuit. dico qd isto respectu est interlocutoria: vt no. in d. l. harū. §. si conuicta glo. & d. §. fi. Insti. de perpe. & tēp. act. Quāro, quādo fertur sententia ab obseruatione iudicij, an debebeat quis citari. Dic per Inn. extra de of. del. c. consuluit. Opp. & videt, qd hęc cōstitutio nihil innouet quia aut vincit: & nō dicitur calūniasse: & per consequēs ad expensas nō tenetur. d. l. properandū. §. cū aut. Solue vt in glo. & vult dicere gl. qd dicta cōstitutio innouet in hoc, qd licet aliās expensās veniant iudicis officio: hic tamē actor tenetur ad expensas ex stipulatu. & in hoc est differētia: vt no. gl. j. de iud. §. oportet. & l. iij. §. si rem. ff. de leg. iij. & ff. de rei ven. l. nō solū. in fi. per doc. in l. sancimus. C. de iudi. Spe. in ti. de expen. §. j. No. gl. j. No. ex hac gl. qd qñ aliqua solēntia debet adhiberi post actū perfectū, licet talis solēntia omittat, nō vitia actus perfectus ipso iure, sed opo exceptionis. Cū qua glo. concor. l. vnūuersa. de pre. ci. Impe. ¶ Vltimō no. gl. in prin. huius legis, quę incipit, deducitur. ex qua no. qd ex peregrinatione contingit inopia, quod tene menti. Ad idē dicam infra, vt omnes obe. iudi. prouin. §. hęc considerantes, in fi. vbi text. concor. cum isto.

- 1 Per litem contestationem quod quæ contrahatur.
- 2 Reus debet se scribere libello: sed consuetudo non seruat.
- 3 Libellus quid sit, quid debeat continere: & an contineat nomen actionis? remissiuē.
- 4 Libellus an debeat offerri: & per quem. Libellus offertur ab actore tribus modis.
- 5 Coram arbitratore, an offeratur libellus: remissiuē.
- 6 Iudicium super inepto libello q. procedat, si non opponatur.
- 7 Libellus quod non possit etiam tacite omitti.
- 8 Dilatio xx. dierum, de qua hic, q. possit per iudicem abbreviari: & est arbitraria.
- 9 Iudex an denegare possit reo in totum dilationem: de qua hic.
- 10 Litis contestatio facta non data dilatione reo, nec ab eo iudicij petitus, q. valeat.
- 11 Litis contestatio an fiat super exceptionibus: remissiuē.
- 12 Libellus, peto castrium, vel ecclesiam cum suis pertinentijs quod procedat.
- 13 Libellus, peto quicquid possides in tali villa, an procedat.
- 14 Exceptio recusationis iudicis q. sit dilatoria, & apponi potest usque ad litem contestatam.
- 15 Reus possidens immobilia, non cauet de iudicio sibi.
- 16 Reus cauere debet de iudicio sibi: nec releuatur per depositionem pignorum.
- 17 Fideiussor de iudicio sibi quantum sit obligatus.
- 18 Fideiussor de iudicio sibi, an teneatur certam quantitatem promittere: quod non.
- 19 Sportule quibus debeantur, & a quo presententur: remissiuē.
- 20 Litis contestatio qualiter fiat: remissiuē ad glo.
- 21 Litis contestatio an fiat, quando reus respondet uerbis affirmatiuis: ad glo.
- 22 Litis contestatio quod inducatur per reum excipiendo.
- 23 Prescriptio an interrumpatur per litem contestationem, etiam nullam.

Illud quoque. Reo ad iudiciū vocato debet libellus offerri viginti dierum spatium indulgeri: & ab eo debet fideiussor dari: & sportule solennit. & medio tpe poterit iudex recusari, vel alius associari: nisi ille quē petijt, ab alio sit recusatus: et xx. dieb. elapsis litem contestatio fieri debet:

& aliter facta non valet. h. d. vsq ad §. si verō etiā. & habet duas partes. Nā primo recitatur antiquum ius. Secundo ius nouum. Secunda ibi: sancimus. Subscribere, scilicet reum. Ex isto, §. sumitur aut. offeratur. C. de lit. contest. ¶ Not. tex. ibi: obligetur. & facit pro eo quod no. gl. qd per litem contestationē dicit quis quæ sit cōtrahere: vt no. in l. ij. in fi. ff. de præt. stipu. vides hic tex. d. centem, qd ille qui est cōstitutus sub litem contestatione obligatur. ¶ Secundō no. rex. §. suscepto. ibi: subscribere libello, &c. qd reus debet libello se subscribere. Ad idē glo. & tex. in d. aut. offeratur id est ad idē tex. est in c. j. extra, de li. obla. licet glo. hic dicat, qd hodie hoc non est de consuetudine. ¶ No. glo. in verbo, libellum quæ quærit quid sit libellus, &c. dic vt hic: & in glo. de lib. ob. c. j. Secundō quæro, quid debet libellus continere. Dic vt in glo. extra de lib. ob. c. j. & ij. ff. de eden. l. j. in prin. & per Cy. C. de edē. l. edita. Et an libellus debeat actionē continere: glof. tangit hic, & in d. l. j. in principio. & extra de iudi. c. dilecti. & c. examinata. & in Spe. de actioni. & peti. §. sequitur. in prin. de libel. conce. §. quid autem libellus, & que sit ratio quare libellus debeat dari in scriptis: dic vt in glof. Item an indistinctē sit verū qd libellus debeat offerri. Glo. ponit hic, & plenē per Inno. c. j. extra de lib. ob. & in Spe. de lit. conte. §. nunc dicamus. Quæro, dicitur hic qd libellus debet offerri: an ad iudicem, an ab actore? Dicit gl. super ver. offerri qd non reperitur lege diffinitum an ab actore, vel ad iudicē debeat offerri: sed de consuetudine offertur reo ad iudicē. Istud quod glo. dicit hic esse de consuetudine, videntur tenere doc. esse de iure, vt ipsi no. in d. c. j. extra, de li. ob. & no. per glo. Ber. iij. q. iij. c. inducia. §. libellum. Inno. verō tenet qd libellus pōt offerri ad iudicē, & etiā ab actore: & hoc puto verū. Potest etiā libellus tribus modis offerri per actore: & ita tenet glo. in d. aut. offerat. C. de li. conte. ¶ Et quia hęc glo. loquitur de arbitrio: an coram arbitratore debeat offerri libellus? Spec. tenet qd non in §. restat. ver. sed nunquid. in titu. de libel. conce. ¶ Quæro, super ver. libellum glo. dicit, & tñ valet &c. sed quid sit actione personalis vel actione reali non expressa, an procedat iudicium. Dic qd sic, nisi excipiat: vt l. fi. & ibi no. C. de anna. excep. quod not. in l. j. in glof. magna. ff. de eden. ff. ad exhib. l. iij. §. si quis noxali. C. ad exhib. l. ij. & quod no. de re iu. c. Abbate. super ver. obnoxii. lib. vj. & per Inno. in c. dilecti. extra, de lib. obla. per glo. extra de causa posses. & pprie. c. cū ecclesia. super ver. iudiciū. ¶ Quæro, an libellus sit de substatia iudicij, ita qd omitti nō possit. & glo. ista super ver. libel. l. i. ibi. Itē fallit qñ videt velle qd possit tacite omitti, sed non expressē remitti. Ita no. in d. aut. offerat. qd tacite possit omitti, facit s. de trien. & semit. §. illud quoq. Sed cōtrariū no. videlicet qd nō possit etiā tacite omitti, extra de li. ob. c. j. & de offi. dele. c. de causis. de quo dic vt no. per glo. lo. An in c. fi. de re iu. l. vj. & plenē per gl. in Cle. sepe. de ver. sig. super ver. cōsti. sancimus in Cle. & qd no. in c. ij. de cōfes. l. vj. & qd no. Spe. de li. cōce. §. vtrū aut. & in ti. de snia. §. iuxta. ver. qd si de partū. ¶ Quæro, hic dī qd debet dari dilatio viginti dierū: an iudex possit istā dilationē abbreviare? Glo. hic sup. v. boviginti tenet, qd sic. cū qua cōcor. qd no. in c. dilectus. extra, de pecu. vbi gl. no. qd talis dilatio est arbitraria. Ad de qd no. in c. preterea. extra, de di. licet cōtrariū no. in d. aut. offerat. C. de li. cōce. ¶ Sed qd an iudex possit istā dilationē in totū denegare? Dic vt no. Inno. in c. j. de li. ob. ¶ Sed pone, qd iudex istā dilationē nō denegat: sed reus nō petit iudicij puenit ad litem contestationē: an teneat litem contestatio. Et vt tex. expressē hic, in ver. si verō. qd nō: cū quo cōcor. d. aut. offerat. cōtrariū determinat gl. xvij. q. iij. c. vxor felicitis ad hūc tex. & si. Rñ. vt no. gl. iij. q. iij. §. offerat. ver. p. nihilo. & qd no. hic in fi. sup. ver. dānicado. & sup. §. si. si verō hęc. in gl. quātū ad hoc tāgit Inno. in d. c. j. de li. ob. in prin. & circa ista duo dicta vide tex. & gl. in d. c. præterea. extra, de di. ¶ Quæro, circa p̄dicta an sup. exceptionē dilatiois debet offerri libellus, & lis cōtestari. Dic vt no. extra, de offi. dele. c. prudētia. §. sexta. circa quā gl. vide Spe. in ti. de exce. §. viio. ver. sed nūqd iudex. & de li. cōce. §. pe. ver. j. ¶ Quæro, an pcedat talis libellus: peto ecclesiā, vel castriū cū suis pertinentijs. Dic qd sic: vt probat in c. cū venerabilis. de excep. de resti. ipo. c. cū ad sedē. de pba. c. licet cām. de fi. instr. c. inter dilectos. Itē si peterē rē cum suis finibus, vt probat in c. Abbate sanē. extra, de re iudi. in prin. ¶ Quæro, ego peto in libello meo quicquid possidet talis in tali villa, vel castro: an pcedat? Spe. tenet qd sic, in ti. de actio. & pe. §. sequit. ver. qd si peto. Pro quo facit extra, de fi. instr. c. inter dilectos. in prin.

tos. in prin. cōtrariū tenēt Dy. & Jac. de Are. in l. de pupillo. §. qui nūciat. ff. de no. ope. nun. Circa quod vide Spe. de reli. do. §. j. Pone, dicit hic in ver. in me. &c. quod intra viginti dies datos ad deliberandū iudex pōt recusari. ¶ Quæro, cū ista exceptio reculationis iudicis sit dilatoria, an poterit opponi vsq ad lit. cōte. Videtur qd sic: vt in c. cū inter monasteriū. in glo. mag. ¶ Not. glo. j. cau. hac qd dic vt no. per gl. iij. q. iij. §. offerat. in gl. iudicio listi. & vide quod no. in d. c. cū inter monasteriū. in glo. mag. ¶ Not. glo. j. cautione. ibi spāle secūdū primā opi. tenet gl. in d. l. sciendū. in prin. & in §. sed hodie. Insti. de satisda. & in aut. offerat. & in l. nam & posteriores. ff. de leg. & consti. ¶ Ibi. §. adijci. vide vt not. in l. j. ff. qui satisd. cog. in l. nemo. ff. de rei iud. ff. de præt. stipu. l. pretorig. la. iij. in fi. gl. Sed qd hic dicit, videtur verius per l. j. §. j. hic alle. in gl. & per l. fi. §. si legatarius. ff. quorū leg. quę leges expressē loquuntur in prætorigis stipulationibus. Et cū ista glo. cōcor. quod no. in d. l. j. ff. qui satisd. cog. & in d. l. prætoriga. in gl. fi. & hęc opi. tenet hic Dy. Pro quo facit l. satisd. ff. de verb. sign. & hęc opi. tenet gl. in d. §. offeratur. iij. q. iij. ¶ Quærit gl. quādiu tenet fideiussor, qui promittit aliquē sustinere in iudicio: dic vt in gl. & latius in §. sed hodie. Insti. de satisda. & in l. Græce. §. post. ff. de fideiuf. ¶ Quæro, an teneatur fideiussor certā quantitatem promittere? Glo. in d. l. ij. in fi. format hanc qd no. nō soluit: sed glo. in d. §. sed hodie. tenet qd non. & idē no. in l. fi. ff. de p̄to. stipu. de quo dic, vt ibi per gl. & doc. ¶ Quæro, dicitur hic prætorigis sportulis: quibus autem & a quo prætorigis tur. dic vt in glo. sup. verb. sportulis. Et adde quod not. in d. §. offerat. & quod plenē not. Insti. de act. §. tripli. & quod not. j. de iudi. §. ne autē. & in c. cū ab omni. extra, de vita & ho. cle. & in c. statutu. in §. in super. de rescri. lib. vj. Venio ad glo. super ver. fic. contest. & ista glo. quærit tria. ¶ Primō, qualiter fiat contestatio litis & dic vt in prin. gl. & ad id quod dicit, secus &c. facit quod no. extra, de lit. cōtest. c. vno. in gl. & in l. j. C. de lit. cōreit. & vide vñ ver. gl. in c. sollicitudinē. extra de appel. in vlti. col. Secūdo, quærit glo. cū responsio rei possit esse negatiua, vel affirmatiua, & etiam dubia, puta per appositionē exceptionis an iemper lis contestetur? ¶ Et primō quæro, si responsio est affirmatiua: puta qd reus confiteatur, an fiat litem contestatio. Dic vt in glo. hic, & d. l. j. C. de lit. contest. & in c. dudū. extra, de elec. ver. licet. & vide vñ ver. glo. extra de excep. c. cū venerabilis. super verb. confes. ¶ Quæro, an si reus proponit exceptionem, dicatur lis contestari. Glo. hic dicit, qd sic, per suam rationem. & idē no. in d. l. j. De hoc dic vt habes in tex. & glo. extra, de lit. contest. c. fi. lib. ¶ Quæro, in ver. si verō hęc nō seruatur: ante litem contestationē habita pro nihilo fuerit, nihilominus præscriptio interruptur. Glo. quantū ad hoc dicit qd sic. Ad hoc inducit omnia quæ not. in glo. super ver. dānicando. quæ est in p̄cedenti ver. & sic videt ista gl. velle, qd illa gl. loquatur etiā vbi litem contestatio non est legitime facta: apparet hoc etiā ex eo quod gl. hic p vna parte allegat hunc ver. si verō. ibi: pro nihilo cam esse, &c. Sed cōtrarium videt qd nō sit facta interruptio. tenet glo. in aut. offerat. C. de lit. contesta. Pro quo optimē facit l. si pater. C. ne de statu defun. vbi gl. concor. Sed hoc, quod hic dicitur, videtur verius. Pro quo facit gl. in l. sicut. C. de præscrip. xxx. anno. ver. nec sufficit. in prin. gl. Ad tex. ver. si verō hęc non seruentur. Responde vt no. gl. hic super verb. dānicando. & in ver. si verō. in gl. quantū ad hoc nō obstat d. l. si pater. quia ibi non inducitur interruptio: quia actū fuit corā nō competentī iudice, quo casu litem contestatio non inducit interruptio, vt ibi: & no. per glo. in c. illud. extra, de præscrip. super verb. interruptio & ita intelligit d. l. si pater. cū qua concor. quod no. in c. vt debi. extra de appel. Not. glo. super verb. petitus in fi. Dic vt no. in d. l. obseruādum. & in c. j. extra, de foro compe. & in d. aut. offeratur, &c.

Optimum. Primō recitatur ius antiquū. Secundo ius nouum. Mutuans pecuniam hoc acto expressē vt malitia ematur, quantum ad malitiam empram præferatur omnibus alijs creditoribus: alijs si non expressē dicatur vt militia ematur, vxor & alij filij dotem repetentes, ei præferuntur in hypotheca. fallit in mutuante silentia. Nota textum. ibi: cum vterque, omnis, & nullum alium quæstum habent quam ex imperiali munificētia, &c. ad quod l. ex imperfecto. de lega. iij. & sic est argu. secundū Iaco. de Bel. quod filius Comitiss vel vassalli dicatur habere feudalem comitatum ab imperiali munificētia, nō à patre: vt x. col. la. de ver. cog. c. j. in fi. & agnatus vel filius defuncti. c. j. facit l. diui fratres. de iure pat. & ff. de interdi. & rele. l. iij. §. de nuptijs. §. tolu. & §. si verō vsufu. ¶ Et prædicta possumus inducere ad quæstionē, an filius vassalli ppter delictū patris teneatur. De quo per Dy. in c. non debet aliquis. de reg. iur. lib. vj. per Cy. in l. ij. in vlt. q. C. de lib. & eorum lib. Ad quod etiam facit tex. optimus x. colla. si vassal. feu. priue. c. j. ¶ Pro declaratione tex. quæritur, & dicitur ad hoc, vt mutuans habeat istud priuilegiū, oportet qd expressē agatur qd militia ematur: an est necesse qd hoc fiat scriptura, an sufficit dici corā testibus. Dic qd requiritur scriptura. Casus est j. de aqua. do. §. quia verō. col. vj. ex quo §. sumitur aut. quo iure in fi. C. qui po. in pig. ha. ¶ Secundo quæro an in casu huius §. militia est expressē obligata su per generali obligatione verborū, quā fecit debitor accipiens pecuniam mutuo hoc acto, vt inde militia ematur: vel etiā hoc non expressē acto vt inde militia ematur: an præferatur in hypotheca militia postea empræ omnibus creditoribus prioribus in tempore. Vide Azo. in Summa huius ti. §. de quanta. coniuncto eo quod ipse no. C. qui po. in pig. ha. §. itē fallit. & ad primā q. vide licet an militia sit obligata, &c. vide qd not. C. de pig. l. fi. in j. gl. Et in glo. j. supponere coniuncta aut. qd obtinet. ibi posita, hinc sumpta super ver. creditoribus illi præsumitur. Not. hanc partē, cum qua concor. quod not. in d. aut. quod obtinet. & per Azo. in sum. qui po. in pig. ha. in fi. §. item fallit. & in d. §. quāta. Et pro ista glo. videtur casus in d. l. fi. in primo casu l. C. de pig. vbi glo. ibi posita illum tex. destruet, quæ videtur velle qd ibi debitor expressē accipit pecuniam mutuo, vt inde militia emeretur. Vltimō vide tractatū de militia. vide & de multiplici genere militiarum per Gul. in l. omnimodo. C. de inoffi. testa.

Quoniam vero. Matrimonio sine dote, & donacione consistente, altero ex coniugibus diuise præmoriēte, superstiti in opi quarta substantiæ morientis debetur, legato in quarta computando. Item superstiti ad res proprias datur actio, & retentio, non obstantibus creditoribus præmorientibus. hoc dicit, in versic. sibi legatum, &c. Nota tunc tex. quod quando quis debet aliquid ex dispositione legalis, si aliquid legat illi, cui debet videtur compēdere cum illo debito: & in primo debito legatum imputatur. Casus est hic. ¶ Et hic videtur casus quæstionis, quod si dicit staturum, quod si vxor decedat sine liberis, vir lucretur tertiam partem dotis, qd si vxor sine filijs decedens relinquat aliquid viri in testamento: illud legatum imputatur in eo quod vir lucretur de bet ex forma statuti: arg. huius tex. ad idē aut. præterea. in fin. C. vnde vir & vxor. hic sumpta. Ad idē l. si cūm dotem. §. si pater. ff. solu. matri. Secus si aliquid deberet ex hominis dispositione: quia legando tunc suo creditori non videtur compensare vt in l. creditorem. de legat. ij. & in l. j. §. sciendum. C. de rei vxo. act. de quo per Iaco. de Are. in d. §. sciendum. ¶ Secundō not. ex isto §. quod præsumitur quod datur coniugij inopi superstiti, datur etiam quantumcumq; liberi superexistant ex illo matrimonio: sed istud hodie recipit correctionem per §. quia verō legitur. j. vt li. matri. & auia. dic vt ibi: aliter distinguitur quam hic. Nota tunc glo. super ver. sic. pauper. quæ ponit quis dicitur pauper.

- 1 In c. cū inter monasteriū. Et ibidē vide Feli. in fi. §. colū. ver. proponēs. vbi p̄ eū. Ad hoc habes xj. no. cōclusionēs quas per te ibi vide & adde Tanc. in Sum. in tit. de iurisdic. q. xij. & Lu. P. 6. in fin. ver. ex ceptio. §. iij. & Bald. in marg. ver. & exce ptio. ver. x.
- 2 Quibus autē & a quo præstentur, & quo iure, dic vt per Ant. Corfe. sing. in ver. sportule. inci. ius canonicum.
- 3 In c. statutu. Et ibi idē vide ad hoc Car. in j. oppo. vbi plenē. & no.
- 4 Quæritur autē & a quo præstentur, & quo iure, dic vt per Ant. Corfe. sing. in ver. sportule. inci. ius canonicum.
- 5 In c. statutu. Et ibi idē vide ad hoc Car. in j. oppo. vbi plenē. & no.
- 6 Quibus autē & a quo præstentur, & quo iure, dic vt per Ant. Corfe. sing. in ver. sportule. inci. ius canonicum.
- 7 In c. statutu. Et ibi idē vide ad hoc Car. in j. oppo. vbi plenē. & no.
- 8 Quibus autē & a quo præstentur, & quo iure, dic vt per Ant. Corfe. sing. in ver. sportule. inci. ius canonicum.
- 9 In c. statutu. Et ibi idē vide ad hoc Car. in j. oppo. vbi plenē. & no.
- 10 Quibus autē & a quo præstentur, & quo iure, dic vt per Ant. Corfe. sing. in ver. sportule. inci. ius canonicum.
- 11 In c. statutu. Et ibi idē vide ad hoc Car. in j. oppo. vbi plenē. & no.
- 12 Quibus autē & a quo præstentur, & quo iure, dic vt per Ant. Corfe. sing. in ver. sportule. inci. ius canonicum.
- 13 In c. statutu. Et ibi idē vide ad hoc Car. in j. oppo. vbi plenē. & no.
- 14 Quibus autē & a quo præstentur, & quo iure, dic vt per Ant. Corfe. sing. in ver. sportule. inci. ius canonicum.
- 15 In c. statutu. Et ibi idē vide ad hoc Car. in j. oppo. vbi plenē. & no.
- 16 Quibus autē & a quo præstentur, & quo iure, dic vt per Ant. Corfe. sing. in ver. sportule. inci. ius canonicum.
- 17 In c. statutu. Et ibi idē vide ad hoc Car. in j. oppo. vbi plenē. & no.
- 18 Quibus autē & a quo præstentur, & quo iure, dic vt per Ant. Corfe. sing. in ver. sportule. inci. ius canonicum.
- 19 In c. statutu. Et ibi idē vide ad hoc Car. in j. oppo. vbi plenē. & no.
- 20 Quibus autē & a quo præstentur, & quo iure, dic vt per Ant. Corfe. sing. in ver. sportule. inci. ius canonicum.
- 21 In c. statutu. Et ibi idē vide ad hoc Car. in j. oppo. vbi plenē. & no.
- 22 Quibus autē & a quo præstentur, & quo iure, dic vt per Ant. Corfe. sing. in ver. sportule. inci. ius canonicum.
- 23 In c. statutu. Et ibi idē vide ad hoc Car. in j. oppo. vbi plenē. & no.

In aut. prateria. Et ibidē vide Sal. in pri. col. j. & glo. in l. si ve rō. s. j. ff. qui sa. cog. Imo. & do. Abba. in c. Odoardus. de sol. glo. in l. illicitas. s. ne tenuis. ff. de offic. pff. & gl. in l. sed si fuce perit. s. j. ff. de iudi. gl. in c. in primis. inver. de paupere. ff. q. c. Adde glo. in versu. in parē. in l. paupertas. & quod ibi dixi in addit. ad ipsum in versu. qui nō habet. ff. de excu. tu. & dixi post Bald. in repet. l. habeat nu. xxxvj. in apostil. in versu. quis dicatur pauper. C. de sacrosan. eccle. c. Contra clericos vagabundos. Adde ali quid de hoc per An. Corfe. in suis i ver. vagabundos quod inci. si clericus vagabundus. c. Præsentandi. Adde Abb. Sicu. in c. audite riam. el. ff. de eccle. æ. di. versu. sed dubitat. viij. q. vbi fin. & ad de glo. no. xij. q. ij. c. apostolicus. quē Ab. allegat.

Tu quantum ad hoc dic, vt not. in d. authē. a prateria. Constitutio quæ ex adscri. & libe. na. Rubrica.

Nquadam. Partus ventrem: & ecclesiæ inuicē possunt permutare vtrique ecclesiæ indemnitate seruata iureiurando & superioris decreto interueniente, excepta maiori ecclesiæ Cōstitinopolitana. h. d. In tex. ibi: phibitione, de qua loquit. s. de non alie. s. vlt. Quæro, an iste adscriptus sit liber, vel seruus. Dic qd est liber, sed cuidā seruio adscriptus: vt not. in l. ne diuitius. C. de agri. & cen. li. xj. & Inoffi. de iur. perso. in prin. tangitur modicum in s. adscriptio. s. de nuptijs. Decretum superioris q. debeat interuenire in permuta tione rerum ecclesiæ. Not. text. si tñ & c. Ex quo habes qd in permuta tione rei ecclesiæ debet interuenire superioris decretum. Idē in rub. huius tit. debet etiā interuenire vbi cōceditur res ecclesiæ in emphyteusim: vt j. ti. j. s. ff. & in rub. illius tit. qd not. propter id, quod dixi. s. de rebus ecclesijs non alienandis. s. finibus alijs sancimus.

Quia igitur. Ex quo habes qd in permuta tione rei ecclesiæ debet interuenire superioris decretum. Idē in rub. huius tit. debet etiā interuenire vbi cōceditur res ecclesiæ in emphyteusim: vt j. ti. j. s. ff. & in rub. illius tit. qd not. propter id, quod dixi. s. de rebus ecclesijs non alienandis. s. finibus alijs sancimus.

Vt deca. commu. eccle. re. non for. fiant & c. Rubric.

- 1 Permutatio quando sit cum Principe per ecclesiam, ut res perpetuo apud ipsum per maneat.
- 2 Que non possunt per me, an possunt per alium.
- 3 Magnas qui ex forma statuti non potest cedere actiones contra populares, si cecidit Mutinensis, & Mutinensis Bononiensis: an cecidit tenet.
- 4 Vendens rem cum pacto ne alienetur, si fiat alienatio q. primo uendens nō possit propria autoritate rem alienam apprehendere.
- 5 Decretum superioris q. requiratur in emphyteusi ab ecclesia facta.



Egem. Ecclesia cū principe permutare potest, vt res apud principē perpetuo permaneat, ne veniat ad priuatos. his in futuris casibus obtinētib. Itē ecclesiæ adinuicē in perpetuā emphyteusim dare possunt, excepta maiori ecclia Cōstitinopolitana. h. d. Quæro, an hoc lege qd nō fit permutatio per principē ita fit, vt res permaneat apud eū: ita qd non veniat ad priuatos. Secūdo nō qd id, qd nō possum per me, non possum per aliū. de quo per Dy. & Io. An. in c. pōt quis. de reg. iu. lib. vj. Et primū nō. facit ad qd. secundū lac. de Bel. statutu est in ciuitate Bon. qd magnates nō possint cedere actiones contra populares: mō quidā ex magnatibus celsit Mutinēsi, qd nō erat de populo Bon. idē Mutinēsi celsit cuidā Bononiēsi: an præsumat fraus? Dicit ipse qd iste tex. in prin. videlicet inver. quicūq. & j. ver. omnibus. est arg. qd nō. Ad idē j. vt lpon. lar. s. pe. In contrariū facit tex. in ver. de cætero aut. Et mō s. dicitū est. Sed dicit lac. de Bel. qd si lex prohibet omnino, & gñaliter, & p omnē viā, tūc fraus præsumit vt s. de nō alie. s. nos igit. in fi. C. de na. lib. l. j. s. de nup. s. de augmētis. alijs nō præsumit fraus, nisi probetur vt l. si seruus eius. ff. de acq. hær. & l. cū aut. s. si. ff. de ad. edic. & ff. de his q. vt ind. l. j. in prin. & de ritu nu. l. pe. cū si. Quæro, vbi permutat res cū principe, & princeps cū priuato cōtra huius. s. autoritatē, an ecclesiæ poterit propria autoritate rē apprehendere. Et gl. ponit duas opi. & tene primā qd sic. Sed veritas est in cōtranū. & ita tenet Ia. de Bel. Debet enim res in iudicio vēdica ri, vel alio modo peti: vt probat ibi: in perpetuū vēdicari, & c. & habet in l. i. libemus. s. sane. C. de sacrosan. ecc. & j. de alie. & emphy. s. & quonia. Et not. extra, de re. pmu. c. ij. & c. si q. extra, de reb. ecc. nō alie. Facit qd habuistis in ti. & gl. s. de nō eligē. s. vlt. Et ista est veritas. Nō obit. opi. gl. Sed ex hac sua opi. gl. arguit per hūc tex. ad q. si vēdo tibi rē pacto ne alienes: possum eā apprehendere: sed in hoc nō insisto: qd nō est verū. De hoc dic, vt no.

in l. ea lege. C. de condi. ob cau. & l. si ita q. s. ea l. ff. de ver. ob. & in l. fi. C. de re. eccle. nō alie. Vltimō circa istā constit. in fi. no. tex. ibi: decreto quippe, & c. qd in emphyteusi facta ab ecclesia requiritur decretū. Idē habes hic, & in ru. quod no. per id quod dixi. s. de eccle. reb. immo. nō alie. s. finimus alias sancimus.

Vt ea quæ uocantur insinuatia, & c. Rub.

Rurimas. Insinuatia nō possunt exigi a clericis ordinatis exceptis his qd sunt ordinati in maiori ecclesia, quibus secundū consuetudinē accipere licet, pœna contra faciētib. bus imminente. Op. & videtur qd indistinctē licitū sit accipere ab ordinarijs in quibuscūq. ecclesijs: vt j. de san. ctif. epif. s. pro cōsuetudinibus. Gl. ponit duas opi. tene secundā & vide qd nō. in c. ij. & in c. cum in ecclesia. in gl. extra, de simo. alijs de verbo. signi. & vide j. q. ij. c. cum episcopus.

Vt cleri qui rece. alijs pro eis subrogatis. Rubri.

- 1 Non residentes in beneficijs q. beneficio priuantur: & hoc quando sine causa.
- 2 Clerici uagabundi, an gaudeant priuilegio clericorum.
- 3 Ecclesiam edificans q. habeat ius patronatus, & ius presentandi.

Rurimi. Clerici continuāt residentia in prijs ecclesijs facere tenentur nec debent recedere: alijs alijs in eorū locū subrogantur cū eorū emolumentis: & recedentes, & postea remanentes suscipiendi nō sunt, nec eis emolu menta debent restitui. Itē patrono cū suo superiori præsentare permittitur vt ab eo ordinetur & examinari debet prius: vt sit il le, qd ordinetur, idoneus, & non aliter. h. d. v. q. ad fi. huius s. facit extra de appel. ca. peruenit. Et sic vides hic, qd qui in beneficijs nō resident. debēt beneficijs priuari. quod intellige qd sine iusta cā. Dic vt habes extra de cle. nō resi. c. inter quatuor. in fi. & ple nius in c. qm. s. si verō. extra, vt lit. non cōte. Itē est hic ar. circa prin. contra clericos vagabundos, vt clericorū priuilegio non gaudeant. arg. l. qui sub prætextu. C. de sacrosan. eccle. Itē est ar. imō quasi expressum, secundū gl. cōtra ecclesias Italia, quæ sem per habent pauciores canonicos, & alij canonicij viurpant ea, qd debēt dare canonicis deficientibus. & facit pro hoc extra de cō. sti. c. cum M. Ferrariensis. Vltimō nō. in s. illud quoq. qd adiffi cans ecclesiam habet ius patronatus: & habet ius præsentandi. Facit quod habetur in c. nobis. extra: de iure pa. & de offi. leg. c. dilectus. & de cōle. dist. j. c. si q. basilicā. & xvj. q. vij. c. pia. mētis & p. Inn. extra, de rescri. c. vigillati. & de priuile. c. cū & plātare.

De ijs qui ingrediuntur ad appellandum. Rub.

- 1 Fatalia duo in causa appellationis hodie ex causa constituuntur. & nu. 6.
- 2 In causa appellationis proceditur parte absente, & lite nō contestata, quando altera pars est absens: alijs non. & nu. 10. & quando requiritur citatio. & nu. 13.
- 3 Inopia dicitur iustum impedimentum dandi fatalia in appellationibus.
- 4 Inopia an dicatur iustum impedimentum litis non prosequende in causa appellationis.
- 5 Intemperies aeris, an dicatur iustum impedimentum non prosequende cause appellationis.
- 6 Iustum impedimentum cause appellationis non prosequende: quod uidetur si appellans sine dedecore absq. sui culpa nō possit in publico comparere.
- 7 Victor potest appellatore non comparente in ultimo mense instantie comparere, & petere cause expeditionem: & causa examinata appellantem in expensis condemnare & uide nu. 11.
- 8 Sententia lata in principali, biennio data ad appellacionem prosequendam elapso remanet firma.
- 9 Victor, qui probauit in causa principali quod probare debet in causa appellationis: & qualiter hoc procedit. & nu. 19.
- 10 Appellanti olim plura tempora statuebantur.
- 11 Litis contestatio, & libellus in causa appellationis quod requiratur, quando utraque pars est presens.
- 12 Appellatus an possit ultimo mense primi anni comparere, & petere cause examinationem.
- 13 Appellanti, qui prosecutus est causam appellationis, & ipsam ad finem non perducit: et dicit se impeditum temporis breuitate: licet alter non probet an detur restitutio.
- 14 Appellanti qui stetit per biennium q. non suit causam prosecutus, & habuit iustum impedimentum, an competat restitutio ex clausula generali.
- 15 Appellanti impedito prosequi causam appellationis restituitur tantum tempus, quantum impedimentum durauit.
- 16 Impedito per unam diem, an detur annus integer: remissiuē.
- 17 Lex noua quando trahatur ad preterita, pendencia tamen per appellacionem remissiuē.
- 18 Tempus anni uel biennium quod datur ad prosequendam appellacionem, an possit per iudicem moderari remissiuē.

Tempus

Tempus primi anni ad prosequendam appellacionem quando incipit currere remissiuē. Ex stipulatione iudicis q. queritur parti.



Volubile. Appellanti ad appellacionem ex ercendam statuitur annus, & ex causa biennij. Itē appellatore in biennio causam derelinquente conceditur victori, cum vnus mensis superest causam prosequi, vt sententia firmetur aut infirmetur, in vtroq. casu appellatorē in expensis cōdenan do: neutro autem profutere, sententia remanet firma: his obtinentibus in causis futuris ac etiā pendētib. non dū finitis. h. d. No. tex ista constitutione qd appellanti hodie statuuntur tantum duo fatalia, scilicet annus, & ex causa biennium. Secūdo nō. quod in causa appellationis proceditur etiam altera parte absente, & lite non contestata. Tertiō nō. in versu. sed plurimū qd inter alia impedimenta hic enumerata dicitur esse iustum impedimentum inopia: vt pro hoc detur secundus annus. & hunc text. alle. Innocē. in c. ex ratione. extra. de appel. facit in arg. l. j. s. vlti. ff. de col. bo. sic forte possit dici qd esset iustum impedimentū litis non prosequende in causa appellationis. Item intemperies aeris b est iusta causa non morandi in certo loco vt no. in c. ad supplica tionem. extra de renun. & not. xxij. dist. c. communis filius. Ad quod facit quod tangit glo. de conse. dist. j. c. si quis etiam. quod forte procederet, nisi appellans fuerit in culpa impetrandi iudicem, in causa appellationis in loco prædicto. l. si is a quo. in fi. ff. vt in pos. leg. possit etiā forte dici tunc iustum impedimentū, si ex aliqua causa superueniente sine delicto appellans ipse appellans sine dedecore in publico comparere non possit: arg. j. eo. s. j. & quod ibi not. Quartō not. in ver. quia enim. qd in causa ap pellationis victor appellatore absente potest vltimo mense com parere, & facere causam examinare. & licet vincat, siue non, ap pellantor contumax condemnatur in expensis post ingressum ap pel. Quintō nō. quod elapso biennio sententia remanet firma. con cor. l. iij. in fi. eo. tit. Sextō nō. in s. illud quoq. qd lex noua tra hitur ad facta præterita pendencia per appellacionem. Vltimō nō. in fi. d. s. illud. qd victor qui probauit in causa principali, de bet probare in causa appellationis. Opp. ad primum nō. & videt qd appellanti statuuntur plura fatalia: vt l. ij. & l. fi. in princ. & s. j. C. de tem. app. Sol. Olim statuebantur plura tempora appella ti, quæ admodū statuebantur ad appellacionem producendā: vt patet in l. in offerēdis. C. de appel. & l. cum anterioribus. s. in his. C. de tempo. app. quæ admodum statuebantur ad initiandum processum super appellacione: vt d. l. ij. & l. fin. in princip. C. de tempo. app. hodie verō statuitur annus, & ex causa biennium ad appellacionē producendā, & ad initiandū processum sup appella tione & finiedū: vt hac aut. circa qd vide qd nō. in aut. ei qui. in ij. q. C. eo. ti. de tēp. ap. Secūdo op. ad secūdū not. & videtur, qd in causa appellationis lis debeat contestari: & libellus offerri. vt ij. q. vj. c. si autem. s. & si qui in quacūq. ibi not. Sol. Quan doq. vtraq. pars est pns: tūc debet lis contestari, & libellus of ferri. & ita loquit lex cōtraria. & c. gl. Quādoq. altera pars est abs ens: tūc potest procedi lite nō contestata & ita loquitur hic, & in l. si. illud. C. de tēp. ap. & in c. p. tuas. extra de app. Istam solu. & istā opi. ponit gl. in c. Raynaldus. extra de testa. sup ver. contesta ta. & tangit gl. in c. interposita. extra de app. Venio ad quartum not. hic dicitur qd appellatore cessante appellatus potest causam facere examinari vltimo mense biennij. Quæro, an in vltimo mense biennij possit appellatus petere causam examinari. Dic vt no. Inno. in c. Abbate. super verb. terminū. extra de app. & in c. lape. sup ver. perceptorie. eo. tit. Sed fortius quæro, an vltimo mense primi anni poterit appellatus cōparere, & petere causam examinari: & videt hic casus qd nō. in ver. quia enim. Inno. in c. ex rōne. in gl. magna. extra de app. videtur inclinare qd possit, licet tex. hic in ver. quia enim. videatur cōtradecere: sed rōne hu ius s. dicit ipse se nō videre, imō plus dicit ipse, qd videt ex quo appellans fecit citari appellatum, etiā si ista citatio emanauerit. in princ. primi anni statim appellatus poterit petere confirmatio nē suæ snæ, & pcedere in cā etiam nō expectato sine primi an ni: vt in aut. qui semel. C. qūo & qū iud. & est casus etiā in cau sa appellationis in l. si. s. illud. C. de tēp. app. licet multū faciat in contrariū hic tex. j. eo. qd dicit, qd si appellans deseruit causam etiā in medijs certaminibus, tū expectat finis biennij, videlicet vnus mēlis ante finē biennij. Ponit etiā Inn. aliā opi. secūdū quosdam:

& ad aut. qd semel. rñdet, qd loquit in causa a principalis: sed hic tex. loquitur in causa ap pellationis. Ad l. si. s. illud nō respōdet. lac. de Bel. hic dicit, aut appellas est absens in primo anno: & tūc statim cum appellatus facit citare appellantem, poterit appellatio nem psequi: vt d. s. illud. l. si. Aut est absens in secūdo anno: & tūc non potest appella tionē prosequi, nisi circa finē biennij: vide licet vltimo mēse biennij, vt hic. Ratio disse rentiæ, dicit ipse, est: qd cū appellans se ab sentat, & est cōtumax in primo anno, præ sumitur negligēs: vt hac cōstitutio. s. hoc nos. & s. seq. & ideo victori appellato sub uentur: vt statim psequi possit, cū appellans est cōtumax, sed quādo appellans absentat se in secundo anno: & sic fuit diligēs in pri mo anno, alijs nō habuisset secūdū annum licet se absentet, in secūdo psumitur adhuc esse diligens, cū fuerit diligens in primo: & ideo spectatur vsq. ad vltimū mēsem bien nij. ar. l. eū q. & l. qui cōtra. C. de inof. testa. Et ista opi. videt mihi vera: sed quidā do ctor in aut. ei qui. me audiente dicebat aut appellatus vult venire ad prosequendū ap pellationē appellante nō requisito, si fuerit in curia ad quā appellas est: & tūc non pot venire ad prosequendū, nisi circa fi. vt hoc vers. ga enim. & in aut. appellatore. C. de temp. app. hinc sumpta: aut vult venire ad prosequendū appellato citato personaliter, vel ad domū: vt veniat ad prosequendū in causa: & tūc nō pot appellatus incōtinenti prosequi in d. l. si. s. illud. Sed contra istud dicitū videt qd appellatus nō pot pcedere in causa appellatore absente, nisi faciat cita ri appellatorē: vt i. c. p. tuas. in fi. & ibi p. Inn. extra, de app. & ibi not. etiā Inn. in c. lape. sup ver. perceptorie. e. ti. & vide etiā qd nō. gl. B. Sed dices tu intelligā illud dicitū Inn. qd appellas absens debet citari, vbi appella tus vult venire ad psequendū ante finē biennij, sicut s. dixi. Sed ad hoc rñdeo: qd etiā i fine biennij si appellatus vult psequi debet ap pellatē citare, vt patet in tex. y. ga enim. ibi: & qd dicitur desertorē, & c. debet em appellatus appellante pergrere, qd p inquisitionē p t fieri. Sed potes tu dicere, poterit pquirere si erat in curia, i qua li tigtā, nō aut facter eū citari: sed qd hoc fit verū in casu huius. s. vbi appellatus vult psequi circa finē biennij, qd debeat appellatus facere citari appellatē. tenet gl. ij. q. vj. c. ij. q. appellatore cessan te. Vnde p dicitā distinctio nō videt mihi vera: qd mihi placet so lutio dñi lac. Quæro, appellas psecutus est cām, & ad finē ip so sam nō pduxit, & dicit se peditū tps breuitate, nec aliter pbat an ei dabit restitutio: dicit d. la. q. nō. ga ipeditū debet esse ineuitabile, & inexorable: vt hac cōsti. s. hoc nos, & s. sed pluri mi. s. qm em. & l. si. s. illud. C. de tēp. ap. & j. vt spō. lar. s. hæc qd. sed de hac q. est casus expssus qd istud impedimētū debet pbari in c. cōsti. extra, de app. qd tenet Inn. i. c. cū sit Romana. extra, e. ti. & ibi p. gl. sed qd, qd stetit p biennij qd nō fuit cām psequutus & habuit iustum ipeditū: an restituet ex clausula gñali? Dic vt no. i. gl. i. aut. ei q. d. tēp. ap. sed alia gl. s. ga em. j. e. qd incipit, est ergovolutatis, dicit qd est tutus ipso iure. Sed dicit, aut appellas est impeditus in biennio pponēdo impedimētū cōtingēs in sua perso na: & tūc cōpetit sibi restitutio, vt i prima gl. aut est impeditus per iudicē, vel principalē: & tūc est tutus ipso iure: & ita logtur alia gl. aut est impeditus p aliū: & tūc dat actio de dolo: & i sub sidu restitutio illo impediēte nō existēde soluēdo: vt dicit gl. i. c. ex ratioe. extra de app. & ibi p. Inn. & ad hoc qd stat p iudicē, vlti principalē, qd iuris sit: facit qd dixi s. de ap. s. j. Quæro, i casu qd dixi tps currere, sed dari restitutioē, an si fuit ipeditus qncūq. tpe biennij dabit annus iteger. gl. i. aut. si appellatōe. C. de tē. ap. innuit qd sic: sed Ia. Bu. dicit illud esse verū, si i totū fuit iustē ipe ditus: al's nō restituit sibi, nisi tū tps qd durauit ipeditū. ar.

Appellationis. Ad de Pal. i. l. ij. s. si quis in iudicio. ff. si quis cau. vbi refert Gul. de Cu. euasiffe quēdam pauperē ad furcā qui cum appallaster, propter paupertatē non potuit prosequi appellationē. & ad de do. Alex. de Imol. in d. s. si quis. in l. si procuratorē. s. si igno rātes. ff. m. a. & Pañ. in d. c. ex ratione. in ij. col. i. prin. & Lud. in l. si. verō. s. de vito. sol. ma. in versu. fallit propter paupertatē. & ad de Bal. in l. acce pra. C. de vsu. & Fel. in d. c. ex ratione. in prin. Aeris. An & qñ aeris intemperies ex ceteris, vide Fel. in c. accedens. el. ij. col. iij. ver. sex. ta conclusio. vt lite non contest. In vetustis codi cibus ita incipit aut. in nouis verō est sub aut. ei qui. s. appella tore. Alex. l. ofaus. Impeditum. Adde Paul. de Cast. in consil. xxxj. & Ple nius in cōsi. xxv. Ol. in consil. lx. & in cōsi. clvj. & Ro. in consil. cccxxx. & Ang. i cōsi. cccxij. & Ro. de ap. lviij. in antiquis & Ludo. omnino in l. si ita stipulatus esset, alijs est in l. & ideo hæstitat. ff. de ver. ob. & limita vt p. d. Fe. de in d. c. ex ratione. in fi. j. col. in ver. limi ta primō consil. vsq. ad finem.

Delegare. Vid. Car. in cle. de offi. dele. & plen. & singu. p. do. Alex. de Imol. i. rub. de offi. eius cui man. est iur. & in add. ad Bar. eo. titu.

quo vide in l. item apud. §. Comitem. ff. de iniur. §. Secundò facit hic tex. quòd iniuriã factam proximo, vel vicino meo mihi repellere liceat, & eum defendere. & est in argum. ij. q. vij. c. negligere. de qua. q. habeat per gl. in l. culpa caret. ff. de regu. iur. & per Dyn. in c. non est sine culpa. de reg. iur. per gloss. in c. quanto. de præsumpt. extra de sen. excom. & tangitur in c. dilecto fio. ho. eo. tit. lib. vj. Vide gl. xxij. q. iij. c. non inferenda. per Gul. de Cug. l. vt vim. ff. de iustit. & iur. per Cyn. in l. j. C. vnde vi. Vltimò scias, quòd ex hac consti. fumitur aut. item qui domum. C. de sepul. viola.

1. Index ordinarius quando possit causam delegare, scilicet eius cognitionem, & sententiam sibi referuare. 2. Delegatus ab ordinario iudicat, nisi ordinarius sententiam sibi referuet. 3. Testium examinatio quando delegari potest, & committi.

Illud. Iudex ordinarius occupatiõibus publicis impeditus causam consiliarijs potest delegare, sententia sibi seruata, dummodo ter causam audiat, & sententiã proferat, & appellationem interpositam suscipiat: iudex autẽ appellationis & delegatus delegare non potest, pena contra facientibus imminente. h. d. secundũ glo. Oppo. hic dicitur qd quando causa delegat, nõ debet ferre sententiã delegatus, sed ille qui delegat. sed cõtra vt l. placet. C. de ped. iur. de iud. §. col. vj. Sol. leges cõtrariã loquuntur vbi causa simpliciter delegatur: hic verò ordinarius delegatus, qui erat impeditus publicis occupationibus, delegauit causam, seu causã cognitionem, reseruata sibi sententiã. quod potest fieri; dũ tamen referuetur sibi forma hic tradita super quo vide glo. super ver. deponantur. quã videtur velle qd tũc demum iudex ordinarius delegans possit sententiã referuare, quãdo publicis occupationibus esset impeditus; ita qd per se nõ possit causam audire. Et hoc apparet ex tex. in ver. & quoniam à nobis. & in ver. sed hoc quidem aliã si non esset occupatus, vt dixi non posset causam delegare, etiam quo ad sententiã. quod aliã facere potest: vt in l. more Romano. ff. de iurisd. om. iudi. l. ij. j. respõ. ff. de offi. eius cui man. est iur. vel debet per se cognoscere, & sententiã. Circa qd vide gl. in auth. ad hæc. C. de iudi. hic sumpta. §. Secundò opp. & videtur qd iudex ordinarius nõ debet ferre sententiã, sed delegatus. Nam sibi cõceptum est iudiciũ, & c. vt l. vbi. & l. de qua re. in prin. ff. de iudi. Sol. Illud est regulariter, hoc specialiter, quando iudex delegatus sibi sententiã referuat. §. Tertio oppo. hic dicitur in §. illud. qd testes debent exhiberi ipsi iudici ordinario: imò testium examinatio potest alteri committi, nec est necesse testes exhiberi coram iudice de causa cognoscere: vt j. de testi. §. quoniam. colla. vij. gl. hic ponit duas solutiones quas no. per id quod dicã in d. §. quoniam circa. & vide quod no. in auth. apud. C. de fid. instru. & in c. significauit. extra. de offi. ordi. & in c. constitutus. de fideiul. per Inno. & in c. cõ Bertoldus. extra. de re iur. facit qd tãgit gl. l. i. c. i. oportet. §. oportet. aut ff. de exc. tu. dicã in d. §. quoniam. Et aduerte ad istã glo. in eo quod dicit, qd testes debent exhiberi administratori, vt possint torqueri. De quo dicam. j. de testi. §. si verò ignoti.

Et rursus. Quãro de intellectu huius. §. glo. j. ponit opinionones, & secundam opi. tenet glo. in authent. ad hæc. C. de iudi.

- 1. Delegatus Principis, quando possit causam delegare. & nu. 3.
- 2. Ordinarius potest causam delegare, & sententiã sibi referuare: dummodo causam audiat ter.
- 3. Iudex appellationis non potest causam delegare, & sententiã sibi referuare.
- 4. Dispositio huius tex. q. loquatur in assessoribus.
- 5. Delegatus potest sibi assessorem eligere partibus non suspectum.
- 6. Delegatus à Principe, si delegat totam causam, an possit delegationem reuocare, remissuẽ.
- 7. Delegatus ab alio quam à Principe, an possit unum articulum cause subdelegare. remissuẽ.
- 8. Delegatus ante presentationem rescripti nullam habet iurisdictionem.

Alios autem. Hic dicit, qd delegatus à principe non potest cãm delegare. Contra de l. à iudice. C. de iudi. Dicunt quidã, hæc illã corrigi: certè legũ correctio est euitanda: vt l. j. C. de inoff. do. Quare aliq dicit, aut delegatus à Principe erat prius ordinarius: et potest delegare vt hic. Aut nõ erat prius ordinarius: & non potest. Tertio. §. dicitur quidã aut delegatus à Principe vult totã causam delegare, nisi sibi referuato: & potest: vt in d. aut. Aut vult sibi referuare sententiã:

& tũc nõ potest mediã cõmittere: sed debet per se totã causam examinãtã expedire, vt hic. Hãc approbat glo. in d. aut. ad hæc. & est prima solu. in gl. ibi posita: ponit etiã gl. hic in fi. vnã solut. quã dicit esse eandẽ cũ solu. prima posita in prin. gl. sed aduerte. Sol. posita i gl. nõ est eadẽ cũ prima. imò est expressẽ ei cõtraria quia secundũ primã sol. delegatus vult sibi sententiã referuare, nõ potest mediã cãm cõmittere. licet secus sit in ordinario. Sed secundũ vltimã sol. glo. permittitur delegato delegare, mediã reseruata sibi ad sententiã dũ modo ter causam audiat sicut dicitur est in ordinario. Tene ergo primã sol. glo. reprobata vltima per hoc puto qd quãdã gl. quã est super ver. egerint. & incipit. i. nõ audierit: vel debet vacare, vel nõ debet esse, vt sibi sit sensus quẽ dixi: vt si delegatus audiat ter cãm, & sententiã sibi referuet & mediã cõmittat, puniat ipse & eius cõsiliarij, sed fortè illa gl. posita fuit ab illo qd tenebat vltimã so. quã s. recitauit. Itẽ aduerte ad gl. super ver. cũ eis, quã dicit, s. administratoribus. quia puto qd velit dicere de delegatis: qd de cõsiliarijs administratorũ dixi s. in §. & rursus. ibi: si quidẽ, & c. Intelligit ergo hæc cõstitutio secundũ gl. qd ordinarius possit certã cãm cõmittere, reseruata sibi sententiã, dũ modo ter cãm audiat: vt §. illud. s. eo. delegatus vult nõ non possit cãm cõmittere reseruata sibi sententiã: vt isto. §. & in iudice appellatiõis qd in delegato: vt in d. §. & rursus. circa qd, & qd iuris sit de iure Canonico vide extra de offi. dele. sup. questio. v. §. verũ. §. Sed vltimontani intelligũt hanc consti. vt nõ loquat de iudice delegato: sed de assessoribus, vt velit dicere qd pot cõmittere iudex habens suos assessores, dũ ipse ter inter sit. secus in iudice appellationis vel iudice delegato. & ita intelligunt doct. in d. aut. ad hæc. de quo per Cyn. ibi. & hic est verior intellectus: & qd hic loquat de assessore apparet manifestè per tex. s. eo. in §. illud. qd dicit in prin. cõsiliarijs iudicũ. & gl. expõit i. assessores. §. Quãro, pone qd Titius & Sæpronius litigant simul: & in hac cã dat iudex delegatus à Papa, Principe, vel delegato iste iudex delegatus vult sibi assessorẽ eligere: an ipse hoc poterit facere. Et dic qd eligere debet de partium cõsensu: & si partes nõ cõcordant, debet ipse eligere per se, dũ nõ sit partibus suspectus. Ita no. in c. super quãstionũ. §. verũ. super ver. assensu. in tex. & in gl. & extra. de rescri. c. statutũ. §. assessorẽ. lib. vj. §. Quãro: iudex delegatus à Principe vel à Papavult delegare totã causam. qd potest: vt l. à iudice. C. de iudi. & s. dixi an delegando abdicet à se totã iurisdictionẽ, ita qd sibi nil remaneat, & an possit reuocare iudicẽ delegatũ. Dic vt no. in ca. super quãstionũ in glo. magna qd tene mēti. §. An aut iudex delegatus ab alio quã à principe, qd nõ pot totã causam delegare: vt d. l. à iudice. & l. fi. in prin. ff. de offi. eius cui mã. est iur. possit delegare vnũ articulũ cause: vt puta examinationẽ testiu doc. tangũt in d. l. à iudice in vlti. q. sed dic vt per Inno. in c. cõ Bertoldus. extra. de re iudic. circa qd vide no. in c. vno. de offi. delega. in cle. §. Quãro, datus est iudex delegatus à Principe, Papa, vel legato: an ipse habeat iurisdictionẽ antequã sibi præsentetur literẽ delegationis: & an iudex possit partes cõpellere ad exhibitionẽ literarũ. Dic vt per Inn. in c. ex cõquestione. de re. spo. & qd iudex nõ habeat iurisdictionem ante presentationem literarũ, videt tex. in c. super e. extra. de ap. & istum tex. nõ alle. Inn.

Vt immobilia bona antenuptias, don. & c. Rubrica.

- 1. Consensus binus uxoris, q. requiritur in alienatione fienda per maritum de re immobili donata propter nup. & quid operetur. & nu. 6.
- 2. Inducta in fauorem donationis propter nuptias, q. habeant locum in dote.
- 3. Lex introducta ad dotis augmentum, non debet in eius præiudicium redundare.
- 4. Donatio propter nuptias facta per uirum qualiter dicatur uxori obligata. Donatio propter nuptias dicitur in dominio uxoris sicut dos in dominio uiri.
- 5. Mulieri soluto matrimonio quando detur rei uendicatio ad res propter nuptias donatas: & an dicatur directa, uel utilis. & nu. 6.
- 6. Consensus binus in contractibus operatur ad confirmationẽ, & non ad solutionẽ. nu. 8.
- 7. Consensus duplex mulieris quando sibi præiudicat.
- 8. Dominium utile rerum donatarum propter nuptias, q. transferatur sine facto hominis, secus in re dotali, & ipso iure.
- 9. Dispositio huius constitutionis an habeat locũ in don. propter nup. cõsistente in re mobili.

Aufam. Res immobiles in donatione propter nuptias consistentes, maritus alienare nõ potest. etiam vxore alienationi cõsentiente: sed alienatione habita pro non facta in re actio vxori competit nisi secundò post bienniu censerit: & vir alienãs si non locuples fuerit, alienatio



1. natio nõ tenet. quã locum in dote multò magis obtinent. h. d. 1. In tex. sibi: nisi etiã secundũ, & c. no. ex hac consti. qd in alienatione rei donata propter nuptias regret binus mulieris cõsentit. 2. sus, & qd maritus sit locuples. §. Secundò not. in verli. multò potius. qd inducũt in fauorẽ donationis propter nuptias, multo magis habet locum in dote. §. Tertio not. in verli. oibus priuilegijs, qd lex introducta ad augmentãdũ dotis priuilegia, nõ debet ipsa diminuerẽ. facit l. cũ tale. §. si. de cõ. di. & demon. §. Oppo. dicitur hic, obligata est. cõtra: imò videt qd donatio, propter nuptias non sit obligata mulieri: nam donatio propter nuptias est in dñio mulieris, sicut dos in dñio viri: vt j. de aqua. do. §. illud. & C. de iure do. aut. donationem. & ibi no. & no. s. de non eli. sec. nup. in §. si. Insti. de do. §. est & aliud. vt patet ibi dũ dicit mulieri dari in re actionẽ: & sic apparet qd cũ sit dña, qd in re ppria nõ consistat pi gnus: vt l. si rem. ff. de pig. ac. Huius timore gl. j. dicit, intellige qd hic dicitur obligatum, eo qd est facta in dñio mulieris quasi velit dicere, nõ loquitur hic de obligatione pignoris, quasi dos sit obligata mulieri iure pignoris: sed ipsa est vera dña. Idem qd hic no. in aut. siue à me in tertia gl. C. ad Velle. & ibi vide per doc. in j. & ij. q. & maximè secundũ Pe. §. Op. dicitur hic, in ver. nõ enim. qd mulieri soluto matrimonio datur actio in re. contra: sicut dos re dit ad vxorẽ soluto matrimonio, vt l. in rebus. C. de iure do. sic donatio propter nuptias redit ad virũ propter æqualitatẽ seruandã: vt j. de aqua. do. §. j. & no. in d. §. est & aliud. & in aut. dos da ta. C. de do. ante nup. cũ ergo redeat ad virũ, non debet dari rei uendicatio mulieris. Sol. quod hic dicitur, intellige procedere, quia interuenit pactũ inter virũ & vxorem de lucrando dote: vt patet hic, in prin. sibi inueniens forsita, & c. cũ glo. sup. verbo, donatio. Nam donatio debet ad virũ redire sol. matr. sicut dos ad mulierẽ, nisi pactũ de lucrãdo interueniat, nisi de consuetudine, vel statuto obseruet cõtrarium. extra. de do. inter vi. & vxor. c. si. ver. sane. Itẽ in alio casu sol. ma. reperio dari rei uendicacionẽ mulieri ad res in donatõẽ, propter nuptias, vt habuisti no. in §. illud. s. de nõ eli. secua. nu. in glo. mag. in fi. §. Tertio opp. & videtur, qd binus cõsentus non magis operetur qd vnus. vt l. g. bis. ff. de ver. obl. Gl. sol. sed tu dic secundũ la. de Bel. qd binus cõsentus plus pdest ad cõfirmacionẽ cõtractus: vt d. l. si mulier. & d. l. in cõtractibus. §. j. alleg. in gl. sed nõ plus pdest quo ad binã solutionẽ fiendã: vt d. l. qui bis. circa qd vide qd no. in l. si madauto. §. si. ff. man. 7. Quãro opp. hic dicitur, qd duplex cõsentus præiudicat mulieri. cõtra. vt nul. iud. §. & illud. Glo. dicit, qd illud corrigit istud. Tu dic vt ibi: & ibi dicam. & not. C. ad Velle. aut. si qua mulier. 8. Not. glo. in de sumptã. §. Quãro, in ver. nõ enim. dicitur qd vxori dat rei uendicatio in rebus deductis in donatione propter nuptias: an de rei uendicatio directa, vel utilis. Respõ. aut mulier fuit in dote in possessione, & tũc datur utilis. Ita not. glo. in d. aut. dos data. Ex qua glo. no. qd rei donata propter nuptias transfertur vtili dominũ sine facto hominis, licet secus sit in re dotali: quia eius dñiũ nõ transferẽ in virũ ipso iure: vt no. in l. fundum. ff. de fun. do. ff. p. dot. l. ij. rñ. & p. Azo. in Sum. C. de rei vxor. ac. in fi. 10. Quãro, an hæc cõstitutio habeat locũ in donatione propter nuptias existente in re mobili. dic vt no. in d. aut. siue à me. in ij. gl.

- 1. Dispositio huius constitutionis q. locum habeat in dote quantum ad alienationem prohibendam, non permittendam: & quo modo in permittenda alienatione. & nu. 3.
- 2. Res dotalis inestimata nõ alienatur æstimata sic: & regulariter quãdo res dotalis alienari possit. & nu. 4.
- 3. Res mobilis data in dote, æstimata uera æstimacione potest alienari per uirum consentiente ipsa muliere: & sibi præiudicat unico consensu in hypotheca. Mulier que consentit alienationi rei immobilis datæ in dote, æstimata uera æstimacione, si non super sent res uiri, pro eius satisfactione uendicat rem alienatam.
- 4. Res mobilis datæ in dote sine æstimacione, q. alienari possunt.
- 5. Vir qui alienauit res dotales, uel datæ in dona. propter nuptias si non sit seruata forma, de qua hic, q. ipsemet potest uendicare.
- 6. Vir uendens rem dotalem alienari prohibitam, tenetur de euictione.
- 7. Res dotalis fauore mulieris phibetur alienari: & eo respectu eius cõmẽcium nõ habetur uenditio facta à muliere de re dotali non ualeat: intellige de iure ciuili, etiam si interuenit iuramentum: secus de iure cano. nu. 11.
- 8. Vir qui uendit rem dotalem, & de euictione tenetur, potest cõtra factum suum uenire.
- 9. Uenditio rei dotalis facta à muliere marito consentiente, an ualeat, remissuẽ.
- 10. Renunciatio iuri hypothecæ facta per mulierem in rebus per uirum alienatis, si non super sint alie res, super quibus satisfieri possit, q. non ualeat.
- 11. Mulier si primò iurauit non alienare nisi iusta causa interueniente, si postea alienauit sine causa, & iurat. q. primum, & non secundum iuramentum seruatur.
- 12. Mulier an possit cõstante matrimonio res dotales alienatas uendicare.

Et multo. Quãro, an hic ver. de bet intelligi qd idẽ sit in dote, & donatione propter nuptias in eo qd dicitur est de alienatione dotis prohibenda: ut etiam de eo quòd dicitur est de alienatione dotis permittenda in gloss. sunt opin. sed veritas est quòd idem & multo magis sit in dote quantum ad alienationem prohibendã, nõ autẽ ad permittendã: & intelligit hic secundũ Mar. aliã per gl. in dote scilicet in æstimata, quo casu proprie dicitur res dotalis: vt l. vnica. §. & cũ lex. C. de rei vxor. act. Secus si sit æstimata: quia tũc alienatio nõ prohibet: vt l. quoties. ff. de iure do. cũ si. & hoc apparet ex tex. in ver. ita enim. vbi expressẽ facit mentionẽ de d. §. & cũ lex. vbi loquitur de re data in dote æstimata. licet Pla. dixerit cõtrariũ. Apparet ergo ex prædictis quod hic §. loquitur de prohibendã alienatione dotis, nõ autem de alienatione permittendã. licet s. in dona. propter nup. ex causa permiserit & secundũ prædictos habet locũ in re data in æstimata. In dote æstimata pot alienari: licet Pla. dixerit per hunc §. alienari nõ posse, Alij, vt Jac. & antiqui glo. dicunt qd hic §. p. etiam intelligi in alienatione permittenda de dote: videlicet quando datur viro res æstimata in dote, quo casu licet alienare possit quo ad proprietatem, vt s. dixi: tamen remanet obligatus mulieri pro dote sua quã alienauit: & tunc mulier possit sibi præiudicare. & idem in hypotheca illarum rerum, quoniam consentit secundũ formam traditam in donatione propter nuptias Alij, vt Iaco. de Are. dicit quòd hic §. potest loqui etiam in alienatione permittenda intelligendo, quòd loquitur in re immobili data æstimata in dote æstimata dico vera estimatione: vt mulier consentiens alienationi, vel obligationi talis rei datæ in dote pro æstimata, ita sibi præiudicat, si eius vnicus cõsentus interueniat. & alia res super sint viro: ex quibus mulier in dote potest satisfacere sibi secundum formam traditam in alienatione, vel donatione data propter nup. Et ita hunc §. intellige aliã si non super sint, datur rei uendicatio ad illam rem: vt l. in rebus. C. de iure do. & ita not. Iac. de Are. in l. Mæuia. solu. matr. & C. y. refert C. ad Velle. aut. siue à me. quod dicitur puto verum, licet C. ybi dicit qd est quòdam diuinitio. §. Quid de rebus immobilibus datis in dote in æstimatis: an possint alienari? Glof. in d. §. cum lex. ponit opin. & non firmat: sed quod non possint alienari, tenet glo. not. in l. ff. solu. matr. iuper ver. semper. vbi gl. dicit indistinctè rem dotalem alienari non posse, nec distinguit, sit mobilis vel nõ. Idem not. in l. libertas. ff. de reg. iur. Azo videtur velle quòd res mobilis possit alienari, si vir sit soluendo. Ita not. ipse in summa. C. de fundo do. in fi. & hoc tenet gl. Insti. q. ali. licet in prin. Et quòd possint alienari, tenet Iaco. Butt. sed glof. super verbo, ualebunt. videtur distinguere, & clarius in d. authent. siue à me. in glo. mag. in fi. quia aut loquimur in rebus mobilibus, que seruando seruari non possunt: & tunc alienatio possit fieri à viro: ita possit loqui opi. quã est quòd res mobilis dotalis in æstimata possit alienari. aut loquimur in rebus mobilibus, quã seruando seruari possunt: & tunc possit alienari si interuenit binus cõsentus mulieris: & super sint viro alię res, ex quibus mulieri satisfierit in dote possit, secundũ formã traditã in donatione propter nup. & ita possit loqui hic §. vt sic loquat in alienatione permittendã: & secundũ hoc oēs dicentes re mobilẽ datã in dote alienari posse. Intellige interuenientibus his que hac cõstitutioẽ dicunt. & sic illæ res seruando seruari non possunt, vt dixi. Ex prædictis omnibus videtur posse distinguere cum quariũ, an res dotalis possit alienari: dic aut loquimur in rebus immobilibus, aut mobilibus. Primo casu aut sunt datæ in æstimata, aut æstimata si in æstimata nullo modo valet alienatio: etiã si mulier nubẽs consentiat. d. §. & cum lex. & Insti. qui. ali. licet. in prin. ff. de fun. do. l. ij. & iij. cũ si. Si verò sunt datæ æstimata: tũc gl. distinguit. Aut sunt datæ æstimata uera estimatione, vel nõ: vt no. in d. §. & cum lex. in prin. solu. ma. l. æstimata. Circa qd dicit, vt no. in l. fi. in prin. ff. de pac. do. la. de Are. dicit, qd vbi res est vera æstimatioẽ æstimata, indistinctè valet alienatio: sed ad hoc vt valeat, oportet qd concurrat hodie hæc duo hic posita. & ita possit loqui hic §. Si verò loquimur in rebus mobilibus, tũc distingue vt s. dixi. qd sen

Sum. Vide tu ad hoc omnino d. Alex. de Imol. in cons. x. c. ij. par. Sed quid si videtur fundum do...

tit gl. hic, & in d. aut. siue a me. circa prin. vi delictum cum loquimur in rebus mobilibus datis in dote...

propter nup. nec alienationi consentire sine iusta ca: postea iusta ca non intercedente alienat, vel alienationi consentit...

De operis noui nuntiatione. Rubrica.

Permissa a iure si principaliter fiant in alterius iniuriam & ut alteri noceant: fieri non licet.

Ausam qua. Nulli licet edificare in hac regia ciuitate ultra terminos a iure permittos si principaliter noceat...

Vt facta noua constitutiones. Rubrica.

Constitutio noua q. ligat post duos menses a tempore publicationis: & qualiter hoc intelligatur. nu. 4.

Emper. Constituciones noue in vrbe Constantino politana condite, post duos menses ex quo ibi insinuat...

Aqua. Nulli licitum, est ecclesiam vel monasterium vel oratorium edificare sine episcopi voluntate.

post legē nouā superuixerit, & potuerit testamentū mutare: vt hic, in ver. nec vel si proximē. & in ver. collectiue. Gl. iij. no. q. filij sic condito testamēto a patre si nō habēt legitimā integrā...

Vt nullus fabricet, &c. Rubrica.

Solemnitas, que & quanta requiratur in edificatione ecclesie. Necessaria ad hoc vt quis possit edificare ecclesiam.

lens non est ad hoc sufficiens, episcopi consensu vnam ecclesiam vetustate corruptā, vel neglectam edificare poterit. Item episcopi in suis ecclesijs residentiam facere debent...

Quot dierum dicitur esse mensis. Adde istum in l. eos. s. si autem. C. de appel. & Alex. in l. cū bissex...

- 1 **C** s. Sempronio. Et ibidem vide do. A. lexan. de Imo. cu. cor. ibi per eu. datus & in l. ex factio. s. ite quaro. in colu. ff. de vul. & pu. et in l. s. nunciatio. in xij. col. in versi. quarit etia. lo. de Imo. ff. de ope. no. nun. & Are. i. c. si gratios. de rescip. i. vj. & Old. in confi. xlix. i. c. co. i. u. e. u. d. bitari. & d. Soci. i. c. sil. inci. d. Fra. syndi. cus. versi. quare aliu. mus. cu. versi. leg. in j. parte. char. xvij. et do. Fel. in c. quod ad consultatione. post mediu. ij. colu. ver. q. dicto v. q. de re iud.
- 2 **M**isericordia ad hi. beaur. et adde q. vbi misericordia. ibi om. nia sunt bona. secun. dam beauri Chry. de oratioe ho. lxxix.
- 3 **N**o teneat. Quib. aut casib. filii teneat. p. delicto patris. vide Fel. remissiu. i. v. i. c. p. g. i. l. v. l. col. ver. & cap. i. qui b. j. distin. vbi. etia. da. c. o. r. & i. c. cum Bertold. de re iud. colu. vj. post mediu. versi. sed adhuc quare. vbi. etia. de statu. to. q. d. pater teneat. p. delicto filii. ibi. i. vj. col. ver. limita. sed. & in c. vergentis. de h. e. ante. ff. ver. no. calum. & q. d. dixi in apo. i. d. c. ius genera. le. adde q. d. i. apo. ad istu. post eu. i. l. j. nu. ij. ver. l. gl. idu. cit. ad q. in eo. ver. in apo. f. c. de liber. & eo. libe.
- 4 **T**eneat. An q. p. alio puniri possit. v. de Fel. in c. grau. de sen. exc. ante. ff. ver. ite. agit hic Inn. & i. d. c. i. p. generale. s. i. p. ce. apost. alle. & i. d. c. vergentis. & remissiu. i. c. fi. de of. de le. secundum statuta loci.
- 5 **C**omentiu. ex contractu iudicatur secundum statuta loci contractus.
- 6 **P**eregrinatio facit quem mendicum & pauperem.
- 7 **P**ecunie verbi. an ponatur large. vel stricte in hoc textu.
- 8 **D**ictio siue. quando est mere alternatiu. ponitur quo ad sensum. & quo ad verba. & qua do ad sensum tantum. na. ubi remissiu.
- 9 **G**enus quando preecedit. & sequitur species. que potest sub genere comprehend. tunc dictio adiecta speciebus ponitur expositiu.
- 10 **R**eus quando possit uti aliquo priuilegio. per quod actor trahat ad alium iudicem.
- 11 **P**riuilegia inserta in corpore iuris. an tollantur per dispositionem huius s.

pta. & s. de ap. s. illud. col. iij. ff. de leg. ij. l. q. da. et l. ff. de sena. C. de nup. l. a. caligato. cu. si. ecotra. ponit exclusiue in l. filius. s. j. de leg. j. de quo an ponatur exclusiue. vel in siue primò tangit gl. in l. idem vsq. ff. de do. lo. per Gul. de Cu. in l. meminisse. ff. de offi. procon. & l. per Cy. in d. l. a. caligato. & v. de Dy. in l. patronus. s. Sempronio. de leg. iij. t. Quero. quot sunt genera magistratuu. Dic vt in gl. hic no. sed circa glo. quaro. q. s. vocat super illustris. dic vt no. in l. quoties. C. vbi sena. vel clariff.

Vt ordinaria prefectura. Rubri.
Magister militum dicitur habere dignitatem. Capellani domini Papae dicitur pars Papae. Dignitates que liberat aliquo a curiali fortuna. remissiu.

Rubrica. ne dignitatis, & administrationis, & ante administrationem suscepta curiales liberantur a curiali fortuna: sed sola collatione honoris, seu dignitatis absque administratione non liberantur: sed remanent curiales solum honorem ex tali collatione consecuti. No. ibi: solam praebent. q. magister militum dicitur habere dignitatem, siue habeat administrationem siue non: vt hic. & dicitur esse illustris: vt C. de re. i. l. ij. lib. xij. & C. vt di. or. ser. l. ij. l. xij. & no. in l. ij. de equestri digni. eo. li. vbi dicat. t. Secundò no. duo notabilia, quorum vnū colligitur ex tex. aliud colligitur ex gl. no. & istud sciendū est, q. capellani dñi Papae dicitur pars dñi Papae. t. Sed quaro, hic dicitur q. dignitas, quae cofertur cu. admini stratione, liberat curiale a curiali fortuna. Quot sunt dignitates, quae liberat aliquo a curiali, dic q. duodecim. vt l. fi. C. de de cur. lib. xij.

Vt oēs obediant iudic. prouin. Rub.
Iustitia est omnium virtutum perfectissima. Fortitudo sine iustitia non commendatur. Filius tenetur propter delictum patris: & qualiter hoc procedat. & nu. 9. Dispositio huius s. habet locum in delictis, & in contrariis. Delictum & contractus equiparantur. Assisius delinquens in ciuitate Perusina, an secundum statuta Assisij vel ciuitatis Perurij, puniatur. ubi q.

Nam quidem. In puincia, in qua qs forū sortitur illic est cōueniendus vtraq. parte praesente, vel altera tantu. & vbiq. iustitia seruata sententia condēnatoria, vel absolutoria ferat omni priuilegio cessante: ni si pragmatice forma aliud statuat, vel aliud propter appellatio nē acciderit: his obtinētibus in omni loco, & tpe poena cōtra fa ctiētibus immineat. h. d. t. No. hoc prin. q. iustitia est omnū virtū tū perfectissima. Vbi enim iustitia obseruat, ibi misericordia adhibetur: vt in c. sedes. ibi not. de rescip. xlv. distin. c. discipulina. t. Secundò no. q. d. fortitudo sine iustitia non est commēda bnda. t. Tertio nota quod propter delictum patris filius tenetur. t. Quarto no. in ver. hęc considerantes q. iste s. habet locū in de hētis, & in contractibus. Item siue delictū sit magnū siue parū:

5 & siue agatur criminaliter, siue ciuilitate. & sic habet ex isto s. t. q. delictum, & contractus æquiparant. Ad idem ff. de custo. recol. l. ij. in fi. & sic facit ad q. q. si Assisius deliquit in ciuitate. Peru sina, debeat puniri secū dū in Assisio, vel non secundum statu tum ciuitatis Assisij: sed secundum statutum ciuitatis Perurij: sic enim t. q. n. quis cōuenitur ex cōtractu, quantum ad litē deciden dā inspiciunt cōuetudo, & statutū loci cōtractus: vt l. si fundus. ff. de euic. & l. semper in stip. de re. iur. Sic ergo vbi tractatur de delictis puniendis, debet inspicī consuetudo, vel statutum loci delicti. ar. huius s. cū concor. s. alle. de qua q. dic p. Dy. in l. i. cui. s. idē Imperator. ff. de accu. & per Cyn. in sua diuisione quae incipit, Rector ciuitatis Senarum. t. Quintò no. ex d. s. hęc cōsi derantes: in fi. q. ex peregrinatione quis efficitur mēdicus & pau per: vt hic, & s. de exhi. reis. in prin. & ibi no. t. Op. & videtur q. filius pro delicto patris nō teneatur. Nam lex dicit q. vnus pro delicto alterius puniri nō debet. C. de poenis. l. i. f. incimus. s. peco cata. & l. crimē. ff. eo. cū si. gl. hic dicit, q. hic loquit de poena diu na quasi dicat, in contrarijs loquit de poena humana. Ad quod facit de conse. di. j. c. in facta. Sed cōtra hoc op. & videtur, q. d. in poena humana vnus p. alio teneat. C. ad l. Jul. ma. l. q. quis. & q. in poena diuina vnus pro alio non puniat: vt j. q. iij. s. item p. c. r. So. de ista materia dic vt plenē no. gl. xxxij. q. iij. in tum. & vide quod no. in c. ij. extra de his quae fiunt a ma. par. ca. & plenissimē per gl. j. q. iij. in summa. t. No. ibi: siue de terra & c. & sic videt cō tra, q. Imperator idē bis repetat in eo q. dicit, aut in qua prouin cia, & c. subijctur pecunia & c. q. est verbum generale: vt l. pecu nia. ff. de ver. sig. & in l. i. s. in fi. C. de consti. pecu. gl. hic quae inci pit, pōt stricte. Huius timore dicit, accipias verbū pecuniae stri ctē, vt non cōprehēdat ea quae sequuntur. Et secū dū hanc sol. t. ha bes q. dictio siue, hic ponit merē alternatiuē: & quo ad sensum, & quo ad verba. Idem C. de sacrosan. eccl. l. generaliter. in prin. l. j. s. sublatā. ff. ad Treb. l. cū quidā. circa mediu. C. de ver. signi. l. si q. ita stipularus. ff. de ver. ob. Vel dic, dicit gl. q. verbū pecuniae sumit large: & illud q. sequit, siue de terra & c. ponatur quasi ex positiuē. t. Et sic habes ex hac parte gl. q. quādo praecedit genus & sequunt spēs, quae possunt sub genere cōprehēdi, dictio ad iecta speciebus ponitur expositiuē. t. Alibi dicit q. leu & siue, li ce verba disiungūt, sensum tñ cōiungūt. Et ita no. in tex. & glo. in l. ad protegēdā. C. de in lit. dā. tu. Cy. in d. l. cū qdā. Tertio op. ad s. si igitur. dicitur hic, t. q. reus non pōt vti aliquo priuilegio, per q. possit actores ad aliū iudicē trahere. contra ff. de iud. l. ij. s. oēs autē. ff. de arbi. l. nō distinguemus. s. itē si quis Romae. Glos. reiecta prima sol. dicit, q. hic loquit de priuilegio in corpore iu ris nō inserto, vt colligit s. eo. s. plurimorum leges contrariae loquunt in priuilegijs in corpore iuris insertis, vel causis, quae per hęc s. nō tolluntur: & illa verba quae dicūt, omni priuilegio cessante, debēt intelligi de priuilegio in corpore iuris non inser to, vt colligitur eo. s. ita not. hic sup. ver. priuilegio. & adde alias glo. quas alle. s. quod autē primitus. s. vt iud. sine quo. t. f. & ibi. hac iol. ponit, & fuit Azo. Cōtra istā opi. op. de d. s. q. autē pri mitus. vbi vident: tolli priuilegia in corpore iuris clausa. Huius timore dicit Bal. q. tollunt oīa priuilegia tā inserta in corpore iu ris, q. nō. Sed huic opi. rīdet gl. j. dices t. q. priuilegia in corpore iuris inserta nō tollunt. q. patet in seq. s. q. incipit, interdicimus. q. sequit post illū s. q. autē primitus. quibuidā seruatur priuilegia. ita dicit gl. hęc. Sed ratio, quā gl. facit cōtra opi. Bul. videtur tace re pro opi. ipsius Bul. Nā si quibuidā seruantur priuilegia: ergo patet q. alijs tollant & denegent. ar. l. cū prator. ff. de iudi. l. mari tus. C. de ptocur. cū si. De dicta materia latius dixi in d. s. q. aut.

- 1 **E**xecutio si non potest fieri in rebus praesentis, q. fieri possit in rebus absentis. & qualiter hoc intelligatur. nu. 8.
- 2 **F**ideiussor de iudicio sisti. qui se offert defensionem principalem, dicitur uerus procurator.
- 3 **D**ilatatio ad denunciandum domino q. datur illi, qui uult defendere absentem promittendo de iudicio sisti, & iudicatu soluendo.
- 4 **D**elinquenti mandato alicuius, an sit danda dilatio ad denunciandum domino.
- 5 **P**raesens in iudicio quando possit aliquem inuito defendere.
- 6 **Q**uis an possit in se iudicium suscipere animo nouandi inuito auctore. remissiu.
- 7 **S**ententia an possit ferri contra fideiussorem si dominus absens condemnatur. In casu huius s. est quasi litis contestatio.
- 8 **S**ententia lata contra emptorem, uel fideiussorem, an possit exequi contra uenditorem, uel eius principalem.
- 9 **S**ententia lata ab obseruatione iudicij uel instantia, q. sit interlocutoria.
- 10 **S**ententia absolutoria quod ita feratur in persona procuratoris, & domini, sicut con demnatoria.

Si uero alter.

Si uero alter. Tex. hic corrigitur: quia de fid. eius fore da to de iudicatu soluēdo loquitur: vt l. iam ramen. s. vnus ex fideiuf. ff. iudi. sol. t. No. in ver. sed si quidem. q. si rebus praesentis satis fieri non pōt, debet fieri in rebus absentis executio. Quaro, de intellectu huius glo. hic ponit quatuor lec. primā reprobāt, & bene, vt habes in ea. & in aut. qua in prouin cia. C. vbi de cri. agi opor. quae hic sumit. t. Secūda lec. est in fidei ussore de iudicio sisti, qui offert se defensionem alicuius, qui con uenitur actione personali, vel reali, cui datur delatio ad denunciā dū domino, eo q. dñs facta sibi tali denūciatione ipsum releuet. Ista lec. facit talē defensorē uerū procuratorē, quod perpetuò te ne mentit. t. Tertia lec. est, q. loquatur de quolibet defensore, qui promittit de iudicatu soluēdo. Nā isti tali daf dilatio ad denun ciādū dño, & sic ex istis duabus lec. no. q. ille qui aliquē absentē defendere uult promittēdo de iudicio sisti vel iudicatu soluēdo daf dilatio ad denunciādū dño: vt hic no. t. Quarta lec. est vt lo quaf de procuratore, q. domini mandato delinquit, vel deliquit domino habētē ratū. Nā si cōueniat pro tali delicto, habebit dila tionē ad denunciādū domino. Ista lec. reprobāt doc. in d. aut. qua in prouincia. dicentes q. cū mandato delictū nō excuset: ergo si procurator dñi mandato me defecisset de possessiōe, ipse cōue niret de suo facto, de quo debet esse certus: vt l. si qs. s. j. ff. de dā. infec. Sed huic rationi uidet hic glo. tacite rīdere: quia hic licet handicarius suo nomine cōueniret, & possit esse certus de facto suo: tñ nō est mirum, si ei datur dilatio ad denunciādū dño: q. hoc uidemus esse in fideiussore, q. ex sua obligatione & proprio nomine conuenitur: & tñ datur sibi dilatio ad denunciādū prin cipali: vt s. de fideiuf. s. j. & C. de fideiuf. aut. praesente. Et hoc uide tur procedere in tali delicto, in quo si solutio est facta ab vno, alij non liberant. aliās si criminaliter conueniretur mādatarius, vel ciuilitate: ita q. solutio sua liberaret dñm, nō videtur q. debeat fieri executio in bonis domini, cūm qlibet ex suo delicto & pro pria obligatione teneatur: ar. l. si quis id quod. s. fi. cum l. seq. ff. de iurisd. om. iu. C. de cōdi. fur. l. j. vel sustinēdo hanc lec. Azo. pos sumus respondere q. delinquenti mādato alicuius debet dari dila tio ad denunciādū vt instruat defensionibus suis. Nam quādoq. ille, q. mādat, est talis persona q. eius mādatū excusat mādatariū, secū dū no. in l. liber homo. ff. ad l. A. qui. & in l. Gracchus. C. ad l. Jul. de adul. & in l. j. C. vnde vi. ponit gl. alias lec. quas habes in d. aut. qua in prouincia. dic vt ibi: sed doc. nostri ponūt aliā lec. que multū applaudit litere, quae talis est: Pone, quidā nobilis habens factores seu castaldos, uolens abesse dicit eis, sciatis q. in tali uiuario seu piscaria seu in tali nemore est mihi ius piscādū, & ligna incidēdū: cuius ueritas erat contrariū: post cuius domini absen tiā factor uel castaldus piscatus est in illa piscaria, vel in illo ne more ligna incidit. Certē si ille, cuius est piscaria uel nemus acu cufauit castaldum uel factorē praedictū, teneat: licet non deliquit rit ex animo: vt l. in lege A. qui. ff. ad l. A. qui. Verū quia fecit bo na fide & iussu domini, datur ei dilatio ad denunciādū domino, vt procedatur secū dū formā hic traditā. Ita tenent doc. vt Cy. re fert in d. aut. qua in prouincia. t. Opp. innuitur hic q. qui est pre sēns, nō possit inuito defendere: contra. de sol. l. soluere de l. si stichum. s. fi. ff. de noua. Solue vt in gl. licet alio no. & male in l. Jul. ian. ff. qui satisd. cog. t. An autem possit in se iudicium susci pere inuito auctore animo nouandi. Glo. videtur uelle q. sic, in l. liberto. s. fi. ff. de neg. gest. cuius contrarium no. in l. j. C. vbi in rē act. De quo dic vt ibi per doc. facit quod not. in l. non solum. in prin. mag. gl. ff. de procu. t. Opp. dicitur hic, q. si dominus absens condēnatur etiā lite nō contestata non potest ferri sententia. Cō tra de l. fi. s. illud. C. de temp. ap. glo. hic, quae ponit casum, ponat plures solutiones: dic esse hic quasi litem contesta. ita dicitur hic ista gl. & gl. super verbo, non ualentē. Vnde autem insurgat ista quali contestatio: dic etiam vt in glo. t. Quaro: dicitur hic q. fiat executio in bonis absentis, an ergo sententia lata cōtra praesentē, mādabitur executioni contra absentē: Dicit glo. q. nō: sed cōtra absentē fiet executio ex sententia lata cōtra ipsum absentē. Ita no tat gl. in d. aut. qua in prouincia. Ita videtur uelle hic glo. super ver. absentis. quā opi. videtur tenere doc. in d. aut. qua in prouin cia. et de hac q. videtur casus in aut. sicutem ille. vbi tex. dicit q. debet cōdēnari tam praesens q. dominus, & si praesens est soluē do, ipse debet exigi: si nō est soluēdo, exigitur dñs, s. ex snā lata cōtra ipsum dominum: aliās si possit mādari executioni senten

tia lata cōtra praesentem, & contra absentē: a
ad quid diceret iste s. vtrunq. dānari. Non obit. praedictis quod no. in l. venditor. ff. de iudi. quae dicit, q. ex sententia lata cōtra em ptores satisfit de bonis venditoris: sicut in fi de iussore, qui potest soluere de bonis prin cipalis: vt no. in l. si procuratorem. s. siigno rantes. ff. man. Non autem puto q. senten tia lata cōtra emptorē, vel fideiussorē pos sit executioni mādari cōtra veditorem, vel principalem. Video enim q. sententia lata cōtra principālē nō potest executioni man dari cōtra fideiussorem, sine nouo procelo su: vt l. fina. in fi. C. de vlu. rei iudi. & ibi per doc. probāt in l. grege. s. si cū defensore. ff. de pig. Spe. de sen. execu. s. sequit. versi. sed pone. per docto. in l. j. ff. iudi. sol. Quaro, in ver. si uerō ille. quādo absens cōparet, qua liter absolutur: dic vt in glo. super ver. abo soluere. t. Ex qua no. q. sententia absolutoria ab obseruatione, vel instantia iudicij est interlocutoria, non diffinitua. Eandē gl. habes in d. aut. qua in prouincia. de qua q. dixi s. de exhi. re. s. j. t. Vltimò circa istū ver sicu. si uerō ille. no. tex. ibi: aut miserit quēpiam accusator, aut desijt absoluerē eū & c. videtur hic iste tex. q. licet sententia cōdē natoria debeat ferri in personam procura toris, vt C. de sen. l. j. tamen sententia abso lutoria debeat ferri in personam domini, li cet procuratorem ad causam miserit. Idem text. videtur in d. aut. qua in prouincia. in versi. quod si delit actor. & ff. de pub. iud. l. pe. s. ad crimē. in glo. cur magis. Et p. illis gl. est casus in c. inter dilectos. in fi. extra, de fide instru. vbi dicit quod procurator absoluti procuratorio no mine. & dic q. sicut in sententia condēnatoria dicimus vtrunq. cō demnari, vt d. l. j. C. de sent. sic in snā absolutoria dicimus vtrūq. scilicet dñm & procuratorē absolui debere: vt no. per gl. in c. que relam. extra, de elec. in gl. economi. in fi. quod tene menti.

1 **A**rripiens delinquentem de manu iudicis, uel qui facit q. delinquens ad iudicium non uadat, incidit in l. iuliam de ui priuata.

2 **A**rripiens delinquentem de manu iudicis, qui est damnatus ad mortem, uel damnandus, incidit in l. iul. malefatis.

3 **O**ccidens bannitum in manu familiae qui ex forma statuti poterat impunē occidi, an puniatur, quod sic.

1 **A**rripiat. t. Not. q. nō licet alicui arripere delinquentē de manibus iudicis. & iste talis qui arripit delin quentē, vel facit q. delinquentē ad iudiciū non uadat, ita q. iudex non potuit delictū cognoscere, vel punire, incidit in l. iul. de vi priua. vt ff. ad l. iul. de vi priua. l. legis iuliae. in casu tamē speciali aliter punitur: vt habetis in l. fi. C. de ma. & mathe. t. Sed quaro, pone q. quis arripuit delinquentem qui est damnatus ad mor tem, vel dānandus: puta, quia cōfessus est crimen. Certē iste pu nitur lege iul. malef. vt l. iij. ff. ad l. iul. ma. facit l. addictos. C. de epi. au. & de ap. l. addictos. t. Quero, dicit statutū q. bānitus possit impunē offendī, uel occidī. modō quidā occidit bānitū captū a familia, vel in manu familiae existentē. Dyn. format istam q. in l. in laqueum. ff. de acqui. re. do. Et videtur dicere q. melius est q. puniatur, eo quia arripuit eum de manibus familiae, per hunc s. & per d. l. legis iul. per quam punitur de occiso: licet ex forma statuti bānitus possit impunē occidī. Jac. de Are. disputat hęc q. & tenuit hanc conclusionem qd. non licet occidere bannitos ductos a familia. Nā dicit ipse, licitū est occidere transfugas ad hostes: vt l. eiufdē. s. fi. ff. ad l. Corne. de sica. sed postquā sunt ca pti, debēt seruari, & custodiri: vt ff. de statu ho. l. libertas. Patet er go q. nō licet occidere eos. prout quia dicit carceratos occidī non debere: vt ff. de cu. reo. l. fi. sed iste, qui est captus a familia, dicit esse carceratus: vt l. qui neque sequantur. s. iolu. ff. de ver. signi.

1 **A**ccusatus de aliquo crimine, si abest causa Reipublice, habet dilationem durante absentia.

2 **P**riuilegium concessum alicui, hac constitutione non obstante q. ualeat.

Nisi forte. Iste s. non continuatur cum proximo prece denti, sed cū s. hęc considerantes, vbi dicitur

e 2

Potestate. Sed qd de filiis natis ex mu liere extra domū re tēta, vide Bar. i. l. fin. ff. de coniu. vbi dicit qd p subseqs ma trimoniū legitimari non possunt. Sed qd de incestuosis vel ex adulterio natis, dic ite, vt p Bal. i. l. ex li bero. C. de su. & leg. Et idē die de his qui vulgo cōcepti sunt: vt p Bal. i. l. qua il lustris. ad officia. Et adde q legitimatis p subseqs ma trimoniū multa cōce dunt q nō cōcedunt legitimatis p rescrip tū Principis: vt p d. Soci. i. cōf. cclvi. i. pri ma cōsultatioe dicē dum. ver. ista cōclu sio. i. fi. in ij. pte. char. cxxx. et adde q hic spes successōis non auferit: vt p eū i. cōf. cclj. inci. qm i. ptesen ti cōsultatione. ver. cōfirmat etiam in d. par. char. ciiij. et i. cō sil. cxxvj. inci. elegā ter & subulter. ver. cōfirmat per ea. i. d. parte char. cxxx. & ad id q dicitur. ad de Ant. Ro. i. trac. le gitima. j. p. h. rub. C. l. sic igit. & ibi dē x. in apo.

Nataliū. Ad Bal. i. l. C. de iur. au. an. et Bar. i. l. gall. p. 9. et qd si tātū. de li. et posth. & in l. ij. de vul. & pup.

actorem non posse trahi ad aliam prouin ciam: modo hic excipit, & c. Op. & videtur q hęc exceptio, quæ fit hic, corrigatur per §. hanc dicentes. j. proximē. quidam hoc cō cedunt: vt not. in d. cta. §. hanc dicentes. sed dicit vt no. hic in gl. super ver. preterea. & ha buistis plenē no. s. o. §. si igitur. Nō obstat §. hanc dicentes. quia ibi non loquitur de ha bente pragmaticam formam: aut habente aliquod priuilegium insertum in corpore iuris, vt hic, sed de his qui habent priuilegia in corpore iuris non inserta, & fit ibi men tio cōmoditatis cæterarū psonarū ibi: ideo fit: quia solet plus timere & c. tangitur in d. §. hanc dicentes. & in d. aut. qua in prouin cia. ¶ Vltimō in §. isto no. gl. & primō pri mā gl. huius §. ibi: publicæ causæ & c. Ex qua glo. habes q si aliquis est accusatus de aliquo crimine, & mittatur Reipub. causa: iste dicitur habere dilationem, donec est causa Reipub. occupatus quod tene men ti. Idem no. & clarius in d. aut. qua in prou incia. in glo. ¶ Secundō no. gl. quæ dicit q si Princeps concedit priuilegium dicendo non obstante hac constitut. vt omnes obe. & c. q tale priuilegium valet. quod dicit vt no. in glo. super ver. infirmæ. in ver. si verō quisque. Ad idem quod no. in l. fi. C. si cō tra ius vel vti. pub. & in fi. C. de incest. nup. & aut. ex complexu. ibi posita. & infra, qui mo. na. effi. sui. §. vlt. colū. vij. extra, de offi. dele. c. ex parte. de consti. c. j. lib. vj. cū simi.

Collatio VI.

Quibus modis naturales efficiuntur le gitimi. Rubrica.

- Leges et senatus consulta q non sufficiunt ad omnia.
Legitimati per subsequens matrimonium efficiuntur in patris potestate, etiam si sobolem legitimam habeat pater.
Legitimus per oblationē curiæ efficitur in patris potestate.
Legitimus per rescriptum Principis est in patris potestate.
Legitimus per rescriptum habet locū, si filij per matrimonium legitimari non possunt.
Pater quādo possit filios naturales legitimare per testamentū.
Legitimati q sint legitimi successores patris.
Legitimati qualiter succedant agnatis.
Cōcubinatus dicitur thorus sicut matrimonium.
Supplicatio patris ad Principem, pro legitimando filio qualiter fieri debeat.
Nobilis pro eodē delicto, an grauius puniatur quā ignobilis.
Legitimus an habeatur pro legitimo quo ad omnia.
Legitimus an quis dicitur quo ad actus seculares, et quo ad successiones in terris, in quibus ecclesia non habet temporālē iurisdictionem.
Legitimus est restitutio natalium.
Legitimus ad tempus natiuitatis trahitur, et conceptionis.
Corrigere qui potest et potest interpretari.
Legitimus quōd habeat querelā contra testamentum paternū.

REtē. Ista constitutio habet sex partes. Primō ponitur de legitimatione filiorum per matrimonium. Secundō de legitimatione filiorū naturalium per rescriptum Principis. Tertio de nuptijs psumptiuis. Quarto de nuptijs verē cō tractis à superillustribus, vel illustribus, vel in ecclesia à militibus honestis, vel negotiantibus, vel possessoribus. Quintō de nuptijs ædilibus. Secunda ibi in §. si quis verō. Tertia ibi in §. illud quoque. Quarta ibi in §. deniq; in tm. Quinta ibi in §. quisq; autem. Sexta in §. si quis autem vsque ad §. illud quoque. hoc dicit. Liberi naturales per nuptias legitimantur. Item per rescriptū Principis in casibus quatuor hic enumeratis. h. d. vsque ad §. illud quoque. ¶ Not. primō lex prin. consti. q leges & senatus con sulta non potuerunt ita facere quod ad omnia sufficerent. Ad idem s. vt defun. seu. fu. in princ. quod no. propter statuta quæ quotidie fiūt in ciuitate ista. ¶ Secundō no. q legitimati per sub sequens matrimonium efficiuntur in patris potestate. vt hic, &

suprà, de incest. nupti. §. dubitatio. & l. cum quis. & l. nuper. C. de na. lib. & in l. de nup. in fin. nec curatur vtrum pater, qui legitimat, habeat legitimam sobolem, vel non: vt j. eo. §. si verō so lummodo. in fin. & d. §. dubitatio. vt s. de tri. & femi. §. pe. ¶ Idem de legitimatione per oblationem curiæ: nam illi efficiuntur in pa tris potestate: vt in l. de nup. §. fin. & Institui. de hære. quæ ab in test. defe. §. ij. nec etiam curatur vtrum pater, qui offert curiæ, ha beat sobolem legitimam, vel nō: vt j. quib. mo. na. effi. sui. §. si qs igitur ex qualibet. & C. de na. lib. l. cōmuniū. in fi. & circa hoc vide quod no. in §. si quis verō nō habens. & §. si quis verō solū modo. j. eo. titu. ¶ Tertio no. q legitimati per rescriptū principis rediguntur in patris potestate: sed talis legitimatio ita demū va let, & effectum habet, si pater nō habeat sobolē legitimā: vt in §. si quis verō. & in §. liceat igitur. ver. vno & c. j. eod. ¶ Quarto not. q talis legitimatio per rescriptū ita demū locū habet, si filij p ma trimoniū legitimari nō possunt: vt in §. si igitur licetia. ver. aliter est ¶ Et illud q p rescriptū ita demū legitimat filios naturales, si nō super sit soboles legitima, habet locū ita si p verū legitimare p testamētū, dicēdo in suo testamēto q filios suos naturales vult esse suos legitim. s. successores: quo casu oportet filios testamē tū principi ostēdere. j. eo. §. si verō solūmodo. ¶ Et isti oēs legiti mati iunt legitimi successores patris: vt in palle. iur. in cōcor. cū hac cōsti. q mo. na. effi. sui. §. tribus. vsq; ad §. discretis. ¶ An autē et qualiter legitimati succedat agnatis, & cognatis patris, dicā in d. §. discretis. ver. si qs. ¶ No. tex. cū gl. sup. ver. thorus. qd concubina tus dicitur hic thorus, siue matrimonium. ¶ Sextō no. ibi: q offerenti Imperatori precē, & c. formā supplicationis fiendæ à patre, qn vult legitimare filiū per rescriptum principis. ¶ Oppo. ad ver. li ceat igit. in fi. dicitur. q similit morbus similem exigit medicinā. cōtra. ff. de pœ. l. quedā. & ibi pro eodē delicto magis puniē nobi lis quā ignobilis. Dic vt no. gl. x. colla. de pa. iur. fir. c. fi. de iure iur. cū quidā per doc. in l. Pedius. ff. de incē. rui. nau. habuistis ra b cū s. vt iudi. line quo suff. sic igitur. ¶ Quæro, an legitimatus 12 habeatur vt legitimus quo ad omnia, & quo ad successione, & quo ad ecclesiā, & honores, & familia. Dic q si est legitimatus p subseqs matrimonium, tūc habet vt legitimus quo ad omnia: vt no. in c. tanta. extra qui fil. sint legi. & c. innotuit. extra, de elect. Quid autē iuris sit si legitimatus per principē: vide vt not. l. xix. dist. c. j. ¶ Quæro, an dicat legitimatus quo ad actus seculares, quo ad successiones in terris, in quibus ecclesia nō habet tēpora lem iurisdictionem. Dic vt no. in c. per venerabile. extra qui filij sint legi. & ibi no. per Inno. & vide quod no. Goffre. in summa, in ti. qui fil. sint legi. §. sed cum per superiores. ¶ Vltimō circa con srit. not. tria. Primō in verbo. sit igitur licentia. ibi: restituere na turæ, & antiquæ ingenuitati & c. ¶ Ex hoc habes quod legitima c. tio nil aliud est quā restitutio natalium. Ad idem in §. sit igitur licentia restituere naturæ & c. j. quib. mo. na. effi. sui. §. aliud tū. & §. seq. ¶ Ex quo concludit, q legitimatio ad tēpus natiuitatis tra hitur: vt l. ij. circa fi. §. si. ff. de nata. resti. l. imperialis. circa fi. prin. C. de nup. Præterea no. q legitimatio trahit retro ad tēpus nati uitatis, seu cōceptiōis: vt est casus no. in l. qua in prouincia. in fi. l. ff. de rit. nup. qd no. per id qd dicā secundū Io. An. in §. tribus. 16 j. quib. mod. nat. effi. sui. ¶ Secundō in hac gl. super ver. corrigi mus, quæ exponit, i. adijcimus, vel interpretamur: ex qua gl. no. q illi, cui datur potestas corrigendi, datur potestas adijcēdi, vel interpretandi. e contra. ita habes verbum interpretari poni pro corrigere, vt no. ff. de re. iu. l. fraudis interpretatio. ¶ Tertio not. glo. super ver. ascribi: quæ dicit, q filij legitimati habent querelā contra testamentū paternum, & omne auxiliū qd cōpeteret fi lijs ab initio legitimis, habuistis tex. s. de incest. nup. §. dubitatū.

- Matrimonium, an presumatur ex denominatione, quā vir facit de uxore, et uxor de viro.
Solemnitates in instrumentis requisitæ remissive.
Locus loci confecti instrumenti in instrumentis apponi debet.
Hora diei an apponi debeat in instrumento.
Matrimonium q ex sola cohabitatione nō presumit de iure Canonico sed de iure civili sic.
Testes in matrimonio, uel in instrumento dotali, q debeat esse rogati.
Differentiam inter falsum et falsatum, an sit remissive.

Illud quoque. Nuptiæ inter liberas personas consen su contractæ consummantur super illustres abique dotalibus documentis nuptias contrahere non possunt milites honestiores, & negotiatores, & qui sunt in pro fessione

fessione digniori nuptias sine documentis dotalibus contrahere possunt, dummodo in ecclesia matrimonium profiteatur per scri pturam eorum contrahentium, & triū testium, inter quos defen sores habentur ecclesiarū militibus non caligati. Item agricolis, & vilibus personis, matrimonium, contrahere licitum est: & filij nati ex odibilibus nuptijs nō sunt filij nominandi. h. d. vsq; ad fi. ¶ No. primō ex hoc tex. q vir vocabit dominā, & c. q ex ista tali nominatione matrimonium psumitur: de quo quid operetur talis nominatio quā facit vir de vxore, et vxor de viro: dicit vt no. 2 in tex. & gl. in c. illud. extra, de vxorump. ¶ Secundō in §. quantū verō. no. solennitates quæ requirantur in instrumentis: de quibus vidistis s. vt præpo. no. Impe. & c. in prin. et no. in l. generali. C. de tab. lib. x. ¶ Tertio no. textum ibi: orationis domum, & c. per quē tex. tenet lac. de Are. q non sufficit in instrumentis apponere lo cum generalē, nec sufficiant notario dicere, actū Boñ. vel Peru. s. sed apponē debet locus specialis ciuitatis. Et ita no. ipe, vt Cy. refert in l. optimā. C. de contrahen. & cōm. itip. in x. q. facit l. li berorum. ff. de accu. Circa quod vide Spe. in ti. de instr. edi. §. bre uiter. ver. post nomen tetigi s. vt præpo. no. Impe. ¶ circa princip. 4 ¶ Quæro an debet apponi in instrumento hora diei. b Et videt, b q sic: vt l. aut qui aliter. §. j. quod vi aut clā. In contrarium videt b veritas. de quo dicit per doct. in d. l. optimā. in v. q. ad dictum §. j. j. responso. vt ibi no. per gl. Op. ad §. quātū verō. & videtur q istæ personæ de quibus hic dicit q possint matrimonium cōtrahere, etiam nulla scriptura interueniente, vt j. vt liceat matri & autæ. §. quia verō legē. iuncto §. illo. ver. reliquū. glo. in ver. illustres in fi. dicit q forte hodie iste §. nō seruatur. Tu dic, q imō sine forte: quia casus est in l. contraria. quod etiā sentit glo. super ver. dispo sitionem. ¶ Oppo. nonne regulariter ex sola cohabitatione, & cō suetudine ad liberam mulierem matrimonium psumitur: vt l. in libere. ff. de ritu nup. Respōdeo, sic de iure ciuili. Casus est ibi: sed secus de iure Canonico nam non psumitur matrimonium, nisi probetur: vt no. in l. in concubinatu. ff. de concubi. & l. dona tiones in concubinam. ff. de dona. probatur xxx. q. v. c. j. & no. gl. in c. illud. super ver. tenuerit. extra, de psumptio. ¶ Quæro, cir ca princip. huius §. quantum verō. an testes coram quibus fit ma trimonium, vel quia adhibentur in instrumento dotali, debent esse rogati. Et videtur q sic, sicut dicimus q debent esse rogati quando fit repudium: vt l. nullum. ff. de repu. & istam opin. tenet glo. j. ti. ij. §. in his. quam opi. glo. reprobatur xxx. q. v. c. no. strates. di cam j. de incest. nupt. ¶ Quæro, dicitur falsitas contractus: an sit differentia inter falsum & falsatū: vide tex. extra, de fid. instr. c. in ter dilectos. circa prin. ij. col. ibi: falsa reperta sunt vel falsata, & c.

Quoniam autem. Primō pro declaratione huius §. vide glos. xxx. quæstio. iij. c. j. Secundō not. textum ibi: aut extra fidem, & c. ¶ Ex quo no. q di ctio extra, excludit. idem in ver. ibi: licet extra dotem, & c. ali quando ponitur inclusiuē: vt patet in l. scire oportet. §. aliud au tem. de excu. tu. & §. seq. & ideo circa hanc dictionem extra, vi detur, debere distingui, sicut in dictione præter, de quo per Dy. in l. Seio. §. vxori. de an. lega. quia hic in tex. dicitur q iurauit ha biturum mulierem pro legitima vxore. De ista forma iuramen ti vide glos. xxx. q. v. §. si quis dominus. & per Gofre. in sum. de clande. despon. & ibi per Inno.

Si quid autem. Quæro de intellectu huius §. respon deo, licet glo. plures opi. ponat: veritas est q hic loquitur de illis, de quibus loquitur §. quantum ve rō. s. eo. vt si tales contrahunt matrimonium scriptura nō inter ueniente, filij nati ex tali matrimonio sunt naturales tantum. sed ver. eos enim. loquitur de nuptijs prohibitis ratione cognationis seu affinitatis. Nam quinafcuntur ex talibus nuptijs nō sunt na turales: nec sunt nominandi filij. & ista est veritas.

Vt hi qui obligatas se habe. perhibēt res minorum. Rub.

- Tutor et curator an dicantur domini rerum minorum, et ipsorum minorum.
Tutela si peruenit ad casum, a quo incipere non potest, quod non videtur.
Actus si peruenit ad casum, a quo incipere non potest, an videtur.
Debitor uel curator pupilli quando possit esse eius tutor, uel curator.
Dispositio huius constitutionis, an habeat locum in tutela, quod sic.
Item an habeat locum in tutela testamentaria.
Voluntas testatoris q tollat omnem suspicionem fraudis, Modicum debitum q non repellat a tutela.

Medicum debitum seu magna quantitas que dicitur, est a arbitrarium.
Dispositio huius constitutionis an habeat locum si minor possidet rem tutoris, uel curatoris.
Dispositio huius constitutionis q habeat locū si tutor, uel curator, et minor, uel pupillus possideat res communes.
Debitor si uelit perdere debitum, an possit esse tutor.
Debitor uel creditor minoris q possit esse curator ad litē.



Mnia quide. Minoris debitor, vel creditor eius tu telam, vel curā suscipere nō debet, nec tutelam, vel curā suscepā creditor, vel debitor postea super d ueniente administrabit sine adiuncto, & in initio debet probare, vel iurare: & si tacue rit, ab actione cadat, si est creditor, si verō est debitor solutione non liberatur. Itē cel sionem actionis cōtra minorem ab aliquo non suscipiat, pœna contra facientibus im minente, his obtinentibus in curatione. h. d. ¶ Not. q tutor & cu rator dicuntur domini minorum, & rerum minorum: vt j. e. ver. multas itaq; ff. de fur. l. interdum. §. qui tutelam. cum si. tamē lex dicit, q non sunt domini, cū pupillos (poliāt: vt l. qui fundum. §. si tutor. ff. pro emp. & ideo lex obuiat ne existētes debitores, vel creditores minorum cautiones, vel instrumēta furentur, vel pro bationes minorum corruptant: vt hic in §. hæc omnia. ¶ Secun dō nota in §. sed & si quis. q tutela, vel cura non vitatur, licet perueniat ad eum casum, a quo incipere non potest: de quo an actus vitietur si peruenit ad eum casum a quo incipere nō pōt. dicit per Dy. in l. pluribus. §. & si pla. de verb. ob. & in c. actus legi timi. extra, de reg. iur. lib. vj. ¶ Cppo. & videt, q etiā de iure nouo debitor, vel creditor possit esse tutor & curator: vt j. vt sine pro hi. ma. debi. & cre. in prin. colla. vj. ¶ Solu. speciale in matre & auia per rationem ibi positam in tex. & in aut. ad hęc. C. qn mu. tu. of. fun. po. & eodem modo in patre filij emācipato, vel auo matero no, vel paterno: vt ibi no. & tangit in d. aut. ad hæc vide Gul. de Cu. in l. cū in eo. ff. de pactis. ¶ Quæro, an hæc constitutio habeat locum in tutela gl. super ver. curator, dicit q sic. Probat in §. sed & si quis. & in §. vt aut. ibi tutelā nō cōtingere. j. e. Idē no. in aut. minoris debitor. hinc sumpta. C. qui da. tu. pos. ¶ Quæro, an hæc constitutio etiam habeat locum in tutela testamentaria: Glo. hic ponit opi. finaliter tenet q etiā habeat locum. Idē quod hic not. in d. aut. minoris. & Instit. de aut. tut. §. fi. & ff. de pro. l. pater. in prin. Et pro ista opi. consuluit Dy. & eā tenet la. de Bel. Sed con trariū tenet Azo in d. aut. minoris. C. qui da. tu. pos. post primā so. licet ipse hic in Sum. huius ti. idem teneat quod gl. hic posita. Sed d. Old. dicit, aut testator, qui dedit talē tutorē, tenebat ipsum esse creditorem, vel debitorem, & tunc pōt esse tutor: quia eius fi des est p testatorē approbata: ar. l. tres tutores. §. fi. ff. de adm. tut. & ff. de cōfir. tu. l. in confirmato. Si verō testator ignorauit tu torē esse debitorem, vel creditorem: tunc est vera opi. glo. quia nō po test videri approbasse eius fidē, cū eum esse debitorem, vel credito rem ignorabat. ar. l. matr. ver. ceterū. ff. de inof. test. & ista opi. videt tenere gl. in l. cū in eo. ff. de pact. ¶ Nam dicit ipse voluntas defuncti tollit omnē suspicionē fraudis: vt l. quia aut. circa prin. ff. si qs omis. cau. test. Inducit etiā pro hoc optimā legē, videlicet l. si patris. C. de interdi. ma. & istā etiam opi. vident lentire doct. 7 in d. aut. minoris. in ij. q. ¶ Quæro, an quis propter modicū debi tum repellatur a tutela, vel cura, gl. hic videt velle q nō. & idem in d. aut. minoris. Sed aduerte, q glo. dicit q quæ dicit ad idē, vel magna quātitas, relinquit arbitrio iudicātis. Facit ad idē qd no. in simili in aut. nisi breuiores. C. de sen. ex breui. reci. ¶ Quæ ro quid si minor possidet rē tutoris vel curatoris, vel econtrario: an inter eos habeat locū hæc constitutio gl. quæ est s. in ver. obli gatū. dicit q non, per rationē quā ibi ponit. & ista opi. videt etiā placere gl. in d. aut. minoris. & hoc firmat gl. Inst. de Atti. tu. §. vl. & C. de in lit. dando tu. l. j. Alij verō dicit cōtra. Primō: q ad eū est ratio prohibitionis, quādo cōtētio est de reali obligatione, si cut qn est de personali: qā posset subtrahere instrumenta ad mi norem pertinētia: ergo & c. vt §. hæc omnia. j. e. Præterea, hic tex. dicit, obligatum habet minorem, aut res eius, & c. Et sic patet q etiam habet locū qn est cōtētio de reali obligatione. Item patet

¶ Vfurari. Adde d. Alex. de imol. in l. iij. §. si procur. q. quilibet iuris. post Paul. de Cast. ibi.

¶ Foruiti. Adde bar. in l. i. res. ff. de adm. tuto. p. illum tex. ad quā materiam vide etiam que habentur per Ni. de Neapo. in l. cū ostēdim. §. j. ff. de fl. tu. & in l. i. eo. ri. & q. p. d. Alex. de imol. l. quod Nerua. vlti. col. depositi.

¶ Item quod est creditor. ¶ Quæro, quæ est rō q. actione cessa tutori vel tutori contra minorem admittitur actio & gloss. quæ est super ver. valere cessam, &c. ponit suam rōnē. Nam videtur qd cedens possit agere, cum cessio non valuerit: vt l. per vniuersas. C. man. Glo. reddit suam rōnē: sed mihi videtur qd sit spē in cedente tutore vel curatore contra minorem, contra rōnē positam in tex. ibi: ne forsan hæc cōsiderās, &c. Sed qrit gl. minor, contra quæ facta est cessio, cum ppter delictū tutoris vel curatoris sit liberatus, si soluit, an repetit. Gl. dicit, forte nō. & al. suas leges. & hanc opi. tenent doct. in d. aut. minoris. in vlt. q. Ia. debel. tenet cōtrariū. Nam dicit ipse qd cum minor sit liberatus ipso iure legis autoritate: & sic sublata est naturalis, & ciuilib obligatio: si postea soluit quocunq. errore ductus, potest repetere, vt l. si non fortem. §. indebitū. ff. de cond. inde. & quod not. l. i. eod. tit. & l. cum quis. C. de iur. & fact.igno. Non obstat l. si pen. cum alle. in gl. & l. qui excep. in gl. pariter alle. quia ibi est sublata ciuilib obligatio, remanet tamen naturalis. hic aut vtracq. est sublata: quia legis autoritate liberatur. ¶ Vltimò no. glo. in §. vt autē sup. verb. parentes. quæ dicit qd eo ipso qd quis est filius: ergo hæres. ergo statim est fundata intentio creditoris, si filius ergo hæres. Adde quod not. ff. de inoffi. test. l. quemadmodum cuius contrarium not. glo. in l. j. C. si vt se ab hære. absti. & in l. necessarij. ff. de acquir. hæred. & vide quod no. in l. i. si cū dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat. de qua q. per Cy. in d. l. j. si vt se ab hære. absti.

¶ Prodigus, furiosus, & similes, habent curatorem legitimum. Et hæc. ¶ Nota hunc §. quia videtur contra gl. dicit qd solum furiosus & prodigus habent curatorem legitimum: ceteri habent datiuū, & nō legitimum. Dic vt not. glo. in l. de creationibus. C. de epi. au. & in l. cui eorū. ff. de postulan. & Institu. de cura. §. furiosus. & l. in. §. j. ff. de noua. hic vtrò videtur tex. expressus: quia furiosus, prodigus, demens, et omnes ei similes, de quibus loquitur l. dabimus. in fin. & l. seq. de priui. cre. habent curatorem legitimum. Vltimò vide gl. super verbo, facilitas. vt dicit canon. & adde xxij. q. iij. c. est iniusta. & extra, de vi. & vi. & ho. cle. c. vt clericorum. ver. ne verò facilitas.

¶ Tutor & curator pecunias pupilli hodie non tenentur fœnerari. & nu. 7. & si fœnerantur, cuius sit lucrum. nu. 3. & nu. 6. Hodie quilibet tutor iurare debet. & nu. 8. Tutor si recipit pro pupillo vsuras, an ipse restituat uel pupillus. Tutor uel curator si negotiatur cū pecunia minoris, ad quid teneatur, remissus.

¶ Tex. ibi: minoris obnoxius. que verba sunt generalia rā ad actionē realē, q̄ psonalē. & hæc opi. tenet hic Ia. de Bel. & etiā doc. in d. aut. minoris. in q. iij. ¶ Quæro, quid sit tutor, & curator, & minores possidēt res cōes: an habeat locū hæc cōstitutio? gl. in d. aut. minoris. dicit qd sic, cōtra no. in l. q. res. C. de excu. tu. Sed gl. in d. aut. minoris. cōiter approbatur p doctores vt ibi no. j. q. iij. ¶ Quæro, dicit in §. hæc omnia. ibi: hūc nō oīno ad curatorē, & c. an ipso iure non possit esse tutor vel curator, si vellet pdere debitū. Azo dicit, qd aut sine protestatione ad tutelā, vel curā

accedit, tūc perdit debitū: tū remanet tutor, vel curator. Aut cū protestatione accedit ad curā vel tutelā: & nō admittit ad tutelā vel curā. Ita no. in l. propter litē. ff. de excu. tu. Et istā disti. Azo. videt tenere gl. in aut. minoris. in eo quod gl. ibi dicit, qd si ibi sciatur ab initio qd ipse sit debitor vel creditor: ipse non admittitur, etiā si vellet admittere debitū: sed si ab initio nō scitur tūc admittitur: sed debitū perdit. Idē videt tenere gl. in l. pater. in princ. ff. de procu. & etiā d. l. ppter li. Hoc idē placet Ray. de Forli. qui hæc q. disputauit. & ista opi. est vera, & pbat hic in §. si verò tacuerit vbi dicit qd debitū pdit, & nullā aliā pœnā ponit: sed legū interpretatio pœnæ sunt molliendæ: vt l. si præses. & l. interpretatio ne. ff. de pœn. ergo & c. Et hunc §. si verò. ex quo dicit, debitum perdit. intellige quādo tutor sciuit se esse debitore, vel creditore, & tacuit: sed ab alijs nō sciebatur hoc. Circa quod vide gl. in aut. minoris. ver. nā si tacuerit super verbo, iuacturā. & ibi perdoct. in x. q. & xij. & x. xij. Sed circa prædicta quæro an creditor vel debitor minoris possit esse curator ad litē ipsius minoris. Et dic qd sic. nam ista constitutio intelligitur de curatore vniuersali, nō de alio. Ita tenet Spe. in tit. de decur. §. cum aut. qui est §. fin. ver. ¶ Quæro, quæ est rō q. actione cessa tutori vel tutori contra minorem admittitur actio & gloss. quæ est super ver. valere cessam, & c. ponit suam rōnē. Nam videtur qd cedens possit agere, cum cessio non valuerit: vt l. per vniuersas. C. man. Glo. reddit suam rōnē: sed mihi videtur qd sit spē in cedente tutore vel curatore contra minorem, contra rōnē positam in tex. ibi: ne forsan hæc cōsiderās, &c. Sed qrit gl. minor, contra quæ facta est cessio, cum ppter delictū tutoris vel curatoris sit liberatus, si soluit, an repetit. Gl. dicit, forte nō. & al. suas leges. & hanc opi. tenent doct. in d. aut. minoris. in vlt. q. Ia. debel. tenet cōtrariū. Nam dicit ipse qd cum minor sit liberatus ipso iure legis autoritate: & sic sublata est naturalis, & ciuilib obligatio: si postea soluit quocunq. errore ductus, potest repetere, vt l. si non fortem. §. indebitū. ff. de cond. inde. & quod not. l. i. eod. tit. & l. cum quis. C. de iur. & fact.igno. Non obstat l. si pen. cum alle. in gl. & l. qui excep. in gl. pariter alle. quia ibi est sublata ciuilib obligatio, remanet tamen naturalis. hic aut vtracq. est sublata: quia legis autoritate liberatur. ¶ Vltimò no. glo. in §. vt autē sup. verb. parentes. quæ dicit qd eo ipso qd quis est filius: ergo hæres. ergo statim est fundata intentio creditoris, si filius ergo hæres. Adde quod not. ff. de inoffi. test. l. quemadmodum cuius contrarium not. glo. in l. j. C. si vt se ab hære. absti. & in l. necessarij. ff. de acquir. hæred. & vide quod no. in l. i. si cū dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat. de qua q. per Cy. in d. l. j. si vt se ab hære. absti.

¶ Tutor & curator pecunias pupilli hodie non tenentur fœnerari. & nu. 7. & si fœnerantur, cuius sit lucrum. nu. 3. & nu. 6. Hodie quilibet tutor iurare debet. & nu. 8. Tutor si recipit pro pupillo vsuras, an ipse restituat uel pupillus. Tutor uel curator si negotiatur cū pecunia minoris, ad quid teneatur, remissus.

¶ Tutor uel curator quod satisfaciere debeant, rem pupilli saluam fore, nisi testamentarius, & quando datiuus. Quoniā autē Tutor & curator minorū pecuniam sub fœnore mutuare nō coguntur: & si mutuāt, ad ipsos mutuātes spectat periculum, nisi sit modica substātia minorū: & tūc em fœnori dare debēt tātam pecuniā q. eius reditus sufficiat p eis q. sunt minori, & eius familiæ necessaria. reliqua verò pecunia est in depositū collocanda in emptione prædiorū, & annuorū fructuū pceptione. Itē tutor & curator cū iudicis decreto tutelā vel curā iuicipere debēt. h. d. ¶ Oppo. & videtur, qd tutor & curator cogantur pecuniam minorū fœnerari. vt l. ob fœnus. ff. de adm. tu. l. tutor qui repertorium. §. vsuræ. eod. tit. & l. tutores. eo. titu. C. de adm. tut. & in rubri. Sol. Illa iura loquuntur de iure antiquo: hodie verò non coguntur fœnerari, vt hic dicit. de quo no. per glo. in l. ob fœnus. & in l. cum plus res. ff. de adm. tu. & ideo ex isto §. sumpta est aut. nouissimē. posita sub rub. C. de adm. tu. ¶ Secūdo opp. ad ver. et enim volumus. Et videt qd nō debeat iurare, nisi curator furiosus: vt l. si. §. & si quidē. C. de cur. fu. & in l. de creationibus. C. de epi. audi. Sol. Illud, qd est ibi introductū in curatore furioso, est hodie generalē, & i omni tutore & curatore. Et ideo ex isto §. est sumpta aut. qd nūc generaliter. quā quidā libri habēt super d. l. fin. §. & si quis dem. Circa q. vide gl. in l. tutor qui repertorium. ver. si quis igitur. præalleg. & l. legitimos. circa prin. ff. de leg. tu. Insti. de satisf. tu. §. j. ¶ Quæro, dicitur hic, qd tutor nō habet necesse pecuniā pupilli fœnerare. qd si fœnerauit: an lucrum erit suum. Gloss. hic super ver. necessitate. arguit p & contra. & idē no. in d. aut. nouissimē. do. fac. de bel. dicit, qd de iure ciuili lucrum nō erit suū. arg. l. idenque. §. si pecu. ff. m. ff. de nego. gesto. l. qui sine vsuris. §. sed istius. ver. nā & ille. Sed hodie de iure Canonico, dicit ipse, crederē cōtrarium. Ratio: administrator vsuras recipiēs tenetur ad restitutionē vsurarū: vt xlvj. di. c. fi. Dicit tamē qd credit ipsum teneri minorī ad interesse, si eius interesse. arg. l. socium qui in eo. in prin. ff. pro soc. & l. si vnus. eo. tit. & idem ipse crederet in fratre, qui mutuauit pecuniā cōmunē ad vsuras. Itē dicit ipse pro isto suo dicto, qd tutor teneatur ad restitutionē vsurarū ipsi minori. facit fortius iste tex. in ver. si verò. vbi dicitur qd si tutor, vel curator pecuniam minoris fœneret, licet nō cogat, habet in ducias duorū mensium ad collocandas pecunias mutuo, & de illis duobus mēsiibus nō tenet reddere rōnē, vt gl. dicit. Patet ergo, qd de alijs mensibus mutuans pecunias ad vsuras tenet reddere rationē: & sic tenet ad restitutionē vsurarū: licet periculum pecunię spectet ad ipm tutore, vel curatore mutuante, vt hic dicitur in ver. si verò. in fin. quicquid no. doct. in d. aut. nouissimē. Et hoc est plus hodie quā olim: quia olim non denebatur tut. vel curator vsuras perceptas restituere minorī, nisi tutor in se receperit periculum, vt d. l. tutor. & l. cum quæritur. eo. tit. hodie verò restituit, licet ad ipsum tutore, vel curatorem nominū, periculum nō pertineat. Videas qd iuris sit de iure ciuili. De iure autem Canonico dicit Ia. de bel. nō tenetur pupillo ad restitutionē vsurarū, cū eas teneatur restituere eis, a quibus percepit. allegat. gl. d. ca. fin. xlvj. di. ¶ Videamus primò an tutor vel curator, qui alie no nomine vsuras percepit, tenet ad restitutionē vsurarū illis, a quibus percipit: an ille, cuius nomine pcepit. Et præalleg. gl. xlvj. dist. c. fi. dicit, qd teneatur tutor vel curator, nō ille, cuius nomine percepit: sed alibi gl. tenet qd ad restitutionē tenet ille, cuius nomine sunt perceptæ & in eius vtilitatē cōuersæ, nō ille, q. eius nomine percepit. Ita no. i. c. Michael. extra, de vsur. Gof. dicit qd ille, cuius noie vsuræ percipiunt, tenet ad vsurarū restitutionē, & in subsidii illo nō existente soluendo, tenet qui eius nomine percepit. ita no. ipse in summa de vsur. §. itē qd si per tutorem. & hoc tenet Host. in d. ca. Michael. Archi. in d. cap. fin. xlvj. dist. ¶ Secūdo videamus qd iuris sit in j. q. huius erit lucrū vsurarū: putarē esse illius minoris, cuius noie fœnerauit, & sibi imputent tutor vel curator, qui alieno noie fœnerant. nō em debuit alie no noie peccatū cōmittere: vt d. c. fi. Circa istā q. vide gl. & doct. in d. aut. nouissimē. in q. qua quæritur, videlicet cuius sit periculum mutui, si tutor vel curator mutuauit. vel fœnerat. & nō videtur bene loq. Nā hic est tex. cōtra eos in ver. si verò ipse. in quo dicitur qd periculū omnino p̄inet ad tutore vel curatorem & sic ad eos pertinet periculū casus fortuiti, vt dicit gl. super ver. periculum. ¶ Quid autē iuris sit, si tutor vel curator negotiat cum pecunia

cunā minoris: dic vt in gl. super ver. mutuauerit. quā tene mēti. ¶ Quæro, an hodie in aliquo casu tutor, vel curator cogatur fœnerari: cū hodie vsuræ sint prohibite de iure ciuili. Dic qd nō. & hoc etiā tenet Ia. de Bel. probatur in d. c. fi. xlvj. di. & t̄gūt doct. in d. aut. nouissimē. ¶ Vltimò no. glo. super ver. aget, quæ not. est. Vos habetis hic in ver. si verò solummodo. qd curator debet iurare, & etiam satisfaciere: et iste §. habet etiam locum in tutore: vt no. hic super ver. curatores. ¶ Quæro ergo, an tutor vel curator debeat satisfaciere rem pupilli saluam fore. Et cōmuniter gloss. dicit qd debet satisfaciere, nisi sit testamentarius, vel datiuus datus per inquisitionē. Ita no. in l. tutor qui repertorium. circa fi. princ. ff. de adm. tu. & in l. legitimos. §. an ergo. de legi. tu. Insti. de satisf. tu. §. j. C. in qui. cau. in integ. resti. non est necessaria. l. si tutor. Alibi gl. dicit qd etiā hodie datus per inquisitionē debet satisfaciere. Ita not. per gl. C. de tu. & cu. qui satis nō dede. l. j. gl. super d. ver. aget. not. tab. est & menti tenenda, dicens qd testamētarius nō satisfat. In dato per inquisitionē distinguit, aut est datus per inquisitionem a prætore, vel a præside: & non debet satisfaciere. Et ita intelligitur Insti. de satisf. tu. in prin. §. j. & de Attili. tu. §. nos autem. quam glo. perpetuò tene menti ad no. in l. j. ff. de prato. stipu.

De instrumentorum cautela & fide, &c. Rubrica.

¶ Verbum instrumentum. q. tripliciter ponitur. Dilatio si est data ad producendum instrumenta, non poterunt testes produci. Fides instrumenti dupliciter sumitur. Quæro dicitur hic de instr. caute. &c. qualiter accipiat instrum dicit gl. qd verbū instrum, ponit tripliciter. sed hic ponit strictē p ipsa charta, in qua instrumētū scribit. idē no. in l. j. ff. eo. ¶ Quæro pone qd est data dilatio per iudicē ad producēda instrumēta, an poterit producere testes. dic vt no. Spe. in tit. de dila. §. fi. ver. itē no. vbi tenet qd non. ¶ Secūdo quæro, dicitur hic de instrum. cau. & si qualiter hic assumatur fides. dic qd dupliciter dicitur de fide Primò, quibus instrumentis adhibeat: & hoc tractat vsq. ad §. si verò moriant. Secūdo, dicit de fide, et qualiter fiat vt instrumētis adhibeat fides qn reuocat in dubiū: quia fit vt habeat fides p cōparationē. & hoc tractat in §. si verò. & hoc videt placere gl. hic, sed certē, vsq. ad §. si verò tractat etiā qualiter fit vt instrumētis habeat fides per cōparationem fiendā ex alijs instrumētis, & primò dicit de instrumētis priuatis, ad quæ fit cōparatio vsq. ad §. sed & instra. Secūdo dicit de publicis, ad quæ fit cōparatio: vt in §. oportet aut. & vide quod no. in c. j. & ij. extra, de fide instrum. ¶ Examinatio comparationis literarū olim operabatur, q. instrumento negato dabatur plena fides: & quam fidem faciat comparatio. nu. 7. Falsitas est immutatio veritatis. Scriptura alicuius q. uariatione temporis, etatis, calami, & atramenti. Comparatio literarum ad aliquam scripturam ut fiat, quid requiratur. Si ex una parte adest instrumentum, ad quod petitur fieri comparatio, & testes pro instrumento deponentes: & ex alia parte sola comparatio literarum alterius instrumenti eiusdem hominis: cui magis credendum sit, iudex arbitrat. Deponens uel mutans, an necesse habeat seruare solemnitate hic positam, quod non.

¶ Quimus. Iste tit. habet nouem partes. Primò ponit de cautela, & fide instrum. in genere. Secūdo in specie de priuatis instrumentis quæ fiunt, vt de contractu depositi, mutui, & alijs: & de colla. ad ea fienda. Tertio loquitur de instrumentorum publicorum confectione, & de eorū solēnitatibus. Quarto de ipsorum comparatione. Quinto de instrumentis factis ab illiteratis, vel paucis literas scientibus. Sexto de contractu ex non scriptis celebrato. Septimò de contractibus factis vsq. ad vnam libram auri. Octauo de contractibus factis in villa. Nonò ponitur ad quæ tempora hæc cōstitutio porrigatur. Secūda in §. si quis igitur. Tertia in §. sed & si instrumenta. Quarta in §. oportet autē. Quinta in §. oportet verè. Sexta in §. hoc dicimus. Septima in §. vt autem. Nona in §. valet itaq. vsq. ad §. sed & si instrumenta. l. d. instrumentorum falsitatis, quæ comparatione procedunt, obuiandum est, & priuatū instrumentum depositi, mutui, vel alterius contractus testiu scriptorū, vel non subscriptorum cautela habens si in dubiū reuocatur ex alterius instrumenti comparatione, cum dictorū testium depositio ne fidem percipit, & non aliter. Item instrumento cum testis de positione magis est adhibēda fides q̄ scripturæ dissimili, ex qua ad illud instrumentum comparatio est affirmatiua. Instrumētū verò priuatū abscq. triū testium solēnitate celebratum si in

dubiū reuocatur, perfectam fidē recipere non potest, sed ad iusiurandum deuenitur. h. d. l. b. d. documēto, l. primo. l. b. d. subdenotes, i. qui subscribat se in illo instrumēto primo. l. b. d. scripturā. ad quā probandā sit comparatio. l. b. d. testiu, l. scripturā. ad quā probandā vel improbandā sit cōparatio per notarium qn depositarius scripsit. l. b. d. scribat, f. q. fiat comparatio ad talē scripturam probandam, vel improbandam: licet glo. dicat ex ea, & malē: vt j. dicā. l. b. d. alij, f. qn nō scripserunt. l. b. d. instrumētū. & qd ipsum scribētes nouere, vt j. proxij. §. l. b. d. examinatione, d. cōparatione. sed ad istam scripturā probandam, vel improbandam faciēda est, & fiet hæc cōparatio ad hæc scripturā q. alia scriptura habet subscriptionē duorū testiu: vt l. cōparationes. C. de fi. instru. l. b. d. aut si adijciatur. ¶ Nota primò qd ex ista examinatione comparationis literarū olim plena fides adhibeatur instrumento negato. Ad idē C. e. l. cōparationes. ¶ Secūdo no. qd falsitas nihil est aliud q̄ immutatio veritatis. circa quod vide quod no. in l. quid sit falsum. ff. ad l. Cor. de fal. ¶ Tertio not. in ver. vide mus. qd ex veritate tēporis, etatis, calami, & atramenti, eiusdē scriptura variat. Ad idē l. c. si nō sortē. §. libertus. ff. de cōdi. inde. ¶ Not. in §. si qs. & in §. sed et si qs. qd ad hoc vt possit fieri cōparatio literarū ad aliquā scripturā priuatā pbādā, vel improbadā, requirit qd scriptura ad quā fit cōparatio, habeat tres testes subscriptos, vel non subscriptos, qui fuerunt presentes, quādo illa scriptura fuit facta: & dicant se cognoscere illum, qui illam scripturam scripsit, & ex talium testiu testimonio, & comparatione alterius scripturæ fit plena probatio contra scribentē: sed sola testimonio, vel probatio per se ad plenam fidem non sufficit, sed semiplenā tātū, vt ibi probat. ¶ No. in ver. si verò tale aliquid. quod vbi ex vna parte est instrumētum, ad quod petitur fieri comparatio: & testes qui dicunt pro instrumēto, ex alia parte est sola cōparatio literarū alterius instrumētū eiusdem hominis, cuius dicit esse instrumētū, ad quod petit fieri cōparatio. & est ab similibus formæ, cui fides potius adhibeat. & quāta, iudicis relinquatur arbitrio. ¶ Sexto in §. si tamen quis. nō qd illud qd dicit qd deponens, vel mutuans debet seruare hanc solēnitatē, nō imponitur ex necessitate ita qd nō possit aliter disponere, vel mutuare, nec possit sufficere sola scriptura eius, cum quo contra hit: sed ideo hoc dictum est: quia si aduersarius negaret ad ipsam scripturā deponēs nō posset facere cōparationē, nisi haberet prædictā solēnitatē. ¶ Ad primum no. op. dicitur qd sola cōparatio literarū inducit plena fides. cōtra. j. e. §. si qs igitur. & §. sed & si qs. & §. si verò nullus. So. Aut loquitur de iure antiquo. & tunc ex sola cōparatione inducebat plena fides, vt hic, in prin. & dicit in d. l. cōparationes. Aut de iure nouo: & tunc aut loquimur de instrumentis priuatis, ad quæ petitur fieri comparatio: aut de publicis. Si de priuatis: tunc ad hoc vt eis instrumentis negatis detur fides plena, oportet qd talia instrumēta, ad quæ fit comparatio, habeant triū testiu subscriptionē, vel tres testes sine subscriptione, qui testes deponant super ipsa scriptura qualiter fuit facta eis presentibus, & cognouerunt scribentem: & ultra hoc fiat cōparatio de alio instrumento priuato illius, contra quem inducitur instrumētū ad quod fit cōparatio, et sic ex sola testiu subscriptione alterius instrumētū nō inducit plena probatio sed semiplena. Sed ambo ista simul iūcta faciunt plenam probationē. vt in §. si quis igitur. & in §. sed & si quis. ibi: fideicō. & c. & ita loquitur aut. ad hæc. C. de fi. instru. Et est ratio, quam ponit gl. in §. si quis igitur. in vlti. glo. quā no. licet aliud videatur sentire lac. de Are. vt no. Dy. in d. l. cōparationes. in fi. vbi videtur velle qd si testes testimonio super scriptura: tunc comparatio nō sit necessaria, sed fiat ad soluentium & superabundantia cautela. Si verò loquitur de publicis instrumentis, tunc dicit vt j. dicam. j. in §. si verò

Facere. Adde do. Soci. in consil. lviij. inc. casus legis municipalis. ver. j. alienatione. circa prin. in j. pte. char. c. ij. & Fel. in ca. si cauti. de fide instr. circa med. j. col.

moriatur. & §. si verò nullus. j. e. & §. secundum prædicta. & §. secundum ea quæ dicuntur in dictis. & debeat intelligi quod no. glo. in l. in bonæ fidei. C. de re. cre. ff. de iureiur. l. admonendi. & vide glo. in d. aut. ad hæc. & melius in l. si. C. si cer. pe. & aut. sed nouo iure. ibi posita. & quod no. Azo in Summa illius tit. §.

- item. & in mutui. seu in mutuum dantes.
1. Quot testes requirantur ad probationem priuata scripturae. ut ad eam fiat comparatio. et nu. 8.
2. Intellectus ad tex. in l. scriptura. C. qui po. in pig. hab. Scriptura priuata confessata quæ probationem faciat contra tertium. et nu. 5.
3. Duo testes deponentes super priuata scriptura quæ probent absque alia comparatione.
4. Duo testes deponentes super contractu quod probant contractum. si non excedit summam quinquaginta aureorum.
5. Scriptura priuata ad quam fit comparatio. §. necessario non existat subscriptionem trium testium. sed scriptura. ex qua fit. Intellectus ad l. comparationes. C. de fide instrum.
6. Dare dicitur. qui rem accipienti. facit.
7. Testes. qui deponunt super scriptura de qua debet fieri comparatio. an sit necesse quod fuerint inuenti antequam fiat comparatio.

Si quis igitur. ut scripturae sufficiant duo testes, si actio personalis intentatur. si verò realis requiruntur tres, ut l. scripturas. C. qui po. in pig. ha. Dicunt quidam, ut in glo. quod illa lex corrigitur per istam. Hæc opi. reprobatur glo. & dicitur, quod hic loquitur quædam omnibus alijs deficientibus recurritur ad comparationem fiendam ad priuatam scripturam: ad quæ scripturam priuatam comparatio fieri non potest, nisi tres testes in ea subscripserint, vel præsentibus fuerint, ut hic dicitur quasi dicat quod in lege contraria constabat scripturam factam manu debitoris, puta per confessionem. Sed si hoc est quare requiruntur tres testes, si debitor scripturam confiteatur: ut l. cum de indebi. ff. de proba. & l. generaliter. C. de no. nu. pec. l. Publi. in fi. ff. de depo. c. si. Dicunt doc. in d. l. scripturas. quia adhuc potest esse conuentio inter contrahentes, licet debitor confiteatur scripturam, negat tamen se debere. Ad hoc sunt opi. lac. de Bel. hic & Franc. Accur. dicunt, quod ibi loquitur in priuata scriptura ab vtraque parte contrahentibus, vel ab vno scripta, vel à tertio scripta, & ab vtroque subscripta: hic verò fuit ab vno tantum subscripta. Ex hac solu. habes quod quæ scripturam priuatam, ad quæ fit comparatio, est scripta ab ambobus contrahentibus vel ambobus subscripta, vel ab vno contrahentium scripta, & ab alio subscripta: tunc duo testes scripti in priuata scriptura sine aliqua comparatione sufficiunt ad illam scripturam probandam: sed si negatur, & agatur hypothecaria contra tertium, tunc requiruntur tres, qui sint subscripti in dicta scriptura, ad quæ probandam inducuntur. Quæ so. est no. & menti tenenda. Et hoc etiam expressè tenet l. a. j. eo. §. oportet vero. in ij. q. Sed mihi videtur quod illa lex scripturas. non habeat hunc intellectum, quod intelligatur de comparatione fienda vel non fienda ad priuatam scripturam. Et an soli testes sine comparatione sufficiant ad probandam scripturam, in qua scripti sunt, sed velint dicere quod talis scriptura priuata ab vtraque parte subscripta, vel ab vno contrahentium scripta & ab alio subscripta, ita quod debitor eam confiteatur habeat robur, & vires contra ipsum debitorem. Nec curo si sint appositi testes vel non: ut patet ibi in tex. d. dicit, testibus adhibitis, vel non: Sed glo. ibi exponat, id est, rogatis, quasi dicat quod text. velint dicere quod non curat, siue sint testes rogati vel non: sed tamen est necesse quod sint appositi. Quæ glo. non est vera, si talis scriptura producit contra tertium: puta quia agitur hypothecaria, est necesse ad hoc ut ista priuata scriptura confessata habeat robur contra tertium, sicut publicum instrumentum, quod sit subscripta à tribus testibus. Et hic videtur verior intellectus illius legis. Et secundum hunc intellectum illa lex nullo modo obstat huic §. cum ibi non loquatur de comparatione fienda ad priuatam scripturam: sed si non esset confessata per debitorem, sed negata, tunc habet locum hic §. Nec puto veram glossam d. l. scripturas. quæ dicit quod illa priuata scriptura fuit probata pro confessione debitoris, vel per probationem testium, ubi no. quia dico solos testes non sufficere ad comparationem, ut hic dicitur, nisi dicas prout §. dixi, secundum lac. de Bel. qui intellectus non videtur alias leges corrigere. Et circa intellectum d. l. scripturas. vide glossam in capi. j. super ver. auth. extra. de fide instrum. et l. tertio oppo. & videtur, quod

duo testes debeant sufficere sine comparatione: ut l. ubi numerus. ff. de test. & C. eod. l. i. iusur. Solu. Aut testes sunt adhibiti ad probandum contractum: & tunc duo testes sufficiunt sine comparatione, ut in contrarijs: & sufficiunt duo, nisi contractus excedat summam centum aureorum: ut C. si cer. pe. l. si. Quandoque testes non testificantur super contractu, sed super scriptura priuata, quam debitor negat se scripsisse: & tunc solis testibus testificantibus super ipsa scriptura non creditur, nec soli comparationi sine testibus quantum ad plenam probationem: sed quantum ad semiplenam sic: ex vtroque autem, scilicet, ex dictis testium subscriptione in instrumento priuato ad quod fit comparatio, vel non subscripto, & in instrumento priuato, ad quod fit comparatio, & ex comparatione inducit plena probatio: ut hoc §. quæ comparatio fiet ex alia priuata scriptura trium testium subscriptionem habente: ut d. l. comparationes. C. de fide instrum. Sed si reus non negat scripturam quæ debitor producit contra ipsum, sed confiteatur se scripsisse, tunc statim tenetur & scriptura credit sine aliqua comparatione, & sine testibus: ut l. generaliter. D. de non nu. pe. & l. c. de indebito. ff. de proba. & l. Publica. in fi. ff. de depo. cum si. Et istud sentit quædam glo. quæ incipit, si ago. Et sic videtur quædam quis vult approbare scripturam priuatam, quæ aduersarius negat, requiruntur comparatio ex alia scriptura, & requiritur quod scriptura, ad quæ fit comparatio, habeat tres testes subscriptos, vel qui super scriptura testificantur: ut §. dixi. & c. cum illa glo. concor. glo. super ver. non minus hic posita, quæ dicit quod ad probandum depositum siue ipsum contractum, sufficiunt duo testes, prout habes in glo. ibi. duo tamen soli probant depositum factum. Idem sentit glo. §. sed & si quis, quæ incidit, causam vocat. in fi. q. duo testes sufficiunt ad probandum plenè contractum. no. per glo. in aut. si quis vult cautè deponere. C. qui pot. in pig. ha. Circa quod vltimum, an sufficiant duo testes ad probandum ipsum contractum, si excedat quinquaginta aureos: vide quod no. doc. in l. si. C. si cer. pe. et l. circa id, quod dixi, quod scriptura priuata, etiam sine testibus confessata per partem, præiudicat. concor. j. eo. §. si tamen quisquam. in glossa. Item op. dicitur hic, quod sufficit quod scriptura habeat tres testes subscriptos, vel non contra. imò videtur quod de necessitate requiratur quod isti tres testes subscripti sint: ut C. de fide instrum. l. comparationes. Solu. Quidam intelligunt quod iste §. loquitur in priuata scriptura, ex qua fit comparatio: ut in §. sed & si quis. notatur in glo. super verbo, credibile. & in glo. causam vocat. ibi. §. si verè, & c. Et ideo dicunt isti per hunc §. corrigi dictam l. comparationes. istorum opinio recitatur in glossa super verbo, testificantur, & hanc opinionem quod iste §. loquitur in priuata scriptura, ex qua fit comparatio, videtur sentire glo. C. de fide instrum. l. comparationes. ibi dum dicit, ex prædictis autem instrumentis fit comparatio, & c. Idem videtur sentire Azo in Summa huius tituli. §. pen. Alij intelligunt quod iste loquitur quando improbat priuata scriptura. Istam sol. dicunt quidam doc. in l. comparationes. vide licet, quod iste §. loquitur, quando fit comparatio ad adiudicandam priuatam scripturam, quæ negatur: sed lex, comparationes. loquitur quando fit comparatio ad improbandam priuatam scripturam quæ negatur: unde minor solennitas exigitur ibi, quæ hic: videlicet quia requiritur quod ibi sit testium subscriptio: hic verò no. Et istam opi. quæ declarant doc. tenet q. expressè in d. aut. si quis vult cau. sed certè iste intellectus huic lect. non applaudit: quare dicit quod l. comparationes. loquitur de priuata scriptura, ex qua fit comparatio: & ideo exigit omnino trium testium subscriptionem, ut ibi: nisi sit talis scriptura priuata, quæ aduersarius vitur contra me, ut habuisti de his qui ingre. ad ap. §. illud. à quo sumpta est aut. ad hæc. C. de fide instrum. sed hic loquitur de priuata scriptura, ad quæ fit comparatio, quæ non exigit de necessitate trium testium subscriptionem: sed sufficit quod habeat tres testes etiam non subscriptos, ut hic: & tunc requiritur quod scriptura, ex qua fit comparatio, sit magis solennis si vult vincere, vel iuuare aliam scripturam. Istam rationem tenet glo. in d. l. comparationes. & ibi tenent doct. quod ibi loquitur de priuata scriptura ad quam fit comparatio. No. glo. super ver. no. minus. & super ver. neque & c. Super ver. faciamus. quæ incipit si ago. & istam vltimam opi. tenet Azo. C. de fide instrum. in summa. §. idem fit comparatio. Et sic, habes intellectum huius §. Item oppo. dicitur, depositum dat. & c. Hic videt oppositum in obiecto, sicut est in l. seruo manumisso. ff. de codi. inde. Nam dare est accipientis facere: ut Infr. de act. §. licet itaq. & l. ubi autem. in fi. ff. de

In fi. ff. de ver. obli. sed rei deposita non trahit dominium in depositarij: ut l. licet. §. rei. ff. de depo. ergo. & c. Huius timore est facta glossa super ver. depositum datum. cum qua glossa concor. quod habet in tex. & glo. in l. j. circa prin. ff. de depo. et oppo. & videt quod ad probandam scripturam, ad quæ fit comparatio, sufficiant duo testes ut j. e. §. hoc dicimus. Dicit glo. intellige quod hic fuit factus contractus in scriptis, subaudi ab imperito in scriptis, vel sine scriptis, & excedit vnam libræ auræ: alijs sufficiunt duo testes: ut in §. alleg. pro contrario. Et breuiter hic. §. si quis igitur. & §. sed & si quis debet intelligi quod requirant tres testes in instrum. priuato: ad quod fit comparatio: vel pauciores, vel plures secundum distinctionem §. oportet vero. j. e. vlt. ad §. valeat itaq. quod sentit glo. super ver. non minus. & in aut. si quis vult præalleg. in prima glo. & ita tenet glo. in l. contractus C. de fide instrum. quæ distinctionem gl. recitat. j. eo. §. hæc autem oia & plenè no. C. si cer. pe. aut. sed nouo iure Azo in Sum. huius tit. C. si cer. pe. §. item in mutui & vide in Summa huius tit. §. effectus autem comparationis, quod quantum ad comparationem fiendam, iste §. & sequens debet intelligi secundum prædictam distinctionem, quæ ponitur in d. §. si vero. cum si apparet ex tex. d. l. contractus. & hoc videtur mihi verè quicquid dicit lac. de Bel. et Quæro, dicitur hic, quando postea inuenti. & c. quæro quid si fuerint inuenti antequam facta fuisset comparatio. Dic, aut loquimur de publicis instrumentis, ad quæ petitur fieri comparatio: & tunc viuentibus testibus ad comparationem non fuisset deuentum ut j. eo. §. si verò moriantur. Aut loquimur de priuatis instrumentis: & tunc non aliter fit comparatio, nisi testes viuant, & testificantur: ut j. eo. §. si quis igitur & §. sed & si quis. Sed quæro, an isti testes, de quibus hic loquitur exigantur ad substantiam contractus. Dic ut in glo. super ver. non minus & in glo. in d. aut. si quis vult.

- 1. Quot testes reprobent instrumentum vel priuatam scripturam.
2. Quot testes scripti, vel non scripti, debentur, vel faciant vacillare instrumentum.

Si verò. Opponit. hic innuitur quod potius stetur viua voci testium, quæ scripturæ mortuæ contra. C. de fide instrum. in exercendis. Gl. soluit, & bene idem tenet in lege contraria & ibi per doc. Sed circa hoc quæritur. quot testes reprobent publicum instrumentum, & quot testes reprobent priuatam instrumentum directè vel indirectè. Item quot testes scripti, vel non scripti in instrum. debentur, vel faciant vacillare fidem instrumenti: dic ut no. per doc. in l. in exercendis prædicta: & adde quod ipsemet no. in l. c. ubi p. b. C. de p. b. & plenissime p. Inn. in c. cum loan. extra. de fide instrum. ubi glo. & in c. p. sentia extra. de p. b. & q. no. in c. tertio loco. extra. de proba. & vide Spec. in tit. de instrum. ed. §. restat ver. sed quæro. & ver. sed pone & ver. qd si d. m. & ver. qd sumus. & in tit. de testi. §. j. ver. sed pone ecce. & vide vnū verbum glo. in l. j. in fi. ff. quæ ad. test. ape. & vide Cy. in l. si quis decurio C. de fal. in vlt. q. Vide etiam vnū verbū glo. in l. si. C. de fideicom.

- 1. In hoc §. quod loquatur de iuramento, quod deferatur à iudice.
2. Scriptura priuata quando faciat plenam probationem, quando semiplenam, quando semiplenam, et quando coniecturam.
3. Iuramentum quando deferatur reo ad sui purgationem.

Si tamen. Quæro, de quo iurejurando loquitur hic. In glo. super ver. interuenerit sunt duæ opi. Prima lec. nihil habet utilitatis. Secunda lec. est quod loquitur de iuramento quod deferatur à iudice. Nam hæc scriptura priuata aduersarij producta contra ipsum aduersarium, & per ipsum negata facit aliquam coniecturam contra ipsum aduersarium, quæ est semiplena probatio: & sic debet deueniri ad iuramentum secundum formam. l. in bonæ fidei. C. de re. cre. & l. admonendi. ff. de iureiur. Nec obstat dicit glo. quod videtur durum quod scriptura priuata producta contra aliquem, si ille, contra quæ producta, negat se scripsisse, faciat semiplenam probationem. cum quilibet posset vnam scripturam pro se producere, & parare sibi semiplenam probationem, & dicere quod ex mandato illius, contra quæ producit ipsam quod non est de facili præsumendum, quod talem scripturam scriberet propter timorè falsitatis: quia possent reperiri multæ literæ aduersarij: ut C. de non nu. pec. l. generaliter & quilibet posset comparare, ut l. Publica. in fi. ff. de depo. Dic ut no. in glo. super ver. non sufficiens. & super ver. & negationem. quæ volunt quod prædicta locum habeant quæ aduersarius, contra quæ talis scriptura producit, negat se talem scripturam scripsisse alijs si eam confiteatur, tunc facit plenam probationem: ut in contrarijs & sic ista gl. concor. cum eo

quod no. §. eo. §. si quis igitur. super ver. faciamus. Nota ergo quod ex istis duabus glossis quod dicitur per glo. in l. bonæ fidei. C. de re. cre. & iureiur. & in d. l. admonendi. & in l. j. ff. de fide instrum. cum si. quod priuata scriptura facit semiplenam probationem, debet intelligi de priuata scriptura aduersarij, contra quem producitur, quam ipse tamè aduersarius negat: non autem intelligit de priuata scriptura illius quæ iam producit: & aduersarius negat se scripsisse: ut habes in his duabus glossis. tene menti. Circa prædicta, an priuata scriptura faciat aliquam fidem pro scribente: vide Spec. in tit. de instrum. ed. nunc dicendum. ver. & generaliter quod tangunt doc. in l. instrumenta. C. de proba. la. verò de bel. dicit, quod hoc, quod dicit glo. nullo modo potest procedere, videlicet quod sola priuata scriptura quæ dicitur esse illius contra quem producitur, quam tamen ipse negat, contra seipsum inducat semiplenam probationem: nam priuata scriptura aduersarij per ipsum tamen negata, quæ habet per se simul depositionem testium, & comparationem literarum, facit plenam probationem: sed si habet solum testium depositionem, vel comparationem, non facit probationem plenam, sed semiplenam: ut §. in §. si quis igitur in ver. sed & is. & ibi no. glo. non minus, & c. in §. sed & si quis, ibi: fidem em ex vtroque percipiat, & c. Sic patet quod testium depositionis, & comparatio simul iuncta cum scriptura, non facit plenam probationem, vel comparatio tantum vnà cum scriptura non facit plenam fidem, sed semiplenam: ut in §. prædicto ver. ergo solum scriptura priuata sine testium depositione, & sine comparatione non facit semiplenam probationem. Hæc ergo. §. dicit ipse, intellige quod scriptura priuata aduersarij per ipsum tamen negata, habet comparationem per se: licet non habet per se testes. & hoc casu hæc §. intellige. & inducit semiplenam probationem. Puto tamen, dicit ipse, quod talis scriptura priuata sine testium depositione, & sine comparatione, licet non faciat semiplenam probationem, facit tamen aliqualem coniecturam contra aduersarium, non tamè tanta, quod ipsam pueniat ad iuram scdm formam dictam. l. in bonæ fidei & l. admonendi. & hoc mihi satis placet. Et quod hæc talis scriptura si ne testium depositione, & comparatione faciat aliquam coniecturam contra aduersarium, contra quæ producit, facit oēs rationes glo. posite hic super ver. interuenerit, excepta vltima ratione glo. quæ dicit de latu iuramento: quæ ad hoc de iure non deuenit, ut §. dixi. Et quod ista opi. sit vera quod talis scriptura solum inducit aliqualem coniecturam, velle innuere glo. in d. l. in bonæ fidei. & in d. l. admonendi. in glo. mag. in prin. & Host. in St. de iureiur. §. quæ defendendū sit. circa prin. §. & Azo in Summa de re. cre. §. aliud aut iusuradū. In quibus locis dicitur, quod actore nullo modo probante, reus absoluit, licet non iuret: ut l. q. accusare. C. de ed. et fallit in rōnibus, in quibus lex desert iuram reo ad sui purgationem. Et inter alios casus alle. istū §. si tamen quæ. & innuit glo. in casu huius. §. licet actor nullo modo probet. si plenè: vel semiplenè: tamen quæ scriptura priuata, quæ inducit contra aduersarium, aliqualem contra ipsum coniecturam facit: lex vult quod reus purget se ab illa suspitione per iuram. Et sic ex illis glo. possit intelligere hæc §. quæ sola scriptura sine testium productione & comparatione literarum producit contra aduersarium, & ipse negat, licet actor nullo modo probet nisi ipsi deserat iuram ad sui purgationem. Vbi verò ista priuata scriptura haberet pro se comparationem, vel testium depositionem, induceret semiplenam probationem, secundum Ia. de bel. qui ita intelligit hunc §. & isto casu, quando inducit semiplena probatio, deuenit ad delationem iuramenti, quo casu cui deferat, no. per Azo. in d. §. aliud aut iulium randū & per glo. in d. l. admonendi. & extra de iureiur. c. si.

Quot testes reprobent instrumentum. Ad de Gul. de Cu. in c. in exercen. in princ. & ibi posuit in apo. ad eum in ver. quatuor testes. C. de fide instrum. & ibi dixi in addit. ad Bar. nu. v. ver. red datur falsum. in ij. lec. dixi post Colla. in c. cu. Io. nu. iij. ver. sed per quot testes. in eo. extra eo. di xi post Labr. in c. qm cōtra. §. instrumentorum pdu. nu. xxvj. ver. quæro nunquid instrumentum. in ver. per quot testes extra de proba. lo. d. Ana. cōsi. xvij. Ale. cōsi. xlvij. volu. ij. & Bar. Soci. cōsi. xiiij. incip. præstantissimi. ver. pterea circa si. vo. ij. In c. cu. Io. Et ibi dem vide oino Fel. in vij. col. ver. in glo. in ver. instr. & in xij. col. ver. secunda conclusio. & do. Soci. in consil. ex. j. incip. diu profecto necesse ver. cōfirmat nā. in ij. parte. char. xl. & in cōsi. clxxxiij. incipit. in causa do. Gof. verfi. postremo dico. circa prin. in d. parte. char. exc. & in cōsi. xxiij. incip. præstantissimi et iustissimi. in prin. in ver. quina. cum ver. seq. in j. parte. char. clx. in quibus locis tenet quod etiam si duos testes non descripro potest reprobari. Et ad de Ant. de prato veteri. in consil. inci. Mutuensis infirmus ad fin. quod est. consil. lxxxiij. j. parte consil. Ale. de Imo. Sed semiplenam. An & quæ verò probetur & quæ non, vide latè per Fel. in c. ij. de fide instrum. & quod dixi in apostil.

1 Circa pte. Et ibi dē vide quā ad hoc dixi in apof. Adde q notariū in apof. ad Bal. in allega. l. fi. C. de affer. tol.

2 Testes quot requiruntur in instrumento ultra tabellio nem, & an neceffario. nu. 3.

3 Dicitur sicut, q non faciat omnimodam similitudinem. Index non debet esse promissus ad comparationem sciendam.

4 Signum suum quod debeat apponere notarius in instrumento.

5 Instrumentum publicum quod probet: & quando scienda sit comparatio.

6 Scriptura priuata non confessata quam probationem faciat.

7 Producentis instrumentum, ad quod sit comparatio, iurat.

8 Notarius, an possit instrumentum scribere per alium.

9 Quae fides adhibeatur publicis instrumentis quando in dubium reuocatur de eo.

10 Quanta fides resultat pro instrumento publico comparatione facta, ubi quod plena.

11 Instrumentum productum de longinquis partibus si negatur, quam fidem faciat: & qua liter succurratur producenti.

12 Si contra instrumentum de longinquo confectum quod producit, negatur illum qui scripsit fuisse notarium, quod probet producentis, remissiuē.

13 Comparatio literarum quod fieri debeat per peritos, & coram iudice.

14 Notarius effectus infamis quod non possit testificari super scriptura.

15 Idem si instrumentum negatur manu sua confectum.

16 Testes quod non requirantur quando instrumentum insinuatur, ut perpetuo probet.

Sed & si. Dicitur est hucusq; de priuatis instrumentis: nūc incipit dicere de publicis: & habet septē partes. Primò loquit de solennitate instrumentorū. Secundò de solennitate comparationis. Tertio, de veritate instrumentorū inuestiganda sine cōparatione. Quarto, de effectu comparationis. Quinto, de iure iur. tēpore cōparationis praeftando. Sexto, adhibetur cōsiliū per q potest falsitatis obuiari. Septimò, ponitur antiquorū cōfirmatio. Secūda in §. oportet autē, &c. Tertia in §. in his. Quarta in §. si verò nullus. Quinta in §. si verò nihil. Sexta in §. de qbus. Septima in §. in his quae dudū. Instrumenta publica egent testiū praeftantia: & comparationes fieri debēt tabellionibus, & testibus non apparētibus. debet tñ inde fieri cū omni subtilitate, & instrumentorū veritate per tabellionē, & eius discipulū, qui annumeratur dicit, & eis non existentibus ad cōparationem deuenit, ex qua vna quaedā colligit fides: iuramento ab vtraq; parte tēpore cōparationis praeftito. Item instrumentorū insinuatione, & partiu confessione falsitas, & veritas detegit. h. d. vsq; ad §. oportet. Nota ibi ex voce. l. notarij. Ibi: ex alia completionē. i. ex alio instrumento q conficit notarius Ibi: iure & solenniter: vt s. eo. §. si verò moriant. No. primò ex isto §. q testis debet debet se in infro subscribere, & nomē in subscriptione apponere: & semper debet eandem formā seruare in quolibet instrumento, vt qñ est neceffe possit ex subscriptione fieri cōparatio: vt j. eo. §. si verò nullus. ¶ Quāro, quot testes requirant. Et videt q tres dicit enim sicut dicitur est de tribus, &c. & istam opi. videt sentire gl. in aut. sed nouo iure. C. si cer. pe. & Azo in summa illius tit. §. item & in mutui datione. Idem videt sentire glo. in l. contractus. C. de fide instr. glo. hic tenet contrariū videlicet q sufficiāt duo: & tabellio videt in numero testiū: vt ff. de test. l. Domitius hoc q dicit Ia. q tabellio sit hoc casu in numero testiū, dicit contra hūc tex. qui dicit, q licet instrū habeat solennitatē tabellionis: tñ debet adijci testiū p̄sentia: & sic expressē vult hic tex. et in numero testiū nō cōnumeret tabellio. Dic vt no. glo. in l. hac cōsultissima. C. q testa. fa. pos. & ibi per doc. Credo tñ q hic sufficiūt duo testes cū tabellione: vt gl. dicit & idem no. gl. extra de fide instr. c. j. & ibi per Inn. Nec obstat hic tex. qui innuit, q hic requirunt tres testes in eo q dicit, sicut dicitur est &c. ¶ Sed s. in p̄cedenti est dicit de tribus: ergo &c. quia ego m̄deo q hic illa dicitur sicut, non facit omnimodā similitudinē: sed vult dicere qd sicut in p̄cedentibus est dicitur de p̄sentia testiū in priuatis instrumentis: ita hic debet adijci testiū p̄sentia in publicis instrumentis, non tamē requirit qd testiū p̄sentia sit sicut in priuatis: non enim sine causa tex. iste non repetit de numero testiū: intelligam ergo de duobus. l. vbi numerus. ff. de testi. maxime cū facultas probandi non sit angustanda: vt s. eo. §. si quis igit. in fi. & C. de here. l. quoniam in fi. tamen etiā propter tabellionis auctoritatem, sicuti, et aliās nō de notat omnimodam similitudinē: vt l. contra nulum. §. item haeres ff. re. amo. facit etiā qd no. in simili. ff. de peri. et com. rei ven. l. custodiam facit ad hanc expositionem id quod not. glossa ff. de no. ope. nun. super rub. sicut dicit, qd sufficiūt duo testes cū tabellione. Intellige vt gl. in §. hāc autē. j. eo. quae cōcor. cum ista, ¶ An autē isti testes exigantur ad substantiam de necessitate. Dic qd sic, per hunc. §. et ita intelligit ipsū glo. s. eo. §. si quis igit. su

per verbo, non minus. Ad idem j. eo. §. si verò necq. super verb. documentum. Facit quod no. doc. in d. l. cōparationes. in ij. qd. in fin. Venio ad §. oportet autē, vbi incipit dicere de solennit. Ex quo nota q iudex nō debet esse pronus ad comparationem sciendam per rationem positam s. eo. §. j. ibi: nō enim &c. ¶ Sed ex isto §. no. q notarius debet in instrumento signū suū apponere. Idem in l. fi. C. de affer. tol. ibi. signum quod est soli, &c. Dixi de hoc s. vt p̄p̄o. no. Impe. circa principium circa quod vide Spe. in ti. de instrum. cau. §. breuiter. verb. sin autem post omnia. ¶ Quāro, quid vult dicere ibi: si quidem publicum, &c. dicit quidam q vult dicere q instrumentum si est publicē confectum q ei statur in dubio. & probat per se etiā sine testibus interuenientibus, quasi innuat à contrario sensu, q si instrumentum est priuatum non statur: vt C. de proba. lege, cum precibus. & hic ibi. licet appareat non vitium, non cancellatum in sui figura. Et sic ista verba quantū per te, &c. referuntur ad instrumentum publicum, vt instrumentum publicum perhibeat testimonium per se, & sine testibus viuentibus: & tamen vbi in dubium reuocatur, & notarius non viuūt, ad comparationem recurrit: vt in text. Alij dicunt quod instrumento priuato statur, vt instrumentum publico si habet trium testiū subscriptionē: & ista verba aliter exponunt: vt in gl. & pro istis facit C. qui po. in pig. ha. l. scripturas. ¶ Sed certē ibi loquit vbi priuata scriptura est confessata, vt dixi in §. si quis igitur. aliās si non est confessata: tunc priuata scriptura non facit fidem, nisi quantū testes deponūt. & cōparatio etiā vnā cū testibus conualidat: vt s. e. §. si quis igitur. & §. se. facit tamen aliquā coniecturam contra eum, contra quē producit: vt s. dixi in §. si tamen quisquam. sed si est publicum instrumentum, tunc si habet debitam formā ei statur, vt hic, & l. cum precibus. nec est neceffe q testes deponant, tamen si in dubium reuocatur recurrit ad comparationē, vt hic dicitur. & no. per do. in l. instrumenta. C. de pba. ad hoc alleg. hunc §. & per Inno. in c. ij. extra, de fide instr. & vide vnam glo. in c. inter dilectos. extra, eo. in gloss. sed nonne. ¶ Opp. dicitur hic, quod iudex non debet deferre iuramentum producenti instrumentum ad quod fit comparatio: contra. istud iuramentum non debet praestari: cum semel in iudicio fuit iuratum: vt s. de his qui ingre. ad apel. §. si glo. ibi. & glo. hic soluit, sed veritas est q hic specia le, vt no. doc. in d. l. cōparationes. ¶ Sed undò oppo. ad §. in his verò. & videtur q notarius non possit scribere instrumentum per alium: vt s. de tabu. §. nos autē. iol. intellige hic, quod vterque fuit rogatus de instrumento. ¶ Quāro qualiter imponatur fides publicis instrumentis, quādo in dubiū reuocatur. R̄deo, aut iur. perest tabellio, & eius discipulus aut annumerator. tunc isti tres sine aliqua comparatione plenam fidem imponunt instrumento: & etiā solus tabellio si solus totū cōscripsit instrumentum: vel si nō solus scripsit, tamē alijs, scilicet discipulis, & annumerator, non possunt haberi: vt in hoc §. in his. & §. seq. Aut non super est tabellio, sed discipulus, & annumerator: tunc ex dicto instrumēto. scilicet discipuli & annumeratoris: et ex comparatione aliorū instrumentorum notarij mortui imponitur fides instrumento: vt in §. q, si tabellio. Sed quāro, quanta fides hoc casu inducitur. Respōdeo, plena: vt d. §. ibi. & tūc ex collatione ad implementū, & ex testibus eam fidem, & sic plenam. & ita intelligit hūc text. glo. in aut. sed nouo iure. C. si cer. pe. & Azo in d. §. item fit comparatio. Aut non superest tabellio: nec discipulus, aut annumerator: & tunc fiat comparatio ex alijs instrumentis tabellionis, & alijs literis, quibus idem testes, vel idem contrahētes subscripserunt: vt in §. si verò nullus. ¶ Sed quāro, quanta fides imponitur ex tali comparatione. tex. dicit q vna, quaedā sumitur fides. & gl. exponit vna, id est, qualisqualis: quia p veritate habet, licet ei stes: quasi innuat glo. quod per istam comparationem fiat semiplena probatio: & ita etiā dicit glo. expressē s. eo. in prin. super verb. p̄hibuerūt. & q p̄ istā cōparationē qualisqualis p̄batio, inducāt. no. p. gl. in d. aut. sed nouo. iure. & i. d. l. cōtractus. in gl. magna. in pri. & ita dicit doc. in d. l. cōparatioes. in fi. Azo i. Summa de fide instr. §. & q fit cōparatio: simpliciter recitat tex. positū, dicit q vna quaedā colligit & efficit fides qd dicemus: dicit Iac. de Bel. vt def hic q de tali cōparatione inducāt plena fides, & plena probatio: & hoc ipse probat per hunc tex. inducēdo ipsū vt habetur hic per eum. ¶ Sed mihi videtur q ista opi. quod ex tali comparatione

paratione fiat plena probatio probetur hic, per hunc text. aliter q ipse probat. Nam hic dicitur q sola comparatio literarū tabellionis non sufficit: ex alia comparatione, & comparatione literarum testiū subscribentium, & contrahentium, vna quaedā vndiq; colligitur, & efficitur fides. quasi dicat licet sola comparatio tabellionis literarum nō sufficit ad plenam probationē: tamen iuncta cum alia, scilicet comparatione literarum testiū subscribentium, & contrahentium omnia ista simul faciunt vnā fidem, & vnā probationem, scilicet plenam: vel possumus dicere quāta fides imponatur ex tali cōparatione iudicis relinquitur arbitrio: vt no. glo. in d. l. cōparationes. super verbo, literis. Et pro hac opi. facit tex. in §. si verò moriantur. ibi, & omnino si putauerit, &c. f. eodem. & sic videtur, ponere in arbitrio iudicantis quanta fides imponatur per cōparationem, de qua hic loquitur. nam ille §. si verò moriatur. loquitur propriē. §. si verò tale aliquid. parum facit: dicit tamen Iac. de Bel. q relinquitur iudicis arbitrio, iudex debet esse arbiter adhibendo plenā fidem sed praecedens opi. q inducatur plena fides, videtur optimē p̄bari in §. si verò nullus. ad tex. §. si vero moriantur. ibi: & omnino si putauerit, &c. respōdere potes exponendo literam prout exponit Iaco. de Bel. Quāro, pone q aliquis de longinquis partibus inducit instrumentū in publicam formam: & vbi producit instrumentū, negatur illud instrumentum, ita q est opus decurri ad comparationem, cum sit de longinquis partibus: quid iuris sit, & quomodo consulatur producenti instrumentū. & videtur q sit recurrendū ad comparationem aliās instrumentorū non credatur: vt s. eo. §. si verò moriantur. & §. si verò nullus. Istam quāstionē formant doc. in l. cōparationes. C. de fide instr. in vj. q. & dicit q glo. in d. §. si verò moriantur. tenet, q isto casu stetur instrumento. & hoc dicit gl. hic tenere per l. ij. C. quemadmodum testa. ape. quae hic non reperitur: nā hic non est alia gl. nisi gl. super verbo, pro se: quae dicit in dubijs stari publico instrumento: quod est verum, quando non reuocatur in dubium: quia tunc recurritur ad comparationem. vt habes in text. vt s. dixi. Sed illud quod dicitur doct. reperio tenere Azo. in Summa eius titu. §. sed quid si profertur. & dicit hoc expeditum per d. l. ij. C. quemadmodum testa. ape. de qua quāstione vide Spe. in tit. de instr. edi. §. restat. ver. sed quid si producit. vbi Spec. allegat dictum Azo. Iac. de Bel. format etiā hic istam quāstionem: post multa tenet q si per tale instrumentū modicū ius auferatur: tunc ei non statur, sed fieret comparatio: vt in §. si verò moriantur. & in §. si verò nullus. inducit pro hoc quod tangitur in c. j. extra, de clerici. peregr. ¶ Quāro: pone q ille nō negat instrumentum, sed dicit illum, qui instrumentum scripsit, nō esse vel fuisse notarium, vel tabellionem: quid habet probare producentis instrumentū. Dic vt no. per Inno. in c. j. extra, de fide instr. & per Spe. in titu. de instr. edi. §. restat. ver. quid producit & ver. & scias. & ver. illud autē. & ver. seq. ¶ Quāro per quem fiet ista comparatio. Dicunt quidam q iudex committet inspectori perito: & eius stabitur relationi. Vel dicit glo. q ipse iudex debet hoc inspicere: vt s. eo. §. oportet. tamen debet secum habere scriptorem peritum. Et sic patet ex hac glo. q comparatio literarum debet fieri corā iudice. Et hoc dicit doc. esse tutius ipsi no. in d. l. cōparationes. & §. de tabellio. §. nos autem. ¶ Vltimò in §. q si tabellio. no. glo. super ver. defunctus. ex qua no. q si tabellio est effectus infamis, & instrumentum etiam factum per ipsum neget manu sua scriptū, q ipse non poterit testificari. Ita dicit hāc glo. in fine. facit ad id quod habetur in simili per gl. & doc. in l. j. C. de test. quod no. Azo in Summa de testa. or. circa fi. ¶ Venio ad verlic. de quibus. & quāro de intellectu huius ver. dic vt in gl. quae dicit quod in tali insinuatione vel publicatione nō est opus testibus per l. in donationibus. C. de do. & vide qd ibi no. glo. & doc. & de ista publicatione vide Innocen. in c. fin. extra, de fide instr. & Spec. in tit. de instr. edi. §. ostenso. verli. & quoniam. & no. totam glo. quae quārit, an talis insinuatō fieri poterit post litem contestatam, & quid operetur.

Tabellio quod non computatur in numero testiū in instru a mēto requisitorum.

Oportet. Contractus celebratus in scriptis ab imperito literarum in ciuitate, & vltra libram auri quinq; testiū & tabellionis solennitate indiget: cōtractus verò sine scriptis: vel librā auri non excedens, vel in vlla factus minori indiget solennitate: his obtinentibus in fut. iuris casibus, non praeteritis. h. d. ¶ Nota ex hoc §. cum sua glo. super verbo, inter quos in fi. q par est conditio quo ad numerū testiū instrumento adhibendum inter multū sapientes, vel parum scientes. ¶ Secundò no. casum, in quo requiritur q testes noscāt contrahentes. de quo habuistis in §. si verò absunt. & ibi dixi. s. de hær. & falc. ¶ Oppo. dicitur hic, oportet verò &c. & sic innuit q quis de necessitate cogatur tantum apponere solennitatem in instrumentis. Nam verbum oportet, inducit necessitatem: vt l. j. C. de le. Sed hoc videtur falsum: vt s. eo. §. si tamē quisq;. Huius timore facta est gl. super verbo, oportet. Et sic vides per istum tex. cum gl. q verbū oportet, de sui natura necessitatem importat: sed ratione subiecte materiae necessitate non inducit, scilicet q aliquando aliquid est, q de sui natura non importat necessitatem, aliquando necessitatem inducit, vt s. ti. j. §. q si mobilis. super ver. licebit. ¶ Quārit gl. quae est ratio quare plures testes requirunt cū contrahit imperitus literarum, quā qn cōtrahit peritus literarum. Et dicit q hoc inducit in fauorem imperiti, ne decipiat. Et istam opi. firmat gl. in aut. sed nouo iure. hic sumpta. C. si cer. peta. Sed Cy. ibi dicit, q vera ratio est: q imperiti literarum de facili denegāt quae in instris cōtinent. & essent quasi inconuincibiles: nisi tanta solennitas seruaret: vt s. de tab. §. in fi. Dic hāc veram esse rōnem: gl. or. hic super ver: quin testes. quā tene mēti. ¶ Quāro, an in numero quinq; testiū numeret tabellio. R̄n. hoc casu in numero testiū nō rōputat. Et hoc expressē v̄ velle tex. hic, in prin. dū dicit, & testiū. ideo & tabellionis adhiberi. & sic copulatiuē dicit de vtroq;. Numerus autē testiū declarat, vt sequit. Et hanc opi. tenet Iac. de bel. & gl. in aut. sed nouo iure. & Azo in Sum. si cer. pet. §. item & in mutui datione. Sed praecedens opi. videt mihi verior. per hunc tex. vt s. dixi. facit ad praedicta quod dixi s. eo. §. sed instrumenta.

Testes quot requiruntur in contractu ab imperito contrahente: & quot quando peritus contrahit.

Contractus in scriptis quando fieri dicatur. remissiuē.

Vt autem. In hoc §. est vna gl. super ver. sancitum est. q distinguit, & ponit omnes casus huius tit. vncq; ad fi. & clarius quā ponat tex. cū hac gl. cōcor. quod no. glo. in d. aut. sed nouo iure. & Azo. in d. §. item in mutui datione. & q no. gl. in d. l. cōtractus. C. de fide instr. ¶ Sed circa hāc gl. aduerre ad duo. Primò, quia gl. in certa parte videt mihi corrupta, & p̄ errorē scripta, videlicet in ver. sin autē ponas, lbi: siue in ciuitate vel nō, vltra vnā librā auri. Nā illa verba iudicio meo debēt vacare, tanq; errore scripta. Nā si nō est in ciuitate cōtractū, & tūc vetera iura seruantur: vt hic, in §. hāc autē. quae vetera iura sunt, vt duo testes sufficiāt, nisi cōtractus si supra librā auri: vel l. fi. C. si cer. pet. & no. s. proximi in gl. Itē q dicit gl. vel nō, vltra vnā librā auri, adhuc malē dicit: quia qn cōtrahit in libra auri, tūc indistincte duo testes sufficiūt. & patet in primo mēbro distinctionis huius gl. vt probatur in §. vt autē. s. eo. & sic ista verba, debent vacare. Et ad illa verba gl. q dicit, si autē ponas q vnum horū defuerit vt quia à perito cōtrahitur, subaudiā in scriptis, vel sine scriptis Et q dicit vt cōtrahat, subaudiā sine scriptis: fuit tñ cōtractus factus in ciuitate, & vltra vnam libram auri. & hoc modo ista glo. procedit, & concor. cū alijs gl. s. alle. aliās esset falsa, vt dixi. Secundò, ad hanc glo. aduerre, quod vbi cōtractus esset factus vltra libram auri, & in ciuitate, subaudiā à perito, in scriptis, vel sine scriptis, vel ab imperito sine scriptis: tunc est distinguendum

1 Testium numerus adhibendorum in instrumento par est conditio, vel quod multum sciunt, vel parum.

2 Testes quando debeant cognoscere contrahentes. remissiuē.

3 Verbum oportet, ratione subiecte materiae inducit, & non inducit necessitatem.

4 Maior solennitas requiritur, quando imperitus literarum contrahit, quam quando peritus. & ibi rationem assignat.

Alijs de longinquis partibus. Adde Georgiū Thomasiū cōl. suo vlt. indubitat in instrumento in longinquis partibus. ad ii. vo. v. ¶ In c. j. Et ibi vide quae ad hoc habetur p̄ Inno. & adde Car. in cle. j. in ij. q. de p̄cur. & Ioan. de Imo. in d. e. j. & Lanfrā. in c. qm cōtra. de pba. iij. col. & Iac. de pra. in l. si procuratorem absentē v. col. in fi. ff. de procu. & Perr. de Su. in aut. & si cōtractus. C. de fide instr. & Sali. in d. l. cōparationes allega. in tex. & do. Alex. de Imo. in l. Harennius. ff. de decur. & vide Paul. de cast. l. scriuarios C. de test. m. ii. & in consi. c. iij. & Fran. Tigri. in consi. incip. factū tale est quidā promissit. & nor. per do. Feli. in c. j. de fide instr. in v. colū. circa mediū. ibi & adde. ¶ Vt l. j. Et ibidem adde ad hoc etiā bar. & in l. pe. ff. de ali. iudicij mu. cau. fact.

In contractu. Et ibidem vide omnino Bal. in vj. col. in ver. sed hic queritur...

aut sit priuata scriptura: & tunc dicit glo. q. forte sufficiunt duo testes cum tabellione...

Hac constitutio interpretatur priorē constitutionem de his qui ingrediuntur monasterium, &c. Rubrica.

Dictum. Est. s. in titu. de monachis. s. illo lud. quod ingrediens monasterium, se & sua dedicat deo...

Utr non luxurietur cotranatur. Rubrica. Iurare per membra Dei quod non liceat. Blasphemare Deum dicitur, qui iurat per eius membra...

Pœna peccantis contra naturam que sit. remissiuē. Iurare quod liceat per Deum, & per ecclesiam, & per crucem, & alia.

Mnibus hominibus. Peccata contra naturam & blasphemiam contra Deum, & iuramenta per membra Dei, per hanc legem prohibentur...

hic quero, per q. licet homini iurare. Respondeo per ecclesiam, & per Deum: vt s. iusu. q. præstatur ab his. in prin. C. de epi. & cle. aut. sed iudex. xxij. q. j. c. considera. & c. si aliqua. & lxij. dist. c. ti. bi domino. & per crucem, & alia quæ habes extra de iure iur. c. & si Christus. & licet. in gl. super verbo, creaturā. & sup. verbo, testis. ¶ Sed aduerte, q. licet quis nō iuret per illū modū per quē debet tamē ex illo iuramento obligat: vt probatur in text. dicit. c. & si Christus. & licet. ver. & quāuis. & xij. q. ij. monemus. & in eis no. que tene mēti ppter l. nō erit. s. diuus. secūdū vnā lect. s. sed & si qs. de iure iur. ff. ¶ Quærit ita. de Bel. an cōmittēs crimē cōtra naturā possit testari. & dicit et nō. De quo dicit, vt hic per eū. Debet em̄ intelligi qm̄ non fuit de crimine dānatus: al̄ si esset dānatus, cōdēnaret ad mortē, vt l. eius q. vsq. ad fi. ff. de testi. & q. dānatus p̄ tali crimie nō possit testari, no. Spe. de instrumē. ædi. s. cōpen diosē. ver. xij. ¶ Quæro, que sunt ciuitates que perierunt. Dicit vt habes de excel. præla. clerici. & de pœni. dist. j. c. sed cōtinuō. Vltimō signa gloss. & iuxta. & no. de ver. iuxta. & habuistis s. de app. & intra q. tēpora app. debeat. s. ad hæc. colla. iij. & ibi dixi.

Utr liberti de cætero &c. Rubrica.

- Omne datū optimū, & omne donū perfectū, desursum est a deo. Manumissus efficitur ingenuus & consequitur ius aureorum annullorum. Concesso aliquo, ea omnia concessa uidentur, que illud ad pleni faciunt. Ius patronatus ex datione libertatis non perditur. Opera obsequiales que dicuntur remissiuē. Patronus equalis patri dicitur. Manumissor debet esse maior manumisso xviij. annis. Cause ex quibus quis in seruitutem reuocatur que sint remissiuē. Donatio ex quibus causis reuocetur: remissiuē. Filij patroni primi gradus q. habent ius reuocandi in seruitutem. Patronus, an reuocet in seruitutem filios liberti, propter ingratitudinem per patrem commissam. Liberti ecclesie ob ingratitudinem, an reuocentur in seruitutem, remissiuē. Manumissi an probata ingratitudine dicantur in seruitutē reuocari ipso iure, ubi q. per sententiam iudicis officio.

Perfectis. Si dominus seruū qm̄q. manumittit, cū uē Romanū denunciat, & qs ius annullorū aureorū, & regenerationis ex ipsa manumissione manumissus consequitur patrono iure manumissionis per omnia reseruato: nisi ab eo fuerit remissum: tunc enim ius patronatus in hoc sibi reseruatur, vt ei reuerentia habeatur, & ex certis ingratitudinis causis licet in seruitutē reuocare. Itē liberti & libertæ pro ingenuis quod ante nuptias reputantur: & si dominus cum propria serua matrimonij interuentibus de talibus instrumētis cōtrahit: ipsa & ex ipsa nati liberti efficiunt. h. d. ¶ Not. q. omne datū optimū, & omne donū perfectū desursum est a Deo & c. & est tex. j. q. ij. c. quā pio. & per gl. l. nā & De motheses. ff. de legi. ¶ Secundō no. ex s. quoniam. q. ille qui manumittit, efficitur ingenuus, ideo q. ius annullorū aureorū, & regenerationis consequitur ex ipsa libertatis datione. Ex quo text. cū gl. nota q. cū aliqd cōcedit, & illa cōcessa uident, quæ illud ad pleni faciūt. & alle. gl. bonas leges, maxime l. si quando. C. de de ho. va. lib. x. & quod ibi no. ¶ Tertio nota q. per hanc dationē libertatis ius patronatus nō perdit, nisi expresse remittat: tunc enim solū reuerentia, & ius reuocandi in seruitutē certis ex causis patrono reseruatur. ¶ Quarto nota tex. ibi: & hoc q. vocat, & c. Ex quo habes quæ dicantur operæ obsequiales, quod facit p̄ matrimonio. l. si non sortē. s. libertus. ff. de condi. inde. ¶ Quinto no. tex. ibi: qui æqualis. q. patronus dicit æqualis patri. ¶ Quæro, dicitur hic in prin. nō locis. nō atatibus. qd vult hoc licere: Dicit vt no. gl. super verbo, atatibus. In sti. de liber. s. libertino. Sed quod dicit glo. q. requirit q. manumissor sit maior xvij. an intellige vt no. gl. in s. sed cū liberta. In sti. ex qui cau. ma. licet. vide j. vt spō. lar. s. j. ¶ Quæro, vides hic certis causis fieri posse reuocationem in seruitutē: licet sit remissum ius patronatus: quæ sunt hæc causæ: dicit vt in gl. super verbo, resti. quā no. & tene mēti. Et vide q. no. in l. ij. C. de li. & eorū lib. & vide ibi. ex qui cau. donatio reuocatur quæ causæ ponunt, C. de reuo. do. l. fi. & extra de dona. ca. fin. & ibi bona gl. ¶ Quæro, hic dicit q. filij patroni habent ius reuocandi in seruitutē: de quibus filijs loquitur hic: Rñ. de filijs primis gradus: vt l. sciendū. s. itē in lege. ff. de verb. signi. & ibi not. in l. pe. C. de li. & eorū libe. ¶ Quæro quid econuerso: an patronus possit reuocare in seruitutem filios liberti propter ingratitudinē commissam

ne commissam per patrē: Dicit vt no. gl. l. fi. C. de li. & eorū lib. & in c. ij. extra. de reb. eccle. non alie. ¶ Quæro, qd de libertis ecclesie cōmittētibus ingratitudinem: Dicit vt habes xij. q. ij. c. octaua dist. c. iij. & de dona. c. fi. ¶ Quæro, an eo ipso q. est probata causa in gratitudinis, isti manumissi sint reuocati in seruitutē ipso iure p legem, absq. iudicis sententia. Iac. de Bel. hic videt vel q. sic: & isti sunt dānati ipso iure per legē, eo ipso q. corā iudice est probata causa ingratitudinis, & anteq. iudex sententiā ferat. Et p hac opi. facit tex. dicens in ipsum primo restitutum habitū. & quod no. sequit tanq. indeuoti, ingratiq. cōiucti, & a lege dānati. & c. Alij dicunt, q. reuocantur in seruitutē per iudicis officij, & per eius sententiā causa approbata ingratitudinis: vt l. j. & pe. C. de lib. & eorū libe. vt scilicet hæc lex intelligat secundū illas. Nam per posteriores leges determinantur aliquando priores. l. nā & posteriores. ff. de legi. l. sciendū. qui satisda. cog. coniuncta aut. offeratur. & qd in eis no. C. de lit. cōtest. & sic velit iste tex. dicere q. facta probatione ingratitudinis reuocantur, & restituantur ad primū statum seruitutis, per iudicis sententiā, & eius officium tanq. dānati. & ista opi. mihi plus placet quā præcedens. & ex hoc s. sumitur authentica, sed hodie. C. de iure au. annu.

Si quis. Ex isto. s. sumitur aut. sed nouo iure. posita sub l. vxorē. C. de nup. & corrigi ista lex & similes dicētes positū in dignitate non posse libertam in vxorem accipere.

Apud quos oportet monachos causas dicere. Rubrica.

- Iudices ciuiles non possunt esse iudices in causis monachorum, & monialium, sed episcopi. Episcopi debent scire leges ciuiles, & quo modo. Leges ciuiles etiam in foro ecclesiastico seruari debent, & qualiter remissiuē. Cause monachorum debent accelerari, & sacerdotiliter, & honeste expediri. Ratione delicti commissi in personam ecclesiasticam, quis efficitur de foro ecclesiastico. Dispositio huius constitutionis habet locum tam in causa ciuili quam criminali. Libellus in casu huius constitutionis qualiter formetur, & quis citabitur, remissiuē. Monachus pro quibus causis conueniri possit. Monachus quando possit agere etiam de iure Canonico.

Rem cognoscentes. Monachi & moniales pro causis eorum coram episcopo debent cōueniri, qui disponere debet an per se, vel alios debeant respondere, & secundū legem, & sacras regulas debet cognoscere & iudicare: ciuiles autem iudices talium causarū cognitionem non habent pœna contra facientibus imminente. h. d. ¶ Nota j. ex ista constitutione, qd iudices ciuiles non possunt esse iudices in causis monachorum, & monialium, sed episcopi. ¶ Secundō nota q. causa fit cū monacho, & libellus de eo. ¶ Tertio nota q. episcopi tenentur scire leges ciuiles, cū secūdū leges ciuiles debet iudicare: vt hic. de quo no. per gl. C. de epi. & cle. l. repetita. q. qualiter sit intelligendum q. episcopi debeant scire leges. tangit Iac. de Bel. hic, & doct. i. auf. causa quæ fit cū monacho. C. de epi. & cle. hic sumpta. dicā in s. si verō pro crimi. j. de sanc. epi. vbi glo. tangit. ¶ Quarto nota q. leges ciuiles debent seruari in foro ecclesiastico de quo dicit vt in c. j. extra de ope. noui nunciā. & ibi per doc. & vt no. gl. extra de reg. iur. c. ij. lib. vj. & vide quod ibi tangitur extra de arbitr. ca. ij. ¶ Quinto no. in ver. sed etiam. q. causæ monachorum debent accelerari, & honeste, & sacerdotiliter expediri. ¶ Sexto no. in ver. executores. q. ratione delicti commissi in personam ecclesiasticā, qs efficitur de foro ecclesiastico, vt hic. de quo per gl. in auf. itē nulla cōtas. C. de epi. & cle. & ibi per doct. in d. auf. causa quæ fit cum monacho. dicam j. de sanc. epi. s. omnibus aut episcopis. ¶ Quæro, an hæc constitutio habeat locū in casibus ciuilibus, & criminalibus. Dicit Iaco. de Bel. quod sic. ¶ Dicit enim ru. causas dicere, & in nigro, in pluribus locis idem dicitur. Item in pri. dicit, si quidem & c. sic sequitur tam in criminali quam in ciuili: arg. eius quod no. in l. caulas. C. de transca. & in l. j. s. j. ff. de testi. facit extra, de ver. sig. c. ex parte. ¶ Quæro, quis citabitur, & in cuius persona concipitur libellus. ¶ Dicit vt in gl. hic super ver. in terpellet. & in d. auf. causa. & j. de sanc. epi. si quis contra aliquē. ¶ Quæro, de qbus conuenitur hic monachus. gl. j. in d. auf. cā. tā gis, & ibi latius per doc. no. j. de sanc. epi. s. p̄ uiderē. ¶ An autem monachus agere possit. Glo. super dicto versu. interpellet ponit hic. & in d. auf. causa. Quid autem iuris sit de iure Canonico, an monachus agere possit, & conueniri: & an ratione delicti possit

accusari. Dicit vt xij. q. j. c. expedit. ¶ Itē q. a deliquit, vel etiā cōtrahit: an conueniatur ipse vel ecclesia? Vide q. no. xj. quæstione. j. ca. de persona. Et de hoc an monachus, p b delicto ab eo commissio ante ingressum, si ue post ingressum, conueniatur, no. Spe. in titu. de reo. s. j. ver. sed an monachus. & ver. sed nunquid. Et circa omnia prædicta vide Spe. in tit. de statu mona. in prin. & q. nota. Inn. in c. j. extra de re iud. & Spec. in titu. de actore. s. i. ver. item excipitur. ¶ Quæro, posito quod libellus possit fieri contra monachum, quis respondebit pro eo. Glo. hic super per d. ver. interpellet. & in d. auf. causa. dicit q. Abbas, syndicus, vel œconomus. Dicit vt in gl. sed Iac. de Bel. dicit, & bene iudicio meo, q. episcopus debet disponere qualiter debet responderi, an per se, vel per alios: vt patet in s. ij. ibi: ille verō mittat, & c. & patet hic in rubri. huius tit. & j. de sanc. episcopis. s. monachis. in prin. ¶ Quæro, an cōtra collegium possit libellus concipi nomine monachi. Dicit gl. hic & in d. auf. causa dicit quod sic. Iac. dicit quod ille. s. contrariū ostēdit de hoc an ille. s. probet, dicam ibi. An autem monachus possit iurare de veritate dicenda? Dicit gl. hic, & in d. auf. causa, dicit quod sic. de quo per gl. in l. ij. s. quod obseruari. C. de iura ca. An autē sua responsio debeat nocere ecclesie, vel Abbati? Dicit vt no. gl. in c. dudum extra de elec. ¶ Quæro, an iurabit de calumnia monachus. Dicit glo. hic dicit quod non. sed Iac. dicit quod si monachus est in iudicio per se, & suo nomine causam agit, ipse de calumnia iurabit, cū tunc sit tanq. principalis persona in iudicio: vt s. monachis. j. de sanc. epi. Nec obstat quia monachus nihil habet: quia paupertas non excludit iudicium, licet quantū ad executionem sententię iudicium debilitetur: hinc est q. inops condemnatus, in carcere detruditur: vt l. j. C. qui bo. cede. pos. ¶ Quæro, nunquid monachus potest conueniri? Et pone q. sententia lata est, in quibus rebus fiet executio. Hanc q. format glo. in s. si quis cōtra aliquē. j. de sanc. episcopis. ¶ Quæro, quid de monachis exemptis, sub quo conueniuntur. Dicit in gl. super d. ver. interpellet. in fi. & in d. auf. causa q. sub Papa. De quo dicit vt in gl. vj. q. iij. c. placuit de priu. cleri. c. tuarum & per Inn. eo. ti. c. re. cepimus. & c. ex ore. & vide q. habes hodie in c. j. de priu. li. vj. Quæro in hoc s. pen. dicitur hic, de cautela iudiciorū, & c. ¶ Qd vult hoc dicere. Dicit vt in gl. super ver. cautela. et no. fi. glof. vbi dicitur, q. quidam dicunt, q. hoc casu debet recipi pignus. ¶ Quæro, an iudex per se in decem libris auri, et officiales in alijs decem cōdēnabuntur. Gl. tangit in d. auf. causa. Dicit vt ibi per doctores.

De quaestore. Rubrica.

- Domini agriculturalium sunt constituti iudices a lege inter suos agricolas. Iurisdicatio inferioris deuoluitur ad superiorem, si inferior negligit uel denegat facere iustitiam. Baiulus non citat aliquem ad iudicium sine præcepto. Falsam ambulationem faciens qualiter puniatur, remissiuē. Validi & potentes quando compellantur ad aliquam artem exercendam.

Utrum dei. Officium quaestoris in inquirendis personis in vrbe Constantino politana manentibus consistit: & inquiritur qui sint, & vnde venerint: & qua occasione: & cuius sunt vitæ: & si Constantinopolitanæ ciuitatis sint ciues. eorum casus, & negotia, celeriter expedire, extraneos ad suas prouincias: cum suis bonis remittere, & alios expellere, & validos & potentes operari facere, exceptis omnibus infirmis corporis, quæ dimitti debent, pœna cōtra facientibus imminente. Nota versu. si verō forsan. secundū Iac. de bel. ¶ q. domini agriculturalium sunt constituti iudices a lege inter suos agricolas: vt patet i d. ver. & sic est arg. secūdū eū q. dñs inter suos vasallos sit iudex. de quo in x. col. de proxi. feu. alie. per Fede. c. vnico. s. penul. Sed certē iste tex. non videt hoc pbare. Nam illa verba, qui a nobis statuti sint iudices, & c. vident debere referri ad verba auditors litis, q. præcedunt, vel ad verba quæ ibi sequuntur, ipsi adhuc differant, & c. cū enim in ver. si verō forsan. ad resutationē dicatur de agricolis, qui cum dominis contendunt, non debet esse dominus iudex in causa propria: vt l. j. C. ne quis in sua cau. Nam si dominus contendit cum feudatarijs suis non cognoscit de

- a **Præcepto.** Adde Fel. in c. de iud. inv. col. statim post mediu. vbi plenè. & no. do. Ale. de Imol. in l. sciendū. de ver. obli. & in l. si noie. ff. d. fal. si. nisi cōsuetudo sit in cōtrariū: vt ibi. & Bald. in l. si qñ. C. de testa. & adde Io. de Imo. in c. cum parati de appella. & Tan. in summa de cita. q. a stione v.
- b **Electo.** Quare aut ius acquirat electo, vide copiosè & not. per Fel. in c. cū Beroldus. de re iud. post prin. ver. quale autē ius: & q. ad materiā ibi dixi in apostil. & per Fel. in c. sup. his. de accusa. in j. co. ver. si. & in quantum.
- c **Iurisdictione.** Vide Pau. de Ca. i. cōsi. ev. & Old. in cōsilio clxxx. & in cōl. exc.
- d **Strictè.** Vide ad hoc Fel. in c. causam. viij. col. ver. tertia declaratio de rescrip. & q. ibi dixi in apo.
- e **Sacerdotiū.** Adde Dyn. in re. decet. Pa. nor. in c. constitutus nu. ij. extra de resti. in inie. & plenius in c. cū voluntate. num. viij. in vers. spāle & est in episcopatu. extra de sen. excom. & dixi post Bal. in l. sacrosanctæ. nu. j. vers. episcopalis auctōgnitas. C. de epi. & cle.

illa causa, sed pares curiæ: vt d. s. pen. & qd plenè no. gl. extra. de iudic. c. ceterū. Itē est arg. in d. s. si verò forsan. ¶ q. si iudex inferior iustitiam negligit vel denegat facere suis subditis, q. iurisdictione deuoluet ad superiorem. Facit ad hoc, si de inuesti. inter dñm & vas. l. is ori. c. j. Circa quod vide etiā q. no. in d. s. penul. & d. c. ceterum. ¶ No. in ver. si verò aliqui. aut in hac, & c. ibi: sine iudiciali præcepto. q. baiulus non pot citare aliquē ad iudiciū sine iudicis præcepto, vt hic. Ad idē. C. de exhi. re. l. fi. & ibi p. doct. & q. qualiter pniaf faciēs falsam ambasia tā: dic vt no. Spe. in tit. de executio. s. j. vers. sed quæritur qualiter. ¶ Opp. ad ver. si verò huius terræ, & c. & videtur q. validi & potentes nō debeāt cōpelli ad exercendū arētē, vt C. de mēdi. validi. l. j. lib. xj. Glo. soluit ibi: vel dic, hic loquit in ciuibus: ibi in exoraneis: vt hic distinguūt. Vltimò nota glo. huius cōstitutionis, quæ est super ver. repa rare. & quæ incipit, argu. & c. Et dic vt in ea & dixi in s. semper. alleg. in glo. Barto.

Constitutio, quæ de dignitatibus, & c. Rubrica.

- 1 **Consulatus & patriciatu** faciunt quem sui iuris etiā administratione non accedente: secus in alijs.
- 2 **Dignitates liberantes à curiali fortuna**, liberant à patria potestate: & que sint remissiuæ.
- 3 **Filius emancipatus mortuo auo non reuertitur in potestatem patris.**
- 4 **Filius liberatus à patria potestate propter dignitatē, mortuo auo in patris potestatem reuertitur.**
- 5 **Omne bonum optimum, & omne donum per seclum, de iure sum est à Deo.**
- 6 **Electio sola quando tribuat ius electi.**
- 7 **Electio, quæ requirit superioris confirmationem quando sola tribuat ius electo, & ibi quid in prelatura.**
- 8 **Electio ante confirmationem quando liceat administrare.**



Vicquid. Dignitas consulatus & patricia tus, à patria potestate liberat, sola dignitatis collatione: & generaliter oīs alia dignitas, quæ à curiali fortuna liberat: & à patria liberat potestate. h. d. ¶ Nota qd ex sola collatione dignitatis patriciatu & cōsulatu, quis efficit sui iuris, vt hic i. p. In alijs verò dignitatibus demū administratione accedente, vt hic in s. nūc aut. ver. dicimus aut in ipsis sedibus, & c. & no. gl. i. ver. nā si sancimus. super ver. codicillis. Scdō nota in s. gnaliter. ¶ qd oīs dignitas q. liberat à curiali fortuna, liberat à liberat à pñia potestate. Quæ aut sint dignitates, q. liberat à curiali fortuna, habes in tex. l. fi. C. de decu. li. x. ¶ Tertio no. in s. illud. qd licet qñ filius exiuit de patria pñte per emancipationē, filius eius. q. remāsit in aui pñte, nō redeat i potestātē filij emancipati, si auus moritur: vt Insti. q. mo. ius pa. pote. sol. s. j. tñ secus qñ filius exiuit de pñia pñte ppter dignitatē q. adipsific: vt hic. & no. in d. s. j. Insti. q. mod. ius pa. pot. sol. & l. l. si pñ filiu. ff. de adop. ¶ Vltimò no. tex. ibi: qm oē bonū, & c. ad quē tex. facit extra de priu. c. fi. & ibi no. & c. xxxv. ¶ q. j. c. j. & ij. s. vt liber. de ca. in pri. ¶ Et no. ga. s. dixi qd ex sola collatione dignitatis ius tribuit: an hoc sit verū, & tex. in ver. nūc aut facit p & cōtra. & ad hoc etiā facit l. fi. C. de dec. li. x. & Insti. qb. mo. ius pa. pote. sol. s. filiulfa. sed qd sola electio nō tribuat ius electo, nō i lex eo tpe. ff. de test. mili. alibi no. gl. qd ex sola electioe tribuat iurisdictione: sed nō effectus iurisdictionis. Ita no. in l. priuātorū. C. de iurif. om. iu. & de cōdi. & demō. l. Publius. in pri. C. de cōsu. l. fi. li. xj. & alibi vñ tex. qd ex sola electioe acceptata ius nō tribuit, nisi cōperit administrare, vt videbitis. s. de adm. s. illud coll. vij. qd dīcēdū: Putare sic dīcēdū. Aut loqmur i maximis dignitatibus, vt pñciatibus, & cōsulatus, & epatus: & tūc ex sola electioe plenū ius tribuit vt hic in s. j. et s. nā si sancimus. & ibi no. gl. sup. ver. codi. et d. s. filiulfa. & C. de epi. et cler. aut. sed epalis dignitas. & ibi no. gl. super ver. honoratis. & l. fi. in prin. C. de de

cu. lib. x. & quod no. in d. s. filius. q. intellige cum acceptatione, vt no. in l. fi. C. de cōsu. lib. xj. Et ita intellige glo. l. Publius. ff. de cōdi. & demon. in prin. Ad hoc facit extra, de elec. c. cū inter. in fi. Aut loquimur in alijs dignitatibus minoribus: & tunc dignitates nō habent administrationem annexā & tūc qd cōsequat electus ex electione & acceptatione, habuisti s. vt ord. pñe. circa pri. & in fi. & habes in d. ver. nam si sancimus. in quantum dicit de illo qui est effectus cōsularis, qui habet spē administrationis: vt no. in gl. sup. ver. consulares. Aut habet administrationē annexā: & tūc electo ex electione & acceptatione, ego puto q. tribuatur ius ipsius dignitatis & ius administrandi: sed tale ius nō tribuit effectus, nisi cū cōpetit exercitiū ipsius administrationis. q. intellige cū administrare posse cōperit. Et ita intellige d. s. nūc aut. ibi: & in super singularis & c. sequi postea & operibus agnitis. & ita loquit etiā s. vt ordi. pñe. s. j. & ita intellige de adm. s. illud. quod no. glo. super ver. codicillos. & quod no. in d. s. filiusfamilias. in gl. quæ incip. hoc est speciale. & j. eo. vers. nā si sancimus. super ver. codicillos. & q. no. in d. aut. sed episcopalis. in gl. quæ est super d. vers. honoratis. Prædicta locū habet in electioe: que nō requirit cōfirmationem superioris. Et ita intellige q. dixi de episcopo, vt patet in s. palā. j. eo. dicit em, ipsa ordinatioe. Si em loquimur in electionibus, quæ requirit superioris cōfirmationē tūc qd iuris sit, gl. d. l. priuatorum. C. de iurif. om. iudi. dicit q. ex electione, subaudi & acceptatione, vbi inuitus nō cogere. ¶ q. tur ius, sed nō exercitiū iurisdictionis. ¶ Itē dicit gl. q. ex electioe querit ius prelaturę & administrandi: sed nō exercitiū prelaturę administrationis. Ita no. lxxij. dist. c. quāto. & vide gl. j. de coll. s. ad hęc phibemus. alle. hæc & ibi dicā. Nec obstat prædictis in quantum dixi q. nō cōpetit exercitiū iurisdictionis, & administrandi ante cōfirmationē. q. habuisti. s. de defen. ciui. s. & si cadere. ibi: & suscipere & c. q. intellige vt dixi ibi. ¶ Et de hoc an electio ante cōfirmationē liceat re ipsa administrare, vide Inn. in c. trāsmisam. extra, de elec. & in c. cū sup. extra, de cau. pos. & proprie. & in c. proposuisti. extra de cōcel. prebē. ¶ An aut. princeps ante cōronationē & cōfirmationē facta p papā habeat iurisdictionē & exercitiū iurisdictionis vt possit priuilegia cōcedere, legitimize & alia facere, lac. de Arēt. disputatū: quam disputationē refert Cy. in l. bene à Zenone. C. de quadri. prescri. & vide qd dicā in l. fi. in prin. C. de consu. lib. xj.

- 1 **Beneficium in rescriptis quādo latē, & quando strictē, interpretetur.**
- 2 **Op. & vñ q. in rescriptis beneficium debeat interpretari strictē: vt extra, de rescri. c. significatē. & c. nōnulli s. j. & c. significauit. eo. ti. Sol. Aut loqmur i bñficijs: & ista sūt largissimè interpretada, vt hic. Aut i rescriptis: & sūt strictē interpretada, vbi sunt rescripta stricti iuris, q. emanāt sup delictis, q. sūt potius restringēda, quā laxada: vt d. c. significatē. Sed cōtra hęc sol. op. q. beneficium nō sit plenè nec largè interpretadū: vt extra, de rescri. c. si gratiosū. li. vj. Sol. Ibi loq. in bñficio ambizioso: hic verò nō.**
- 3 **Sacerdotium ut liberet quem à patria potestate quæ esse debeat.**
- 4 **Opp. pe l. sacrosanc. C. de epi. & cle. Solu. Illa corrigi per istū s. & ideo sup illa posita est aut. sed epalis dignitas. hinc sumpta. ¶ Quæro an aliud sacerdotium liberet quem à pñia pot. Docto. in d. aut. sed episcopalis. tenēt qd nō: cuius contrariū determinat gl. extra de ara. & quali. c. in decorum.**

De iudicibus. Rubrica.

- 1 **Imperitus causarum non potest esse iudex delegatus.**
- 2 **Iudex delegatus an habeat assessorem, & qualiter. & nu. 6.**
- 3 **Iudices non debent omnem causam committere consilio sapientis.**
- 4 **Imperiti literarum an possint esse iudices, quod sit, etiam delegati, & nu. 7.**
- 5 **Illiteratus iudex qualiter formet sententiam.**



Zenone. Iudices delegati à pñcipe in ciuitate experti, vt causas per se iudicent & cognoscāt. Iudices quoq. ordinarij per suos assessores negotia secundum legem explicant & determinant & eorum occupationē per pñsentiam suorum assessorum supplent. Item prædicti iudices debent sedere mane, meridiē, & vespere: & appellationes ab eorū sententijs interpositas suscipere cognoscēdas per eos quibus nostræ leges causarum cognitionem committunt. hoc dicit. Ex prin. huius constit. nota duo. ¶ Primò q. illiteratus & imperitus causarum non potest esse iudex delegatus. ¶ Secundò nota q. iudices delegati non debent habere assessores, sed ordinarij, q. sic qualiter

qualiter sit intelligendum. j. declarabo. ¶ Tertio nota ibi: sed siue reos querere, & c. argu. contra iudices qui quamlibet q. committunt consilio sapientis. de qua q. dic vt no. Iaco. de Arēt. in Lille aut ille. s. cū in verbis. ff. de lega. iij. Et anteq. veniamus ad alia, primò duo nota per modum q. Et primò quæro, an imperiti literarum possint esse iudices. ¶ Glo. hic super ver. habere, dicit q. illiterati possint esse ordinarij iudices. Et ratio: quia habent assessores: vt patet in ver. & nris administratoribus. Si verò loqmur in delegatis: tūc aut illiteratus est delegatus à pñcipe sciētē, & potest esse iudex: quia videtur cum eo dispensare: vt l. quidā cōsulebant. in fi. ff. de re iudic. Aut est delegatus à pñcipe ignorāter, vel etiam ab alto: tunc non tenet delegatio: vt hic in ver. nos igitur. Non obstat l. certi iuris. C. de iudic. quia licet ibi loquat de militē, non tamen est illiteratus. vel est ibi speciale inter milites vt illiteratus & imperitus miles inter eos possit iudicare: sed inter alios secus, vt hic. Vltimò dicit glo. super d. ver. habere qd ibi licet sit illiteratus: tamen habet experimentum causarū & naturalem descriptionem. & hanc opi. tenet Spe. in tit. de iudic. de le. s. excipi potest. ver. item q. est illiteratus. Istam em opi. tenet glo. in c. fisciatus. extra, de rescri. circa quod vide gl. in d. l. certi iuris. & l. fi. C. de sen. ex breuic. reci. & tangitur per gl. in c. fin. de reg. iur. li. vj. & doct. in l. certi iuris. prædicta, & in d. l. fi. tenēt q. illiteratus potest esse iudex: siue sit expertus causarum, siue nō: & siue sit ordinarij: siue delegatus. & hoc puto verum, cū non videatur ratio diuersitatis inter ordinariū, & delegatum. vt dicam j. prox. q. Ad hunc tex. in s. nos igitur. potest responderi, q. hic loquatur in xij. iudicibus delegatis in vrbe Romana, q. propter eorum industriam eliguntur: & ideo debent esse literati & in negotijs experti: vt no. gloss. super ver. nostris. ¶ Qualiter autem illiterati formet sententiam, cum opus sit eam in rescriptis ferri. Dic vt not. per glo. in d. l. fin. C. de sententijs ex breuic. reci. & ibi per docto. & in l. certi iuris. s. allega. ¶ Secundo quæro an iudex delegatus possit habere assessorem, hic videtur tex. quod ordinarij tantum possit assessorem habere, non delegatus vt hic in ver. nos igitur. & in vers. nostris. Et istud tenet lac. de Arēt. per hunc tex. vt Cy. refert in d. l. certi. Sed in contrarium videtur veritas q. iudex delegatus possit habere assessorem: vt s. vt defū. feu. fune. & c. s. illud. & s. alios autem. col. v. Non obstat hic tex. quia loquitur specialiter in xij. iudicibus delegatis in vrbe Romana, qui propter eorum industriā eliguntur, vt s. dixi. & isti non debent habere assessorem, vt hic: alij verò sic. vt in contrarijs. & ista opi. tenent doct. in aut. ad hæc. C. de iud. sumpta ex illo. s. il. lud. & nor. C. de episco. & cle. aut. causa quæ fit cū monacho. & hoc puto verum: & q. possint habere assessorem delegati, habentis casum expressum in c. statutum. s. assessorem autem, de rescri. lib. vj. Per hoc puto q. sicut iudices ordinarij possunt esse illiterati, ita iudices delegati: cum vterq. possit assessorē habere: & p consequens non est ratio diuersitatis inter ordinariū & delegatū. Nec obstat prædictis tex. j. eo. s. si quis autem: vbi videt velle, q. ibi duodecim iudices delegati possint habere assessorem: quia respondit vt ibi dicam. Venio ergo ad s. si quis autem.

Si quis autem. Quæro de intellectu huius. s. dicunt quidam q. cum s. in s. vetus igitur. huc usque sit dictum de maioribus iudicibus qui sunt quatuor. & de minoribus iudicibus qui sunt octo Imperator dicit q. si dicti maiores iudices volunt, possunt causas delegare alicui ex illis octo iudicibus: non alijs. Dicit glo. q. eos octo iudices minores vocat pedaneos officio & dignitate. Credo q. velit dicere q. sunt pedanei officio & dignitate: & sunt pedanei rōne officij parui & rōne parux dignitatis. q. nullo mō hnt magnā sed hnt modicam Alij verò, scilicet decem iudices, scilicet maiores iudices erāt pedanei officio ratione parui officij quod habebant: sed non erant pedanei ratione dignitatis: quia illam magnā habebant. ¶ Et secundū istam lec. habes hic casum q. etiam isti iudices, qui delegati à pñcipe in ciuitate Romana vel Constantinopolitana possint habere assessores: vt patet in exceptioibus, quas ponit tex. ibi cōsiliarijs suis & c. Et sic patet q. isti iudices habeat cōsilijs, qui cōsiliarij appellatur assessores: vt d. s. illud. & s. alios. no. s. vt de fun. seu funera eorū, & c. probat ver. & nris administratoribus,

& c. s. eo. Et pro ista opi. facti. s. prox. j. ver. a si. inter hos. vbi patet q. vnus ex istis iudicibus habet consiliarium assessorem. Alij dicit q. hic vocat iudicē magistratū & sic hic loquit de iudice ordinario. Et istam opi. vt tenere gl. sup. ver. iudiciū. ibi: nouellij & c. & sup. ver. bus, particulares. in fi. gl. & l. cdm istā lec. iste. s. nō est cōtra id q. dixi. s. px. secundū doct. Non obstat. tex. qui dicit, nisi cōsiliarijs, & c. qui cū loquitur de iudicibus ordinarijs, non est dubium quod possunt assessorē habere vt s. ver. & nostris administratoribus & c. Glof. tamen super ver. iudiciū. in fi. dicit hunc. s. esse coarctandū tātum ad magistratus populi Romani, & ad iudices constitutos à pñcipe delegatos in ciuitate Romana, vt isti volentes delegare delegent: vt hic dicitur. Et sic in eo quod dicit de iudice à pñcipe constituto in ciuitate Romana: iste s. esset contra opinio. doct. de qua supra dixi. ¶ Quid dicemus: putarem posse sustineri q. etiam isti iudices delegati à pñcipe in ciuitate Romana possint habere assessores seu consiliarios. Non obstat s. j. s. eodē. qui videtur velle contrarium: quia posses dicere q. ille textus hoc non probat: sed dicit q. isti iudices delegati à pñcipe in ciuitate Romana non debent esse illiterati, & nō habentes causas rōne experientias, sed debent esse periti & literati, quia alias esset de decus Reip. Romanorū, si tales personæ de litibus cognoscerēt: quos oportet ab alijs dūcere quid iudicare debeāt: non autē negat q. si sit delegatio personis literatis & expertis in causis, q. illi nō possint suos assessores habere: & hoc apparet in ver. inter hos Marcellū. s. prox. vbi expressè dicitur q. Marcellus, q. est vnus de duodecim iudicibus delegatis in ciuitate Romana, vtrius cōsiliario. & sic secundū hoc oīs delegatus in quocunq. loco posset indistinctè habere suos assessores: & hoc licet dicitur i alia meliori declaratione. Quæro & opp. ad ver. nisi cōsiliarijs. Et videt q. tunc examinatio nō possit cōmitti cōsiliarijs: vt s. de defun. seu fune. s. illud. Sol. prout iste s. intelligit de magistratibus ordinarijs tantū: tūc ipsūm intelligimus secundū illū. Si verò intelligimus in iudicibus delegatis à pñcipe in vrbe Romana: tūc gl. super ver. particulares. soluit altero de quatuor modis. Tene scdm vel tertiā solutionē. & secundū istā lec. prout loquitur in delegato, habes hic q. etiā isti delegati à pñcipe in ciuitate Romana possunt habere assessores & facit pro opin. quā dixi s. prox. Vltimo pro isto s. si quis aut. vide gl. in c. super questionū. extra de officio. dele. in glo. super verbo, nisi causa in prin.

- 1 **Iudex matutino, meridiē, & vespere, sedere debeat.**
 - 2 **Iudex de voluntate partium iudicare pot. de nocte: alijs non.**
 - 3 **Verbum continuē, in teste qualiter intelligatur.**
 - 4 **Dictio mox, qualiter intelligatur.**
- Sedebunt.** Opp. ¶ & videt q. iudex nō possit sedere horis vespertinis nec iudicare: quia inconueniens est magistratus populi Romani tali hora in publico cōparere: vt l. ij. s. & quia magistratus. ff. de ori. iur. gl. sup. verbo, mox, soluit duobus modis. Prima sol. tenetur in l. cōtraria, sed ad lectūdā aduerte: quia ista vñ omnino falsa vt exponat vespere id est, ad vespere: quia lectūdā hoc sequeretur q. etiā verbū matutino, sic intelligeretur: & sic iqueretur q. de nocte deberet sedere. Ista enim tria verba matutino, meridiē, & vespere ponuntur copulatiuē. debent ergo exponi vt denotent horas, in quibus iudices debent sedere. & sic præcedes opi. videtur verior: vel solue vt no. gl. in c. cōsiliuit. extra, de offi. dele. super ver. gratiā. in fi. gl. ¶ Quærit gl. sup. verbo, matutino, an iudex possit iudicare de nocte Gl. dicit q. de nocte potest iudicare de voluntate, sed de die de necessitate. sed gl. in l. more. hic alle. dicit indistinctē sententiā debere fieri de die. De qua q. dic vt no. gl. in d. c. cōsiliuit. super verbo tenebras. & illam iententiam approbant Hosti. & Ioan. An licet Inn. videatur eam impugnare. & de hac q. tangit per doct. in l. nō minore. C. de trāsa. ¶ Vterius hunc s. cū dicit, continuē. Ia. de Bel. inducit in arg. pro teste dicente vidi talē continuē possidere: quod istud non sit intelligendum continuē, ita quod cum puncto temporis videatur possidere. De qua q. Dy. ponit in lege. j. ff. solu. matr. Et pro ista opi. facit optimè text. de condi. & demon. lege si quis ita legauerit. & melius. ff. de ædil. edic. l. si quid venditor. in fin. princip. Et pro hoc vide expositionem quam facit gloss. super

- a **Iudices.** Ad saturationem vide Iustissime & no. Fel. in c. fisciatus. v. co. ver. illiteratus. de rescrip.
- b **In c. consuluit.** Et ibidē ad hoc vide Fer. in si. pe. co. vers. gl. sup. ver. tenebras.

In l. fructus. Et ibi vide Dy. & gl. in l. si pupilli. s. id. ait. ff. de neg. gest. & Bal. in l. Gallus. s. ille casus. d. a. & posth. & in l. si qd hares institutus. de acqui. hære. & in d. s. qui præfens. alle ga. in tex.

verbo, alsidu. xxxv. ij. d. c. de quibusdam. ¶ Vltimò, quia hic dicit mox, & meridiè, qualiter ponatur istud verbum mox. pri mò vide glo. in l. fructus. ff. sol. matri. & ff. de ver. obl. l. j. s. qui præfens. & quod no. Specu. de disp. & alle. s. post hoc. ver. item mox. de inest. nup. s. j. & de hac dictione vide glo. xx. q. ij. si in qualibet. & extra, de elec. quia propter. super ver. mox. ¶ Forma rescripti per iudicem seruanda est, & ab ea non receditur: sed de partium consensu sic. Acta iudicij debent esse in scriptis, no quod sit necesse qd fiant in scriptis, sed bene in scriptis redigi debent. Contumax quando appellet & quis.

Audient. Iudices delegati lites au dire debent secundum formam rescripti. & appellationes suscipere de omnibus, quibusdam exceptis: ad quas appellationes intiantas duorum mensium spatium conceditur. Item sportulæ & litis sumptus exigi debent, tantummodo secundum formam à iure traditam vnoquoque iudice duabus exceptionibus & exequi. vtentur. & si aliquis ex dictis xij. iudicibus remouetur, debet à principe in eius locum alius subrogari. Item cuiuslibet ex dictis iudicibus pro suo salario duo aurei in contestatione, & duo in fine ab vtraque parte debent presentari, nisi lis sit modica. h. d. v. q. ad s. oportet. ¶ Nota ex isto s. audiet. qd est recurrendum ad formam rescripti vt hic secundum vnam expositionem gl. super verbo, schemate. Ad idem C. quando prouo.

non est neces. l. cum non ex eo die. & extra. de rescriptio. c. cum dilecta. Sed contra hoc opp. & videtur, quod à forma rescripti possit recedi: vt l. ij. s. ff. & l. iudex. & l. de quare. ff. de iudi. Sol. à forma rescripti non potest per iudicem recedi, vt hic: sed de partium consensu. ex prorogatione possit, vt ibi. ¶ Quæro, qd vult dicere tex. ibi: sub schemate aduocationis. Gl. hic super dicto verbo schemate, ponit duplicem intellectum. Primò, seruata forma delegatio. Secundò, scilicet interueniente scriptura quasi dicat qd acta iudiciaria debent esse in scriptis. Allegat extra, de app. c. vt debitus. nescio ad quid glo. illi text. alleget, scilicet c. vt debitus. extra. de appel. quia ille text. hoc non probat. Sed dic, quod acta iudiciaria debent esse in scriptis: no qd sit necesse qd in scriptis fiant: sed debent in scriptis redigi: vt c. qm contra falsam. extra. de p. ba. & qd ibi no. super verbo, interlocutiones. ¶ Venio ad versi. appellationibus, & c. in quo nota qd verè contumax no appellat. Sed vide qd contumax appellet: vt l. & post edictu. in ff. de iudi. Gl. videtur velle super verbo perimendis, qd ibi loquat in fine contumace qui pot appellare. & conor. qd not. in l. in. ff. de in. fctio. restitut. Sed contra vide qd velle text. cum gloss. C. de iudi. in l. pro perandum. s. si autem ex gestis ver. nullo coniuncta glo. super verbo, contumaciam. & in s. si autem reus in fi. Sed dic vt ibi per docto. in l. ab eo. C. quomodo & quando iudex.

Appellationes. No. ad enitandū processum super appellacione interposita à delegato, à Principe, dantur duo menses, quibus elapsis incipit currere tempus anni, vel biennij, qd datur ad appellacionem exercendam, vel finiendam. Sed contra videtur quod dentur alia tempora: vt l. in offerendis. s. pe. C. de ap. l. ij. in fi. prin. & l. j. de tempo. ap. dicunt quidam. olim dabantur alia tempora: hodie verò datur duo menses ad inchoandū processum super appellacione. & istam opi. videtur tenere glo. hic super verb. menses. & ipsam credo esse positam in d. l. in offerendis. s. pen. Et sic fiet speciale in appellacione interposita à delegato à Principe, quod dentur duo menses ad inchoandū ap. & postea incipit currere tempus anni, vel biennij, qd datur ad appellacionem exercendam, & finiendam vt hic dicitur. De quo tempore exercenda ap. loquitur s. de his, qui in gre. ad ap. s. j. & in aut. ei qui. C. de temp. ap. q. d. qd regulariter istud tempus biennij incipiat currere à tempore ap. interpositæ de

quo no. in l. si illud. C. de temp. ap. Alij dicunt, qd hoc est verum generaliter, qd semper de iure duo dantur menses ad inchoandū app. & hac opi. videt tenere Cy. in auth. ei. q. C. de tēp. ap. in j. & ij. Sed precedēs opi. videt mihi verior, qd hodie generaliter def. annus, & ex cā biennij ad procedendū, & ad processum finiendū. super ea, vt d. s. hæc nos. s. de his, qui in gre. ad ap. & d. auth. ei. q. Fallit in istis app. interpositis à delegato à Principe: quia tūc dantur duo menses ad app. inchoandū, & post incipit annus ad appellacionem exercendam, & finiendam, vt dicitur hic.

Nullus. Quæro circa huc s. quotuplex est genus sportularum. & quare dicit sportula. & dic vt in gl. super verbo, nullo. et dum gl. dicit circa tertium sunt. & c. Circa hoc vide qd no. in s. tripli. in fi. de act. vbi etiā no. à quo presentent iste sportule, que executoribus datur. & vide gl. in l. j. de fru. & lit. exp. ¶ Et vide Spec. in tit. de expensis. s. ff. versu. in summa. ¶ No. id qd glo. dicit qd istæ sportulæ, que datur iudici, vel executoribus, no debent esse ipsius iudicis, vel executoris, sed debent esse sicuti: quia iudices & executores habent salariū de publico: quia hoc videt verum, vt dicā j. s. ne aut. ver. vnoquoque. ¶ Ex quo no. qd quilibet predictorū iudicum, pot habere duos executores, vel massarios. Et no. qd duo baiuli possunt seruire duobus iudicibus & no pluribus. ¶ Tertio no. qd baiuli eliguntur, ibi dū dicit sup eos electio nē. & c. & ibi: ad alios, qui deputant eos. & c. & ibi scripijs eligunt & c. debent eligi boni: alia periculū ad electorē spectat: vt hic, et j. de col. s. iubemus. ¶ Vltimò circa huc s. not. gloss. super verbo, causas. quæ ponit quæ nomina habet nuncios. & dic vt in ea.

Ne autem. Not. quantum quilibet istorum iudicum id est delegatorum à principe nomine sportula rum debeat percipere. ¶ Quæro, in iudicibus ordinarijs quantum recipiant nomine sportularum. Item, quid in alijs delegatis ab alio quā à Principe. dicit gloss. j. hoc non esse iure cautum: tamē dicit ipsa idem, quod in delegatis à principe. Pro ista opi. gloss. quod tū aliq delegati, quam etiam ordinarij sportulas accipiant, facit supra, de m. princ. s. sit tibi. s. quod ibi no. & infra, vt lit. iur. s. hoc quoque. & s. vt iud. sine quo. supra. s. volumus. & qd ibi nota. Sed qd ordinarij non percipiant sportulas, tenet gloss. j. eo. in gloss. quæ incipit, nunquid. ibi tenet, qd nihil percipere debent ultra salariū per sua iura. Idē no. in s. oportet. de m. prin. In gl. super verb. nūquid. sed Ia. de Bel. dicit, Aut loquitur in ordinarijs habentibus salariū de publico, & illi noie sportularū nihil percipere debent, & ita loquitur dicta gl. que incipit sed nunquid. Sed pro hoc facit s. scriptū exemplar. & qd ibi not. s. vt iud. sine quo. supra. s. vnoquoque. & qd ibi no. s. eod. Aut loquitur in ordinarijs qui salariū de publico no percipiunt: & tūc isti percipiunt sportulas, vt not. in glo. huius s. ¶ In alijs autem delegatis dico idem qd in delegatis à principe: vt licet salariū à publico percipiant: tamen sportulæ debentur sibi, ar. huius s. in fi. Sed mihi videt qd distinctio, quam ipse facit in iudice ordinario non sit vera. Nam dico quod iudex ordinarius potest percipere sportulas, licet salariū de publico percipiat. Hoc probo per s. oportet. coniuncto s. sit tibi. s. de m. princ. Nam s. oportet. dicit quod scriptor, vel ordinarius, habet salariū de publico, postea in s. sit tibi dicitur qd ordinario no permittitur sportularū nomine percipere, vltra quā in sacra constitutione contineatur. Patet ergo qd sportulas, quæ continentur in sacra constitutione. potest percipere, & pro hoc quod quolibet iudex possit sportulas accipere facit dictus s. volumus. vt iudices sine quoquo suffrag. & quod dictus s. sit tibi. loquat in iudice ordinario no. in glo. quæ ita illi text. intelligit, extra de vita & ho. cle. c. cum ab omni. in gloss. super verb. expensas. & vide quod ibi not. super verbo, salariū: & extra de rescri. c. statutum. s. in super. l. vj. super verbo, pauperes. Non obstat s. oportet. & s. vnoquoque. quos tex. gloss. alleg. pro se: quia dico qd debent abstinere ab omni luco, scilicet, alio quam

quām à lucro sportularum: nā illud debet habere, vt d. s. sit tibi. No obstat. s. volumus. quia ille s. facit contra gl. magnā, quæ est in s. nullo. nā ille permittit accipere sportulas: licet loquat de le gatis. ¶ De ordinarijs autē nihil disponit. Et pro hoc puto d. gl. in fi. quæ dicit, qd huiusmodi sportulæ qd dant iudicibus, debent seruari fisco, quod habet dicit: quia iudices dantur illas pro se vltra salariū quod habet de publico, siue loquamur in vltimo à principe, vt hoc s. in fi. ibi quātū, & c. siue i ordinario, vlt alijs delegatis, vt dixi. Et idē dico de spor. que dantur executoribus, eadē rōe, de quo no. Spe. in tit. de salarijs. s. j. ¶ Querit glo. super verbo, ab vtraque, an quælibet pars debeat duos aureos in contestatione litis dare. Et ponit opi. tū dicit qd verior opi. est, qd quælibet pars debeat prestare duos aureos. quod apparet ex vi dictionis vtraque, qd dicitio innuit, quæ aequaliter pars debet duos aureos iudici carū. Et ita dicit gl. supradicta. ¶ Ex qua no. qd dicitio vterque, est distributiua, & distribuit rē cuiuslibet in solidū, & requirit cōcursum omnium de quibus loquit, sicut dicimus in dictione quilibet, de qua habes in l. si pluribus. de le. ij. in prin. Cōcor. qd habet in l. si duas. ff. de excu. tu. s. gramatici. super verbo. vtraque. & licet dicitio vterque, sit distributiua, & attribuat rē cuiuslibet in solidū, tūc est collectiua: quia no verificat in vno ex propria significatione vocabuli: sed requirit cōcursum illorū de quibus loquit, licet sit aliud qd qd pba tur in l. cū qdā. C. de impu. & alijs subit. & l. hæredes mei. s. cum ita. ff. ad Tre. p hoc qd requirit cōcursum omnium de quibus loquit, facit in fi. de ver. ob. s. vtrū. & s. hoc solēnia. & C. de iudi. l. p. perādū. s. si aut vtraque. & l. j. i prin. ff. ver. ob. Qm dicitio vterque, ponit p dictione alternatiua: vt l. rescriptū. s. si pacto. & ibi not. ff. de pac. C. de bo. q. lib. l. fi. s. ipsum aut. ff. de li. & posth. l. si ita scri ptū & tūc de eius dictionis natura est, qd verificet in vno tantū. & idē de dictione vter, & alteruter. l. si ex toto. s. j. de le. j. ff. de ferijs. l. j. in fi. & l. vter ex fratribus. ff. de cōdi. in fi. & l. Titius & Seius. ff. de hē. in fi. & l. pperādū. s. siue aut alteruter. C. de iud. qd quilibet pars debeat soluere duos aureos in cōtest. litis. & duos in fi. appa ret ex isto tex. ibi, quaternis aureis & c. et sic patet qd iudex habet octo aureos: & sit idē dicere quaternis aureis, sicut dicimus in dictione dena. qd idē est dicere x. & x. vt l. si quis ex testamēto. ff. de le. j. & no. gl. in l. stipulatio ista. s. eū q. ff. de ver. ob. & l. si. ff. de an nui le. Qualiter autē iste dictiones, bina, terna, quaterna, & similia les accipiatur, vbi tractamus de pœnis impositis, Cy. tagit j. de liti. s. ad exclu. sup verbo, decimā. Dicā de hoc in l. qui texturini. C. de murilegulis. lib. xj. vbi glo. ponit. ¶ Vltimò gl. inducit hunc text. in arg. p donis, ne illicite accipiant. De quo in l. j. s. quædā. ff. de va. & extraor. cog. & s. qd istio. ij. videntes. et xxxvij. distinct.

de quibusdā. vbi de hoc plenē no. ¶ An doctor possit facere col lectam, vide plenē in c. quia nonnullis. extra de magist.

- 1 Iudex taxat expensis, & postea defert victori iuramentum, cui statur. & vide nu. 5.
- 2 Iudex quando possit esse clementior lege.
- 3 Quid addatur legibus antiquis, per hanc constitutionem. & nu. 5.
- 4 Iudex quando taxat expensas ante iuramentum, & quando post iuramentum: ubi qd in iuramento affectionis taxat post iuramentum delatum.
- 5 Regula, quod victus victoris condemnatur in expensis, qualiter intelligatur.
- 6 Iuramentum calumnie an excuset victum ab expensis: & ibi quando.
- 7 Iuramentum calumnie, an excuset ab expensis propter temeritatem: remissiuè.
- 8 Expense in lite ueniunt multiplici de causa.
- 9 Iuramentum calumnie non excusat ab expensis debitis ex promissione: & quando in his proficit.
- 10 Condemnatio in expensis, an fieri possit, etiam si non sit petitum. ubi quod sic: sed non tenetur, si non condemnatur.
- 11 Iudex, qui in expensis non condemnauit victum, an repetat à patre victi remissiuè.
- 12 Condemnatio expensarum facta in minori quantitate quam sit iuramentum, an valeat: remissiuè.
- 13 Condemnationem expensarum & eius taxationem an iudex reuocet si fuit erratum. ubi quod sic.
- 14 Iudex condemnat in expensis arbitrio suo, inspecta negotij qualitate, & ita absoluit.

Oportet. Iudex regulariter victū victori in expensis cōdēnare debet, secundū qd iuratū fuerit taxatione pmissa: nisi propter negotij varietatē sibi aliter viliū fuerit, oibus alijs legibus huic legi cōtrarijs infirmatis. h. d. v. qd ad s. quia verò. & ex isto s. sumit aut. post iusiu. sup l. sancimus. C. de iudi. ¶ No. qd de expensis ista sacramento victoris, taxatione à iudice pmissa. ¶ Secundò no. qd iudex no pot esse clementior qd lex. qd dicit vt in gl. super verbo, videri. ¶ Querit quid adijciat per huc tex. quod legibus antiquis. Dicit quidā duo. Primū est, quia olim licebat iudici taxare post iuramentum iam præstitum: vt C. de iud. l. san

cius. hodie verò no, vt hic. d. aut. post ius iur. Hanc opi. ponit gl. mag. hic. & eā tenet in d. aut. tū in d. l. sancimus. vide dicere qd hic s. loquit qd ante iuramentū facta fuit taxatio per iudicem: & tunc no possit post ea taxare: secus si post: d. l. sancimus. Certē ista distinctio fuit antiquiorum gl. quā recitat gl. & eam reprobatur in l. videamus. in fi. ff. de in lit. iuran. & l. in act. e. tit. ¶ Circa hoc sunt tres opi. sed veritas est, qd qnq iuramētū præstatur de veritate super expensis: tūc non possunt postea taxari: sed debent taxari ante: vt hic. & idē in iuramento præstito ratione incertitudinis: vt l. si qn. C. vnde vi. Ratio: quia cū istud iuramentum sit de veritate, ista taxatio veniret contra veritatem. Qnq præstatur iuramentū de affectione: & tūc pot postea taxari. Ratio, quia iudex potest bene refrenare inordinatā affectionē iurantis, secundū veritatem. Circa quod vide quod no. in d. aut. post iusiu. & in d. l. videamus. in fi. ¶ Et sic habemus vnum nouum ex ista cōstitutione, secundū nouum ius: quia olim cōdemnabatur victus victori in expensis. de iud. l. properandum. s. si aut. nisi in tribus casibus: vt l. oēs. in fi. C. de epil. & cler. & l. qui solidum. s. j. ff. de leg. ij. Item etiā in tertio casu, quando victus fuit contumax. quod dic vt l. properandum. s. si aut. extra. de pœnis. c. calumniam. ¶ Sed aduerte ad hanc opi. quam ponit glo. in eo quod dicit, qd dicta regula qd victus victori debet in expensis cōdēnari: semper fuit sic intellecta, si iudici videbitur quod debeat cōdēnari victori in expensis. De quo vide quod no. in fi. de pœ. te. liti. s. hęc aut oia. super verbo, act. & vide quod no. Spe. in tit. de expen. s. nūc de expēlis. ver. in summa distingue. Itē dicit gl. qd nunq debet sibi videri, scilicet qd victus cōdemnet in expensis, qn iurat de calūnia, nisi expensæ sint petitæ expressè: & istud qd qn notat de calūnia, no debet fieri in expensis cōdemnatio. Glo. probat: quia de iure antiquo excipiat de ista ignoratā: vt d. l. qd solidū. s. etiā. ff. de le. ij. Et sic vnū solū adijcitur per hunc s. no. Ita dicit hic dicta gl. mag. in fi. ¶ Ex quo no. duo. Primū qd iuramentū calumnie excusat victū ab expēlis, qd veniunt propter calumniam præsumptā: secus si iurans reperiretur in euidenti calūnia: quia tale iuramentū ab expensis tūc non excusaret: vt in c. finē litibus. in gl. magna. extra, de do. & contu. & ibi per Innoc. & Spe. in titu. de expen. s. nunc de expē. ver. in hoc autem est differentia. De hoc an iuramentum calumnie excuset ab expensis. tangunt doct. in authē. generaliter. C. de epilic. & cle. in vij. opp. & in l. properandum. s. si aut. C. de iudi. & in l. j. C. de aduo. diuer. iud. vbi ista allegantur. ¶ An autem iuramentum calumnie excuset ab expensis, quæ veniunt propter temeritatem: dic vt no. in l. eum quē temere. ff. de iud. & In fi. de pœna teme. l. in s. hęc aut oia. Veniunt em expensæ multiplici de causa, vt not. Spe. in tit. de expen. s. si. ver. ex præmissis. De quo dic, vt no. Gul. de Cu. in l. ij. s. j. ff. de iureiur. & Iac. Bu. in l. properandum. s. siue autē. C. de iudi. ¶ Secundò nota ex ista glo. qd iuramentum calumnie non excusat ab expensis debitis ex promissione. Ad quod facit quod no. in l. ij. s. si rem. ff. de le. ij. & quod not. Spe. in tit. de expen. s. si. ante. & tangunt doct. in l. sancimus. C. de iudi. quod est verum in illis expensis, quæ fiunt, postea qd actor tales expensas petit: secus si ante: quia tunc iuramentum calumnie prodest reo, vt s. dixi. ¶ Quæro, an iudex possit cōdēnare victū victori in expensis, etiā si no sit petitum à parte Dy. tenet qd sic, per l. ædiles. s. itē sciendum. ff. de ædil. ed. Hoc ponit ipse, in l. iij. s. hoc aut iudicij. ff. de dam. in fec. tū no punit iudex, si cōdēnationē omittit, si non fuit à parte petitū: vt d. s. hoc aut iudicij. & ibi per Dy. & doct. in d. l. properandū. s. siue aut. in ij. q. si em esset à parte petitū, & in expensis no cōdēnaret, tunc tene ret partī restituere de suo: vt d. l. properandū. s. si aut. aulteruter. ¶ Sed tūc qro, an iudex poterit repetere à parte qd victa est, & qd

In l. si duas. Et ibi vide Bal. in ij. col. & in l. ancillæ. in iij. no. C. de furis. et plenius vide do. Alex. de Imo. in d. l. rescriptum. s. si pacto. alle. in tex. ¶ Qualiter iste dictiones bina, terna, & quaterna, & similes accipiatur, Tu videt Ge. Thio. cōsi. c. lvi. inci. dubiū faciūt. vo. Lumi. v. ¶ s. si aut. Et ibidem ad hoc vide Per. de Suno. et d. Bar. et bal. in d. aut. generaliter. & Ang. hic. & Alex. plen. in l. iur. p. ror. I prin. de iureiur. et bal. in marg. in ver. iuramentū. & Hof. i. c. cū dilectus de ele. & lo. de Imo. c. finē de do. & cōru. & Lāfrā. in c. qm cōtra. ad fin. de prob. & Car. in de. j. de re iudi. i. q. et bar. i cō. inc. Andruccio. ¶ Adde qd notauit in apot. ad istū in aut. generaliter. nu. ij. in ver. iuramentū calū. C. de epil. & cler. & quod dixi post Collectā. in c. finē. nu. xj. i ver. no obstante qd iuratū fuerit. extra de dol. & cōru. & ibi etiā dixi in addit. ad Paul. nu. xxi. in ver. an hoc sit verum.

13 Alii sic. Qñ verò faciat licet suã, et an, et qñ teneat vide tu. Fe li. i. c. pastoralis. §. qñ verò. circa prin. ij. eo. de offi. delegati.

14 debuit in expensis eodēnari, & nō fuit eodēnata. Tex videt velle q sic, in l. ij. C. de exa. trib. lib. x. & ibi dicit. Quæro hic, dicit q iudex nō potest eodēnare in minoi quã titate q iuratum sit taxatione pmissa. Sed qro, an si fertur condēnationē in minori quã titate valeat. Dic vt per Inn. in c. vlt. extra, quod metus cã. in gl. sup verbo taxatione. in prin. Sed pone, q iudex videt post taxationē se errasse, an poterit talē reuocare taxationē? Inn. dicit q sic, etiã post præstitū iuramentū. & pcederet ad sententiã ex veritate iuramentū. Nec obstat iste §. ga loquit vbi p̄celsit legitima taxatio q non reuocaf, sed vbi nō est bona taxatio: tūc secus. Ita tenet Inn. in d. c. si. sup verbo, taxatione. De quo etiã p Spe. in tit. de expen. §. si. circa prin. & vide etiã per Inno. extra de pecu. c. au ditis. vbi gl. rãgit. Venio ad ver. si tñ. Ex quo no. q in arbitrio iudicis est eodēnare, vel nō eodēnare in inspecta negotij qualitate & vbi p̄cepit neutrū debere condēnari in expēsis; hoc debet in sententiã sua declarare, vt hic. & hñc tex. no. Spe. in d. §. si. ver. illud etiã notandū. circa finem principij: vbi dicit, ergo & c. & potest esse quodd neuter debet in expēsis eodēnari propter negotij varietatem: vt tex. iste dicit, quia vtraq pars habet istam causam litigandī, vel quando vtraque pars obtinuit in dimidia eius quod petebat, vt expensã inuicem compensentur.

- 1 Hęc constitutio de quo iuramento loquatur.
2 Compromissum factum cum iuramento, & pœna ualeat.
3 Intellectus huius tex. an loquatur in actore & reo?
4 Pœna cōpromissi contra non parentem, siue sit actor, siue reus, exigi potest, nō aut res.
5 Clausula rato manente pacto, apposta in compromisso operatur, quod ex laudo oritur actio, & pœna peti potest.
6 Iuramentum, de quo hic, an de iure Canonico seruari debet.
7 Arbitrari malē iudicans, quando faciat litem suam.

Quia vero. Arbitrari cum iuramento electi iniquã sententiam tulerit: si quidem dolo, pœna periturū puniet à Deo. Si verò per imperitiam, nihil eis erit propter iuramentum. Itē oēs aliã leges de cōpromissis loquentes huic legi non contrariã confirmantur. h. d. Quæro, de quo iuramento loquit gl. hic, super verbo, iur. De iuramento præstito à partibus. Idē si ab arbitro: & tūc per hunc §. corrigiē. l. ne i arbitris. §. j. & l. cū antea. §. altera. C. de arbi. l. dē tenet gl. in aut. decernimus. hic sumpta. C. de arb. licet doct. dicant cōtrariū, quod iuraf ab arbitro. & tenet hic lac. de Bel. q si fuit cōpromissum cū iuramento, & pœna quod valet. Idē tenet gl. in clau. decernimus. & doct. ibi. Sed qro, de intellectu huius. §. gl. mag. sup verbo mulctã. dicit q hic text. videt loqui in actore: vt si nō vult parere sententiã arbitri, soluat pœnã cōtēntã in compromisso ad actionē suã exercēdã corã iudice, vt hic dicit. Sed qd in reo si nō vult parere sententiã latē p actore, an actor cōlequat pœnã & rē? Gl. dicit q sic: q hęc pœna nō succedit loco rei, sed loco cōtemptus arbitri. Sed veritas est, vt dicit Iaco. Bu. q nullo mō actor & reus pœnã & rē cōlequant, nisi in vno casu, videlicet qñ in lite principalī postea corã iudice agitãda obtinebit. & idē dicit hic tex. Ad idē l. si qs rē. in fi. & mō dixi. ff. de arbi. Sed gl. loquit in actore nō parētē Inie. q soluit pœnã, redijt ad actū suum. & probat hoc tex. nec reus pōt vti Inia arbitri p lētū non amittit iuris sui defensionē in alia cã. & no. in hac gl. super dicto verbo mulctã. in fi. ibi: hęc eadē econtra dicas in reo, & c. Et sic contra nō parentem sententiã arbitri, siue actor, siue reus potest exigi. Sed quæstio principalis suo martē discurret curã iudicē ordinata, nō aut exigitur pœna & res cōtra parentem: vt hoc text. & d. l. si quis rem. in fi. Præterea, qñ in compromisso est apposta pœna, ex sententiã arbitri non orit actio vel exceptio, sed solū pœna peti pōt, nisi sit dictū expresse, rato manente pacto. Ita not. in l. ij. ff. de arbi. & not. in l. cum antea. §. j. in prin. in ij. q. C. de arbi. Quæro, quid de iure Canonico, an istud iuramentum sit obseruandum? Doct. formant in authen. decernimus. de quo vi de gl. in c. ij. extra, de arbitr. super verbo, sacramentum. quã dicit quod est obseruandum, qñ arbitrium est licitum, licet iuramentū interponi debuerit, quo casu de iure ciuili nō valet, etiã si bene iudicatur, vt nota in dicta authen. decerni. & dicta gl. dicit q. ij. nō. non referendo gl. ad tex. decretalis. qui textus loquitur de arbitratore, secundum glo. super verbo absoluas. quo casu de

7 iure ciuili sine dubio potest iuramentū interuenire: vt in c. quinto taualis. extra, de iure iur. & l. si libertus. ff. de operis lib. Vltimò hic videtur tex. ibi: nihil præter ius iur. & c. prout habes in text. ei, scilicet arbitro: q arbitrer malē iudicans nō facit litē suam. quod a gl. etiam tangit, quãdo cū iuramento sit cōpromissum: aliã sic. De quo in l. penul. C. de pac. in fi. per gl. & no. in l. ff. de var. & extraor. cog. Insti. de obli. quã ex quasi delicto in prin. de regu. iur. c. j. lib. vj. Sed glo. in prin. Insti. de obli. quã ex quasi delict. videtur velle, q arbitrer faciat litem suam, etiã si iurat. ad hñc tex. responderet, vt ibi. sed præcedentem op. doc. tenent.

- 1 Appellare, quibus casibus non liceat.
2 Clausula posita in statuto, uel rescripto: q sola talis exceptio opponi possit, an opponi possint aliæ remissiuæ.

Nostros. Omnes iudices regulariter debent appellatio nes ab eorū sententijs interpositas recipere, excepto præfecto prætorio. Item omnes iudices debent in iudicãdo legem seruare, & appellaciones recipere, pœna contra faciētibz imminētē: & iudex, si dubitauerit relationem principi face re potest consulendo. h. d. Oppo. dicitur solam tuam præeminē tiam & c. & videt q sint multi aliij casus in quibus appellare non licet: vt in l. j. cum si. ff. à quibus appel. non licet. & glo. concedit, & dicit q multi sunt aliij casus, in quibus appellatio non recipit, quos casus habes in gl. magna hic, & vide quod no. in l. à procō sulibus. C. de appel. & Spe. in titu. de appel. §. quibus autē. & sic est ar. Iste tex. in eo, quod dicit præter solam & c. quod licet sta tuto, vel principis delegatione, dicatur salua sola tali excep. pro poni: tamen possunt plures, & legitimæ excep. de qua quæstio ne dic vt no. glo. & doc. in l. ita nobis cordi pudor. C. de adulte. l. j. §. ff. quod vi aut clam. & vide extra, de offi. deleg. quod not. in c. ex parte tua. & quod tangit gl. xij. quæstio. ij. c. sine excep. No. tex. ibi, vel si contingat & c. de quo videbitis. j. in medio litis fa. ius. non fieri, & vide doc. in l. properandum. §. si autem. in me dio, de iudi. in ij. quæstio.

Ut clerici apud proprios epif. primum con. & c. Rub.

- 1 Episcopus cognoscens inter suos clericos qualiter cognoscit. & nume. 3.
2 Iudex laicus de quibus criminibus cognoscit contra clericum & de quibus ecclesiasticus remissiuè ad textum.
3 Episcopus an de causa liberali cognoscere possit.
4 Iudex quando possit ut suspectus remoueri, & recusari. Sulpicio q tollatur per parem affectionem.
5 Iudex à quo si succedit in locum iudicis ad quem non cognoscit de illa causa.
6 Iudex laicus cognoscens de causis clericorum pecuniarijs, debet intra duos menses illas determinare.
7 Iudex secularis de crimine ecclesiastico illato laico, quando & qualiter cognoscat. Crimen ecclesiasticum quod dicatur remissiuè.
8 Constitutio hæc hodie est correctã.
9 Laicus trahens clericum ad iudicium seculare, an perdat causam suam ipso iure, uel per sententiam, remissiuè. & quando licitè possit pœnitere.
10 Clericus quando degradandus ueniat & tradendus iudici seculari.
11 Clericus reus quando & quibus casibus coram seculari trahatur, remissiuè.
12 Clericus subtrahens rem laico non potest à laico conueniri.

Lurimas. Clericus apud proprium Episcopum in causis pecuniarijs conueniendus est qui ex nō scrip to, et sine damno causam decidere debet. Sed si causa talis sit vel alia difficultas que episcopum cognoscere impedit: tūc ciuiles iudices clerici causam decidere debēt. Sed si clericus de crimine criminaliter cōueniatur: tunc ciuili iudex causam intra secūdū mēsis spatij de cidere debet. Si verò de crimine ecclesiastico cōuenitur: tunc ad solū episcopum spectat decisio, his obtinentibus in causis futu ris. legibus antiquis huic l. non obstantibus, sed confirmantibus. h. d. Not. ex hac constitutione, q quando episcopus cognoscit inter clericos suos, sine scriptis debet cognoscere & iudicare. Et aliij casus, qui sine scripto cognoscuntur & iudicantur no. s. vt iud. sine quoquo suffra. §. necessita. Ad quod facit quod no. in aut. nisi breuius. C. de sen. ex breui. reci. debet etiã tales casus ce leriter expedire: vt hic in versi. si tamen. ibi breuiter & c. in §. com munjs igitur. s. apud quos oportet causas, & c. Tertio no. de qui bus criminibus potest iudex laicus cognoscere contra clericum. & de quibus iudex ecclesiasticus tantum: vt hic, vsq ad §. si tñ. in fine. Oppo. & videtur, q causã clericorum debeant in scri ptis co



ptis cognosci, & iudicari: vt in c. qm̄ contra falsam. extra de pro ba. Glo. hic super ver. ex nō scripto. dicit hunc tex. esse correctū per illud c. sed pro huius declaratione vide glo. ij. quã allegat l. si quis in hoc genus. in fi. xj. q. j. c. si quis cū clerico. & de regu. iur. c. si. li. vj. Quærit gl. super ver. naturam. quid vult dicere, propter causã naturam. Dicit gl. pura quia est causa liberalis. Idem not. in aut. clericus. C. de epil. & cle. ab hinc sumpta. Ex qua gl. no. q eps de causa liberali cognoscere non potest. sed quare hoc sit: & an sit verum, dicam j. de san. epi. §. si quis autē litigatium. Vel dicit gl. quia fuit illius causã aduocatus: vel est cognatus agētis, actione iniuriarum. Sed istud vltimū dicitū limita, qñ est cogna tus accusatoris, vñ eius cōsanguineus: sed qñ esset cōsanguineus tunc actoris q̄ rei, tūc posset iudicare: quia par affectio suspicio nem remouet. Ita no. per gl. extra, de app. c. postremo. & in glo. j. extra, de offi. dele. c. inter. Vel dicit gl. q ab eius sententiã de fa cto fuit appellatum: de hoc an à sententiã episcopi possit appel lari, & qñ habes in l. epali. in fi. & in aut. si quis litigatium. C. de epil. audi. videbitis j. de sanc. epil. §. si quis litigantium. Quæro, quid si iudex à quo appellat, succedit in locum iudicis ad quē, an poterit cognoscere? Dic q nō: sed debet illã causam aliij dele gare: vt no. in l. eos. in prin. C. de ap. & in c. querela. extra, de elec. in prima gl. quicquid no. per gl. ff. de inoffi. test. l. filius. & iste iudex si veller istam causam aliij delegare: tunc appellanti datur re medium illi iudicem recusandi vt no. Spe. in tit. de appel. §. nūc tractemus. in fi. Quæro, dicitur hic q iudex laicus cognoscens de causis pecuniarijs clericorum, debet velociter causas decide re intra quod tēpus? Glo. videtur velle, q intra duos menses, si cut qñ cognoscit de crimine: vt in §. si tñ. ita videtur velle glo. C. de epil. & cle. aut. clericus. Venio ad ver. si verò. Et videt velle q de crimine ecclesiastico vnã cū epō possit cognoscere præses: vt s. de man. prin. §. si verò canonicum. Sol. ibi loquit, qñ crimen ecclesiasticū infert laico: hic qñ clericum. De quo qñ crimē eccle siasticum infert laico quis debet cognoscere: vide quod no. in c. cū sit generale. extra, de fo. cōpe. & xj. q. j. in summa. q aut sit cri men ecclesiasticū, gl. super verbo, ecclesiasticū, tãgit hic, & in d. §. si verò canonicū. & per gl. & doct. in d. aut. clericus. & d. c. cū sit generale. Sed contra totam istam cōstiti. opp. & videtur q nec in causã ciuili, nec in criminali possit quis aliquem clericum ad ciuilem iudicem trahere: & si quis eū trahit, causam perdit: vt x. col. de statu. cōtra li. eccl. §. statu. Sol. ista cōstitutio est hodie cor recta per illū §. & ideo ex illo §. sumpta est auth. statumimus. C. de epil. & cle. q̄ corrigi dictam aut. clericus. hinc sumptã. Ad id fa cit quod videbitis extra, de fo. cōpe. c. nullus iudicē. & c. si qs cō tra clericum. Sed circa hoc quæro, an hodie trahens clericū ad ciuile iudicē perdat cãm suam ipso iure, vel per sententiã, & vsq ad quantū ips sit licitū acculantem pœnitere, vt prædictã pœnã euitet. Dic vt not. in c. si diligenti. extra, de fo. cōpe. in gl. sed nun quid. & xj. q. i. in solita. & c. si quis. Nã ibi dicit q clericus prius debet degradari q̄ tradatur puniendus iudici seculari: qñ hoc sit verū, q debet degradari, & tradi iudici seculari, vide extra, de iud. c. cū nō ab homine. vt j. not. & in c. at si clerici. in fi. eo. tit. & in c. nouimus. extra, de ver. sig. Qui autē sint casus, de quibus qs potest cognoscere de causa contra clericū reū: vide xj. q. j. in sum ma. ideo dixi clericū reū: quia si esset actor, sine dubio iudex lai cus cognosceret, cū debeat sequi forū rei: vt d. c. cū sit gnale. q dixi, q̄ in cã ciuili clericus nō pōt à laico cōueniri. Pone q cle ricus subtraxit rē laico, an poterit sub iudice laico cōueniri Glo. est Ber. q nō. in c. clericū nullus. xj. q. j. in qua q. consuluit Cy. fa cit tex. & glo. l. hæres absens. in prin. ff. de iudi.

De consang. & uterinis fratribus. Rubrica.

- 1 Due rationes vincunt, unam, nisi illa sit fortior duabus.
2 Parentes ex parte matris, & patris quando supersunt, qualiter succedunt nepoti, quod in bonis maternis auus maternus, in paternis paternus.

Vltis. Fratres consanguinei, & vterini, p̄fe runt simul fratribz cōsanguineis tñ & vterinis tñ, sed si sunt superstites cōsanguinei tñ, & fratres vterini tñ, ad successiōnē secūdū le ges atiquas admittunt in futurū oibus obtinenti b us. h. d. Not. in §. plurima. q̄ duæ rōnes vincunt vnã, nisi vna illa sit fortior illis duabus. Idem no. Insti. de adop. §. hodie. in fi. ff. de inof. test. nã & si parentibus. Not. gl. super verbo, vltra autē

hęc distinguunt. & adde not. in authen. a C Appellari. Vide ad hoc Fel. i. c. p. & G. circa prin. ij. colū. de offi. del. b Duabus. adde Ab. in c. suggestū. in fi. in iure pat. Bal. in l. j. in ver. sed cōtra. per illū text. C. de le. hære. & Spe. i. ti. de sen. §. ij. §. xvi. quærit. c Et defendibilia. Ad qd vide tu latē et no. Fel. in c. ita quorū dã. in j. col. circa mediū. i. ver. i. gl. ij. ff. de Iud. d Cultellos. Armoru enim appellatiōe nō venit cultellus à calamis. ita no. Car. i. Cle. j. §. p̄fata. vbi lo quit de cultello cog ne. extra de stat. mo. & Ale. i. ff. post istū. ff. ad l. iud. de vi publ.

De armis. Rubrica.

- 1 Facere arma, & vendere, possum solum ad id deputati: & hodie omnes nu. i. i.
2 Priuati non debent habere arma: sed in locis publicis poni.
3 Potestates, & rectores ciuitatum, dicuntur causarum patres.
4 Potestas ciuitatis potest iurare de calūniã, ideo causa uniuersitatis pro ciuitate.
5 Societas debet habere no.arios. Chartularij dicuntur tabelliones.
6 Statutum quod licitè imponat pœnã in re, & persona pro aliquo delicto.
7 Statutum prohibens arma portare, intelligitur etiam de offendibilibus.
8 Priuati licitè vendunt, & por tant cultellos ad panem incidendum.
9 Cultellus q non comprehenduntur in statuto prohibente arma portare.

Magnum. Princeps arma publica fieri iu hibet, pœna contra faciētibz atq̄ videntibus imminente: cultellos autē minores fieri, & vendi priuatis permittit. h. d. Not. q nulli est permis sum facere arma, nec videri, nisi illis qui sunt deputati ad istud officium pro Republica. Sed no. q nulli licitū est habere arma: sed debent arma priuatorū in publicis locis poni: vt hic, & v. q. j. §. hoc autē igit. Tertio no. in ver. hoc autē q potestas, & re ctiores ciuitatis, et terrarū dicuntur esse patres causarum. Adde j. eo. §. oportet. & in ver. defensores. s. de mã. princ. §. nō permittas. in fi. s. vt iud. sine quoquo suf. §. eos aut. Et hñc tex. inducit glo. hic super verbo, patrū. ad qñon q sufficit Prãtibz & rectoribus terrarū iurare de calūniã. pro quo extra, de test. c. plentiū. lib. vj. Quãto no. in ver. hanc igit. q societas debet habere chartula rios. i. notarios. Nã gl. hic super ver. chartulariorū, dicit, q chartu larij appellantur tabelliones. de iudicibus autem chartularijs ha betis in l. rē non nouam. C. de iudi. Quinto not. in ver. oportet. tex. ibi: pœnam & in pecunijs & c. cū gl. quã incipit, hoc est, & c. quod not. pro condemnationibus, & bonis q̄ sunt in re & p̄sona ex forma statuti. Sexto no. ver. vt autem q appellatiōe armo rum continent offendibilia, & defendibilia: & sic si ex forma statuti prohibita est arma ferre: intelligit, tam de armis offendi bilibus q̄ defendibilibus. Septimò nota q licitum est priuatis operari, & vendere cultellos aptos ad incidendum panem. & moderandum pennas, & per cōsequēs licitum est tales cultellos portare Vterius dicit gl. sup ver. minores q pōt colligi ad statu rū, qd fit de nō portãdo arma per aliquã ciuitatē q nō obstante hac phibitione facta à statuto licitū esse portare ad incidendum panes, & ad moderandum pennas, vt hic. quod tene menti.

- 1 Tabellio delinquens in officio debet ab illo remoueri: & ad illud non redit.
2 Arma portare quando liceat remissiuè.
3 Armorum appellatiōe quando ueniunt fustes, & lapides.
4 Delinquentes cum armis, q non possunt puniri: & de delicto & deportatiōe armorū. Adde q contrarium seruatur per assessores, & latrunculares: & sic sequuntur opin. Iac. de Bel.

Denunciamus. Et nota q tabellio, qui semel in illo officio deliquit, debet ab illo re moueri: & ad illud officium redire non debet. Idem not. in l. si qs ex argentarijs. in prin. ff. de eden. & s. de non alien. §. vult enim. facit quod no. supra. de tabel. §. si. probat in l. si aliquid de fuisse, & arca. lib. x. C. de dig. l. iudices. li. xij. vide Inno. in c. fraternitã

Civitas. Sed nun- quid talis legitima- tio facta per obliga- tionem curie civita- tis habeat effectus quo ad bona alibi fi- ra: quia in civitate le- gitimantel vide loā. de Lig. tracta. de sen- excō. pe. char.

in l. j. C. vt armorum vsus. vbi de hoc not. glo. libr. xj. Quæro, hic dicit qd est permissum portare gladios aptos, &c. quid in fu- stibus & lapidibus: glof. tenet qd sic. C. de fabri. in rub. Vltimò not. ex text. in ver. hoc enim facto. qui præcedit ver. oportet. Nā hunc tex. inducit lac. de Bel. in arg. ad statutum, quod prohibet delicta committi, & arma portari qd stantentes delictū cum ar- mis duplici pœna puniant, videlicet p delictō, & pro armis. Ita dicit ipse: sed cōtra videt posse dici qd puniant de delictō cōmis- so tantū. Ratio est, quia illa portatio armorum, quæ tūc fuit facta ad finem illius delicti cōmittendi: ergo de illo delictō tantū de- bet puniri. l. illud. in fi. ff. ad l. A qui. & quod no. glo. de insultu, & percussione secuta, in l. qui de crimine. C. de accu.

De depost. & denuncia. inquilinorum &c. Rubrica.

- Deposito non potest interdicti, ne depositum restituat.
L. si. C. de depost. per hanc constitutionem corrigitur.
Commodatum ne restituatur interdicti potest.

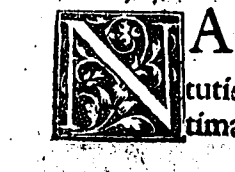


Item nuper. Nulli licitum est depositū aut petium pretiū, vel pen- sionem retinere, vñ interdictionem alicui facere: pœna contra facientibus imminente defensionis etiā petitione. h. d. Op. dicit hic qd depositario nō pot fieri interdictio ne restituat. cōtra de le. offi. ff. de rei vñ. & l. bona fides. ff. depo. Secūdò op. ad qd sed neq. & videt qd si fiat in terdictio depositario qd rē nō restituat: qd pot depositarius pete- re à deponente, vt idoneē sibi caueat, & cum fideiussore. vt l. fi. C. depo. Sol. Illa lex per hunc qd corrigi. & ideo super illa lege posita est d. auf. sed iam hic sumpta. Quæro, quid vul dicere, neq. aliquis: Glo. dicit, qd vult dicere qd nulla defensio est rata. i. grata nisi cū fideiuss. & locū habet in pluribus stipulationibus: ideo Im- perator malè allegat ad verba depositarij. Sed certè nō credo qd Imperator habuit hic respectū ad stipulationē prætoriā: sed vo- luit qd cū depositario non esset defensio rata. i. utilis & grata: nisi daretur fideiussor, & inuenire fideiussorē sit difficile: & ideo sub lata depositario talis petitio defensionis, quam olim habent: per l. pe. in fi. C. depo. Vltimò quærit glof. an commodatum habeat istud priuilegium: Et gl. super ver. data. in fi. dicit, qd quidam di- cunt qd sic. Putarem contrarium, cum iste tit. tantū in tribus casi- bus loquatur vt interdictione sit probata, & commodatum, & cō- pensatio: sed depositum nō: vt in l. fi. & ibi nō. C. de compensatio. & not. Instit. de actio. §. in bonæ fidei.

Collatio septima.

Quibus modis naturales efficiuntur sui. Rubrica

Quærit gl. circa rub. qd differentia est inter hūc ti. & ti. quibus mo. na. effi. le. Dic vt in gl. Sed aduerte ad id quod dicit gl. qd ibi loquit de his q faciūt legitimos successores: licet nō in præte, qa certè hoc est falsum: quia imò legitimi, de qbus loquit ille tit. efficiunt de patria potestate: vt in d. ti. §. licet igit. Dicit plene in princ. illius tit. & istud dicitur est cōtra rub. illius tit. quibus mo. na. effi. legi. & sui. i. in potestate: vt Instit. de hæ. quali. qd dif. §. sui. Pater per oblationem filij naturalis nati ex libera ipsū legitimat. sobole legitima existente: secus si ex ancilla.
Filius naturalis, qui se offert curie, legitimat si non habet fratres legitimos.
Legitimus per oblationem curie efficitur in patria potestate.
Civitas assumitur ad differentiam velle, & uici.
Vrbs & ciuitas est idem.
Vrbs & castra ciuitatis faciunt collectam cum ciuitate, & ipsa ciuitatis sequuntur.
Oblatio filij naturalis, de quibus pot fieri in quacunque ciuitate habente Archiepiscopū.



Naturalium. Imperator Iustinianus ipū exor- dium faciens naturalitatis, serui- tutis & libertatis ius ostendit & quemadmodum legi- timationes fiunt per oblationem curie, & de successio-

ne eorū actiue & passiue: & formā trahit adducēdo alium modū legitimiandi, per hæredis institutionē, in honorē curiæ factam, & restitutionē principis. h. d. Tertio de eorū successione actiue & passiue, quo ad agnatos & cognatos patris. vide successione eorū passiue tm. vide modū legitimiandi per hæredis institutionē, & principis recriptū. Secūda in §. si quis igit. Tertia in §. & quo- niā. Quarta in §. filii verò. Quinta in ver. scidēdū. Sexta in §. si qs autē legitimos. In tex. ibi, liberos. eūdē ver. habes C. de natu. lib. l. cōmuniū. circa prin. Nā §. si qs igit. dicit qd pater legitimat filium naturalē per oblationē curiæ: siue sibi existat soboles legi- tima, siue nō: vt hic, & in §. si qs igit. C. de na. lib. l. cōmuniū. qd est verū, qn iste filius, qui legitimatus est, est natus de libera mulie- re: secus si filius legitimatus sit natus de ancilla: qa tūc pater ita demū ipsū legitimat p oblationē curiæ, si sibi patri soboles legi- tima nō super sit: vt j. e. §. primus. itaq. modus, quod tenet gl. in l. ij. C. e. Secūdò nō qd ipsemet filius offerēdo se curiæ legitima- tus sit ita demū, si nō habet fratres legitimos & naturales. & hoc §. ver. siue etiā mortuo. & qd not. p semetipsum. & in §. si qs igit. ver. si verò ipse. j. eo. & in ver. iste modus. in fi. Et est ratio diuer- sitatis inter ipsū offerētē filiū curiæ & filiū naturalē se offerētē: quā ponit gl. super ver. extitit. quē tene menti. & iste legitimatus per oblationē efficit in patria potestate: vt Instit. de nup. §. fi. Instit. de hære. quæ ab inte. §. ij. Tertio nō. §. si quis igit. ex quolibet tex. ibi: si verò & c. nec cuius & c. qd cuius est ille, qui nascitur in ciuitate, nō cuius qui nascitur in villa: nā ortus in villa dicit rusticus; vel in vico: & iste talij villa ortus, dicit rusticus, seu rusticianus: vt C. ne rusti. ad. vl. obse. deuo. l. j. lib. xj. facit ad hoc l. fi. C. de te- sta. Quartò secūdū la. de Bel. no. hic qd ciuitas assumit ad diffe- rentiā villæ & vici. sic C. e. l. ij. ver. quod si cui nō ex vrbe. lbi as- sumit qd vrbs. & ciuitas sunt idem. probatur & melius in d. l. ij. in princ. conuincto ver. qd si cui nō ex vrbe. lbi assumit vbi Impera- tor primò dicit qd pater debet filium tradere curiæ ciuitatis ex qua est oriundus: postea si nō ex vrbe cōsistit filij, & c. & sic pro- eodē ponit ciuitatē, & vrbe. pro hoc etiā facit l. singulorū. C. de ædi. priuatis. & l. præscriptio. C. de ope. publi. De hoc dic vt hæ- bes in l. ij. ff. de ver. sig. & vide c. si ciuitas. de sentē. excom. lib. vj. Vltimò no. tex. in ver. si verò. & j. in ver. hæc effe regulā, qd velle & castra sub ciuitate debēt facere collectā, & sequuntur ius ciui- tatis. quod dic vt in gl. super ver. persoluat. Quæro in §. si quis igit. dicitur hic in quacūq. voluerit, & c. an possit in alia ciuitate qd Romana: vt in Constantinop. dicit qd sic. Nam in qualibet ciuitate habēt Archiepiscopū: vt l. ij. C. eo. sic intelligit in qua- cūq. voluerit metropol. & idē j. eo. ver. aut si qs. ibi: metropol. & c.

Et quoniam. Ibi: nulla existente differentia. Idem in l. ij. in fi. C. eo. Not. ex isto §. in ver. si ve-

Et quoniam. Ibi: nulla existente differentia. Idem in l. ij. in fi. C. eo. Not. ex isto §. in ver. si ve- rō ab initio. qd si filius refutaui ab initio oblationem curiæ & postea reperitur bona possidere, præsumitur refutatio fraudu- lētia. & sic si filius repudiat hæreditatem paternam: & postea bo- na repudiata possidet, præsumitur talis repudiatio fraudulētia, vt hic patet. An idem C. eod. l. ij. §. & qd de subeunda. de quo plenè per doc. C. de repu. here. l. ij. quod tene menti propter l. qui putat. §. si. ff. de acqui. hære. Secūdò no. ex fi. huius §. qd si filia natura- lis def filio curiali, & ex ea procreentur filij, efficiuntur curiales: lic etiam qn filius naturalis offertur curiæ per patrem. Nam non solū ipse efficitur curialis, sed etiā eius filij: vt l. quoniam desideria. & l. ij. in fi. & l. nuper. C. eo. Sed cōtra hoc oppo. de l. fi. C. de his qui ipote mu. & c. lib. x. Sol. Distingue vt ibi distinguitur in tex. aut quis seipsum offert curiæ: & tunc solū ipse, non & filij efficitur curialis: vt in princ. illius l. & no. j. eo. §. si quis igitur ex quilibet. Aut pater offert filiū naturalē curiæ: & tūc nō solū oblati, sed etiā eorū filij efficiuntur curiales: nō solū filij procreati, sed etiā pro- creandi: vt d. l. fi. §. vl. & d. l. quoniam & quod not. in d. l. ij. circa fi.
Legitimus per oblationem curie efficitur legitimus tantū quo ad succedendum pa- tri, non autem alijs. & nu. 4.
Aequalitas in succedendo ab intestato seruatur: ut ille, cui succeditur, non possit succe- dere non succedentibus sibi.
Nepos succedit patruo in fundo paterno, sicut patruus succedit nepoti.
Legitimatio, an possit fieri per Comitē Palatinum in terris ecclesie, remissiuē. item
Legitimus post testamentum an testamentum rumpat.

Filius.

Filius. Nota qd filius legitimatus per oblationem efficitur solū legitimus ipsi patri, & ius succedendi ei cō- sequitur: non autem ius succedendi ascendentibus, seu descendē- tibus patris: nec eius agnatis vel cognatis. Itē ecōtrā solus pater iura successions cōsequitur: nō autē eius ascendentes vel descendē- tes, nec eius agnati vñ cognati. Ad idem l. cōmuniū, in prin. C. e. & quod not. in l. ij. eo. tit. Et sic nota. in successione ab intestato feruari equalitatē, vt ille cui succedit, nō possit succedere nō suc- cedentibus sibi. Ad idē j. eo. §. si quis igit. habet. ver. in quibus. fa- cit C. de legi. here. l. lex duodecim tabularum. Hunc text. indu- cit in ar. lac. de Bel. ad feudū, qd sicut patruus succedit nepoti in feudum vt x. coll. Imperator Lotharius in fi. de suc. fra. vel gra. succed. in feu. c. j. sic ecōtrā nepos succedit patruo in feudū: arg. huius §. facit l. i. ab eo. C. de le. h. & ad. d. l. cōmuniū. circa prin. & hanc quæstionē dicit ipse fuisse in regno de comitatu de Ag- no. op. & videtur quia isti legitimi succedāt agnatis & cogna- tis patris, & econuerso, sicut si essent legitime nati: vt j. e. §. reliq. & §. si quis igit. dotalia. So. lbi loquit de legitimis p matrimo- niū, hic de legitimis per oblationem curiæ. Vltimò la. de Bel. ponit vnā quæst. quā disputat in ciuitate ista: qd talis est, pater habens filiū naturalem instituit sibi Titū hæredem, & eū roga- uit vt hæreditatem pauperibus restitueret: postea cōdito testa- mento fecit dicitū filiū suū naturalem legitimi in terris eccle- siæ per Comitē habentē autoritatem à principe. Et primò que- ro, an legitimatio facta ab ipso valeat, cū sit facta in terris eccle- siæ. Scdō qro, an testm rumpat filio naturali legitimo post factū testamentum: & in vtraq. quæstione tenet qd sic: vt hic per eum.

Ergo. Quæro, in ver. si verò filius. quomodo est qd filius da-

Ergo. Quæro, in ver. si verò filius. quomodo est qd filius da- tus curiæ, & effectus legitimus per dationē curiæ mō habet filios curiales: cū dixit s. prox. §. qd eo ipso qd filius natura- lis est datus curiali curiæ, filij sui procreati efficiuntur curiales. Dic vt patet per tex. in l. cōmuniū. C. eod. Nota in ver. præ- terquam sit, qd textus declarat hunc §. vltimum. In versicu. si qs autem. nota ibi: vel ex genere. Ex quo nota qd de genere meo dicuntur cogati mei: vt probatur hic. Nam iste filius naturalis le- gitimatus nō habet agnatum, nisi patrem, vt §. in §. filium. habet, tamen cognatos ex parte matris: vt Instit. de suc. cog. §. vulgo. & Instit. ad Tert. §. nouissimē. & tamen hic dicit ex genere, & c. & de istis verbis habuistis tex. & gl. sic exponentes. s. de mā. princ. §. oportet autē. ibi: generi & legitimi naturā. quod habuistis. s. de ince. nup. §. sancimus. & vide quod habes in l. j. ff. de iu. immu.

- Filius ex concubina legitimat per subsequens matrimonium, & succedit agnatis, & cognatis patris.
Legitimus per rescriptum succedit agnatis patris.
Legitimus in testamento patris, an succedat agnatis, & cognatis, remissiuē.
Legitimatio non trahitur retro.
Pater legitimat filios naturales per matrimonium etiam si habeat filios legitimos.
Pater nō legitimat filios naturales per principis rescriptū, si habeat filios legitimos.
Pater per oblationem curie legitimat filios naturales etiam si habeat filios legitimos.
Legitimus per subsequens matrimonium, qd etiam quo ad ordines est legitimus, & quo ad omnia.
Legitimus per principem, non dicitur legitimus quo ad ordines, & omnia.
Legitimus per pontificem, an sit legitimus quo ad actus seculares, & successione. re- missiuē.
Instrumenta do talia de iure non requiruntur, ut filij legitimentur per subsequens ma- trimonium.
Naturalis legitimatus per subsequens matrimonium contractum post natiuitatem legi- timi, an habeat ius primogenituræ: ibi qd sic.
Legitimatio retro trahitur, contrarium vide supra. nu. 4.

Tribus. Nuptijs cū concubina contractis, confectis de ta- libus instrumentis. Primò nati legitimi efficiuntur siue postea aliq liberi nascatur, & viuāt, siue decellerint: siue nul- li nati fuerint: imò prius etiam concepti, & post dotalia instru- menta nati, legitimi efficiuntur liberis legitis extantibus per ma- trimonium, succedunt illis personis, quibus succedunt illi qui re- vera fuerint ab initio legitimi: sic etiā succedunt cognatis & agna- tis patris, & ecōtrā: vt hic. Ad idem s. de ince. nup. §. dubitatum. & facit optimè l. cum quis. C. de na. lib. §. j. extra qui fi. sint leg. c. tanta secus in his qui sunt legitimi per oblationem curiæ. s. e. §. filij. C. de na. lib. l. cōmu. in prin. & quod not. in l. ij. eo. tit. Legiti- matio verò p rescriptū principis est idē quod legitimatio p ma- trimoniū, vt videt probari j. eo. §. adoptionis. ibi: nā sicut in ceteris ab initio, & c. Pro hoc facit iste tex. i. ver. reliq. de quo no. Spe.

in ti. de suc. ab inte. §. j. ver quid de legitima- tis. Quid aut iuris sit de legitimis in testa- mento paterno: an succedat agnatis & co- gnatis prīs, dicā j. vt li. ma. & auia. §. ad hoc col. viij. Prædicta distinctio videt intelligi secūdū quod no. gl. in l. hac parte vñ cog. qd indistincte dicit filij naturalē nō succede- re agnatis prīs. Secūdò not. qd hic videt a tex. qd legitimatio nō trahit retro. Dicit em̄ qd legitimi habēt illas successiōes, quas ha- bēt hi, q ab initio sunt legitimi. Et sic videt, qd isti legitimi nō sunt legitimi ab initio. Ad idē s. §. & qm. in fi. in prin. & j. e. §. ado. b ptionis. No. in fi. qs igit. qd pater pot legitima- mare filios p m̄imonij, siue habeat legitimo- mos & naturales, siue nō: vt hic, & d. §. du- bitatū. & de triē. & semi. §. si. §. q. mo. na. effi. le. §. si verò solūmodo. in fi. Secus in legiti- matis per rescriptū principis: quia illi non possunt legitimari extātib filijs legitimis vt in c. gñaliter. j. e. Instit. de nup. §. si. & §. q. mo. na. effi. le. §. si verò nō habēs. Per dona- tionē verò curiæ pater pot filios legitimare etiā super extātib filijs legitimis: vt s. qs igit. ad idē. & d. §. si verò nō habens. Circa quod vide Azo. in Sum. huius tit. & quod no. gl. vbi de hoc plenè. & vide per Gof. in Sum. qd fi. sint leg. §. octo modis. Quæro, an isti filij legitimi per matrimonium sequens admittantur ad ordines & honores. Et videt per istum tex. qd quo ad omnia ha- beant vt legitimi. Ad idē in §. dubitatum. prædicto. Et hoc ten- net gl. in d. c. tāta. & in c. innotuit. extra. de elec. facit qd no. gl. in Sum. de fil. presby. §. quid si quis. Quæro, qd de legitimo per principē, an habeat vt legitimus quo ad oīa, & quo ad ecclesiā. Gl. tenet qd nō. l. vj. di. c. Sed qro, an legitimatus per papā, videt legitimus quo ad actus seculares, & quo ad successione. Dic vt no. p. Ber. & Inn. c. p. venerabilē. extra. qd fi. sint le. §. insup cū rex. Quæro, hic dicit qd p sequēs m̄imonij cōbinæ interuenien- tibus dotalibus instrumentis filij legitimi. Quæro, an de iure Canonico requirant dotalia instrumenta. Purarē qd nō, qa tex. di- cit simpliciter, qd sufficit esse contractum: vt d. c. tanta. & ita obti- nui in curia epatus. Quærit hic la. de Bel. an filius naturalis na- tus an legitimū m̄imonij: & legitimatus per subsequēs m̄imō- niū contractum post natiuitatem legitimi, habeat ius primogeni- turæ, & pferendus sit filio legitimo & naturali nato, ex forma cō- stitutōis dicentis qd primogenitus pferat. Et determinat qd non. Et ita dicit, qd disputando tenuit lo. An. et inter alia inducūt hūc tex. Nā dicit ipse, vos videbitis hic qd isti legitimi habēt illas suc- cessiones quas habent illi q ab initio sunt nati legitimi, vt hic, & j. e. §. adoptiōis. in fi. sed inter illos q ab initio nascunt legitimi, p- ferē primogenitus: vt hic, & ille, qui fuit natus legitimatus, dicit prius legitime natus, qd ille, q post natiuitatem eius fuit legitima- tus, cū iste legitimatus nō cōiequat nisi id qd cōsequit ille q ab initio est legitimatus: nec em̄ dicit iste tex. dicit ipse qd legitima- tus perinde habeat, ac si ab initio esset legitimus: quā vim habeat ista legitimatio: nō aut trahatur retro effectus eius legitimatiōis. Ethac disputationē ponit lo. An. in c. sine culpa. extra. de re iud. in mer. Sed salua semp sentētia veriori, videt posse dici rō: qa le- gitimatio retro trahit. cōtra. perinde habeat legitimatus, ac si esset legitimè natus: vt l. qua in puincia. ff. de ri. nup. & sic debet p- ferri legitime nato post natiuitatē filij naturalis, q fuit legitima- tus post natiuitatem veri legitimi. Nō obstat iste tex. & d. §. quon- niā. in fin. prin. j. eo. §. adoptionis. in fi. quia fateor qd non sunt ab initio natiuitatis, vel veræ conceptionis legitimi, sed sunt legiti- mi à tempore natiuitatis, vel conceptionis perfectionem: quæ si- cū ad tempus conceptionis retro trahitur, vt s. probauit.

Legitimatio per rescriptum principis, habet locum si filij legitimi non existunt.
Legitimatio trahitur retro ad tempus natiuitatis.
Forma legitimatiōis per rescriptum, remissiuē.
Si quis igitur. Per rescriptum principis legitimari pos- sunt filij in casibus hic positus, & alijs si- milibus. Item si pater moriēs in testō sibi hæredes scripsit filios

Post mortē. Vbi ē ad hoc vide Bart. & adde Bal. in l. f. c. e. tit. & bar. etiā in l. ne qua q. s. j. de exc. tut. & in l. gall. s. forsiā de lib. & posthu.

naturales, volens eos esse sibi legitimos successores, filij in rescripto à principe impetrato legitimi efficiunt. Itē qbus modis dicitur est naturales ad ius legitimum posse p̄ducere, est verū si ipsi filij naturales ab initio cōfesserit, v̄lex post factio ratū habuerit ad p̄tionē, mō p̄ legitimatiōe filiorū olim seruoato penitus sublato. h. d. & cū isto. §. conc. §. g. mo. na. effi. le. à prin. vsq; ad §. illud quo que. ¶ No. in ver. si qs ergo. q. legitimatio p̄ rescriptū principis, ita demū locū p̄ filij legitimi nō existit. vt hic, & ibi. sicuti legitimi, & c. §. si verō plurimis. & §. g. mo. na. effi. le. §. si igit̄ p̄ri. Et sic pater q. legitimatio trahit retro ad tēpus natiuitatis, vel cōceptionis: nā restitutio nataliū trahit ad tēpus natiuitatis: vt l. ij. circa fi. & l. fi. §. j. de na. re. resti. C. de nup. l. imperialis. circa fi. quod tene menti p̄pter hoc qd̄ dixi s. pxi. §. & fit illa legitimatio per rescriptū principis i sub siditū: videlicet illis casibus, in qbus nō pot fieri legitimatio p̄ m̄rimoniū: vt hoc tex. & d. §. sic igit̄. ver. aliter nāq; & ibi not. in §. si verō plurimis. vt gl. ibi no. ¶ Vltimō i ver. sit igit̄ licētia. ibi: p̄ces offerant. hoc declara ui & c. not. hic formā legitimatiōis, qn̄ quis vult legitimare filiū p̄ rescriptū. infra qui. mo. natu. effi. legi. §. sit igit̄ licētia. ibi: hoc

- 1 Pater uerbo tenus simpliciter nominando aliquem ut filium, non facit ipsum legitimum.
2 Filius naturalis inuitus non legitimitur.
3 Legitimatio est uoluntarie iurisdictionis.
4 Legitimari q. possunt absentes. Absentes non adoptantur.
5 Ratio quare in absentem fit legitimatio, non adoptio.
6 Legitimatio per principis rescriptum q. fit in subsidium, & in illis casibus in quibus non potest fieri legitimatio per matrimonium.
7 Legitimus per rescriptum principis succedit fratribus agnatis & cognatis patris.
8 Pater quando cogatur filium emancipare, remissiuē.
9 Filius an ex eisdem causis cogatur exire de patria potestate: ex quibus cogit patrem ad ipsum emancipandum, remissiuē.
10 Casus, in quibus legitimatio permittitur, remissiuē.
11 Cuius, uel ciuitatis appellatione qui continentur in privilegio.

Generaliter In tex. ibi: legitimi fieri. Subaudi, & legitimi fiant. In tex. ibi: adijcētes. f. quādam sunt in §. illud tantum de modo legitimandi. ¶ Oppo. ad §. si verō his. et videtur q. non sit necesse q. filij supplicent principi. j. vt li. ma. & auie. §. ad hoc. l. posita. C. de na. libe. aut. si qs Sol. vt not. hic in glo. super ver. prin. quam glo. nota & tene menti: quia ponit verū intellectum istius §. & illius §. ad hoc. ¶ Venio ad nostrū §. & nota q. filius naturalis inuitus non legitimitur: vt hic, & §. si quis autem legitimos. s. eod. & est casus secundū vnam lect. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. in fi. Secundō not. tex. secundū glo. super ver. non est. ¶ Legitimatio est de voluntaria iurisdictione, ne b. & no. per glo. in c. per venerabilem. extra, qui fil. sint legitimi. per Gos. in lum. qui fil. sint legi. §. sed cū superiores. ¶ Tertio not. tex. ibi: dum & filij hoc ratum haberint q. absens potest legitimari. tex. est hic, pro quo optimē C. de emā. li. i. iubemus. vbi absens potest legitimari per principis rescriptum: secundū formā illius l. In contrariū videt̄ l. necq; absens. ff. de adopt. vbi absens non potest adoptari: sed dic q. ibi loquitur in adoptione: hic verō in legitimatiōe. ¶ Quāro quā posset esse ratio diuersitatis. Respondeo, mihi videt̄ q. potest esse ista persuasio, quare requiratur p̄sentia adoptati: quia circa personā adoptatā requirit̄ quādam causā cōgnitiōis: videlicet ne adoptandus sit minor eo, q. ipsum adoptat: vt l. si pater. in fi. ff. de adop. §. minorē. In sti. eo. in hoc op. ex aspe ctu corporis apparere: ideo requirit̄ p̄sentia personē adoptati: vt dixi s. in §. p̄ace. in alia q. ¶ Quarto no. ver. hoc dicimus. q. legitimatio per Principis rescriptū fit in subsidium, videlicet in illis casibus, in quibus non potest fieri legitimatio per matrimonium: qui casus ponuntur in §. illud tñ. s. eo. & §. reliqui igitur. Quintō no. hunc tex. ¶ Legitimus per principis rescriptū succedit fratribus agnatis & cognatis patris: & ecōtra. Nam habet illas successiones actiue & passiue, quas habent qui fuerunt ab initio legitimi: tex. est hic. quod tenet Spec. in tit. de suc. ab inte. §. j. ver. quid de legitimatis: dixi s. eo. §. tribus. ver. reliqui. ¶ Oppo. ad §. generaliter. hic dicitur q. pater non cogitur emancipare filium. contra in l. si senones. C. de epif. audi. C. de susce. l. fi. lib. xj. Sol. vt in glo. cum qua concor. quod no. in l. non potest. ff. de adoptio. & In sti. qui. mo. ius pa. po. sol. §. vlti. ¶ Quārit glo. an filius cogatur exire de patria potestate ex eisdē causis, ex quibus ipse potest patrem cogere vt ipsum emancipet. Glo. hic tenet q. per suas rationes. & cum hac glo. concor. quod no. in l. nec auus. C. de emā. lib. & In sti. qui. mo. ius pa. po. sol. §. fi. & oēs istas glo. Ia. de Are. reprehendit per tex. l. quidā cū filiū. §. sed videamus. ff. de verb. obli. dic vt ibi. ¶ Quārit glo. in ver. si verō plurimis. quot sunt casus, in quibus permittitur ista legitimatio ita demum si filij non existunt legitimi & naturales. glo. super ver. in quibus. dicit q. tres. & nota bene trinum casum: quia ista glo. declarat §. ad hoc. hic allegat authen. si quis. C. per na. lib. vbi glo. aliquid tangit, & vide quod no. in c. per tuas. extra, qui fil. sint legi. & quod no. Gos. in lum. qui fil. sint legi. §. octo modis. ¶ Vltimō Iac. de Bel. hic ponit quādam q. quam disputauit, & est talis: Rex concessit priuilegiū seu beneficium ciuitatibus, seu ciuitatis regni sui. Modo quārit quā ciuitas & quā personā contineantur appellatione ciuitatis vel ciuium. & dic vt in dicta sua disputatione.

Alere an

- 1 Alere an debeat pater filium naturalem: q. sic, si non habet aliud unde uiuat.
2 Filius naturalis succedit patri non habentis filios legitimos & naturales, in duabus vncijs ab intestato: & an etiam alii debeat.
3 Frater tenetur sororem alere, si non habeat aliter unde uiuat. & nu. 4.

Discretis. Liberi naturales secundū formam hic traditā ex testamento vel ab intestato succedūt, & alimēta etiam à patre percipere nō debent, nec sunt liberi nominandi. h. d. vsq; ad fi. & habet duas partes. Primō, ponit de successione naturalū liberorū in ciuili curia permilla. Secundō ponit de successione liberorū odibilium à curia prohibita. Secūda est in §. & quidē. vsq; ad §. vltia. vnde sumit̄ aut. licet. C. eo. ti. Item ex §. vlt. sumitur aut. ex complexu. C. de natu. li. libi. le. sob. Quid si soli naturales filij existant: non concubina: dicit vt no. in l. ij. C. de nat. li. ¶ Not. in §. si quis autem. q. filij naturales debent alii vt hic, j. e. §. a si quis igit̄. ff. de li. agn. l. si quis à liberis. §. idē in liberis. & ibi no. ¶ Secūdo no. quia hic videt̄ text. q. filius naturalis succedit patri nō habenti filios naturales & legitimos in duabus vncijs ab intestato, & vltra istas duas vncias nihilō minus debet habere alimēta de bonis patris. Ita videt̄ velle iste text. & gl. dicit, sup. ver. vn ciarum. quā gl. no. s. facit de frien. & semis. §. cōsideremus. ver. p̄sens. & pro ista gl. facit quod ibi dixi optimē. & iste tex. dū dicit alimenta dans & c. intellige dans, l. post mortē p̄ris. & hūc intel lectū puto voluisse sentire gl. istā. Hoc etiā apparet ex gl. q. est in §. si quis igit̄. j. e. q. querit, tan pater dū viuūt teneat filios naturales allere: quia videt̄ sentire gl. q. hic tex. loquit̄ de alimentis q. p̄stant post mortē p̄ris: quia aliās hic loqueret̄ de alimentis p̄stantis in vita p̄ris. Gl. illā q. nō q̄reret̄: & q. esset casus, vt hic, Possu mus dicere hoc esse verū, q. filius debet h̄re alimēta qn̄ nō habet aliter vnde uiuat seu se alar al' nō dnt̄ alimēta p̄stari, ar. d. l. si qs à liberis. §. sed & si filius. ¶ Sicut etiā dicimus de fratre, qui debet alere sorores legitimas & naturales. vt no. glo. in d. l. si quis. idē rescriptit. & in l. j. C. de li. à pa. alē. quā est verū, si soror nō habet aliud vñ se alar: vt ff. vbi pup. edu. de l. qui filij. & secundū hoc illud verbū, & alimēta dans eis, debet intelligi q. danē alimēta à patre, dū ipse pater viuūt. Et ad hoc bene sequit̄ quod dicit text. quasi vnum remediū lex dederit naturalibus in vita patris. f. q. debeat à patre alii. aliud remediū debetur post mortem patris intestati defuncti q. habeat duas vncias nō existētibus filijs vel coniuge. sed tñ p̄cedens opi. videt̄ magis de mente huius tex. & d. ver. p̄sens est fauorabilis. Opp. dicitur hic ibi: omnino in dubitatus est concubina & c. & videtur q. vbi quis habet vnicā concubinā, filij ex ea nati sint legitimi & naturales, cū matrimo nium p̄sumatur: vt l. in libere. ff. de ritu. nup. Huius timore facta est gl. super ver. vnciarum. & super ver. indubitatus. quā intelligunt hunc tex. qn̄ fuit facta p̄statio q. tñ tenebat eā vt cōcubinā. de quo no. in d. l. in libere. & p̄ Dy. in l. cōcubinatu. ff. de cōcu. quid de iuramento calū. dixi s. qui. mo. na. effi. legi. §. illud.

- 1 Pater naturalis in illis casibus & pro illa portione succedit filio, in quibus filius ipsi patri succedit.
2 Pater dum uiuit, an teneatur alere filios naturales: remissiuē. & vide supra. §. proxi. nu. 1. & 3.
3 Filius naturalis natus ex unica concubina, an habeat ius succedendi suo fratri legitimo.
4 Filij naturales nati ex eodem patre, sed ex duabus concubinis, an ad iudicem sibi succedat remissiuē.
5 Naturales nati ex eadem matre, & diuersis patribus sibi adiuuicem succedunt.
6 Quarta debita ascendentibus q. hodie sit aucta, sicut quarta, quā debetur descendētibus.
7 Patruus ita succedit nepoti, sicut nepos patruo.
8 Filius naturalis non succedit patri contra testamentum.
9 Filius naturalis legitimatus rumpit testamentum paternum.

Si quis igitur. ¶ Nota text. not. & menti tenendum, q. in illis casibus & pro illa portione succedit patri filio naturali, in quibus casibus, & pro qua portione succedit filius naturalis ipsi patri naturali. & idem in alimentis. Text. est no. hic ver. in quibus quā q. mouet Azo in Sum. de leg. here. in fi. dicit, q. forte eodē mō succedit mater filio naturali, & spurio, quo succedit filio naturali pater, & ita sit par ratio pietatis ar. l. nā & si parētibus. ff. de inof. test. Pla. verō dicit, q. pater semper succedit in totū filio, nō solū si est naturalis tantum, sed etiā si est spurius. Sed de opin. Azo. est casus hic, licet ipse non alf. ibi hunc §. sed ipse hac opi. firmat & alf. tex. in hunc Sum. de na. li. §. ab intestato. ¶ Quārit gl. an pater, dū viuūt, teneat alere filios

naturales: dic vt in gl. j. q. facit ad id qd̄ dixi a s. in §. si qs aut. ¶ Quāro, hic dicit qualiter filius naturalis patris natus ex vnica concubina habeat ius succedendi suo fratri legitimo, & naturalis. vide Azo. in Sum. C. de le. her. §. si facit l. fi. et qd̄ no. C. de na. li. ¶ Quē ro, an filij naturales nati ex eodē patre: & duabus cōcubinis iuicem sibi succedant. Dic vt no. in gl. l. hac parte. ff. vnde cognat. vi de Spe. in tit. de succes. ab intest. §. j. ver. qd̄ de natis ex vno. Quē ro, quid qd̄ de natis ex eadē matre, & ex diuersis patribus. Sine du bio inuicē succedūt: vt d. l. hac parte. & l. si spurius. e. ti. q. In sti. de bio. cognat. §. quod vulgo. ¶ Et iste ver. in quibus inducit q. per secūda gl. hic, videlicet, q. sicut quarta debita descendētibus est aucta: ita quarta debita ascendētibus debet esse aucta: cū æqualitas debet esse inter patrē & filiū. de qua q. habes s. de he. & fal. §. primū itaq; & s. de triē. & semis. §. j. in fi. & in aut. nouissima. C. de inof. test. ¶ Secūdo inducit Ia. de Bel. q. sicut patruo succedit nepos: vt x. coll. Impe. L. otha. c. j. in fi. & econuerso patruus succedit nepoti. de qua q. no. ipse s. eo. §. filij. & ibi dixi. ¶ Vltimō circa istos §. aduerte: quia posito q. filius naturalis succedat patri ab intestato, & ex testamento secundū formam hic traditam, tamen contra testm̄ paternū nullū habet remediū: vt no. p̄ glo. in l. iij. in prin. ff. de lib. & posth. & in sti. de inof. test. §. tantū aut. in j. gl. nisi ¶ Talis filius esset legitimatus: quā tūc cōtra testm̄ paternū remediū omnino sibi cōpeteret, qd̄ cōpeteret filio ab initio nato legitimo. & naturali: vt s. de ice. nu. §. dubitatu. & no. §. q. mo. na. effi. le. i. pri.

- 1 Nati ex illicito coitu, non sunt legitimi filij nominandi: nec succedunt patri: nec ab eo alii debent, de iure canonico sic. nu. 4.
2 Nati ex damnato coitu quid dicantur, remissiuē.
3 Nati ex damnato coitu quando succedant matri & patri. & nu. 5.
4 Substitutio facta de spurio quando teneat.

Vltima si quidem. ¶ No. q. nati ex illicito et nephario coitu non sunt legitimi filij nominandi, nec veniūt ad successiōem paternā: nec alii debent à patribus. ¶ Sed q̄ro, q. dicunt nati ex dānato coitu, vt nō debeant filij noiari. Dic vt in gl. sup. ver. participiū. Idē no. in aut. ex cōplexu. C. de ince. nup. & in aut. ince. tas. e. ti. & in c. referēte. extra, q. si. sint legi. ¶ Et an isti succedat m̄ri, dic vt In sti. ad orfi. nouissimē. & qd̄ ibi no. & ad Orfi. l. si qua illustris. & in d. aut. ex cōplexu. ¶ Et eodē mō dicas in alimētis, an debeat alii de iure canonico à patre: & dic q. sic, vt in c. cū haberet extra de eo q. duxit in ma. & c. & in c. per venerabilem. extra qui fil. sint le. Sed licet qd̄ de iure Canonico debeant alii tñ succedere non possunt: vt in c. tanta, & c. referente. & in c. p̄ venerabilē. extra, qui fil. sint legi. & quod no. in d. c. cū haberet. ¶ Quārit glo. pone q. pater alium instituit, & filiū suum spurium substituit an teneat substitutio. Gl. dicit for tē distinguendum, aut substituit vulgariter, vel pupillariter & c. Vel dic dicit glo. q. l. si quis qui. loquit̄ quando substituit eum q. potest à patre aliquid capere, vt puta filius naturalis, secus si nullo modo: vt spurius. Sed tene p̄cedentem opinionem tanquam no. q. d. l. si quis qui. loquatur in spurio, & eam tenet Spe. quem vi de circa istam q. positam in gl. vt ipse not. in tit. de suc. ab intest. §. j. ver. sed an natis. & ver. seq. & ibi not. idem not. in d. authen. ex complexu. & per Azo. in Sum. de nat. li. §. quid si Imperator. & per doct. in l. j. C. de natu. libe.

De testibus. Rubrica.

- 1 Vtilitas testium propter probationes est inuenta.
2 Falsitas testium est obnuandū.
3 A dictum de testibus est prohibitorium.
4 Testi existenti in dignitate magis creditur quā pagano.
5 Viliissimi non admittuntur ad testimonium, nisi cum tortura.
6 Testes cognoscere debent contrahentes.
7 Testis, qui se offert non citatus ad testimonium, redditur suspectus, & ei non creditur sine tortura.
8 Testis pro utraque parte debet ueritatem dicere.
9 Calliditas quid sit remissiuē.
10 Falsitas committitur etiam in tacendo ueritatem.
11 Iudex quos testes repellat ex officio, remissiuē.
12 Modi probandi qui sint, remissiuē.

Estium. Iste tit. habet xij. partes. Primō p̄nit exor dū. Secūdo ponit de testibus adhibitis ad testimonium in iudicijs. Tertio de testibus adhibitis in ino

Debent alii. Adde Bar. in tract. alimentorum. verbi. quāro. an pater. Quod sic. Adde Barto. in l. si quis. s. vrum de libe. agna.

1 Credat. Adde Bal. in c. j. in iniuria. v. col. in ver. sed nunq ex tali confessione. de pa. iur. fir. vide Ang. hic & Bar. ff. de lib. h. de i. i. de mi. no. s. tormeta. vlti. col. ff. de questio. **2** Bon. an & qn. & ex quib. q. s. p. i. m. a. bon. & qn. no. vide late p. fel. i. c. dud. in ij. co. i. ver. i. gl. i. ver. idone. de p. r. s. u. m. **3** An pauper. Adde istu. in l. ex libero. v. i. e. dico. ff. de i. o. et. fe. i. c. si q. testiu. col. p. ver. in gl. i. s. i. b. i. alia honesta p. s. o. n. a. extra de testi. **4** Testimoniu. Vide d. m. i. a. May. ff. i. c. ca. ff. de s. u. r. & fe. i. c. testimoniu. de tes. i. c. Adde istu. i. i. i. are. na. i. prin. & quod ibi posui i. ap. ad ip. m. i. o. v. c. de inof. tes. **5** V. de defectu. vide tu ad hoc fel. i. c. dilecti & de excep. col. v. in. ver. ad ij. caput. **6** Tertio nota, q. edictum de testibus est prohibitorium, na qui libet ad testimonium admittitur, nisi specialiter sit prohibitus. **7** Vt hic, & in l. iij. ff. eodem. Quarto nota, in §. sancimus. q. credi testi. posito in dignitate: & magis quam pagano. concor. ff. eod. **8** l. iij. in princ. Quinto nota, q. testes vilissimi, & ignoti ad testimonium non admittuntur, vt eorum dictis sine tormentis credat. **9** Vt hoc §. sancimus. ver. si vero ignoti. Sexto nota, in d. ver. ignoti. quod testes debent cognoscere cotrahentes. de quo in l. iij. §. ff. e. & extra, de test. c. causa. dixi s. de haered. & falc. §. si vero absunt. **10** Septimo nota, cum gl. not. super ver. festinanter. q. testes, q. offerunt se ad testimonium dicendum, cum non sint citati, praesumunt suspecti: ideo eis non creditur sine tormentis. Ita exponit hunc text. festinantes, & c. lac. de Bel. q. eum festinantem, i. ad testimonium se offerentem. alibi exponitur festinantes. i. non citati. & sic talibus non citatis, qui se sponte offerunt non creditur sine tormentis, sed cum tormentis sic. quod tene menti quod latius j. de clarabo. Octavo nota, ibi. nil celetur veritatis. q. testis debet pro vtracq. parte dicere veritatem: vt hic & C. de episc. & cler. **11** authent. iudex. & videbitis j. de sanc. epi. §. nulli. Quarto dicitur in prin. huius titu. & calliditate & c. quero quid sit calliditas. **12** Dic in gl. quae etiam ponit, quid sit fallitas. Ex quo habes q. fallitas committitur non solum dicendo quod non est, sed etiam in tacendo veritate, de quo in l. presbyteri. & aut. presbyteri. C. de epi. & cle. i. q. uero, in ver. licere. vbi legislatores hoc prohibuerunt. Dic vt in gl. super ver. legislato. quae dicit aliquos testes ipsos iurare repellit, & aliquos repellit officio iudicis. Nota etiam glo. super ver. plurimis. alia est sup. ver. non aliter. quae dicit quot sint modi probandi, q. dic vt in eadem.

- 1 Testis q. sit bonus quilibet praesumitur, etiam in testamento.
- 2 Pauper an possit esse testis.
- 3 Iudex ex officio inquit de bonitate testis, & legalitate.
- 4 Testis de quibus posuit a iudice interrogari, remissive.
- 5 Ignobiles & viles dicuntur, ut a testimonio repellantur.
- 6 Legatus in teste non probatur per seipsum, sed per alium.
- 7 Infamis de facto quando admittatur ad testimonium, etiam contra infamen. nu. 9.
- 8 Infamis de facto non potest esse iudex.
- 9 Homines de universitate an admittantur ad testimonium.
- 10 Excommunicatus contra excommunicatum an admittatur remissive.
- 11 Testis contra quem crimen opponitur: an poterit idem crimen contra opponentem opponere.
- 12 Militia an sit dignitas remissive.

Sancimus. Quero, an admittetur in testimonium alius quis, qui non sit probatus aliquo de praedictis modis: videlicet ratione dignitatis, militie, officij, vel diuitiarum. Glof. super ver. officij. dicit q. sic: vt patet in ver. aut si non tales, & c. & nota super ver. ex vtroq. Ratio est, quia quilibet praesumitur

1 bonus, nisi probetur contrarium: vt ff. de leg. ij. l. cum quida. C. de inof. test. l. omnimodo. cum si. & q. quilibet testis praesumatur bonus nisi probetur contrarium. no. gl. in c. j. extra eo. Patet ergo q. etiam pauper persona, & non existens in dignitate, vel militia potest esse testis: licet magis credat positus in dignitate, puta doctori & militi. **2** Et de hoc, an pauper admittatur ad testimonium: not. in l. iij. in prin. ff. eo. & dic vt habes in tex. & glo. extra, de testi. c. i. qui testium sibi: sed pone. Quarto hic gl. an iudex debet inquirere de veritate, bonitate, & legalitate. Dicit glo. super ver. officij. in fi. q. sic. & no. eam. & fiet ista inquisitio a iudice ex suo officio. Ita no. in l. iij. in prin. super ver. inimicitia. ff. eod. Sed circa hoc quero an testis possit interrogari a iudice de omnibus his de quibus iudex potest querere ab aliqua persona, & inuestigare: dicit vt not. extra eo. c. cu. causam. in glo. super ver. de causis. quod tene menti. Quarto glo. i. an episcopus q. quis est artifex, repellatur: glof. super ver. ignobiles. dicit q. non: sed ex eo q. ignobilis: qui autem ad hoc dicantur ignobiles: dicit vt in d. glo. sed alibi habetur q. viles personae dicuntur personae pauperes: vt s. qui. mo. na. ef. legi. §. qui quis autem. & s. de ma. prin. §. si tibi. Quero, q. dicit hic q. talis testis debet adhiberi, q. si de fide etiam dubitatur, possit de facili probari q. eius vita est inculpabilis, & moderata. Sed p. que hoc probetur: dicit glo. q. hoc debet probari per alium, non per ipsum testem, Quam glo. no. super ver. moderata. cui iunge glo. super ver. officij. in fi. s. eo. & quod super ea dixi. Quarto an infamis de facto admittatur ad testimonium. Et videtur tex. cu. gl. q. non. ff. de sena. l. Calsius. In contrarium est glo. in l. j. c. de sum. trini. & si. catho. hac est veritas. Non obstat glof. J. Calsius. quia quod glo. dicit ibi, ad dignitatem iudicis, non ad testimonium referas, ad quam dignitatem infamis de facto non admittitur: vt l. j. nemo. C. de digni. li. xij. Et pro hac opi. facit quod notatur in l. j. ff. de his qui no. inf. C. ex qui. cau. inf. i. r. o. nullam. vbi glo. dicit, q. tm sunt duo effectus infamiae facti, videlicet q. repellit a dignitate. Itē, quia facit admitti ad testamenti querela fratre, qui alia non admittitur: vt l. fratris. C. de inof. testamen. Patet ergo, q. a testimonio non repellitur. Dic hoc est verum: sed tamen cu. tormentis debet admitti: vt l. iij. §. l. iul. in glo. in fi. ff. eo. & ei minus creditur q. alij testi non infami. Quod intelligi esse verum tam in criminalibus q. in civilibus causis, et de iure civili: sed de iure canonico infamis de facto admittit in causa civili, & etiam in criminali, vbi civiliter agit: secus si criminaliter: vt est tex. & glof. in c. testimonium. eo. tit. & in c. fi. extra, eo. & vide Spec. in titu. de test. §. j. ver. i. itē q. est infamis. vide ij. q. vij. c. episcopi. de inf. De iure non est dubium q. a testimonio repellitur: vt d. l. iij. §. l. iulia. **3** Quero, pone q. homines vnus villae admittantur in testes contra aliam: an valeant. Glo. hic in prin. huius §. tenet q. sic. quā no. & eam tenet Spec. in tit. de teste. §. j. ver. q. si omnes. vbi de hac glo. facit mentionē. Item quero, nunquid alia infamis contra infamem admittat in teste. Dic vt no. per gl. in d. l. iij. §. l. iulia. ff. eo. & Spec. eo. tit. §. j. ver. i. itē q. est infamis. Sed nunquid excommunicatus contra excommunicatum, vide dictu lac. de Are. in l. si mulier. ff. sol. ma. Sed pone q. repello teste praetextu alicuius criminis: nūquid poterit ipse mihi obijcere crimen illud, vel defectum? dic vt no. glo. c. testimoniu. extra eo. & quod no. Spe. in ti. de teste. §. j. ver. sed pone q. repello. Vltimo circa hunc §. not. tex. ibi: per dignitatem aut militiam, & c. nam hic videtur tex. q. militia non sit dignitas, cu. hic ponantur vt species separatae. de quo est tex. in l. fi. C. qui mili. non pos. li. xij. de quo ibi dicam.

- 1 Vilesimae personae, quando admittantur etiam cum tortura ad testimonium. Vilesimae personae in subsidium admittuntur.
 - 2 Vilesimae personae admittuntur, quando sunt rogatae a partibus. et nu. 9.
 - 3 Viles personae licet admittantur ad testimonium sine tortura, eis tantum non creditur, sicut alijs.
 - 4 Viles personae in testimonio ferendo, quando torqueantur.
 - 5 Testes existentes in dignitate clericali positi, si de mendacio conuincantur, non torqueantur, sed de falso puniuntur.
 - 6 Testes diuites pro testimonio ferendo, quando torqueantur.
 - 7 Testes ut deponant, debent primo citari, et postea cogi. Et qui sunt qui cogi non possunt, remissive.
 - 8 Citatio non est coactio.
 - 9 Sponte q. quis testificetur, qualiter intelligatur.
- Si verò ignoti.** Personae ad testimonium non admittantur: vt supra eo. §. sancimus. & §. licere autem. Sol. lli. §. intelli. guntur

gunt secundum istum, videlicet q. vilesimae personae admittantur cu. tormentis, vt hic dicit. qd. qn. sit verum, j. dica. Itē admittunt in sub iudicio, no. alia. et sic prima & secunda sol. simul iuge. & v. de circa hoc qd. no. v. q. v. c. illi. Sed contra hoc op. & vide q. viles plone, & no. fidedigna admittant, etia sine tormentis: vt j. e. §. licet. in fi. ver. si vero hmoi. & ibi no. Sol. ibi loquit in testibus, qui sunt a partibus rogati, q. licet si alia no. essent a partibus rogati, non admittent sine tormentis: tm eo casu admittunt, licet no. sint personae fide dignae. Et hanc sol. tenet lac. de Bel. Habemus ex opi. gl. q. vilesimae personae non admittunt sine tormentis: nisi sint testes rogati a partibus, quā opi. videt tenere Azo in Sum. de test. Sed possem forte dicere q. etia viles plone admittant i testimoniu sine tormentis. Hoc probat in fi. in l. vnus. in prin. ff. de quaestio. vbi de portatus in insula & statuliber admittunt sine tormentis: & tm constat q. sunt viles & abiectae personae. Non obstat iste tex. quia videt requere duos ad hoc vt torqueant. Primo scilicet q. sint viles & ignoti. Secundo q. tenet corrumpere veritatem: & licet i viles personae ad testimoniu sine tormentis tenedo ista opi. possint admitti, no. tm eis adhibetur tanta fides sicut alijs: vt l. ij. & iij. ff. eo. habes ergo secundum hoc q. viles personae pnt torqueri si festinant corrumpere veritatem: vt hic, & d. c. illi. v. q. v. Itē possent torqueri si conuincerentur de mendacio: vt l. vnus. §. testa. de q. i. De alijs autē testibus non vilibus quid iuris sit, dicit q. si sunt positi in dignitate, aut est dignitas clericalis. & non possunt torqueri, sed aliter de fallo puniunt: vt C. de epi. & cle. aut. presbyteri: praeterea quam in vno casu tantu. si vacillant: vt l. nullu. C. de testi. licet lex illa videat loqui in dignitate sacerdotali. Si vero sunt alij testes no. positi in dignitate: tūc si sunt diuites, & bonae famae non possunt torqueri, nisi in duobus casibus. Primus est, si vacillant: vt l. ex libero. in prin. ff. de questio. Secundo, si conuincunt de mendacio: vt d. l. vnus. §. test. & quod dixi de tortura in casibus praedictis habet locum in criminali & civili: vt not. in pra. alle. l. ex libero. & probatur in l. diuus. j. reip. no. eo. titu. Vltimus oppos. hic innuit q. testis ipote veniens no. admittitur: imò videtur q. si admittatur, nullo modo cogi debeat: vt ff. eo. l. iij. §. iulia. & in l. inuiti. e. tit. Sol. veritas est q. testes, prout lex illa loquitur, admittuntur ipote tamē no. coguntur, vt ibi dicitur: debent tm esse citati, no. tamē eis licet se offerre, vt hic dicit. Et hanc sol. tenet lac. de Bel. q. illae personae, de quibus ibi loquit, no. debent inuiti denunciari: ita q. inuiti cogant deponere: debent tamen citari, ne praesumantur se ipote offerre, & se inuitis operas suas ingerere: arg. l. quae omnia. ff. de procu. cu. si. Non enim per simplicem citationem testis dicitur cogi, sed moneri. & ista monitionem bene possunt sustinere personae de quibus loquitur lex contraria: & post illa monitionē que fit per simplicem citationem sequitur coactio: & hanc coactionem no. patiunt personae, de quibus loquit lex illa: sed alij testes sic: vt l. si quado. C. de testib. Et haec distinctio q. primò precedat monitio, secundo sequatur coactio, ponitur in c. sup. eo. extra de testi. cog. & ibi not. in gl. super ver. no. cogedi. Et quod prima citatio no. sit coactio, apparet eo q. post monitionem alicuius prouideatur contra testes: & illa dicitur coactio: vt patet in c. j. & ij. eo. tit. **9** Et sic potest intelligi quod no. per gl. de eo qui sponte fert testimonium, in l. post legatum. §. his vero. ff. de his qui. vt indi. & qd. not. in l. qui cum maior. §. is demum. ff. de bon. liber. & intelligatur sponte sine coactione: tamen praedens coactio est necessaria ne praesumatur ingerere inuito: vt s. dixi. & ita intelligatur gl. quae dicit quod illae personae sponte admittuntur, vt not. in d. l. inuiti. in fi. in iij. q. ij. §. item l. iulia. **10** Testes quibus casibus debent esse rogati. et nu. 7. **11** Duo testes quando sufficient in instrumentis remissive. **12** Testes an debeant interrogari de circumstantijs, et de quibus remissive. **13** Testes quando interrogantur de loco et de tempore. **14** Testis debet causam sui dicti deponere, si sit interrogatus aliis depositio ualere sine causa. **15** Testis deponens super eo quod sensu non percipitur, etiam non interrogatus tenetur reddere causam. **16** Confessio extrajudicialis facta iudicis ad liberandum quod profit, secus si ad obligandum: et quando ualeat remitti. **17** Pactum de non petendo factum absente parte: quando profit parti. **18** Rogatio testium operatur ut etiam inhabilis admittatur. Item quod quis cogatur ad testificandum qui alias cogi non potest.

Et licet. In confessione soluti debiti in instrumentis contracti, sunt adhibendi testes, qui no. sunt fortuiti,

vel transeutes: qd. etia in testamento seruaf iure antiquo seruato. h. d. j. No. ex isto §. ca. sus, in quibus testes debent esse rogati. Sed opp. hic innuit q. sufficit duo testes. contra: imò requirunt quinque: vt l. testiu. C. de testib. Veritas est q. hic §. intelligitur determinatē secundum illa l. testiu. & hanc opi. tenent doc. in aut. rogati. C. de test. licet gl. ibi alia soluti. ponat. Sed contra hoc opp. & videtur q. no. requirant tot testes, vt s. de instr. cau. & fide. §. vt aut. Sol. vt not. in d. l. testiu. in ij. q. Quero quid uoluisse tex. ibi dicere, aut cam testimonij, & c. dicit vt in gl. super uer. cam. Et circa hac glo. an testes debeant interrogari de circumstantijs, s. an tepus erat nubilosum, & de vestibus, & de similibus, vide gl. in d. l. testi. & ibi per doct. **2** in vlti. q. Item an testes debeant interrogari de tempore vel de loco, vide glo. in l. ob car. men. ff. de testi. & per doc. in d. l. testi. C. eo. in ij. q. & vide gl. iij. q. ij. §. itē in testibus. & ij. q. ix. nihilominus. circa illud quod gl. dicit, an testes debeant interrogari. & c. vide gl. ff. ad Sylla. l. prius. & in l. ij. §. item Labeo. ff. de aqua plu. ar. super ver. memoria. & circa omnia praedicta vide tex. & gl. in c. cu. cam. extra de testa. & qd. ibi no. per Inn. vide qd. no. Spe. in tit. de teste. §. iam de interrogato rijs. ver. fuit autē. & ver. itē de tēpora. Ex hoc tex. d. gl. super ver. cam. sumit arg. qd. testis debet cam sui dicti reddere: qd. est verum si fuerit de ea interrogatus. alia eius testimoniu valet sine ca. no. vt in l. sola. C. de testi. & ff. de noui. ope. nu. l. j. extra, de refcri. c. si quado. & iij. q. ij. §. itē sola. & Spe. in tit. de teste. §. j. ver. itē q. interrogatus. qd. est verum in his quae possunt percipi per sensum corporeu: puta si testis dicat, q. vnus deposuit pecunia, & similia. sed si reddat testimoniu super eo quod sensu no. percipit: vt puta si dicit Titu do minū talis reitūc no. pbat, nisi reddat cam sui dicti posito q. de ca. no. interrogare. Rō, q. testis debet ponere per sensum corporeu: vt l. q. testu. i. ff. de testa. & l. ij. r. o. ff. de his quae in test. de len. facit qd. no. in l. testiu. C. eo. & ibi p. doc. sed cu. testis dicit, q. talis sit dñs, no. percipit istud sensu corporeo, sed p. intellectu: & tūc testificat de eo q. est ius, no. de eo qd. cōsistit in facto. Ita determinat Inn. i. d. c. cu. cam. & Spe. in ti. de teste. §. nūc tractandū. ver. vlt. aut. plen. vlt. q. ad ver. porro. Quarto quero q. sunt calus, in quibus requiruntur testes. sint rogati. Tex. hic ponit tres. Adde quartu i. aut. rogati. C. de test. & in gl. i. sed & si infra s. de instr. cau. & fide. videlicet i. repudio. & pbat p. l. nullu. ff. de repu. & ibi gl. hoc idē tenet Placen. in d. aut. rogati. q. i. repudio requirunt testes rogati. sed gl. iij. q. ix. §. de his. determinat idē q. i. d. l. nullu. & xxx. q. v. n. rates. in q. bus vide qd. iuris sit in matrimonio. & circa praedicta vide. Spe. in ti. de teste. §. j. ver. Itē q. no. sint roga. Vltimo ex hoc tex. dicit lac. antiquo glossator q. confessio facta extra iudiciu corā vicinis valet. & idē no. ipse C. de cofes. l. vnica. & in l. qm. ff. de inf. Sed gl. hic sup. verbo, p. facta sol. & i. alle. l. vnica dicit habere locu qn. confessio fit ad liberandū: secus si ad obligandū: q. tūc no. valet nisi fiat i. iudicio, vel nisi fiat cu. ca. vt habes in gl. Et sic potes arguere ex hac gl. q. confessio facta corā vicinis absente parte valet, si fiat ad liberandū: vt no. in d. gl. dicta l. vnica. C. de cofes. Sed tu potes rñdere q. istae gl. parū faciūt: q. istae gl. no. excludūt p. tis, praesentia, sed praesentiam iudicis. & hoc patet in eo q. dicit, q. si talis confessio fuit facta ad obligandū cu. ca. valet: sed sic oportet q. intelligat cu. p. tis praesentia: alia nullo mō valet, etia facta cum ca. vt l. certu. §. si qs. absente. ff. de cofes. & in l. j. & vl. de interroga. act. Sed de hac. q. an confessio ad liberandū vel pactū de non petendo factum absente parte, vide gl. in l. & haredi. §. iul. & in l. j. §. idē in duobus. ff. de pac. & in l. Pomponius scribit. de neg. gest. per Gul. de Cu. & per gl. in l. no. solū. §. si liberacionis. ff. de l. leg. **9** Vltimo nota, cu. gl. super ver. supplicij. in ver. si verò non huiusmodi. q. viles persona, & non fide digna admittit ad testimoniu sine tormento, vbi testis rogatur a partibus. Et hoc etiam tenet

- 1 Cum tormentis. Adde hic quae dixi s. in prin. in ver. no. in apof.
- 2 Non admittentur An autem testibus partibus rogatis possit opponi de habilitate, vide Fel. in c. cu. inter. de except. col. vj. circa principi. ibi: ad idem. vbi ponit cautelam, quod vocentur ad actum testes affines & propinqui.
- 3 De tempore. Vide Fel. in c. ex tenore. circa prin. ver. not. iij. ibi determinantes & plenius in d. c. causam. allega. in text. post medi. xij. colu. ver. vtu autē testis.
- 4 Reddere. An & quando testis teneatur assignare causam dicti sui, vide late p. Fel. in d. c. cum. causam. allega. in text. in j. colum. ver. sic. glo. in ver. & in c. lictis. de praesumpt. in j. colu. ver. i. glo. iij. & j. ver. contra tenet.
- 5 Confessio ad liberandum. Adde Geor. Thomafnu. amplē hunc articulum disputantem consilio suo iij. inci. non partu momenti ad fi. vo. ij.

a Cum clamor. Vbi plenè vide per Fel. in 1. colli. ver. in ea. glo.
b Præterea. Et ibidè plenè vide p Fel. circa prin. ver. in text. ibi: continenti.
c At q semel. Vbi vi de Per. de Sur. not. & Bal. i. d. aut. si dicant. & in mar. ver. testis. ix. colli. & Pe. de Su. no. etiam in d. aut. si dicatur.
d Vel ter. De qua di ctione vide tu Spec. in titu. de inquis. s. j. ver. sed qualiter. vbi ponit qualiter intel ligat. Et adde quod habetur per Albe. de Ro. f. l. ij. de leg. ij.
e Sæpius. De qua di ctione vide do. Ale. de Imol. in l. i. idè. de iurisdic. om. iudic. & in l. i. de ver. obli. & in l. fæpe. de reg. iur. & Bal. in d. l. ve. luti. allega. in text. s. hæc vox. in ij. no. vbi etiam per do. Alexã.
 in secunda instantia incepta coram iudice, circa idem: aduersarius possit dicere hoc. secus si testes fuerunt examinati & publicati in prima instantia coram iudice: quia tunc in secunda instantia incepta circa idem, aduersarius, contra quem fuerunt producti in prima instantia de primis attestacionibus stare: nec potest dicere, volo quod testes iterum producantur. Ita determinat Inno. in c. causam quæ. el. ij. extra eo. & in c. c. in tua. e. tit. Facit quod tangit glo. in c. fi. extra, de proba. in glo. super ver. proponenda. Ad q. proposita respõde, q. habet locũ vbi in eadẽ instantia testes
23 petunt reproduci: vt dicit in gl. dũ dicit q. ad partis producen tis postulationem testes non possunt reproduci, sed ad postula tionem aduersarij, contra quẽ testes fuerunt producti, bene pos sunt reproduci: non vt addant prius testificatis: sed vt dicant ra tionem circa q. fuerunt prius testificati. Iterũ etiã testes possunt reproduci per officium iudicis nemine petente si hoc iudici videat. h. d. dicta gl. super ver. nõ habebit. circa mediũ gl. quã perpetuõ tene menti. Possunt & testes attestacionibus publicatis reprodu ci per officium iudicis nemine petente, vt declarẽ eorum dicta si sunt obscura. Ita habes in tex. & gl. in c. c. clamor. extra, eo. & ibi latius per Inno. in c. per tuas. e. ti. & no. iij. q. ij. in c. itẽ in cri minali. quod tene menti. Idem no. in c. in præsentia. extra de pro
24 batio. ¶ Quæro, circa hoc vides q. testes publicatis attestacioni bus possunt reproduci, non tamen vt addant dictis eorum: sed pone, q. attestaciones non sunt publicatæ, nunquid possunt tes tes sæpius reproduci à partibus vt addant dictis eorum. gl. in l. i. produci. ff. eod. videtur velle q. non secundum quartam lect. ibi positam. Sed contrarium determinatur in c. cum causam. in fin. & ad idem in c. constitutus. el. ij. eo. tit. in fin. & facit quod not. in
25 alle. c. per tuas. & quod no. xxxv. q. vj. c. de parentela. ¶ Quid in causa criminali, an possint reproduci testes à parte ante testium publicationem, sicut modo dixi in causa ciuili? dic vt no. gl. iij. q. ij. s. item in criminali. quicquid glo. dicit in c. fraternitatis. ex tra eo. Sed quæro, circa prædicta q. quid si testes ante publicatio nem secundò inducti dicant contrarium eius quod primò dixere: rante dic vt no. in c. c. causam. el. ij. in fi. extra, e. Quæro: quid si testes velint redire, & corrigere dictum suum? Dic vt no. in glo. hic, & C. de proba. aut. at qui semel. & extra, eo. c. cum causam.
b in fi. & tangitur in d. c. per tuas. & habes in c. præterea. b. in fi. ex tra de testi. cogẽ. & no. in d. s. item in criminali. & Azo in Sum. C. de test. Quærit glo. dictum est s. in glo. q. q. testis potest corri gere dictum suum, si redijt antequam cum aliqua partium fue rit locutus: sed quid in medio tempore scilicet antequam redeat ad declarandum dictum suum, siue antequam loquatur cum ali qua partium, & c. Dic vt in glo. quod tene menti & vide, quod not. Azo in Sum. C. de testi. circa fi. ver. item quid si post. Que rit glo. an publicatis attestacionibus licet inducere testes ad re probationem testium productorum ab aduersario. Glo. dicit q.

sic idẽ not. in aut. si testis producat dicat seruilis. C. eo. ti. & de pro ba. aut. at q. semel. de quo habes extra, eo. c. præsentiu. Querit gl. ¶ quid si meos testes volo modò reprobare? Distingue vt in gl. licet aliud no. in d. aut. at qui semel. & hæc gl. habet locũ, vbi tes tes reprobantur circa personã. Si verò reprobentur circa dicta, tunc dic vt in l. si quis testibus. C. eod. & quod no. in d. c. præsen tium. de quo quando testes reprobantur circa dicta vide per do cto. in d. l. si quis. & vide gl. iij. q. ij. item si quis. & hoc habes in
31 tex. & glo. eo. ti. c. ij. in Clemen. ¶ Quærit vterius gl. quid si dolo producere testes post testium publicationem, non vt aliqua ad dant his quæ per alios testes prius dicta sunt. fed tamẽ quæ dicta sunt confirmat. quædam litera dicit q. sic, vt in gl. & contrariũ te net Azo C. eo. s. vbi autẽ. Idem determinat Inno. in c. c. cl. extra eo. & glo. ord. in. iij. q. ij. s. item si quis testibus. quod tene menti.
32 ¶ Quæro, an post didicita testificata possint instrumẽta produci. Glo. prædicta super ver. non habebit. in j. solu. contrarij quod fa cit, dicit quod sic. Idem no. in d. aut. at qui semel. & in l. officium. ff. de rei vendi. C. sententiam rescin. non pos. l. peremptorias. iij. q. ij. s. si quis testibus. quod est verum vsque ad causẽ conclusio nem. post verò non, nisi ex causa: vt in c. cum dilectus. extra de fid. instr. & quod no. c. cum Ioã. e. ti. & no. c. quoniam cõtra falsam. in gl. parua, extra, de proba. & vide quod no. in c. j. extra, de con fel. l. vj. ¶ Quæro hic in prin. dicitur conclusum. & glo. expo nit, i. renunciauerunt pductioni testium. & j. sequitur conclusõ. i. renũciante. an proprie loquẽdo sit differentia inter renunciatio nem, & conclusio nem. Dic vt per Inno. in c. pastoralis. extra, de cau. pos. & proprie. super ver. renunciaciones. & super ver. con clusiones. illo modo accipit gl. in causa conclusum esse, ita quod instrumenta non possint produci vt d. c. c. dilectus. super ver. cõclusum. & q. sit differentia inter renũciationẽ, & conclusio nẽ patet in d. c. quoniam cõtra falsam. vbi dicit renunciaciones, & cõ clusiones & c. & circa hoc vide quod no. Spec. in tit. de renun. & conclusi. s. j. ver. & no. vide quod no. in tit. de test. s. fi. verficu. &
34 no. Quia in tex. dicitur q. quod quarta productio testium permittit in causa principali. Quæro, quoruplex productio permittat cir ca testium reprobationem: vide de hoc in c. dilectus. extra, eod.
35 ¶ Pro declaratione tex. qui dicit: sed propter quod nõ valuit pri mitus vt denunciatis, & c. vide Inno. in c. vltra tertiam. extra eo. sup ver. nequirit. Vltimo in hoc s. no. duas gl. Primò gl. ver. fæpæ ¶ quæ ponit significationẽ huius dictionis fæpe, quæ accipitur d. bis, vel ter. De dictione sæpius habet in l. veluti. ff. de eden. de c. dictione frequenter, habuistis s. de defen. ciuita. s. fin. & ibi dixi.
37 ¶ Secundò nota glo. super ver. aduocatorũ, quæ dicit, quod ad uocati debent interesse disputationibus, & publicationibus tes tium. quod probat gl. per hunc s. & per l. i. postulauerit. s. quæ stioni. ff. de adul. ¶ sic nota intellectum d. s. quæstioni. quia q. aduocati debent interesse quæstioni, debet intelligi. i. examina tioni an quis debet torqueri, vel non. Ita videtur intelligere ista glo. illum text. quod tene menti.
38 ¶ *Examinatio testium quod possit in causa ciuili committi criminalibus secus, & de materia nu. 8. 10. & 13.*
 1 Vbi maius periculum, ibi cautius agendum est.
 2 Iudex qui examinat testes, debet eorum dicta sub proprio sigillo sigillata remittere.
 3 Publicatio testium fit à iudice, qui eos examinari facit.
 4 Testes in causis criminalibus ex causa torquentur.
 5 Testis testimonium dicit de veritate: non de credulitate.
 6 Testis testimonium dicit pro utraque parte.
 7 Iudex ppter causã magnitudinẽ, uel testium suspitionẽ, põt iubere absentes corã se pñitari.
 8 Examinatio testium potest à iudice committi non habenti iurisdictionem de voluntate partium. et nu. seq.
 9 Testes examinari possunt coram arbitrio, & eorum dicta tenent. Arbitrè nullam habet iurisdictionem.
 10 Iudex examinationẽ psonarũ egregiarũ committere põt, etiã nõ habenti iurisdictionẽ. Idẽ in infirmis, uel pauperibus, qui non possunt ad iudicium uenire.
 11 Practica qualiter scribat aduex committens examinationem testium iudici examinanti.
 12 Iudex, cui committitur testium examinatio, an teneatur commisionẽ sibi factã recipere.
 13 Iudex in causa criminali, an teneatur stare examinationi testium facte per iudicem, cui facta fuit commissio, remissuẽ.
 14 Dispositio huius constitutionis de qua lege loquatur.
 15 Iudex debet iudicare in locum maiorum.
 16 Dilatio ad producendum testes existentes extra prouinciam, uel ciuitatem quando dan da est petenti, & quantam pecuniam deponat petens.
 17 Iudex, cui est commissio testium examinatio non potest super eorum reprobatione testes recipere.
 18 Examinatio testium in causa criminali ciuilitè mota committi potest.

Et quo

Et quoniam. Iudex potest committere testium exami nationẽ iudici illius terre, vbi sunt testes siue lis moueatur in vrbe, & testes sint in alia prouincia: siue ecõ tra: siue lis moueatur in prouincia & testes sint in alia prouincia & iudex cui testium examinatio committitur dicta testium clausula: & illius munimine roborata mittere debet, his obtinentibus in causis ciuilibus. in criminalibus autem cogẽdi sunt testes coram iudice venire. & si res exegerit, tormentis subiiciuntur. h. d. vsq. ad s. si verò dicatur. & habet sex partes. Primò, recitatur ius anti quum. Secundò, ponitur cuiusdã dubij excogitatio, & ipsius re mortio, Tertiò ponitur præcedentium ampliatio. Quarto ponit præcedentium epilogatio. Quintò, ponitur cuiusdã quæ stionis decisio. Sextò, ponitur præcedentium restrictio, vt ha beat locũ in causis pecuniarijs: non autẽ in criminalibus. Secũda ibi in ver. multis. Tertia in ver. sancimus. Quarta in ver. si. illic. Quinta in ver. testimonijs. Sexta in ver. hæc omnia. ¶ Nota q. in causa ciuili potest fieri cõmissio examinationis testium: sed in criminali nõ: vt h. c. & C. de fi. instr. aut. apud eloquentissimum. hinc sumpta. & no. in s. illud. ij. defen. ciui. & in l. ij. s. itẽ diuus. ff. eo. & extra, de testi. co. c. j. de fid. instr. c. constitutus. de iu. c. at si clerici. in ij. glo. & ij. q. ix. c. testes. Et est ratio quare in criminali cã non possunt fieri cõmissiones testium: vt colligit in ver. in cri minalibus & c. ¶ quia vbi maius periculum, ibi cautius agẽdum: vt l. j. sed & si quis. ff. de Car. edic. ¶ Secundò not. q. iudex qui exa minat testes, debet dicta testium remittere proprio sigillo sigillata. Et est ratio: quia si aperta veniret, non posset amplius fieri proba tio per testes: vt hic, in ver. testimonijs. & gl. exponit super ver. si. editio nem. quã declara vt dixi s. prox. s. ¶ Et sic habes hic tex. q. quãdo fit cõmissio examinationis testium, publicatio testium non debet fieri à iudice, qui eos examinat: sed à iudice, qui examina tionem cõmittit: vt hic, & gl. no. hic super ver. non editis. in fi. & in d. aut. apud eloquentissimũ. ad quod optimè facit c. constitu tus. in fi. extra de fi. instr. vbi est calus. ¶ Tertiò nota q. in causis criminalibus testes ex causa torquentur: vt d. aut. apud. con cor. sunt in gl. super ver. forlitam. Quarta no. text. ibi: & quæ sunt eis cognita, & c. ad duo. Primò, qd testis debet dicere testimonium de veritate, non de credulitate. de quo s. de hære. & fal. s. si verò abiunt. Secundò ¶ nota quod testis debet dicere testimonium pro vtraque parte. Ad idẽ quod habuistis s. e. s. sancimus autem. in fi. & per glo. in s. nulli. j. de sanctis. episc. vbi de hoc facit. l. te stium. C. eo. & ibi per Cy. ¶ Vltimò gl. super ver. abundantia. s. mit tria nota. quam vide. ¶ Oppo. & videtur quod in ciuilibus causis examinatio testium non possit committi: vt d. s. illud Glo. soluit hic, qd iudex potest testium examinatio etiã committere, sed non cogitur: vt in contrario. Relinquitur ergo iudicis arbitrio, examinationem in ciuilibus committi, vt patet in hoc s. ¶ circa prin. ibi licetiam habere, & c. & ibi: posse etiã à prouincia, & c. Et sic secundum hanc sol. nõ refert, an testes producẽdi sint abien tes, vel præsentis: quia etiam quando testes sunt abientes potest iubere præsentari corã se, si hoc ei videbitur. Pura propter causẽ magnitudinem, vel propter testium suspitionem: & isto casu lo quitur præalleg. s. illud. & secundum h. d. gl. ¶ quod à modo non erit quæstio de alia ciuitate in aliam eiusdem prouinciam, an hoc poterit fieri: quia iudicis arbitrio committitur: vt hic, & d. s. illud, & hanc sol. not. idem Azo in s. producendũ. in Sum. C. de testi. Alibi glo. aliter soluit, dicit enim, aut testes sunt præsentis, aut absentes. Primo casu non potest examinatio committi: sed ipse iudex debet per se ipsum examinare: vt in contrario. Secundò casu sic, vt hic Ita not. in l. contraria. C. de test. l. si quando. Facit ad idem quod habes ff. quemad. testa. ape. l. cum ab initio. & l. sed si quis ex signatoribus. Istam sol. ponit gloss. in d. aut. apud elo quentissimum. sed de ista sol. doct. non curant, imò videtur adde re præcedenti sol. dicenti, quod licet in s. illud. allegato pro cõ trario dicatur, quod testes debent examinari coram iudice, non tamen hoc ibi negatur quin examinationem iudex possit com mittere, vt hic: quod olim potuerit iudex examinationem com mittere, apparet in l. i. de oportet. s. oportet autem. ff. de excusa tuto. & ibi not. & ita dicunt doct. in l. iudices. C. de fid. instr. Ali bi ponit gloss. aliam sol. videlicet, quod aut quærimus an testium examiatio possit committi habenti iurisdictionem: & potest, vt hic. an iurisdictionem non habenti, & non potest, vt ibi. not. ¶ glossa. videlicet in dict. authen. apud. ¶ Et sic no. secundum hanc

solu. quod testium examinatio non po test à iudice committi, non habenti iurisdic tionem, vt hic. quod intellige verũ, nisi fie ret de partiũ voluntate: quia tunc potest fieri cõmissio etiam non habenti iurisdic tionẽ. Et q. istud sit: testes possunt examinari coram arbitris etiã de partiũ voluntate, & eorũ dicta tenent: vt patet in l. c. antea. in fin. C. de arbi. ff. de re iudi. l. si. extra, de testi. c. presentata. Certum est quod arbitri nul lant habent iurisdictionem, sed tantum no tionem: vt l. ait prætor. ff. de re iudi. & nota. in l. solet. ff. de iur. em. iudic. Et hoc verum puto regulariter. Fallit ¶ in egregijs perso nis, ad quas dicit lex quod iudex debet mit tere vnũ de ministris suis: vt j. de san. epif. s. nulli. & aut. sed iudex. de epif. & cle. xj. q. j. c. testimonij. s. nec honore. facit l. ad egre gias. ff. de iure iur. Et sic videtur simpliciter verum q. iudex potest committere exami nationẽ talium testium, qui sunt egregie per sonæ, etiam nõ habenti iurisdic tionẽ, vt in dictis iuribus: & videtur etiã casus secundũ vnã lec. in c. j. extra, de tes. cogen. ibi: nũcio quẽ ad hoc miserat. & c. prout ibi loquitur in egregijs personis, vel debilibus, vel in firmis, vel pauperibus, q. nõ possunt ad iudicẽ venire. Idẽ in c. si qui testium. eo. tit. nisi respondendo dixeris illud esse verũ de partiũ voluntate: vt videtur velle Spe. in tit. de test. s. qualiter. ver. põt etiã iudex. In no. tñ vñ velle q. de iure Canonico ex partiũ volũ tate examinatio testium gñaliter possit cõmitti nõ habenti iurisdic tionẽ vt ipse videt velle in c. qm cõtra falsam. sup. ver. publica ta. extra, de pba. in eo q. dicit simpliciter testium cõmissionẽ posse fieri etiã in examinatione. Sed contrariũ ipse videt velle in c. cum Bertholdus. sup. ver. alij. in fi. extra, de re iur. Pro prima opi. Inno. videt casus in c. j. extra, de testi. cogẽ. ibi: vel nũcio, & c. intelligen do illud c. gñaliter. in quibuscunq. psonis, secundũ opi. Vinc. ibi positã, quæ est secũda lectu. illius. c. de quo vide vt hodie habes de off. dele. c. j. in Cle. & q. no. Spe. in tit. de teste. s. nũc tractandũ. circa prin. in ver. licet aut dixerim, & c. ver. itẽ ad officium & c. cui ¶ iunge dictũ ver. põt etiã iudex. q. est sub d. s. qualiter. e. tit. ¶ Repe rio etiã circa istũ cõtrariũ quartã opi. vt in cã criali nullo modo possit testium examinatio cõmitti. & de hoc nullũ dubiũ est. Sed in cã ciuili distinguit aut est cõsuetudo regiois q. cõmissio fiat, & fieri poterit aut nõ: & nõ poterit fieri. & sic fecidũ hoc regio nis cõsuetudo seruat: vt l. iij. in fi. ff. de testi. Fallit in casibus in q. bus debet fieri cõmissio. vt l. ad egregias. præalleg. Istã sol. ponit glo. iij. q. ix. s. testes. in j. gl. de qua opi. nõ curo. ¶ Quæro, video etiã q. in cã ciuili põt committi testium examinatio: qd debet facere iudex cõmittens examinationẽ: & q. debet facere iudex, cui exami natio est cõmissa: Rñ deo, iudex examinationẽ cõmittens debet scribere iudici loci, vbi sunt testes: vt ipse vice sua testes recipiat, & examinet diligẽter: ipse, cui committit, debet testes examinare: & eorũ depositioes inclusas remittere, vt hic. Itẽ scribit significã do iudici cãm quare sit fides testibus adhibeda. Istã practica. su mitur ex tex. in c. constitutus extra, de fideiul. ¶ Quæro, an iudex, cui committit testium examinatio, teneat sibi cõmissionẽ factã re cipere, ad rogationẽ iudicis cõmittentis: dic vt no. Spe. in tit. de iu di. dele. s. iam nũc. ver. sed secũdũ præmissa. ¶ Quæro video q. in criminalibus iudex causã p se debet testes examinare, pone qd ipse non examinauit sed alter, cui examinationẽ cõmissit: an erit standũ dictis taliũ testium? dic vt no. in l. ij. s. ideõq. diuus. ff. eo. ¶ Quærit gl. super ver. legẽ. dicit hic & quoniam l. & c. de qua lege fit mentio. dicit gl. de j. iudices. C. de fi. instr. & quid addatur illi legi per hunc s. not. in glo. ista. Sed tu dic secundum Iac. de Bel. quod hic s. facit mentionem de quadã lege Græca quæ præcessit illam iudices, vt ibi not. Not. quod secundum legem, iudices. poterat fieri cõmissio examinationis testium à iudice siue lis verõ tabatur Rome, siue in puincia. Ad dit tamẽ iste s. ad iudices. vt in criminalibus nulla fiat cõmissio examinationis testium. & ideo super. d. l. iudices. posita est aut. apud est loquentissimũ, & c. hinc ¶ sumpta. ¶ Querit glo. dicitur hic ille videlicet diffinitua sen

De credulitate.
 Ad quã materiã ad de qua habetur p do. Alex. de Imol. in consil. lvi. s. parte. & in consil. lxx. & in cõ sil. xv. s. parte. & in consil. cix. & in cõ sil. cix. & in consil. cxx. xij. s. parte & in cõ sil. iij. s. parte. & Barr. in consil. incip. Rayn. Petri. & dñs Soci. in consil. clxx. incip. ma teria præsentis con sultationis. ver. ve rum est q. sufficit. in ij. s. parte. chart. xxx. vij. & copiosissime vide per Fel. i. c. quo ties. in princ. s. colu: ver. gl. fi. ibi: eo. titu. A D D B Barth. Socin. suo tra. fa. fall. regu. ccccxvij. & consil. cccij. inc. verum est quod sufficit. vok. s. ¶ Egregijs personæ. Tu ad hoc vide om nino do. Fel. in c. q. testium. e. tit. in. col. ver. gl. j. ibi: ad egre gias. & plenè nota.

- Quod sic. An & qm verò in causa criminali iudex examinatione committere possit, vide Felin. in c. cū causam. de testi. i. p. col. ver. extra glo. cū plu. sequen.
- Admittatur. Adde Felin. in c. in super per totū cōmentum, de test. vbi plenè no.
- Propter inimicitia. Vide Felin. in c. quoz. col. ij. & confidera. ga. iudex arbitrat. extra de testi. & idem etiam ppter amicitiam. vbi per eundē col. iij. v. f. not. quinto. & do. meum Phi. Decium in c. p. streo. in glo. j. circa fi. extra, de appella.

tentia & c. hinc quid velint dicere ista verba: dic vt in glo. Sed aduerte finē ipsius dū dicit, in succelsibus pōt iudex iudicare, si aliās solet esse cōsuetudo: vt l. si cū dies. al. leg. in gl. qā istud quod dicit gl. nō pcedit in arbitrio, qui nullum habet locum, seu fe dem: sed secus est in iudice, quia ille debet sequi locum & sedē maiorū: vt l. p. s. ff. de iusti. & iure. Ita tenet Iac. de Are. in d. l. p. s. ff. & C. de eman. lib. l. i. f. Quāro, dicitur qm in criminalibus non habet locū cōmissio examinationis testium. pone q ego qui habeo causam criminalem, vel ciuile, dico me habere testes in alia ciuitate vel prouincia, & est fortē causa ciuilis ita magna, q iudici videf q testes debeat coram eo produci: peto dilationem ad tales testes producendos: estne aliquod remediū contra me, ne istā dilatiōē petam calūniosē?

Dic q sic: qā iudex anteqm istā dilatiōē concedat, debet facere me deponere tantā quantitātē pecuniarū, quā sufficiat pro expensis testiu, in veniēdo, eundo, & stando. Ita est hodie pūsum per c. statutu. §. fi. de rescrip. li. vj. v. Vterius quēro an ille, cui est cōmissa testiu examinatio super negotio principali, possit testes recipere super ipsorū probatione, dic q nō, vt no. Inn. in c. licet causam. de proba. in gl. super ver. apponi. Quāro, vos videtis hic q in ciuili potest committi testium examinatio, in criminali verò non: quid si de crimine agitur ciuilitē, an poterit fieri cōmissio examinationis testiu: sed certē omīsis his quā possent dici pro & contra, glo. est q sic: vt no. in c. ij. extra, de iudi. li. vj. quod perpetuò tene menti.

- Testes qui admittantur, & qui admisi repelluntur.
- Seruus non potest esse testis, & quando, & n. 4. & ibi quando torqueatur. Sacramento unius quando credatur.
- Seruus cum tormentis ad iudicium faciendum, non ad plenam probationem admittitur.
- Seruus quando agit de eius dominio inter duos dominos an interrogabitur.
- Statuliber, uel adscriptitius an admittatur in testem.
- Monachus quando admittatur in testem. Item Quando unus de collegio. Item Quando canonicus regularis.
- Hereticus quando admittatur in testem. remissiuè.
- Manumissio an probetur per testes omni exceptione maiores.
- Testis unus licet non faciat probationem, tamen presumptionem facit.
- Iudex amittit exceptionem cum protestatione si debet de iure.
- Existentis in peccato mortali, an admittatur in testem.

Si vero dicatur. Si testi seruitus opponat: & ipse se liberum à natiuitate dicat, eius testimonium admittit, seruitutis disputatione tempore suo seruata. si verò ex manumissione se liberū dicat: tūc anteqm ad testimonium admittat, debet de suo iure docere, nisi alibi dicat suas probationes habere, quo casu præsente iuramento q in promptu pbationes habeat ad testimonium admittatur huiusmodi seruitutis disputatione tempore suo seruata. h. d. vsq ad §. si quis verò dicat. Not. tex isto q. quidā testes ab initio repellunt ita q nuncq admittunt. testes admittunt, ita q postea fides eis nō habet vt hic, & in prox. i. idem dicit gl. hic, & in iij. q. sup. vers. instrumentū. Secundo nota q seruus non pōt esse testis: vt hic, & l. qm. C. e. ff. de testa. l. qui testamento. §. seruus. Tertio not. in ver. si vero in alia q creditur sacramento vnus. cōcor. sunt in gl. super ver. iurauerit. ad quas cōcor. adde quod habes in tex. & gl. in c. præsenti. extra, de test. Opp. & videf q seruus possit esse testis: vt C. de test. l. j. §. testis. Infi. de testa. Sol. vt in glo. super ver. ita sit. & quod no. glo. in d. l. j. circa quartū intellectū. vide Azo. in Sum. Infi. de test. or. circa fi. & Dy. & Iac. de Are. in l. testium. C. de testi. Quārit glo. super dicto vers. ita sit. si testimonium serui non valet quando habent locum leges quā dicunt seruus torqueri. Dicit glossa, quādo testis interrogabitur de facto suo. quo casu interrogatur torquebitur, etiā nō præcedētibz indicijs. Et istā opi. ponit glo. sub dubio fortē in l. interrogati. C. de quæstion. videlicet q non torqueantur nisi præcedētibz indicijs, nisi quando interrogabitur de facto suo. Hanc opi. firmat gl. in l. cū probatio. ff. de proba. licet glo. ponat secundam opi. hic, & in l. serui. j. ff. de testi. Si verò seruus non interrogaretur de facto suo

sed de facto inter extraneos: tunc nunquā torquebit, nisi præcedētibz indicijs: vt l. j. in prin. ff. de quæstio. Quāro ad quam tam probationem admittitur seruus vt testis cum tormentis. Repondeo, nō ad plenā, sed in iudiciū faciendū. Ita not. gl. in l. iij. §. lege Iulia. ff. de testi. facit quod no. in l. seruus. C. eo. & ff. si ex no. cau. agatur. l. ij. §. j. Quārit gl. si inter feruum & dominum agit iudiciū liberale contra seruū dicentē se liberum, vel quid si agatur inter duos de dominio eiusdem serui, & agitur de rei vendicatione, an interrogabitur ipse seruus, contra quē agitur, vel de cuius dominio tractatur: Glof. dicit hic q sic: de quo dicit vt not. C. de rei vend. l. cum super. & not. ff. de quæstio. l. de minore. §. j. Quārit gl. super ver. ita sit. circa medium, an statuliber, vel adscriptitius admittatur in testē. Dic vt in glof. & in aut. si dicatur. C. eo. Item quārit glo. quid de monacho. dicit vt j. de mona. §. cogitandum & ibi habetur an vnus de collegio suo pro collegio admittatur. & in d. aut. si dicatur. vbi gl. idem dicit in canonico regulari. Quārit gl. quid de hereticis, an possint esse testes. Gl. remittit ad l. quoniam. C. de hære. dicit vt ibi per gl. & doct. in l. j. C. de sum. tri. & fide catho. & quod no. in d. l. iij. §. lege Iul. ff. eo. Quāro quæ sit ratio distinctiōis huius §. dicit vt in gl. super ver. instrumentū. in fi. quæ etiā in prin. sui quārit. pone q patronus nō vult ostendere instrumentum manumissionis, vel non fuit factum, vel libertus non vult eo vti an poterit libertus probare de manumissione per testes omni exceptione maiores. Dic vt in glo. Pro cuius declaratione vide quæ habes in tex. & gl. iij. q. iij. §. soli testes. Vltimò glo. super vers. iurauerit. inducit hūc text. quod licet vnus testis non faciat plenam probationē, facit tamē præsumptionē. De quo dico vt per glo. & doct. in l. bonæ fidei. C. de iureiur. & in l. admonendi. ff. de iureiur. & in l. Theopom. pus. ff. de dot. præle. Iaco. de Bel. inducit hūc text. in arg. ad q. vos videtis quod si quædam exceptiones opponuntur contra testem tēpore disputationis reseruatur: vt hic, & j. prox. §. & sic facit in arg. quod iudex possit exceptionē admittere sub protestatione, si debet de iure admittere. De quo dicit vt in gloss. in c. cum contingat. extra, de offic. deleg. Item ipse inducit hūc text. ad duo. & format vnā quæstio. an existens in peccato mortali admittatur in testem. De quibus dicit vt hic plenè per eum.

- Testes propter inimicitias repelluntur: & quæ inimicitia repellat testem. & n. 2.
- Testes ad probationem testium aduersarij possunt publicatis attestacionibus produci.
- Testis inimicus reconciliatus post testimonium dictum an admittatur. Reconciliatio testis inimici quando facit ipsum idoneum.
- Exceptiones contra personas testium quo tempore obijciuntur, & etiam contra eorum dicta. & n. 8.
- Testium dicta, qui recepti sunt absente parte per contumaciam sunt nulli.
- Cohabitans cum inimico an repellatur à testimonio.
- Exceptiones contra personas testium iudex potest facere quod ante publicationem probentur.
- Testis qui dicit se inimicum, uel infamem, ut euitet ne testificetur: an eius assertio sibi profit. quod sic.
- Differentia inter litem, & causam, remissiuè.

Si quis verò. Inimici & noti à testimonio repelluntur: inimici autem ignoti ad testimonium admittuntur, saluo iure tempore disputationis. h. d. & hæc videtur mihi vera lect. & habet duas partes. Nam primò loquitur de inimicis notis. Secundo de ignotis. Secunda in vers. si verò aliter. & istam lect. tenet hic Iac. de Bel. Nam inimicitia procedens ex criminali actione omnibus est nota. sed hodie quæ oriuntur ex alijs causis, non sunt ita nota, nec possunt ita de facili probari. Nota q propter inimicitia testes repelluntur: vt hic, & l. iij. circa prin. ff. eo. & C. eo. l. quis testibus. Sed aduerte: quia quædam est inimicitia quæ non impedit testes examinari, sed post examinationem publicè disputabitur an sit talis inimicitia quæ debeat testes repellere, vt hic dicit. q iudicis arbitrio relinquunt. Et ita intelligit gl. hūc text. in l. iij. circa prin. ff. eo. super vers. inimicitia. licet glo. hic super vers. adsit. in prin. videatur prædictis cōtradidere, saltem in primo membro. Secundo nota q post publicas attestaciones pōt quis producere testes ad probationē testium aduersarij, vt hic in vers. si verò aliter. & C. eo. aut. si dicatur. ver. si verò dicatur. quæ sumitur ex isto §. de quo habuisti §. eo. §. quia verò sæpe. in gl. mag. Quāro, quæ inimicitia repellat testem ab ipso initio, ita q testes examinari non possunt. Inimici

inimicitia quæ resultat ex criminali accusatione. Item qm duo se odiunt ad mortē: quia mortē sibi minatur. Circa quod dicit vt ibi no. sup. ver. crimine. & in l. licet. ff. de arbit. Nā istis duobz modis dicitur inimicitia capitalis, & repellunt testes ita q ad testimonium non admittant, licet per alias inimicitias nō repellantur à testimonio, sed debent tēpore disputationis reseruari. Ita tenet Inn. in c. cū oporteat. in gl. pe. extra, de accu. & vide qd ipse not. in c. ex parte. e. tit. in gl. iij. & vide gl. ff. eo. l. iij. super ver. inimicitia. Iac. de Bel. hic distinguit inter inimicitia notā & ignotā. & secundū illam suā opi. ponit hic casum. Et circa prædicta vide gl. ibi alle. ad materiā huius §. & vide Bert. in c. ex parte. super vers. notabiles. extra, eo. vbi ipse videtur concordare cum præle. dicto Inn. & vide tu Azo. in Sum. C. eo. ver. itē repelluntur odiosi. Quāro: vers. si vero aliter. hic dicitur q huiusmodi quæstiones reseruatur tēpore disputationis: quæro post testium publicationem tēpore disputationis, ex quibus odij: vcl litibus pecuniarijs repellat iudex testes, vel eis nō obstantibus eos admittet. Dic vt in gl. super ver. odiosus. & in ver. quæstiones. & not. eas. & idem no. etiā gl. in aut. si dicatur. C. eod. Quæ inimicitia repellant testes à testificando, vide quod plenè no. extra. de accu. c. cū oporteat. iij. q. v. c. accusatores. extra, de simo. c. per tuas vt lit. nō conest. c. accedēs. el. ij. in glo. sed. nonne. & vide quod tangit gl. in l. iij. in prin. super ver. inimicitia. ff. eodē. Quārit gl. super vers. non adsit, quid si post dictū testimonium facta sit postea reconciliatio: an valeat testimonium. Dic vt gl. in fi. & no. eam. & vide qd de præteritis inimicitijs reconciliatio secuta. extra, de simo. c. per tuas. Si enim non erat reconciliatio facta præterita inimicitia repellunt. vt iij. q. v. c. accusatores. & idē si reconciliatio sit facta de præsentī. vt d. c. per tuas. in fi. super vers. capitali. & d. c. accusatores. iij. q. v. & secundū illam glo. c. per tuas. Intellige hūc text. hic dum dicit, donec de crimine iudicet, & c. qui text. innuit q finita causa principali testis possit admitti. Et ita intelligit gl. tex. hūc in l. iij. circa prin. super ver. inimicitia. ff. eo. quia intelligit finita causa principali, & reconciliatio secuta. Et intellige etiā q reconciliatio non sit modo de recentī: vt in gl. c. per tuas. super vers. capitali. in fi. aliās ita repellentur testis propter inimicitias præteritas sicut propter præteritas: vt dicit. capi. accusatores. iij. quæsti. v. & ibi not. & secundū hūc intellectum illa verba, donec de crimine iudicetur, & c. debent construi post illa verba, abeō infestus: vt dicat, ille. qui adeo est infestus, non adsit ad testimonium. post sententiā verò sic, vt modo dixi. Sed possimus dicere q hic text. non velit hoc dicere, qui est adeo infestus, subaudi q velit admitti ad testimonium, donec iudicetur de crimine. i. pendēte accusatione criminis: iste talis nō adsit ad testimonium, sed repellatur. & sic verba cōstruunt, vt iacēt. Quāro quo tempore sit obijciendū testibus. Dicunt doc. Aut quis vult obijcere cōtra personam, aut contra dictū. Primo casu ille, contra quem testes producuntur, debet ab initio protestari exceptiones quas habet vt testem ab initio repellat: vel tempore disputationis reseruēt. aliās si non protestatur, videtur ap probare personā, quam de facili potest habere notā Secundo casu quādo vult obijcere cōtra dicta, tūc sunt saluæ exceptiōes cōtra dicta, etiam nulla protestatione præmissa. Ratio, quia quis non videtur approbare dicta quæ ignorat. Et ita not. doct. in d. aut. si dicatur. C. eo. Et tex hoc dicit ipsi quod si absente parte per contumaciam recipiuntur testes, dicta huiusmodi sunt nulla protestatione non præmissa: vt l. si quando. & l. fi. C. eo. & j. eo. §. & hic verò. Tu vide circa hanc distinctionem: quā ponit text. in c. præsentium. extra, eo. & quod ibi no. Sed quæro: hic vides q inimicus à testimonio repellitur. Sed quid de cohabitante cum inimico? Videtur idem, arg. extra, de accu. c. cum oporteat. & in c. repellantur. de quo per Specu. in tit. de test. §. j. in prin. vers. item de cohabitante. vide per doct. l. si quis testibus. C. eod. in vij. q. Quāro, videtis hic, q quædam exceptiones reseruatur cōtra testes tempore disputationis post publicationē, vt hic, & s. pxi. §. an sit verum hoc indistinctē. Dic quod sic: nisi iudex ex causa voluerit quod ante publicationem probentur: puta quia iudex videret illum, contra quem testes producuntur, malitiosē hoc opponere. hoc videtur not. in c. cum causam. extra, eod. in gloss. j. Quāro, vos videtis hic in præce. §. quod seruus & inimicus à testimonio repelluntur. pone quod aliquis producit in testem, iste talis testis vt testimonium euitet, dicit se seruum, inimicum,

vel infamē: an stetur ipsius simplici assertioni? Inn. tenet quod sic: quia non est verum simile quod tantē suam turpitudinem contra se allegaret: vt ipse not. in c. inquisitiōnis. extra, de accu. & in Spec. de test. §. j. ver sicul. quid si testis dicit. Facit quod nota in c. j. extra de exce. super ver. confir. Vltimò not. gl. super ver. lis quæ ponit differētiā inter litem & causam. & no. C. eo. l. quoniam in §. j. & l. j. ff. eod. C. de transact. l. causas. & dicit vt in c. ex parte. extra, de verbo. signifi.

Quoniam verò. Mediator, seu proxeneta utraque parte consentiente admittitur. Mediator quando cogi possit ad testificandum. Proxeneta an altera tantum parte volente possit testificari. quod sic volens, alius non cogitur. Aduocatus, tutor, curator, & procurator, quando possint testificari. Quoniam verò. Mediator, seu proxeneta utraque parte consentiente ad testimonium inuiti cogitur altera parte consentiente. volentes tantummodo admittuntur. h. d. Quāro pro declaratione tex. quid vult hic dicere mediatōres. dic. j. proxeneta. Et secundū hanc lec. oppo. & videtur quod mediator compellatur dicere testimonium: vt l. si quando. C. e. l. ij. §. exhibere. ff. de tab. exhi. Sol. Illud verū est regulariter. Fallit in proxenetis, qui nō possunt cogi, nisi vtraq parte cōsentiente. Quæ autē sit ratio, dicit vt in gl. hic super ver. phibere. que gl. tenet idē, siue proxeneta accipiat pretium, siue nō. quod tene menti. Quāro, & reuoco in dubiū, an altera parte tantū volēte proxeneta ad testimonium admittat. Dicit gl. j. q sic, sed non cogitur: vt hoc videf probare expressē hic text. & hoc tenet Azo. C. eo. in Sum. in prin. §. itē dixerunt. & ideo gl. quæ est s. de sum. tri. & fide ca. in fi. §. si verò moriantur. ver. quod si ad numerationē. dicit, q proxeneta fert testimonium vtraq parte volēte, & non aliter. subaudi, si inuitus. Volēs autē ad testimonium, & altera tantum parte volente admittit. sic etiā intellige qd not. j. q. c. si quis episcopus. secundū vnā lec. Alia lec. est, q hic loquat in mediatores. i. in tutore, curatore & aduocato. Et secundū hanc habes q tutor, curator & aduocatus vtraque parte volente possunt esse testes, & testificari cogantur, vt hic secundū hanc lect. An autem altera tantum parte volente possint testificari, dicit vt habes in l. in. ff. eod. l. qui testamento. §. j. & ibi per Dyn. ff. de test. vbi not. De tutore autem dicit vt not. in d. l. i. & l. de ferre. §. idem de creuerunt. ff. de iure fil. vbi per glof. & Dyn. & etiam ibi domin. Old. & vide Innoc. extra. eod. c. Romana. quæ olim erat extrauagans. hodie est in eod. titu. lib. vj.

- Testes quando producuntur, aduersarius citatur.
- Pars, contra quam testes examinantur, debet interesse, quando iurant.
- Testes debent in secreto examinari.
- Testes, qui examinantur ante litem contestatam, debent in secreto examinari.
- Aduersarius potest contra testimonium ferendum facere quæstiones.
- Testes quando producuntur ante litem conte. & n. s. ubi late distinguunt.
- Testes ad eternam memoriam quando produci possunt ab actore ante litem contestatam. & eorum dicta. publicentur. & n. 8.
- Testes producti per reum ante litem contestatam, & ad eternam memoriam pro sui defensione non publicantur.
- Testes ad eternam memoriam quando examinantur, quia timetur de morte, uel diuina absentia ipsorum procedit in causa ciuili, secus in criminali.
- Possessor, qui potest deducere ius suum, etiam per modum exceptionis, & petit examinari testes ante litem contestatam: an ut actor, uel ut reus petatur, remissiuè.
- Timere de morte, uel absentia testium, quando dicatur ut possint testes examinari ante litem contestatam, uel que sit alia rationalis causa.
- Citatio que requiritur quando absente aduersario testes ante litem contestatam producuntur.
- Publicatio testium, instrumentorum, testamentorum, & priuilegiarum, qualiter fiat: remissiuè.
- Testes quando producuntur parte citata, & absente, licet in publicatione in personis ipsorum opponere.

Et hic verò. Testes ante litem contestatam ex causa tuta, vel ea pate præsentente, vel absente, & venire nolente integro iure sibi reseruato ad disputandum super eorum dictis omnibus legibus antiquis de hac materia loquentibus, huic legi non contrarijs confirmatis. hoc dicit iste §. & habet quatuor partes. Primò consulitur illi, qui vult producere testes, vt

Examinari. Adde Pau. de Ca. in l. mini me. ff. de leg. & Mar. in nota. suis not. ccc. lxx. & Fel. in d. c. venerabili. alleg. in tex. in fin. ver. in gl. in fi.

In c. significavit. Et ibi vide Fel. in ij. col. ver. prima cōclu. sio. & d. Soc. in conf. ccc. lxxij. incip. y. quar. to cōtr. et testem. in ij. pte. char. ccc. xvij.

Secundo nota qd nota qd quē testes producunt, debet attestaciones audire à iudice. i. sacramentū qñ iurāt. quod quidā intelligit, i. dicta testium productōrū. Sed tu dic, qd debet audire attestaciones, i. sacramentorū qñ iurāt, nō aut dicta testium, sed testes debēt in secreto examinari. Hoc probat in l. nullū. C. eo. & c. venerabili. eo. ti. & hoc etiā tenet glo. hic super d. ver. præsente. circa mediū. & tñ etiā ante litē contestatā debent testes examinari in secreto, tenet glo. in aut. sed & si quis. C. e. hinc sumpta. Idē nō. ih. c. in noie dñi. super ver. audire. in fi. glo. extra, eo. quod c. fuit sumptum ex hoc tex. vbi nō. tñ nota qd hic docet, quomodo aduersarius potest cōtra testimoniu facere questiones. quod nota ppter intellectū l. si postulauerit. §. quæstionis. ff. de adul. de cuius §. intellectu vidistis. s. eo. §. qa. verō. & sepā ibi dixi. tñ nota qd testes producunt ante lit. conte. sed ad hoc opponit, & videt qd lite nō contestata nō possunt testes recipi. extra, vt li. nō conte. c. j. & ij. & ibi in rubri. Sol. Regulariter lite nō contestata testes nō possunt produci: vt in cōtrarijs. Fallit in casu huius §. videlicet qñ timetur de morte testis, vel absentia diuturna. & hoc casu loquitur hic: & secundū hanc lec. hic loquitur in actore, qui timet de morte, vel absentia diuturna testium, vel eorū valetudine & hanc sol. ponit tex. in c. quoniam frequēter. in prin. & §. j. extra, vt lit. nō cōte. Sed cōtra hanc sol. opp. & videtur, qd etiā vbi nō timet de testium morte, vel absentia diuturna: vel valetudine, possunt testes produci ante lit. cōtest. vt C. de vlu. pup. l. ff. de test. l. curent. Sol. Aut loquimur in actore: & tñ ante lit. contestatā nō pōt testes producere, vt s. dixi, nisi in dicto casu. Ita loquitur hic secundū istā lec. Aut in reo: & tunc pōt ante lit. contest. ad sui defensionē producere testes, etiā si non timeat de morte testium, valetudine, vel absentia diuturna: vt in legibus cōtrarijs. & probat hoc in c. significavit. & c. Albericus. extra, eo. & extra, vt lite nō contestata. d. c. quoniam. §. sunt & alij. Et ratio diuersitatis inter actore & reum est: vt dicit gl. hic super d. verbo præsente, in fi. quam rationē nota. & sic secundū glo. hic positā hic tex. loquitur in actore volente testes producere ante lit. contest. qd timet de morte, vel absentia diuturna, vel valetudine, i. testium. & secundū hanc lec. qd hic tex. dicitur publicabunt: expone. i. in publicā scripturā deducunt. nō aut dicta testium publicē legent: vt dicit gl. super verbo, depositiones. Et eodē modo exponit glo. super verbo, publicare voluerit, i. per publicā manū authenticari. nō tñ in aperto: quia nō possent postea testes produci. Et eodē modo exponit hunc tex. gl. in c. significavit. extra, eo. prout gl. intelligit hūc §. in actore volente testes producere lit. cōtest. quadoq; actor ante lit. cōte. producit testes: quod pōt in casibus quos s. dixi: tunc testes examinari: & dicta eorū cōsignant, nō aut publicant, vt d. c. qm. circa prin. ver. nisi forte. extra vt li. nō cōte. Et sic etiā exponit glo. hūc §. secundū hanc lec. in d. c. significavit. intelligendo qd in fi. §. loquatur in actore sicut loquitur in p̄al. ver. nisi forte. tñ habemus ergo vnā lec. qd hic loquatur in actore producēte testes ante lit. cōtest. ad sui defensionē, & ad æternam rei memoriā: & tñ potest testes producere: etiā si nō timeatur de morte vel absentia, vel valetudine testium, vt in d. l. fi. C. de vlu. pu. vt in c. significavit. extra eo. & ibi glo. mag. in fi. ponit hanc l. in hoc §. & d. c. quoniam. §. sunt & alij. vt lit. non contest. que text. concor. cum d. c. significavit. & tñ publicantur dicta testium, & reducuntur in publicā monumēta. & valent perpetuō tanquā publica, & aut. instrumenta. vt d. c. significavit. & ibi nota. vbi glof. plenē not. quæ sit differentia inter receptionem, seu productionem testium quæ fit à reo, de qua in c. significavit. & c. Albericus. extra eod. & illam quæ fit ab actore cum timetur de morte vel absentia testium, hoc est secundū c. quoniam. extra vt lit. nō conte. & plenius per Gos. in sum. in ti. vt lit. non cont. in prin. & qd hoc possit intelligi de productione testium quæ fit à reo ad sui defensionē ante lit. conte. ponit gl. in aut. sed & si quis. C. eo. in j. gl. ibi, vel eōtra petitur à reo & c. secundū istā lec. dicta testium sunt in aperto. secundum primā nō sed reducunt in publicā scripturā, & cōsignant, vt s. dixi. tñ Circa hoc vide tamē qd no. Spe. in ti. de test. §. nūc tractemus. ver. alias autē praterquā & c. vbi videt velle qd quando reus producit testes ad sui defensionē, & ad perpetuā rei memoriā, nō debēt dicta testium legi in aperto. Sed de hoc dic vt dixi, & vt j. dicā. & qd iste §. possit loqui in reo producente testes ante lit. cōte. secundū formā dicti c. significavit. videt velle gl. in c. in nomine domini. extra eo. super ver. audire. in fi. istas etiam duas lect. ponit gl. in l. curent. ff. eo. tñ Sed contra primam lect. oppo. qd etiā actor possit petere examinari, & publicari dicta testium ad æternā rei memoriā, vt l. in lege Aquil. si deletū. ff. ad l. Aquil. So. lu. Pro huius declaratione materiæ si queratur an testes possint examinari ante lit. cōte. dic, quādā sunt quæ veniūt expedienda ante lit. conte. vt exceptiones dilatoriæ & declinatoriæ. & in istis dicuntur qd testes indistinctē recipiuntur ante litē cōte. alle. ad hoc l. fi. C. de exce. ad idem l. exceptio. C. de prob. extra de re iudi. c. cum inter monasteriū. cum si. Sed de hoc dico qd est casus expressus extra de testi. & vide quod ibi not. in gl. super ver. non iuratis. Quādā sunt quæ veniunt expedienda post lit. contest. vt examinatio principalis questionis: & tunc nos loquimur in actore, aut in reo, i. si in actore debent testes regulariter produci post lit. conte. vt s. eo. §. & quoniam & extra vt lit. nō cōte. c. j. & ij. cum si. fallit cū timetur de morte testium & c. vel causa rationabili superueniente. quo casu aut iste actor habet ius agendi de presenti aut cōditionale. Primo casu pōt actor petere examinari tantū testes: nō tamē potest petere publicari & aperiri: imō dicta testium cōsignantur & reservantur publicanda & aperienda vsque ad litis cōte. ita loquitur hic, & in d. aut. sed & si quis. C. eo. & ff. de test. l. curent. secundum vnā lect. sed secundū hoc verbū publicabunt quod est hic, & verbū publicare, qd est C. eo. aut. sed & si quis. expone vt s. dixi. Si verō actor habet ius conditionale tantum, eo casu quo timetur de morte, vel alia rationabili causa & c. tunc potest petere ante lit. conte. testes examinari aperiri & publicari ad æternā rei memoriā, vt l. in lege Aquil. si deletum ff. ad leg. Aquil. secundū vnā lect. Si verō loquimur in reo: tunc indistinctē pōt testes producere, & eos petere examinari, aperiri & publicari ad æternā rei memoriā, vt d. c. significavit. & c. Albericus. & ita loquitur hic etiā secundū aliam lect. vt s. dixi. & d. aut. sed & si quis. & l. curent. p̄al. Ita etiā loquitur C. de vlu. pu. l. fi. ita etiam intelligit quod not. gl. in l. ij. §. duæ autē. ff. de carb. edili. cet etiam possit loqui in actore secundū diuersos modos intelligendi. & isto casu etiam loquitur d. c. quoniam. §. sunt & alij. extra vt lit. nō conte. & sic possunt aperiri attestaciones testium hoc casu quado reus producit, vt videtur esse de mente text. & glof. in d. c. significavit. super ver. idoneos. & super d. c. quoniam. ver. sunt & alij. ibi. & not. in prin. super verb. hoc tunc. hoc etiam not. ibi Inno. in c. significavit. in prin. gl. in versic. item videtur ibi dum dicit quod in isto casu forma est & c. quicquid dicat Specul. vbi s. & tunc verbum publicabuntur hic positum. & verbum publicare, positū in d. aut. sed & si quis. ex pone alio modo, vt s. dixi.

Illud quod dixi qd testes producuntur ante litē cōte. quando timetur de morte testium, vel absentia diuturna: dic tunc verum quando agit ciuiter, vt in d. c. quoniam. in fi. fortē secus si crimina liter, vt ibi nota. super verb. criminaliter. tñ Sed pone quod quis potest ius suum deducere in iudicium per modum exceptionis: puta est aliquis possessor iuris incorporalis, qui si vult agere potest, si non vult agere potest se defendēdo excipere, vt l. vitru. §. vtrum. ff. si vlu. pe. & l. si forte. §. sciendum. ff. si ier. ven. an iste potest ante lit. contest. producere testes tanquam actor, vel tanquam reus: De hoc dic vt per Inno. in c. significavit. extra eod. quod tene menti. tñ Quæro circa prædicta quando dicatur timere de morte, vel de absentia testium, vel quando dicatur etiam alia rationabilis causa propter quam possit actor producere testes ante litē contest. Dic vt nota. Inno. in d. c. quoniam. super ver. absentia. & super ver. ienes. & super ver. lic. valetudine. & super ver. rationabili. & illam glo. not. multum in eo quod alio lega. l. ij. & te. de don. caus. mor. Et de hac materia vide per doct. in d.

In d. auth. sed & si quis. C. eo. tñ Quæro quado absente aduersario testes producuntur ante lit. contest. quæ citatio requiritur vt talis exceptio fieri possit: hic videtur tex. qd requiratur citatio in personam: nec sufficit citatio ad domū, vt hic dū dicit admonitū à iudice & c. & ibi, vt ex hoc ab vna parte & c. & sic apparet qd debet citari personaliter. & hoc expressè dicit glo. hic super ver. licebit his vt. in vers. autē non fuisset ibi, vel fuit, sed non erat in ciuitate. vbi glo. ista acquiparat partem nō esse citatā, & nō esse in ciuitate: & sic citatio ad domum istum non arciat. & istam opinio. tenet Dy. per hunc tex. in l. iij. §. toties. ff. de dam. infect. licet secus sit vbi testes producuntur post litē contestatam, & rationem diuersitatis ponit Dy. in dicto §. toties. Istam opi. etiā tenent doct. in dicta authen. sed & si quis. C. eod. Sed circa hoc dic, & no. quandoq; testes examinatur: quia timetur de morte ipsorum testium, vel absentia diuturna, quod interest etiā actoris: & tunc non est necesse qd aduersarius citetur personaliter, vt in c. quoniam. ver. nisi. extra vt li. non conte. Quandoq; producuntur testes ante lit. contestatā reo, ad æternam rei memoriā licet non timeatur de morte testium, vel absentia diuturna: & tunc requiritur citatio personalis, vt in c. significavit. extra eo. ad idē in c. Albericus. extra eo. et hanc distinctionē collige ex eo quod no. Imo. in dicto c. significavit. in fin. glo. dum dicit quod aduersarius debet personaliter citari, sed si nō possit haberi & effect periculum in expectando: tunc testes debent recipi absente aduersario, secundum formam c. quoniam. in prin. vt lit. non contest. quali dicat quod non potest aduersarius personaliter citari: tunc recipiuntur testes secundum formam c. significavit. & secundū prædicta debet intelligi quod no. in glo. in l. laudabile. C. de adu. diuer. iud. Et vide circa hoc quod no. Inno. in c. si aduersarius. extra de eo qui mitti. in poss. cau. rei ser. & de ista qd. dic, vt tenuit ibi disputando. An. & de materia huius. §. vide glo. in d. c. quoniam. in princip. in summa illius titu. in prin. & quod no. ta Spe. in titu. de testi. §. nunc tractemus. per totum §. tñ Et de materia publicationis testium & instrumentorum vel testamentorum, vel priuilegiorum. vide Inno. in c. Albericus. extra eodem. & in c. fin. extra de fide instru. vide Spe. in ti. de instru. edi. §. ostēso. vers. & quoniam. de pub. vsq; ad finem. & eo. tit. §. vt autem. vers. ad huius autem iuris. & vide per doct. in l. publicati. vbi gl. aliquid tangit. C. de testibus. tñ Utimō doct. in authen. sed & si quis hinc sumpta occasione inducunt hunc §. qd si testes producuntur parte absente: tamen citata, licet in publicatione testium postea opponere. de quo ipsi tangunt ibi. & in l. fina. C. de testa. & in authentica si dicatur. C. eod. tit. & respondent vt ibi. Veritas est qd iste tex. hoc non probat: imō totum oppositum, vt patet hic in ver. solummodo. vbi dicitur quod solum hoc potest obijcere quod se absente testes fuerint producti. aliās autem sic. & quod hoc liceat hoc casu in personis testium. not. glo. in d. ca. significavit. eo. titu. Barto.

Improprie. Adde Aug. in l. j. hanc stipulationem. col. xij. ff. si cui plus quā per l. fal. ci. & in §. si verō expressum. §. de her. & fal. Adde Geor. Th. cōsi. suo ccc. xj. inci. hares grauius. pau. l. post prin. vol. ij.

Videlicet. Quibus autē casibus donatio inter patrem & filium valeat vide d. Barth. Soci. in consi. lxvij. frustra plenitudini. vers. sed præmissis. circa mediū. in j. parte. chart. cv.

Improprie. pro iure naturæ improprisimè: vt no. in d. aut. vnde & si parēs. & per Azo. in Sum. de inoff. testa. & est idem quod quælibet lex, quæ rescatur. no. idem Azo. s. de her. & Falc. §. dicitur autem Falcidia. quod not. ad id quod dicam. j. de eccle. titu. §. si autem hares. col. ix. tñ Secundō no. tex. ibi seruare ex l. partem: & c. & ibi quāquam ex l. & c. qd legitima quæ debetur filiis ex lege potest per statutum auferri. de qua q. dixi. s. de hære. & fal. §. primum itaq; de tri. & semil. §. j.

Opp. & videtur. qd si pater fecit immensam donationē vnt ex filiis: alter filius debeat agere familiæ erciscundæ, non p querelam inofficiosa donationis: quia donatio immensa facta filio in potestate non valet: vt l. donationes. C. de do. inter vir. & vx. & sic meritō debet agere alter filius familiæ erciscundæ vt l. ij. de inoff. do. tñ Sol. vt in glo. super ver. quærebantur. circa mediū. Et aduerte secundum sol. qd id quod dicit glof. qd hodie donatio facta inter patrem & filium valet: verum est si fiat ex causa aduentitia, videlicet si pater donat filio vt extraneo, & bene merito: ex causa enim aduentitia paritas rationem inter patrem & filium & no. d. authen. vnde & si parēs. & in l. j. C. de pac. do. & in l. si quis pro eo. ff. de fideiuf. tñ Quando autem pater dicatur donare filio vt extraneo: not. in glo. l. si donatione. C. de colla. & isto modo posses seruare glossam hic positam. Sic intellige quod notat glo. in l. j. C. de inoff. dona. sed quantum ad contrarium gl. tenet hic præcedentem sol. vt no. in d. authen. vnde & si parēs. & in d. l. ij. tñ Querit glo. quo iure reuocatur immensa donatio: dic vt in glo. & idem quod hic no. in d. authen. vnde & si parēs. & in l. j. C. de inoff. dona. in vlt. q. glo. de qua dic vt ibi not. per doct. in viij. q. & vide quod dicit Azo in Sum. illius tit. tñ Quæro, inquā tum fiat reuocatio per querelam inofficiosa donationis inter gl. nostros. sunt opi. in glo. hic super ver. in dona. recitantur. de qua q. no. per doct. in l. j. C. de inoff. dona. & no. per glo. & Dy. in l. Titia. §. Imperator. ff. de leg. ij. cuius Dy. opin. recitatur hic per lac. de Bel. & vide quod no. Gul. in l. j. C. de inoff. do. pro cuius. q. de claratione dic duo verba: quandoq; quis donat ante natiuitatē filiorum reuocare volentium, quandoq; donat post natiuitatē. Primo casu distinguitur aut pater fecit immensam donationem filiis, aut extraneis, vel libertis. Si filiis, tunc filij postea nati reuocant ipso iure vsq; ad legitimam: vt l. si totas. C. de inoff. testa. si extraneis vel libertis: tunc donatio ipso iure reuocatur in totum quam opi. tenent Dy. & doct. in d. l. j. C. de inoff. dona. & glo. in l. si vnquam. C. de reuo. dona. quicquid gl. dicit in d. l. si totas. C. de inoff. do. videlicet qd reuocatio non fiat ipso iure, sed per querelam: in secundo casu principali de quo loquitur materia nostræ legis. Dy. tenet opi. Mar. hic positam in gl. que opi. posita est in l. j. C. de inoff. dona. dicit eam fuisse Hug. vt distinguat: aut donatio fuit inofficiosa re tantum: & tunc reuocatur p querelam inofficiosa donationis vsque ad legitimam, siue fuerit facta filijs siue extraneis. Si verō fuerit inofficiosa re & consilio siue filiis. siue extraneis facta fuerit: & tunc in totum reuocatur, licet per doct. ponantur aliæ opinionēs: i. dicta l. prima. C. de inoff. do. & ponit Pet. alium intellectum in dicta l. si totas. & ibi refert Cy. tñ Quæro: quidam non habens filios conscientia ductus omnia bona sua donauit: postea suscepit filios an reuocatur ista donatio in totum. vel in partem. Hanc quæstionem formā doctores. in l. prima. in vlt. quæstion. C. de inoff. dona. Sed de hac q. do vobis glo. ordina. xvij. quæstione. iij. capi. quicunque.

De immensis donationibus. Rubrica.

Legitima debita iure naturæ Falcidia appellatur. Item. Trebellianica Falcidia appellatur. Item. Pro debita iure institutionis. Falcidia etiam appellatur qualibet lex, quæ rescatur.

Legitima an possit per statutum auferri?

Donatio immensa facta uni ex filiis quo remedio rescindatur. et nune. s.

Donatio facta inter patrem & filium ex causa aduentitia quod tenet, si est facta ut extraneo, et bene merito.

Pater donando filio quando donare dicatur, ut extraneo.

Donatio immensa quo iure reuocatur.

Donatio inofficiosa quando reuocatur per querelam usque ad quantum quantitatis fiat.

Donatio omnium bonorum facta per non habentem filios, si postea suscepit qualiter reuocatur.

Donatio facta per patrem habentem unum filium, si sit facta in octo: et postea alia fiat in duobus, qualiter reuocatur ut inofficiosa, an reuocatur prima: ubi quod secunda reuocatur.

Dispositio huius constitutionis quid addat ad titulum. C. de inoff. dona.

Reuocatio inofficiosa donationis, an fiat ipso iure. et quando per sententiam, ubi quod reuocatio, que fit per liberos superuenientes fit ipso iure.

Differentia inter querelam inofficiosa testamenti, et inofficiosa donationis remissive.

Dispositio, de qua hic, quod habeat etiam locum in muliere donante.

Frater quod habeat querelam immensæ donationis, contra donationem inofficiosa factam per fratrem.

Querela inofficiosa donationis quibus ex causis essent.

- a. **Donationis.** An & qñ virtute l. ii. vñq. donatio reuocari pot sit. & qñ nō vide do. Soc. in cōf. cxliij. inci. vñ facti cōiungitā. ver. circa tertiam & vlti. q. cum ver. seq. vsq. ad fin. in j. parte char. cōj. vbi etiam in d. l. ii. vñq. renunciarī possit. in cōf. evij. incip. & in hac cōsultatione. circa fi. iij. colū. in d. parte. chara. cxixij.
- b. **C. si diligenti.** Et ibidē vide plene & not. per Fel. per totū cōmmentum.
- c. **L. vbi etiam vide Bar. & Nic. de Nea. & Barr. C. po. i. l. ff. de verb. signi.**

& quod no. xij. q. ij. c. si quis irascit. Quærit gl. sup dicto verbo, in dona. habeo vñ tantū. & dono octo vncias cuius extraneo: & sic ista donatio nō est iofficiosa. & post ea alio tempore dono duas vncias: an reuocabit prima donatio? Dic vt in gl. Sed aduertere ad id quod dicit gl. quod vbi re tantum est inofficiosa donatio, q reuocat in totū per hāc aut. quia hoc nō est verū: quia per istam aut. nō fit reuocatio, nisi vsq. ad legitimā, vt patet hic in §. posita. & in §. necessitatē. aut. præterea. ista aut. loquitur qñ donatio inofficiosa fuit facta filiis, sed qo proposita loquit qñ donatio fuit facta extraneis. Nā quō donatio est facta filiis, pcedit opinio. Hugo. nec opinio. Azo. reuocatur in totum sed vsque ad legitimam tantū, siue sit inofficiosa re & consilio, siue re tantū. Itē & qñ sit donatio extraneis

sicut fuit in casu pposito, si donatio est inofficiosa tantū re, non fit reuocatio nisi vsq. ad legitimā: vt no. glo. hic, & in d. l. j. C. de inoffi. dona. in l. Titia. §. Imperator. ff. de lega. ij. & sic finis istius glo. nullo modo videt pcedere. Hoc præmissis, redeo ad q. pposito, an illa donatio facta ab initio valuerit. Et dic q. sic, nec fuit inofficiosa, sed reuocata vltima quæ fuit inofficiosa, v. l. si liberus. §. si. ff. de iure patr. & ita tenet doc. in l. j. C. de inof. do. in ij. q. & secundū qd ibi dicit, intelligit qd no. gl. in l. Titia. §. Imperator.

10. **Quærit gl. quid addit ista aut. ad tit. C. de inof. do. dic vt in glo. super verb. augmentū. Sed aduertere ad id qd dicit gl. in fi. per istā constit. in picipi tēpus factæ donationis, vt hic in §. j. sed ibi no. vt patet in l. j. illius tit. & quod ibi no. in prin. gl. mag. ¶ Quæro quā liter habet locū reuocatio inofficiosa donationis. dic aut loquitur de ea reuocatione q fit per liberos superuenientes: & illa fit ipso iure, & fit statim liberis natis. vt l. si vnq. C. de reuo. do. secundū verū intellectu quicquid glo. ibi dicat, quæ dicit q nō fit ipso iure, & q fit post mortē: quia veritas est q fit ipso iure. in d. l. si vnq. & in d. l. i. totas. secundū vnum intellectu. Item fit viuē re donatore, vt patet in tex. d. l. i. totas. patri enim viuenti ibi loquitur Imperator: & etiam patet in text. d. l. si vnquam. Aut loquimur de reuocatione quæ fit per hunc tit. & in tit. de reuo. do. & tūc illa reuocatio fiet post mortē. & de hoc per doc. in l. j. C. de inoffi. do. in ix. q. & ita debent intelligi d. l. Titia. §. Imperator.**

12. **Quærit gl. super ver. in distributionem. quid vult dicere text. ibi, in distributione. & c. Dic vt in glo. ex qua glo. habes vnam differentiā inter querelā inofficiosi testamenti. & inofficiose donationis. sunt & aliæ differentia: vt no. C. de inoffi. do. l. vlti. & in l. precibus. eo. tit. ¶ Quærit gl. dicit hic, vt si quis & c. quid in muliere. Dicit gl. sup. d. ver. vt si quis. q idē vt in matre, vel in simio. l. ar. l. j. ff. de verb. sig. Tu dic, q de matre est expressum in l. j. & l. si mater. & in l. si liqueat. C. de inoffi. dona. De autā habes in l. Titia. §. Imperator. ff. de leg. ij. ¶ Quærit glo. super ver. filiorū. an frater possit habere querelā inofficiosa. donationis. si frater suus fecit immentam donationem. glof. tenet q sic. De quo dic vt in glo. quam intellige de facta donatione turpi personæ per fratrem, vt probat in l. allegata in glof. Item facit quod no. in l. ij. in fi. & in l. ij. & l. si filius. C. de inoffi. don. & Azo in Sum. illius tit. circa prin. ¶ Vltimō quæro: quia hic dicitur, q ingratitude facit cessare querelam: an sint aliæ causæ quæ faciant eā cessare? dic vt no. hic in glo. fi in fi. & C. eo. titu. in l. cum donationibus. per Azo in Sum. illius tit. in j. col.**

10. **Factum factum per debitorem creditori, q. ei non licet probare solutionem, nisi per publicum instrumentum: q. non valeat.**
 11. **Distio plerunq. & denotat regulam.**

NVper scripsimus. Matres debitorum, & creditrices, ad tutelam, & curam filiorum admittuntur: nec iuramentum de secundis nuptiis nō fiendis exigitur: dūmodo ei, & senatuscōsulto velleiano, & omni auxilio renūciauerint, & omnia alia adimpleuerint, q alij tutores facere tenent. h. d. vñq. ad §. si. ¶ No. tex. in ver. ne forsan, & c. quare debitor vel creditor nō pōt esse tutor. cōcor. s. vt hi q obligatas, & c. §. j. ¶ Secundō nota secundū gl. super ver. existimamus inepitū quid esse, nō fallere regulā, si equitas in cōtrariū suadeat. Tertiō ¶ no. gl. in ver. ideocq. licētia, & c. q mater pōt esse tutrix filiorum, non tñ cogit, vt hic, & j. vt liceat matri & auia. in prin. ¶ no. in aut. matri & auia. C. qñ mu. tu. offi. fun. po. ¶ Quærit glo. super verbo, matrū. an idē, quod hic dicit in matre, habeat locū in auia. Dicit gl. q sic. Idem in auo paterno, etiā materno. & no. in aut. ad hac. C. qñ mu. tu. offi. fun. po. & vide quod no. de auia. s. vt hi qui obligatas & c. §. j. ¶ Quærit dicit gl. quid in patre qui est tutor, vel curator filij emancipati. Dicit gl. q idē. & no. eam. ¶ Querit glo. quid in filio, qui est curator patris furiosi. Et dicit quod pōt esse: vt in l. his qui ff. de tutorib. & cur. da. ab his. ¶ Itē, quid in fratre, q pōt esse tutor, vel curator fratris: an isti possint esse? De istis quæstionibus dic vt not. Gul. de Cu. ff. de pac. l. cū in eo. Quærit glo. in §. ga verō. super ver. senatus. quid prodest creditoribus ista renūciatio. Dic vt in gl. ¶ Et sic no. ex hac gl. q ex stipulatione iudicis, vel executoris, quærit actio: & idem quod hic not. in aut. gñaliter. C. de epif. & cler. C. de lit. contest. aut. libellū. & in aut. matri & auia. C. quādo mu. tu. offi. fun. po. ¶ Insti. de hære. q ab intest. §. at hi. ¶ Quærit etiā dicit gl. an cuiuslibet iuri possit renūciari. Distingue vt habes hic in gl. q est plenior gl. quā habes in corpore iuris. Et circa hoc vide quod not. in l. pactū inter. & l. ius publicū. ff. de pac. & l. si quis in cōscribē do. C. de pac. & in c. si diligenti. extra de fo. cōpe. & Spe. in tit. de renū. & cōclu. §. j. vers. cui aut iuri. ¶ Sed aduertere ad istā glo. in ver. & per hoc puto, & c. quæ dicit q nō valet pactū quod facit debitor creditori, q ei non liceat probare solutionē, nisi per publicum instrumentū. Et idē tenet Spec. in tit. de proba. §. vidē in ver. sed pone. in tit. de renun. §. j. ver. quid si dicatur. ¶ Vltimō not. text. in d. §. quia verō. in fi. ibi: sed q fit plerunq. & c. Nā hic videtur tex. q dicitio plerunq. denotat regulam. Ad idem ff. de legi. l. necq. leges. l. j. §. j. in fi. ff. de tute. & ra. dista. & in l. tute la. ff. de tutel. Bar. de Sax. cfer.

Vt exac. instan. do. primæ, & secundæ & c. Rubrica.

- 1. **Privilegia dotis q. non transeant ad creditores mulieris, nec ad extraneos.**
- 2. **Privilegia dotalia, q. non possunt per cessionem transferri.**
- 3. **Vxor præfertur omnibus in rebus datis per eam in dote: & quando hoc fit. & nu. 6.**
- 4. **Ciuitas quæ contrahit cum aliquo, an habeat tacitam hypothecā in bonis contrahentis.**
- 5. **Privilegia personalia quibus ex causis ex tempore æstuntur.**

Vdum iudicātib. Si res primæ, & secundæ vxoris, in dotem datæ apparent, vel altera earum illi restitui debent: & eius filijs, cuius res ille fuerint. Alijs autē rebus non apparētib. tunc illa in bonis mariti prior est iure, quæ prior est in tempore. Itē dote promissa viro ab vxore, vel ab alio pro ea ablata, & consignata mulier donationem propter nuptias ex pacto interposito de lucran do, perinde lucrabitur, ac si soluisset. hoc dicit. ¶ Not. in prin. hu ius §. q priuilegia dotis sicuti non transeunt ad hæredes extraneos, ita nec ad creditores mulieris. Et istum tex. inducit Jacob. de Bel. q nec vsum fructū nec aliud ius, vel priuilegium ex persona debitoris competens possit ad creditorem trāsire: sicut nec priuilegia dotis: nec possit creditor hæc iura insolutum accipere vt hic. ¶ Et sic videtur hic text. in eo quod dicit, debitoribus priuilegia dotalia non dantur: quia priuilegia dotalia non possunt per cessionem transferri. de qua q. not. per Dy. in l. si minoris. ff. de admi. tuto. in l. vna. C. de priu. do. & ibi per doc. in l. si dūis. in fi. C. qui pot. in pigno. ha. ¶ Secundō not. quod hic dicitur, ap parent

Vt sine prohi. ma. debi. & credi. & c. Rubrica.

- 1. **Ratio quare debitor & creditor non potest esse tutor, vel curator pupilli.**
- 2. **Regula fallit si æquitas in contrarium suadeat.**
- 3. **Mater licet possit esse tutrix filiorum suorum, non tamen cogitur.**
- 4. **Dispositio ista q. locum habeat in auia, & in auo paterno, & materno.**
- 5. **Pater debitor filij potest esse tutor ipsius filij emancipati.**
- 6. **Filius debitor patris, q. possit esse curator patris furiosi.**
- 7. **Frater debitor fratris, quando possit esse tutor.**
- 8. **Actio q. queratur ex stipulatione iudicis, vel executoris.**
- 9. **Iuri suo quando quis renunciare possit.**

parent res in dotem datæ, quod in illis illa præfertur, quæ illas res in dotem dedit. Ad idem facit quod habes. ff. de tribu. l. pro curatoris. §. sed si duas. ff. de peculio. l. ex facto. §. planē. Vltimō no. tex. ibi: non enim, & c. facit l. iij. in fi. ff. de condi. ob cau. l. iure euili. ff. de condi. & demon. Quæro de intellectu verbi. sicut em si duo debita. Dic vt in glo. super ver. publica. Sed aduertere ad ipsam: quia in secundo exemplo nihil repetit glo. de pigno. ¶ Et quidam inducit q si ciuitas contrahit mutuando, vel aliquid faciēdo, quod habeant tacitam hypothecam in bonis contrahentis cum ea. Quod expressē tenet glo. in l. si pignus. ff. qui pot. in pig. ha. de quo dicam in l. ij. C. de iure reip. lib. xj. Vide gl. super d. ver. publica. & adde in fin. quod no. in l. diuersis. & in l. eos. C. qui pot. in pig. ha. & quod no. Dy. in c. qui prior. de reg. iu. li. vj. ¶ Vide ¶ glo. super ver. priuilegium in fin. Item no. gl. in d. l. priuilegia. hic allega. & tangitur in l. fin. §. excep. C. qui pot. in pig. hab. Habes ergo vñq. casum. in quo priuilegia personalia æstimatur ex tempore. Alium casum habes, videlicet quando factū est in obligatione & in pluribus locationibus operarum. & eodem videlicet tempore factis, vt no. glo. in l. in operis. ff. loc. Quæro, an id quod dicitur ¶ q si apparent res, quæ fuerunt datæ in dotē in illis præfertur illa vxor, quæ ea bona dedit, habeat locū siue bona fuerint data æstimata, siue non. Istam q. tangit glo. C. qui pot. in pig. ha. authen. si quid. & ibi latius per dōctō.

Illud quoque. Dicitur hic, q si dos fuit oblata de sola oblato in iudicio videtur sufficere: vt l. si rē. s. vlt. de pig. ac. & l. aliena. §. pe. eo. ti. & l. item libera. §. j. quib. mod. pig. vel hyp. sol. Et de hoc qd opere sola oblato, vel obligatio, depositio & consignatio, tangit gl. hic, & C. de vfur. l. acceptā. Sed quantum ad dictum huius legis dic q sola obligatio non sufficit & glof. hic sentit quæ incipit, & hoc f. consignatio, & c. ¶ Quid autem iuris sit si dos consistat in rebus immobilibus, quæ non possunt cōsignari. vide no. in aut. dos data. C. de do. ante nup. & vide quod no. in d. l. acceptā. & in l. si maritus. ff. lo. ma. ¶ Querit lac. de bel. pone q vendidit tibi rē, & promissisti mihi reuendere & ego pretiū restituere intra certū diē. vel econtra, ego promisi tibi pretiū restituere & tu mihi rē vedere: nūquid ego debitor debeo prius pretiū deponere? Et videt hic tex. q sic. De hac qd. dic qd hic p eū. ¶ Vltimō not. hic. cū gl. sup. ver. cōfiteat q debitor pōt pe cuniā offerre creditori masculo, vel foemina. qd tene mēri. De hoc videt tex. C. de cōd. & demō. l. cū seruus. ver. nā vtiq. Itē aduertere ad gl. q est super ver. exactionē q incipit, siue pmiserit. Vi de, circa hoc q no. glo. de dona. ante nupt. auth. dos data & c.

De administratoribus. Rub.

- 1. **Ius electo q. non queratur ex electione sola, nisi in magnis dignitatibus.**
- 2. **Administrator an deponat officium ante successoris ingressum.**
- 3. **Successor in officio, licet tempus prorogetur: non tamen habet salarium, nisi ex die aduentus.**
- 4. **Princeps an possit uicarium pro se à populo datum reuocare.**

Am quidem. Administrator si puin cū durante administra tionis tēpore citra principis iulsionē dereliquit, crimine læsæ maiestatis punitur. & si administratorē finita ante quinquaginta dies recesserit antiquis poenis punitur. Itē successor præcessori amicabilē epistola de suo aduentu debet destinare: & ad prouinciā celeriter accedere: & præcessor eo adueniente antē per duos dies administrationem deponere debet sed recedere non debet ante successoris aduentum, & vsque ad eius aduentum emolumēta publica percipere debet. h. d. ¶ No. tex. in §. illud. ibi: not. ex codicillis & c. q ex sola electione non quæritur ius electo. Fallit in magnis dignitatibus, vt in glo. super dicto ver. codicillis. vt dicam in l. vlt. C. de consul. lib. xij. ¶ Oppo. ad ver. deponat. & videtur quod administrator non deponat officium ante ingressum successoris vt l. meminisse. ff. de offic. procon. & leg. Sol. vt hic in glo. super ver. dies. & in l. contraria. & in l. j. C. vt tam ciui. quam crim. §. illo. ¶ Quæ omnia sunt in arg. ad q. secundū Iaco. de Bel. q licet dies aduentus sit prorogata successorī, nō debeat propterea

habere salarium in tempore prorogationis sed ex die aduentus. Ad idem l. meminisse. præallegat. Et hanc quæstionem dicit do. Iaco. fuisse in ciuitate Perusij. ¶ Secundū istē §. facit ad quæstio. secundū eum quod Dux vel comes vel præfes prouincie vicarium datum pro se à populo non possit reuocare. Facit s. de defen. ciui. §. sed interim. & l. solent. ff. de officio procon. & leg. Sed certē iste §. parum facit: sed melius facit iste §. sed interim.

Collatio octaua.

De excusa. & qui conue. & reconue. & c. Rubrica.

- 1. **Libellus primo offertur iudici, & per iudicem reo.**
- 2. **Cautio de qua hic, q. præstari debeat cum fideiussore.**
- 3. **Satisfacere qui debet intelligitur cum fideiussore.**
- 4. **Quomodo differat satisfactio de qua hic, a satisfactioe de qua in §. ad excludendas. j. de litigiosis.**
- 5. **Ius absenti quod queratur ex stipulatione officialium.**
- 6. **Cautio de qua hic, hodie de consuetudine non præstatur.**

Noniam calumnias. Libellus reo porrigit non debet prius quam actor cautionē legitimē exponat, q intra duos menses litem contestabitur: aliā omne damnū reo conuenio restituet hac cautione xxxvj. aureos nō transcendente. ¶ No. ex hoc text. cum glo. super ver. duos. q libellus prius offertur iudici, & per iudicem reo. de quo dixi. s. de xlii. reis. §. illud. Opp. dicitur hic, incurabile & c. imō videtur q istud dispendium olim esset turabile. Nam actor tenetur in triplo. Dic vt no. hic in glo. super ver. bo incurabile. & in §. tripli. Insti. de acti. ¶ Quæro, vtrū ista cautio sit nuda, vel cum fideiussore. Dicit glo. super ver. cautioē. s. nuda contra videtur sentire glo. Insti. de satisfactio. §. sed hodie in eo qd dicit ibi glo. q actor duas præstat satisfactioes. & vna est de qua hic dicitur: & sit sentit q sit cum fideiussore. Nam satisfactio ¶ intelligitur cum fideiussore, vt l. j. ff. qui satisf. cog. & illud p utantem verius de iure: tamē quia magis est cautū reo: & ista cōstitutio intendit prouidere reo: tñ quia cautio quā præstat actor secundū formā §. ad excludendas. j. de litig. est cū fideiussore: ergo & ista eadē ratione. ¶ Quæro quæ differentia est inter istam cautionē quā præstat actor per istā cōstitutionem: & eā quā præstat per d. §. ad excludendas. Dic vt in d. glo. super ver. duos. hic & in d. §. ad excludendas. & in d. authen. libellum. C. de li. cōte. & de epif. & cle. aut. generaliter. Quærit etiam d. glo. qñ præstat ista cautio? Dic vt in glo. ¶ Ex qua no. q ex stipulatione officialiū quærit ius parti absenti. Idē habes in d. §. ad excludendas. & s. vt line prohi. §. quia vero multi. & ibi dixi. Vltimō quæro, an cautio. de qua loquitur in prin. huius cōstiti. q debet hodie de cōsuetudine præstari: dic q non, sicut nec illa, de qua loquitur. d. §. ad excludendas. Ita no. glo. Insti. de satisf. §. sed hodie. ij. q. ij. §. libellum. per quas glo. optimē patet istas duas satisfactioes præstari non debere.

- 1. **Reconuentio q. fiat de debito non liquido ad liquidum, non compensatio.**
- 2. **Reconuentio quando fiat coram ordinario, & quando coram delegato, & quando coram eodem iudice, vel diuersis.**
- 3. **Causa conuentionis & reductionis eadem sententia determinantur, scilicet ut una primō, alia postea.**
- 4. **Si actor impetravit iudicem contra reum, quem conuenit: & reus reconuenit actorem, actor vult desistere, reus cogit actorem ad persistendum.**
- 5. **Reus conuentus ab actore ad unum rem, potest actorem pro pluribus reconuenire.**
- 6. **Actor reconuentus à reo, an possit iudicem recusare.**
- 7. **Reconuentio q. non habeat locum in causa spoliationis, nisi fiat super alia spoliatione.**
- 8. **Reconuentio quomodo fiat distinguitur.**

Illud. Conuentio & reconuentio mox à principio corā eodē iudice fieri debet aliā cā cōuentionis finita reconuentio poterit fieri corā quocunq. iudice, antiqua cessante calūnia. h. d. Ex isto. §. sumit aut. & cōsequēter. C. de sentē. ¶ Op. & videtur q vbi hinc inde est debitū, fiat cōpensatio, nō reconuentio: vt Insti.

In c. j. Et ibi ad hoc vide Fel. in prin. col. j. ver. cōis est. Et qualiter reconuentio procedat: & an & qñ loz cū habeat, vide do. Soc. in cōs. xxxvij. incipit. pro decisione predicta. ver. lex tō p̄cipaliter mouet. circa fi. cū ver. seq. in d. j. parte. chart. lxxvj. & in cōs. xlj. incip. anteq̄ ad q. ver. sc̄do casu. cū ver. seq. in d. j. parte. char. lxxxi. & quod per eum in cōs. clxxij. incip. nō inuoluit sed necessaria. ver. sc̄do conclusio cū ver. seq. & in ver. circa septimam & vltimā. cū quinq̄ ver. seq. in ij. parte. char. xxxij.

de actio. §. bone fidei. So. dicit gl. super ver. habēs. intellige q̄ hoc debitū nō erat ligdū. Circa q̄ vide qd̄ no. gl. C. d. sen. l. cū papina. Soc. & ibi p̄ doc. ¶ Quoq̄ corā q̄ iudic. debet fieri ordinario. Dicit gl. prima q̄ corā iudice ordinario, & corā iudice delegato: de primo patet hic dū dicit, apud quēdā, & c. Et sic loquit̄ de iudice ordinario. De sc̄do patet ex ver. si vero forsan. j. eo. vbi iudex p̄t reculari. Et sic patet q̄ loquit̄ de delegato & c. Idē no. C. de sen. aut. & consequēter. in prima glo. Ex q̄bus iuribus dicit, qñq̄ conuentio & recōuentio fit super eodē negotio: & tūc secundū omne ius est idē: q̄a debēt fieri corā eodē iudice, ne causā cōtinentia diuidat: vt l. j. & ij. ff. de iud. ad eūdem iudic. & c. de iud. l. nulli. Qñq̄ cōuentio & reconuentio fit super diuersis rebus: et tūc aut actor cōuenit reū coram iudice ipsius actoris in certa quāitate: & tūc idē iudicē

cundū omne ius: q̄a reconuentio debet fieri apud eundē iudicē: vt l. i. idē. §. qd̄ si mutua. ff. de i. om. i. Qñq̄ actor cōuenit reū corā iudice ipsius actoris, quē p̄t euitare, p̄pter aliquā priuilegiū & tūc idē: q̄a apud eundē iudicē fiet reconuentio: vt l. ij. §. led & si agat. l. q. nō. ff. de iud. Qñq̄ actor cōuenit corā iudice q̄ nullo modo est ius iudicis: & tūc de iure veteri nō reperit̄ permissā reconuentio. sed p̄ ius Codicis introductū fuit: q̄a reus volēs recōuenire actorē p̄sistit hoc facere: nō tñ phibeat ire ad aliū iudicē d. l. cū Pa. hodie p̄ ius aut. imponit̄ reo necessitas, vt recōueniat apud eundē iudicē, si ipse reus vult agere, postea lite pendēte, vt hic. ¶ Quāro qualiter tractat̄ causa cōuentiois, & recōuentiois? Rñ. vt q̄ prior appellat, prior agat. Prius enim m̄debitur libello actoris reconuentiois. Sc̄do m̄debit̄ libello rei, & eadē inia postea terminabuntur. eadē intelligit̄. i. primō vna, postea alia. Predicta probant̄ in l. j. §. si. ff. q̄ sen. sine app. reic. in. & c. de cōpen. l. iij. & no. ff. de iud. l. q. prior. & c. de sen. aut. & consequēter. extra, de mut. pet. c. j. & tex. est & gl. extra, de ordi. cog. c. cū dilectus, & q̄ sit pena nolētis m̄dere mutua petitioni, dicit vt no. p̄ glo. in d. c. j. Sc̄dō ¶ Quāro, pone q̄ actor impetrauit iudicē delegatū contra reū & cepit eū cōuenire, reus recōuenit actorē: postea actor vult desistere: q̄rit̄ an reus p̄sistat̄ cogit̄? Nico. de Mat. dicit q̄ sic: q̄a iam est q̄litū ius reo: ergo & c. vt l. si post mortē. §. ff. bo. poi. cōtra Tab. Ita dicitur doc. in d. aut. & cōsequēter. in viij. q. ista fuit opi. Spec. p. d. l. si post mortē. §. ff. et per c. j. extra, de mut. pet. vt no. ipe in tit. de renun. §. j. ¶ Quāro, pone q̄ actor agit ad vnam rem: q̄ritur, an reus p̄sistat̄ reconuenire de pluribus rebus. Rñ. sic: istud probat̄ in c. d̄sp̄dia. de rescip. l. vj. & in c. j. extra, de mut. pet. & no. in c. ij. extra, eo. tit. ¶ Quāro, vtrū liceat actori cū reconuenitur à reo recusare iudicē, corā quo reconuenit. Quidā dicunt q̄ sic: vt hic: not. glo. super ver. forsan. idem quod hic not. in aut. offerat. C. de lit. contest. quod est verū: q̄a nō p̄t ipsum accusare propter aliquod priuilegiū, qd̄ cōmpeteret ipsi actori, p̄pter suam personā: secus si p̄pter priuilegiū causā quā intentat ipse actor. ¶ Nā si ipse actor egerit de spoliatione possessiois, hoc casu habet̄ exceptionē, si recōueniat: vt l. si qs ad se. C. ad l. iul. de vi publica. & l. fi. C. de cōpen. nisi reconuenitur super alia spoliatione, vt extra de or. cog. c. super. & in c. cū dilectus. eo. tit. possit etiā iudicē recusare in casibus not. per glo. in c. cū dilecti. extra de arbi. & iij. q. viij. c. j. §. cuius ius in agendo. & vide etiā quod no. in c. j. extra de mut. pet. ¶ Quāro qñ debet fieri ista reconuentio. In hoc sunt opi. Quidā dicunt ab initio in cōtinenti, & in ipia r̄sione vel parū ante, vel parū post, vt hic, ibi, mox em̄, & c. ista opi. tenet glo. hic, & in d. aut. & cōsequēter. Alij dicūt, q̄ p̄t fieri qñcūq̄ ante iniam. Et istud intelligūt, i. vsq̄ ad causā conclusionem: & ista opi. tenet gl. in c. j. extra de mut. pet. in ij. gl. Idē tenet Inn. in d. c. j. quid dicemus? Rñ. Aut reus vult q̄ causa reconuentiois simul tractet̄: & tūc vnietur cum causā principalit̄: & talis reconuentio potest fieri vsq̄ ad lit. contest. vel statim post, vel statim parū ante: & ita loquit̄ hic rex. & ista est prima reconuentio. Aut reus vult procedere secundū naturā conuentiois: non reconuentiois: & nō curat quod simul tractetur cum causā quam intentat actor, sed procedat iudicē

cundū naturam simplicis conuentiois: & tunc potest vsq̄ ad causā conclusionem. Ita no. doc. in d. aut. & cōsequēter in vlt. q. Ista opi. videtur probari in c. d̄sp̄dia. §. reus. de rescip. l. vj. inquantū dicit̄: reus pendēte iudicio p̄t agere per nomen cōuentiois. Ista distinctio probatur per gl. extra de ver. fig. c. fape. §. verum. in c. le. quod tene menti.

De æquali. do. & propter nuptias dona. Rubrica.

- 1. Aequalitas q. debet esse in dotibus & donationibus propter nuptias, in earum constitutione non in lucris: & an hodie seruetur? & nu. 6.
2. Si ex pacto de lucrando uxor nihil lucratur de donatione propter nuptias: uir non lucrabitur de pacto de lucrando dote.
3. Donatio propter nuptias soluto matrimonio q. redit ad uirum, sicut et dos ad uxorem.
4. Dote data per uxorem, an donatio propter nuptias dicatur ipso iure statim constituta.
5. Uxor q. nō lucratur fructus donationis propter nuptias: & ubi que utilitas erit mulieri.
6. Augmentum si fit à muliere, uir cogitur augere donationem propter nuptias.
7. Uxor in augmento facto per uirum, non praefertur creditoribus.
8. Confessio uiri cōfictis se habuisse centū nomine augmenti, nō praedicat creditoribus.
9. Dispositio huius constitutionis an habeat locum in creditoribus praeteritis: & etiam in futuris.
10. Dote augmentū factum à uiro uxori q. in dubio praesumitur factū in fraudē creditorū.
11. Mulier etiam si probaret per testes se fecisse augmentum in rebus mobilibus: tamen non habet priuilegium: habet tamen si creditores consentent. nu. 11.
12. Probatio per confessionē partis q. admittatur contra praesumptionem iuris, & de iure.
13. Maritus ut non possit dotem augere in rebus mobilibus, pro quanta quantitate debet esse debitor.
14. Notarius postq. h. dedit copiam instrumenti parti, illi non potest aliquid addere uel minuire, sine superioris autoritate.
15. Testis qui uult testimonium suum corrigere q. audiri non debet.
16. Celsio ut ualeat debet cedens uere habuisse pretium: nec suffiat confessio de recepto, sed debet probari pretium uere receptum.



Noniam. In dote & donatione propter nuptias constitutūda, et augmentis earum, æqualitas per oia seruari debet. Itē dote augmentum uerē nō fit de celebrari, qñ aut fraudari intelligit̄ ex tex. colligit̄. h. d. vsq̄ ad §. his consequens. ¶ In hoc prin. & in §. hoc igit̄. q̄ equalitas debet esse in dotibus & donationibus propter nup. nō solū in lucris, sed in constitutione, vt hic, & c. de pac. cōuen. aut. æqualitas. ¶ Et per hoc dicit gl. q̄ sicut ex pacto de lucrando interpolito. s. de dona. propter nup. vxor nihil lucrāt, nisi soluere fuerit parata: vt s. vt exac. in stan. do. §. si. econtra uir nihil lucrāt ex pacto interpolito super dote de lucrando, si nō soluit dona. propter nup. ita not. per hunc tex. & s. de non elig. sc̄dō nub. §. ff. in gl. mag. & hoc uoluit sentire gl. hic, super ver. uirū. ibi, & si alterutri & c. ¶ Sc̄dō per hunc tex. tenet gl. q̄ sicut sol. ma. dos redit ad mulierē, vt l. in rebus de iure dot. ita donatio redit ad uirū. Ita no. Infit. de don. §. est & aliud. & aut. dos data. C. de do. ante nup. & habuistis. vt exac. in stā. do. §. si. Et oia ista ponit tex. extra de dona. inter vi. & vxor. c. fi. ¶ Quāro, hic dicit̄ q̄ data dote cogitur uir dare dona. propter nup. quid ecōtra? an data dote sit ipso iure statim constituta donatio propter nup. vel debet agi vt constituat̄. De hac q̄ dicit vt no. gl. in aut. dos data. C. de do. ante nup. in j. gl. & ibi doc. tenēt opi. Mar. dicit̄, q̄ ipso iure est constituta, sed agit̄ vt iam constituta tradat̄. Circa quod vide C. de pac. cōuen. l. lege Leo. nis. in vlt. gl. quā intelligit̄ vt not. per doc. in aut. dos data. ¶ Quāro an vxor lucrēt fructus dona. propter nup. sicut uir dotē. Dicit̄ q̄ nō: q̄a sic dos nō seruaret oneribus matrimonij: qd̄ esse nō debet l. pro oneribus. C. de iud. do. Ita no. per gl. s. de nō elig. sc̄dō nub. §. vlti. & tangit̄ in d. aut. dos data. Quāro ergo, q̄ erit utilitas ipsi mulieri in d. do. propter nup. dicit vt not. in dicit̄ iuribus. & quod habuistis s. vt immo. antenup. don. in prin. ¶ Quāro an ista æqualitas hodie seruetur. Dicit vt in aut. æqualitas. C. de pac. conuen. ¶ Not. ex hoc tex. q̄ si alter cōiugum facit constantē matrimonio augmentū: & alter cogitur facere. ¶ Sc̄dō not. text. in ver. ne contingat. q̄ si vxor faciat augmentū nullo modo nocet creditoribus. Et sic habes q̄ si uir cōfictetur se habere centum nomine augmenti dotis, licet ista cōfessio noceat ipsi uiro: non tamen nocet creditoribus uiri: non habet vxor in illo augmento priuilegiū, vt creditoribus praferat̄: q̄a tale augmentū suspiciois nō caret, vt hic dicitur. ¶ Quāro de quibus creditoribus hic loquatur: an de praeteritis tantum, vel de futuris? Glo. quā est C. de do. ante nup. aut. sed iam necesse. dicit q̄ fortē habebit locum

cum tā in praeteritis quam in futuris, vt ibi no. in duabus gl. sed sed illa gl. videtur contra tex. illius aut. in n. dū dicit nullo vref aduerus alios creditores priuilegio: & sic patet q̄ vbi mulier facit augmentū uiro in rebus mobilibus, denegatur priuilegiū qd̄ habet mulier, q̄ creditoribus praferat̄. Ius uerō cōmune sibi nō denegatur: & sic posterioribus creditoribus praferat̄ & q̄ ius cōmune nō denegatur: no. d. aut. sed iam necesse. Præterea illa glo. videt̄ contra tex. l. j. C. de iud. ff. vbi distinguitur, aut uir est debitor, aut non. Nā uiro nō existente obligatio nulla est conuentio: nis suspicio, vt hoc §. in fi. ibi, erit circunuentiois & c. ¶ Itē videtur illa gl. nō bene loqui nisi tēpore augmenti poneret̄ aliqua in dicit̄ q̄ augmentū fuit factū in fraudē creditorū, vt l. sed si maritus. ff. qui & a quibus. tamē in dubio etiā praesumitur, vt dixi q̄ quid no. per docto. in d. aut. sed iam necesse. in viij. q. Et circa praedicta vide qd̄ no. Spe. in tit. de do. post diuor. resti. §. nunc de do. te. ver. & sic no. & in §. formatis. ver. quid si uir. ¶ Quārit gl. mulier facit augmentū dotis in rebus mobilibus uiro habenti creditores. & vult probare per testes q̄ uerē est illud augmentū ante. Si hoc est parata probare habet priuilegiū: dicit gl. super ver. priuilegiū. q̄ nō: quia est praesumptio iuris & de iure: cōtra quā nō admittitur probatio in contrariū. ¶ Sc̄dō quārit gl. pone q̄ creditores cōfictent̄ istā mulierē fecisse augmentū in rebus mobilibus, an ista mulier utetur priuilegio? Gl. hic sup. ver. scribat. dicit q̄ sic. ¶ Et sic no. ex his duabus glo. q̄ cōtra praesumptionē iuris & de iure, contra quam nō admittitur probatio in contrariū: a admittat̄ tamen probatio quā fit per confessionē partis. ¶ quod perpetuo tene menti. Idē quod hic no. Azo in sum. C. de do. ante nup. §. hac donatio. in fi. §. hic tenent doc. in d. aut. sed iam necesse. in v. q. & ibi alleg. hanc glo. ¶ Quāro in quanta quantitate debet esse debitor maritus, ad hoc vt augmentū dotis in rebus mobilibus fieri non possit. Dicit vt no. glo. in d. aut. sed iam necesse: & ibi per doct. in ij. q. Vltimō iste §. secundū Ia. de Bel. in ducitur ad duas q̄. ¶ Primō q̄ si tabellio fecit instrumentū, et dedit copiam partibus, q̄ nō potest aliud addere, vel detrahare sine superioris autoritate. ar. istius. §. in ver. si autem mulier. ibi qd̄ em̄ ab initio & c. & sic se pluries consuluisse dicit, inducit etiam pro hoc leos qu. ff. ad l. Cor. de fal. de ista q. dicit vt no. Spe. in ti. de instru. edi. §. postremo. ver. sed nunquid. ¶ Sc̄dō facit iste tex. q̄ si testis uult corrigere errorē suū postquā testimonij deposuit, nō debet audiri. dixi s. de testi. §. q̄a uerō saepe. & ibi no. ¶ Tertiō est in ar. iste §. secundū Iaco. de Bel. q̄ si est facta celsio pro certo pretio, & pretium cōfiteatur cedens re: cepissent uerō probetur illud pretiū solutū, nō ualeat celsio. Facit lab Anastasio. & l. per diuersas. C. man. Vnde dicit ipse si opponatur exceptio simulationis, oportet probari uerē pretium esset datum. De hoc est tex. cum gl. super ver. solutarum. in d. l. per diuersas. & probatur etiam in tex. in d. l. ab Anastasio. ibi dū dicit: & re ipsa persoluunt & c.

His consequens. Mulier priuilegijs dotalibus uti potest aduersus oēs creditores uiri: etiam si eorū pecunia res sit empta vel recepta: exceptis creditoribus quorū pecunia militia est empta. h. d. Quāro in §. isto his consequens. dicitur hic, & alius posterior & c. ¶ Vtrū mutuas in refectione praferatur mulieri, si mulier est posterior in tēpore. Gl. hic super ver. posterior. dicit q̄ sic. Idē probat̄ in l. asiduis C. qui po. in pig. ha. & l. interdū. ff. eo. tit. & in l. qd̄ quis. ff. de pri. cre. De qua tangunt doc. in aut. quo iure. C. qui po. in pig. hab. ¶ Quārit glo. an ille ex cuius pecunia est res empta, habeat illā re obligatā. Dicit vt in gl. super ver. agrū. Pro cuius glo. declaratio ne uide quod no. C. qui po. in pig. ha. l. licet. & aut. quo iure. co. ti. & l. interdū. ff. eo. tit. & l. qui in nauem. ff. de priu. cre. & l. quod quis eo. ti. Vltimō circa §. quia uerō. & huius uide quod habuistis. s. de exhib. reis. §. optimum. & quā ibi dixi. ¶ Dos data filiae à patre dicitur esse alienata ab omnibus bonis patris. ¶ Dos reuerfa ad patrem illam minuire non potest in praedictum filiae: nisi eius substantia esset diminuta. ¶ Dote an ratam habere debet filia quae non uult secundo nubere, sed uult ingredi monasterium, uel effecta est beguina. ¶ Pater qui dedit dotem pro filia, & stipulatus est dotem sibi reddi: an per hoc ius consolidationis perdat̄. ¶ Pater an alienare possit dotem filiae datam si est ad eum reuerfa. Dote à patre pro filia data, & in ipsius patrimonio reuerfa. nō licet

patri, cū filia secundō nubit eam diminuat, a remissū patris substantia fuerit diminuta: tūc enim secundū eius facultates dos erit cōstituta. h. d. ¶ No. tex. ibi: quia semel alienata & c. q̄ dos data filiae à patre, dicitur esse alienata ab omnibus bonis patris concord. ¶ sunt in glo. ¶ Quero quid addit iste §. & aut then. sed quamuis. C. de rei vxor. acti. ad ius antiquū: nonne idem erat de iure antiquo, vt l. si socius pro filia. ver. quod si salua. ff. p. foc. Rñ. d. l. si socius. dicit q̄ dos debet reuerfī ad patrem cū suo dnere, vt dotare possit: nō diem vt dotare debeat, & q̄ pater dotē ad se reuerfiam diminuire poterat. sed hodie per istū §. & aut. quāuis. dicit q̄ pater nullo modo diminuire possit, nisi in casu quando eius substantia esset diminuta, vt hic dicitur. Quero pone q̄ filia nō nubit secundō, sed intrauit monasteriū, vel non intrauit monasteriū, sed est effecta beguina: nunquid debet habere dotem, sicut si secundō nupsisset. Dicit vt per doc. in d. authent. quāuis. in iij. & v. q. ¶ Quāro pater dedit dotē p̄ filia, & eā est stipulatus sibi reddi: an per hoc perdat̄ ius consolidationis. Hic, & in d. aut. quāuis. videtur text. quod non. Videtis enim quod si dos redit ad patrem, b tenetur eam seruare filiae secundō nubenti. hac q̄ formatur. C. de rei vxor. l. actio. vna. §. uideamus. & ibi per doct. ¶ Vltimō quāro: an istā dotem reuerfiam ad patrem possit alienare pater. De hac q̄ dicit vt not. per docto. & glo. C. de iure dot. l. rem quā. & in d. aut. then. quamuis. ¶ Dominium rerum donatarum propter nuptias q̄ transcat ipso iure in mulierem. ¶ Celsio in quibus filia agit ad dotem sine patris consensu. ¶ Pater sine filia potest ad dotem agere: & etiam ipsi filiae agenti consentire. ¶ Vtrū quando dicatur inchoare malē uti sua substantia. ¶ Dos quando dicatur magna uel parua. ¶ Filia quo casu possit dotem profectitiam repetere sine patris consensu. ¶ Dos data socio potest repeti si ad inopiam uergat. ¶ Uxor marito ex bannito quando repetat dotem eidem datam. ¶ Bannitus an equiparetur deportato. ¶ Peregrinatio deducit quem ad mortem & paupertatem.

Illud quoque. Si filia cū fratribus uenit ad successio nem paternam, debet dotem conferre, aut tantō minus in sua portione suscipere, uiro existente locuplete, uiro autem ad inopiam deducto si mulieri potest imputari cū uir malē inchoauerit uti substantia q̄ dotē nō exegerit: tunc dotem cōferre debet, vel tantō minus accipere imputari aut potest in casibus hic expressis. alia si mulieri nihil imputari poterit, cur dotē nō exegerit, solā actionē licet inanē debet cōferre: his obtinētibus in oibus parētibus à quibus dos fuit perfecta si de eorū successione quārat. h. d. vsq̄ ad fi. ¶ No. hic tex. in ver. sicut sub p̄tate & c. q̄ rei donata p̄pter nup. transit dñū ipso iure in mulierē, vt hic dū dicit q̄ mulier p̄t tales res uēdicare, qd̄ no. p̄ gl. C. de iud. do. aut. donationē. ¶ Sc̄dō uerō not. sex casus in quibus filia p̄t agere sine patris cōsensu, si uir incipit uti malē substantia sua, uidelicet si ampla est dos à patre, vt hic in ver. si uerō maior. Itē si dos est aduentitia. Ita dicit gl. super ver. ualere. posita in d. ver. sicut in fi. Ita etiā uidet̄ in d. aut. qd̄ locū. C. de colla. que sumit ex isto §. & ibi expressē tenet hoc gl. licet in illa aut. uideat̄ de hoc dubitare, sed cum prima opi. cōcor. C. de bo. quā lib. l. cū nō solū. in gl. mag. Et hac opi. tenēt doct. in aut. qd̄ locū. circa quod uide quod no. in l. ij. §. qd̄ si in patris. ff. sol. mat. Oppo. ¶ ad hūc §. sicut sub p̄tate. & uidetur q̄ nō debeat agere filia cū cōsensu patris, sed ipse pater, vt l. si. vbi autē. C. de bon. quā lib. gl. hic ponit tres opi. & idē qd̄ hic no. gl. etiam in d. aut. quod locū. quā opi. firmat in lege cōtraria. vnde illa leges nō uident cōtrariae huic §. quia licet dicat filia posse actionē de dote

Et ibi ad materiam vide Bal. & d. Ale. de Imo. in d. l. ex facto. in vj. col. ver. extra gl. tigitur cu...

exercere cu consensu patris: qd nec ibi negatur fieri posse: in hic no excludit patrem actione de dote posse interare: imo permittit, vt hic in ver. sin aut illa. Ibi ille aut neque mouit, neq; consensit &c. No. qd hic dicit, mouit: & sic videtur poni i arbitrio patris...



Mouimus. Duo rei promittendi constituitur si adiectum fuerit vniquoq; in solidu teneri: quo casu vtroq; soluendo existere, & presente: quilibet conuenit pro parte, & negotiu coter examinatur: & fertur sententia. Sed alio non existente soluendo in totu vel in parte. vel si est abiens, conuenitur alter in solidu, vel in eo quo alter soluere non potest, & per iudicem ordinariu ad iudicem venire copellitur: his in futuris in oibus obtinerebus. h. d. No. ex hac costu. duo. Primu, modum exigendi duos reos debendi. Secundu no. in q. sin aut iudem q in vno & eode libello possunt conueniri plures rei debendi. qd intelligit siue conuenia quilibet pro parte, siue petam in solidu, hoc adiecto q vna solutio sufficiat. Ita intelligitur ibi: mox &c. & ibi: communiter aut inferre, &c. Ad idem C. eo. aut. hoc ita. q iuritur ex ista consti. Et q possint plures rei vno libello in solidu conueniri, dicendo in libello ita q vna solutio sufficiat, probatur in l. j. C. si plu. vna sen. coden. fue. vbi apparet q iudex potuit in solidu condempnare. ergo concluditur q in solidu erat actum in libello, vt sententia sit conformis libello: vt l. vt fundus. ff. com. muni diu. facit tex. cu glo. in l. si mandato Titij. s. Paulus. ff. ma. Hoc tenet Dy. ff. de lega. ij. l. si pluribus. & lac. de Are. in l. iij. s. j. ff. de duos. reos. facit l. in exec. s. in solidu. ff. de ver. ob. q. Quare gl. sup ver. cedere. quid in pluribus tutoribus, dicit vt in gl. & idem dicit gl. in pluribus fideiussori. & costu. qd dicit vt in gl. Sed contra hoc op. & videtur, q vbi sunt plures fideiussores, quilibet teneat in solidu: vt l. si. ff. de pup. salua fore. Sol. Aut loquimur in pluribus fideiussoribus: aut in alijs. Primo casu, aut sunt plures fideiussores vnus tutoris, & quilibet teneat in solidu: vt in lege contraria. Aut sunt plures fideiussores pluriu tutoru: & tunc quilibet conuenitur p parte beneficio diuisionis: vt l. si pupillus. ff. de adm. tu. Scdo casu habet locu qd dicit in gl. Quare gl. qd erit de iure antiquo, qn no erit hoc adiectu. & quilibet eoru teneat in solidu. Glo. super ver. sustinere. dicit q idem. Et sic not. ex hac gl. per hanc aut. iuri veteri nihil est derogatu in modo constituedi duos reos eo q olim & hodie erat necesse agi. q quilibet eoru in solidu teneat. Et sic lic. ista videtur velle, q hodie duo rei debendi constituitur eode modo quo olim. Gl. qd est ff. eo. l. ij. dicit q olim constituebant duo rei debendi siue expressis dicebat, siue tacite: sed hodie requirit q in solidu expressis teneant: alias licet: vt hac constitutione. & hoc tenet Azo in Sum. C. de duo. re. s. hodie sciend est. Tagit etia ff. e. ti. l. reos. s. cu in ta. Et hac opi. q hodie sit necesse q expressis agatur q in solidu teneant nec sufficit dicere q sint duo rei, nisi expse dicat q in solidu teneant. tenet Iaco. de Are. ff. eo. l. ij. s. ff. de ver. ob. l. stipulationes non diuidunt. in prin. & Dy. ff. l. reos. s. cu i tabulis sed contra tenet gl. videlicet q modo constituedi p ista constitutione nihil iuri veteri sit nouatu: sicut olim modo constituebant duo rei, ita et hodie. sed tm in modo exigendi. Ita no. insti. de fideiuss. s. si plures. in d. l. reos. s. cu in tab. ff. eo. & tangit in aut. hoc ita. i. ij. gl. C. eo. & ita tenent doc. ibi. in j. q. & hoc tenet Iac. de Bel. hic. & hic dicit in tex. si vero etia aliqd tale adijciat &c. dicit p hac verba expse, vel et equipollentia, sicut olim. Quare gl. sup d. ver. cerede. circa si. an beneficio huius constit. possit renuciari. Dicit vt in gl. & bene q sic. Idem not. in aut. hoc ita. C. eo. ti. s. vl. Quare hic glo. an per istam constitutionem, sicut quando sunt plures rei debendi quilibet p parte debeat conueniri ita eodra vt ibi sunt plures rei credendi, debeat eoru petitione diuidere: an poterit quilibet in solidu agere: sicut in l. ij. ff. e. Gl. dicit q non. Ex qua gl. not. q ista constit. & aut. hoc ita. non habent locu in pluribus reis credendi. qua gl. perpetuo tene mentu. Quare gl. super. ver. legibus. an per ista constitutione sint correcta iura qd dicunt q vno reo coueto alter non possit conueniri. Dicit vt in glo. Itē an sint correcta iura, que dicit q interruptio facta per vnu ex pluribus reis debendi, proficit: & an interruptio facta per vnu proficit alijs: Dicit vt in glo. Et circa primu vide quod no. Dy. & lac. de Are. in l. ij. & in l. reos. ff. de duobus. re. & qd no. Azo. in Sum. de duo. re. s. porro. q dicit. Circa secundu vide qd no. in l. lex duobus. ff. e. q. glo. distinguit. Aut sunt focij aut no. Si sunt focij facta lit. cote. ab vno ex duobus reis crededi ille preoccupat sibi debitum. adeo q alteri solui non potest. Ita habes in tex. in l. fideicomissa. s. ite si quis. ver. ple. runq. ff. de leg. iij. Itē gl. inducit huc tex. ibi: alterna fideiussor. in ar. ad q. q duo rei debendi inuicē fideiubeat. Hic glo. breuiter tangit,

tangit, & tigitur in l. reos. in princip. ff. de duob. re. & plenē per glo. in l. iij. in fi. ff. ad Velle. de quo no. per docto. in l. j. C. de duobus re. in j. q. & per Iaco. de Bel. hic. q. Vltimo quero tenedo opi. Mar. q duo rei videantur inuicē fideiubeo: an cu couenio vnū de duobus reis debendi, dabitur dilatio reo presenti ad presentandū reū absentē, sicut datur fideiussori ad presentandū principi palē: vt s. de fideiuss. s. j. Glo. hic super ver. absentes. dicit q no. & circa eā vide q no. glo. C. de fideiuss. auth. presente in j. gl. & qd no. Specu. in titu. de renun. & conclu. s. j. ver. quid si sunt.

De tempore non solutæ pecuniæ, super dote. Rubrica.

- 1 Exceptio non numeratæ dotis opponi potest tam à minore quam à maiore.
2 Exceptio dotis non numeratæ semel proposita est effecta perpetua, & ad heredes trahit.
3 Idem in exceptione non numeratæ pecuniæ.
4 Rem suam alienare uel donare uidetur qui patitur suam rem prescribi.
5 Querela non numeratæ dotis proponi debet in scriptis: & proponitur etiam si proponenti nihil petatur.
6 Exceptio non numeratæ pecuniæ proponi debet in scriptis: & proponi etiam si apponenti nihil petatur, potest.
7 Confessio receptæ dotis factæ per maritum quando sibi preiudicat, ut apponi non possit de dote non numeratæ.
8 Exceptiones an sint in scriptis proponende remissiuæ.
9 Protestatio quando fieri debeat in scriptis.
10 Exceptio non numeratæ dotis an sit peremptoria uel dilatoria, remissiuæ.
11 Renunciari an possit exceptioni non numeratæ dotis: & non numeratæ pecuniæ, & cū imramento.
12 Istauerba à tempore nuptiarum qualiter intelligantur, remissiuæ ad glo.
13 Maritò minori consentienti se dorem recepisse, qualiter succurratur.
14 Restitutio q. competat etiam minori, licet sit tutus exceptione.



Mnes. Exceptio non numeratæ dotis, olim toto tempore matrimonij, & eo soluto intra annu cōpetebat: hodie verò si matrimoniu intra bienniu durat prædicta cōpetit exceptio: et etia eo soluto cōpetit intra annu: matrimonio vero soluto, vltra bienniu, intra decenniu dicta exceptio viro, & hæredibus eius cōpetit solūm vsq; ad tres menses, licet matrimonio post decenniu soluto, si vir est maior nullū habet remediū. Si verò est minor: tūc ei restitutio dat vsq; ad duodecim annos à tempore nuptiaru: hæredi autē eius maioru dat annus, sed si minor minoru, vel maioru successerit, quinquenniu ei dat: his in futuris tantū calibus obtinētibus: in pendētibus autē matrimonij s.

- 1 alia tempora statuunt. h. d. totus iste tit. No. ergo ex hac constitutione q exceptio non nume. pecu. dotis potest opponi tā à maiore quā à minore. Secundo no. ver. si vero maior. q femel hac querela proposita exceptio est facta ppetua, & ad hæredes trahit. mittit. Idē habes in excep. non nu. pe. vt C. de no nu. pe. l. si in tra. s. in autē. & l. cū vltra. e. ti. habes etiā de exce. no nu. dotis. l. in contractibus. in fi. eo. tit. habes etiā de vtraq; in l. si præses. C. de ep. au. Tertio no. in ver. vbi enim. licet q q patit rē suam præscribi, videtur, velle rē suā alienare, vel donare. Pro hoc de verb. sig. l. alienationis. ff. & C. de his qui à nō do. ma. l. vlti. Quarto no. ibi, cū testatione. q querela non nu. dotis, debet proponi in scriptis: & potest proponi etiā si cōtra pponētē nihil petatur. 5 Circa hoc qro qd in excep. no nu. pecu. hac q. format gl. in aut. then. hanc aut querelā. C. de nō nu. pe. & ibi loā. tenet q sic. Idē no. Insti. de ver. ob. in prin. de hac q. est casus in l. in cōtractibus. s. in omni. C. de nō nu. pec. vbi per omnia idē dicitur in excep. no nu. do. vbi etiā probatur q licet actor nihil petat potest reus illā querelā proponere. de quo no. gl. in l. si in tra. C. de nō nu. pe. cu. j. Secundo op. & videtur q qn maritus confiteor dote habuisse, et recepisse q nullo mō possit exceptio nō nu. do. opponere. vt in contractibus. s. j. C. de nō nu. pe. iol. veritas est ita: nā quandoq; vir cōfiteretur solutionē dotis ante correctionē instrumenti, vel in ipso instrumento dotali: & tūc habet locu ista constitutio. & l. in cōtractibus & prædi. aut. ibi posita. Quandoq; maritus factis instrumentis dotalibus, & recepta dotis promissione, postea ex interuallo confitetur dote sibi solutā. & isto casu talis confessio statim sibi præiudicat. Ita loquitur d. l. in cōtractibus. s. j. & hoc potuit velle sentire glo. sup ver. restō. dū dicit, & hic cōscripsit se dote &c. Et circa prædicta vide qd no. doc. in l. qd de suo. C. de do. cau. nō nu. j. Quarto hic dicit q querela debet pponi in scriptis: qd in alijs exceptionibus. ista q. format doc. in aut. hanc aut querelā. C. de nō nu. pe. Circa qd vide qd habes in ca. qm cōtra falsam. extra de probat. j. Sed quero, quid in protestatione,

an debet in scriptis proponi? Dic breuiter a qnq; pro testō succedit in loco actionis: & tūc debet in scriptis pponi, vt in l. vt perfectus. C. de an. exce. qnq; nō succedit in loco cū actionis: & tūc regulariter potest proponi in scriptis, vel sine scriptis, vt l. fi. C. de neg. gest. & in l. scire oportet. s. oportet. ff. de excu. tu. Fallit in protestatione q fit filio furio fieri, & q regulariter pro testamento potest fieri sine instrumentis: tagit gl. C. de pign. in l. pe. in glo. parua. hoc tenet lo. Mo. in ca. in generali. de re. iu. lib. vj. j. Quarto an ista exceptio sit peremptoria, vel dilatoria? Circa istā q. vide no. gl. Insti. de excep. s. appellatur. super verb. semper agentibus. circa fin. & per doc. in v. q. C. de pbat. & Spe. in ti. de exce. s. j. ver. exceptiones. j. An autē exceptioni nō numeratæ pecuniæ, vel nō nu. dotis possit renunciari? p iurē ita q po stea nō possit pponi. Dicit vt not. doc. in l. si ex cautione. in iij. q. C. de non nume. pecu. j. Quarto in ver. & si quidē dicitur hic q à tempore nuptiarum qualiter intelligant ista d verba. glo. hic super ver. nuptiarum ponit opinio inter Mar. & Bulg. Sed opinio mar. ti. ponit glo. hic in authentic. l. minor. C. de tempo. in integrū restitut. & ibi per doc. & per Iac. de Bel. hic. Vltimo glo. numerat lex specialia circa istū. s. quod dicitur in d. gl. & idem no. in d. aut. minor. vbi glo. addit septimū. quod dicit vt ibi. j. Quare gl. super dicto verbo resti. pone q maritus minor confessus est dote recepisse qualiter ei succurrat. Dicit quidā q nō habebit restōne cū habeat exceptionem de iure, sicut quilibet maior, sed hic loquit qn post confessionē dotaliū instforū maritus est confessus dote recepisse, quo casu maiori nullū remediū competit, vt l. in cōtractibus. C. de non nu. pe. minori verò restituo competit, prout hic dicitur. Gl. verò tenet oppositū, q loquitur qn an. confessionē dotaliū instrumentorū maritus minor confessus est dote recepisse: quo casu licet cōpetat exceptio de iure cōtra: tūc cōpetit restitutio; Et sic no. gl. j. q. licet minor sit tutus exceptione de iure communitū competit restitutio. Idem tenet glo. in l. in causa. la. ij. in prin. & s. Pōponius. hic alle. Istā opi. tenet Iac. de Bel. quicquid not. per glo. in l. iij. s. sed vtrum. ff. de mino.

Collatio octaua.

Neque utrum quod ex dote est, neque mulierem &c. Rub. Lucrum quod facit coniunx ex dote uel donatione propter nuptias, si non transit ad secundas nuptias, an sit suum. Lex bona, & aqua quando tolli possit per contrariam consuetudinem. Donatio propter nuptias soluto matrimonio, quod redeat ad virum, sicut dos ad mulierē.



Liquidem. Matrimonio soluto morte, dli uortio, vel bona gratia, lucrū dotis, vel donationis propter nuptias debet seruari liberis illius matrimonij, quo ad proprietatē vsufructu solo à lucratē retento, & idē quod ab altero cōiugū querit, retinet his obtinētibus in futuris calibus: et siue cōiuges ad scda vota nō trāsierint, siue nō. h. d. j. op. & vj. q. vbi cōiugū lucrās, ad scda vota nō trāsierit lucrū deat esse suum, vt s. de non eligen. secū nubē. s. Gregoria. & s. de nup. s. soluto. Sol iure C. si coniunx. transibat ad scda vota lucrū erat suū, vt l. generaliter. s. fi. & l. hac edictali. s. fi. & l. si q. prioris. C. de secū. nup. & idē erat per ius aut. per dictū. s. Gregoria. & d. s. soluto. nisi in casu videlicet qn transiens ad scda vota. lucrās habet filios primi & secūdi matrimonij: vt s. de nup. s. neq; illud. & ibi no. & C. de secū. nup. l. cū alijs postea superuenit ius istius cōstitutionis qd corrigi. s. Gregoria. & s. soluto. postea superuenit ius vt fra. fil. j. eo. quod corrigi istā cōstitutionē in nō transeuntibus ad scda vota, vbi statuit q lucrās nō transiens ad secūda vota habeat virilē portionē vna cū filijs de qua potest facere quicquid vult in transeunte autē ad secunda vota, hac cōstitutio & iura antiqua remaneret incorrepta, vt s. de nup. s. si verò exceptat. & ideo super d. l. generaliter. s. fi. posita est auth. vxorē.

De duobus reis promittendi. Rubrica.

Quare gl. Rubricæ, vnde dicat reus. Dicit vt in glo. rubricæ. & ff. eo. in rubri. per Azo. in summa C. de duo. reis. Sed veritas est quod reus dicitur à re. & ita dicit textus de verborum significat. in capitu. forus.

- 1 Plures rei debendi vno libello conueniri possunt siue in solidum, siue pro parte conueniatur: adiecto q. unica solutio sufficiat.
2 Plures tutores, uel fideiussores quando vno libello conueniri possunt.
3 Hodie per istam constitutionem in modo constituedi duos reos: q. nihil innouatur: sed in eo modo exigendi sic.
4 Beneficio huius constitutionis q. renunciari possit.
5 Dispositio huius constitutionis q. non habet locum in duobus reis credendi.
6 Hæc constitutio an corrigat iura q. dicunt q. vno reo coueto alter non possit conueniri: An corrigat quod dicitur q. interruptio facta per vnu ex pluribus reis debendi proficit. Duo rei debendi an inuicem fideiubeant.
7 Vno ex duobus reis conuenio present. an ei sit dampna dilatio ad præsentandum alterum absentem.

Non currit. Sed ab extra qro qd si appellas...

quæ sumit ex isto §. & post d. aut. posita est aut. si tamē q sumitur ex d. §. fi. vi. fra. fil. &...

opi. videlicet q appellas habet solū istud tēpus qd supererat de biēnio facti cōpromissi...

De testamentis imperfectis & c. Rubrica.

- 1 Testamentum in scriptis imperfectum inter liberos, an valeat: & quando, nu. 2, 3, & 4.
2 Instrumenta debent scribi claris & apertis literis, & an per signa.
3 Testamentum inter liberos probatur duobus testibus, etiam si unus: & sufficit fortuiti.
4 Fœmina potest esse testis in codicillis.
5 Rescripta contra ius elicta, an valeant.
6 De questione, an testamentum continens in se verba derogatoria tollatur simpliciter per secundum & c.

Constantino. Testamentum in scriptis imperfectum inter liberos valet, si per literas sciens propria manu claris literis & indubitatis per coniequentia, non per signa scripterit liberorum nomina, & numerum vnciatum, & signa rerum, & in eo legata, fideicommissa, & libertas relinquere poterunt: testamentum primum a testatore conditum non tollit, nisi testator & tale expressè declarat corā septē testibus illud testm non valere, & secū dū testm faciat perfectū, vel non scriptū perfectā volūtate. Itē diuisiones honorū liberis à patribus facta valēt. dūmodo ipsorū subscriptiones interuenierint, vñ ipsius patris subscriptione inter filios interueniente vel non. h. d. & c. Not. in ver. numerorum. q infra nō debent scribi p signa, sed claris & apertis literis, vt hic, & C. de test. aut. qd sine. Pro cuius declaratione dic q qdā iunt signa verificata, & cognita, vt pōnat x. p. decē, & c. p. centū: tunc talia signa possunt in instris apponi: & tale instrumentū pbat, vt l. quonies. §. ij. ver. sed si quis pro centum. ff. de heredi. insti. Fallit in casu huius consti. Fallit etiam in libris iuris ciuilibus, quæ etiam per talia signa visita scribi nō debent, sed licet literis claris & apertis: vt l. ij. §. pe. C. de vet. iur. enu. & in prima constitu. Codic. circa fi. Quædā sunt signa inuoluta, & incognita: tūc instrumenta scripta per talia signa, nec valēt nec probāt: vt l. i. ed. cū patrono. in ff. de bo. pos. Opp. & videtur, q testamentū imperfectū inter filios nō valeat nisi patris subscriptio, vel omnīū filiorum interueniat. s. de triē. & semil. §. & quod sæpe. posito. C. fami. erc. i. aut. si modo. Solu. Aut pater faciēdo testamentū solēne inter filios vult seruare solēnitatem hīc positam: & nō est necessaria subscriptio, vt hic. Aut eam non vult seruare: & tunc est necessaria, vt in contrarijs. Sed cōtra p̄dicta opp. hic videt q qn̄ pater facit testamētū imperfectū inter filios, nō sit necessaria solēnitās hīc posita, nec subscriptio, de qua loquitur hic §. vlt. l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. Sed dic q illā hōdie corrigit, per iura p̄dicta. Io. verō & Bul. & Azo, & quasi oēs glo. tenent, q aut loquimur in testamēto imperfecto nūcupatio fīēdo inter filios: & tūc etiam habet locū §. ex imperfecto. & l. fi. C. fa. erc. Aut loquimur in testō imperfecto in scriptis: & tunc habet locū hęc constō, & d. §. & quod sæpe. & per hoc est derogatum illi §. & d. l. fi. C. fa. erc. i. vt requiritur solēnitās illius §. & quod sæpe. vel solēnitās illius consti. & opi. istā tenet gl. hic, & in aut. si modo. C. fa. erc. i. & in aut. quod sine subscriptione. C. de test. vide quod no. la. de Bel. & iacob. de Rauē. in d. aut. in j. q. t. Quæro, an de iure antiquo valeat testamentū imperfectū inter filios: Glo. super verbo, valere. hic dicit q sic. Allegat l. peto. §. mater. ff. de lega. ij. Tu verō dic, q ibi erat per omnia perfectū, nisi quo ad tutoris dationem: & sic de iure antiquo non valebat testamentū imperfectum. Et hanc solu. ponit glo. in d. §. ex imperfecto. & eā approbat in d. l. fi. C. fa. erc. & reprobat opi. hic positā. Quæro, hic dicitur q duo requiruntur ad hoc vt testamentū in scriptis imperfectum inter filios tollatur per secundū. Pone q in secūdo testamento, quod pater facit instituit etiā filios: nunquid est necesse q pater illam solēnitatem seruet, ad hoc vt tollat istud testamentum. Vide gl. no. hic super ver. perfecta. & eam tene menti: licet loquatur sub dubio fortē. Ad quā glo. vide quod not. lac. de Bel. hic. & doc. C. de test. aut. hoc inter liberos. in j. q. vbi allegant hanc gl. & qd

Qd sic. Limita verū, nisi sit clausula: toties poena comittat, quoties fuerit cōtra factū, scdm Lap. & Card. in d. cle. qd. diu. Itē verū, nisi sit emologariū, vel approbatū laudū, latē vel expressē, vt per Bal. in d. aut. si tñ. al. se. in tex. in verbi. qd si arbitri. & Philip. in c. ex ratione. v. l. q. de app. xij. col. vbi vide omnino.

Tempus non eligendi non currit. Tempus appellationis exercende an incipiat currere à die appellationis interpositæ. Tēpus appellationis prosequēde prorogatur per cōpromissū. Dispositio huius constitutionis loquens in causa ciuili, habet locum etiam in causa criminali, de qua compromissum fieri poterat.

De appellationibus. Rubrica.

- 1 Partes an possint expressè conueniri, ne tempus appellationis prosequende currat.
2 Pars contra quā lata est sentētia per arbitros super causa à qua appellauerat q potest solvere poenam, & redire ad iudicem appellationis, non obstante lapsu fatalium.
3 Compromisso deserto appellans habebit tantum tempus ad prosequendam appellationē, quod supererat de biēnio facti compromissi.

Vbi actorum. Appellatione à sentētia interposita, si postea de partium volūtate fiat compromissum in arbitros, tēpus appellationis exercendæ non currit, donec causa apud arbitros durat, sed si post finitū cōpromissum biēniū tēpus currit: firma manet prima sentētia. No. primō q nō negligētī tēpus non currit. Secundō no. tex. in veric. deinceps. ibi, aut nō motæ, qa hic videtur tex. expressus q tempus appellationis exercendæ incipit currere à die appellationis interpositæ. Ad idem in aut. si tamen. C. de tempo. app. de quo no. C. de temp. app. l. fi. §. illud. & per docto. in aut. ei. q. eo. tit. in j. & ij. q. Dixi de hoc s. de iudi. §. audient. verlicu. appellationes. Vltimō nota q tēpus appellationis exercendæ, potest prorogari p partes p viā cōpromissi. t. Quæro nunquid qd hic dicit de causa ciuili habebit locū in cā criminali, vt postea q causa est cōpromissa, de qua possit fieri compromissum, vt l. non distingue. mus. §. Iulianus. ff. de arb. & elapui. est biēniū coram arbitris: nūquid possit postea rediri ad iudicē? Gl. sup. verbi. biēniū. hic postea dicit q non. In cōtrariū facit primō: qā cū indistinctē loquar hic tex. nec est dare rationē diuersitatis inter actiōnē ciuile & criminalē: cū em̄ nō fuerit negligēs non debet tps currere, sicut dicit hic in cā ciuili. Nō obst. l. in gl. allegata: qā loquitur cū de sista accusator ab accusatiōe, quo calu postea ad illā accusatiōnem redire nō pōt, vt dicitur l. i. fecus vbi accusator non desistit, sed semper agit, vt s. dixi. t. Quæro, hic dicit q p viā cōpromissi pōt prorogari tps appellationis exercendæ, nūqd p expressum cōsēnium partium pōt fieri q istud tps nō currat. Dic vt habes in tex. & gl. in ver. cōpromissum. i. cle. quādiu. de ap. vbi per illū tex. & hac cōstitutionē admittit, vt ibi not. in glo. t. Quæro, pone q arbitri tulerūt sniam: modō appellās vult soluere poenam & redire ad iudicē appellationis nō obstante tps cursu, nunquid possit? Doc. nostri tenēt q sic: & in d. aut. si tñ. in ij. q. & no. per gl. in d. cle. qd. diu. t. Quæro nunquid deserto cōpromisso appellās habebit integrū biēniū. Et vt hic text. q sic, in ver. si verō ē. vbi dī q si deserto cōpromisso labatur biēniū: irrita manet sentētia: ergo apparet q appellās à deserto compromisso habet integrū biēniū. Cōtrariū tenet hic la. de Bel. i. duobus verbis. quā opi. tepēt doc. i. d. aut. si tñ. & glo. d. c. quādiu. de ap. in cle. Et ista

no. ipsi in ij. q. t. Quæro, in testamento qd facit pater inter filios, quot testes requiruntur. Glo. magna hic. quæ est super ver. dere linquat. & s. eo. §. nos igitur. dicit q sufficit duo testes siue marres, siue fœminæ. Ex qua glo. nota duo. Primō, q in testamento inter liberos facto à patre sufficiunt duo testes. Idem no. C. de testa. q. sine subscriptione. C. fami. erc. i. l. fi. s. de trien. & semil. §. & quod sæpe. & sufficiunt fortuiti: vt no. glo. C. de codi. l. fi. Secūdo nota ex dicta glo. t. q in testamento facto inter liberos potest mulier esse testis: licet aliās repellatur: vt Insti. de testa. §. testes. ff. de testi. l. ex eo. Et idem quod hic no. in d. aut. quod sine. Pōt esse etiā mulier testis in codicillis: vt no. in l. fi. C. de codic. & l. qui testa. §. mulier. ff. de testa. t. Vltērius glo. in §. & si qui. j. eo. in d. dicit hunc tex. ibi: hoc ipsum expressum, & c. in argu. q valeant rescripta contra ius elicta, si expressè dicatur, non obstante hac lege. Idem quod hic no. in dicta auth. quod sine subscriptione. & l. si quis in principio testamenti. ff. de lega. iij. & s. quib. mod. natu. effi. sui. §. fi. col. vij. & no. in c. j. de consti. lib. vj. & in Specu. de instru. ed. §. nunc autem videndum. ver. sed & scias. Vltimō Iaco. de Bel. ponit hic vnam t. quæstionem quam disputauit in ista ciuitate, vtrum testamentum continens in se verba derogatoria tollatur simpliciter per secundum testamentum, nulla merione habita de illis derogatorijs verbis. & si nō tollitur: an debeat tolli per verba spacialia tantum: an sufficiant verba generalia. De qua quæstione dic vt hic plenē habes per eum. & no. per glo. & docto. in l. si quis in principi. & in l. si mihi & tibi. de lega. j. & per Dyn. in c. quod semel. de regu. iur. lib. vj. per Cy. C. de testa. l. sancimus. & plenius in disputatione quæ incipit, præcelsit prima voluntas.

De restitutionibus. Rubrica.

- 1 Rogatus de restituendo quod potest diminuerē quartam partem eius, quod superest de hereditate.
2 Pro redimendis captiuis quædam permittuntur, quæ aliās non permetterentur.
3 Reuendicatio datur fideicommissario pro rebus alienatis per heredem.
4 Rogatus restituere, quando præstat cautionem de restituendo.
5 Quarta, de qua hic, potest minui, tam pro dote restituenda, exigenda, uel soluenda à grauato.
6 Rogatus simpliciter restituere potest bonis alienare, tamen pro dote pro filia constituenda, & soluenda, quæ restituenda.
7 Dos soluta à grauato de bonis fideicommissi subiectis, si matrimonio soluto ad priuatum reuertitur non uenit in fideicommissum.
8 Quarta, de qua hic, quod non possit alienari à grauato in ecclesiam.
9 Rogatus simpliciter restituere, an alienat pro alimentis.
10 Rogatus restituere quicquid supererit, alienat de hereditate propter alimenta.

Negotium. Vbi hæres simpliciter est rogatus restituere hereditatem, quæ sunt constituta iam locum habent: vbi verō hæres rogatus fuerit quicquid de hereditate supererit tempore mortis hæredis, de tribus partibus hereditatis potest facere quicquid vult: quartam autem cogitur conseruare fideicom. quam nullo modo diminuerē potest, nisi in quatuor casibus hic expressis. aliter de suis facultatibus proprijs fideicom. satisficit. q si de suo satisfacere non potest, actio in rem & hypothecaria competit. Item ab hæredibus debet præstari satisfactio de quarta parte, seu portione fideicom. restituenda nisi à testatore fuerit remissa. hoc dicit. t. Nota in hac cōstitutione casus, in quibus licet quartam partem diminiui hæredem rogato, de restituendo quicquid supererit tempore mortis suæ. t. Secundō nota quædam permitti pro redemptione captiuorū: quæ aliās nō permetterentur: vt hic, in ver. si verō & ipsam, & c. quod intelligit Iaco. de Bel. de captiuis, scilicet proximis, & cōsanguineis, non autem de omnibus. argu. l. mutus. §. manente. ff. de iure dotum. ff. solu. matr. l. quanuis. Et idem tenet Petrus de Bel. in aut. contra cum rogatus. C. ad Trebel. t. Oppo. ad ver. si verō contigerit quartam, & c. dicitur, q datur in rem actio contra emptores, vel possessores bonorum, quæ debebant restituui. contra. ff. ad Trebel. l. facta. in prin. & l. restituta. in prin. eo. ti. vbi patet q non transit dominium hereditate non restituta. dicit gl. super ver. in rebus. hic datur vtilis rei vindicatio: nec est necessaria restitutio: imò plus: quia nec potest fieri restitutio in alienatis. Vides ergo ex hac gl. q in alienatiōe nō est necessaria restitutio: imò non facta restitutio transit dñium in fideicommissariū. Idē no. in aut. cōtra cū rogatus. & l. fi. C. cōia dele. & l. pe. C. ad Tre. t. Secūdo opp. & vñ, q iste qui est rogatus restituere quicquid supererit

tēpore mortis ipsius, non debeat præstare cautionē de restituendo. l. iubemus. C. ad Trebel. gl. quæ est C. ad Trebel. aut. contra cū rogatus. etiā doc. ibi dicitur q illa lex loquitur quado frater est rogatus restituere fratri, vel patri, filio, vel nepoti: quo casu non est interponēda cautio, nisi expressè testator dixerit: vt i. d. iubemus. sed qn̄ alijs est restituēda, debet interponi, vt hic. Mihi videtur q ista solutio sit cōtra casum. §. si verō contigerit quartā, & c. in ver. vnde cautio nē. continētio §. hęc igitur. & in prin. huius cōsti. in quibus expressè dicitur, q si frater est rogatus restituere fratri, habet locū cautio: nisi à testatore sit remissa: quare putarē sic dicendū. Quis quis est rogatus restituere rem simpliciter: et tunc regulariter debet cautio de restituendo interponi, nisi à testatore sit remissa: vt l. cū ipsis. & l. cū Archimedo. rā. C. vt in pos. leg. & l. hac stipula. ff. vt leg. no. caue. Fallit in casu. l. iubemus. C. ad Trebel. Quandoq; est rogatus restituere quicquid supererit de hereditate tēpore mortis ipsius hæredis: & tūc etiā si frater sit rogatus, debet cautio interponi: vt hoc §. & hæc mihi veritas videtur. t. Quæro pro qua do te licet diminuerē de quarta. Glo. quæ est in d. aut. contra cum rogatus. dicit, q pro dote restituenda, vel exigenda: vel soluēda à grauata persona, vt ibi no. hic habes gl. no. q licet diminuerē p dote restituenda, vel soluēda, pro filia & nepte. Ita dicit gl. super verbo. dare. in ver. si verō & ipsam quartā. quā tene menti. t. Secūdo pone, q hæres est rogatus simpliciter restituere hereditatē: nunquid isto casu poterit diminuerē pro dote, vel pro donatione constituenda, vel exigenda à grauata persona pro filio vel filia. Doc. in aut. ea quæ. Cōmu. de leg. videtur velle q sic. pro quibus est glo. in l. à filia. ff. ad Trebe. t. Sed pone q pro dote, vel donatione est alienatū de quarta quæ debet restituui: postea est solutū matrimonio, & dos recuperata: nunquid redeat in causam fideicommissi, vt debeat postea restituui? Glo. hic super d. ver. dare. dicit q nō, siue hæres rogatus fuerit simpliciter, siue quicquid supererit & c. Quā gl. hic approbat la. de Bel. & vide quod no. docto. in aut. res quæ. C. cōmu. de leg. t. Quærit gl. super ver. exco. pimus. in ver. si verō & in captiuorū, & c. dicitur, q propter redēptionē captiuorū est permissum alienare de quarta: nunquid de ista quarta poterit dari ecclesie, vel alienari. Et tene q non & ipsam approbat Iaco. de Bel. t. Quæro, nunquid rogatus simpliciter restituere hereditatē, poterit propter alimētā diminuerē, vel pro dote exigenda, vel constituenda. Die vt no. per glo. s. de resti. & ea quæ parit. §. quam ob rem. col. iij. t. Vltimō no. gl. super ver. faciat. in ver. si verō contigerit nec ipsam, & c. quæ dicit, q iste rogatus de restituendo quicquid supererit: potest diminuerē de hereditate propter alimenta filiorum suorū, & sobolis & sic: & alijs.

De priui. dot. mulierib. hæret. non præstan. Rubrica.

- 1 Hæretici dicuntur omnes qui sunt extra fidem, & non sunt mēbrum sanctæ ecclesie, item qui non percipiunt sacramenta communionis. nu. 3.
2 Hæretici non possunt habere officia inter Christianos.
3 Mulier in donatione propter nuptias, licet habeat tacitā hypothecam, non tamen habet priuilegium, sicut habet in dote.
4 Vir pro donatione propter nuptias, quod non habeat tacitam hypothecam in bonis uxoris.
5 Mulier pro rebus paraphernalibus, habet tacitam hypothecam in bonis, non tamen priuilegium, sicut in dote. & nu. 7.

Nam nobis. Hæretici appellatur, q nō sunt mēbrum ecclesie sanctæ, & catholice, & q sanctā cōmunionē in sancta & catholica ecclesia à sacerdotibus non recipiūt: & priuilegia catholicis tantūmodo cōceduntur, nō hæreticis, nisi fuerint reuerfi. h. d. t. No. in prin. huius consti. q oēs q sunt extra fidē Christianā & nō sunt mēbrū sanctæ catholice ecclesie, sunt hæretici. Cōcor. sunt in gl. Circa q vide q no. in l. iij. C. de hære. t. nec possunt esse in aliquo publico officio, vel ecclesia inter Christianos: vt hic in prin. nec possunt esse in aliqua dignitate: vt C. de iudg. l. fi. t. Tertio no. q hæretici dicuntur

Et cōiones. Sed qd de eo infimo, q pe...

tur illi, qui non percipiunt sacramenta, & communiones: & si sunt mulieres non c...

ro, quid si cōtrouersia sit de vlti dominio, vel quasi dominio, an est idem? Glo. quæ est in aut. litigiosa. C. eo. tenet q sic. Et idem tenet Iaco. de Bel. hic. Ita etiam no. per Azo. in Sum. C. eod. §. j. Facit etiam quod no. C. eo. l. ij. & quod no. glo. xj. q. j. c. quia res. Secundò quæro: vides q res efficitur litigiosa, quando cont...

tenet Innocen. in c. ex liti. extra, de priuile. Hac constitutio innouat constitutionem quæ præscrip...

Vod medicamenta. Cōtra ecclesiam in casibus, in quibus cōtra priuatum currit præscriptio xxx. anno. sola quadragenaria currit præscriptio, vsucapione triennij, & quadriennij præscriptione in suo robore durantis: his in futuris casibus obtinentibus, & in pendentibus nondum sententia, vel transactioe finitis. hoc dicit. Et istam consti. declarat, vt plenè dixi s. vt ecclesia Roma. gaudeat spatio centum annorum præscripti.

De litigiosis & decima parte liti. Rubrica.

Iste titulus habet tres partes. Primò ponit de litigiosis. Secundo ponit & consulit reo cōtra actorem in præstatione cautionis de lite prosequenda, & finienda in decima parte quantitatis in libello comprehensæ, si apparuerit iniuste litem mouisse. Tertio consulit reo contra actorem in actione, seu lite prosequenda, & sententia obtinenda, etiam lite non contestata. Secunda ibi. in §. ad excludendas. Tertia ibi. in §. omnem verò.

- 1 Vtile dominium, & quasi dominium quòd idem sit.
2 Actio qm fiat litigiosa, & tam pro reali quam pro iure personali, vel iure incorporali.
3 Res an efficitur litigiosa quando agitur actione personali, sicut ipsa actio.
4 Si agitur actione confessoria, vel negatoria, vel hypothecaria: an habeat locum hæc constitutio: ubi quòd sic quantum ad ipsam actionem, non quantum ad rem.
5 Actiones mixte quando efficiuntur litigiosæ.
6 Libellus an requiratur ad hoc ut res efficitur litigiosa, vel sufficit simplex conuentio.
7 Legatarius q possit assistere liti exercendo, ne colludatur, quòd res litigiosa legatur.
8 Legatarius compellit heredem ad agendum pro re sibi legata.
9 Actio quòd detur alicui contra alium ad agendum contra aliquem.
10 Alienans rem obligatam causa mutandi iudicij quòd tenetur actione in factum.

Multa quidem. Litigiosa res, de cuius dominio disceptat, aut per seceptat, aut per seceptat, aut per seceptat...

de aqua plu. arcen. Sed quæro, pone q ago contra te actione reali, nec principaliter tractatur de dominio, sed de alio iure principaliter, puta de confessoria, vel negatoria: vel pone q ago hypothecaria, vtrum habeat locum hæc constitutio. Glo. quæ est. C. de liti. aut. litigiosa. videtur distinguere inter seruitutes reales & personales. Glo. no. hic super d. ver. possidentem. videtur vel le q vbi tractamus de iure incorporali, non habet locum hæc constitutio, nec vitium litigiosis. Tu verò dic, aut quæris vtrum ipsa res efficitur litigiosa: Et dico q non: vt j. eod. §. ab hoc. etiam lit. conte. & licet ibi loquatur in hypothecaria tantum, tamen idem est vbi agitur negatoria, & confessoria pro iuribus incorporalibus. argu. d. §. ab hoc. Aut quæris vtrum fiat litigiosa ipsa actio confessoria, & negatoria, & hypothecaria. Et dic q sic: sed demum lite contestata, & non ante. argu. l. ij. & l. fina. in prin. C. eod. quæ indistinctè dicunt, q quacunq actione agatur, ipsa actio efficitur litigiosa per liti contestationem. Circa prædicta tamen, videlicet an ista constitutio habeat locum in iuribus incorporalibus: vide c. cum venissent, extra de in inte. resti. & c. ex parte. extra, de arbi. Sed quæro, quid de actionibus mixtis: Respon. aut loquimur in iudicij vniversalibus, aut in particularibus. Primò casu efficitur litigiosa res & actio. Fallit in casu l. diuus. ff. de peti. haredi. Secundò casu, demum lite contestata, & olim & hodie fiet litigiosa ipsa res & actio: vt l. j. in fi. C. commu. diui. nec est hodie immutatum per istam constitutio. licet contrarium sentiat glo. in d. l. diuus. de peti. hære. & circa hoc vide quod no. do. cto. in d. l. j. C. communi diui. Quæro: dicitur hic, per simplicem conuentioem: nunquid sit necesse q detur libellus vt fiat litigiosa. Glo. tenet hic q sic, & ipsam tenet Azo in Sum. C. eod. circa prin. ver. idem quod dicit. Circa quod vide quod no. doct. in d. aut. litigiosa. & quando habes extra, vt li. pen. & c. fi. & no. in cle.

no. in cle. Venio ad ver. & hoc autè. no. tex. circa. fi. qui vult q quædo legatur res litigiosa, q legatarius possit adesse liti exercendæ, ne colludatur, & fiat liti participeps, vt hic dicitur. Simile hæbet in cōc. positus in glo. & vide q no. per gl. p. huc text. in eo qd dicit liti participè fieri. in l. si iusticia. in prin. ff. de inof. tes. Quærit gl. super ver. cōsequatur. pone q heres nō vult agere, qualiter consulatur legatario: Gl. dicit, q legatarius eū cōpellat agere. Et sic no. q tex hac gl. q qd habet actionē contra aliquem, vt agat cōtra aliu. Idē habes in l. si sic. §. j. ff. de lega. j. & in l. cum in plures. §. messem. ff. loca. in l. si tibi electio. §. si de opt. leg. in l. ij. in fi. ff. ad l. Rhod. de fac. cum simi. Venio ad ver. hoc autè. & quæro: videro q res obligata non efficitur litigiosa: sed nunquid tenetur iste debitor, qui alienat ista rē cā mutandi iudicij: Dicit gl. q sic, actioe in factu. Licet enim ille titulus habeat locū an tequā res fiat litigiosa: multò magis post. Ita dicit glo. hæc super veri. quædo quæ est secūda in ordine: nō tñ intelligas q in casu huius. §. res sit effecta litigiosa, vt hic dicitur in tex. Circa hæc gl. vide quod no. ff. de alle. iudi. mu. cā fact. l. ex hoc edicto. §. j.

Ad excludendas. Iudex prouidere debet libellum pullato non porrigi: nisi prius actor in libello per se, vel per tabellarios subscripserit, & actis interuenientibus si de iussoria cautionem præstiterit de lite prosequenda, & finienda per se, vel eius legitimum procuratorē: & de soluendo decimā partē liti si litē iniuste mouisse contigerit: & si de iussoria cautionē præstare nō poterit, præstabit iuratoria, pœna iudicij & eius officialibus: & executoribus, ac etiam ipsi actori imminete, si circa memoratā obliuationē cōuētio facta fuerit, nisi aliter de partiū voluntate processerit. h. d. viq; ad §. omne vero. Opp. & videt q ista cautio sit superflua per illā quæ præstat. s. de execu. in fi. prin. Sol. Veritas est, q nō est superflua vt no. in contrario, & tægitur etiā hic in glo. super ver. decimam. & per glo. in aut. generaliter. C. de pi. & cle. & ibi per doct. in j. op. & per gl. in aut. libel. C. de li. contest. Itē oppo. & videt q ista cautio sit superflua. §. oem verò. j. prox. Sol. licet actor per illū §. cogatur in actione persistere, tñ per istū §. tenetur reo ad interese si nō persistat. Circa qd vide qd no. do. C. de epi. & cle. auth. gñaliter. in v. opp. Tertio oppo. & videtur, q ista cautio nō debeat interponi cā liti prosequenda: vt l. eos. in fin. C. de app. Azo dicit q illa lex corrigitur per istū §. Alij dicit q ibi loquitur in cā appellationis, vbi nō præstat hic in cā principali. Ita dicit glo.

hic, super verbo, permaneat. & in d. aut. generaliter. Sed doct. nostri dicit si qatur, an in cā appellationis præstet cautio de lite prosequenda: dic, aut quæris vtrū præstet corā iudice a quo appellatur. Et dic q nō: vt d. l. eos. in fi. Aut quæris, vtrū præstetur corā iudice ad quē appellatur: & dic q cautiones præstantur corā eo, quæ præstant corā iudice causę principalis: vt in hoc §. ita tenent doct. in authen. generaliter. in vj. oppo. & in d. l. eos. in fin. Quæro dicitur hic q actor per se, vel tabularios debet in libello subscribere, vtrum ex hac scriptura oriatur aliqua actio reo. Dic vt in gl. hic, sup verbo, & ac. in gl. sup ver. præstiterit. Ex quibus glo. habes q ex stipulatione officialiū qritur actio parti absentis. De quo habes s. vt sine phi. ma. de. & cre. §. si verò multa. & ibi dixi. Et ex istis glof. potes distinguere, si qritur q actio oriatur cōtra actore: ga aut interuenit simplex scriptura sine alia qua promissione per stipulationē, & tūc orit vel officij iudicis, vel condicij ex lege per huc §. Aut interuenit etiā stipulatio: & tūc quærit reo vtilis actio ex stipulatioe, & promissione præstata ipsi executoribus per actorē. Circa q vide q no. in d. auth. gñaliter. Quærit gl. super d. verbo, decimā. quæ cautio præstabitur prius: an ista, vel illa. Et responder q illa quæ est. s. de execu. §. j. Sed quæro, an præstabitur ista statim post illā. Hic ponit opin. Tu verò dic vt not. Spe. in ti. de execu. §. j. Quæro cir...

ca si huius §. qd vult dicere iste tex. ibi: cās a verò quæ ex consensu, &c. Quidam dicit, q vult dicere q si causa agit ex consensu partiū corā arbitro, q ista cautio nō est præstada: glo. verò ista opi. reprobatur dicēs, q hanc cautionē debet præstare corā arbitro, sicut corā iudice. & iste tex. vult dicere, q ista cautio debet præstari ab actore: nisi de partiū consensu sit remissa. Ita tenet glo. hic super ver. consensu. & in aut. gñaliter. s. alle. Circa quod vide quod no. ibi Pe. in xj. q. vbi videtur tenere q corā arbitro talis cautio nō sit præstada. Et idē tenet Spec. in ti. de liti. §. j. ver. pe. & in ti. de arbi. §. differ. ver. itē corā eo. de quo glo. nostra ponit opi. ff. de arbi. l. j. sed opi. Pe. & Spec. tenēt glo. & Inno. extra, de arbi. c. cū dilectus. Vterius glof. in d. dicit hunc tex. q libellus possit per partes remitti. De quo no. in aut. offeratur. C. de lit. conte. s. de exhib. reis. §. sancimus. & ibi plenè dixi. Secundò facit iste tex. q libellus debet offerri per actorem iudicij, & per iudicem reo: prout dixi in d. §. sancimus. Vt not. nota in §. duas glo. vna est super verbo, interlocutionibus. quæ dicit q præceptum faciens ad causam, est interlocutoria sententia. Item no. Insti. qui. ali. licet. §. nunc admonendi. & vnde de quod no. in l. qualem. in fi. alle. in d. glo. Tertio no. tex. cū glo. super verbo, denarum. q etiam vbi tractatur de pœnæ impositione, verbum denarum assumitur pro decem & decem. & no. C. de murile. l. qui textrini. libro xj. & ibi de hoc dicam.

- 1 Actor, qui actionem proposuit, usque in finem persequere debet. Voluntarium quod est a principio, ex post fit necessarium.
2 Delegatus quando citat primò reum, debet in citatione inscribere copiam sue delegationis: alius reus citatus non tenetur comparere.
3 Lis in iudicio sumit a liti contestatione.
4 Iussio principis emanans sine scriptis ualeat. & nume. 14.
5 Delegatus a principe potest delegationem suam probare per testes, & an hoc procedat. nume. 14.
6 Iudex supplet de facto pro absente, contra quem petitur ferri sententia, ut ueritas elucet.
7 Conuincatur in pluribus dilationibus, si comparet in ultima reficit omnes expensas.
8 Absens citatur tribus edictis, & quot diebus debeat esse: quilibet dilatio. & nume. 11.
9 Lite non contestata, uel contestata, quando perueniatur ad negotij liquidationem, actor, uel reo, absentibus. & nume. 11.
10 Correctio legum quòd non iudicatur ex identitate rationis.
11 Delegatus principis, & non alij, citat per edictum.
12 Actio quando mutari possit, remissive.
13 Reo absente, & actore presente, & lite non contestata, iudex non potest deuenire ad diffinitiuam.
14 Que sententia feratur per iudicem altera parte absente.
15 Iudex causa cognita poterit istas dilationes abbreviare.
16 Rescriptum iudicis intra annum presentari debet, incipendum a tempore, quo potuit iudicis copia haberi.
17 Reus, qui se bis absentat, an calat ab actione.
18 Conuincatur in prima citatione, licet compareat in secunda, tamen in expensis condemnatur.

Omnem vero. Actor, qui actionem in iudicio pponit eam exercere cōpelli. & si lite conte. eā plequi distulerit, iudex ordinarius & delegatus tribus edictis actorem ad iudiciū citare curabit legitime oibus iustitiā seruaturus. lite verò nō contestata libello oblato, & reo reglito actore sui presentia facere recusante: actor tribus edictis legitime citandus est: & eo nō ueniente, & recusante, vnus anni spatij indulget. & eo nō cōparete, ueritate subtilius reglita, iudex secundū iustitiā pferat finiam. actore uero an finiam cōparete, & postea iterū recedete, ab omni cadat. Et si de lege antiqua obtinente, nō dū actioe pposita: & his obtinentibus tñ i causis futuris. h. d. j. No. q semel actioe pponēs, vsq; ad finē debet p̄stare, vt qd ab initio fuit uolūtatis, ex post facto fiat necessarium: vt hoc §. Secundò no. q vbi iudex delegatus citat reū: debet ei mittere copiam sui rescripti, nam hic est ordo. Primò, offerunt preces principij pro iudice obtinēdo. Secundò, impetrato iudice offerit rescriptū iudicij impetrato, deinde iudex delegatus citat reū. & emittit copiam sui rescripti authenticū. Ista p̄bat huc in ver. & hanc igi. ibi: siue per preces &c. & in verbo, si verò ad iudicem, &c. ibi. & ea aduerfario, &c. & s. eo. in prin. cōsti. in ver. ideoq; sancimus. & C. quō & qñ iudex authen. qui...

Edictis. Et qua forma verum fiet ablen- tis citatio, vide dom. Alex. post Bar. in l. j. s. praesides. ff. de reg. re. & Inno. in c. cum nobis olim. de elect. c. Eft glo. j. huius ver. super verbo alij autem. Alex. Lofc. Non potest. Vide tu ad hoc do. Alex. de Imol. in l. pleriq. de in iusvo. & in l. j. de iuris. omni. iudi. In prima. Vide d. Alex. de Imo. in l. j. s. is videtur. ff. si quis ius di. non obt. vbi etiam per Bar. in ij. col. ver. quaro an ad hoc. & Bald. in d. l. sancim. alle. in tex. v. qo. & in addi. ad Specu. in ti. de exp. ver. etia prima. vbi etiam vide Spec. in s. si ante. & Spe. in ti. de conu. s. ff. ver. sed pone. & Bar. in l. co- rum acti. s. cotumax est. ff. de re iudicata. Non est dignitas. Adde Felinum c. cle- rici. de iudi. ante ff. j. col. Adde quod no. in apostil. ad Bar. in l. nu. j. in addi. post Alex. C. de digni. li. xij. in versis digni- tas et in addi. in l. ex go. ff. de testa. mili.

semel. quae sumitur ex isto s. & si rescriptu non editur per iudicē: videtur q reus cita- tus venire nō teneatur: vt hoc s. & d. aut. q semel. & C. de man. prin. l. j. Circa quod vid de extra, de dila. c. praterita. & c. cū in iure peritus. extra, de offi. & pote. iudi. dile. Ter- tiō no. in ver. si verō apud iudicē in iur. & c. ¶ Primō litem sumere in iur. contes- tationem. ¶ Secundo no. q iussio principis in scriptis, vel sine scriptis emanans valet: vt hic, sibi, siue in scriptis, siue per mandata: & sic videtur hic tex. ¶ q iudex delegatus a principe, potest probare delegationē suam per testes. ¶ Et no. tex. ibi, veritate subtilius & c. qui tex. est in ver. si verō propositus. in fi. q quandoquē petitur ad sententiā dif- finitiuā perueniri aliquo abiente, potest iu- dex supplere de facto inducendo testes & probationes; propter quas veritas elucescat. Item no. in d. aut. qui semel. facit C. de iud. l. properandū. s. sin autem reus. C. de appel. l. ampliorē. s. j. secundū verū intellectum: li- cet glo. dicat esse speciale in causa appella- tionis. Circa quod vide Spec. in titu. de dis- spo. & alle. s. ff. ver. & breuiter. ¶ Vltimō no- ta q contumax in pluribus dilationibus, si cōparet in vltima, reficit omnes expēsas fa- ctas in alijs dilationibus, in quibus fuit con- tumax: vt hic, in ver. si verō intra p̄dictā. ¶ Oppo. dicitur hic in ver. si verō causam prosequi, & c. q absens debet citari tribus edictis. & quilibet dilatio debet esse xxx. dierū. cōtra, imō debet esse x. dierū: vt ff. de iud. l. per interualla. Glo. hic super ver. cautione. dicit q illa lex corrigi- tur per hunc s. & ita no. in l. cōtraria. & licet hic loquatur in actore absente: tamē idē dicit glo. secundū loā. esse in reo ab- sente, per rōnem positā in glo. Ita etiā no. lo. in d. aut. qui semel. & ibi per doc. in viij. & vti. q. & per ipsos in l. pperandū. s. sin au- tē reus. C. de iud. Vel dic, q d. l. per interualla. loquit in reo con- tumace. & cū expressē nō corrigat, remanet in correctā: vt l. p̄- cipimus. in fi. C. de appel. Et istā opi. ¶ per dictā rōnē tenet la. But. q a dicit ipse, nō est eadē rō in reo quae est in actore: nam actore absente peruenit ad diffinitiuā lite nō contē. vel si est cō- testata peruenit ad negotij liquidationē: & ideo dant maiores di- lationes, vt hic, in reo abiente non perueniat ad diffinitiuā lite nō contē. licet si esset cōtestata, nō p̄- rueniret ad negotij liquida- tionē: vt probat in d. s. sin autem reus. ibi: ex vna parte cū omni iube- ritate, & c. l. cōtentanē. C. quō & qn iudex. p̄supposito q̄ ex eadē rōne, & idē rōne rōnis nō inducit legis correctio: vt in au- quas actiones. C. de iac. an. eccle. & in l. si vero. s. de viro. ff. solu- ti. ma. ¶ Itē op. & videt q actore etiā abiente statuat dilatio x. die- rum: vt l. pperandū. s. j. glo. hic, & in cōtrario. & in aut. qui semel. & j. eo. ver. si verō p̄positus. dicunt, q illa lex est hodie correctā: dicit quidā q hic loquit qn actore abiente reus vult pcedere ad liquidationē negotij, referat in iā diffinitiuā, siue sit cōtestata siue nō: & isto casu dat dilatio xxx. dierū: vt hic, & in d. aut. qui semel. quae loquit qn actore abiente lite cōtestata nō pcedit ad liquidationē negotij: sed si est liqui- dū, pceditur ad diffinitiuā, si nō est liqui- dū, aboliuit reus ab obseruatione iudicij & ideo tūc minores dilationes dant, & in hoc ille s. nō corrigi per istum s. Istā opi. videt pcedere tenēdo opi. loā. qui dicit, q actore absente pot. lit. cōtē. nō pot. reus pcedere ad negotij liquidationē: sed ex primis actis, debet iudex summarie pcedere: vt no. loā. in d. l. pperandū. s. & si quidē in duabus glo. sed tenēdo opi. But. qui di- cit q reus abiente actore post lit. cōtē. pot. pcedere ad negotij li- quidationē, & p̄bationē facere. quā opi. videt sentire glo. quae est in l. pperandū. s. cū aut. & quā tenet doc. in s. s. & si quidē. p̄fa- ta opi. nō videt pcedere: imō ille s. per istū videtur corrigi: cum hic loquatur in actore abiente post litē contestā. ¶ Tertio oppo. citare, contra s. de exhi. re. s. si verō etiā quādā. b. ponit duas solu. Veritas est quod ibi loquitur de citatione reali: hic de ver-

bali quam delegatus a principe facere pot per edicti positionē: ab alijs delegatus nō pot: vt C. de iud. l. sancimus. in fi. & vide circa hoc cōtrariū qd no. doc. & glo. in d. aut. qui semel. in ij. op. ¶ Quarto oppo. ad ver. si verō apud iudicē in iur. hic dicitur q actor debet in libello persistere. Et sic videt q actio mutari non possit, cōtra. C. de ed. l. edita. glo. hic in cōtrario, & in d. aut. qui semel. in x. q. soluit. Quinto t̄ oppo. dixi, q iudex pot probare de- legationē suā sine scriptis: & sic iussio principis sine scriptis va- let. Cōtra. C. de mā. prin. l. j. Sol. Dic vt no. glo. xcviij. distin. c. no- bilissimus. & vide quod no. Specu. in titu. de iur. leg. s. superest. vers. sed quid si delegationis. & vers. sed nunquid. & in titu. de proba. s. videndū. ver. sed nunquid delegatū. & vide quod nota Inno. extra de priu. c. j. ¶ Quarto, hic dicitur q absente actore li- te non contestata veniat ad diffinitiuā sententiā: quaro, quid actore praesente, & reo absente, ante lit. cōtē. an potest veniri ad diffinitiuā? Glo. dicit q nō: sup. ver. cautione. Idē no. in d. aut. qui semel. in duabus glo. & ibi per docto. in ij. q. & in l. properan- dum. s. & si quidē. in ij. quest. C. de iud. ¶ Quarto, in ver. si ve- rō praepositus, & c. dicitur hic in fi. legitimam proferre sententiā: quaro, quae sententiā profertur. dicitur docto. q si is est contes- ta. feretur diffinitiuā iudicij. Ista solu. est contra hunc tex. vt pa- tet in ver. si verō apud iudicem in iur. Et dic q sententiā fer- tur veritate subtilius requisita. & sic fertur diffinitiuā, & c. de quo vide quod no. per glo. in dicta aut. qui semel. & per docto. ibidē. in ij. q. Quaro, quid vult tex. ibi: subemus enim post pra- dicitas. Dic vt in glo. super ver. praedictas. quam vide. & vide quod no. glo. & docto. in d. l. properandum. s. & si quidē. in v. q. & dicta aut. qui semel. in x. q. ¶ Quarto, an iudex possit ab- breuiare istas dilationes. Glo. super d. ver. cauti. circa si. ponit opi. & q non possint, approbat glo. in dicta aut. qui semel. Per hunc tex. qui dicit, non minus, & c. Circa quod vide no. ibi per docto. & Iaco. de Are. in l. j. C. de dila. & per eundem in l. ij. ff. de re iud. & vide quod no. Dyn. in c. indultum. de regu. iur. lib. vj. Sed veritas est, q istud tempus possit iudex causa cognita dimi- nuere. Non obstat iste tex. qui eodem modo loquitur tex. in d. l. per interualla. & tamē iudex potest causa cognita diminuerē: vt patet in l. nōnunquam. eo. ti. in fi. ¶ Quarto, dicitur hic in ver. & hanc igitur prauitatem, & c. per preces principis oblaras, & iudici insinuat, quaro intra quod tempus debeat iudici rescriptum suae delegationis p̄tari. Dic q intra annū a tpe. quo ponit iudi- cis copia haberi: vt extra de rescri. c. plerunq. ¶ Quarto, dicitur hic in ver. si verō intra praedicta & c. q si actor se absentat bis, cadit ab actione: quid e contra: si reus se absentat bis, an cadat a defensione? Dic vt no. glo. & docto. in d. s. & si quidē. ¶ Quo- ro, vtrum contumax in prima citatione si compareat in secūda, condemnnetur in expensis factis in prima? Dices tu. hic est casus q sic in ver. intra. & in dicta authenti. qui semel. sed certē hic lo- quitur quādo quis fuit citatus tribus edictis: & in omnibus fuit contumax. & comparuit in termino peremptorio, videlicet in- tra annum quo casu debet in omnibus expensis cōdemnari, vt hic: & in dicta auth. qui semel. & C. de iud. l. sancimus. Sed quae- sitio nostra loquitur quando quis fuit contumax in prima cita- tione: & postea comparet in secūda, an debeat condemnari in d. expensis factis in prima. ¶ Dic q sic: & ita tenent docto. C. de iud. l. sancimus. in viij. questio. Iaco. de Are. tenet contrarium. & est glo. ordi. quae concor. cum dicto docto. extra, de probatio. c. quoniam contra falsam. in v. glo. & de procu. c. ij. lxxiij. distin- hortatus. & xxxij. questio. de illicita. non habetis hic alia.

Vt neque miles neque foederatus &c. Rubrica.

Militia non est dignitas. Lex debet insinuari: & insinuata valet post triginta dies ab eius insinuatione nume- randos. Vm domini. Nemo milites seu foedera possessione retinere debet, vel occultare: vt pro- prijs vilitatibus obediant, sed intra xxx. dies ab huiusmodi legis insinuatione eos expellere de- bet contra facientibus poena, & iudici negligentī imminente: hoc dicit. vsque ad finem. ¶ Nota text. ibi ipsi verō dignita- tibus, & militijs. quod militia non est dignitas. ¶ Ad idē in- fra titulo. j. versic. nam praesenti. dixi supra de testib. s. sancimus. ¶ Secundo nota quod lex valet post xxx. dies ab eius insi- nuatione

Uuatiōne numerandos. de quo dic vt dixi s. vt fa. no. consti. in fi. Vt diuina iussiones. Rubrica.

Hac constitutio an habeat etiam locum in rescriptis causarum. Coniuncto an seruat quod in rescriptis causarum subscriptio quaestoris requiratur. Quae stor quis appellatur.

Nota. Diuina iussio debet gloriosissimi quae storis subscriptionem habere que contineatur inter quos, & ad quem iudicem: per quam personam fuerit directā: poena contra facientibus imminente. hoc dicit. In tex. ibi: solicio tudo. concor. quod habetur extra de officio delega. c. j. libro vj. ¶ Quarto, de qua iussione loquitur. Dicit glo. super ver. iussio- nem. de priuilegio. in quo aliquid iubetur, vel in fauorem conce- ditur. secus forte est in commissionibus causarum: quia non re- quirunt quaestoris subscriptionem: sed certē imō videtur habere locum etiam in priuato rescripto, quod causarum commissionē continet. Primō per rubricam quae dicit diuinas iussiones requi- rere subscriptionem. Secundō videtur probari in tex. ibi: conti- neat inter quos, & ad quem iudicem, & c. vbi videtur ista con- stitutio habere locum in rescripto continente commissionē cau- sarum. ¶ An autem de cōsuetudine seruetur, in rescripto qua- storis & c. vide Spec. de rescri. exhi. s. j. igitur. ver. item quod non est. ibi: subscriptio. ¶ Quarto, quis appelletur quaestor. dicit in glo. hic super ver. quaestoris. & C. de officio quaesto. l. j. Vel dic quaestor erat hic qui hodie dicitur cancellarius: vt not. glo. C. de diuer. rescri. l. fina.

In medio litis non fieri sacras iussiones &c. Rubric.

Lite pendente non licet principi supplicare, nisi in quatuor casibus, de quibus in tex. Iussio principis sine scriptis valet. Secunda sententia principis, nullo modo retractatur. Sententia principis etiam in scriptis fertur. Lex noua trahitur ad praeterita, & penitentia, si hoc dicitur. Acta debent in scriptis redigi. Acta debent probari per scripturam si copia notarij haberi potuit: alijs corum proba- tio potest fieri per testes.

Mnia. Iudices sacras constitutiones in me- dio litis impetratas non debent serua- re: sed secundum leges generales examinare & iu- dicare poena contra facientibus imminente: his in- causis futuris, ac etiam in pendensibus obtinenti- bus. Fallit in quatuor casibus, in quibus licet lite pendente a prin- cipe sacras iussiones impetrare, quae debent in scriptis fieri. hoc dicit. Nota q lite pendente non licet principi supplicare, nisi in quatuor casibus, vt hic in s. j. & in s. vt autem. j. eo. & c. j. vt lit. penden. lib. vj. & quod ibi no. ¶ Secundo no. in ver. & propterea q iussio principis sine scriptis emanans valet: vt hic, & j. eo. s. eā autem. ibi: & sine scriptura, & c. hic enim ideo non valet: quia cō- ceditur lite pendente. patet ergo q aliās valet. dixi s. de liti. s. si verō apud iudic. in iur. ¶ Tertio no. in ver. si quod enim. circa fi. duo. Primō q secūda sententia principis nullo modo potest retractari. ¶ Secundo nota q sententia principis debet in scriptis ferri: sicut sententia alterius iudicis. Circa quod vide glo. hic quae est super verbo declarationem. & Spec. in titu. de nullita. senten- tia. s. iuxta. ver. non valet. ¶ Quarto nota q lex noua trahitur ad praeterita, & penitentia. hoc ideo, quia expressē in lege cauea- tur aliās secus: vt C. de leg. l. leges. & constitutiones. & l. pe. in fi. & in l. fin. C. de sacrosan. eccle. & in c. pe. in fi. & quod ibi no. de offi. dele. lib. vj. aliās de sua natura ad futura traheretur: vt extra, de consti. c. ij. in fi. ¶ Item nota q acta debent in scriptis redigi: vt hic, & in c. quoniam contra falsam. extra, de proba. dixi s. de iudi. s. audient. vbi glo. tangit. ¶ Vltimō nota secundum Iaco. de Bel. q acta iudiciorum debent probari per scripturam ad iudi- cem. extra, de proba. c. quoniam contra falsam. facit l. ne in arbi- tris. s. sin autem. C. de arbi. circa quod dicit ipse: aut ab initio ta- bellionis copia potuit haberi: & debet fieri probatio per scriptu- ram: aliās potest fieri per testes: in l. quoniam. s. finali. ff. de proba- tion. & de testib. l. curent. & quod nota per glo. in l. quoniam. C. de haereditibus instituendis. & in l. si prator. s. Marcellus. ff. de iudi. & per Iaco. de Are. in l. emancipata. C. de hie instrum. per glo. & Inno. in c. quoniam contra falsam. & quod sententia pos- sit probari per testes, vide in c. licet. extra, de re iud.

Vt cum de appellatione cognosci- tur. Rubrica.

Lex noua licet dictum sit q, trahatur ad praeterita: ta- men non trahitur ad penitentia si in causa principali re- nunciatum sit omnibus allegationibus, & relationibus principi factis. Ratio, quare lex noua non trahitur ad penitentia per appel- lationem, licet dictum sit quod trahatur ad praeterita. Lex noua quando trahatur ad praeterita, & penitentia. Lex noua etiam si dictum sit q, trahatur ad penitentia, an trahatur ad penitentia per appellationem. Lex specialis facta super una causa, ita instante actore, vel reo quod non valet.

Eruenit. Iudices appellationum secundū leges quae tempore diffinitiuē ob- tinebāt, iudicare debent, nō secundū eas quae ap- pellatione pendente promulgatae sunt: & idem si lis pendeat super retractatione sententiā per via- supplicationis, idem etiam in cauis principali si renūciatum est omnibus allegationibus, & iudex Principi relationem facit: ga- iudex secundum leges tēpore relationis vigentes, nō secundum leges tēpore relationis promulgatas iudicare debet, his obtinēti- bus etiam si expressē sit dictū, q lex noua etiam ad negotia p̄- terita referatur. hoc dicit vsque ad s. sed hoc. ¶ No. hic tex. quod etiam si expressē sit dictum q lex noua ad praeterita trahatur, non tamen trahitur ad penitentia, si in causa principali renūcia- tum sit omnibus allegationibus & relationibus factis Principi. ¶ Sed quaro, quae est ratio quod lex noua non trahitur ad pen- dentia per appellationem, etiam si expressē sit dictum q ad p̄- terita trahatur? dicit la. de Bel. q ratio est: quia iudex appella- tionis debet sententiare sententiā iustam, vel iniustam, seu esse bene iudicatum vel malē: vt l. eos. in prin. C. de appe. ergo de ne- cessitate concluditur q debet iudicare secundum legem, quae erat tēpore latae sententiā: aliās si iudicaret secundū legem nouā nō esset primū iudicis sententiā emendare, vel confirmare: sed esset promulgare nouam sententiā. ¶ Oppo. dicitur hic, q lex noua trahitur ad futura negotia tantum, non ad praeterita: etiam si expressē sit dictum in lege noua q trahatur ad praeteri- ta. Contrarium dicit glo. super ver. referentem. de l. penult. C. de vsu. & d. l. leges & constitutiones. C. de legib. l. non est nouum. ff. de legi. Solutio. Glo. dicit esse speciale hic. Vel etiam secundū eam dic, aut quareis vtrum trahatur ad causas praeteritas pendē- tes. Et dic q non, vt hic. aut vtrum trahatur ad praeterita negotia in quibus iudicium non est inchoatum. Et dico q sic: vt in con- trarijs. & sic indistinctē tenet etiam q si expressē sit dictum, q trahatur ad praeterita non tamen trahatur ad negotia penitentia. Ita dicit glo. Sed circa hoc dic vt no. glo. in c. licet canō. sup. ver- bo, de catero. de elect. lib. vj. & vide quod no. per Archi. in c. pe. in fi. de offic. lega. eo. lib. & q no. doct. in d. l. leges. & quod ibi tā- gitur in glo. & quod no. Spe. in titu. de appel. Vide etiā circa istā materiam tres quaestiones, quas disputauit dominus Jac. de Bel. & posuit super hoc prin. ¶ Sed quaro hic, quid si causa pendet per appellationem, & promulgatur lex noua, & in ea expressē dicitur, q trahatur ad penitentia, nunquid trahatur ad peniten- tia per appellationem? tex. vi. letur cum gl. q nō. C. de sacrosan. eccle. l. sancimus nemini licere, & c. in fin. super ver. p̄dentibus. Pro hoc facit bene s. ti. j. s. super hoc. Erat ergo necesse q ad hoc vt lex noua trahatur ad penitentia per appellationem necesse est id expressē dicere. Ita ponit tex. in c. penu. in fin. de offi. leg. in vj. Pradicta q. re dixi, an lex, & quando lex noua trahatur ad pen- dentia, intellige de lege communi & generali. Si enim esset lex specialis, quam lite pendente actor, vel reus a principe impetrat, vt secundum illam negotium quod pendet examinaretur, & de- cideretur: tunc sine dubio lex illa noua & specialis nō valet ali- quid imō secundum ius commune illud negotium debeat deci- di: vt s. titu. j. per totum.

Sed hoc. Si vna pars omnibus suis allegationibus ren-unciauerit: altera verō pars renunciare re-

Renunciare. Vide ad hoc plene Fel. in c. si diligenti. de fo. co. post prin. ij. col. ver. primū corollariū cū i finitū cōcor. ibi per eum allegat. limita prout ibi per eum.

cuſet, tribus dilationibus ad malitiam ſuperandam ei datus iudex amplius eum expectare nō debet: imō debet ferre ſententiā le gibus cōſonantem. h. d. ¶ Oppo. & videtur q̄ nō detur niſi vna dilatio, vel ad plus duę: vt l. ſi. ff. de fer. ſolu. vt in glo. quæ eſt ſuper verbo, præbeat. & in auſ. iubemus. quæ hinc ſumitur. & ſibi per doc. C. de iudi. eodē modo opponitur de ſ. omnē verō. ſ. de liti. Dic q̄ poſſet opponi ad l. vlti. ff. de fer. non autem ad iſtā: quia hic & ſibi dantur tres dilationes: & iſtud cōtrarium ſolue vt habes in glo. ſ. diſta. ¶ Quæro, ad quid nocet iſta renunciatio. Dic q̄ nocet allegationibus iuris, & productioni inſtrumentorū, non autem productioni teſtium. Ita dicit glo. hic quæ eſt ſuper verbo, renunciare. ¶ Sed quæro, nunquid probationibus ſibi competentibus partes poſſint renunciare. ¶ Et videtur q̄ ſic: quia hic vides q̄ vna pars ſuis allegationibus renunciavit: ergo patet q̄ renūcia uit ſuis p̄bationibus: quia allegationes poſſunt conſiſtere in iure & etiam in facto: vt puta in probationibus, vt dicit glo. hic ſuper allegationes. contrarium tenet glo. præcedens, ſuper verbo, renunciare. dicit enim q̄ hæc renunciatio nocet tantū allegationibus iuris: & quantum ad productionē inſtrumentorū, ſed teſtiū productioni nō. glo. verō quæ eſt in auſ. iubemus. C. de iudi. quæ ſumitur ex iſto. ¶ tenet q̄ iſta renūciatio ſolum nocet allegationibus iuris, nō autē quantum ad teſtiū, vel inſtrumentorū productionē. Et per hoc q̄ probationibus quis renūciare non poſſit, habuiſtis glo. ſ. vt ſine pro h. ma. debi. ſ. quia verō. ſed contrariū tenet Jac. de Are. videlicet, q̄ teneat renūciatio, que fit teſtium productioni. Dixi de hoc ſ. de teſti. ſ. quia verō ſape. vbi glo. tenet idē quod hic. Non obſtat glo. in d. ſ. quia verō quia ibi loquitur in renūciatione, quā quis facit extra iudiciū, quæ nō valet, vt ibi: ſed hic loquitur in renūciatione quæ fit in iudicio. Et circa iſtū ſ. vide quod no. Spec. in ti. de renum. & cō eluſio. vſq̄ ad ſ. hoc aut ſcias. ¶ Vltimō no. tex. ibi. cōpellat intra xxx. dies. & ibi alius vnus mēſis. poſtea ſequitur: ſi vſq̄ ad præ dictos tres mēſes, & c. q̄ mēſis legalis dicitur eſſe xxx. dierū. Sed Jac. de Bel. alle. C. de adulte. l. iij. in fi. In contrariū alle. C. de tempo. appel. cū anterioribus. ſ. j. ff. de regu. iur. l. vbi lex. Tu verō q̄ intelligatur xxx. dierū, habes alle. tex. cū glo. C. de iure deli. l. ſi. ſ. ſinautē dubius. in l. miles. ſ. ſexaginta. & ff. de adulte. do. la. dicit, aut tractamus de odio, aut de fauore, ſicut diſtinguitur in ſi mi. in l. iij. ſ. minorē. ff. de mi. Tu verō dic, vbi cūq̄ lex vel ſtatutum facit mentionem de menſe, quot dierum intelligatur men ſis: die vt extra, de electio. in c. quam ſit. libro vj. & tangitur in c. licet. de ſup. neg. præla.

Hodie quicquid relinquitur filio, illud habere debet titulo institutionis. Querela inofficiosi testamenti, an hodie habeat locum, remiſiue. Diſpoſitio huius ſ. quod hodie habeat locum in præteritione paterna. Præterire dicitur, qui de filio mentionem non facit inſtituendo, vel exhæredando. Aſcendentes an hodie habeant legitimam iure institutionis. Filius licet habeat legitimam per fideicommiſſum vniuerſale, poteſt tamen dicere teſta mentum nullum.

Aliud quoq; Parenti non licet liberos præterire vel exheredare, etiam ſi legitimam eis reliquerit portionem, niſi inſtitutionem iure eis reliquerit, vel niſi in grati probentur expreſſa ingratiſtudine in teſtamento apparen te: quæ cauſa ingratiſtudinis hic per ordinem numerantur. hoc dicit. Ex iſto ſ. ſumitur auſ. non licet. C. de libe. præte. vel exhæ. ¶ Oppo. q̄ non ſit neceſſe filio iure inſtitutionis relinquere: ſed ſufficit quobis relicti titulo vt ſ. de tri. & ſemif. ſ. j. & l. Papinia nus. ſ. ſi quis mortis. ff. de inoffi. teſta. Solu. vt in glo. ſuper verb. præterire. & idem tenet in d. ſ. ſi quis mortis. & idem tenet Azo

in Summa illius titu. ſ. de trien. & ſemif. per doctores in auſ. no. uiffima. C. de inoffi. teſta. licet glo. non firmet. Idem tenet Ber. in c. Raynultus. in ij. glo. extra. de teſta. Et eſt ratio duplex, quare debet habere filius iure inſtitutionis, vt dixi in d. ſ. j. de trien. & ſemif. ¶ Quæro, vtrum hodie habeat locum querela inofficioſi teſtamenti. Mar. dicit q̄ non, niſi inter fratres turpibus perſoniſ inſtituit. Ioan. verō & Azo dicunt cōtra: quod dicit no. in glo. hic, quæ eſt ſuper ver. nominatim: vt Inſtitu. de inofficioſi teſta. men. ſ. ſina. & tangitur per glo. in l. fratres. C. de inofficioſi teſta. Et hanc opi. tenet glo. & doctores in authentica ex cauſa. C. de lib. præteri. ¶ Quæro, vtrum iſte ſ. habeat locum in præteritione facta à patre de filio. Glo. j. huius ſ. quæ eſt ſuper dicto ver. præte rire. in princ. dicit q̄ non: ſed quod hoc dicitur de præteritione, debet referri ad lineam fœminam: contrarium tenet glo. q̄ iſte ſ. locum habeat in linea paterna vt no. in l. filio. ff. de iniuſto te ſtamen. C. de codi. l. prima. ff. de manu. teſta. l. vxorem. in vltima glo. Ad idem quod no. j. eodem. ſ. talem igitur. & ibi no. dicitur l. filio corrigi. & dictum ſ. Et ſic patet q̄ habet locum in pater na. Ad idem quod no. C. de bono. poſſeſ. contra tab. l. j. ff. de vſu fru. l. ſi extraneo. ſ. de hære. & falci. ſ. exhæredatos. Inſtitu. de ino ffic. teſtamen. in princ. Ad idem omnes glo. quæ dicunt iſtam authen. habere locum in præteritione poſthumi: vt no. in l. ſi pater. in princ. de fideicommiſ. libera. Circa hoc an iſta authenti. habeat locum in præteritione paterna facta de filio in poteſtate, vel emancipato: & an habeat locum in poſthumo præterito, dic vt per docto. in dicta authen. ex cauſa. ¶ Quæro, quid eſt præte rire. glo. quæ eſt C. de libe. præte. vel exhære. l. iij. dicit, q̄ præteri re eſt nullam mentionem in teſtamento de filio facere: vt Inſtit. de hæredi. quæ ab inſtata. ſ. eadem. Et ſic ex illa glo. habes, q̄ ſi pater filio aliquid reliquit, vel quocunq; modo mentionem fa ciat, niſi videatur filium præteriſſe, quia de eo eſt facta mentio, & ſic potius videtur exhæredatus quam præteritus. ¶ Et iſtam opinionem tenet Cyn. & Petr. in d. iij. ſed hoc non eſt verum: quia poſito q̄ de filio fiat mentio, dicitur præteritus: vt l. ſecun da. ff. de lega. iij. C. de fideicommiſ. l. penul. & ideo Francif. Ac cur. dicit q̄ præterire eſt, nullam de filio facere mentionem inſti tuendo, vel exhæredando. Hoc probat l. maximum vitium. C. de libe. præteri. vel exhæreda. ibi: ea quam taciturnitate, & c. Et videtur ibi tex. q̄ præteritus dicitur ille, de quo non fit mentio in ſtituendo, vel exhæredando eum in teſtamento. Ad idem Inſti. de hæredi. quæ ab inſtata. dicto ſ. eadem. ibi dum dicit, præte ritus: id eſt: neq; inſtitutus, vel exhæredatus. Pro hoc quod notat glo. in authen. non licet. C. de libe. præteri. vel exhære. Pro hoc facit iſte tex. vbi vides, quod licet filius habeat aliquid iure lega titamen dicitur præteritus. ¶ Quæro, hic dicitur quod deſcen dentes debent habere legitimam iure inſtitutionis: quod de aſcē dentibus? dicam de hoc infra eodem. ſ. & hæc quidem. ¶ Vlti mō no. tex. hic in eo quod dicit vel fideicommiſi. Ex quo ha bes quod non ſufficit quod filius habeat legitimam per fideicō miſſum vniuerſale, ad hoc non poſſit dicere teſtamentum nul lum. de quo dixi ſ. de hæredi. & falci. ſ. inordinatum.

Si quis de. Filius furioſi ſi curam eius neglexerint à patre ſanae mentis effecto exheredari poſſunt: extra neus verō, qui denunciatione in ſcriptis facta filiis, quod curam de patre habeant, de furioſo, & eis negligentibus curam, & dili gentiam furioſo exhibuit ad ſucceſſionem eius admittitur: teſta mento quo ad ſucceſſionem euacuato quo ad alia cuncta capi tula in ſua firmitate manent. hoc dicit. vſq̄ ad ſ. vnum. ¶ Nota quod proteſtatio debet fieri in ſcriptis. & eſt ſpecialis in hac proteſtatione: aliās regulariter poteſt fieri etiam ſine ſcriptis: vt dixi ſupra de tem. non ſo. pecu. ſ. conſeſtationem. ¶ Quærit glo. ſuper verſi. neglexerint. quid ſi pater inſtatus decelſit, nec libe ri nec alius extraneus eum procurauit. Dic vt in glo. & ſecun dam opinio. tenet Iaco. de Bel.

Si vnum. Si filius patrem captiuum redimere negli gat: à patre poſtea liberato iuſte exhære dari poteſt. Si verō in captiuitate decedat. liberi & propin qui, aut

qui, aut extranei redemptionē eius negligentex ex teſtamento, & ab inſtata eius ſucceſſione priuantur: & captiuū bona eccle ſiæ, vnde ortus eſt, applicantur, conuertenda in redemptionem captiuorum, teſtamento in alijs capitulis in ſua firmitate rema nente. quæ poena in minoribus xvij. annis ceſſat: quibus etiam minoribus permiſſum eſt res immobiles ipſius vel etiam eius, q̄ in captiuitate conſiſtit, pro ipſius redemptione alienare, & obli gare nec eſſitate captiuo. poſtquam redierit impoſita tales cōtra ctus ratos & firmos habere. hoc dicit. ¶ Nota tex. primō dū dicit ex cauſa piſſima. q̄ expenſa quæ fit pro redemptione captiuo rum, dicitur fieri ex cauſa piſſima. Secundō no. quinq; notat: i lla, quæ per ordinem dic vt in glo. ſuper ver. debitis. Eſt & aliud notabile in glo. quæ incipit, nota animam. quam vide. ¶ Tertio no. in ver. in huiusmodi, & c. Ibi: ſiue illius qui in captiuitate de tineretur: vbi dicitur q̄ non dominus vendit rem captiuū pro redi mēdo ipſum: & ſic facit iſte tex. ¶ q̄ fideiſſor poſſit ſatisfacere creditori de bonis principalis. Facit etiā C. vbi de cri. agi. opor. authē. qua in prouincia. ſ. vt omnes obed. iudi. prouin. ſ. hoc cō ſiderantes. ver. ſed ſiquidem.

Si quis de. Filij hæretici à patre catholico exhæredari poſſunt. Item parentes hæretici non poſſunt alios filios inſtituere, niſi catholicos. & ſi pater habeat aliquos fi lios catholicos, aliquos hæreticos, ſoli catholici ſuccedunt, niſi hæretici ad fidē cōuertant. ſi omnes filij & propinqui ſunt hære tici, ſi quidem pater moriens eſt clericus, eccleſia ſuccedit intra annum, poſt annū nō. vel ſi eſt laicus, ſuccedit filius, his obtinē tibus in teſtamento, vel ab inſtata. h. d. No. ex hoc ſ. q̄ in bo nis hæreticorum deſicētibus filiis, & propinquis catholicis quā doque ſuccedit eccleſia, q̄nq; filius. ¶ Secundō no. q̄ eccleſia quā doque excluditur annali exceptione. Et eſt ratio quia hic tracta tur de iure acq̄rendo: aliās ſecus: vt in glo. hic ſuper verbo, in tra annale. ¶ Quærit glo. hic ſuper verb. decernimus, quid ſi ſint filij hæretici & catholici, quid ſi illi hæretici habeant filios catholicos: nunquid ſuccedat dicti filij catholici. Et dicit q̄ ſic. & hoc tenet Iac. de Bel. arg. l. j. ſ. quidam filium. ff. de contratab.

qui, aut extranei redemptionē eius negligentex ex teſtamento, & ab inſtata eius ſucceſſione priuantur: & captiuū bona eccle ſiæ, vnde ortus eſt, applicantur, conuertenda in redemptionem captiuorum, teſtamento in alijs capitulis in ſua firmitate rema nente. quæ poena in minoribus xvij. annis ceſſat: quibus etiam minoribus permiſſum eſt res immobiles ipſius vel etiam eius, q̄ in captiuitate conſiſtit, pro ipſius redemptione alienare, & obli gare nec eſſitate captiuo. poſtquam redierit impoſita tales cōtra ctus ratos & firmos habere. hoc dicit. ¶ Nota tex. primō dū dicit ex cauſa piſſima. q̄ expenſa quæ fit pro redemptione captiuo rum, dicitur fieri ex cauſa piſſima. Secundō no. quinq; notat: i lla, quæ per ordinem dic vt in glo. ſuper ver. debitis. Eſt & aliud notabile in glo. quæ incipit, nota animam. quam vide. ¶ Tertio no. in ver. in huiusmodi, & c. Ibi: ſiue illius qui in captiuitate de tineretur: vbi dicitur q̄ non dominus vendit rem captiuū pro redi mēdo ipſum: & ſic facit iſte tex. ¶ q̄ fideiſſor poſſit ſatisfacere creditori de bonis principalis. Facit etiā C. vbi de cri. agi. opor. authē. qua in prouincia. ſ. vt omnes obed. iudi. prouin. ſ. hoc cō ſiderantes. ver. ſed ſiquidem.

Si quis de. Filij hæretici à patre catholico exhæredari poſſunt. Item parentes hæretici non poſſunt alios filios inſtituere, niſi catholicos. & ſi pater habeat aliquos fi lios catholicos, aliquos hæreticos, ſoli catholici ſuccedunt, niſi hæretici ad fidē cōuertant. ſi omnes filij & propinqui ſunt hære tici, ſi quidem pater moriens eſt clericus, eccleſia ſuccedit intra annum, poſt annū nō. vel ſi eſt laicus, ſuccedit filius, his obtinē tibus in teſtamento, vel ab inſtata. h. d. No. ex hoc ſ. q̄ in bo nis hæreticorum deſicētibus filiis, & propinquis catholicis quā doque ſuccedit eccleſia, q̄nq; filius. ¶ Secundō no. q̄ eccleſia quā doque excluditur annali exceptione. Et eſt ratio quia hic tracta tur de iure acq̄rendo: aliās ſecus: vt in glo. hic ſuper verbo, in tra annale. ¶ Quærit glo. hic ſuper verb. decernimus, quid ſi ſint filij hæretici & catholici, quid ſi illi hæretici habeant filios catholicos: nunquid ſuccedat dicti filij catholici. Et dicit q̄ ſic. & hoc tenet Iac. de Bel. arg. l. j. ſ. quidam filium. ff. de contratab.

tantū. Circa quod vide quod no. glo. extra a de reſcri. c. ij. de proba. c. licet cauſam. ſuper ver. adſtrinxit. ¶ Tertio nota tex. j. ne liberi falſis accuſationibus & c. Nā iſta ratio pro bat q̄ iſte ſ. habeat locū etiā vbi cauſam ex hæredationis, vel præteritionis inſeruit, & nō p̄batur per hæredē vt inſtitutio irritetur. ¶ No. etiam tex. ibi per aliquā circūſcriptionē & c. Nā iſta ratio p̄bat, q̄ iſte ſ. etiam habeat locū vbi cauſa non inſerit, vt inſtitutio non valeat: & ſic ex iſtis rōnibus cōcluditur, q̄ iſte ſ. & auſ. ex cauſa. C. de li. præ. que ex iſto ſ. ſumit, habeat locū vt legata & fideicommiſſa valeat ſiue per teſtatorē ſit cauſa inſerta, & non p̄bata, ſiue cauſa nullo mō ſit inſerta. Hoc etiā p̄bat præcedēs ver. ibi: ſinautē habet obſer uata nō fuerūt. vt iſte ver. inſerat ad eā præcedētia, videlicet ad ſ. aliud quoq; capitulū. C. eo. q̄n cauſa nō inſerit, vel inſerta per hæredē non probat: & ſecundū hoc l. Papinianus. ſ. ſi ex cauſa. ff. de inoffi. teſta. cōtradicit dū dicit, q̄ rupto teſto per querelam omnia in teſtamento cōtenta mutant: & ideo corrigi per iſtū ſ. d. auſ. ex cauſa. & ita no. ibi per glo. & l. nam & ſi. j. eo. ti. & in Liure noſtro. ſ. ſi. ff. de teſta. tu. & ff. de lega. ij. l. cū filius. in prin. Ad idem facit quod tangitur in d. auſ. ex cauſa. Et hæc opi. tenet doct. ibi in vj. oppo. licet ibi multæ opi. ponantur. ¶ Quarto no. tex. ibi dū dicit, vel quælibet alia cā, & c. quia iſte tex. facit q̄ ſub ſtitutio pupillarī cōſeruetur per iſtū ſ. & d. auſ. ex cauſa. ad idē j. eo. ſ. ſi tales igitur. ibi: ſeu alijs capitulis, & c. Et iſtam opi. tenet glo. ff. de vulga. & pupill. l. j. v. Dy. verō tenet oppoſitū, dicens q̄ iſte ſ. & d. auſ. ex cauſa habeat locum in his qua ſine inſtitutio ne hæredis poſſunt valere, vt legata, vel fideicommiſſa quæ poſ ſunt ab inſtata relinquit: ſecus in pupillari ſubſtitutione quæ non poteſt alere ſine hæredis inſtitutione: vt d. l. j. ſ. ſi. l. ſeq. q̄ quilibet. ff. de vulga. & pupilla. ¶ Alij dicunt, q̄ conſeruetur per iſtum ſ. & auſ. ex cauſa. dicentes, q̄ ſicut tutela per auſ. ex cauſa conſeruetur: vt no. per glo. in Liure noſtro. ſ. ſi. ff. de teſta. tu. & l. j. & l. ſi pater. eo. ti. ita conſeruetur pupillaris ſubſtitutio: & tamē tutela in codicillis dari pot, ſi codicillis ſint in teſto cōfirmati: vt ff. de teſta. tu. l. iij. C. de teſta. tu. l. ij. Cy. in d. auſ. ex cauſa. in vlti. q̄ hoc relinquit ſub dubio: quid dicemus? Certē idem dicit glo. prædicta, & docto. per illam glo. videlicet q̄ tutela conſeruetur per auſ. ex cauſa. tex. iſte expreſſe. hoc dicit. ibi: aut dationes tu torū, & c. j. eo. ſ. ſi tales igitur. ibi: & tutorū dationibus, & c. Cū ergo hic ſ. habeat locum in tutela, quæ conſeruetur, idem ſit in pupillari ſubſtitutione, cum in vtraq; ſit fauor ſuij. Præterea hic dicitur, vel quælibet alia capitula, & c. & in auſ. ex cauſa. dicitur cætera nanq; firma manent, & c. Nā appellatione cæterorū cōti netur plureſto pupillaris: vt l. nā quod. ſ. qui pulſus. ff. ad Tre. & l. qui plures. v. ff. de vul. & pup. & iſta opi. tenent Ia. & Oldra. ¶ Quinto facit iſte tex. dum dicit, vel quælibet alia capitula, & c. & j. eo. ſ. ſi tales. ibi: ſeu alijs capitulis & c. q̄ per iſtum ſ. & d. auſ. ex cauſa. conſeruantur fideicommiſſa vniuerſalia. Pro hoc etiā facit q̄ iſte tex. in diſtinctōe dicit legata vel fideicommiſſa. & iſtā opi. tenent Dy. Jac. de Are. & Oldra. ad Tre. l. ita tamen. ſ. quo ties. vbi de hoc licet Mar. Sil. in rep. d. auſ. ex cauſa. tenent q̄ per auſ. ex cā nō cōfirmant fideicommiſſa vniuerſalia. Sed pro opi. Dy. Jac. de Are. & Old. eſt glo. ordi. referendo glo. ad tex. in l. eā quam. C. de fideicom. ¶ Sexto no. tex. ibi, & tanquam non receſ ſum. Nā hic videt expreſſum q̄ legata & fideicommiſſa & c. quæ in teſto cōtinentur irritato teſto ex cauſa præteritionis, vel exhæ redationis petuntur actione ex teſtamento, cū quantum ad illa te ſtamentū pro nō reſciſſo habeat: vt ex hoc tex. quā quaſtionem mouet glo. in d. auſ. ex cā. in glo. in prin. Alij dicunt, q̄ petunt cō dictione ex lege, vt referit glo. in d. auſ. ex cā. & ibi per doc. in q. ij. Sed præcedens opi. v̄ verior per hūc tex. optimū in l. ſi. ff. de here. inſti. & ſic patet q̄ irrita inſtitutione legata ex teſtamento de bentur, & actione ex teſto petunt. Pro hoc etiā facit: ga video q̄ irritato teſto per cōtrabuitas legata & fideicommiſſa reſeruan tur liberis, & conuictis perſoniſ per edictum de lega. præſtan. Ita eſt tex. in l. j. in prin. ff. de lega. præſta. Pro hoc etiam eſt glo. hic, ſuper ver. teſtamentū. vbi glo. dicit, no. ſcripturā p̄ parte va lere, & pro parte nō: & ſic patet q̄ iſtud teſtamentū quantum ad alia in eo cōtenta valet. ¶ Septimō no. tex. in ver. & hæc quidem. ibi dum dicit, & cōtrario de liberorū teſtamentis, & c. quia hic videtur expreſſum q̄ deſcēdēs debent habere legitimā iure in

Inferi. Adde Bald. in l. j. C. de lib. præte. & in l. iij. q. c. u. & Barr. etiam. in l. ij. ſ. filius. ff. de liberis & poſth. vbi eſt glo. ordinaria.

¶ In bonis hæreticorum deſcendentibus filiis, & propinquis catholicis, quandoque ſuc cedit eccleſia, quandoque ſiſcus. ¶ Eccleſia quando excluditur annali exceptione. ¶ Filij catholici ſuccedunt patribus hæreticis, & non filij hæretici.

Non currit. Facit qd no. h. per Ange. in c. i. in ca. fa Gregorij. quem vi de. & adde. tex. in l. i. s. in omnibus. ff. de iud. & Bal. in l. quos. C. de precibus Imperatori offeren. Et ibi vide oino Bal. & adde. lo. de pra. in l. sceminas. de pcur. & Lanfr. in trac. de arbi s. parte. in prin. C. Quod sic. Sed ab extra quero quid si filius. legat. an si le gatum no potest ha beri ex testō neq ex codicillis: an debeat salē in vim donatio nis causa mortis ac cedente tali testō vel legatō consensu pa tris. vide do. Soci. in c. lxxij. in ci. mul ti abunde. ver. succe dit terra difficultas. cum ver. seq. v. q. ad ver. quarta difficul tas. in s. parte. charta xij. & ibi in p. dicitis consi. vide ad id qd dicit hic textus.

stitutionis à suis ascendētib; & ascendē tes debēt etiā habere legitimā à descendēti bus suis iure institutiōis. Ad idē j. eo. s. hęc aut. in prin. cōiuncto ver. ceterum. & eo. s. ibi: vnde constat ad vtriusq; partis utilitatē, &c. Et sic videt idē seruari debere in testa menti filiorum respectu ascendētium. Et ita disputado do. Iaco. de Bel. tenuit s. eo. s. aliud. Quāro, pone qd pater fecit testamē tū, & filii praterit, & neminē heredem ino stituit: an habeat locū s. iste. & aut. ex cau sa. vt cetera firma maneāt. Glo. no. habesq; non, in l. j. s. ff. de vul. & pup. in prima sol. quā dat ad cōtrarium qd facit ibi de d. aut. ex causa. Et sic ex ipsa glo. habes qd iste s. & aut. ex causa. nō hnt locū, vbi nemo est hęc res institutus. Venio ad ver. hic aut dispo suimus. no. tex. in ver. ceterū. qd licet institu tio in re certa habeat loco legatarij alijs exi stentibus vniuersaliter institutis, vt l. quos rtes. C. de hære. insti. tñ quo ad excludendū querelā inofficiōsi testamēti, & vt testamē tū impugnari nō possit, habeat loco heredis: vt hic. & no. per gl. in l. s. q. s. priorē. ad Tre. Prescriptio quod non currat, non ualent agere.

Hęc autem. Nemini licitū est hęc redibus ppinquis & affinis, & cōiunctis defuncti, & eius fideiusso ribus vllam in quatuordecim, vel molestiam occasione debiti defuncti, vel gene raliter quacunq; de causa ad p̄fatas personas spectante ante spatium nouem dierum inferre: quicquid autem factum est in tra p̄dictū spatium, est inualidū: nullo tamen ex hac creditori circa temporalem p̄scriptiōē p̄iudiciū generando. h. d. ex isto s. sumitur aut. sed neq; ante. quā ponitur super l. fi. C. de se pulchro violato. Nota quod non valenti agere p̄scriptiō nō currit, & c. & contra.

Impersonalitas utiat obligationem: & quando non nume. 3. Duo rei debent, uel credendi, quod constituantur per dictionem aut.

Ad hoc. Qui constituit, vel spondit pro alio: si quidē gatur in quāritate quā dixit. si dixit, satisfiet à me, & ab illo: non consentiente pro rata, ipse obligatur: si verò alternatiuē satisfiet à me, aut ab illo: nō cōfentite ipso, in solidū tenetur. Si verò con stituens locutus fuerit impersonaliter, nullus tenetur, salua tamē manēte actione cōtra illos, contra quos de iure cōpetit, his obti nentibus in quibuscunq; casibus nondū finitis. h. d. Ex isto s. su mitur. aut. si qñ. C. de consti. pe. No. ex isto s. duo. Primò, qd im personalitas vitiat obligationem. Secūdo no. qd dicitio & inferat partē: vt hic, & l. si mihi & Titio. ff. de ver. obli. & Insti. de inuti. stipu. s. sed si quis. sed dicitio aut, attribuit rem cui libet in solidū: vt hic, & d. aut. si qñ. Et sic no. per istū s. & d. aut. qd per istā dis iunctiōē, aut cōstituant duo rei debēdi in solidū. Facit ad idē qd habes in l. si ex toto. s. ff. de leg. j. & in l. ille aut ille. de lega. iij. & per d. aut. cōstituant etiā duo rei credēdi: vt d. l. Titius hæredes. de leg. iij. Sed cōtra primū op. & s. si qñ. ff. de ver. obli. & l. si ita sti pularus. s. Chrylogonus. eo. ti. Sol. Qñq; j. impersonalitas est ex parte promittētis, qñq; est ex parte stipulātis. Primo casu, aut im personalitas est in verbo obligatiuo, aut in verbo obligationis executiio. Primo casu obligationē vitiat. Secundo casu impero nalitas obligationem non vitiat: vt l. si. ff. si cer. peta. & l. illa sti pulatio. s. eum qui. ff. de verbo. obli. Secūdo principalī, qñ est impersonalitas ex parte stipulātis, nō vitiat, vt in cōtrario: quā autem sit ratio diuersitatis, dic vt no. Pe. in d. authen. si quando.

Vt liceat matri & auia. Rubrica. 1. Parentes etiam extranei concedunt administrationem bonorum, cui uolunt. 2. Femina an possit esse executrix testamenti. 3. Executor testamentarius, an cogatur officium executoris suscipere, remissiuē. 4. Curator datur etiam respectu certæ rei. 5. V usufructus bonorum relictorum filio, quibus casibus queratur patri. 6. Filiusfamilias in aduentitius testari non potest, nec etiam in alijs, in quibus patri nō qua ritur usufructus.

Filiusfamilias quod bona in quibus patri non queritur usufructus, potest donare causa mortis sine patris consensu.



Diuersis. Parentes & etiam extranei liberti sub parentum potestate positus res proprias donare, & relinquere possunt adiecta conditione, ne parentibus eorum usufructus, vel aliud ad dictas res participium acquiratur. & dictarum rerum administratio liberis maioribus, licet in potesta te constitutis permittitur: si verò sunt minores, illi administratio dictarum rerum conceditur cui testator, vel donans permisit. Si verò testator nihil disposuit, vel ille, de quo testator disposuit, decesserit, vel acceptare noluerit, dabitur per iudicem curator bonis, sub competenti fideiussione. hoc dicit. Ex isto s. sumitur authen. excipitur. C. de bonis quæ liberis. Nota ex hoc, primò quod parentes, & etiam extranei possunt cui uolunt administra tionem bonorum concedere: vt hic. concor. sunt in glo. f. Secūdo nota in ver. licet. quia administratio bonorum potest concedi matri & auia ipsius filijfam. Et sic videtur hic tex. quod scemio na possit esse executrix testamenti. Circa quod uide l. à filio. in princip. ff. de alimen. & ciba. lega. & quod no. docto. C. de episc. & cleri. in l. id quod pauperibus. in penul. q. & in Specu. de ino stru. edic. s. nunc verò aliqua. ver. quid de muliere. Terriò nota quod ille, cui talium bonorum administratio conceditur, non cogitur ea acceptare: vt hic in ver. ita tamen si & ipse. & in ver. si verò forsan. Et sic est hic argu. qd commissarius, seu executor vlti mæ voluntatis, non cogatur suscipere commissariam, seu execu toriam. De quouide docto. in l. à filio. in prin. & ibi per Dy. ff. de alimen. & ciba. lega. & per docto. in d. l. id quod pauperibus. ver sicu. modo uideamus. C. de epif. & cleri. & Specu. de instru. edi. s. nunc verò. vers. hoc etiam, in xij. col. Vltimò nota qd curator datur certæ rei. vt hic & in d. aut. excipitur. Opponitur & uide tur, qd patri quæratu usufructus omnium donatorum, vel relictorum ipsi filiofam. vt C. de bo. que libe. l. cum oportet. f. Solu. Regulariter quæritur usufructus. Fallit hic in casibus in glo. su per vers. parentibus. no. cui glo. adde quod no. in authen. idem est. C. de bonis quæ libe. Et circa sextum casum hic no. in glo. vi de l. j. ij. & iij. in prin. C. de bonis quæ lib. Item circa septimum uide quod no. docto. in l. fi. C. de usufru. in vj. oppo. & quod tan gunt docto. in d. aut. idem est. vbi glo. etiam. Quæro, hic dicitur qd filiusfam. potest disponere quomodo uult de bonis donatis, ne usufructus quæratu patri: sed an poterit testari: Hic glo. di cit qd non: nam etiam in proprietate filius non testatur. dic vt in glo. super ver. disponere. Ex qua glo. nota duo. Primò, qd filiusfam. non potest testari quantum ad proprietatem de bonis ad uentitij, in quibus quæritur usufructus patri. Et de hoc est ca sus in l. pe. C. qui testa. fa. pos. & in l. s. filijs autem fa. C. de bo nis quæ libe. alle. glo. & no. in l. fi. C. de inoffi. testamē. & quod fa ciunt glo. quas ibi allegabo. Secūdo nota qd filiusfam. non pōt testari in bonis, in quibus patri nō quæritur usufructus. Ita no. d. glo. hic. Idem no. ff. de testa. l. qui in potestate. & in l. j. in filijs fami. ff. ad Trebel. & per docto. in l. penul. C. qui testa. face. pos. in Spec. de instru. edi. s. compendiosè. vers. sed nunquid filius. Sed quæro, nunquid filius possit donare causa mortis, sine pa tris consensu, bona, in quibus patris non quæritur usufructus. Tex. ibi, quomodo uoluerit disponere & c. cum sua glo. videtur uelle qd sic. Glo. excipit solum testamentum: ergo alio modo po test disponere quomodo uult. Ad idem d. l. qui in potestate. ff. de testa. in glo. quæ incipit: non ideo magis. ibi disponit non testan do. Pro hoc etiam quia donatio causa mortis accedit magis con tractui quàm vltimæ voluntati: vt no. glo. in l. ij. in princip. ff. de donatio. plenē. & in l. tam his. s. j. ff. de dona. causa mortis. & do cto. in l. senium. C. qui testa. face. pos. & istud videtur veritas.

Nominatio facta per patrem de filio quod profit ad filij legitimationem. Nominatio filiationis sicut presumi matrimonium intercessisse. Presumptio quod matrimonium interuenierit, est presumpcio iuris, & de iure. Beneficium uni datum, datur alij. Legitimatio ex nominatione facta in filiu an habeat locū, etiā si filij legitimi supersint. Legitimus per nominationem quod succedit agnatis, & cognatis patris.

Ad hoc. Liberi de libera muliere nati cum qua nuptiæ ef fecerit hoc verbo, naturales legitimi efficiuntur: & matrimonium inter illa uerba proferentem, & mulierem, ex qua nati sunt inter celsisse monstratur, & si pater erga vnum ex filijs talia uerba dixerit,

dixerit, prodest omnibus, qui ex eadem matre sunt orti. h. d. Et ex isto s. sumitur aut. si quis. C. de nat. li. Not. primò qd patris professio per modum hic insertū prodest ad filij legitimationē. Secūdo not. qd talis professio facit p̄sumi matrimoniū in tercessisse: & est p̄sumptio iuris & de iure: vt hic, in uerbo, ex hoc. quod est valde not. secundum Ia. de Bel. & quod sit p̄sum ptio iuris, & de iure, apparet ex glo. super ver. monstratur. quæ exponit, i. fingitur: & sic apparet qd est fictio. Terriò not. qd bñ ficiū vni datū, & alijs datur. Concor. sunt in gl. super ver. mulie re. Sed quæro, vtrum quod hic dicitur de tali legitimatione, lo cū habeat etiā legitimis filijs ex legitimo matrimonio natis su perstitibus. Gl. duorū uerborū in d. aut. si quis dicit qd nō: sed ita demū locū habet si dicit legitimi filij non supersint. Sed Iaco. de Bel. dicit, qd habet locū siue supersint legitimi, siue non: qd proba tur sic: Illud operatur matrimonium p̄sumptū, qd operat ma trimoniū uerū: vt s. qui. mod. nat. effi. legi. s. illud quoque. ff. de ri. nup. l. in libera, sed filij naturales legitimantur per matrimonium uerum. etiam filijs existentibus. s. de incest. nupt. s. dubitatum & Insti. de nupt. s. si. ergo & per matrimonium p̄sumptum, de quod dicitur hic: tamen tene menti p̄æl. gl. Cuius opi. tenet glo. s. qui. mo. na. effi. sui. s. gñaliter. in gl. quæ incipit, supple. in fi. & no. in c. per tuas. extra, qui fil. sint legit. Vltimò not. tex. ibi, sed omni frui eos. & c. quod legitimatus per istum modum fruatur omni iure: quod leges concedunt filijs legitimis & naturalibus: & sic videtur hic tex. qd filius legitimatus per hunc modum suc cedit agnatis, & cognatis patris: sicut legitimis & naturalis. Ita videtur uelle tex. ille, quem tene menti.

Hoc quoque. Liberi nati ex nuptijs legitime cōtra ctis, licet non solēnibus, ad paternam hæreditatem pariter uocantur cum filijs natis ex nuptijs solē niter contractis, siue p̄cesserint eos, siue sequantur. h. d.

Quia verò. Decorati maximis dignitatibus, vsque ad illustrem dignitatem inclusiue nuptias ali ter contrahere non possunt, nisi dotalia instrumenta scribantur: nuptiæ tñ prius contractæ manēt, exceptis barbaris cuiuscunq; di gnitatis existat: reliquis aut oibus nuptias solo consensu cōtra here permittitur. h. d. No. qd matrimonium ualeat sine scripturis fallit in casibus, quos dicit glo. super ver. iubemus. Sed aduerte ad id qd dicit gl. & vbi cunq; lex de hoc facit mentionē, & c. quia circa hoc uide qd no. in l. imperialis & aut. maximis. C. de nu.

Vxor in bonis uiri quando matrimonium contractum fuit sine dote, quod habeat quartam in bonis uiri. siue supersint parentes, siue filij. Vxor indotata quod succedat in bonis uiri in quartam, etiam solis transuersalibus existentibus.

Quia verò. Matrimonio sine dote cōtracto, si mulier à viro sine rationabili causa reijciatur, vel viro diuite moriete, ipsa inops superuiuat, ad quartā partē sub stitiæ uiri admittitur, si uir tres filios, vel pauciores ex ipsa, vel alia habeat muliere. Si verò plures habeat, tunc ad tantam partē admittitur, quantū est id, qd vni filiorum cōpetit. Si verò ecōtra uir à tali vxore sine rationabili causa reijciatur de substātia mu lieris, nihil lucrabitur. h. d. Quærit gl. super ver. in talibus. qd si nullus filiorū superest, sed tñ ascēdētes. Dicit hic gl. qd in alijs re bus p̄fertur vxor: vt l. vna. C. vnde uir & vxor. Sed certè illa p̄bat totū cōtrariū: quia vxori p̄ferunt uiri parētes: Quare dic qd vxor habeat quartā bonorū uiri: residuum habebunt parētes. Sic erit idē qñ supersunt parētes, qd esset qñ supersunt filij, & ita tenent doc. in aut. p̄terea. C. vñ uir & vxor. Sed quærit gl. quid si nullus ascēdētū superest, sed tñ trasuersales. Sed hic. & in d. aut. p̄terea. ponit opi. quid dicemus: Ia. de bel. ponit opi. Pla. qd vxores habe bnt tñ quartā: sed residuū tantū haheāt trasuersales, nec possit habere vxor aliud. Nā dicit, qd ista quarta & residuū trasferūt ex diuerso iure. & ideo in eis ius accrescēdi locū nō habet: vt ff. qui. mo. vult. amit. l. si sub cōditione. & doc. in d. aut. p̄terea. in ij. q.

Illo. mli, & vili, contrahere, dotalibus interueniētibus instru mentis: reliquis verò dignitatibus carētibus solo effectu nuptias sine dotalibus instrumentis permittitur contrahere: antiquo iure sublato. h. d. Vxorē diuertente culpa sua filij: apud uirum aluntur, expensis matris, si est diues. Mater quando teneatur alere filium usque ad triennium.

Illud quoque. Diuertio celebra to liberi ad parē tum hæreditatem nihilominus uocantur, & alendi sunt apud parentem. qui diuertij causam nō p̄stituit, expēsis alterius parēti cōmittētis causam diuertij. nisi alius inops sit: tunc apud diuitem alendi sunt, his parē ter obtinentibus in parentibus & liberis. h. d. Quæro, dicitur in ver. si verò per cau sam. qd quando mater dedit causam diuertio, filij alentur apud patrem: quæro cuius expensis. Dicit glo. super uerb. alantur. qd Ir. ad didit matris loculetis expensis. Et ita posuit Ir. in tex. in aut. si pator. posita super l. vna. C. diuertio. facta apud quē & c. Et istā opi. tenet ibi gl. & in l. alimenta. C. de neg. gest. Sed hic quæro de vna q. leges dicit quod mater debet alere filium intra trien nium. Quæro, qualiter istud debet intelligi. Respondeo, ita demum si ipsa habeat de lactē, & si ipsam lactare deceat. Et ita not. Azo in summa. C. de patria potestate. Maritus accusatus uxorem de adulterio, debet se subscribere. Matrimonium hodie solū per ingressum religionis soluitur.

Quia verò. Marito atque vxori diuertium celebrari permittitur ex causis enumeratis. h. d. Opp. hic dicitur, qd quando uir accusat vxorem de adulterio, debet se subscribere: contra. C. de adulte. quauis gloss. ponat duas solu. approbat secundam. quod dic vt in gloss. Et sic hodie siue maritus accuset iure mariti, siue iure extranei, debet se sub scribere ad pœnam talionis. Ita dicit glo. hic, super uerbo, inscri bere. & in d. l. quauis. & hoc tenent doct. ibi, in secunda opi. & in aut. sed nouo iure. & in l. iure mariti. eo. tit. Et hanc etiam tenent docto. in l. qui crimem. C. qui accu. non pos. & uide quod no. in d. l. consensu. s. uir quoque. & s. uirū. C. de repu. Vltimò circa istū s. dic, qd solū in vno casu matrimonium potest separari: uidelicet per ingressum religionis: vt in c. ex publico. extra. de conuer. coniugat. & uide quod not. s. de nup. s. distrahatur. & de mona. s. sin autem vxorem. Ista uerba, nisi forte castitatis concupiscentia, qualiter accipiuntur. Pater ingrediens monasterium tenetur dare filijs partem bonorum.

Quia verò aliqui. Nuptiæ regulariter consensu non soluuntur, nisi castitatis cō cupiscentia, dote & donatione propter nuptias liberis seruata: altero autem vel utroque alias nuptias postea contrahente, vel aliter luxuriosè uiuente, delinquentis substantia ad filios debet peruenire: filijs minoribus. per iudicē gubernatore dato: filijs nō extantibus ad fiscū eorum substātia debet peruenire. h. d. Quæ ro qualiter accipiuntur ista uerba, nisi forte castitatis, & c. Gl. po nit hic super ver. castitatis. Tu uerò dic de hoc, vt extra de iure iur. c. tua nos xxxiij. q. v. quod Deo, xxxviij. dist. quia sunt. & ca. seq. & xxxij. dist. cap. feriatum. extra de conuer. coniug. cap. j. in fin. Vltimò nota super ver. pœnæ. inducit hunc text. in arg. qd si pater ingreditur monasteriū, tenetur dare suam partem bono rum filijs, cum demum post mortem, vel post delictum commis sum dentur bona filijs. De hoc q. no. per glo. s. de mona. s. illud quoque. & j. de sanctif. epif. authen. si qua mulier. Dispositio huius tex. an habeat locum in quacunq; militia. Litigantes possunt dare iudici interrogationes, & interrogatoria. Sententia lata in causa matrimoniali, contra matrimonium quod non transeat in rem iudicatam. Testes quando testificantur, non tenentur redlere causam dicti sui.

Quod autem. Mulier uirū, quantocunq; tempore bet: licet literas, vel nūciū sospitatis eius non receperit. Si verò maritum mortuum esse audierit: non licet ei nubere, nisi dux belli per iuramentū hoc dixerit: & post iuramentū adhuc eū expe ctare cogitur per annum: pœna cōtra faciētibus imminente. h. d. Quærit glo. vtrum quod hic dicitur, habeat locum in quacun que militia: ita vt in ea existens debeat tanto tēpore expectare. Dic vt in gl. super ver. sustinere. in fi. Et ad id quod dicit de iure

1 Tu vero dic. Vide Bart. in l. quod Nerua. v. col. ff. depo. & d. Alexan. de Imola. in l. ff. de q. & Bal. in l. fin. ff. de hære. insti. & adde Spe. in tit. de proba. s. ij. ver. quin to per præsumptionem. & Ange. in tracta. malef. ver. quod fama. ij. col.

Canonico dic vt habes extra, de spõ. c. in p̄ sentia. de secun. nup. c. dominus noster xxx. iij. q. j. c. cum per bellicã. ¶ Vterius iste text. inducitur in argu. per Iac. de Bel. in eo qd hæc mulier interrogat a duce belli, qui est testis de morte viri sui: qd licet litigatoribus interrogationes, & interrogatoria iudici dare. Facit s. de testibus. s. si verò dicatur. ff. de adul. l. si postularerit. s. quæstioni. Ita dicit do. Iac. videri de interrogatorijs quæ dant à parte iudici. vi. de in c. præsentiu. de testi. lib. vj. ¶ Vterius arg. iste text. qd sententia lata in causa matrimoniali contra matrimoniu non trahat in rem iudicatum: sicut hic videt in iuramento. De quo dic vt no. extra de re iud. c. lator. xxxv. q. ix. in sum. vt lit. nō cōte. c. j. ¶ Vltimò gl. hic sup ver. sp̄atū. inducit hūc text. in eo qd hic dicitur, qd dux belli simpliciter iurat de morte viri: qd testis non debet dicere causam sui dicti. De quo dic vt dixi s. de testi. s. & licet. vbi glo. tangit.

Prædictis. Matrimonia etiã ex tribus alijs casibus superioribus additis distrahi possunt: & exceptio nibus hac consti. numeratis ex nullis alijs matrimoniam dissoluunt. h. d. Oppo. dicit hic, qd impedimentū dirimit matrimonium contractum. xxxij. q. vij. hi qui matrimoniu

nuitur qd de adulterio possit trāsigi. cōtra. C. de trāfac. l. trāsigere Gl. sing. quæ est super versi. amicabili. dat hic quatuor sol. quas ordinē dic vt in gl. ¶ Ex. j. sol. not. qd clausula in fine posita non refert ad oia p̄cedentia qm̄ resulatet intellectus iuri cōtrarius: vt ff. de adop. l. in adop. l. si idē. in ff. de iur. om. iud. De qua materia vide in c. f. c. do regis. extra, de app. & c. inquisitioni. eo. tit. & qd no. Spe. in tit. de instr. edi. s. n̄c. aut. ver. itē excipe. & vide text. in l. iij. s. filius. ff. de libe. & posth. coniuncta l. j. C. de lib. præte. vel 10 ex hæred. ¶ Iac. de Bel. om̄sis solu. gl. soluit aliter dices, qd aut loquimur de adulterio p̄sumpto: & licitū est trāsigere, vt hic. Aut 11 de vero: & tūc nō est licitū, vt in l. cōtraria. q. tene menti. ¶ Vltimò iste text. in ver. si verò. inducit in ar. per Iac. de Bel. qd instrūm qd plerūqz quis facit sibi fieri, qualiter equus suus est percussus, 12 vel mortuus, valet, si fiat corā tribus testibus. ¶ Itē est ar. qd crimē possit probari per instrumētū. Facit qd dicit ipse. l. i. C. de pba. l. ij. quorū app. nō reci. c. fi. de iure iur. lib. vj. De hac q. no. per glo. in l. contra negatē. C. ad l. Aquil. & in l. ij. præall. quorū app. non reci. & ff. ad Turp. l. in senatus. circa prin. & no. per glo. extra de verb. signi. c. constitutionem. lib. vj. Et istam q. disputauit Iaco. de Aret. quam refert Cyn. in l. pe. C. de proba.

Collatio nona.

De hæredibus ab intestato uenientibus. Rubrica.

- 1 Vfusfructus, qui acquiritur patri in bonis filij, non extinguitur per mortem filij, sed durat patre uiuente: et ibi quando extinguitur.
2 Filius filius q. hodie habeat hæredē ab intestato in aduētitijs, nō in profectitijs. nu. s.
3 Differentia emancipatio. et patrie potestatis hodie sublata est, et quantum ad successionem intestati, non autem ex testamento.
4 Differentia agnationis et cognationis quod hodie sit sublata in successione intestati, non ex testamento.
5 Titulus de coniungen. cum eman. lib. quod corrigatur. et nu. 10.
6 Dispositio hæc in quo peculio loquatur, ut descendens suo ascendenti præferatur.
7 In profectitijs hodie nihil est immutatum per iura noua.
8 Filia, quando habeat hæredē ab intestato in dote profectitia.



Om̄nis gn̄is ab intestato successio in tribus gradibus diuiditur: videlicet ascendenti, & descendenti, & ex latere uenienti. itē in successione p̄ris, vel filij. prima causa est descendenti: & primi quidē gradus equaliter, ceteri uero in stirpē uocant: vñ fructu parēti ierato: iublata differētia sexus, & patrie potestatis, & agnationis, & cognationis. h. d. vsqz ad s. cōsequēs. ¶ No. rex. in ver. nā in viufruc. qd viufuctus, qd acquirit patri in rebus acquisitis per filiu non extinguit morte filij: imò durat post mortē filij in uita ipsius p̄ris. ¶ Tex. est no. hic. & hoc tener glo. in l. j. C. de bo. mater. & C. de bo. quæ lib. l. q. scitis. in fi. licet Pla. teneat cōtra. vt not. gl. C. de viuf. l. iij. sed eius opin. ibi reprobāt: & etiã in alijs locis. s. allega. Hoc fallit in casu, videlicet qn̄ pater, qd habet viufuctū bonorū filij succedit ipsi filio vnā cū fratribus filij: quia tūc viufuctus extinguit: & habet pater virilē portionē hñnorū filij: vt in s. si verò cū ascendenti bus. j. e. Ex quo sumit̄ aut. itē h̄ d. itas. C. de bo. quæ lib. de quo per gl. & doc. & in d. l. iij. C. de viuf. ¶ Secūdo no. qd filius fa. hodie hæredē habet ab intestato: vt hic, & j. prox. & videtur velle gl. super verbo, parētibus. qd hoc sit nouiter introductū: p̄batur per istā aut. & idē no. ff. de cast. pec. l. ij. & habuistis. not. s. de nup. s. veniēt. Sed certē imò de iure Cod. filiusfam. habebat hæredē: vt ibi dixi. ¶ Tertio no. esse sublata differētia emancipationis & patrie potestatis. qd intelligit glo. esse verū ab intestato. se. cus si est factū testm̄. Ita no. ff. de mino. l. si filius in l. Gallus. s. & quid si tantū. ff. de lib. & posth. C. de colla. l. si emancipati. & per Azo. in sum. illius tit. & in aut. ex cā. & ibi per doct. C. de liber. præte. ¶ Itē no. esse sublata differētia agnationis & cognationis qd intelligit gl. esse verū in successione ab intestato: secus si ex testamento. Ita dicit. C. de inoff. test. l. fratres. in ij. gl. quam tene mē 5 ti. Idem dicit Azo in sum. illius tit. s. item datur querela. ¶ Vltimò no. secundū m hoc qd hodie corrigitur totus iste ut. ff. de coniug. cum emanc. lib. ¶ Quæro, in quo peculio filij. defuncti loquit̄ hic, qd præferatur descendens suo ascendenti. Dic vt in gl. super ver. parentibus. Ex qua gl. no. ¶ quod in bonis profectitijs nihil est hodie mutatum, per iura noua. ¶ Et sic habes ex hac gl. quod in profectitijs etiã hodie filiusfa. non habet hæredem. Ad idē facit qd no. ff. de cast. pec. l. si pater. in prin. ¶ Sed hic quæro, nunquid in dote profectitia filiafa. habet hæredem. Gl. quæ est ff. lo. mauri. l.

Sol. vt no. extra, de fri. & male. in c. laudabile. dixi. s. de nup. s. per occasionem.

Quia verò. Mulier & viri, peccantes pœna legitima puniuntur: & iudices & officiales negligētes. Hoc dicit vsque ad s. si quis autem. iste. s. hodie corrigitur per s. j. vt fra. filij. s. penul.

- 1 Admonitio debet uniuersam præcedere.
2 Damari ex præsumptione quod quis possit. Et quando nu. s.
3 Lex facit illum iudicem et uultorem, in quem uniuersam collocat.
4 Delinquens in ecclesia ad ecclesiam non confugit: nec ab ea defenditur.
5 Marito quando licet quemlibet adulterum occidere, etiam de iure canonico. et nu. 7.
6 Transigi de adulterio, quando possit. et nu. 10.
7 Clausula in fine posita, non refertur ad omnia præcedentia, quando resulat intellectus contrarius iuri.
8 Instrumentum factum in beneficium alicuius, qualiter equus mortuus fuit, uel uulneratus, non ualet, nisi habeat tres testes.
9 Crimen an probari possit per testes.

His quoque. Adulterium præsumitur iuris præsumptione: probatū puniē sicut verum uindicta suam manu quandoqz permissa: his obtinentibus in casibus futuris, & pendenti bus nondum finitis. h. d. Ex isto. s. sumit̄ aut. 1 si quis ei. C. eo. de adul. No. in hoc s. qd admonitio debet præcedere uindictam. De quo dic extra, de vi. & hone. clerici. c. si. Secundo nota quem ex præsumptione damnari. ¶ Tertio not qd uindicta proprijs manibus homini permittit̄: qd lex facit eū iudicē, & ultorē. ¶ Quarto nota text. ibi: non em̄ debet & c. qd ille qui deligit in ecclesiã, non debet ad ecclesiã cōfugere: nec debet ab ipsa defendi. ¶ Tex. est hic. Ad idē j. eo. ver. qs em̄, & c. Pro hoc est casus extra de immu. ecc. c. fi. Dixi de hoc s. de mā. prin. s. neqz autem. 5 ¶ Opp. & videt̄ qd ex p̄sumptione qs dānari non possit: vt l. absente. in prin. ff. de pœ. glo. hic super ver. punire. ponit vnā sol. Tu uero dic, qd hic est præsumptio legis: ibi præsumptio hominis: vt no. in lege cōtraria. C. de adul. l. q̄uis. & l. si hi qd adulteri. eo. titu. & de hoc no. ij. q. j. c. semp. & xxxij. q. j. c. dixit dominus. dicit ibi 6 ¶ Scd̄o opp. & vñ. qd nō liceat marito quēlibet occidere: vt C. de adul. l. Gracchus. & l. marito. ff. e. ti. Dic vt in gl. hic super ver. perimere. sed Iac. de Bel. dicit hic esse speciale odio ipernentis tantā solennitatē propter nimia contumaciã ipsius adulteri: & qd hæc lex loquit̄ gn̄aliter, & indistincte: & qd facit virū ultorē, & iudicē. huius delicti: & quia etiã loca distinguit. arg. C. de rap. l. j. & quando lic. sine iud. se vin. l. j. & ij. Circa qd vide qd no. in d. l. marito. & per doct. in d. aut. si quis ei. C. de adul. ¶ Quid autē iuris 7 sit de iure canonico, vide vt no. i. tex. & gl. xxxij. q. ij. c. inter hec. 8 ¶ Itē opp. ad s. quæ igit̄. ibi dū dicit, amicabili cōpositione. hic in

ma. l. nupta. s. j. & l. filia. eo. ti. videt̄ velle qd non. Idē tenet Azo in sum. C. so. ma. circa fi. Pro hoc etiã gl. hic posita, super d. ver. sic. parentibus. In contrarium est casus secundū lect. Dy. ff. solu. ma. l. post dotē. Sed pōt solui, qd aut actio de dote remanet cōis patri, & filia: & tunc in ea filia nō habet hæredē, vt in præalle. le. ge. Aut actio facta est ipsius filia: puta, quia pater passus est eam sibi stipulari: & tūc habet hæredē. Et ita loquitur lect. Dy. in d. l. post dotē. & probatur ff. de pac. dot. l. inter focerū. s. cū inter se cundū intellectum Iac. de Bel. qui intelligit qd ibi dos retineatur pro liberis tanquam pro hæredibus mulieris: vt ipse dilputando tenuit in ciuitate ista. Non obstat gl. hic posita: quia loquitur in peculio profectio filij, qd est in dominio patris: vt l. certum. C. fa. ercisc. sed quæstio nostra loquitur in peculio profectio, qd est in dño ipsius filia: vt est dos: vt l. Pomponius Philadelphus. ff. fa. ercisc. Et sic videtur idē qd in castrensi. Et facit ad istā gl. qd dicit, qd hodie in profectiis nihil est immutatum. l. cū oportet. in prin. ibi: nō ex eius substantia. & c. C. de bo. q̄ lib. & facit l. fi. in prin. in fi. ff. quis ord. in bo. pos. fer. & C. qui admit. ad bo. pos. l. j. ¶ Quærit gl. j. in hoc tit. quæ est super verbo, introducta. vtrum per istam constitutionem sit sublatū edictum. ff. de coniun. cum emā. lib. qd statuit, qd si habeo filium emancipatū, & nepotem ex eo in potestate: licet nepos solus admittatur de iure ciuili, & de iure prætorio admittatur filius emancipatus in solidū: vt s. eman. cipiati. Insti. de hæred. quæ ab intest. tamen per edictū de coniun. gen. admittatur gl. quæ est hic dicit, qd cum hodie sit sublata differētia emancipationis, & patrie potestatis: illud edictum est sublata: & sic filius solus admittit̄ tãqz primus in gradu. & idē qd hic no. in aut. in successio. C. de suis & legi. qui sumitur ex isto s. & in l. illā. C. de col. & in l. i. proponas. in prin. ff. de inof. te. & p. glo. Insti. de hære. quæ & dif. s. sui. & no. doc. in d. aut. in successioe.

- 1 Pater succedens filio unā cum alijs filijs, an habeat vsumfructum portionis obueniens alteri filio de bonis fratris.
2 Frater ex uno parente tantum, quod non succedat unā cum patre in bonis fratris.
3 Frater utriusque coniunctus, an præferatur in bonis fratribus suo, uel proauo.

Consequens. Parentes succedunt descendenti bus si beris ipsorū descendentiū non extantibus, gradus prærogatiua seruata. si verò parentes eundem gradum obtinent, æqualiter admittuntur, cū quibus fratres ex vitro qd parente coniuncti defuncto uocantur, nec patri vñ fructus portionis eius filijs cōtingētis acquiritur. h. d. Et ex isto. s. sumit̄ aut. defuncto. C. ad Tertul. & aut. cessante. C. de legi. hære. ¶ No. quod pater non habet vñ fructū portionis alijs eius filijs cōtingētis, & quo ad illas portiones vñ fructus, qui erat olim omnium bonorum filij mortui, est extinctus. Ratio ponitur in text. 2 ibi: quoniam pro hac vñ portione, & c. ¶ Quæro, vtrum frater ex altero tantum parente coniunctus admittatur, vnā cum parētibus ad successione fratris: & hic est tex. quod non, ibi: exceptis solis fratribus ex vitro, & c. j. in ver. si verò cum ascendenti bus. ibi: ex vitro qd parētibus & c. Et quod hoc sit verum. no. per gl. s. de nup. s. primæ siquidem. ver. si verò nō habuerit filios 3 in gl. quæ incipit licet hoc totum. ¶ Quæro, vtrum frater vtrinque coniunctus admittatur cum auo, vel proauo, vel præferatur In gl. fi. hic, quæ est super ver. proximis. sunt opi. tene opi. Iaco. quam tenent gl. & doc. in auth. defuncto. C. ad Tertul. & per gl. C. de suis & leg. hæred. authen. in successioe. & Insti. de serui. cogni. s. toties. quicquid dicat hic Iac. de Bel.

Reliquum. Fratres & sorores defuncti vtrinque coniuncti à descendenti bus, & ascendenti bus ad eorum successione uocantur ceteris exclusis, eis autem non substituti uocantur fratres ex altero parēte tm̄ conuēnti: cum quibus filij fratru uocant̄ cōiunctiōis distinctione præhabita: & filijs fratru solūmodo hmōi priuilegiū indulgetur. Item superstitibus fratribus defuncti: cum ascendenti bus filij fratrum penitus excluduntur. Item filij fratrum patris defuncti, licet tertium gradum obtineāt, præferuntur. h. d. vsque ad s. si verò neqz. Ex isto s. sumitur aut. cessante. C. de legi. hære. Et sic qd iste. s. inquantū dicit, qd filij fratru non admittuntur cū parētibus, est hodie correctus. per aut. vt fra. fil. vt no. in d. aut. defuncto. C. ad Ter. Quæro, hic dicitur, qd qn̄ filij fratru succedūt cū patris, qd sunt fratres defuncti succedunt in stirpē. ¶ Quæro, quid si nō succedūt cum

patris puta quia nullus ex fratribus defuncti iupereft, sed solum super sunt filij fratru an succedunt in capita, vel in stirpē. Dicit Azo qd in capita. Et idem tenet ipse in aut. cessante. C. de legi. hære. & in sum. illius tit. Et ista opi. videtur placere gl. Insti. de leg. au. suc. s. hoc etiã. Accur. verò tenet contra hoc hic, & in auth. cessante. C. de legi. hære. & in l. j. in duabus gloss. R. of. verò tenet op. Azo. vt ipse ponit in ti. de bo. pos. vñ cog. s. vit. ver. q̄rif. Spe. verò in tit. de suc. ab inte. s. j. ver. sed an filij recitat opi. & nihil fir mat. sed Dy. Iac. de Are. & Cy. tenēt opi. Accur. vt no. per Cy. in d. aut. cessante. Iac. verò Bu. in d. aut. cessante, tenet opi. Azo. qd succedat in capita, & solūmodo succedat in stirpē, qm̄ succedūt cū patris. Ratio est: qd tūc succedūt cōtra ius commune: cū em̄ patris sint pximiores in gradu ad defunctū, deberēt præferri filijs fratru: vñ lex statuit in priuilegiū filiorū fratru, vt succedat in locū patrū suorū: sed qn̄ succedunt inter se nō extantibus patris, remanēt iura antiqua in correctis. Et hoc videtur inducere tex. in hoc s. reliquū. ver. ex diuerso. ibi: istis filijs fratru filijs, & c. ver. sin autem cū fratribus. ibi: tale priuilegiū, & c. Sed præcedēs opi. Accur. videt̄ verior: & p̄batur per s. j. pxi. si verò neqz. Secūdo probat̄, & melius, per istū s. ver. illud palā. vbi expressē habes, qd qn̄ nulli super sunt patris, qui sint fratres defuncti: tñ filij fratru succedūt in locū patrū suorū, & præferuntur patris defuncti, qd sunt in tertio gradu. Ad idē in d. aut. & post fratres. ver. hi autē. quæ sumitur ex isto s. Et sic cōcludit̄ ex prædictis, qd etiã quādo uenit ad hæreditatē cū his, qui sunt pares in gradu, succedūt in locū patris eorū: & sic in stirpem. Vltimò no. glo. fi. quæ est super ver. illud palam. & incipit, sed quamuis.

- 1 Quando tractatur de successione transuersalium, illi qui sunt ultiores post fratres, et eorum filios succedunt in capita, non in stirpe, sicut in gradu prærogatiua.
2 Decedenti cū duobus fratribus, quorum unus erat ex utroque parente, alter ex altero tantum: tres succedunt in capita.
3 Agnati et cognati hodie succedunt usque ad decimū gradū.
4 Dominus an succedat cognato sui serui.

Si vero neque. Post fratres, & filios fratrum, omnes à latere cognati secundū gradus prorogatiua ad successione uocantur in capita: subiecta differentia sexus agnationis, & emancipationis, & patrie potestatis. hoc dicit No. qd licet in præcedenti bus s. dicitur qd cū tractatur de successioe aut, patris filij, succedūt in locū patris sui: vt s. eo. s. j. in fin. & s. prox. ver. sin autē cum defuncto. & C. de leg. hære. aut. cessante. & aut. post fratres. Tamen cum tractatur de successioe aliorum: illi, qui sunt vteriores post fratres, & eorum filios, non succedunt in locum patris: & sic vbi inspicitur persona eius à quo non succedunt in stirpem, sed in capita: vt hic, & in auth. post fratres fratrum que filios. C. de legi. hære. Et hoc facit ad q. 2 ibi. per doct. positam, dicit vt ibi. ¶ Quæro, quid si aliquis decesit duobus fratribus superstitibus tantum, quorum vnus erat ex vitro que parente, alter ex altero parente tantum. Quod potest esse, an isti succedant in stirpes: Iaco. de Bel. dicit quod non: imò si mul in capita succedat: quia duplex ius cōsiderat, & in fratribus, & in filijs fratru solū vnū. s. e. s. j. igit̄. & s. e. s. j. sin autē defuncto. ergo in alijs personis non est considerandum. Inducit etiã ipse C. de legi. hære. aut. post fratres. in gl. quæ incipit, filiorum filios. Et pro hoc dicit ipse facere s. prox. s. ibi qn̄quidem & c. Pro hoc optimē iste text. dū dicit, exceptis fratribus, & filijs fratru, ceteri in capita succedunt & qui propinquior est in gradu potior est in successioe: vt hic. & d. authen. post fratres fratru qd filios. quæ sumitur ex isto s. ¶ Quærit gloss. j. in hoc s. olim agnati succedebant vsque ad x. gradū, cognati verò vsque ad viij. quid iuris est hodie? Dicit gloss. quod vsque ad x. & idem not. in d. authen. in successioe. Insti. de succes. ab intest. s. fi. ¶ Quærit gloss. sequens nunquid dominus succedat cognato serui. sui. Dic vt in glo. In sti. de serui. cog. in princip. Vltimò gloss. dicit esse distinguendum, circa istos s. vt supra, de consang. & vte. fra. & tagitur in d. authen. post fratres. & plenius. C. communi. de succes. in authen. itaque. & ibi per doct.

- 1 Proaua et alij superiores quod admittantur ad tutelam, sicut mater et auia. Nurus appellatione uenit proaua.
2 Mater et auia licet admittantur ad tutelam, tamen non coguntur acceptare.
3 Mater est legitima tutrix filiorum suorum: licet non per omnia sortiantur naturam legitimo. vn.

L. cui eorū. Et ibi vide Bart. in l. libe...

Ex his. Tutela legitima defertur secū...

Et hoc quoque. Minores, ex quo possunt testari...

not. etiā in d. aut. mari. & ibi per doct. in iij. q. & ibi per Dy. in l. tutor...

Et hoc insuper. Si vnum instrumentum facit mētio...

U t sponsalitia largitas, &c. Rubrica. Donatio propter nuptias hodie non insinuat...

Hoc quoque. Appellationis tēpus ipso iure non cur...

Sponsalitia. Sponsalitia largitas quæ est specialis cōtractus, est omni...

Aliud. A sentētia p̄fecti p̄toris appellare nō licet: sed sup...

1 Creditores quōd sint citandi: quando minor petit se restituī, ut abstineat ab hereditate...

Ad hæc. Si minor restitutionem petit, vt se ab hæreditate abstineat, creditores in p̄sentia constituti vo...

1 Citatio generalis per proclama quōd fiat quando ignorantur creditores. Citatio uerbali non potest fieri extra territorium.

1 Falcidia dicitur prohibita, quando legatarius est prohibitus alienare.

1 Si quando Falcidia cessat in re a testatore alienari prohibita: his obtinentibus in casibus p̄teritis, nō dum finitis, h. d. Ex isto §. sumitur aut. ied etiam in ea re. C. ad l. fal. Nota ex isto §. q. si legatarius prohibitus alienare dimittit Falcidiam penes hæredem, dicitur alienare: & ideo falcidia detrahi non potest. Vides ergo vnū casum, in quo est prohibitum detrahi Falcidiam. Sunt alij casus, quos habes in gloss. hic, & in aut. sed cum testator. C. ad leg. Falcid.

1 De alienatione, & emphyteusi, &c. Rubrica. Res ecclesiastica quādo alienatur, cum quibus solemnitatibus alienetur, remissiuē.

cū in malæ fidei possessore alienate, quocū que tpe fuerit in mala fide vel tm̄ in malæ fidei possessore; qui habuerit malam fidē ab initio iuz possessōis: vt eius mala fides no ceat bonæ fidei possessori, quo ad decennij p̄scriptionem: dic vt not. doct. in authent. malæ fidei. in j. q. Venio ad §. de p̄scrip. ptione. & quæro, vtrū iste §. habent locū in re mobili. do. lac. de Bel. q. nō, cū hic loquitur tantū de p̄scrip. Et idem dicit ip se in casu p̄cedētis §. Cū quo secundo dī cto cōcor. Pe. vt refert Cy. in d. auth. malæ fidei. in ij. q. Quæro, de qua absentia loquitur iste §. Dic vt in gl. hic, & in d. aut. q. si qs quibuidā. C. de p̄scrip. long. tēpo.

1 Quia verò. Testm̄ suas vires obtinēt, siue testator per se, siue per alium nomē hæredis scribat, vacante lege, quæ contrariū asserbat. h. d. Ex isto §. sumit. aut. & nō obseruato. C. de test. Quærit gloss. dicitur hic, q. testator potest per aliū nomē hæredis scribere, quæro qualiter est hoc intelligēdū? Dicūt quidā hoc habere locum, cū testator exp̄sisset nomen hæredis illi, per quē vult scribi: sed si nutu exprimeret, non valeret. Sed gl. hic videtur velle cōtra. Dicit em̄ q. satis exprimit testator cū annuit. Sed cōtrariū not. C. de test. l. iubemus. ver. oportet enim. in gl. quæ incipit, imō etiā. & C. de fidei. l. & in ep̄stola do. lac. de Bel. dicit: Aut alius exprimit nomē hæredis, & testator verbis p̄fitetur se agnoscere, & approbat nomē hæredis: & tunc sufficit, vt no. in l. iubemus. §. quædam in gl. quæ incipit nota regulā. C. de test. quæ gl. limita. putat ibi no. doc. Si verò testator nutu tm̄ exprimit nomē hæredis: tunc testamētum nō valet: vt no. in d. l. iubemus. §. oportet. & in d. l. & in ep̄stola. Non ob. l. nutu. alle. in gl. q. illa lex loquit̄ in legatis, q̄ possunt nutu relinq. secus in hæredis institutione, quæ non potest nutu fieri: vt no. in p̄alle. gloss. Et circa p̄dicta vide qd̄ not. in c. cum tibi. extra, de test.

1 Res ab ecclesia in principem translata, potest a principe in alium transferri non obstante lege in contrarium loquēte. h. d. v. q. ad §. si quādo.

1 Si quando Falcidia cessat in re a testatore alienari prohibita: his obtinentibus in casibus p̄teritis, nō dum finitis, h. d. Ex isto §. sumitur aut. ied etiam in ea re. C. ad l. fal. Nota ex isto §. q. si legatarius prohibitus alienare dimittit Falcidiam penes hæredem, dicitur alienare: & ideo falcidia detrahi non potest. Vides ergo vnū casum, in quo est prohibitum detrahi Falcidiam. Sunt alij casus, quos habes in gloss. hic, & in aut. sed cum testator. C. ad leg. Falcid.

1 De alienatione, & emphyteusi, &c. Rubrica. Res ecclesiastica quādo alienatur, cum quibus solemnitatibus alienetur, remissiuē. Abbates in alienationibus ecclesiarum sibi subditarum, an possunt ipsi auctoritatem in tempore uel requiratur ep̄scopi decretum, remissiuē. Consuetudo in alienationibus rerum ecclesie, an sit seruanda, si est contraria solemnitatibus, per iura introductis. Alienatio rei ecclesiasticæ facta non seruatis solemnitatibus quōd non ualeat: & res alienata reuocatur per rei uendicationem. Ecclesia an possit donare amicis bene meritis, quōd sic. P̄latus solus sine superioris auctoritate, an possit in feudare res ecclesie, quōd sic. Dicitio pro, denotat remotionem. Emphyteusa ecclesie si ingreditur monasterium, emphyteusis quōd transeat in ecclesia, sed dabitur reuocatio ecclesie. Emphyteusis non transit in ecclesiam, si est dicit̄ exp̄sē in inuestitura q. nō transeat. Feudum an transeat in ecclesiam per ingressum feudatarij in monasterium.

Domino. Ad qd vide omnino Fel. in c. i. praesentia. f. xxiij. col. ver. septimo que ro. de probat. quod ibi dixi in apostil.



Mltis. Res immobiles, vel quasi, ecclesie maioris Constantinopolitane & locorum venerabilium sibi subiectionum, alienari permittitur in persona accipientis, & duorum successorum pensione diminuta in sexta parte, in pro istis non proximarum villarum si reditus habet aliquos pro integro canone dentur in emphyteusim. Si vero nullus habet reditus, dentur prout melius poterunt, si autem alienaverit in imperiali domum, vel quamlibet domum venerabilem aut in alios, tunc ordinariis venerabilium locorum a quibus emphyteusim fuit concessa, electio datur huiusmodi contractum alienationis approbandi vel improbandi. h. d. v. que ad s. si. vero quadam.

Quero in s. sancimus cum quibus solennitatibus debet hodie fieri alienatio, in casibus a iure permittis. Dicit gl. q. scdm consuetudinem debet fieri cum consensu patroni, si ecclesia patronum habet. Si vero patronum non habeat, tunc si capella habet plebanum, debet fieri cum consensu plebani. Si vero non habet, debet fieri cum consensu episcopi. Ita dicit gl. sup verbo, licet in Tu vero dic scdm Ia. de Bel. q. alienatio rei ecclesiastica debet fieri cum solennitate que habetur. j. e. s. licet in s. hoc etiam sup. C. de sac. san. eccl. aut. hoc ius potest fieri. Hoc q. dicit Iac. est verum, q. requiritur in istis alienationibus decretum episcopi vel superioris, aliorum aut prelatorum inferiorum consensus, autoritas, vel decretum non sufficit, vt not. Inn. extra, de transac. c. statuimus. in vlt. gl. Sed quero, qd de Abbatibus, an poterunt in alienationibus earum ecclesie sibi subditarum decretum vel autoritatem interponere: vel an requiritur decretum episcopi? De hoc p. Inn. in d. c. statumus. & q. no. gl. de reb. eccl. no. alie. c. j. in cle. qua gl. tene mentis. & in ea alle. gl. hic posita. In eo q. aut q. gl. nra hic dicit esse obsequia consuetudine, an debeat consuetudo contraria solennitatibus per iura introductis observari, dicit j. eo. s. hoc etiam. Sed q. ro. qd si alienatio fuit facta non observatis solennitatibus. Dicit gl. q. tunc alienatio reuocata est cognita. Quod dicit vt no. in gl. hic sup. ver. licet in s. Et sic vt velle ista gl. q. ecclesie subueniat p. beneficium restitutionis in integrum. Sed dicit hic de Ia. Bel. imo alienatio ipso iure non valet, & ecclesia potest redire ad alienatam: vt s. de no. alie. s. vult em. & s. ga. vero Leonis. & l. iubemus. s. san. C. de sac. san. eccl. s. j. eo. & qm dicit de hoc ibi. p. terezo hic. Querit gl. super d. ver. licet in amicis huiusmodi ecclesie donare possit. Dicit gl. q. sic dixi de no. alie. s. vult em. Querit gl. supra dicta, qd in feudo, an solus prelatum sine superioris autoritate poterit dare res in feudo. Dicit gl. q. sic, scdm consuetudinem regni. Pro hoc vide x. co. de his q. feu. da. pos. circa pri. & in ti. qui suc. feud. dare tenetur. & in tit. Episcopi vel Abb. in pri. s. j. & in ea. col. si de inuesti. iter do. & vaf. lis oria. c. j. in fi. & tene meti tota ista gl. sup. verb. licet in s. Venio ad ver. de competentibus. q. ro. qd vult dicere tex. pro istis Dic vt in gl. scdm prima expositione. & vide q. no. in auth. per. petua. C. de sac. san. eccl. No. in ex. c. da. solutio. q. p. dictio. p. denotat remotionem q. tene meti. Venio ad ver. si vero contigerit no. hic s. vides em. hic q. si emphyteuta ecclesie alienat emphyteusim in ep. m. vel ecclesie, q. trāstert ipsam: sed dat electio ecclesie, an velit reuocare re emphyteuticā vel no: & sic facit q. si emphyteuta ingredi monasterium, q. emphyteusim trāstert: sed reuocatio permittat dno. Sed certe q. dicit hic q. reuocatio permittitur domi no. videtur loqui quando ecclesia concessit in emphyteusim: sed priuatus concessit, no loquitur hic. Itē hic loquitur in alienatione expressa, non in tacita, secundum Iac. de Bel. tamen Dy. allegat huc s. pro casu ad predicta questionem: vt ipse not. in l. si ita. s. fi. de leg. ij. & ff. de doct. in auth. ingressi. C. de sac. san. eccl. vbi gl. istam q. format. Sed quero, quid si in instrumento emphyteusim expressē est dictum q. in ecclesia non transeat. Rndeo, tunc no potest transire obstante expressa prohibitione. q. dicit vt no. per gl. & Dy. in l. si ita quis. s. ea lege. ff. de ver. obl. & per doct. in d. au. thē. ingressi. Sed quero, quid in feudo, an si feudatarius ingrediatur monasterium, an transeat feudum in ecclesia. Dicit vt hic per Iac. de Bel. & per doct. in d. authen. ingressi. & vide quod no. Inno. in c. in praesentia. extra, de proba.

Si vero quadam. Ecclesia domos in emphyteusim perpetuo dare potest data electio ne emphyteuta: vt rum velit ab initio soluere pensionem adhuc extantibus aedificiis: vel velit domibus reaedificatis soluere, quo casu praestabit pensionem quae reperiebatur domo sic existente ruuosa. Quero, pro declaratione huius s. an remittitur tertia pars pensionis, quae reperiebatur aedificiis adhuc extantibus: & duae partes soluentur in gl. hic sunt opi. circa qua glo. vide q. no. tar. Azo. in sum. huius tit. vbi videi tenere opi. lo. glo. q. eff. C. de sac. san. eccl. aut. si quas ruinas. & tenet q. tantum tertia pars praestet & duae partes remittat. Et ista opi. tenebat ibi doc. & idē tenet hic Ia. de Bel. & hac opi. puto vera. Ibi in iij. parte p. liois, & c. & j. fe quif procedat. Dixi plenē de hoc s. de no. alie. s. q. vero Leonis.

- 1 Accipiens rem immobilem occasione usus fructus ab ecclesia tenetur statim dare ecclesie proprietatem alterius rei ex qua percipiuntur tot fructus, quod percipiuntur ex re ecclesie.
2 Alienare prohibitus quod prohibetur locare ultra xxx. annos.
3 Clerici, licet possint aliquo casu concedere feuda ecclesie non tamen possunt in dicto casu concedere agnatis, et cognatis.

Si vero aliquis. Ecclesia maior & alia supradictae ecclesie, re immobilem nomine vsus, locationis, & pignoris, ac etiam nomine emphyteusis perpetuo alienare possunt, solennitate debita obseruata: in personis economorum, & quibusdam alijs personis alienatione penitus interdicta: supra dictis in maiori ecclesia quantum ad domos ruuotas statim ad omnia loca extensis. h. d. Nota. primò text. ibi: nisi alia mox, & c. q. ille qui accipit re immobilem occasione vsus fructus ab ecclesia, debet ei dare ab initio, cum vsus fructum accepit nudam proprietatem alterius rei, ex qua percipiuntur tot fructus, quod percipiuntur ex re, cuius vsus fructus accepit ab ecclesia: vt hic & s. de no. alie. s. hoc igit. & ibi no. Et not. etiam p. gl. & doc. in l. iubemus. s. fi. C. de sac. san. eccl. probat etiam s. de no. alie. s. si quis aut voluerit q. quid not. Iac. de Bel. in d. s. hoc igit. q. vt contra hunc tex. & l. s. alleg. Secundo not. in s. locationes. q. prohibitus alienare, prohibitus est etiam locare, vltra xxx. annos. vt hic: & sic videtur hic casus contra gl. q. est in l. codicillis. s. institutio. ff. de le. ij. q. dicit, q. prohibitus alienare potest locare in c. annis. qua glo. ibi per Dy. reprehenditur. Circa q. vide quod no. gl. in c. j. extra, de reb. eccl. no. alie. in cle. Tertio not. in s. economus, q. in quibuscunque casibus, in quibus permittitur est clericis, vt possint alijs feuda concedere: tamen non est permittitur q. possint concedere agnatis, & cognatis suis. Ita no. gl. per huc tex. videlicet aut. quibuscunque modis, qui sumitur ex isto s. j. C. de sac. san. eccl. Ita not. x. col. qui suc. feu. da. tene. capi. vno in j. glo. & ea. col. si de inuesti. iter do. & vaf. lis oria. c. j. in fi. Et vide circa hunc s. quod notat glo. & doct. in d. authen. quibuscunque modis. C. de sac. san. eccl.

- 1 Ecclesia an ad publicas collationes teneatur.
2 Pignus generale, an uero speciale permittatur in bonis ecclesie, remissum.
3 Debitor, an prius computet fructus cum sorte, quam usuras.
4 Maior pars monachorum, uel collegij in quo inspicitur.
5 Absentium consensus in alienatione rerum ecclesie non requiritur.
6 Absentes de collegio citandi sunt.
7 Actus gestus per minorem partem, maiori parte existente absente, an ualeat.
8 Venditio facta per prelatum, an ualeat quando praetium rei uendite non sit solum creatum ecclesie, prout solui debet.
9 Creditor quando cogatur mutui accipere aliud pro alio.
10 Medio cre datur in solutum creditori.
11 Solennitas introducta per hunc tex. in alienatione rei ecclesie, hodie non est necessaria: sed sufficit seruari solennitatem introductam de iure canonico.
12 Consuetudo contraria solennitati introducta, pro alienandis rebus ecclesie, an ualeat, quod non.
13 Creditor dicitur ille qui mutuum probat in ecclesie utilitatem conuersum. Et qualiter hoc probabit. nu. 15.
14 Praelati factum, in damnum ecclesie reuocare non debet.
15 Creditor si mutuum toti collegio, an tunc praesumatur pecunia conuersa in utilitatem ecclesie.
16 Dispositio huius uer. si uero, quod habeat tantum locum in creditore seueritatis.
17 Res ecclesie quando alienatur, an requiratur consensus omnium clericorum collegialiter, uel sufficiat consensus singulorum.

Quaecunque vero. Debitis obnoxia ecclesia, si test, rem immobilem alienare potest. j. Oppo. ad prin. huius s. & videtur,

videtur, q. ecclesia non teneatur ad publicas collationes: vt x. col. la. de stat. & c. s. uer. c. contra li. ec. c. j. ver. item nulla. Sol. iste. s. hodie corrigitur per l. placet. C. de sac. san. eccl. & ideo super l. de his. C. de epi. & cle. qua in hoc concor. cum isto s. posita est aut. item nulla coitas qua illam legē corrigit. Itē opp. & videt q. tū ge nerale pignus permittat, no speciale: vt s. de no. alie. s. alienatio nis. Sol. iste s. corrigit illum & gl. tenet hic, & in aut. hoc ius por rectum. de sa. san. eccl. & s. de non alie. s. nos igitur. & ibi plenē no. j. Item op. hic innuitur, q. prius debitor debeat cōputare fru ctus cum sorte, quā vsuras C. de vsu. l. j. gl. hic ponit duas so. & idē in aut. hoc ius porrectum. Tene primā sol. quam ibi approbant doct. in ij. so. & no. x. q. ij. s. hoc ius porrectum. Querit in quo inspicitur maior pars. Dic vt in gl. Cui gl. adde q. not. in d. aut. hoc ius porrectum. & in l. nulla. alle. in gl. Querit quid si sunt aliq monachi in monasterio non tñ ibi seruati: an requiratur cōsensus eorū. s. alle. glo. dicit q. non tene menti. j. Pone, multi sunt in ecclesia, aliqui sunt absentes: an consensus absentium requiratur? dicit gl. q. non. Sed quero, an debeant citari. Gl. qua est in c. fi. extra de ma. & obe. videtur uelle q. no. cōtrariū no. expressē per gl. & a. Inn. in c. cū omnes. extra de cōsti. & per gl. in c. praesentium extra de te. li. vj. Sed pone, q. minor pars ex praesens: & maior est ab sents. quero quid iuris: vide q. not. glof. in simili extra de ma. & obe. c. fi. extra, de his qua fi. a. ma. par. ca. c. in cūctis in gl. q. inci. ar. q. & no. per Inn. in c. cū nobis de ele. j. quero, dicitur hic, pre tium omnibus dando & c. quid si pretium non fuit solutum ab empto re creditori: an propter pretium solutum creditori per praetium, ex hoc dicemus uerē ditionē non ualere? vide quod tangit doc. in aut. hoc ius porrectum in v. q. C. de sa. san. eccl. sed dic de hoc latius p. Inn. in c. j. de depo. vbi text. s. huius declaratur. Venio ad ver. si ver. si vero. secundum p. dicitur. in quo not. q. creditor inuitus cogit. j. Sed no. q. da. in solutum creditori ius mediocre. Opp. ad pri mū, q. creditor non cogatur accipere aliud pro alio: vt l. ij. s. j. ff. si cer. pe. & l. eum a quo. C. de sol. j. So. dicit glo. q. hic est specia le. Ita no. s. de fideiuf. s. q. aut & ibi dixi. Opp. etiam ad secundū no. So. vt in d. s. q. aut & no. gl. hic, & in contrario & idē no. glo. in d. aut. hoc ius porrectum & in aut. hoc nisi debitor C. de sol. Quaro, dicitur hic, adiecta in pretio decima parte qd uult hoc dicere? glo. hic & in d. aut. hoc ius porrectum ponit duas sol. sed hic tenet primā expositionem, quā tenet Azo in sum. huius ti. & Ia. But. in d. aut. hoc ius porrectum & vide x. q. ij. s. hoc ius por rectum. Querit an solennitas introducta in alienatione rei eccle siastica per istū s. & d. aut. hoc ius porrectum hodie sit necessa ria. Dic q. no: sed sufficit q. seruetur solennitas introducta. xij. q. ij. c. sine exceptione. Ita no. pre gl. extra, de reb. eccl. non. alie. c. j. lib. vj. & ibi p. Inn. licet gl. uideat uelle, q. seruetur solennitas, introdu cta per istū s. vt no. in d. j. c. extra, de re. eccl. non. ali. Querit, poe ne q. est consuetudo in cōtrariū, q. ista solennitas non seruet: an ua leat ista consuetudo? Gl. qua est C. de sa. san. eccl. in d. aut. hoc ius porrectum dicit q. sic. & ad idē q. no. s. e. s. sancimus super uer. licentiam Mar. vero Sil. & Iac. Bu. illam gl. reprehendit dicētes qd cū hoc sit introductū in fauorē ecclesie, consuetudo, q. in con trarium extat, tanq. cōtra libertatem ecclesie non ualere: vt in auth. cassā. C. de sa. san. eccl. & Inn. vbi s. dicit, qd sufficit si alie natione fiat secundū solennitatem, quae in illa ecclesia per consuetu dinem est inducā: licet illa consuetudo sit praeter ius, dummo do illa consuetudo non sit grauis. Hosti. ibi respondet ad hoc di ctū Inno. per c. j. extra de re. eccl. non. alie. lib. vj. per quod c. & c. j. extra, de cōsue. tenet ipse no posse per cōsuetudinē tolli solenni tatem introductam per c. sine exceptione xij. q. ij. Sed sustinēdo Inno. possemus dicere quod dicitur Inno. habet locum in solen nitatibus qua sunt introducta per istum s. & d. aut. hoc ius por rectum, quod possint per consuetudinem tolli. Sed certē illa so lenitates non sunt hodie necessariae, vt ipse tenet. j. Venio ad ve si vero quis el j. no. quod creditor dicitur esse, qui mutuum pro bat in utilitatem ecclesie conuersum. j. Secundo no. qd scdm p. lat. non debet in damnum ecclesie reuocari. Ad secundum b. not. opp. & videtur qd factū prelati praedictae ecclesie: vt l. i. u. bemus nullā nauē C. de sac. san. eccl. Sol. vt per Dy. in c. delictum de regulis iur. lib. vj. Querit, qualiter probabit creditor pecu niam esse uersam in utilitatem ecclesie. Dic vt in gl. magna ibi: & intellige uersum, & c. j. Sed quero gl. quid si creditor mutua uit pecuniam toti collegio: an praesumatur cōuersa in utilitatē

ecclesie? Dic vt in gl. & in l. ij. s. sed si sic ac ceperit. ff. de in re uer. sed Axo dicit pbari pecuniā cōuersam in utilitatē ecclesie per b. praesumptionē. q. dicit vt in gl. Alibi gl. tenet q. sufficit creditori pbare ecclesie pecunia indigere, tempore dati mutui. Ita not. x. q. ij. c. hoc ius porrectum. Circa q. vide q. notat doct. in aut. hoc ius porrectum. vbi ponit di stinctionē Ia. de Are. Sed tu de materia hu ius gl. vide q. no. Inn. in c. quod quisbusdā extra, de fideiuf. & in d. ca. j. extra, de depo. Querit, an iste s. habeat locū in quolibet creditore, an in creditore ex cā mutui tm. Dicit ipse q. habet locū in creditore, scēne ratio: secus si gratis mutuetur. Ita refert Cy. in d. aut. hoc ius porrectum. De quo uide q. not. Innoc. in c. j. de depo. j. Vltimò circa istum s. quero in casu quo requiritur cōsen sus omnium clericorū, qui sunt in ecclesia, in alienatione rei ecclesiastica: vt rum requiratur consensus omnium collegiatorū, vel sufficiat q. singulariter, & expressim consentiam. Dic vt no. gl. extra, de reb. eccl. non. alie. c. j.

Hac uero. Omnes ecclesie excepta maiore Cōstātino politana & venerabilibus locis ei subiectis permutare adinuicem possunt, vtriusque ecclesie indenitate seruata: ea uero quae ab imperiali domo processerunt, nullo mo do alienare possunt: nec etiam monasteria. praedium autem ino utile propter onus tributorum fiscalium alienare permittitur: ex cepta maiore ecclesia, & exceptis aconomis, & propinquis, qui bus acquirere est prohibitum. j. Nota in ver. ea uero. casum, in quo alienatio rei ecclesiastica omnino prohibetur, etiam in ca su, in quo alia permittitur. Sunt & alij casus, quos dic vt in glo. super ver. concedimus. quae sunt quinque. & est sextus j. de ec. ti. s. in autem. & vide quod no. glo. in d. aut. hoc ius porrectum. in ij. glof. & s. de non alie. s. nos igitur. Querit, in d. s. & quo niam cognouimus. quomodo episcopus uendicat cum rei uen dicatione detur domino. Dic vt in gl. & vide quod no. in l. in re s. loca. ff. de rei uer. et C. de sa. san. eccl. l. sancimus. j. Venio ad s. si ve rō, in quo not. casum, in quo ecclesia potest res immobiles alie nare. Sunt & alij casus, vt s. de non alie. s. nos igitur. & in d. aut. hoc ius porrectum. Venio ad s. economus. & circa istum s. vi de quod dixi s. eo. s. economis & c.

- 1 Emphyteuta ecclesie, propter canonem non solum q. non cadat ab emphyteusi ip so iure, sed per sententiam.
2 Ecclesia habens emphyteusim ecclesiasticam, si cessat per benenium, q. cadat, sicut qui libet priuatus.

Si uero quis. Si conductor vel emphyteuta rem acce ptam deteriorē fecerit, vel canonem per biennium non soluerit, potest reijci de re: & damnum & pensio nem soluere cogendus est nulla actione pro melioratione com petente: ecclesia autē repellere nolente, exigere potest quod ei debetur. h. d. j. No. hunc s. & maximē in ver. si uero noluerint. nā hic uides q. emphyteuta, & colonus ecclesie non soluendo ca nonem per biennium ita demum repellitur, si ecclesia uult. Et sic videtur hic text. quod emphyteuta propter canonem non so lutum non cadit ab emphyteusi ipso iure, sed per sententia. Ad idem in auth. qui rem. ibi: repellit potest. & c. C. de sac. san. eccl. De qua q. dicit vt dixi s. de non alie. s. scire. non repeto hic. Querit, quid si ecclesia habeat ab alia ecclesia, an erit idem quod hic dicitur. Gloss. dicit quod sic, super uer. biennium. Idem not. in auth. qui rem. C. de sa. san. eccl. & facit ad istam glo. quod no. in fi. infra, de ec. titu. s. pro temporalibus. & C. de sac. san. eccl. auth. quas actioes. Vltimò circa istum s. vide quod no. extra de loc. & condu. c. uestra. dicit vt in gloss. Ecclesia quando possit nomine tributorum grauari. Sanctissimas. Immobiles res ecclesie possunt alienari, pro redemptione captiuorum, nisi earum alienatio ecclesie fuerit expressē interdicta. Item Hierosolymia tanorum ecclesia res immobiles alienare legitime potest pretio

In c. cū omnes. Et ibi uide Fel. in xij. col. circa medium. Redundare. Adde Fel. in c. pen. col. ij. ante fi. in ver. dū dicit Abb. de prescrip. Collegio. Tū hoc uide omnino do. Soci in consil. xv. inci. uisus praedictis publicis instrumentis. ver. nec est uerū, cum ver. seq. in prima. pre. charta xxij. & uer. est ergo ad uerū cum uer. sicu. seq. & uer. hae autem conclud. cum uer. seq. quasi uer. ad finem. ea. parte, charta xxij.

Authen. similiter. Et ibi vide quare ad materiam habentur per Ludo. Ponta. & adde Ange. fingur. in l. si feruus ad leg. Falcid. & in l. non est. in fi. & in l. qui quadringenta. eo. titu. & domi. Alexan. de Imol. post Bal. in l. cum is. §. si mulier. de condi. indebit. & Paul. de Castr. in cōf. cxxxj. & not. do. Soci. in cōf. l. xxiij. incip. i. p. p. fenti cōsultatione circa princip. v. col.

Ve l. Marcellus. Et ibi ad materiam hinc vide do. Alexand. de Imo. in ij. col. in ver. successiue quæsiuit Bart. cū infinitis cōcor. per eum ibidem signatis. & ibi etiam vide Ang. in ij. colū. versic. vlti. quia hic tex. dicit. & adde Odra. in cōf. cxxvij. incip. p. r. supposita cōsuetudine. & Pau. de Cast. in cōf. cxliij. incipien. substituto predicta. et plene no. per dom. Soci. in cōf. l. xxvij. incip. in p. r. fenti cōsultatione. circa fi. iij. colum. in j. par. chart. cxxxiiij. & in cōf. cxliij. incip. diligenter cōsidera. circa fin. ij. col. vsque ad fi. cōf. in d. par. charta cxxvij. licet. & in cōf. cxvi. incip. non potest negari versic. postremo etiam in d. parte charta clxxvi.

derelig. & facit ad istum §. extra, de test. c. relatu. & c. pe. §. Secundo no. ver. & siquid quod ad edificatorem spectat electio gubernatoris, & ad episcopum spectat cōfirmatio, est em in episcopi potestate vtrū positū per edificatorem cōfirmare velit, an aliū loco sui ponere. Spectat enim hospitalium gubernatio ad episcopū: vt extra, de reli. do. c. iij. & xvj. q. vij. c. omnes basilicæ. Item est arg. iste tex. secundū lac. de bel. q. officium commissarij non transit ad hæredē, cū hic videatur q. loco fideicommissarij seu executoris inutilitū, aliq. per episcopum ponatur. De qua q. dic vt habes hic per eum. & vide per Dy. in l. alimenta in prin. ff. de ali. & ci. ba. leg. & in Specu. de instr. edi. §. nunc alia qua ver. sed quid de muliere. & ver. sed facit tex. cū gl. in l. empræ. ff. de tut. De qua q. no. per glo. in c. vlt. de test. l. vj. vbi firmat istam q. ¶ Quæro, hic dicitur intra quantum tempus hæres cogatur complere oratorij vel ecclesiam: sed quæro quid in principali qui oratorium vel ecclesiam cogitur complere. Dic vt s. eo. §. si quis autem. intra quantum tempus cogitur complere: an cogitur intra tempus hic positū? Dic vt no. per gl. extra, de conse. di. c. nemo.

Episcopus succedit in executores testamenti, ubi in relictis ad pias causas alius non sit, datus executor. Hereditas testatoris distribuitur per episcopum loci, ubi in relictis ad pias causas non sit datus executor, & quæ liter. nu. s. Donatio facta pauperibus, uel captiuis, quod ualet, etiam si non sit aliquis qui accipiet. Quilibet potest actionem mouere, ut ultime voluntates defunctorum executioni mandentur.

Si quis autem Legato vel hæreditate pro redemptione captiuorum, aut alendis pauperibus derelictis, persona a testatore designata secundum testatoris voluntatem omnia adimplere debet: persona autem non designata, episcopus, vel œconomus adimplere debet: licet testator aut donator prohibuerit. Si verò periona designata semel, & secūdō montā adimplere distulerit, omni lucro priuatur: & episcopus vel superior secundum testatoris voluntatem distribuere debet. h. d. ¶ No. ex hoc §. q. vbi in relictis ad pias causas non est datus executor per testatorem, succedit episcopus in executorem: aliās prefertur datus a testatore: vt hic, & l. nulli. C. de epif. & cler. ¶ Secūdō nota in ver. si autem pro redemptione. q. vbi per testatorem non est datus executor in relictis ad pias causas: tunc hæreditas distribuatur per episcopum loci: vt hic, in ver. in omnibus. quod tene mētī. Et ex isto tex. iumpta est decretalis, tua nobis. extra, de test. vt ibi not. ¶ Tertio no. hunc tex. in eo quod dicit, aut donationibus. secundū lac. de Bel. quia iste text. optimē facit, q. si aliq. existēs in camera donat bona sua pauperibus, vel absentibus captiuis: ualet, et si aliq. non accipiet. De qua q. no. C. de fac. san. eccl. l. illud. in fi. per docto. ibi: & sic iste tex. facit pro opi. lac. de Ra. ibi: licet hic tex. ibi non allegat. ¶ Vlti. no. in fi. & ibi: omni aliq. & c. q. quilibet potest quæstionem mouere, vt vltima defuncti voluntas circa pias causas executioni mādetur. quod tene mētī. ¶ Oppo. ad secundum rñ. huius §. dicit hic q. vbi non est designata persona in testamento, permittitur episcopo executio: vt possit pauperibus erogare, prout ei placet. Sed contrariō debet dare illa bona hospitali existētī in ciuitate, vel territorio testatoris: vt l. si quis ad declinandum. C. de epif. & cle. Intellige quod episcopus potest prout ei placet, & c. quando in ciuitate vel territorio testatoris non sunt xenodochia, seu hospitalia: aliās cessat: vt in lege contraria. Ita dicit gl. hic super ver. erogare, quam not. licet episcopi de consuetudine contrarium seruent: quia siue in ciuitate sint loca pia, siue non, semper distribuunt, prout eis placet.

Falcidia appellacione quod contineatur Trebellianica. Legitimi quod non minuat ob relicta ad pias causas.

Si autē hæres quæ Falcidia cessat in relictis ad pias causas: & hæres soluere reclusans intra sex menses ab insinuatione testamenti numerandos ad vsuras & fructus tenebitur. Item annale legatum alienari non potest, nisi in prouincia remota fuerit relictum. h. d. ¶ Nota q. in relictis ad pias causas cessat Falcidia. Opp. per glo. de l. j. §. municipium. ff. ad l. Fal. Glo. ponit tres sol. finaliter tenet q. ille §. hodie sit correctus. Idē no. in lege contraria, & in l. si quis ad declinandam. §. j. & §. pen. C. de epif. & cle. & C. ad legem Fal. aut. si milit. quæ sumitur ex isto §. ¶ Quæritur, vtrum in relictis ad pias causas cessat Trebellianica. Videtur quod non: quia olim in relictis ad pias causas non cessabat: vt d. l. j. §. ad municipium. ff. ad l. Fal. sed hodie est correctum in Falcidia, vt hic: in Treb. verò correctum hoc non reperitur. ergo & c. vt l. præcipimus. in fi. C. de app. & l. sancimus. C. de test. cum si. In contrarium videtur tex. hic, dum dicit, omni falcidia vacante. Sed certū est q. appellacione Falcidiæ continetur Trebellianica: vt ff. ad l. Fal. l. pater. & l. Titia. & l. iubemus. C. ad Treb. ergo & c. Istam opi. tenet hic lac. de Bel. & eam tenet Spe. in tit. de instr. edi. §. compendiosè ver. sed cum deductio. eam etiam videtur tenere Cy. in aut. simili C. ad l. Falci. cuius contrarium videtur tenere gl. in c. j. de test. lib. vj. Sed prima opinio. videtur verior, primò per tex. istum secundò, quia lex dicit, vbi cunq. cessat Falcidia, cessat Trebellianica: vt l. Marcellus. §. quod autem. ff. ad Trebellianum.

Sed quæro, an debita iure naturæ minuatur propter relicta ad pias causas. Dic q. no. Gl. est in d. aut. similiter. & i. d. l. j. §. ad municipium. & in d. l. si quis ad declinandam. in prin. & in d. c. j. de test. l. vj.

Interdicimus. Episcopi administratores alienare prohibentur res ecclesiæ, tempore iuræ administrationis quæ sitas. Fallit, si alienant ad pias causas: & post eorum obitum earū rerum proprietates, rebus non alienatis ad ecclesiam peruenire debet: res autem ante epif. opatū a quocunq. vel post epif. opatū a cōiunctis personis acquisitas alienare possunt: ab intestato eis defunctis sine legitimo successore, successio pertinet ad ecclesiam. h. d. Ex isto §. sumitur aut. licentiam. C. de epif. & cler. Et circa istum §. pro eius declaratione vide quod habes xij. quæstione j. c. illi autem. & c. seq. & c. duo sunt genera. Et facit extra de testib. c. j. & c. requisit. & c. cum in officijs. & ibi per Innoc. & de suc. ab intest. c. j. & ij. & ibi per gl. & vide q. not. Inn. in c. cum olim. de priuileg. & quod not. docto. in aut. licentia.

Iubemus. Hæretici res ecclesiæ, tam ab ecclesiâ nullo modo recipere possunt. Item hæretici & Iudæi synagogam, & speluncam constituere non debent. Item etiam ab alijs, quam ab ecclesijs per emphyteusum, vel cōductionem possessiones accipere prohibentur.

Orphanotrophi. Orphanotrophi tutorum, & curatorum funguntur officio, nec satisfacere coguntur: administrationem autem accipere debent sub presentia publicorum personarum, & ex causa necessaria res alienare possunt: sed rationem reddere non coguntur. Item eadem priuilegia conceduntur ecclesiæ sanctæ Mariæ, & alijs oratorijs sub eius gubernatione constitutis, quæ habet maior ecclesia Constantinopolitana. h. d. ¶ Oppo. & videtur quod orphanotrophi teneantur reddere rationem: vt j. de sanct. epi. §. œconomos. Duæ sol. sunt in gl. q. iste §. & l. orphanotrophos. C. de epif. & cle. sint correctæ. & hanc sol. tenent gl. in d. l. orphanotrophos. Secunda sol. est q. ibi loquitur in alijs gubernatoribus. Et hanc tenet la. de Bel. Pet. verò de Bel. dicit aliter: Aut quærimus vtrū teneantur reddere rationem ipsi hospitali: & dic quod sic. Ita loquitur. d. §. œconomos. Aut alteri: & dic quod non. Et ita tenet in d. l. orphanotrophos in ij. q. ¶ Quæro, hic dicitur quod orphanotrophus potest ex causa alienare bona orphanotrophij: nūquid in tali alienatione requiratur decretum. Dic vt not. in d. l. orphanotrophos. iij. quæstione

Vt fratrum fil. succe. pari. & c. Rubrica. Filij fratrum an admittantur ad hæreditatem una cum ascendentibus, non existentibus fratribus.

Notas. Frates, & fratrum filij ex vtroque parente cōiuncti, cū ascendentibus defuncti ad iucelacionem vocantur antiqua lege cessante, & insinuatō donationis ppter nuptias omiſsa mulieri non præiudicat, viro autem nocet. Item illi, qui a secundis nuptijs abstinent, proprietatis portio nem in numero liberorum percipiunt. Item pœnæ dissolutiū matrimonij sine causa, pariter locum habent tam in viro quam in vxore. h. d. Per istud principium corrigitur §. si igitur defunctus. s. de hære. quæ ab intest. ¶ Sed quæro, hic loquitur quando filij vocantur vnā cū fratribus defuncti, & cū ascendētibus eius. Sed quæro, pone q. super sint filij fratris tantum, & etiā ascendētes: non tamen super sunt fratres defuncti: an filij fratris admittantur ad hæreditatē fratris cū ascendētibus? dicit lac. de Bel. quod sic: cum sit eadem ratio. Pro hoc etiam facit rub. huius consti. ¶ Donatio ob causam non insinuat. Isti §. declara vt dixi. s. vt spō. larg. in prin. & in §. hoc quoque. ¶ Vltimò no. gl. hic, super versic. actionem. ex qua habes q. donatio, quæ non est simplex: sed potius ob causam, insinuatōe nō eget. Idē no. in l. si. in prin. C. de iureiur. dixi s. vt spō. larg. in prin. Isti §. declara vt plenè habuistis. s. de non eligen. secun. nub. §. prospeximus.

De restitutione fideicommissi, & c. Rub. Prohibitio alienationis facta filiis an extendatur ad nepotes. Prohibitio alienationis facta, ut perpetuo res permaneat in familia, & non exeat de nomine testatoris, non extenditur ultra quartum gradum. Alienatio si prohibita est liberis, uel hæredibus, quia uoluit ad suos descendentes perpetuo permanere: quod talis prohibitio extendatur ultra quartum gradum. Res prohibita alienari, quod alienari potest per ultimum de familia, in quem peruenerunt bona. Legatum factum in testamento quando adimi possit in codicillis, licet in testamento non sint confirmati. Codicilli hodie semper sunt confirmati siue præcedant, siue sequantur.

Anta. Restitutio fideicommissi fieri debet de conditione existēte: & prohibitio alienationis facta filiis proprijs eorum nominibus demonstratis non extenditur ultra filios: prohibitio autem alienationis facta vt in perpetuū res remaneat & nūquā de nomine defuncti egrediant, ultra quartā generationē nō extendit: & familia appellacione nurus cōtinetur. Itē vltimū de familia superflue res ad eū perueniētes in quacūque personam alienare potest: his obtinētibus in omnibus casibus et personis. h. d. & hæc cōstitutio secundū gl. non legitur. ¶ No. in §. nos igit. secundū gl. q. prohibitio alienationis facta filiis vltra filij nō extendit, & sic nō extendit ad nepotes. Sed hoc intelligit la. de Be. quādo sunt expressa propria nomina filiorū, quibus est facta prohibitio: aliās esset secus. Et ita in testamento, de quo fuit facta hic mētio, fuit facta expressio propriorum nominum filiorū: vt patet s. eo. in prin. De hoc tamen an prohibitio alienationis facta filiis extendatur ad nepotes: no. per Dy. in l. filius fa. §. diu. de leg. ij. vbi hanc gl. alleg. & per do. in l. volūtas. C. de fideicō. in vlti. q. ¶ Secūdō nota q. prohibitio alienationis facta vt perpetuo res permaneat in familia, & nō exeat de nomine testatoris non extenditur vltra quartam generationem: vt hic, & in versic. codicillum. & versic. sequen. ¶ Sed quæro, quid si testator prohibuit liberos, vel hæredes alienare, volens suas res ad suos descendentes perpetuo peruenire: an ista prohibitio extendatur vltra quartam generationem? lac. de Bel. dicit quod sic, etiam in infinitum: vt C. de suis & legi. l. si. & s. de hære. quæ ab intest. §. j. Sed aliud est in nomine familiæ: vt hoc §. nos igitur. ver. codicillum. & versic. seq. ¶ Tertio no. quod vltimò de familia superflue, ille potest res ad eum peruenientes, liberè alienare: vt hic, in §. sancimus igitur. circa fin. Ad idem facit l. cū pater. §. libentis. ff. de leg. ij. l. quoties. C. de fideicō. & ibi not. & circa istam materiam prohibitionis alienationis, vide l. filius fa. §. diu. ibi: Iulius Agrippa. & ibi plenius per Dy. de le. ij. & per docto. in l. ea. C. de condi. ob. cau. & in l. vlti. C. de reb. alie. non alie. & vide quod not. in l. voluntas. & in l. quoties. C. de fideicō. & vide quod no. in l. Inno. in cap. Raynaldus. extra, de testa. ¶ Vltimò gloss. in §. manifestum. inducit hunc text. pro casu pro opi. Ioan. quando

in codicillis potest adimi legatū in testamēto relicto, licet codicilli non sint in testamento confirmati. quod dicit, vt in gl. hic, & per glo. & Dy. in l. hæredes. §. si quis post. ff. de test. & glo. in l. hæreditatem. C. de cod. ¶ Sed aduerte ad id, quod dicit gl. de codicillis: aut fuit in testamento cōfirmati, aut nō: quia hodie semper videntur testamentum cōfirmati, siue testamentum præcedat codicillis, siue sequatur: vt Insti. de codi. §. non tātum. & no. C. de codi. l. siue in initio. et ff. de iur. codi. l. ante tabulas. Nō habetis hic alia. Vt nulli iud. liceat habere, & c. Ru. Mala consuetudo longo tempore non firmatur: & an longissimo. remissiuè.

Vacunquæ. Regu lariter nulli liceat loci seruatores, vel similes per puincias mittere. Fallit si diuina iussio ex causa emanauerit ex causis interitis hic, nominibus loci seruatoris, etiam his casibus cessantibus: sed nomine iudicis vtente præside prouinciæ, cum suis officialibus sibi omnino auxiliū præstante omni consuetudine sublata: iudices autem necessitate imminente prouinciam debent suis expensis circuire: pœna contra facientibus imminente. Item a iudicibus prouinciæ cautela exigitur, vel pro exacta habetur pro soluendis pecunijs exactionum publicarum, nisi speciales iudices ad hoc fuerint deitinati. hoc dicit vsque ad §. & hæc peruenit. Nota tex. ibi: mētō enim adinuenta: quod mala cōsuetudo longo tempore non firmatur. concor. sunt in gl. Sed quæro, quid de tempore longissimo. Circa hoc vide quod no. glo. in l. domini prædiorum. C. de agric. & censu. lib. xj. Et vide qd tangit glo. x. col. de alie. fe. u. c. vnico. in fi.

Prohibens aliquem testari, condemnatur parti, quæ ex hoc leditur in duplum. Iudices coguntur recipere appellaciones ab eorum sententijs legitime interpositas. Iudex tenetur dare apostolos. Appellatio remanet deserta, si pars non petijt, nec iudex dedit apostolos. Apostoli cuius expensis deitur. remissiuè.

Et hoc. Nullus occasione lucrorū iniquitates et iniustitias facere debet, pœna contra facientibus imminente. Item iudices ordinarij, ac etiam delegati, etiā si iuant delegati a Principe, appellaciones suscipere debent, quibus pendentes nihil debet inuouari. h. d. vsq. ad §. quoniam verò. ¶ No. ex hoc tex. q. si iudex phibet aliquē testari, cōdēnat parti quæ ex hoc læditur in duplū: & idē eilet in alio prohibēte, quod dicit vt in gl. & habuistis in §. si cōiunctus. hic alleg. & not. in l. ij. C. si quis alij. test. prohib. ¶ Nota secundū quod iudices coguntur appellaciones recipere ab eorū sententijs legitime interpositas, qd dicit vt in glo. & habuistis tex. & gl. s. de iudi. §. nos fros. colta. vj. Debent etiam iudices apostolos dare, etiam parte non petente: vt l. eos. §. apostolos. C. de appel. ¶ Sed hic quæro, pone quod pars non petijt, nec iudex dedit apostolos: quid fiet? Certè appellatio habet pro deserta: vt C. de app. l. quoniam nonnulli. in fi. Sed si pars petijt intra tempus debitu. & iudex non dedit, ad hoc vt appellatio non habeatur pro deserta, debet appellans hoc protestari intra tempus. l. ei cuius. in fi. ff. de appel. reci. quæ protestatio, seu cōtestatio si fuerit deserta: videtur appellatio deici. Ita habes in tex. & glo. ff. de lib. dimis. l. vna. §. j. ¶ Cuius autem expensis debent dari apostoli: dicit vt no. gl. de appel. c. ij. in Clemen.

Potestus non potest punire totam contram pro uno delinquente.

Quoniam. Iudices debent secundum legem delinquentes punire, nō alios pro alijs cōprehendere, nec damna inferre, nec pignoraciones, seu repræſalias facere, nec d. licita vendere: pœna contra facientibus imminente. h. d. vsque ad §. si verò qs. ¶ No. hūc tex. secundū gl. cōtra Potestatem

Falcidia quod cesset in relictis ad pias causas. Trebellianica an cesset in relictis ad pias causas, quod non.

1 C. licet. Et ibi latif... 2 C. licet. Et ibi latif... 3 C. licet. Et ibi latif...

1 C. licet. Et ibi latif... 2 C. licet. Et ibi latif... 3 C. licet. Et ibi latif...

Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocandus... 1 Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocandus...

1 Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocandus... 2 Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocandus...

1 Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocandus... 2 Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocandus...

1 Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocandus... 2 Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocandus...

1 Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocandus... 2 Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocandus...

1 Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocandus... 2 Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocandus...

1 Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocandus... 2 Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocandus...

1 Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocandus... 2 Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocandus...

1 Meribus custodienda. h. d. Quæro, de quibus mulieribus loquor... 2 Meribus custodienda. h. d. Quæro, de quibus mulieribus loquor...

1 Secus in meretricibus. Et hoc forte est verum nisi esset talis... 2 Secus in meretricibus. Et hoc forte est verum nisi esset talis...

1 Si vero quando. In crimine adulterij maculus poenæ... 2 Si vero quando. In crimine adulterij maculus poenæ...

1 Si quis vero. Absolutus de adulterio si reperitur conuersari cum adultera... 2 Si quis vero. Absolutus de adulterio si reperitur conuersari cum adultera...

1 Quia vero. Creditor, qui filios debitoris presumpsit... 2 Quia vero. Creditor, qui filios debitoris presumpsit...

1 Quia vero. Quæro, de quibus mulieribus loquor... 2 Quia vero. Quæro, de quibus mulieribus loquor...

1 Quia vero. Matrimonio sine cã diuortio, aut cõsensu... 2 Quia vero. Matrimonio sine cã diuortio, aut cõsensu...

1 Quia vero. Quæro, de quibus mulieribus loquor... 2 Quia vero. Quæro, de quibus mulieribus loquor...

1 Quia vero. Matrimonio sine cã diuortio, aut cõsensu... 2 Quia vero. Matrimonio sine cã diuortio, aut cõsensu...

1 Quia vero. Quæro, de quibus mulieribus loquor... 2 Quia vero. Quæro, de quibus mulieribus loquor...

- 1 C. nullus. Vide ibi plenè Fel. per totum commentum.
- 2 C. xxxv. ann. Adde Fel. in c. cum vigesimum, de offi. deleg. in fi. ff. col. versic. de zitate episcopi.
- 3 Non possit. Limita veru, nisi propter eminentem eius sciẽtiam: quia tunc laicus purus in episcopum eligi potest, in c. decernimus. circa fi. ff. col. de iudi.
- 4 C. cum I. & A. Et ibi dem vide Fel. in prin. cl. vij. col. & in c. ff. de iudic. & quod ibi dixi in apof. & Fel. in cap. cum essent. de fi. mo. in princip.
- 5 Electus per simoniam ipso ignorante an priuatur electione, vel electio teneat.
- 6 Electione facta ad aliquam dignitatem, an electus licite aliquid offerat.

suspectum, ita q̄ statur sacramento actoris contra fugiẽtem. Facit C. de assesso. l. consilio. & extra, de p̄sum. c. nullus. & s. de exhi. re. §. si verò etiã qdã. & qd̄ ibi not. Facit qd̄ not. glo. per hũc tex. s. vt iudi. sine quoquo suff. §. necessitatem. facit etiam iij. q. ix. c. decernimus. Barto.

De sanctissimis episcopis, & c. Rub.

- 1 Episcopus quando ordinetur, nõ debet esse minor xxxv. annorum.
- 2 Debens alios docere, non debet ab alijs doceri.
- 3 Eligere debens, si negligat eligere per tres menses, electio ad superiorem deuoluitur.
- 4 Episcopus intra quantum tempus debeat eligi, confirmari, & consecrari, remissiuẽ.
- 5 Datum causa simoniae applicatur illi ecclesie, cui fit iniuria.
- 6 Id quod auferitur alicui, propter quod fit iniuria ecclesie, applicatur illi ecclesie, cui fit iniuria.
- 7 Laicus an possit in episcopum eligi.

DE gubernatione. Iste ti. habet tres partes. Primò ponit de sanc. episco. Secundo de reuerẽ. cle. Tertiò de mona. Secunda in §. clericos. Tertia in §. iubemus. & breuiter hoc dicit. Episcopi debent eligi in forma hic tradita: & si hi, ad quos electio spectat, eligere negligant, per sex menses electio deuoluit ad superiorẽ: & si electus fuerit post electionem de crimine accusatus, ordinatio differri debet, donec de crimine iudicet. Et episcopus non per pecuniã, sed meritis eligi debet: pro consuetudine tamen debet dare pecuniã à iure statutam, p̄na cõtra faciẽtibus imminẽte. Itẽ ordinatus in episcopum à seruilis, & ab adscriptitiã libera fortuna, & à patria potestate. h. d. v. ff. ad §. Deo autẽ amabiles, & c. Nota ergo primò for-

1 mam, secundũ quã eligi debet episcopus. ¶ Secundo nota q̄ episcopus nõ debet esse minor xxxv. anno. vt hic, in versic. quoq̄. sic & presbyter: vt j. eo. §. presbyterum. ¶ Tertiò nota q̄ qui alios debet docere, nõ debet ab alijs doceri. Cõcor. sunt in gl. sup. ver. qui enim. Concor. etiã xvj. q. j. c. si clericatus. vij. q. j. qualis enim. & c. oportet. de elect. c. cum in cunctis. & in c. cõ nobis. ¶ Quarto nõ. q̄ si ille, ad quẽ spectat electio, negligat per sex menses, electio deuoluitur ad superiorem, quod glo. dicit hodie corrigi: quã hodie non expectant, nisi tres menses. alle. extra, de elect. c. cõ nobis. Sed certẽ in d. c. nihil. dicitur de hoc. Sed dic idem quod glo. vt est text. extra, de elect. c. ne pro defectu. lxiij. distin. c. obeuntibus. Et de hoc intra quantum tempus episcopus debet eligi, cõfirmari, & consecrari. vide quod nota, plenẽ de elect. c. si electio. lib. vj. quod tene menti. ¶ Quintò nota, in §. p̄sumptibus. q̄ illud, quod datur causa simoniae, debet applicari illi ecclesie, cui fit iniuria per hanc dationem: vt hic, & j. §. proximi. & facit s. eod. §. si quis autem. & extra, de simo. c. de hoc. & quod ibi not. & s. quomodo opor. episco. §. & hanc non in pecunijs. Et sic elicitur ex hoc, fil. lud, quod auferatur alicui, propter quod fit iniuria ecclesie, applicatur illi ecclesie, cui infertur iniuria. De quo dixi in dicto §. & hanc non in pecunijs. ¶ Oppon. ad §. damus. & videtur q̄ laicus in episcopum eligi non possit: vt s. quomodo opor. episco. §. igitur. Glof. soluit hic. Tu verò solue vt ibi not. quam approbat hic Iaco. de Bel. Item oppo. & videtur q̄ laicus non debet in episcopum ordinari, nisi sit presbyter aut diaconus: vel in subsidio sub diaconus. xl. distin. c. fina. Solue vt in glo. & circa istud contrarium p̄cedens. Vide quod not. xxxvj. distin. c. illiteratos. & extra, de elect. c. nobis. & per Innocen. in c. cum inter. eod. tit. ¶ Venio ad §. p̄sumptibus. & quãro, pone q̄ aliquis est electus per simoniam: tamen simonia est commissã illo electo ignorante, quid fiat dic vt in glo. super versic. aut aliarum. quam nota. Pro qua vide quod plenẽ habes, extra, de renun. c. post translationem. & extra, de electio. c. penulti. & extra, de simo. c. de simoniae. cum similibus. & quod not. ff. ad legem Iul. de ambi. l. j. & ibi per docto. ¶ Venio ad §. si quis autem quãro, vt in glof. circa quam glo. dicit Iacob. de Bel. quod post electionem licitum esse offerre, vt hic: antè non: vt supra proximi. §. Non obstat. l. allega. in glof. quia loquitur in dignitate seculari: hic verò in dignitate eccle-

clesiastica. Venio ad §. pro consuetudinibus. circa istum §. vide quod no. extra, de simo. c. cum in ecclesie. & c. j. eo. titu.

- 1 Clericus potest esse tutor, vel curator si uult: non tamen cogitur.
- 2 Clericus non potest esse tutor testamentarius: legitimus sic.
- 3 Testes qui inuiti examinari non possunt, cautela est quando examinantur quod dicatur, quod uolentes.

Deo autem amabiles. Episcopis & monachis tutelæ & curæ officium interdicitur: presbyteris autem & alijs clericis permittitur in alijs quibus casibus, regulariter autẽ personis ecclesiasticis secularia negotia interdicitur. ¶ Fallit in certis casibus à iure permisis: p̄na contra faciẽtibus imminente. h. d. Nota in hoc §. q̄ clerici non coguntur suscipere aliquam tutelam, vel curam: suscipiunt tamen si volunt, vt hic: nisi sit episcopus, vel monachus, qui etiã uolentes non admittuntur: & sic per hoc correctã est l. generaliter. C. de episco. & cleri. quẽ dicit q̄ episcopus & monachus possunt tutelam suscipere si volunt. ¶ Quãro, hic dicitur q̄ clericis est permissum suscipere tutelam legitimam: quid de testamentaria? Glof. hic super verb. p̄mittimus. dicit, q̄ illas suscipere non possunt. Ita etiam tenet in authentica, presbyteros. C. de episcopis & cler. De hoc est casus xxj. q. iij. c. Cyprianus. vbi de hoc nota. & lxxxvj. distin. c. peruenit. & ibi bona glof. & circa istam materiam vide quod notat Specula. de tut. §. generaliter. versic.

1 item oppo. contra tutorem. ¶ Vterius hunc textum. ibi: propria voluntate suscepisse, & c. Quidam adducunt ad quæstionem: vos scitis, quod sunt quidam testes uolentes non inuiti. Ita refertur in dicta authentica, presbyteros. vt l. lege Iulia. ff. de test. dicunt ipsi, quod cum tales testes producuntur, semper producẽtes debent in actis scribi facere, q̄ uolentes testificantur: aliã p̄summerentur deponere inuiti. Ita refert Cynus in dicta authentica, presbyteros.

- 1 Clericus quando, & in quibus causis possit esse procurator.

Alium. ¶ Oppo. & videtur q̄ clerici possint esse procuratores: vt infra eodem §. sportularum. in fine. Dicit glof. regulariter clerici possunt esse procuratores litis: vt ibi: fallit in casibus hic positus. Ita dicit hic glof. magna, circa finem. Itẽ per glo. videtur notari ff. de procurato. l. neq̄ femina. Sed contrarium videtur velle glof. super verbo, litis, hic posita. Et sic videtur quod regulariter non possint esse procuratores. Et ad §. sportularum. respondetur, quod ibi permittuntur esse procuratores in causa ecclesie, & pro ecclesia, vt ibi: secus pro alijs personis: vt ibi: & hic. Et quod regulariter clericus non possit esse procurator, nõ glof. l. filius fami. §. milites. ff. de procuratorib. De hac materia vide extra, ne clericus, vel mona. c. j. & ij. de postula. c. j. & vltimo. & vide quod plenẽ not. per Innocen. extra, de re iudic. cum l. & A.

- 1 Adiacentes idem est q̄ confines: & ideo, Adiacens me, idem est dicere, quod confinis me.
- 2 Quid sit dicere uicinia, & confinia: remissiuẽ.
- 3 Contiguum quid sit, remissiuẽ.

Si autem ecclesijs. ¶ In quo §. nota quandam glof. sam super verbo, adiacentes. quã exponit, id est, confines. Ex qua nota, quod idem est dicere talis res adiacens est me, quod est dicere, est confinis me: ¶ quid autem sit dicere aliqua esse confinia, & quã uicina, dic vt l. iij. §. penulti. & quod ibi not. ff. finium regun. ¶ Quid autem sit dicere, aliquid est contiguum. Dic extra, de sentent. excommu. c. si ciuitas. lib. vj.

- 1 Testis iurare debet super tota causa.

Nulli verò. Nulli licet episcopos coram se ad testimonium compellere, sed ad eos remittere debet, vt propositis Euangelis dicant: & à iudice in iudicio venire cogendi non sunt: p̄na contra faciẽtibus imminente. h. d. Nota in hoc §. duo. quã dic vt in glof. super verbo, propositis. Ad primum nota. vide quod notat Speculator in titulo, de testibus. §. j. versiculo, item quod deposuit. ¶ Tertiò nota. ex isto tex. dum dicit, quẽ nouerint: quod testis debet iurare super tota causa. De quo nota in c. per tuas. & ibi per Inno. extra, de testibus. Vltimò quãro, vt in dicta glof. & vide quod not. de episco. & cleri. authent. sed iudices. Barto.

- 1 Episcopus ab episcopatu pro quo, & quanto tempore possit esse absens ab ecclesia. Patriar

patriarcha & Archiepiscopus debent semel: uel bis in anno subditos ad capitulũ conuocare.

Clerici prohibentur ludere ad aleas: & nunquid ad schachos?

Interdicimus. Episcopi in suis ecclesijs debent residẽtiam facere, & eas non relinquere sine superioris literis, vel sine principis iussione: & tunc nõ amplius vno anno: p̄na contra faciẽtibus imminente: Item Patriarche & Archiepiscopi, debent omnes sub se constitutos omni anno ad se conuocare, & exponere quẽ agenda sunt. Item Episcopi, vel clerici ad tabulas ludere, vel ludi participes, vel sportularum fieri prohibentur: nec cogendus est Episcopus clericũ suum ab ecclesia sua dimittere, & aliq̄ tradere. h. d. ¶ Not. ex hoc tex. tria. Pri-

1 mò, quãto tẽpore potest Episcopus esse absens ab episcopatu: a de qua materia dic vt habes vij. q. j. c. si quis presbyter. plenissimè extra, vt lit. non contesta. c. fi. versic. si verò aliter. Dixi §. quomodo opor. episco. §. illud etiam. ¶ Secundo nota quod Patriarcha & Archiepiscopus debent semel, vel bis in anno subditos suos ad capitulũ conuocare. Idẽ qd̄ hic habes extra de accusa. c. cũ olim. xvij. distin. quonia. facit ad istã regulã c. in singulis. de sta. mona. Tertiò nota q̄ clericus prohibetud ludere ad aleas: nõ quid autẽ ludere ad schachos, vel ad alia gratis: Dic vt in glo. hic sup. ver. schematis. & in auth. interdicimus. C. de episco. & cle.

- 1 Presbyteri an possint excommunicare.
- 2 Excommunicatio est separatio à corpore Christi, & ab ingressu ecclesie.
- 3 Excommunicatio siue iusta siue iniusta timenda est.
- 4 Excommunicatio an possit in foro seculari opponi, remissiuẽ.
- 5 Excommunicatus an possit testari, remissiuẽ.

Omnibus. Episcopi, & presbyteri, sine iusta cã aliquem excommunicare non debent: aliã si sic: ab solutio à superiore fieri debet. Item Episcopo nõ licet proprijs manibus aliquem percutere. Itẽ episcopus ab episcopatu repellus, non potest ad ipsum redire. h. d. ¶ Nota ex hoc §. qd̄ presbyteri possunt excommunicare. De quo dic vt plenẽ not. ij. q. j. nemo Episcopus. & quod not. xj. q. j. de persona. & vide extra, de offic. iudi. ordi. c. cũ ab ecclesiarum. ¶ Secundo nota q̄ excommunicatio est segregatio à corpore Christi, & alia excommunicatio ab ingressu ecclesie: vt habuistis s. de interdictis collegijs hæretico. rũ. ¶ Tertiò nõ. qd̄ excommunicatio siue iusta sine iniusta timenda est. De quo vide in c. sacro. extra de sentẽ. excom. xj. q. iij. c. sentẽtia. ¶ Quãro: quia, vt hic vides, q̄ excommunicatio de iure ciuili procedit: quero an in foro seculari possit exceptio excommunicationis opponi? Dic vt per docto. C. de sacrosanct. eccle. l. p. l. p. ceter. ¶ Vltimò Iac. De Bel. ponit hic vnam dispensationem, an excommunicatus possit testari: Dic vt hic per eum. De qua quãstione not. in Spec. de instru. edit. §. compendiosẽ. versic. quid de excommunicato. & in c. decernimus. de sentẽ. excom. lib. vj. Dic vt ibi. Facit qd̄ no. Inn. in c. veritatis. extra, de dolo. & cõtu.

Clericos. Presbyteri & clerici, ac etiam diaconisfæ ordinari debent, qui sint ætatis hic insertæ: & sint rectæ fidei, vitæ honestæ, & castè viuẽtes, & castitatẽ fouentes & si contradicitor apparet, ordinatio differri debet, donec plenẽ fiat examinatio. h. d. Opp. ad versic. si autem tempore. hic dicitur q̄ differtur ordinari: & per consequẽs executio negotij. s. vt spõ. lar. §. aliud. secundum Iaco. hic fieret contra formam ordinis clericorum. Et sic non potest ordinari donec ordinatio fiat: nec propria auctoritate dispensare possit: vt extra, de stat. mona. c. cum ad monasterium. §. si ibi verò tale periculũ non imminet. Venio ad versic. si verò. circa hunc dic vt dixi in versic. neque autem. s. quomodo oporteat episcopos. Vltimò scias, q̄ hic distinguuntur ætates clericorũ: hodie aliter sit: vt extra, de æta. & qualita. c. fina. in Clemen.

- 1 Monachus si redit ad uitã secularem, quando debeat tradi curie propria ciuitatis.
- 2 Clericus rediens ad uitã secularem, an tradatur curie: etiã si sit in minoribus.
- 3 Comes effectus clericus, desinit esse Comes.
- 4 Vassalus effectus clericus desinit esse vassalus: nec feudũ recuperat si desinat esse clerici.
- 5 Proxenetã an teneatur ad usurarum restitutionem.

Sed neque. Curiales & officiales non debent clerici ordinari, nisi monasticam vitã per xv. annos impleuerint, p̄na cõtra faciẽtibus imminente. In præteritis tamẽ casibus iura vetera seruentur. Item clerici meritis & nõ simonia, ordinari debent: ecclesijs tamen, in quibus ordinantur, bona eorũ antè & post donare possunt. h. d. ¶ Oppo. ad §. hoc autem. p̄-

quem videtur q̄ ille, qui est monachus, si redit ad vitã secularem, debet tradi curiã propria ciuitatis. Contra: imò aliud fier. vt j. eo. §. si monachus. Sol. vt in gl. & in aut. sed neque. C. de episco. & cler. videlicet: vt iste §. intelligatur secundum illum: nam soluit ibi primò q̄ text. hic loquitur in eo, qui anteq̄ esset monachus, fuit curialis. Non est vera hæc solutio. quia hic loquitur in eo, qui nõ erat curialis, antequam esset monachus: vt hic patet, ibi: etiam si nulli, & c. licet illam solutio neat Iaco. hic. & facit ad hæc s. de mona. §. si verò is. ¶ Quãro, an id, quod hic dicitur, q̄ clericus rediens ad vitã secularem, tradit curiã: sit verũ, etiam si sit in minoribus constitutus: & hic habet qd̄ sic, & s. quomodo opor. epif. §. semel. autem. Sed hodie de iure Canonico possunt ad secularẽ vitã impunẽ redire: vt de cler. coniug. c. j. lib. vj. l. dist. si post. ¶ Vltimò hic §. in versic. & generaliter. est argu. q̄ eo ipso q̄ q̄s efficit clericus, desinit esse Comes vel Impator. De quo p̄ gl. xxvij. q. ij. ¶ Scdò facit, q̄ vassalus quã citò efficit clericus desinat esse vassalus. nec postea recuperat si desinat esse clericus. De q̄ vide x. coll. de vassal. mili. q̄ ar. bel. de po. c. vnico. & de bñ. fr̄is. c. vnico. in fi. & si de feud. feu. cõtentio inter do. & agnatos. c. vnico. in versic. qui clericus. ¶ Vltimò in §. sed neq̄. in eo quando hic ponit mediator. est arg. q̄ proxenetã tenet ad restitutionẽ vssurã. De quo nõ in gl. l. si sciẽte. ff. ad l. Pompe. de parricidijs.

- 1 Ad scriptitius an possit fieri clericus domino contradicente, remissiuẽ.
- 2 Natus alibi, & alibi morans, an possit in ecclesia ordinari.

Si seruus. Domino sciẽte, & nõ contradicente potest seruus clericus ordinari, eo ignorante non: & si constitutus ad secularẽ vitã redibit, domino restituente non: ad scriptitij verò præter dominorũ voluntatẽ possunt ordinari. h. d. Circa hũc §. vide lxiij. distin. c. si seruus. & extra, de ser. non ordi. c. j. & ij. ¶ Venio ad §. adscriptitios. quãrit glo. an adscriptitius possit fieri clericus contra Domini voluntatẽ. Et dic vt in gloss. hic, & in aut. adscriptitios. C. de episco. & cleri. ¶ Quãro, an in ecclesia alibi natus, & alibi morans possit ordinari. Gl. hic tangit, & in l. in ecclesijs. hic alleg. De quo plenẽ dic vt no. lxxj. distin. c. nullus in uitus. & quod not. extra, de elect. c. cum inter canonicos.

Si quis oratorij. Clerici à patrono præsentari debent, & ab episcopo ordinari: aliãs quocunq̄ putauerit meliores, ordinare potest: & clerici in suis ecclesijs morari debent. h. d. ¶ Nota q̄ in ecclesijs. ius præsentandi spectat ad patronum, & ius cõfirmandi ad episcopum: vt s. vt clerici q̄ recedunt alijs p̄ eis furroga. §. fi. & extra, de iure patr. c. nobis.

- 1 Quæsitum clericis dicitur quasi castrense peculium.
- 2 Clerici sunt de iure ciuili in partu potestate: an idem sit de iure canonico, remissiuẽ.
- 3 Testamẽta facta super castrensi, uel quasi castrensi peculio q̄ hodie subiacent, querele.

Presbyteros. Presbyteri, & omnes clerici, res ad se pertinentes in suo dominio habere debent, atq̄ potestate: & eas donare: & de eis testari possunt, si sub parentum existant potestate: dummodo filijs, aut his nõ extantibus, parentibus eorũ relinquunt. h. d. ¶ Nota q̄ illud quod quæritur clericis, dicitur quasi castrense peculium: vt hic, & in aut. presbyteros. C. de episco. & cler. ad idem de sacrosan. & l. cum l. eodẽ tit. ¶ Secundo nõ. q̄ de iure ciuili clerici sunt in parentum potestate: vt hic, & dicta authen. presbyteros. quid sit de iure canonico? Dic vt in c. indecorum. extra, de æta. & qualita. & de senten. excommu. cũ voluntate. & vide per docto. in aut. sed episcopalis dignitas. C. de episco. & cleri. Quãrit quid. filij vel parentes quomodo habebunt legitimam. Dicunt quidam per quærelam. Sed glo. reprobat, dicit q̄ cõdictione ex le. ¶ Ex quo nõ. q̄ etiã hodie testamẽta facta in castrensi peculio nõ subiacent querele: & idẽ qd̄ hic in dicta aut. presbyteros. sed alibi dicit gl. q̄ nulli querele subiacet: vt in auth. ex causa. C. de libe. preter. vel ex here. l. alibi glossatores dicit, q̄ hodie subiacent querele testamenta facta super castrensi peculio, vel quasi: vt not. in l. fina. C. de inoffic. te-

Potestas est iudex ordinari... Addit Bald. in aut. Habita. nu. vij. C. ne fil. pro patre.

stamen. & ff. si a par. n. quis fu. ma. in rubri. et in l. Papinianus. §. Papinianus. ff. de inof. testamen. Et hanc opin. tenent docto. in d. aut. ex causa. in ij. q. Hoc probatur per tex. s. vt cum de appel. cog. §. & hæc quidem.

Reuerendissimi. Presbyteri, diaconi & alij clerici, si falsum perhibeant testimonium in causa pecuniaria vel criminali, poena hic inserta sunt puniendi. h. d.

Sententia lata per episcopum, mandatur executioni per iudicem secularem. Iudex appellacionis quando sententiam exequatur. Iudex secularis, cui per inquisitorem fuit traditus hereticus, quando tenetur stare processui inquisitoris.

Clericus pro crimine, quando possit actoris electione coram episcopo, uel seculari conueniri. Episcopi debent scire leges. Potestas an sit ordinarius scholarium, remissiuè.

Si quis contra aliquem. Clerici & monachi coram episcopo in causa pecuniaria conueniendi sunt, in criminali coram episcopo, vel iudice ciuili ad electionem actoris sunt conueniendi: episcopo negligente ad iudicem ciuilem iurisdictione deuoluitur, in processibus forma hic tradita seruata. h. d. Nota. q. sententia lata per episcopum mandatur executioni per iudicem secularem: vt hic, & l. episcopo. le. C. de episcopo. audien. §. Secundo no. tex. ibi: & executioni priorum, & c. quia habes hic causam, q. iudex appellacionis mandat sententiam executioni. Ita probatur hic, & in authen. si quis litigantium. C. de episc. aud. & in l. precipimus. C. de appel. Circa quod dicitur q. quandoq. iudex appellacionis expresse confirmat primam sententiam: & tunc est verum quod hic dicitur. Ad idem l. addit. ctos. in fi. C. de appel. & C. de iudi. l. fi. Quandoq. prima sententia confirmatur: quia appellatio est deferta per temporis cursum: et tunc iudex primus mandat executionem: vt l. nulli. C. de iudi. & l. fin. C. de temp. appel. Quandoq. prima sententia confirmatur per partium consensum: & tunc idem: quia primus iudex exequitur: argu. l. si quis libellos. C. de appel. Non obstat l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. vbi videtur probari contrarium: quia hic loquitur quando fuit a delegato ad delegantem appellatum: vt l. a diouo Pio. in prin. ff. de re iudica. Et de hac q. no. per doc. in d. aut. si quis litigantium. C. de episc. audien. & in l. eos. in viij. & ix. q. C. de appel. & in d. §. qui prouocauit. Tertio no. §. si verò crimen. in quo videtur casus, q. si inquisitor hæreticorum processerit contra querentem, & eum condemnauerit, & tradiderit iudici seculari, non tenet iudex stare illi processui: sed potest de nouo formare processum, si ei videbitur, & crimen examinare. Circa hoc vide qd. not. Gul. in l. magistratibus. ff. de iuris. om. iudi. §. Quæro, in principio huius §. qualiter mandatur executioni sententia contra clericum. Dic, vt in glo. super verbo. e. tradidit. Oppo. ad vers. si verò crimen. in quo dicitur, q. est electio actoris: vt rum conueniat clericum coram episcopo. vel iudice ciuili de crimine: contra j. eo. §. si autem ecclesiastica. So. lbi loquitur de crimine canonico de quo non potest cognoscere iudex secularis: vt s. de mada. prin. §. si verò canonicum. Item hic insertur crimen laico: ibi clerico. & dixi s. vt clerici apud proprios episcopo. Et de hoc vide in c. cum sit generale. extra. de foro competent. & xj. q. j. in summa. §. Vltorius ex hoc, & supra proximo §. sed melius. j. eod. §. si quis verò habes q. episcopi debent scire leges. & s. vt clerici apud proprios episcopos. circa principium. & per docto. in aut. causa quæ fit c. monacho. C. de episc. & cleri. & per glo. in l. repetita. eo. tit. §. VI timo glo. in §. si quis autem pro pecunia. dicit, q. Potestas est iudex ordinarius scholarium: cum sit iudex ordinarius clericorum: de quo & in authen. habita. C. ne filius pro patre.

Episcopi debent scire leges. Leges quando seruande sunt in foro canonico: remissiuè.

Si quis verò. Episcopus ab episcopo, vel alio conuentus, conueniendus est sub archiepiscopo: & ad Patriarcham appellandum est nulla cautione, vel fideiussione pro lite finienda interposita. h. d. Nota text. ibi: quia ecclesiasticus, & c. & ibi: ille secundum canones, & c. Ex quo habes primo, quod episcopus debet scire leges: vt dixi supra. §. Secundo, quod leges debent seruari in foro ecclesiastico: de quo in c. j.

extra, de oper. noui nuncia. de regu. iur. c. ij. in glo. lib. vj.

Casus, in quo appellatione pendente sententia exequitur. Oeconomus quam rationem reddant. remissiuè.

Oeconomus. Oeconomi & similes coram episcopo rationem reddere debent: & licitum est eis a sententia Episcopi ad Patriarcham appellare. hoc dicit. Nota hic casum, in quo pendente appellatione mandatur sententia executioni, regulariter contra: vt l. ij. C. de appel. & ff. nil nou. per totum titu. & dixi supra, vt spon. lar. §. aliud. §. Oppo. & videtur, q. isti non teneantur rationem reddere: vt s. de eccle. tit. §. pe. sol. vt ibi not. & in l. orphanotrophos. s. de episc. & cleri. in prima solu. licet Iaco. de Bel. videatur tenere aliam solutionem.

Procurator q. possit constitui in causa uniuersitatis, & monasterij ab ipsa uniuersitate, & monasterio.

Si quis episcopus. Episcopi, & clerici, in vrbe Constantinopolitana degentes, ibi: conueniendi, vel cogendi non sunt lite in prouincia contestata: aliàs coram præfecto prætorio sunt conueniendi. Apochryfarij autem ad Patriarchas vel Metropolitans distinctè interim conueniendi non sunt, nisi de hoc mandatum habuerint: vel alios conueniant, vel ibi contraxerint. Item Episcopi, vel clerici legationis tempore conueniendi non sunt. Clerici et Monachi accusandi sunt iniuria loci repulsa, & loci reuerentia seruata. Item monasterium per suum procuratorem agere debet sportularum quantitate legitima, in supra dictis personis & casibus seruata. hoc dicit vsque ad §. presbyteris. §. Oppo. ad §. si quando autem. quod in causa monasterij, non possit constitui procurator. Nam procurator est, qui mandato domini negotia ministrat: vt l. j. in principio. ff. de procuratoribus. Sed in monasterio nemo est dominus: ergo & c. Cuius contrarij timore glof. hic, & in contrario exponit procuratorem, id est, syndicum. Et per hoc tenet glossa in dicta l. j. in principio. quod episcopus & nullus prælatus non possit procuratorem constituere ante litem contestatam. & exponit hunc textum modo prædicto procuratorem, id est, syndicum. & idem nota. in l. nec ciuitatis. eodem titulo, de procuratoribus. exponit, eodem modo iste tex. in l. neque. C. de procuratori. Sed veritas est, quod vniuersitas quælibet, & monasterium potest procuratorem constituere: vt extra, de procura. c. quia in causis. & de iuramento calum. cum causam. & vide quod habes extra, de rescrip. ca. edoceri.

Vniuersitas qualiter citatur: remissiuè. Episcopus facit actorem quando oconomus agit contra ipsum. Oconomus & syndicus ab uniuersitatibus tantum constituuntur: & an ab episcopo. Episcopus non constituit procuratorem.

Sportularum. Versi. si verò pro vna. Quæro de intellectu huius versiculi. Dic vt in glo. super verbo. contingat. quæ ponit duas lectu. §. sed ex secunda nota modum citandi vniuersitatē: quia omnes de vniuersitate admodum nentur: vt d. glo. De quo modo citandi vniuersitate, nor. per glossam. ff. quod cuiusque vniuer. nomine. l. j. §. quod si nemo. & vide l. sed si hac lege. §. qui manumittitur. §. si. & quod ibi not. ff. de in ius vocan. & vide quod no. in l. non potest. ff. de regulis iur. De qua materia dic per Innocen. de maiori. & obediens. in c. humilis. §. Quæro, in versiculo, episcopus verò. Quid si oconomus agit contra episcopum nomine ecclesiæ? Dicit glossa, q. tunc episcopus ordinatorem auctoritate archiepiscopi: sicut facit tutor: nam oconomus vel syndicus tantum ab vniuersitatibus constituuntur: vt hic dicit glossa, quod dicit vt in ea. §. Sed quod oconomus possit constitui etiam ab episcopo, tenent glo. in d. l. neq. C. de procurato. Tenet ergo glof. hic, quod episcopus non potest procuratorem constituere. Et idem not. in d. l. neq. et in l. j. in principio. & l. nec ciuitatis. ff. de procurato. Sed de hoc vide vt habes in c. petitio. extra, de procura. & vide d. c. cum causam. extra, de iuramen. calum. & quod bene notat Innocen. in d. c. petitio. & vide quod no. per docto. in d. l. neq. & per glof. v. q. iij. c. quia episcopus.

Presbyteris. Præsbyteri, & clerici in domo propria mulierem habere non debent: nisi omnē suffugiant iuspicionem. Episcopus autem nullam mulierem se cum habere debet. h. d. Ex isto tex. sumitur authentici, episcopo. C. de episc. & cleri. Circa istum §. vide quod not. extra, de cohabi. cleri. & mulie. c. j. & c. a nobis.

Si quis

Si quis cum. Inferens iniuriam episcopo, vel alijs clericis, dum sacra mysteria celebrantur, verberet exiliū sustinere debet. ille verò qui sacra mysteria celebrari prohibuit, capite puniendus est. Idè obseruandum in litanijs: & litanias aliqui facere non debent, sine episcopis & clericis, pena contra facientibus imminente. hoc dicit. Ex hoc §. sumitur authentici. sed nouo iure. C. de episc. & clericis. Bartolus.

Monachus bonus, si est electus in Abbatem, an eius electio uideatur, si in monasterio melior reperitur: ante q. melior eligatur. Monasterium constructum in diocesi alicuius episcopi: est subiectum illi episcopo, nisi probetur exemptum.

Iubemus. Abbas eligendus est non secundum gradum, sed meritis & virtute: & idem in Abbatibus est seruandū. hoc dicit. Quæro in hoc §. de duobus. dicitur hic qd. ille, qui melior est in ecclesia, debet eligi Abbas: pone quod est aliquis monachus, qui bonus est: tamen in monasterio reperitur melior: an per hoc vitiet electio? Dic vt no. viij. q. j. ca. licet ergo. Secundo quæro, dicitur hic, sanctissimum episcopum: an eo ipso quod monasterium est constitutum in diocesi alicuius episcopi: an illud monasterium sit subiectum episcopo, & c. Dic quod sic, nisi probetur exemptum: vt extra, de relig. domi. c. iij. & ibi not. & xvj. q. vij. c. omnes basilicae.

Professio per monachum intra quantum tempus fieri debeat. Boni collegij diuiduntur, quando collegium dissoluitur: & pars collegij recedit. Monachus potest esse testis.

Si quis autem. Ingressus monasterium incontinenti si promotus est, potest monachus ordinari: si verò est dubius, debet differri per triennium: & domino intra id tempus repente, sibi cum iuramento reddendus est, vel ordinandus, est monachus domino rebus redditis: eo autem ad secularem vitam redeunte, domino est reddendus. Item monachi in vno habitaculo debent morari: sed separatim dormire: his obtinentibus in monasterio foeminarum. Item viri modis omnibus a foeminis sunt separandi, rebus cõmunibus inter eos diuisis: & foeminae eligere possunt sibi presbyterum, aut diaconum ab episcopo confirmandum. hoc dicit. Nota ex hoc §. intra quantum tempus ille, qui monachatur, possit facere professionem. De quo habuistis textum & gl. & lege, supra, de monach. §. lancimus. Facit quod not. xvij. q. j. cap. j. & l. dist. & extra, de regu. cap. apostolicam. Hodie autem quando est dubia conditio eius, qui debet monachari, de iure canonico debet expectari tempus anni, non triennium: vt de regu. c. j. & ij. lib. vj. Vltimo circa versic. & si intra triennium emerit aliquis. vide quod habes l. iij. dist. c. si seruus sciente. et quod plenè per glo. in ea distin. c. generalis. & plenè per Ber. in c. ij. extra, de seruis non ordi. & ibi plenè per Innocen. §. Venio ad ij. in omnibus. in quo notat q. quando collegium dissoluitur, & pars collegij recedit, bona collegij diuiduntur: vt hic. De quo dicit not. per gloss. ff. de colleg. l. l. ij. in fine. §. Vltimo nota hunc textum ibi: testimonium, & c. quem inducit gloss. in argu. quod monachus potest esse testis. De quo habuistis s. de monach. §. cogitandum.

Decedere sine liberis non dicitur, qui monasterium ingreditur. Monasterium habetur loco filij, & quando nu. 3. Qui monasterium ingreditur, non videtur esse sine matrimonio. Summa ratio est, quæ pro religione facit. Dispositio huius §. an habeat locum in ingrediente ecclesiam secularem, Monachus non habet administrationem, nisi quatenus per Abbatem ei conceditur. Substitutio an expiret per ingressum monasterij.

Sed & hoc præsentem. Donatione, vel legato, seu hæredis institutione sub conditione nuptiarum, vel liberorum factis, vel factis pure: sed substitutione, vel restitutione sub aliqua prædictarum conditionum facta honorata persona monasterium ingrediente vel clerico alicuius ecclesiæ facta, seu diaconissa etiam facta: tales conditiones pro non scriptis habentur: dummodo si talis honorata persona fiat clericus, vel diaconissa: & toto tempore vite suæ in tali statu permanerit: & res sub tali conditione donatas, vel relictas in pios vius expendat, vel relinquat: & si talis persona a monasterio recessit, bona tamen monasterio competunt: & si sub prædictis conditionibus in redemptionem captiuorum, vel egentium alimentaria substitutio facta sit, per nullum casum prædictorum euaneſcit. & gl. magna hic colligit casum huius §. Ex quo not. quod non videtur sine liberis decedere, qui ingredi monasterium,

& sic monasterium loco filij habet: vt hic, & in aut. nisi rogati. C. ad Treb. §. Secundo no. q. non videtur esse sine matrimonio, qui monasterium ingreditur: cum per hoc spirituale matrimonium contrahatur. Sed oppo. & videtur q. ingrediens monasterium non videtur habere filios: nam non filij ciuiles, sed naturales & c. ff. de leg. ij. l. si ita quis. §. vlti. Dicunt quidam, q. licet sit verum q. aliàs ciuiles filij non sufficiat: tñ fallit, vbi monasterium ingreditur: quia summa ratio est, quæ pro religione facit. vt ff. relig. l. sunt personæ. quod est verum, nisi alij monasterio restitueret rogatur. argu. l. vlti. C. qui pot. in pigno. ha. Alij dicunt q. raturam in casibus positus monasterium habetur loco filij. & ita tenent aliqui hic in glo. Et ita tenet Mart. Sil. dicens, hoc esse quoddam speciale: contra propriam significationem vocabuli: ppter hoc ipse dicit, q. si aliquis diceret, dono, vel lego tibi centum, si decedat sine liberis: fortè intelligit de veris liberis. Alibi verò gl. videntur tenere, q. vbi que monasterium habeatur pro filio. Ita dicit glo. hic. & hoc etiã videtur tenere in proximo §. in prima, & secunda gl. magna. & C. de sacrosan. eccle. si aut. qua mulier. de quo no. etiã per docto. ibi. in j. & iij. q. Sed Richar. Malumb. dicit hoc non esse verum, qd. monasterium habeatur pro filio: nec hoc dicit iste §. nec d. aut. nisi rogati, sed mens istius §. d. aut. est: quia cum testator dicit, instituo te hæredem: vel lego tibi tale re: & si de cesseris sine liberis, volo q. restituas tali: videtur dicere testator: volo q. restituas, si castitate seruaueris. Vnde cum per hoc impediat vita cõtēplatiua, quæ est melior quã actiua: vt multi illã vitam cõtēplatiuã eligeret, si adimeret cõditio, & monasterij intraret, si cogitauerit, q. adimeret conditione: ideo vult iste §. q. talis cõditio respiciatur in ingrediente monasterium. Ita dicit Richar. in d. aut. nisi. in iij. q. Et q. monasterium non habeatur pro filio, videtur sentire gl. in d. aut. in gl. magna. in fi. Præterea si diceremus monasterium haberi pro filio per hunc §. eadem ratione possemus dicere per hunc §. haberi monasterium pro vxore. Quæro, nūquid iste §. habeat locum in ingrediente ecclesiam secularem. Dic vt in glo. super verbo clericus. Sed aduerte ad id q. dicit ibi: & qd. sequitur, & c. quia istud dicit gl. qd. monasterium non habet administrationem, nisi de facto, & quatenus sibi Abbas cõcedit: probatur: in c. ij. extra, de sta. mo. Et ad q. gl. circa totã gl. vide qd. not. extra, de proba. c. in præsentia. cætera dicit vt in glo. §. Vltimo la. ponit hic vnã q. Titius Testamentum cõdidit, & Sempronio sibi hæredem instituit: & si decederet sine liberis ex suo corpore descendentibus, substituit ei Seium: & deinde Sempronius institutus ingressus est monasterium: quæritur, nunquid expirat substitutio per ingressum monasterij? De qua q. not. doct. in d. aut. nisi rogati. C. ad Treb. & in l. si ita quis. §. vlt. & ibi per Dy. ff. de leg. ij. & per Ioã. And. in c. Raynuitus. extra, de testa.

Dispositio huius §. q. habeat locum etiam si intrat monasterium, ut conuersus. Bona sequuntur tacite ingredientem monasterium. Dispositio huius §. an habeat locum etiam si ingrediens habeat ascendentes. Diuisio, quæ permittitur fieri per patrem ingredientem monasterium inter filios post ingressum, an & quando valeat ut testamentum.

Filij ingressi monasterium qua actione agant contra monasterium, quod possidet omnia bona patris, iugore diuisionis per patrem factæ, inter eos post ingressum.

Ecclesia an habeat omnia bona ingressi, qui ante ingressum non habes filios extraneum heredem instituit, assignando ecclesie certa bona.

Filij quando possunt compellere patrem ingressum monasterium ut eius bona distribuatur. Et quando interim debeant habere alimenta. nu. s.

Si qua mulier. Muliere aut viro monasterium ingrediente, liberis non extantibus, res eius monasterio competunt: liberis superstitibus rerum suarum ante ingressum monasterij dispositione non facta post ingressum, licet inter filios distribuere legitima portione nulli diminuta, vel propria persona filijs cõnumerata, sibi suã retinet portionē, quæ monasterio cõpetere debet. Eo aut morte preuento filij legitimam recipiunt portionē, reliqua substantia monasterio cõpetere. h. d. Ex isto §. sumitur auth. si qua mulier. C. de sac. sanc. eccle. Quæro:

In diocesi alicuius episcopi. Addit Panor. in c. ij. & q. ibi posui in apostol. ad ipsum p. princ. i. verum, nisi pbeur exptu. extra, de reli. do.

Cogitandū. Et ibi vide q. dixi i. apostol.

Loco filij habetur. Addit d. Iaf. May. in aut. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. & Fel. in c. in præsentia. de pbat. i. colu. xx. & omnino per d. Alex. q. Imo. in consi. cxxij. ij. parte. in cõs. lxxij. iij. parte. & Ang. q. no. bilis quidã genere.

Ingreddite ecclesiam seculare. Addit q. nota. ponit Geor. Tho. in suo consi. pe. inci. magni pōderis est sen q. ad fi. volu. iij.

Monasterij. Vide tu do. Alex. d. Imol. in l. ex factis. §. j. in x. col. vers. qd. aut in monasterio. ff. ad Trebellianum.

Bartolus super Authenticis. Collatio IX.

¶ Quem ingratiū nō efficit. Quintimo tolli tur ingratiū per illius ingressum: vt dicitur in aut. de mona. in prin. in ad. ad istū nume. ij. in verbo, omnem maculam.

¶ Quod sic. Ad quod vide tu plenē & not. Feli. in c. eim depuati. in fi. princip. & in col. j. versi. nota iij. effectus. de iudi.

¶ Deliquit. Tu vide Specu. in titu. de sta. reg. versicu. vj.

dicat hic, intrauit monasteriū. quod si causa orandi intraverit? Dic vt in glossa j. hic. ¶ Sed quæro, quid si intrat vt cōuersus? Dicit glo. q̄ non refert vtrū intret monachus, vel conuersus, dummodo renunciet. Item quid si aliquis intrat capellā? Dic vt in glo. ¶ Quærit glo. quid si talis ingrediens nil de bonis dicit? Dicit glo. q̄ eum tacite sequuntur bona: vt s. de mona. §. illud. & hic. Circa quod vide C. de sacrosan. eccle. aut. ingre. si. ¶ Quærit, quid si ingrediens nō habet filios, sed parentes? Dicit Pla. q̄ idē est in parentibus quod in filiis. arg. s. eo. §. presbyteros. & s. vt nulli iudi. §. adulteram. Sed contrariū tenet glo. & ad cōtraria rīdet, vt in ea. Idē quod hic tenet gl. in d. aut. si qua mulier. et in d. §. adulterā. & in §. si verō ascēdētes. Et primā opī. tenet Odo. & Ia. & Bal. licet Pet. teneat opī. gl. de quo dicit vt p. doc. in d. aut. si qua mulier. Nec obstat ratio glo. quæ est, q̄ ideo parentes excluduntur: quia monasteriū habetur pro filio: quia hoc non est verum: vt dixi s. in prox. §. ¶ Quærit glo. hic, super ver. proprios. nunquid hæc diuisio, quæ permittitur ingrediēti monasteriū post ingressum sit testamētū: quod est vtile scire. Dicit gl. si quærat de numero testium: dicit q̄ potest esse testamētum. Ratio, quia cum ista diuisio permittat. post ingressum inter liberos vbi numerus testium nō requiritur: vt l. si. C. famil. ercif. & l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. Sufficit ergo in ista diuisione numerus duorum testium: vt nō glo. in d. aut. si qua mulier. ad q. d. Placen. q̄ non est testamētū. Azo verō dicit q̄ est testamētum, vel quædā vltima voluntas, quæ succedit loco testamēti: vt ingrediens facere poterat ante ingressum: vt probatur in hoc tit. maximē ibi dum dicit: & sic liceat, & c. Et sic videtur vera opī. Azo. & etiam Placen. in d. aut. si qua mulier. ¶ Quærit dicta glo. si monasteriū omnia bona possidet, qua actione agant filij, inter quos pater diuisit contra monasteriū. Dicit gl. q̄ condictione ex hac lege. quæ opī. videtur procedere secundum illā opī. quæ est q̄ diuisio non sit testamētum. & sic innuit gl. ibi: secundum nos, & c. ¶ Quærit etiam dicta glo. quid si ingrediens non habet filios: & antequam monasteriū ingrediatur, facit testamētū, & extraneos hæredes instituat, certam partem assignando ecclesiæ anteq̄ intret: nunquid post ingressum habebit ecclesia omnia bona? Gl. distinguit hic, & in d. aut. si qua mulier. ¶ Quærit gl. super verbo, persona, an filij possint compellere patrem vt distribuatur? Gl. hic videtur velle q̄ nō nec filij subueniunt, nisi post mortē patris: sed in hoc subueniunt filij, q̄ statim debēt habere alimenta. Istam opī. videt tenere gl. hic: licet aliā ponat opī. in d. aut. si qua mulier. & quod habuistis s. vt lit. ma. & aut. §. quia verō ex cōsensu. & C. de repu. aut. qd̄ hodie. & habuistis s. de mona. §. illud quoq̄. Et istā opī. q̄ demū mortuo patre naturaliter filij possint petere legitimā, tenent docto. in d. aut. si qua mulier. licet Jac. de Bel. s. de mona. §. illud. vī deatur velle contrarium. & glo. in aut. nunc autem. C. de epis. & cle. ¶ Et ista omnia faciunt ad id quod dixi s. de hære. & falci. §. si quis autem. f. an filij possint petere legitimā in vita patris: vbi dixi q̄ non. Vltimō scias q̄ iste §. fuit canonizatus xix. q. fina. c. si qua mulier. Et vide quod ibi nō. per doc. in d. aut. si qua mulier.

Sponsalibus.

Iste §. habet duas partes. Secūda ibi: si verō constante. Spōsalitij, inter aliquos factis alterutri permissum est monasteriū ingredi absc̄q̄ arrharum pœna: matrimonio verō constante quilibet de cōiugibus ingredi potest pac̄tis dotalibus inter eos seruatis: vtroq̄ autē coniuge monasteriū ingrediente, lucra dotis & donationis propter nuptias cessare debent: nisi alter alteri cōiugi aliquid largiat spōte. h. d. circa istū §. si verō constante. Et vide quod habes s. de mona. §. sin autem. & de nup. §. distrahuntur.

- 1 *Ingratus q̄ quis non efficiatur propter monasterij ingressum.*
2 *Ingressus monasterij, an abstergat omnem maculam: & an ingratiū purgetur.*
3 *Monachus an succedat agnatis. & cognatis.*

Nullam. Parentibus filios, vel filias, qui monasteriū ingrediuntur, velut ingratos ab eorum hæreditate excludere non licet. Item parentibus non licet filios de monaste

rio extrahere. h. d. ¶ Nota per ingressum monasterij quem ingratus non efficit. ¶ Quærit glo. nunquid per ingressum monasterij omnis macula peccati aboletur. Et dicit q̄ sic: licet aliās gratias per ingressum non fiat gratias: dicit tamē q̄ in nouellis dicitur q̄ per ingressum purgatur ingratiū. Quod dicit, vt in gl. circa quod vide quod not. glo. Iaco. de Are. in l. Deo nobis. C. de epis. & cle. ¶ Quærit gl. an monachus succedat agnatis & cognatis. Dic vt in glo. j. §. huius. & idē nō. in d. l. Deo nobis. §. hoc etiā.

Si monachus. Si monachus reliquerit suum monasteriū, & aliud ingrediatur, res eius proprio competunt monasterio, in quod à principio ingressus est: et monachi non debent circuire ciuitates: sed debent in suis monasterijs permanere. Et si monachus in monasterio deliquerit, & ad secularem vitam peruenerit, pœna hic inserta est puniendus. hoc dicit. Circa istū §. si monachus. el primo. Vide quod not. per glo. extra. de cleri. coniu. c. iij. & xcij. distinc. c. si quis episcopus vacans. & in Specu. de sta. mona. versu. lxxix. Venio ad §. si monachus. el ij. in quo glo. quæ incipit, duo contraria. & ad §. sed neq̄. s. eo. respon. vt habes in gl. in ij. fol. Nam prima sol. est cōtra text. dicti §. sed neq̄. versi. hoc autem. ibi: etiā si nulli, & c. vbi apparet q̄ loquitur etiam in eo, qui non est curialis. ¶ Vltimō Jac. de Bel. quærit de vna quæstione: an monachus fugitiuus acquirat monasterio in quo deliquit. & arguit pro & contra: finaliter tenet q̄ licet possessionem non quærat, si ab alio possidetur: vt l. j. §. si feruus per feruum. ff. de acquir. posses. tamen dominij acquirat. Non obstat iste §. quia loquitur de rebus postea acquisitis: & quando mittitur in aliud monasterium, & in eo legitime permanet, secus autem si est in fuga, & rem mittit ad monasteriū. alleg. Hostien. in c. iij. extra. de cle. coniuga. De hac quæstione nō. per gl. xvij. q. ij. secūda verō per Inno. extra. de priui. cum olim. el. ij.

- 1 *Prescriptio annalis quando contra ecclesiam currat.*
2 *Corruptus scienter monachum, vel monialem, pœna, de qua hic puniuntur.*

Si quis. Raptores monialium, & similiarum participes, capiti tali pœna, & bonorum amissione plectuntur: bonis raptoris, & aliorum criminis participum applicandis ecclesiæ, annali præscriptione contra ecclesiam currente. Item histrionibus est interdicta licentia vti actibus monachalibus: pœna contra facientibus imminente: his obtinentibus nō in præteritis causis, sed in futuris. ¶ Op. ad istum §. & videtur, q̄ annalis præscriptio contra ecclesiam non currat: vt s. de eccle. tit. §. pro temporalibus. Dicit glo. hic, & in contrario, q̄ hic est speciale. sic & alibi. s. vt cum de ap. cogno. §. si vnum de prædictis. & not. de hoc per glo. in aut. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. & ibi per docto. Vltimō circa istum §. vide quod nō. glo. xvij. q. j. c. si quis raptus. in glo. mag. & vide quod nō. extra. de præscrip. c. ij. ¶ Venio ad ver. scientibus. quæro, pone q̄ aliquis sciens monachum corrumpit, vel monacham, seu monialem: nunquid compellatur ad monachatum? Dicit gl. q̄ non, sed debet puniri pœna hic imposita. Ita not. extra. de priuileg. c. tuarum. Vltimō vide glo. quæ incipit, nota q̄ quilibet. Ista glo. & præcedens sunt superflue: nec faciunt ad istum titu. sed ad titu. s. vt iudi. non expe. sacr. ius. & ibi habes de verbo ad verbum: & ideo debet ibi vacare in §. nullum. text. ibi: conceditur, & c. Hoc verum quando simul intraeunt sine temporis successione: vt ff. de donatio. inter vi. & vxor. l. cum hic status. §. si ambo. aliās esset secus. Ita potest intelligi glos. quæ est in l. Deo nobis. C. de episco. & cleri.

Excudebat Dionysius Harfæus Lugduni,
ex castigatione domini Alexandri
Lofæi Auiliani Iuris vtriusq̄
Docto. clarissimi.

FINIS.

REGESTVM.

a b c d e f g quaterniones, h quinterio.